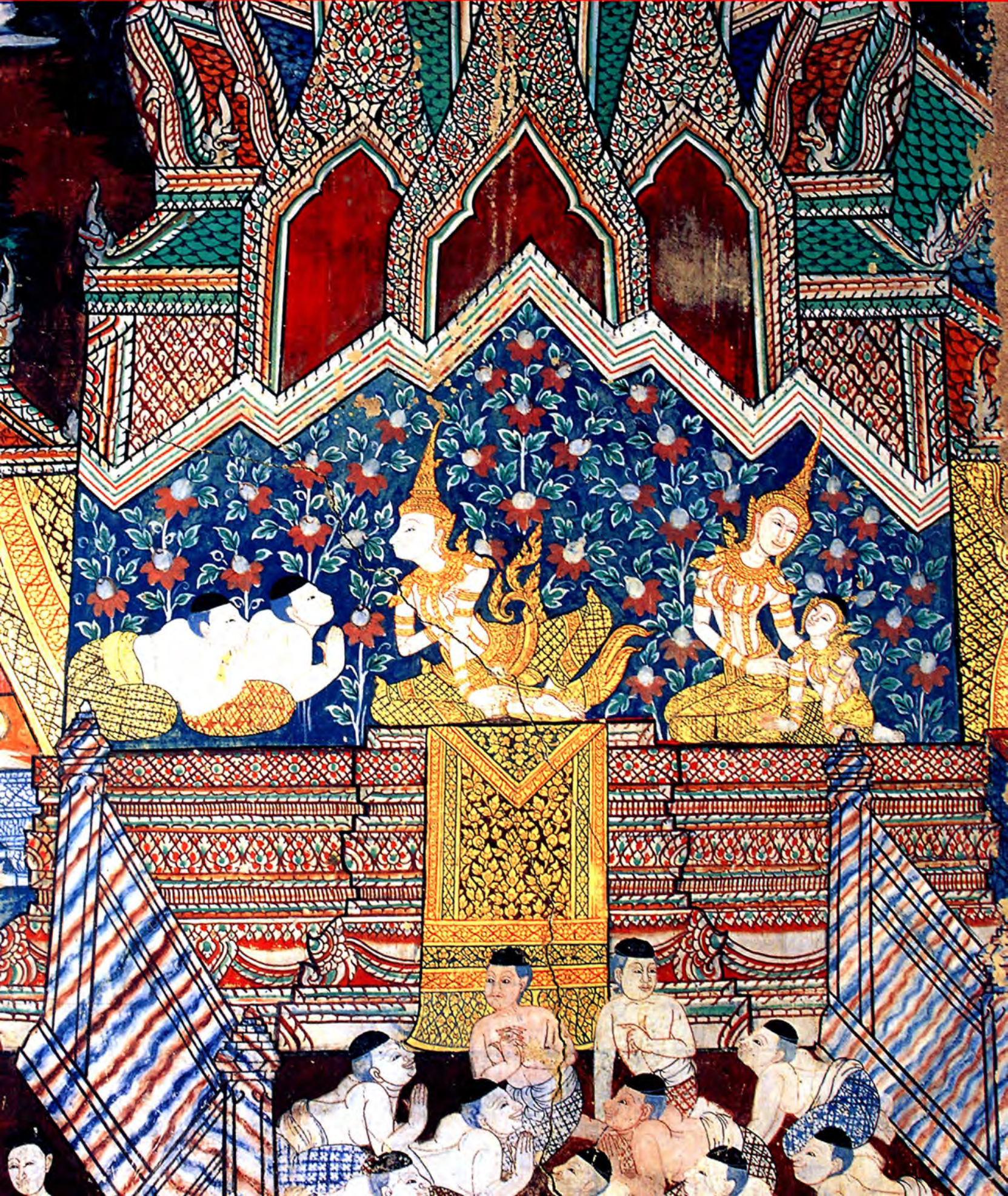

กระทรวงศึกษาธิการ

คู่มือครูภาษาไทย

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

คู่มือครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ท ๔๐๑ ท ๔๐๒

ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๑, ๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

ท ๕๐๓ ท ๕๐๔

ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓, ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

ท ๖๐๕ ท ๖๐๖

ชุด วรรณลักษณวิจารณ์ เล่ม ๑, ๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

สังพิมพ์ที่กรุงเทพฯ

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

คู่มือครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ท ๔๐๑ ท ๔๐๒ ท ๕๐๓ ท ๕๐๔ ท ๖๐๕ ท ๖๐๖

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๔

จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-268-9075

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำ คู่มือครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับครู
เพื่อใช้ประกอบหนังสือเรียนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วยเสริมความรู้ และใช้
ค้นคว้าประกอบการสอน กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ใน
โรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

(นายทองคุณ หงส์พันธุ์)

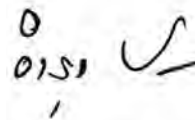
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ตามที่กรมวิชาการได้จัดทำหนังสือเรียนภาษาไทย ท ๔๐๑, ๔๐๒ ชุดวรรณสาร
วิจักษณ์ เล่ม ๑, ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ท ๕๐๓, ๕๐๔ ชุดวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓, ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ท ๖๐๕, ๖๐๖ ชุดวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๑, ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
สำหรับใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) แล้วนั้น เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ให้สัมฤทธิ์ผลตามหลักสูตรสอดคล้องกับหนังสือเรียนภาษาไทยที่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้ว
และเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มี
ประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือครูภาษาไทย ระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีนายสวิต ยมาภัย เป็นประธาน ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์
มหาวิทยาลัย ครู เป็นกรรมการและนักวิชาการศึกษาจากศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ
เป็นเลขานุการ คณะกรรมการชุดดังกล่าวร่วมกันเรียบเรียง ตรวจสอบและแก้ไข โดยส่วนหนึ่ง
ได้พัฒนามาจากคู่มือครูชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่ได้จัดพิมพ์ไปแล้ว รวมทั้งได้จัดทำเนื้อหา
เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ครบถ้วน เป็นฉบับรวมเล่มให้ครอบคลุมทั้งระดับ ซึ่งครูชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ ๔, ๕, ๖ สามารถใช้ร่วมกันได้

คู่มือครูเล่มนี้ประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ แผนการสอน การชี้แจงกิจกรรมใน
หนังสือเรียน บทเสริมความรู้สำหรับครู และตัวอย่างเรียงความ

กรมวิชาการหวังว่าคู่มือครูเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอนภาษาไทยตาม
สมควร ขอขอบคุณคณะผู้จัดทำ และผู้มีส่วนช่วยให้หนังสือนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายออรุณ จันทวานิช)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๓

สารบัญ

	หน้า
คำชี้แจง	ก
จุดประสงค์การเรียนรู้	๑
ข้อเสนอแนะในการสอนและการใช้สื่อการสอน	๑๙
แผนการสอน	๒๙
คำอธิบายกิจกรรมในหนังสือเรียน	๘๕
● พรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๑ ท ๔๐๑	๘๘
● พรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๒ ท ๔๐๒	๑๒๔
● พรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓ ท ๕๐๓	๑๔๑
● พรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ ท ๕๐๔	๑๗๐
● พรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๑ ท ๖๐๕	๒๐๙
● พรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๒ ท ๖๐๖	๒๔๓
การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย	๒๙๒
บทเสริมความรู้	๓๒๑
● รูปและเสียงในภาษา	๓๒๓
● คำอาขยาน ควรอ่านว่าอย่างไร	๓๒๗
● ผังมโนภาพ	๓๓๒
● โวหารภาพพจน์	๓๓๖
● ภาษิตอังกฤษเทียบไทย	๓๔๗
ตัวอย่างเรียงความ	๓๕๓
● วัยหนุ่มสาว	๓๕๕
● คน ป่า สัตว์ป่า	๓๕๗
● พระมหากษัตริย์ทรงบำรุงภาษาและวรรณกรรม	๓๕๙
● ดอกไม้ป่า	๓๖๒
● ข้าวไทย - ชานา (ไม่เป็น) ไท	๓๖๔
● การละเล่นของเด็กไทย	๓๖๕
● อริยสัจญา	๓๖๖

คำชี้แจง

หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสารวิจักษณ์และวรรณลักษณะวิจารณ์ทุกเล่ม เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับวิชาภาษาไทย ผู้จัดทำได้ยึดหลักการ ดังนี้

๑. ช่วยให้คุณเห็นภาพรวมของวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ชัดเจน ไม่ว่าครูที่สอนระดับนี้จะเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่ก็ตาม เมื่อเห็นภาพรวมแล้ว ย่อมทำให้การวางแผนการสอนระยะยาวสะดวกและรวดเร็วขึ้น

๒. ช่วยให้คุณเข้าใจเหตุผลของกิจกรรมในหนังสือเรียน ทราบแนวทางจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีแหล่งข้อมูลทางวิชาการเพิ่มเติม เพื่อช่วยเสริมการเรียนการสอนของคุณ

๓. ช่วยประหยัดเวลาเตรียมการสอน ไม่ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และไม่ทำให้จุดประสงค์และสาระสำคัญตามที่หลักสูตรต้องการตกหล่นหรือขาดหายไป

เมื่อครูได้สำรวจและพิจารณาเนื้อหาสาระในคู่มือครูเล่มนี้โดยตลอดแล้ว ควรใช้ดุลพินิจในการวางแผนการสอนของตนเอง โดยระลึกเสมอว่า จะต้องปรับเปลี่ยนแก้ไขหรือดัดแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพความเป็นจริงในชั้นเรียน และสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน คู่มือครูเป็นเพียงข้อเสนอแนะในการใช้หนังสือเรียนสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์และมาตรฐานของหลักสูตร ข้อที่สำคัญยิ่ง คือ ผู้ใช้คู่มือครูพึงศึกษา พิจารณา และวิเคราะห์หลักสูตรให้เข้าใจเจตนารมณ์ของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ และต้องพิจารณาถึงจุดประสงค์และมาตรฐานตามที่หลักสูตรต้องการในการกำหนดให้เรียนวิชาภาษาไทย พึงทำความเข้าใจเนื้อหาและกิจกรรมในหนังสือเรียนให้ละเอียดทุกหัวข้อ มิฉะนั้นแล้วจะไม่ได้ประโยชน์จากคู่มือครูเล่มนี้เท่าที่ควร

คู่มือครูเล่มนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

๑. จุดประสงค์ของการเรียนรู้โดยตลอดช่วงชั้น ได้แยกให้เห็นทั้งจุดประสงค์นำทางและจุดประสงค์ปลายทางอย่างละเอียดและครอบคลุม

๒. เสนอแนะในการสอนและการใช้สื่อการสอน

๓. โครงการสอนตลอดทั้งช่วงชั้น รวม ๖ ภาคเรียน โดยระบุหัวข้อและจุดประสงค์ทั่วไปของแต่ละแผน พร้อมทั้งได้ทำแผนการสอนโดยพิสดาร พอให้เห็นเป็นตัวอย่างรวมทั้งสิ้น ๖ แผน

๔. คำอธิบายกิจกรรมในหนังสือเรียนอย่างละเอียด อันประกอบด้วย ความคิดรวบยอดสำหรับกิจกรรมแต่ละข้อ รวมทั้งอธิบายและคำเฉลยเท่าที่เห็นว่าจำเป็น

๕. การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย
๖. บทเสริมความรู้สำหรับครูโดยเฉพาะ รวม ๕ เรื่อง
๗. ตัวอย่างเรียงความรวม ๗ เรื่อง สำหรับเป็นตัวอย่างให้นักเรียนวิเคราะห์

ท้ายที่สุด ขอชี้แจงว่า หนังสือเรียนภาษาไทยสำหรับช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนี้ มิใช่เป็นเพียงสื่ออย่างหนึ่งเช่นเดียวกับสื่ออื่นๆ ที่ครูอาจเลือกใช้ เพื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยตามหลักสูตรเท่านั้น แต่หนังสือนี้ยังมีสารที่สำคัญอันหลากหลายที่นักเรียนไทยทั่วประเทศจะต้องรับรู้ร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการสอนของครู ในบรรดาสารที่สำคัญเหล่านั้น สารที่ช่วยประสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือที่เรียกว่า ความเป็นเอกภาพของคนในชาติ ได้แก่ สารจากวรรณคดีชิ้นเอกของชาติที่ได้เลือกคัดตัดตอนมาให้ให้นักเรียนไทยที่อยู่รุ่นเดียวกัน วยเดียวกันได้เรียนรู้ และเข้าใจอย่างซาบซึ้งร่วมกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

หน้าว่าง

จุดประสงค์การเรียนรู้

ในหลักสูตรได้ระบุวัตถุประสงค์ของวิชาภาษาไทยทั้งหมดไว้ดังนี้

๑. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักภาษาและการใช้ภาษาในการสื่อสาร
๒. เพื่อให้สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. เพื่อให้สามารถฟังและอ่านได้อย่างมีวิจารณญาณ
๔. เพื่อให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และมีรสนิยมในการเลือกอ่านหนังสือ
๕. เพื่อให้เห็นความสำคัญของภาษาไทยในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารของคนในชาติ และมีความภาคภูมิใจในภาษาไทย
๖. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และที่สร้างสรรค์ขึ้นในปัจจุบัน
๗. เพื่อให้สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

จุดประสงค์การเรียนรู้ สำหรับทำแผนการสอนรายภาคในหลักสูตรช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย ระบุไว้สำหรับ 2 ภาคเรียนแรก ดังนี้

เพื่อให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างรวดเร็ว และคล่องแคล่ว ในการจับใจความสำคัญ แยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น ตีความ แสดงออกได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับรู้ สามารถใช้ภาษาได้อย่างสุภาพ เหมาะสมกับสภาพการณ์ เห็นคุณค่าและความงามของภาษา

ถ้าพิจารณาจุดประสงค์ข้างต้นอย่างละเอียด จะเห็นว่า แบ่งได้เป็น ๓ ส่วน คือ

๑. ให้มีทักษะในการใช้ภาษา โดยเน้นการจับใจความสำคัญ แยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น ตีความ แสดงออกได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับรู้
๒. ให้เข้าใจเรื่องการสื่อสาร และนำมาใช้ได้ สถานการณ์จริง ดังที่ระบุไว้ว่าสามารถใช้ภาษาได้อย่างสุภาพ เหมาะสมกับสภาพการณ์
๓. ให้เห็นคุณค่าและความงามของภาษา โดยเฉพาะในงานประพันธ์ต่าง ๆ

ส่วนคำอธิบายรายวิชา ตั้งแต่

ฝึกการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยฟังการเสนอเรื่องใน
รูปแบบต่าง ๆ ที่ให้ความรู้ ความเพลิดเพลินและข่าวสาร ทั้ง
ในส่วนที่เป็นการฟังจากบุคคลและจากสื่อ พูดระหว่างบุคคล
และพูดในกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อ่าน
งานเขียน บันเทิงคดี และสารคดีที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง
เขียนในลักษณะบรรยายหรือสรุปในรูปแบบต่างๆ

ทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมที่หลักสูตรกำหนดให้นักเรียนปฏิบัติ หาใช้จุดประสงค์ไม่

ส่วนใน ๒ ภาคถัดไป กำหนดให้มีเนื้อหาสาระซับซ้อนขึ้น และใน ๒ ภาคสุดท้ายให้มี
เนื้อหาสาระซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก

ในการฝึกให้นักเรียนมีทักษะแคล่วคล่องในการใช้ภาษาให้ได้มาตรฐานดังกล่าว
นักเรียนต้องมีความรู้เกี่ยวกับการสะกดคำ การออกเสียง การเพิ่มคำ การใช้ถ้อยคำ ความรู้
ดังกล่าวอาจนำไปใช้ในการสื่อสารและในการศึกษางานประพันธ์ได้ด้วย

ต่อไปนี้จะได้ขยายจุดประสงค์ของหลักสูตรให้ละเอียด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สอน
ที่จะได้เลือกนำไปใช้ให้เหมาะแก่แผนการสอนของตน จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ให้ไว้ต่อไปนี้มี
ทั้งจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทาง ตามเนื้อหาความรู้และทักษะที่นักเรียนต้อง
เรียนในแต่ละตอน จุดประสงค์ปลายทางได้แสดงไว้ด้วยตัวเลขจำนวนเต็ม ส่วนจุดประสงค์
นำทางได้แสดงไว้ด้วยตัวเลขอยู่ในวงเล็บเหลี่ยม ฟังเข้าใจว่าจุดประสงค์เหล่านี้ ไม่ควรนำไป
แจ้งแก่นักเรียนโดยตรง เพราะเป็นภาษาทางวิชาการซึ่งเหมาะสำหรับสื่อสารกันในระหว่าง
นักการศึกษา หรือผู้มีพื้นฐานความรู้ในวิชาศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์เท่านั้น ถ้าจะแจ้ง
จุดประสงค์การเรียนรู้แก่นักเรียนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ควรใช้ถ้อยคำ
ให้เหมาะแก่วัยของนักเรียน เพื่อจะได้สื่อความหมายกับนักเรียนได้จริง อนึ่ง ในแต่ละแผน
การสอนนั้น อาจใช้จุดประสงค์ปลายทางมากกว่า ๑ ข้อ ก็ได้

จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้บรรลุมาตรฐานของช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑. ซึ่ให้เห็นความจำเป็นที่ผู้ใช้ภาษาต้องออกเสียงคำพูดให้ถูกต้องตามหลักภาษาหรือตามความนิยมของผู้ใช้ภาษา
 - ๑) เมื่อได้ฟังการออกเสียง บอกได้ว่าการออกเสียงนั้นถูกต้องหรือไม่ อย่างไร
 - ๒) รวบรวมคำที่ออกเสียงไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความกำกวม หรือเกิดความสับสนในการสื่อสาร แล้วแก้ไขด้วยการออกเสียงให้ถูกต้อง
๒. อธิบายได้ว่าการออกเสียงให้ถูกต้องตามหลักภาษา คืออย่างไร การออกเสียงตามความนิยม คืออย่างไร
 - ๑) อธิบายได้ว่า คำที่กำหนดให้ออกเสียงเช่นนั้นๆ ถูกต้องด้วยเหตุผลอะไร
 - ๒) เก็บรวบรวมคำที่ออกเสียงไม่ตรงตามรูปเขียน
๓. อ่านออกเสียงข้อความได้ถูกต้องและสื่อความหมายได้ชัดเจน
 - ๑) ออกเสียงคำทั้งในการพูดและการอ่าน
 - ๒) ออกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในคำ
 - ๓) เขียนบอกเสียงคำอ่านของคำต่างๆ ที่กำหนดให้
 - ๔) ออกเสียงคำที่ประกอบด้วยพยางค์ที่ออกเสียงเต็มมาตราและไม่เต็มมาตรา
๔. ซึ่ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องเขียนสะกดการันต์ให้ถูกต้องเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน
 - ๑) แก้ไขการสะกดคำผิดในเอกสารที่กำหนดให้
 - ๒) ประเมินว่าข้อความที่มีคำสะกดผิดเป็นจำนวนมากกับข้อความที่ไม่มีคำสะกดผิด มีผลต่อผู้รับสารอย่างไรและอย่างไรหนจะสื่อสารได้ดีกว่ากัน
 - ๓) ใช้พจนานุกรมช่วยในการสะกดคำ
๕. สะกดคำในภาษาได้ถูกต้อง
 - ๑) สะกดคำเพื่อสื่อความหมายได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ
 - ๒) สะกดคำที่อยู่ในบริบทต่างๆ ตามที่ผู้อื่นออกเสียงให้ฟัง
 - ๓) สะกดคำพ้องเสียง
 - ๔) สะกดคำภาษาอังกฤษที่มีอยู่ในพจนานุกรมและคำที่ยังไม่ได้บรรจุไว้ในพจนานุกรม แต่ใช้กันแพร่หลายแล้ว
 - ๕) สะกดชื่อเฉพาะที่รู้จักกันทั่วไปในภาษาไทย
๖. อธิบายได้ว่าเหตุใดคำต่างๆ จึงสะกดเช่นนั้น
 - ๑) บอกเหตุผลว่าทำไมคำที่กำหนดให้จึงสะกดเช่นนั้น
 - ๒) ซึ่ให้เห็นว่าการสะกดผิดอาจก่อให้เกิดผลเสียในการสื่อสาร

๗. อธิบายถึงธรรมชาติของการเพิ่มคำในภาษาไทย
- ๑) ยกคำที่นักเรียนคิดว่าน่าจะเกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติ โดยไม่ซ้ำกับตัวอย่างในหนังสือเรียน
 - ๒) ออกเสียงและเขียนได้ว่าเสียงของวัตถุที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น โทรศัพท์เครื่องที่อยู่ในห้องพักครู เสียงเปิดประตูห้องเรียน ฯลฯ ดังอย่างไร
 - ๓) พิจารณาคำซ้ำในบริบทต่างๆ ที่กำหนดให้ และชี้ให้เห็นว่ามีความหมายต่างกับเมื่อมิได้ซ้ำคำในบริบทเดียวกันนั้นอย่างไร
 - ๔) รวบรวมคำซ้ำในบริบทต่างๆ และชี้ให้เห็นว่ามีความหมายต่างกับเมื่อมิได้ซ้ำคำในบริบทเดียวกันนั้นอย่างไร
 - ๕) บอกความหมายของคำซ้อนตามที่กำหนดให้ และเปรียบเทียบกับความหมายของคำแต่ละคำที่ประกอบกันเป็นคำซ้อนคำนั้น
 - ๖) บอกความหมายของคำประสมที่กำหนดให้ และเปรียบเทียบกับความหมายของคำแต่ละคำที่นำมาประสมกัน
๘. จัดหมวดหมู่ของคำที่เพิ่มขึ้นในภาษาตามที่กำหนดให้
- ๑) เก็บรวบรวมคำซ้อนในหมวดต่างๆ ตามที่กำหนดให้
 - ๒) เขียนคำซ้อนที่มีเสียงสัมผัส
 - ๓) รวบรวมคำประสมในหมวดต่างๆ ตามที่กำหนดให้
 - ๔) รวบรวมคำที่รับมาจากภาษาอื่นตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น คำภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับกีฬา คำภาษาบาลีสันสกฤตที่เกี่ยวกับการสื่อสารคมนาคม
๙. เรียบเรียงเนื้อความโดยใช้คำให้เหมาะแก่สาร โอกาสและฐานะของบุคคลตามที่กำหนด
- ๑) หาคำหรือข้อความเป็นคู่ๆ ที่มีความหมายเหมือนกัน แต่ใช้ในโอกาสและกาลเทศะต่างกัน
 - ๒) ผูกประโยคเพื่อแสดงว่าเข้าใจความหมายของคำที่มีความหมายร่วมกันและมีความหมายแตกต่างกันเป็นชุดๆ
 - ๓) รวบรวมคำที่ให้ความรู้สึกผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ นอกเหนือจากตัวอย่างที่มีอยู่ในหนังสือเรียน
 - ๔) นำคำที่ให้ความรู้สึกผ่านทางสัมผัสทั้ง ๖ ตามที่รวบรวมมาผูกประโยคให้มีความหมายชัดเจน
 - ๕) หาคำมาขยายคำที่ให้ความรู้สึกอยู่แล้วให้รับรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ดำปีเผ็ดจี๊ด

๑๐. พิจารณาความเหมาะสมของการใช้คำในข้อเขียนที่กำหนดให้
- ๑) บอกความหมายร่วมและความหมายที่แตกต่างของคำที่กำหนดให้เป็นชุดๆ
 - ๒) ชี้บอกคำที่ให้ความรู้สึก หรือคำที่ทำให้ความหมายเด่นชัดขึ้นในข้อเขียนที่กำหนดให้
 - ๓) เสนอแนะคำที่ควรใช้แทนคำซึ่งยังไม่ถูกต้องเหมาะสมในบริบทที่กำหนดให้
๑๑. บอกองค์ประกอบของการสื่อสารตามสถานการณ์ที่กำหนด
- ๑) ยกตัวอย่างสถานการณ์การสื่อสารที่ใช้บุคคลเป็นสื่อ
 - ๒) ยกตัวอย่างสถานการณ์การสื่อสารที่ใช้สิ่งอื่นเป็นสื่อ
 - ๓) ยกตัวอย่างการสื่อสารในที่สาธารณะ
๑๒. ชี้ให้เห็นอุปสรรคของการสื่อสารและวิธีแก้ไขในสถานการณ์ที่กำหนด
- ๑) ยกตัวอย่างการสื่อสารที่มีอุปสรรคเกิดขึ้นที่องค์ประกอบต่างๆ ของการสื่อสาร
 - ๒) เสนอวิธีแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นที่องค์ประกอบต่างๆ ในการสื่อสาร
 - ๓) ใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาให้สอดคล้องกันในการสื่อสารตามสถานการณ์ที่กำหนด
๑๓. รับสารและส่งสารเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ผลดังประสงค์
- ๑) เรียบเรียงสาระสำคัญและขั้นตอนของกรรมวิธีในการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ไม่ซับซ้อนมากนัก
 - ๒) เรียบเรียงข้อความเพื่อการสื่อสารทางโทรศัพท์ โทรเลข และไปรษณียบัตร
๑๔. รับสารด้วยการฟังได้สัมฤทธิ์ผล
- ๑) บอกสาระสังเขปของเรื่องที่ฟังได้
 - ๒) บอกจุดมุ่งหมายของการฟังของตนตามสถานการณ์ที่กำหนดให้
 - ๓) พิจารณาสถานการณ์ของการฟังแล้วบอกได้ว่าควรจะฟังเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร
 - ๔) วิเคราะห์พฤติกรรมการฟังของตนเอง
๑๕. รับสารด้วยการฟังได้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น
- ๑) อธิบายความหมายของสัมฤทธิ์ผลในการฟัง
 - ๒) ชี้ให้เห็นวิธีที่จะพัฒนาการฟังของตนให้ได้ผลดี
 - ๓) ฟังในโอกาสต่างๆ อย่างมีมารยาทอยู่เสมอ
 - ๔) บันทึกประสบการณ์ในการฟังของตนอยู่เป็นนิจ
๑๖. รับสารด้วยการอ่านได้สัมฤทธิ์ผล
- ๑) อ่านเก็บความรู้และเนื้อเรื่องได้ครบถ้วน
 - ๒) อ่านแล้ววิเคราะห์และตีความได้สมเหตุสมผล เมื่อกำหนดบทบาทอ่านให้

๑๗. รับสารด้วยการอ่านได้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น
- ๑) เลือกบทอ่านที่ช่วยพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ
 - ๒) บอกได้ว่าบทอ่านนั้นทำให้ตนพัฒนาในด้านใด
 - ๓) บอกข้อดีและข้อด้อยของบทอ่านนั้นๆ ได้
๑๘. ส่งสารด้วยการพูดได้สัมฤทธิ์ผล
- ๑) ชี้ให้เห็นคุณสมบัติของผู้พูดในโอกาสต่างๆ
 - ๒) พูดเพื่อสร้างสัมพันธภาพ และพูดเพื่อกระชับสัมพันธภาพตามโอกาสต่างๆ
 - ๓) สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - ๔) ใช้ภาษาในการพูดได้แจ่มแจ้ง ชัดเจน และเข้าใจง่าย
 - ๕) เล่าเรื่องต่างๆ ให้บุคคลในกลุ่มฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - ๖) เตรียมผู้ฟังให้มีความพร้อมเพื่อฟังและรับสารได้ตรงตามจุดประสงค์ของตน
๑๙. ส่งสารด้วยการพูดได้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น
- ๑) อธิบายความหมายของสัมฤทธิ์ผลในการพูดโดยใช้ภาษาของนักเรียน
 - ๒) ตั้งข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์หลังจากที่ได้พิจารณาพฤติกรรมการพูดที่กำหนดให้
 - ๓) เตรียมบทพูดเพื่อนำเสนอให้สัมฤทธิ์ผลตามเงื่อนไขที่กำหนด
๒๐. ส่งสารด้วยการอ่านได้สัมฤทธิ์ผล
- ๑) ชี้ให้เห็นปัจจัยที่ทำให้การส่งสารด้วยการอ่าน น่าฟัง และประทับใจผู้ฟัง
 - ๒) เตรียมความพร้อมในการอ่านให้ผู้อื่นฟังได้ด้วยตนเอง
 - ๓) ขณะอ่าน ทรงตัว ใช้กิริยาอาการ และใช้เสียงให้สื่อความหมายและประทับใจผู้ฟัง
 - ๔) อ่านออกเสียงได้ถูกต้อง เหมาะสม
๒๑. เขียนจดหมายส่วนตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ใช้เป็นจุดประสงค์ทั้ง ท ๔๐๑ ท ๔๐๒)
- ๑) ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเขียนจดหมาย
 - ๒) เขียนจดหมายส่วนตัวถึงเพื่อน ถึงญาติ ถึงครู ฯลฯ
 - ๓) วิเคราะห์จดหมายส่วนตัวตามเกณฑ์ที่กำหนด
๒๒. เขียนเรียงความตามหัวข้อและความยาวที่กำหนด
- ๑) วิเคราะห์หัวข้อเรียงความเพื่อจะวางขอบเขตของเนื้อเรื่อง
 - ๒) วางโครงเรื่องให้เป็นไปตามลำดับ
 - ๓) ร่างเนื้อความของความลงท้ายและความนำ
 - ๔) วิเคราะห์เรียงความที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ได้ศึกษา
(จุดประสงค์นำทางข้อ ๑ ถึง ๓ ทำทุกข้อและตามลำดับ)

๒๓. ย่อความจากเรื่องที่ได้อ่านหรือที่ได้ฟัง

- ๑) ชี้ให้เห็นวิธีการใช้ความคิดเพื่อการย่อที่มีประสิทธิภาพ
- ๒) ย่อความจากเรื่องที่อ่าน เรื่องที่ฟังหรือเรื่องที่ได้เห็นตามที่กำหนดให้
- ๓) ชี้ให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการย่อความ
- ๔) บอกได้ว่า ข้อความที่กำหนดให้ ส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น
- ๕) ชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างใจความกับผลความในข้อความที่กำหนดให้

๒๔. เขียนเรียงความเกี่ยวกับโลกส่วนตัวตามหัวข้อที่กำหนดด้วยตนเอง ให้มีสาระที่

น่าสนใจ

- ๑) ตั้งชื่อเรื่องและวางขอบเขตของเรื่อง
- ๒) บันทึกรวบรวมข้อมูล
- ๓) จัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นไปตามลำดับ
- ๔) เขียนเล่าประสบการณ์ตรงของตนอย่างย่อ ตามเงื่อนไขที่กำหนด

๒๕. วิเคราะห์และสังเคราะห์ประโยคชนิดต่างๆ ได้ถูกต้อง

- ๑) แยกส่วนประกอบของประโยคโดยชี้ให้เห็นภาคประธานและภาคแสดงได้ โดยคล่องแคล่ว
- ๒) ขยายประโยคให้มีความยาวตามที่กำหนดโดยให้สื่อความหมายชัดเจน และสมจริง
- ๓) บอกได้ว่าประโยคที่กำหนดให้เป็นประโยคความเดียว ความรวม หรือความซ้อน โดยมีเหตุผลสนับสนุน

๒๖. ผู้กประโยคได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด และชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างประโยคที่กำหนดให้

- ๑) วางลำดับคำในประโยคได้อย่างหลากหลายและสื่อความหมายชัดเจน
- ๒) บอกได้ว่าประโยคที่ประกอบด้วยคำที่วางลำดับต่างกันมีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไรในแง่ความหมายของประโยค
- ๓) ปรับปรุงประโยคที่กำหนดให้มากกว่าหนึ่งประโยค ให้มีความเกี่ยวข้องกัน อย่างกะทัดรัดและชัดเจน

๒๗. บอกเจตนาของผู้ส่งสารจากประโยคที่แสดงออกมา

- ๑) ยกตัวอย่างประโยคที่ผู้ส่งสารเจตนาจะแจ้งให้ทราบ ถามให้ตอบ และบอกให้ ทำให้เนื้อความมีความสมจริงและสื่อความหมายได้ดีในชีวิตประจำวัน
- ๒) เปลี่ยนแปลงประโยคที่กำหนดให้โดยคงความหมายไว้ และให้เป็นประโยคที่มีความสละสลวยไม่น้อยไปกว่าประโยคเดิม

- ๓) เปรียบเทียบข้อที่เหมือนกันและต่างกันของประโยคที่กำหนดให้ในแง่การแสดงเจตนาของผู้ส่งสาร
๒๘. ใช้ภาษาแสดงเหตุผลได้กระชับรัดกุม
- ๑) ใช้สันธานหรือคำเชื่อมข้อความที่เป็นเหตุผลกับข้อความที่เป็นข้อสรุปได้ถูกต้อง
 - ๒) เรียงข้อความที่เป็นเหตุเป็นผลกับข้อสรุปได้โดยไม่ใช้สันธาน
 - ๓) บอกได้ว่าข้อความแสดงเหตุผลหรือข้อถกเถียงที่กำหนดให้มีส่วนใดเป็นเหตุผล และส่วนใดเป็นข้อสรุป
๒๙. ชี้นำให้เห็นความสำคัญของคำและสำนวนในภาษาไทย
- ๑) ชี้นำให้เห็นความหมายเฉพาะของคำ และความหมายที่เทียบเคียงกับคำอื่นของคำที่กำหนดให้และกำหนดขึ้น
 - ๒) ใช้คำและสำนวนให้ตรงความหมายเมื่อกำหนดคำและสำนวนให้
 - ๓) ใช้คำและสำนวนได้ตรงตามความนิยม
 - ๔) ใช้คำและสำนวนได้เหมาะแก่กาลเทศะและบุคคลตามบริบทที่กำหนดให้ และกำหนดขึ้น
๓๐. ผูกประโยคและร้อยเรียงให้รัดกุมและถูกต้องตามระเบียบของภาษา
- ๑) นำประโยคมาเชื่อมกับประโยคที่กำหนดให้ได้อย่างสละสลวย
 - ๒) แต่งประโยคให้ร้อยเรียงกันโดยวิธีซ้ำคำ หรือกลุ่มคำ โดยวิธีละคำไว้ในฐานที่เข้าใจ และโดยวิธีหาคำที่เหมาะสมมาแทนให้สละสลวย
 - ๓) ชี้นำให้เห็นวิธีการร้อยเรียงประโยคจากข้อความที่กำหนดให้
๓๑. ชี้นำให้เห็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมจากภาษาไทย
- ๑) ยกตัวอย่างชุดคำที่มีความลดหล่นกันไป
 - ๒) ชี้นำให้เห็นความละเมียดละไมที่แสดงออกมาเป็นคำพูดในบริบทต่าง ๆ
 - ๓) ใช้ภาษามาตรฐานที่สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย
 - ๔) แสดงทรรศนะเกี่ยวกับประโยชน์ของภาษาในแง่ของการสืบสานวัฒนธรรม
 - ๕) ชี้นำให้เห็นความสำคัญของภาษาถิ่นที่มีต่อวัฒนธรรมไทยโดยรวม
๓๒. ชี้นำให้เห็นความสำคัญของคุณธรรมและมารยาทในการสื่อสาร
- ๑) สรุปความหมายของคุณธรรมและมารยาทจากความเข้าใจของตนได้ถูกต้อง
 - ๒) ชี้นำบอกคุณธรรมและมารยาทของการสื่อสารที่มีความสำคัญเป็นพิเศษในบริบทต่าง ๆ ที่กำหนดให้

- ๓) ชี้บอกอุปสรรคของการสื่อสารอันเนื่องมาจากการขาดคุณธรรม และมารยาท จากประสบการณ์ของตน
- ๔) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาชิตต่างๆ ในแง่ที่เกี่ยวกับคุณธรรมและมารยาท ในการสื่อสาร
๓๓. ถาม และตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๑) บอกจุดประสงค์ของการถามและการตอบได้ถูกต้องเมื่อได้ฟัง และหรืออ่าน คำถามและคำตอบที่กำหนดให้
- ๒) ตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น และเพื่อการทดสอบตามเนื้อหา ที่กำหนดให้ และกำหนดขึ้น
- ๓) ตอบได้ตรงคำถาม แจ่มแจ้ง และครบถ้วน
๓๔. พูดต่อประชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๑) จำแนกประเภทของการพูดต่อประชุมชนโดยใช้หลักในการจำแนกแบบต่างๆ ได้อย่างรัดกุม
- ๒) ชี้ให้เห็นข้อสังเกตที่น่าเรียนรู้จากบทพูดต่อประชุมชนที่กำหนดให้ และจาก พฤติกรรมการพูดที่ได้ยินโดยตรง
- ๓) เตรียมตัวพูดต่อที่ประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๔) พูดต่อที่ประชุมได้สัมฤทธิ์ผล
- ๕) ประเมินค่าพฤติกรรมการพูดต่อประชุมชนของตนเอง และของบุคคลอื่นได้ตาม เกณฑ์ที่กำหนด
๓๕. เขียนเชิงวิชาการได้น่าสนใจ และถูกต้องตามหลักวิชา
- ๑) บันทึกข้อมูลเพื่อการเขียนเชิงวิชาการได้อย่างเป็นระบบ
- ๒) วางขั้นตอนการเขียนรายงานเชิงวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓) เรียบเรียงรายงานเชิงวิชาการได้เนื้อหาสาระ น่าเสนอและอ้างอิงหลักฐานได้ อย่างมีระเบียบแบบแผน
๓๖. พัฒนาตนเองให้เกิดวิจาร์ณญาณโดยผ่านกระบวนการฟัง
- ๑) พัฒนาตนเองให้สามารถฟังให้สัมฤทธิ์ผล
- ๒) บอกได้ว่ากระบวนการฟังสารให้เกิดวิจาร์ณญาณมีขั้นตอนอย่างไร จากความ เข้าใจที่แท้จริงของตน
- ๓) ชี้ให้เห็นวิธีการฟังสารทั้งประเภทความรู้ การโน้มน้าวใจและการจรรโลงใจ เพื่อให้ตนเองเกิดวิจาร์ณญาณ

๓๗. แสดงความรู้เกี่ยวกับการประชุม และร่วมประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๑) บอกความหมายของการประชุม และศัพท์ที่ใช้ในการประชุม
 - ๒) ใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมเมื่อเข้าร่วมประชุมตามสถานการณ์ที่กำหนด
 - ๓) บอกความหมายของประธานการประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมได้ จากถ้อยคำที่ได้พูดขึ้นในที่ประชุม
 - ๔) จัดวาระการประชุมได้ตามความเหมาะสม
๓๘. เขียนเพื่อกิจธุระในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๑) กรอกแบบฟอร์มที่กำหนดให้ได้อย่างถูกต้องตรงตามความ และเจตนารมณ์ของผู้กำหนดแบบฟอร์มนั้นๆ
 - ๒) เขียนประกาศอย่างง่าย ๆ ทั้งประกาศที่เป็นทางการ และไม่ใชทางการ
 - ๓) ชี้ให้เห็นสาระสำคัญในประกาศที่กำหนดให้รวมทั้งชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง (ถ้ามี) ในประกาศนั้นๆ
๓๙. เขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ
- ๑) เลือกหัวข้อเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะได้น่าสนใจ และน่าติดตามอ่าน
 - ๒) ตั้งใจความของเรียงความตามหัวข้อที่ตนเลือกแล้วได้พอเหมาะแก่เวลา และข้อมูลที่มีอยู่
 - ๓) เขียนเรียงความได้รัดกุม ใช้ภาษาถูกต้องและน่าอ่าน มีสาระประโยชน์แก่ส่วนรวม
๔๐. ชี้ให้เห็นลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษา
- ๑) ชี้ให้เห็นลักษณะของเสียงที่ใช้สื่อความหมาย
 - ๒) บอกความหมาย และยกตัวอย่างหน่วยในภาษา
 - ๓) ชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในภาษาที่เป็นไปตามปกติ
 - ๔) สรุปลักษณะที่เหมือน และต่างกันของภาษาต่างๆ ได้พอควร
๔๑. ชี้ให้เห็นลักษณะสำคัญของภาษาไทย
- ๑) บ่งชี้เสียงในภาษาไทยทั้ง สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ ได้อย่างเป็นระบบ
 - ๒) อธิบายให้ชัดเจนว่าในภาษาไทยอักษรแทนเสียงได้ดีเพียงไร
 - ๓) ตั้งประเด็นเกี่ยวกับลักษณะควรสังเกตในภาษาไทยและอธิบายร่วมกันได้อย่างน้อย ๓ ประเด็น
๔๒. ใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องตามระดับของภาษา
- ๑) ชี้บอกลักษณะเด่นของภาษาในระดับต่างๆ ได้

- ๒) ใช้ภาษาในการพูดตามเนื้อหาและบริบทตามที่กำหนดได้ถูกต้องตามระดับของภาษา
- ๓) ใช้ภาษาในการเขียนตามเนื้อหาและบริบทที่กำหนดถูกต้องตามระดับของภาษา
- ๔) ใช้ความรู้และทักษะในเรื่องระดับภาษา แสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาในโอกาสต่างๆ

๔๓. ซึ่ให้เห็นความหมายและความสำคัญของราชาศัพท์

- ๑) สรุปความหมายของราชาศัพท์ได้ด้วยถ้อยคำของตนเอง
- ๒) สรุปความสำคัญของราชาศัพท์ทั้งทางสังคม และวัฒนธรรม
- ๓) สรุปที่มาของราชาศัพท์ทั้งในทางสังคม ประวัติศาสตร์ และทางภาษา
- ๔) ยกตัวอย่างราชาศัพท์ที่ตกแต่งขึ้นจากคำไทยดั้งเดิม และคำที่มาจากภาษาอื่น ได้อย่างน้อยประเภทละ ๑๐ คำ
- ๕) ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ราชาศัพท์

๔๔. ใช้ภาษาเพื่อพัฒนาความคิดของตนเอง

- ๑) ใช้ภาษาในการวิเคราะห์เรื่องต่างๆ ที่กำหนดให้ และกำหนดขึ้นเอง
- ๒) ใช้ภาษาในการสังเคราะห์เรื่องต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และในสังคมสาธารณะ
- ๓) ใช้ภาษาในการประเมินค่ากิจกรรม วัตถุ ผลงาน โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนด และโดยการเปรียบเทียบ

๔๕. ใช้ภาษาในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่น

- ๑) จัดประเภทของปัญหาต่างๆ ที่รวบรวมไว้
- ๒) เรียบเรียงการแก้ปัญหาให้เป็นไปตามลำดับขั้น
- ๓) ร่วมกันแก้ปัญหาที่กำหนดให้โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

๔๖. สื่อสารเชิงอธิบาย บรรยาย และพรรณนา ในรูปแบบต่างๆ ได้สัมฤทธิ์ผล

- ๑) บอกจุดประสงค์ของการอธิบาย บรรยาย และพรรณนาได้ ทั้งจุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์เฉพาะ
- ๒) ซึ่ให้เห็นวิธีอธิบาย วิธีบรรยาย และวิธีพรรณนาในข้อเขียนต่างๆ ที่กำหนดให้
- ๓) ผสมผสานวิธีอธิบาย บรรยาย และพรรณนา

๔๗. เขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการให้นำอ่านได้ภายในเวลาที่กำหนด

- ๑) เลือกหัวข้อเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการได้ และวางเค้าโครงในการนำเสนอตามหัวข้อนั้น

๒) วิเคราะห์เรียงความเรื่องต่างๆที่กำหนดได้ โดยชี้ให้เห็นขอบเขตของเนื้อหา
วิธีนำเสนอ และภาษาที่ใช้

๓) เขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการภายในเวลาที่กำหนด

๔๘. ชี้ให้เห็นความสำคัญของภาษาไทยได้อย่างน้อย ๕ ประเด็นสำคัญ

๑) อธิบายได้ว่าภาษา

- ช่วยธำรงสังคมได้อย่างไร
- แสดงความเป็นปัจเจกบุคคลได้อย่างไร
- ช่วยให้มนุษย์พัฒนาได้อย่างไร
- ช่วยกำหนดอนาคตได้อย่างไร
- ช่วยจรรโลงใจได้อย่างไร

๒) แสดงทรรศนะทั้งในเชิงเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับทรรศนะของบุคคลอื่น
เกี่ยวกับความสำคัญของภาษา

๓) ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์อาจตกอยู่ใต้อิทธิพลของภาษาได้

๔๙. ชี้ให้เห็นหลักสำคัญที่ทำให้ภาษาร้อยกรองและร้อยแก้วมีความเป็นที่น่าสนใจ
และประยุกต์หลักเหล่านี้

๑) สรรคามาแต่งประโยคให้สละสลวยและชัดเจน

๒) ร้อยเรียงคำที่เลือกสรรแล้วได้ไพเราะเหมาะสม

๓) ใช้ภาพพจน์ให้มีรสกระชับใจ ความรู้สึก และอารมณ์ได้ตามควร

๕๐. ใช้ภาษาแสดงเหตุผลและข้อสรุปได้อย่างรัดกุมและถูกต้อง

๑) แยกแยะข้อความที่ประกอบด้วยเหตุผลและข้อสรุป โดยบอกได้ว่าส่วนใดเป็น
เหตุผล ส่วนใดเป็นข้อสรุป

๒) เรียบเรียงสารที่มีเหตุผลประเภทต่างๆ อาทิ ข้อสังเกตการคาดคะเน คำวิงวอน
ข้อเสนอแนะ ได้อย่างรวบรัดและชัดเจน

๓) เรียบเรียงข้อความที่แสดงเหตุผลทั้งโดยใช้สันธานและละสันธานไว้ ให้มีเนื้อหา
ที่หลากหลายและมีสาระประโยชน์

๕๑. อนุমানให้ได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผลโดยใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง รวมทั้งหลักการที่
กำหนดให้และที่รวบรวมมาด้วยตนเอง

๑) บอกความหมายของการอนุমান และยกตัวอย่างง่ายๆ

๒) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล

๓) อนุমানจากเหตุไปหาผล จากผลไปหาเหตุ และจากผลไปหาผล เกี่ยวกับ
เรื่องราวที่ไม่ซับซ้อนมากนัก

๕๒. ชี้ให้เห็นหลักเกณฑ์ของการแสดงทรรศนะ และแสดงทรรศนะของตนเองได้อย่างมีหลักเกณฑ์ และมีหลักฐานรองรับ

- ๑) จำแนกทรรศนะประเภทข้อเท็จจริง ประเภทคุณค่า และประเภทนโยบาย และเรียบเรียงทรรศนะได้ทั้ง ๓ ประเภทนี้
- ๒) ยกตัวอย่างลักษณะของภาษาที่ใช้แสดงทรรศนะ

๕๓. ชี้ให้เห็นหลักเกณฑ์ของกระบวนการโต้แย้งและดำเนินการโต้แย้งได้ในทางสร้างสรรค์

- ๑) ตั้งประเด็นในการโต้แย้งได้ถูกต้อง
- ๒) แสดงโครงสร้างของการโต้แย้งโดยการใช้แผนภาพ และคำพูด
- ๓) รวบรวมและเรียบเรียงหลักฐานสนับสนุนทรรศนะของตนให้มีน้ำหนัก
- ๔) ชี้ให้เห็นจุดอ่อนและจุดแข็งของทรรศนะทำงานของตนและของผู้อื่น

๕๔. อธิบายความหมายและกลวิธีการโน้มน้าวใจ

- ๑) บอกความหมายของการโน้มน้าวใจได้ด้วยถ้อยคำของตนเอง
- ๒) ชี้ให้เห็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์อย่างง่าย ๆ ได้
- ๓) อธิบายหลักการขั้นพื้นฐานในการโน้มน้าวใจ โดยวิธีใช้ภาษาเร้าความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์
- ๔) วิเคราะห์กลวิธีโน้มน้าวใจในสารที่กำหนดให้

๕๕. เรียบเรียงสารโน้มน้าวใจเพื่อประโยชน์เชิงสร้างสรรค์

- ๑) ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องใช้สารโน้มน้าวใจในสถานการณ์ที่กำหนด
- ๒) เลือกใช้กลวิธีโน้มน้าวใจที่เหมาะสมแก่โอกาส และสถานการณ์ที่กำหนด
- ๓) ใช้ภาษาที่เหมาะสมเรียบเรียงสารโน้มน้าวใจได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเงื่อนไขของสถานการณ์ผู้รับสาร และเป้าหมายของสาร

๕๖. เขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกอุดมคติ

- ๑) บอกความหมายของอุดมคติและยกตัวอย่างอุดมคติในคำกล่าว และในสุภาษิตต่าง ๆ
- ๒) เลือกสารสำคัญที่จะสื่อไปถึงผู้อ่าน
- ๓) วิเคราะห์เรื่องความเรียงต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องในโลกอุดมคติที่กำหนดให้โดยชี้ให้เห็นขอบเขตของเรื่อง สารสำคัญ วิธีนำเสนอ และภาษาที่ใช้
- ๔) เขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกอุดมคติภายในเวลาที่กำหนด

๕๗. ชี้ให้เห็นวิธีนำเสนอของผู้ประพันธ์

- ๑) บอกวิธีการเริ่มต้น การดำเนินเรื่อง และวิธีจบ

- ๒) บอกวิธีการนำเสนอใจความสำคัญ และรายละเอียด
- ๓) ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับศิลปะในการนำเสนอ
- ๔) อภิปรายวิธีนำเสนอ
๕๘. บอกเนื้อหาของงานประพันธ์ที่เรียน
- ๑) บอกประเภท และลักษณะของงานประพันธ์
- ๒) บอกลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่อง (อาจเป็นบุคคลหรือสัตว์)
- ๓) บอกสาระสำคัญ และเขียนสรุปได้
- ๔) เล่าเนื้อหาที่เป็นรายละเอียด
- ๕) ชี้แจงเกี่ยวกับความรู้ต่างๆ ที่ได้จากรื่อง
- ๖) เขียนข้อคิดที่ตนได้จากเรื่อง
- ๗) ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานประพันธ์
- ๘) ชี้ให้เห็นความสามารถของคนไทยในอดีตจากรื่องต่างๆ
๕๙. ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในงานประพันธ์
- ๑) ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ และการผูกประโยค
- ๒) ค้นหา สันนิษฐาน และบอกความหมายของคำ และกลุ่มคำในบทประพันธ์
- ๓) อ่านออกเสียงถ้อยคำในบทประพันธ์ได้ถูกต้องตามความหมาย
๖๐. ชี้ให้เห็นคุณค่าของงานประพันธ์
- ๑) ชี้ให้เห็นการเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมแก่เรื่อง
- ๒) บอกว่างานประพันธ์ไพเราะอย่างไร และผู้แต่งมีกลวิธีอย่างไร
- ๓) ชี้ให้เห็นคุณค่าทางจริยธรรมที่ได้จากงานประพันธ์
- ๔) อ่านออกเสียงคำประพันธ์เป็นทำนองเสนาะ
๖๑. ท่องจำบทประพันธ์ตอนที่ไพเราะ
- ๑) ท่องบทอาขยานที่กรมวิชาการกำหนด
- ๒) ท่องบทประพันธ์ที่ตนชอบ
- ทั้งสองข้อนี้ ให้เขียนตัวสะกดการันต์ และวางรูปคำประพันธ์ให้ถูกต้องตามแบบแผน
- ๓) วิเคราะห์คุณค่าของบทประพันธ์ที่เลือกเป็นบทท่องจำ
๖๒. ชี้ให้เห็นคุณค่าด้านวรรณศิลป์
- ๑) ยกตัวอย่างบทประพันธ์ที่ตนประทับใจพร้อมทั้งบอกเหตุผล
- ๒) อภิปรายความไพเราะด้านวรรณศิลป์จากงานประพันธ์
- ๓) ร่วมกันแต่งบทประพันธ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยเลือกสรรคำมาใช้เพื่อให้เกิดความงามด้านวรรณศิลป์

๖๓. ซีให้เห็นคุณค่าด้านสังคม
- ๑) ระบุตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในงานประพันธ์
 - ๒) ระบุตัวอย่างการเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันในสังคมจากงานประพันธ์
 - ๓) ระบุตัวอย่างการแสดงความรักชาติ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีในงานประพันธ์
๖๔. ซีให้เห็นแนวคิดที่มีอยู่ในงานประพันธ์
- ๑) รวบรวมแนวคิดที่สำคัญในงานประพันธ์ได้
 - ๒) วิเคราะห์แนวคิดในงานประพันธ์
 - ๓) แลกเปลี่ยนความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในงานประพันธ์ได้
๖๕. ซีให้เห็นค่านิยมที่มีอยู่ในงานประพันธ์
- ๑) เปรียบเทียบค่านิยมที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน
 - ๒) ระบุว่าค่านิยมใดยังใช้ได้ดีในสังคมปัจจุบัน
 - ๓) ยกสุภาษิตที่แสดงค่านิยมแล้วซีให้เห็นว่าค่านิยมนั้นมีตัวอย่างในงานประพันธ์

หน้าว่าง

ข้อเสนอนี้ขึ้นในการสอน และการใช้สื่อการสอน

หน้าว่าง

ข้อเสนอแนะในการสอนและการใช้สื่อการสอน

ในปัจจุบัน นักการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันแล้วว่า การสอนที่ดีนั้นไม่ว่าจะเป็นวิธีใดก็ตาม ครูจะต้องมีบทบาทในห้องเรียนน้อยที่สุด แต่ให้นักเรียนมีบทบาทมากที่สุด ซึ่งมีได้หมายความว่าครูเตรียมการสอนน้อยลง หรือตรวจงานของนักเรียนน้อยลง พูดให้เข้าใจง่ายๆ ก็คือให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองให้มาก โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้กำกับให้การเรียนดำเนินไปสู่จุดหมายโดยไม่ผิดทิศทางเท่านั้น เมื่อเราพิจารณาจำนวนคาบการเรียนวิชาภาษาไทยบังคับในหลักสูตรปัจจุบัน ปรากฏว่า กำหนดให้เรียนวิชาภาษาไทยบังคับเพียง ๒ คาบต่อสัปดาห์เท่านั้น ครูจึงต้องยอมรับแนวการสอนตามหลักการข้างต้นนี้ ฉะนั้นการตัดสินใจเลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ให้พอเหมาะพอดีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ขอให้ผู้สอนระลึกไว้เสมอว่าจุดประสงค์ของการเรียนรู้ต้องกำหนดเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนสามารถกระทำได้แสดงออกมาให้ผู้สอนสังเกตได้ และวัดได้ หลังจากที่มีการเรียนการสอนได้เสร็จสิ้นลงในแต่ละคาบหรือแต่ละหน่วยการเรียนตามที่ได้วางแผนไว้ ไม่ว่าครูจะเลือกใช้วิธีสอนใดก็ตามวิธีสอนนั้นๆ จะแยกออกเป็น ๓ ระยะ คือ (๑) ระยะเริ่มต้น : การนำเข้าสู่บทเรียน (๒) ระยะดำเนินการสอน (๓) ระยะสรุป

การสอนระยะที่หนึ่ง เป็นการเริ่มต้นสอนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ อยากรเรียน และพร้อมที่จะเรียน ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญมาก ครูจึงต้องใช้ศิลปะและความสามารถที่จะทำให้เกิดผลเช่นนั้น

ระยะดำเนินการสอนซึ่งเป็นระยะที่สองนั้น แต่ละบทในหนังสือเรียนมีกิจกรรมอยู่ท้ายบทอย่างครบครัน ถ้านักเรียนได้ทำกิจกรรมครบถ้วน ทั้งที่เป็นกิจกรรมสำหรับแต่ละคนและกิจกรรมกลุ่ม ก็มั่นใจได้ว่าพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียนได้ดำเนินไปสู่จุดหมายของการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรต้องการ

สำหรับระยะที่สาม ซึ่งเป็นระยะสรุปการสอนนั้น นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าระยะที่หนึ่งและสอง เพราะเป็นระยะที่ทำให้นักเรียนได้รับความประทับใจจากการเรียนที่ผ่านมาไป เป็นการเน้นความคิดรวบยอดและค่านิยมที่พึงประสงค์ต่างๆ ให้ฝังแน่นติดตัวนักเรียนทำให้พร้อมที่จะเรียนรู้ความคิดรวบยอดใหม่ๆ และค่านิยมอื่นๆ ต่อไปอีก

ต่อไปนี้จะได้เสนอแนะวิธีสอนในแต่ละระยะเป็นลำดับไป

ระยะเริ่มต้น

ในระยะเริ่มต้นการสอน ครูมีหน้าที่เตรียมตัวนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียน ปลุกเร้า ความสนใจ กระตุ้นให้อยากรู้ อยากเรียนด้วยกลวิธีต่างๆ และต้องคิดล่วงหน้าว่าจะปฏิบัติ อย่างไรจึงจะได้ผลดังกล่าว ครูที่จะสามารถทำเช่นนั้นได้จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานต่อไปนี้

๑. มีสมรรถภาพในการพูด เสียงของครูที่พูดกับนักเรียนทั้งชั้น ต้องแจ่มใสชัดเจน และดังพอที่นักเรียนจะได้ยินทั่วกัน เป็นเสียงที่หนักแน่น มีความเด็ดขาดแต่นุ่มนวลน่าฟัง ซึ่งไม่ใช่เสียงตะโกน ใช้ภาษาได้ทั้งที่เป็นภาษาทางการและกึ่งทางการ ใช้ประโยคกระชับรัดกุม ไม่ยืดเยื้อเยิ่นเย้อแต่ไม่ห้วนสั้นจนเกินไป มีสีหน้าและแววตาที่ช่วยสื่อความหมายตรงกับ ถ้อยคำที่ใช้ ทรงตัวดี มีกิริยาอาการมั่นคง ไม่ลุกลี้ลุกลน เคลื่อนไหวร่างกายโดยเฉพาะมือ และแขน รวมทั้งศีรษะอย่างมีความหมายตามสิ่งที่พูด ที่สำคัญที่สุดต้องรู้จักนำข้อคิดดีๆ หรือ เรื่องราวดีๆ ที่น่าสนใจมากกล่าวให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่มุ่งประสงค์จะสอนในคาบนั้นๆ ผู้สอน ที่รู้ตัวว่ายังมีข้อบกพร่องในการพูด หรือยังพูดได้ไม่ดีเท่าที่ตนตั้งมาตรฐานไว้ ต้องพยายาม พัฒนาตนเองทุกวิถีทาง เช่น พยายามมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ต้องใช้การพูดเป็นส่วนประกอบ สำคัญฝึกฝนตนเองอยู่เป็นนิจโดยอาศัยคำแนะนำทั้งจากตำราและผู้อื่น

๒. รู้จักสังเกต จดจำเรื่องราว และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวนักเรียน หมั่นซักถามนักเรียนของตนเกี่ยวกับเรื่องราวเหล่านั้น ต่อเติมและติตติงได้ เมื่อได้ฟังความคิดเห็น ของนักเรียนที่แสดงออกมา ครูภาษาไทยที่ดีจำเป็นต้องติดตามข่าวสารการเมือง ความก้าวหน้าทางวิชาการจากสื่อมวลชนอยู่เป็นนิจ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารให้ทั่วถึง ฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์ทั้งรายการภาคข่าว สารคดี บันเทิง รู้จักใช้สื่อต่างๆ ที่โรงเรียนอาจมีให้ หรือที่หามาได้ด้วยวิธีอื่นใดก็ตาม

๓. ช่างซักช่างถาม สนทนากับนักเรียนอย่างเป็นกันเองอยู่เสมอ ต้องไม่ลืมว่า นักเรียนใช้ภาษาไทยอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน การพูดคุยไม่ว่าในเรื่องใด อาจเชื่อมโยงเข้ามาหาเรื่องของภาษา ทักษะการสื่อสารและงานประพันธ์ได้ทั้งสิ้น ภาษาที่นักเรียนพบเห็นหรือ เกี่ยวข้องอยู่ในชีวิตประจำวันนั้นมีทั้งที่เป็นภาษาที่ดี น่าจดจำเป็นแบบอย่าง ตลอดจนภาษา ที่ใช้ผิด น่าตำหนิ หรือไม่น่ายึดถือเป็นแบบอย่าง การพูดคุยกันถึงภาษาเหล่านี้โดยรู้จักจำแนก แยกแยะย่อมเป็นหนทางนำไปสู่การเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

อนึ่ง ครูควรฝึกตนให้มีอารมณ์ขัน หากจุดสนใจร่วมกับนักเรียนของตนบ้าง แม้จะ ต่างวัยกัน

สรุปเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในข้อ ๒ และข้อ ๓ ก็คือ ครูต้องทำตนให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เพื่อที่จะได้รู้ทันนักเรียนของตนในเรื่องแวดลอมรอบตัว

๔. รู้จักสะสมสิ่งนี้อาจนำมาใช้ประโยชน์ในการสอนได้ สิ่งนี้อาจนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเรียกความสนใจของนักเรียนให้อยากรู้อยากเรียนวิชาภาษาไทยนั้น มีหลากหลายและอยู่ใกล้ๆ ตัว เช่น ภาพจากปฏิทินที่บริษัทห้างร้านต่างๆ ทำแจกตอนขึ้นปีใหม่ ภาพจากหน้าหนังสือพิมพ์และนิตยสาร แผ่นพับ แผ่นปลิว เอกสารแจก ภาพการ์ตูน ข่าวและบทความรวมทั้งสารคดีที่ตัดจากหนังสือพิมพ์

นอกจากนี้นิทาน เรื่องเล่า เรื่องขำขัน สุภาษิต คำคม คำขวัญ ก็อาจนำมาใช้เป็นสื่อการสอนได้

สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ครูต้องรู้จักสะสมไว้ และจัดให้เป็นระเบียบเพื่อจะได้หยิบฉวยมาใช้ได้ตามที่ต้องการ เช่น นำมาเป็นอุปกรณ์สร้างความสนใจของนักเรียน หรือเป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เมื่อได้ใช้สิ่งเหล่านี้ไปแล้วชั่วเวลาหนึ่ง หรือแม้แต่ยังไม่ได้ใช้ก็อาจคัดทิ้งไปได้ สะสมของใหม่เพิ่มเติมเพื่อให้ทันสมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

๕. รู้จักเลือกใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น ภาพนิ่ง วิดิทัศน์ แถบบันทึกเสียง คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนการสอน ทั้งนี้ครูต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์ของโรงเรียนเพื่อที่จะได้รับความร่วมมือและบริการช่วยการเรียนการสอน ครูต้องรู้จักประสานงานกับบรรณารักษ์เพื่อแนะนำนักเรียนในการใช้ห้องสมุด และต้องช่วยเหลือนักเรียนให้ใช้ประโยชน์จากห้องสมุดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เต็มตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม

ในการเริ่มต้นสอนนั้น ครูอาจใช้วิธีต่าง ๆ นำเข้าสู่บทเรียน ดังต่อไปนี้

๑. เล่าเรื่องที่เนื้อเรื่องเชื่อมโยงกับเนื้อหาหรือกิจกรรมการสอนให้นักเรียนฟัง
๒. แสดงภาพให้นักเรียนดูและสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับภาพนั้น ครูควรเตรียมคำถามไว้เพื่อชักนำให้นักเรียนหันมาสนใจประเด็นที่จะเรียนรู้ต่อไป
๓. ให้นักเรียนออกมาเล่าประสบการณ์ของนักเรียนที่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่จะสอน
๔. จัดเกมให้นักเรียนหลายๆ คนมีส่วนร่วม เนื้อหาของเกมควรเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะสอน
๕. ให้นักเรียนช่วยกันตีความสุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ไม่จำเป็นต้องเป็นสุภาษิตไทยเสมอไป อาจใช้สุภาษิตของชนชาติอื่นก็ได้ แต่ต้องเรียบเรียงเป็นภาษาไทยให้สละสลวยรัดกุม

๖. อาจเริ่มต้นด้วยกิจกรรมทำบทบาทบางอย่างก็ได้ ถ้าได้พิจารณาแล้วว่า กิจกรรมนั้นๆ นักเรียนอาจทำได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องเรียนเนื้อหาในบทมาก่อน เช่น กิจกรรมในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๑ ทำบทบาทที่ ๑ และบทที่ ๒ นั้น เมื่อเริ่มต้นเรียน

อาจลงมือทำได้ทันที เมื่อทำแล้วจึงกลับไปทำความเข้าใจเนื้อหาในบทภายหลังก็ได้ กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะกระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น เมื่อทำแล้วจะเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและเร็วขึ้น

๗. อ่านข้อความร้อยแก้วหรือร้อยกรองที่มีเนื้อหาหรือแง่มุมน่าสนใจ

๘. นำข่าวหรือบทความจากหนังสือพิมพ์มาอ่านในชั้น เพื่อโยงเข้าสู่เรื่องที่จะสอน ครูอาจให้นักเรียนจัดนำมาก็ได้

๙. นำเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งในประเทศและต่างประเทศมาสนทนากันสั้นๆ

๑๐. ฟังแถบบันทึกเสียง ดุวิตทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

๑๑. สนทนากันสั้นๆ ถึงรายการวิทยุ หรือรายการโทรทัศน์ที่นักเรียนส่วนใหญ่ได้ฟังหรือชมมาเหมือนๆ กัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเขียนเรียงความ

๑๒. นำของจริงหรือของจำลองมาแสดงให้ดู เลือกที่อาจเชื่อมโยงกับสาระสำคัญที่จะสอนต่อไป

ขอย้ำว่า เมื่อเลือกใช้วิธีใดนำเข้าสู่บทเรียนก็ตาม ต้องเชื่อมโยงกับเรื่องที่จะสอนได้เสมอไป

ระยะดำเนินการสอน

ระยะดำเนินการสอนเป็นระยะสำคัญที่ทำให้นักเรียนเรียนรู้สิ่งใหม่หรือสิ่งที่มีความหมายด้วยความเข้าใจและใฝ่รู้ยิ่งขึ้น ครูควรให้นักเรียนได้มีบทบาทหรือเป็นฝ่ายคิดแสดงออกและโต้ตอบมากกว่าเป็นฝ่ายรับฟังคำสั่งหรือคำบอกเล่าของครูเท่านั้น มีข้อเสนอแนะที่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยน่าจะได้พิจารณาในระยะดำเนินการสอนดังต่อไปนี้

๑. ครูต้องปลุกฝังให้นักเรียนมีอุปนิสัยรักการอ่าน รู้จักหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด **วรรณสารวิจักษณ์** นั้น นักเรียนต้องอ่านทำความเข้าใจด้วยตนเองให้มากที่สุด ครูอาจให้กุศโลบายได้หลายทาง อาทิ

๑) เมื่อสั่งให้อ่านล่วงหน้า ตั้งแต่หน้าเท่าใดถึงหน้าเท่าใดแล้ว บอกนักเรียนว่าจะทดสอบสั้นๆ (quiz) ในชั้นเรียน ใช้เวลาประมาณ ๕-๑๐ นาที อาจให้เติมคำหรือเขียนตอบข้อละประมาณครึ่งบรรทัด ไม่เกิน ๑๐ ข้อ

๒) ชักถามเรื่องราวหรือเนื้อหาตามที่กำหนดให้อ่าน ให้นักเรียนตอบด้วยวาจา

๓) ให้นักเรียนสรุปหัวข้อสำคัญส่งครูเป็นข้อเขียน แผ่นผัง หรือแผนภูมิตามความเหมาะสม

๔) แยกนักเรียนที่อ่านหนังสือมากับนักเรียนที่ไม่ได้อ่าน มอบงานให้ทำแตกต่างกันให้นักเรียนที่ไม่ได้อ่านนั่งอ่านอยู่ในชั้น นักเรียนที่อ่านมาแล้ว ให้ทำงานอื่นที่น่าสนใจต่อไป เช่น เขียนสรุป เขียนแผนภูมิให้สมบูรณ์

๕) ให้นักเรียนทำบันทึกผลการอ่านของตนแล้วลงชื่อไว้ ส่วนผู้ที่ไม่ได้อ่านให้เขียนคำมั่นไว้ว่าคราวหน้าจะอ่านมาก่อน พร้อมลงชื่อกำกับไว้ อาจต้องทำซ้ำๆ

๖) จัดกิจกรรมกลุ่ม อภิปรายกันถึงเนื้อหาที่กำหนดให้อ่าน ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ไม่อ่านมาก่อนย่อมไม่สามารถร่วมแสดงความคิดเห็นได้

๗) ให้นักเรียนทุกคนเขียนคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่กำหนดให้อ่านคนละ ๕-๖ ข้อ นำคำถามเหล่านั้นมารวมกันเข้า แล้วเลือกมาประมาณ ๕ ข้อ ให้ทุกคนตอบคำถามนั้นแทนที่ครูจะตั้งคำถามขึ้นเอง

๘) ให้เขียนทั้งคำถามและคำตอบเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดให้อ่านคนละ ๒-๓ ข้อ นำมาเปรียบเทียบกัน และวิจารณ์ว่าตั้งคำถามเข้าประเด็นหรือไม่ ตอบถูกต้องหรือไม่ ครูเป็นผู้แนะนำโดยใช้หนังสือเป็นเครื่องตัดสิน กิจกรรมนี้ทำพร้อมๆ กันในชั้น

ทั้งนี้ ครูน่าจะได้แจ้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนรับทราบว่าการให้นักเรียนอ่านหนังสือที่บ้านก่อนมาเรียนในชั้นนั้นคือการบ้านอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ครูอาจเรียกนักเรียนที่ไม่ได้ทำการบ้านมาสอบถามถึงสาเหตุหรือว่ากล่าวเป็นการส่วนตัวก็ได้

๒. หากนักเรียนได้อ่านหนังสือเรียนมาแล้ว การให้นักเรียนทำกิจกรรมในหนังสือเรียนก็จะง่ายขึ้น กิจกรรมอาจทำเป็นรายบุคคลหรือทำเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ได้ ซึ่งต้องซักซ้อมความเข้าใจให้ตรงกัน ดังนี้

๑) ให้นักเรียนอ่านคำสั่งหรือคำถามในกิจกรรมนั้นๆ ให้เข้าใจ อาจให้นักเรียนสรุปอีกครั้งหนึ่งว่ากิจกรรมนั้นๆ สั่งให้ทำอะไรหรือถามว่าอะไร

๒) กิจกรรมทุกข้อต้องใช้ความคิดและทักษะทางภาษาทั้งสิ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ขึ้น

๓) ให้นักเรียนเข้าใจว่ากิจกรรมไม่ใช่ข้อสอบ ข้อสอบมีไว้สำหรับวัดว่านักเรียนเรียนแล้วมีความรู้แค่ไหน แต่กิจกรรมมีไว้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอน ได้ฝึกคิดทั้งที่คิดโดยลำพังและคิดร่วมกับผู้อื่น ฝึกเขียน พูด อ่าน ฟัง เพื่อให้เป็นทักษะติดตัวต่อไป

๓. การส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมในหนังสือเรียน แท้ที่จริงก็คือกลวิธีในการสอนนั่นเอง มีข้อที่ครูผู้สอนควรคำนึง ดังนี้

๑) กิจกรรมจะอยู่ต่อเนื่องจากเนื้อหาแต่ละส่วนเป็นระยะๆ ไม่ควรข้ามกิจกรรมใดโดยคิดว่าไม่สำคัญหรือไม่จำเป็น ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า นักเรียนอาจทำกิจกรรมบางชุดก่อน

ทำความเข้าใจเนื้อหาก็ได้ ข้อสำคัญก็คือเมื่อทำกิจกรรมแล้วควรกลับไปทำความเข้าใจเนื้อหาที่อยู่ข้างหน้ากิจกรรมนั้น แล้วกลับมาทบทวนกิจกรรมที่ทำไว้แล้วอีกครั้งหนึ่ง

๒) การตอบคำถามในกิจกรรม พึงย้าให้นักเรียนทราบว่า คำตอบบางข้ออาจมีได้หลากหลาย บางข้อต้องสังเกตเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และบางข้อก็มุ่งให้นักเรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจแตกต่างกันได้

๓) ครูควรอ่านกิจกรรมแต่ละตอนให้เข้าใจ ถ้าเห็นว่ามีถ้อยคำหรือข้อความที่อาจทำให้นักเรียนงุนงง ครูควรอธิบายให้ชัดเจนก่อนให้นักเรียนลงมือทำ

๔) กิจกรรมหลายข้ออาจค่อนข้างยาก เมื่อแรกพิจารณาอาจหาคำตอบไม่ได้ แต่เมื่อคิดช้าๆ ใช้ความพยายามเรื่อยๆ น่าจะได้คำตอบที่ถูกต้อง ครูควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจ ครูไม่จำเป็นต้องรีบเร่งเฉลยคำตอบ ควรให้โอกาสนักเรียนหาคำตอบเองหรือช่วยกันหาเป็นกลุ่มก็ได้ หากได้พยายามแล้วแต่ยังหาคำตอบไม่ได้ ก็ไม่น่าตำหนิ ตรงกันข้ามผู้ที่มิได้พยายามแต่กระวนกระวายเพียงใครจะได้คำตอบสำเร็จรูปเท่านั้น น่าตำหนิมากกว่า ถ้ามีนักเรียนที่เฉียบแหลมบางคนทำได้ดีกว่านักเรียนส่วนใหญ่หรือครูผู้สอน ควรยิ่งส่งเสริมศักยภาพที่สูงของนักเรียนผู้นั้น นักเรียนชนิดนี้มีให้เห็นอยู่เสมอ ทั้งในประเทศของเราและในต่างประเทศ

๕. การฝึกให้นักเรียนรู้จักแสดงออกต้องคำนึงถึงการสื่อสารสองทาง (two-way communication) มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นการฝึกที่สักแต่ทำให้เสร็จๆ ไปเท่านั้น

การสื่อสาร ๒ ทาง คือครูและนักเรียนต่างตอบสนองต่อการแสดงออกของกันและกัน ตรงตามจุดประสงค์ เช่น เมื่อให้นักเรียนลุกขึ้นยืนพูดเพื่อแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับบทกวีที่ได้อ่านมา ครูและนักเรียนที่ได้ฟังอยู่ในขณะนั้นต้องตอบสนอง คือฟังแล้วแสดงความคิดเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เห็นด้วยเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด ตรงไหนที่เห็นด้วยก็ต้องพูดให้ชัดเจน ผู้แสดงออกจะได้มีกำลังใจที่จะเข้าถึงบทกวีอื่นๆ ต่อไป ตรงไหนที่ไม่เห็นด้วยก็ต้องอธิบายเหตุผลให้ชัดเจน ให้ผู้แสดงออกกลับไปคิด อาจคล้อยตามหรือคงความเห็นของตนไว้ก็ได้ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ความคิดและเจตคติของผู้แสดงออกได้รับการพัฒนาให้ประเด็นขึ้นที่สำคัญที่สุดก็คือ ทำให้ผู้แสดงออกประจักษ์ว่าการแสดงออกของตนมีความหมายพอที่จะทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ที่น่าสนใจ นี่คือการเรียนรู้อย่างดียิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ได้มีโอกาสฝึกการแสดงออกนั้น

ระยะสรุป

ระยะสรุปกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละคาบมีความสำคัญมาก ครูผู้สอนจะมองข้ามไม่ได้ เพราะจุดประสงค์สำคัญข้อหนึ่งของการสอนก็คือ ให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจและเห็นคุณค่าของการเรียน เกิดความพร้อมและความกระตือรือร้นที่จะเรียนในคาบต่อไปครูจึงไม่ควรใช้แต่เพียงคำพูดห้วนๆ ว่า วันนี้ยุติเพียงเท่านี้ก่อน เลิกได้ เตรียมตัวไปเรียนวิชาต่อไปได้ หรืออะไรต่างๆ ทำนองนี้ สิ่งที่ครูควรทำเสมอๆ ก่อนยุติการเรียนการสอนในแต่ละคาบ คือ

๑. สรุปให้นักเรียนฟังว่าสาระสำคัญที่ได้เรียนมาหรือได้ทำกิจกรรมร่วมกันมาในคาบนั้นๆ มีอะไรบ้าง ให้นักเรียนจดลงไว้อย่างสั้นๆ นักเรียนอาจมาซักถามเพิ่มเติมนอกเวลาหรือในคาบเรียนหน้าได้

๒. ให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งเป็นผู้สรุปหรือให้หลายๆ คนช่วยกันสรุปก็ได้ว่า ชั้นเรียนของเราได้เรียนรู้อะไรมาบ้างในหนึ่งหรือสองคาบที่ผ่านมา นั้น ครูช่วยขัดเกลาให้ตามสมควร และให้นักเรียนจดลงสมุดไว้

๓. ครูชี้ให้นักเรียนทราบล่วงหน้าว่า ความรู้และทักษะที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วนั้น จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อเนื่องกับบทเรียนต่อไปอย่างไร

๔. ครูฝากข้อคิด สุภาพศิต คำคม หรือบทกวีสั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนมาและจำง่ายให้แก่นักเรียน ตัวอย่างเช่น

แคบนักก็คับขยับยาก
สูงนักมักจะลิวไปตามลม

กว้างมากก็ไม่มีอะไรจะใส่สม
ต่ำนักมักจะจมสู่บาดาล

(สุภาสิตอิศรญาณ)

ข้อคิดข้างต้นนี้ อาจใช้ในบทเรียนเกี่ยวกับการศึกษางานประพันธ์ในหนังสือเรียน หรืออาจใช้เป็นหลักการเขียนเรียงความก็ได้ เมื่อนักเรียนได้เรียนหลักการและวิธีการเกี่ยวกับเรียงความ รวมทั้งได้ฝึกเขียนเรียงความไปบ้างแล้ว

๕. ในระยะสรุปนี้ ครูอาจสั่งให้นักเรียนเตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับบทเรียนครั้งต่อไป ทั้งนี้ควรใช้น้ำเสียงให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าครูห่วงใยนักเรียนด้วยใจจริง บรรารณาที่จะให้ นักเรียนได้พัฒนาตน ได้เรียนรู้สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ มิฉะนั้นแล้วจะเสียช่วงเวลาอันมีคุณค่าไป

หน้าว่าง

แผนการสอน

ในการทำแผนการสอน ผู้สอนต้องยึดจุดประสงค์ในหลักสูตร ซึ่งได้วิเคราะห์มาแล้ว ผู้สอนอาจเลือกจุดประสงค์เหล่านั้นมาใช้ในแผนการสอนของตน ส่วนจำนวนแผนการสอน จะมีจำนวนเท่าใดก็อยู่ในดุลพินิจของผู้สอน ในที่นี้ได้เสนอแนะวิธีจำแนกแผนการสอนให้เห็น ตลอดช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

หน้าว่าง

แผนการสอนวิชาภาษาไทย

ภาคเรียนที่ ๑

เวลา ๒ คาบ / สัปดาห์

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๑	ภาษาในการพูด (๔ คาบ) การออกเสียงคำ การพูดระหว่างบุคคล การพูดในกลุ่ม แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษางานประพันธ์	๑. ให้เข้าใจหลักการออกเสียง หลักการพูดระหว่างบุคคลและการพูดในกลุ่ม ๒. ให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องออกเสียงให้ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้การสื่อสารด้วยการพูดสัมฤทธิ์ผล ๓. ให้มีความระมัดระวังในการออกเสียงให้ถูกต้องในทุกโอกาส
แผนที่ ๒	รับสารด้วยการฟัง (๔ คาบ) ความหมายของการฟัง จุดมุ่งหมายของการฟัง นายขนมต้มชกพม่าถวายตัวพระเจ้าอู่ทอง ราตรี	๑. ให้เข้าใจกระบวนการรับสารด้วยการฟัง ๒. ให้เห็นความสำคัญของการฟัง ทั้งที่เป็นการฟังโดยตรงจากบุคคลและการฟังจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ๓. ให้มีอุปนิสัยรักการฟังให้สัมฤทธิ์ผล
แผนที่ ๓	ภาษาในการเขียน (๖ คาบ) การสะกดคำ กระบวนการคิดและการเขียน รูปแบบของการเขียน : สายใยของธรรมชาติ คือ สายใยของชีวิต	๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดและการเขียน ๒. ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องเขียนสะกดการันต์ให้ถูกต้องเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ๓. ให้มีอุปนิสัยในการเขียนให้ประณีต
แผนที่ ๔	รับสารด้วยการอ่าน (๖ คาบ) การอ่านเก็บความรู้หรืออ่านเอาเรื่อง : นิราศพระบาท การอ่านวิเคราะห์และตีความ : มอม	๑. ให้มีความเข้าใจกระบวนการรับสารด้วยการอ่าน ๒. ให้เห็นความสำคัญของการอ่านเพื่อเก็บความรู้ เพื่อวิเคราะห์ และเพื่อการตีความ ๓. ให้มีอุปนิสัยรักการอ่าน
แผนที่ ๕	เขียนในรูปแบบต่าง ๆ (๔ คาบ) เขียนแบบเล่าเรื่อง : พระครูวัดฉลอง เขียนโดยวางโครงเรื่อง : ความนำ เนื้อเรื่อง และความลงท้าย	๑. ให้มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของการเขียนเล่าเรื่อง ๒. ให้เห็นประโยชน์ของการเล่าเรื่อง ๓. ให้คุ้นเคยกับรูปแบบการเขียนแบบเล่าเรื่องตามยุคสมัย

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๖	<p>วิธีนำเสนอ (๔ คาบ)</p> <p>สารจากแหล่งอื่น การย่อความ : นิราศ พระบาท การอ่านให้ผู้อื่นฟัง : พระบรมราโชวาท, พระครูวัดฉลอง</p> <p>สารของตนเอง จดหมายส่วนตัว, เรียง ความ</p> <p>สารประสม เขียนโดยใช้สารจาก แหล่งอื่น รวมกับสารของตนเอง</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้เข้าใจกระบวนการนำเสนอสารจากแหล่ง ต่างๆ ๒. ให้เห็นความจำเป็นของวิธีนำเสนอที่ช่วยให้ การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล ๓. ให้มีอุปนิสัยในการนำเสนอทั้งโดยการอ่าน ให้ผู้อื่นฟังและเขียนให้ผู้อื่นอ่าน
แผนที่ ๗	<p>คุณค่าของภาษา (๔ คาบ)</p> <p>พระบรมราโชวาท นิราศพระบาท นายขนมต้มชกพม่าถวายตัวพระเจ้าอังวะ ราตรี</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้มีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของภาษา ๒. ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา และวิธีนำ เสนอในงานประพันธ์ที่เรียน ๓. ให้เห็นคุณค่าของงานประพันธ์

แผนการสอนวิชาภาษาไทย

ภาคเรียนที่ ๒

เวลา ๒ คาบ / สัปดาห์

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๑	อุปสรรคในการสื่อสารและการใช้คำ (๔ คาบ) คำซ้ำ คำซ้อนหรือคำคู่ คำประสม คำจากภาษาอื่น ทุกข์ของชาวนาในบทกวี : ศึกษาการใช้คำ	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้เข้าใจถึงอุปสรรคของการสื่อสาร ๒. ให้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับอุปสรรคของการสื่อสาร ๓. ให้รู้จักหลีกเลี่ยงอุปสรรคของการสื่อสาร
แผนที่ ๒	อ่านเพื่อพัฒนาตนเองในด้านความรู้ (๔ คาบ) เมื่อหัวถึงหมอน คำซ้ำ คำซ้อน คำประสม และคำที่มาจากภาษาอื่น	<ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้จักแสวงหาหนังสือที่มีประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ ๒. เห็นประโยชน์ของการพัฒนาความรู้ ๓. มีอุปนิสัยรักการอ่าน
แผนที่ ๓	อ่านเพื่อพัฒนาตนเองในด้านอารมณ์ (๔ คาบ) คำซ้ำ คำซ้อน คำประสม และคำที่มาจากภาษาอื่น สวรรค์ชั้นกวี อิเหนา	<ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้จักแสวงหาหนังสือที่มีประโยชน์ในการพัฒนาอารมณ์ ๒. เห็นประโยชน์ของการพัฒนาอารมณ์ ๓. มีอุปนิสัยรักการอ่าน
แผนที่ ๔	อ่านเพื่อพัฒนาในด้านคุณธรรม (๔ คาบ) ธรรมาธรรมะสงคราม เมื่อหัวถึงหมอน การเพิ่มคำ	<ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้จักแสวงหาหนังสือที่มีประโยชน์ในการพัฒนาในด้านคุณธรรม ๒. เห็นประโยชน์ของการพัฒนาคุณธรรม ๓. มีอุปนิสัยรักการอ่าน
แผนที่ ๕	พูดให้สัมฤทธิ์ผล (๔ คาบ) ความหมายของการพูดให้สัมฤทธิ์ผล ข้อควรระวังและข้อควรปฏิบัติ ตัวอย่างการพูดให้สัมฤทธิ์ผล ธรรมาธรรมะสงคราม อิเหนา ทุกข์ของชาวนา เสนาะฉันทน์ เตรียมบทพูดเพื่อนำเสนอให้สัมฤทธิ์ผลตามเงื่อนไขที่กำหนด	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เข้าใจความหมายของสัมฤทธิ์ผลในการพูด ๒. เห็นความสำคัญของสัมฤทธิ์ผลในการพูด ๓. มีอุปนิสัยในการพูดให้สัมฤทธิ์ผลในโอกาสต่างๆ ตามเงื่อนไขที่กำหนด

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๖	<p>วิธีนำเสนอสารของตนเอง (๔ คาบ) จดหมายส่วนตัว เรียงความเกี่ยวกับโลกส่วนตัว : วิธีการขั้นพื้นฐานในการเขียนเรียงความ เกี่ยวกับโลกส่วนตัว การตั้งชื่อเรื่องและตัวอย่าง อีเหนา</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีความรู้ความเข้าใจในการเขียนจดหมายและเขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกส่วนตัว ๒. เห็นความสำคัญของงานเขียนเกี่ยวกับเรื่องในโลกส่วนตัว ๓. มีอุปนิสัยรักการเขียน
แผนที่ ๗	<p>ฟังให้สัมฤทธิ์ผล (๔ คาบ) โอกาสในการฟัง ระดับของการฟังให้สัมฤทธิ์ผล มารยาทในการฟัง การฟังในที่สาธารณะ ธรรมชาติระดมสังเคราะห์</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เข้าใจความหมายของสัมฤทธิ์ผลในการฟัง ๒. เห็นความสำคัญของสัมฤทธิ์ผลในการฟัง ๓. เป็นนักฟังที่ดี
แผนที่ ๘	<p>รับสารและส่งสารเพื่อกิจธุระ (๔ คาบ) ความรู้ความเข้าใจของผู้ส่งสาร ความสนใจและความตั้งใจของผู้รับสาร การใช้โทรเลข การใช้โทรศัพท์ การใช้โทรสาร การใช้ไปรษณีย์บัตร</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. รู้ขอบเขตกิจธุระของมนุษย์ ๒. เข้าใจหลักสำคัญๆ ในการสื่อสารเกี่ยวกับกิจธุระ ๓. เห็นความสำคัญของภาษาที่ใช้เพื่อสื่อสารเกี่ยวกับกิจธุระ ๔. มีความรอบคอบระมัดระวังในการสื่อสารเกี่ยวกับกิจธุระ

แผนการสอนวิชาภาษาไทย

ภาคเรียนที่ ๓

เวลา ๒ คาบ / สัปดาห์

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๑	การเขียนเชิงวิชาการ (๔ คาบ) วิเคราะห์และสังเคราะห์ประโยค ถามและตอบให้มีประสิทธิผล พระบรมราโชวาท สุภาสิตโสฬสไตรยางค์	๑. ให้เข้าใจประโยคเพื่อนำไปเขียนรายงานเชิงวิชาการ ๒. ให้รู้จักสังเกตวิธีถามตอบให้มีประสิทธิผล ๓. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจดบันทึกจากการฟัง การอ่าน หรือการสังเกตงานประพันธ์ ๔. มีความเข้าใจในการเขียนรายงานเชิงวิชาการที่สมบูรณ์ ๕. เห็นความสำคัญและประโยชน์ของงานเขียนเชิงวิชาการ
แผนที่ ๒	วัฒนธรรมกับภาษา (๖ คาบ) มนุษย์กับความหลากหลายและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาถิ่น ภาษากับการพัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรม ศัพท์ที่ควรทราบเกี่ยวกับวัฒนธรรม ศิลาจารึก สุภาสิตโสฬสไตรยางค์ มหาเวสสันดรชาดก พรมงคล	๑. รู้จักภาษามาตรฐานกับภาษาถิ่นในการจรรโลงวัฒนธรรม ๒. ให้ตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมกับภาษา ๓. รู้จักสังเกตภาษากับการพัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรมจากงานประพันธ์ที่กำหนด
แผนที่ ๓	คุณธรรมและมารยาทในการสื่อสาร (๖ คาบ) การสื่อสารในบริบทต่างๆ ภาษากับการปลูกฝังคุณธรรม พรมงคล พระบรมราโชวาท มหาเวสสันดรชาดก ศิลาจารึก	๑. ให้เห็นความสำคัญของคุณธรรมและมารยาทในการสื่อสาร ๒. รู้จักสังเกตลักษณะการสื่อสารในบริบทต่างๆ ๓. ให้เห็นคุณค่าของภาษาในการปลูกฝังคุณธรรมจากงานประพันธ์

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๔	<p>ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม (๖ คาบ)</p> <p>ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมจากภาษาไทย</p> <p>ความนิยมในการใช้ถ้อยคำคล้องจองในภาษาไทย</p> <p>วรรณคดีกับวัฒนธรรม</p> <p>ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมในงานประพันธ์</p> <p>มหาเวสสันดรชาดก</p> <p>ชโยสยาม</p> <p>ณ ยามสายันห์</p> <p>ยามมืด</p> <p>น้ำตา</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้เข้าใจและเข้าถึงสาระของงานประพันธ์ ๒. ให้ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของงานประพันธ์ ๓. รู้จักสังเกตและพิจารณาภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม
แผนที่ ๕	<p>พูดต่อประชุมชน (๕ คาบ)</p> <p>ประเภทของการพูดต่อประชุมชน</p> <p>การเตรียมตัวพูดต่อประชุมชน</p> <p>สัมฤทธิ์ผลของการพูด</p> <p>การวิเคราะห์และประเมินค่าการพูดต่อประชุมชน</p> <p>พรปีใหม่</p> <p>พระบรมราโชวาท</p> <p>ถามและตอบให้มีประสิทธิผล</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้มีความรู้เกี่ยวกับประเภทของการพูดต่อประชุมชน ๒. รู้จักเตรียมตัวพูดต่อประชุมชนให้สัมฤทธิ์ผล ๓. ให้เอาใจใส่สังเกตพฤติกรรมกรรมการพูดต่อประชุมชนของเพื่อนนักเรียนในชั้น
แผนที่ ๖	<p>วิเคราะห์และประเมินค่างานเขียนเชิงวิชาการ (๕ คาบ)</p> <p>หลักทั่วไปในการวิเคราะห์และประเมินค่างานเขียน</p> <p>หลักการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประโยคในงานประพันธ์ที่เลือกมาเรียน</p> <p>งานเขียนเชิงวิชาการ และงานอื่น</p> <p>เราคือลูกแม่พระธรณี</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้รู้จักงานเขียนทั่วไป ๒. ให้เห็นคุณค่าของงานเขียนเชิงวิชาการ ๓. ให้รู้จักสังเกตวิธีการนำเสนอผลงานการวิเคราะห์งานเขียนต่างๆ

แผนการสอนวิชาภาษาไทย

ภาคเรียนที่ ๔

เวลา ๒ คาบ / สัปดาห์

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๑	<p>ฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ (๔ คาบ)</p> <p>กระบวนการฟังและพัฒนาวิจารณ์ญาณ โดย การฟังสาร โคลงสุภาษิตนฤทมนการ นิทานเวตาล ดวงอาทิตย์ที่รัก คำขาน กาญจนกานท์</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ตระหนักในความสำคัญของการฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ ๒. มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ ๓. มีทักษะในการฟังสารประเภทต่างๆ
แผนที่ ๒	<p>ความคิดกับภาษา (๖ คาบ)</p> <p>ภาษากับการแสดงความคิดและทิศทางการคิด เปรียบเทียบการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล ภาษาที่ใช้ในการแสดงเหตุผล อุปสรรคของการคิด โคลงสุภาษิตนฤทมนการ ลิลิตตะเลงพ่าย นิทานเวตาล ดวงอาทิตย์ที่รัก เรียงความแสดงความคิดเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดและกระบวนการคิด ๒. ตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกคิดเพื่อพัฒนาความคิดของตน ๓. เข้าใจวิธีการคิดและมีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล ๔. เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเขียนเรียงความ
แผนที่ ๓	<p>คำและการใช้คำ (๖ คาบ)</p> <p>สำนวนและการใช้สำนวน โคลงสุภาษิตนฤทมนการ ลิลิตตะเลงพ่าย นิทานเวตาล ดวงอาทิตย์ที่รัก กาญจนกานท์ เรียงความแสดงความคิดเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคำและการใช้คำ ๒. เห็นความสำคัญของการใช้คำและสำนวนให้มีประสิทธิผล ๓. รู้จักรูปลักษณะของถ้อยคำสำนวนที่ใช้สื่อสารทั้งในทางกิจธุระและกิจการอื่นๆ

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๔	การร้อยเรียงประโยค (๔ คาบ) หลักทั่วไปในการร้อยเรียงประโยค วิเคราะห์การร้อยเรียงประโยค นิทานเวตาล ดวงอาทิตย์ที่รัก เรียงความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธารณะ	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้มีความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการร้อยเรียงประโยค ๒. มีทักษะในการร้อยเรียงประโยค ๓. เห็นความสำคัญของการเรียบเรียงประโยคให้รัดกุมและสละสลวย
แผนที่ ๕	การสื่อสารในการประชุม (๒ คาบ) ศัพท์ที่ใช้ในการประชุม ตัวอย่างข้อความที่ใช้ในการประชุม	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เข้าใจความหมายและศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการประชุม ๒. เห็นความสำคัญของการสื่อสารในการประชุม ๓. เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ภาษาเพื่อกิจกรรมการประชุม
แผนที่ ๖	การเขียนเชิงกิจธุระ (4 คาบ) การกรอกแบบฟอร์ม คุณสมบัติพื้นฐานของผู้กรอกแบบฟอร์ม การเขียนประกาศ	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เข้าใจวิธีการเขียนเชิงกิจธุระและสามารถเขียนเชิงกิจธุระได้ ๒. เห็นความสำคัญของการเขียนเชิงกิจธุระ
แผนที่ ๗	การศึกษางานประพันธ์ (๖ คาบ) โคลงสุภาษิตนฤทมนการ ลิลิตตะเลงพ่าย นิทานเวตาล ดวงอาทิตย์ที่รัก คำขาน กาญจนกานท์	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ตระหนักถึงคุณค่าของความคิดที่ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าของการแสดงความคิดเห็นนั้นออกมาเป็นภาษา ๒. เห็นความสำคัญในการนำคติ คำสอน สิ่งที่ควรปฏิบัติและสิ่งที่ควรละเว้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต ๓. รู้จักสังเกตความนึกคิดของผู้ประพันธ์จากงานประพันธ์ที่อ่าน

แผนการสอนวิชาภาษาไทย

ภาคเรียนที่ ๕

เวลา ๒ คาบ / สัปดาห์

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๑	ธรรมชาติของภาษา (๔ คาบ) เสียงในภาษา หน่วยในภาษาและการเปลี่ยนแปลงของภาษา ลักษณะที่ต่างและเหมือนกันของภาษา กาพย์เห่เรือ พระราชนิพนธ์ เรื่อง จดหมายเหตุความทรงจำฯ คำสัญญาของลูกน้อย เรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ (อดีต ปัจจุบัน อนาคต)	๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติของภาษา ๒. ให้นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของภาษา ๓. ให้รู้จักสังเกตภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันและในงานประพันธ์
แผนที่ ๒	ลักษณะควรสังเกตบางประการในภาษาไทย (๔ คาบ) พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เสียงหนักและเสียงเบา มงคลสูตรคำฉันท์ รัชสดุติ บทอ่านเสริม เช่น เพลง ข่าว	๑. ให้มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ในภาษาไทย ๒. รู้จักสังเกตลักษณะบางประการของภาษาไทย ทั้งจากการเขียนการพูดของตนเองและของผู้อื่น ๓. รู้จักสังเกตลักษณะของภาษาที่ใช้ในวรรณคดี
แผนที่ ๓	ลักษณะควรสังเกตบางประการในภาษาไทย (ต่อ) (๔ คาบ) คำ ประโยค อีรณางสิงห์ บทอ่านเสริม เช่น เพลง ข่าว มงคลสูตรคำฉันท์	เช่นเดียวกับแผนที่ ๒

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๔	ระดับภาษา (๔ คาบ) ลักษณะของภาษาระดับต่างๆ ปัจจัยที่กำหนดระดับของภาษา นิราศลอนดอน อวัรรานางสิงห์ เรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ (อดีต ปัจจุบัน อนาคต)	๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการแบ่งระดับของภาษา ๒. เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องตามระดับ ๓. รู้จักสังเกตภาษาระดับต่างๆ ตามที่พูดจากันในชีวิตประจำวัน และที่นำเสนอด้วยวาจาในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งที่เป็นงานประพันธ์ที่กำหนด
แผนที่ ๕	ราชาศัพท์ (๔ คาบ) ความหมายและความสำคัญของราชาศัพท์ ที่มาของราชาศัพท์ ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ราชาศัพท์ กาพย์เห่เรือ นิราศลอนดอน รัชสดุดี พระราชวิจารณ์เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำ	๑. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราชาศัพท์ ๒. ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องกับฐานะของบุคคลตามแบบแผนประเพณีของไทย ๓. สามารถใช้ราชาศัพท์ได้ตามควรแก่โอกาส ๔. รู้จักสังเกตและเรียนรู้เกี่ยวกับราชาศัพท์ตามที่ใช้จริงในโอกาสต่างๆ รวมทั้งที่นำเสนอในสื่อมวลชน
แผนที่ ๖	การใช้ภาษาพัฒนาความคิด (๔ คาบ) บทบาทของภาษาในการพัฒนาความคิด วิธีคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า การคิดเพื่อแก้ปัญหา มงคลสูตรคำฉันท์ พระราชวิจารณ์เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำ	๑. เข้าใจความเกี่ยวเนื่องระหว่างสมรรถภาพการใช้ภาษา กับสมรรถภาพความคิด ๒. เข้าใจระเบียบวิธีคิดได้ ๓. เห็นคุณค่าและความสำคัญของความคิดที่มีประสิทธิผล
แผนที่ ๗	การอธิบาย (๔ คาบ) ความหมายของการอธิบาย วิธีการอธิบาย แนวทางการพัฒนาความสามารถในการอธิบาย นิราศลอนดอน พระราชวิจารณ์เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำ มงคลสูตรคำฉันท์ เรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ (อดีต ปัจจุบัน อนาคต)	๑. ให้มีความรู้และเข้าใจถึงวิธีการอธิบาย ๒. ตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของการอธิบาย ๓. เห็นประโยชน์ที่จะอธิบายให้ผู้อื่นได้รู้ ได้เข้าใจตามควรแก่โอกาส และความสามารถของตน

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๘	<p>การบรรยาย และการพรรณนาให้ สัมฤทธิ์ผล (๔ คาบ)</p> <p>ความหมายของการบรรยาย และการ พรรณนา</p> <p>วิธีการบรรยายและการพรรณนา</p> <p>แนวทางการพัฒนาความสามารถในการ บรรยาย และการพรรณนา</p> <p>กาพย์เห่เรือ</p> <p>นิราศลอนดอน</p> <p>อัครนางสิงห์</p> <p>คำสัญญาของลูกน้อย</p>	<p>๑. ให้มีความรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างของ การบรรยายและการพรรณนา</p> <p>๒. ตระหนักในความสำคัญ และประโยชน์ของ การบรรยายและการพรรณนา</p> <p>๓. เกิดอุปนิสัยที่รักการเขียนเพื่อสื่อสารกับ ตนเองและผู้อื่น</p>

แผนการสอนวิชาภาษาไทย

ภาคเรียนที่ ๖

เวลา ๒ คาบ / สัปดาห์

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๑	<p>คุณค่าและความสำคัญของภาษา (๓ คาบ)</p> <p>ความสำคัญของภาษา</p> <p>ภาษาช่วยดำรงสังคม</p> <p>ภาษาแสดงความเป็นปัจเจกบุคคล</p> <p>ภาษาช่วยให้มนุษย์พัฒนาและช่วยกำหนดอนาคต</p> <p>ภาษาช่วยจรรโลงใจ</p> <p>ราชาภิสดูตี</p> <p>ขัตติยพันธกรณี</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และอิทธิพลของภาษา ๒. ให้ตระหนักในความสำคัญของภาษา ๓. รู้จักสังเกตประโยชน์และอิทธิพลของภาษาที่ใช้อยู่ในสังคมและงานประพันธ์
แผนที่ ๒	<p>ความงามกับภาษา (๔ คาบ)</p> <p>การสรรคำ</p> <p>กลวิธีการเรียงเรียงคำ</p> <p>การใช้โวหาร</p> <p>วารีดุริยางค์</p> <p>มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มหาราช</p> <p>เรียงความ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความงามในภาษา ๒. ให้รู้จักสังเกตพิจารณาวิธีเรียงเรียงถ้อยคำที่ทำให้เกิดความงามในภาษา ๓. ให้เห็นความงามในงานประพันธ์
แผนที่ ๓	<p>การคิดอย่างมีเหตุผล (๖ คาบ)</p> <p>ความหมายของคำ เหตุผล</p> <p>โครงสร้างของการแสดงเหตุผล</p> <p>ภาษาที่ใช้ในการแสดงเหตุผล</p> <p>วิธีการแสดงเหตุผลและการอนุมาน</p> <p>การอนุมานจากเหตุและผลที่สัมพันธ์กัน</p> <p>วรรณานากาลามสูตร</p> <p>ขัตติยพันธกรณี</p> <p>บทอ่านเสริมอื่นๆ</p> <p>เรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกอุดมคติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักการและวิธีการใช้ภาษาแสดงเหตุผล ๒. ให้เห็นความสำคัญของการใช้เหตุผลในสังคมประชาธิปไตย ๓. มีอุปนิสัยในการใช้เหตุผลในสถานการณ์การสื่อสารโอกาสต่างๆ

ลำดับ	หัวข้อ	จุดประสงค์ทั่วไป
แผนที่ ๔	<p>ความคิดกับการแสดงทรรศนะ (๖ คาบ)</p> <p>โครงสร้างของการแสดงทรรศนะ</p> <p>ความแตกต่างระหว่างทรรศนะของบุคคล</p> <p>ประเภทของทรรศนะ</p> <p>ลักษณะของภาษาที่ใช้ในการแสดงทรรศนะ</p> <p>ปัจจัยที่ส่งเสริมการแสดงทรรศนะ</p> <p>การประเมินค่าทรรศนะ</p> <p>ขัตติยพันธกรณี</p> <p>มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มหาราช</p> <p>ขุนช้างขุนแผน</p> <p>ระบบการเกษตรแบบผสมผสาน</p> <p>บทอ่านเสริมอื่นๆ</p> <p>เรียงความแสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องในโลก</p> <p>อุดมคติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เข้าใจความหมาย องค์ประกอบและกลวิธีการแสดงทรรศนะ ๒. เห็นความสำคัญในการแสดงทรรศนะ ๓. รู้จักรับฟังทรรศนะผู้อื่น
แผนที่ ๕	<p>เหตุผลกับการโต้แย้ง (๖ คาบ)</p> <p>โครงสร้างของการโต้แย้ง</p> <p>กระบวนการโต้แย้ง</p> <p>การวินิจฉัยเพื่อตัดสินการโต้แย้ง</p> <p>ข้อควรระวังในการโต้แย้ง</p> <p>ขัตติยพันธกรณี</p> <p>มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มหาราช</p> <p>ขุนช้างขุนแผน</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการโต้แย้ง ๒. ให้เห็นความสำคัญของการโต้แย้งอย่างมีเหตุผลเพื่อประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ๓. ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาสมรรถภาพในการโต้แย้ง
แผนที่ ๖	<p>กลวิธีการโน้มน้าวใจ (๗ คาบ)</p> <p>ความหมายของการโน้มน้าวใจ</p> <p>ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์กับการโน้มน้าวใจ</p> <p>กลวิธีการโน้มน้าวใจ</p> <p>ภาษาที่โน้มน้าวใจ</p> <p>การพิจารณาภาษาโน้มน้าวใจในลักษณะต่างๆ</p> <p>พิจารณากลวิธีการโน้มน้าวใจในงานประพันธ์</p> <p>จากหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์เล่ม ๒</p> <p>ทั้ง ๗ เรื่อง</p> <p>บทอ่านเสริมอื่นๆ</p> <p>เรียงความที่ใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจเกี่ยวกับเรื่องในโลกอุดมคติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ให้นักเรียนมีความรู้หลักการ และกลวิธีการโน้มน้าวใจ ๒. ให้มีวิจาร์ณญาณในการพิจารณาสารโน้มน้าวใจ ๓. รู้จักสังเกตบทโน้มน้าวใจจากงานประพันธ์ต่างๆ

เมื่อครูได้กำหนดโครงการสอนจนตลอดช่วงชั้นแล้ว สิ่งสำคัญที่จะต้องทำต่อไป คือ การทำรายละเอียดของแผนแต่ละแผน ในแต่ละแผนควรประกอบด้วย

๑. สารสำคัญของแผน บอกความคิดรวบยอด หลักการ เหตุผล เนื้อหาสำคัญ โดยเขียนให้กระชับ ชัดเจน เพื่อเป็นกรอบการเรียนรู้การสอน รวมทั้งแสดงให้เห็นมาตรฐาน รายวิชา และสื่อให้เพื่อนครู ผู้บริหาร รวมถึงผู้ปกครองเองได้รับรู้ว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใดบ้าง ในช่วงชั้นนี้

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วยจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทาง ดังตัวอย่างที่ได้แสดงไว้ในตอนก่อน ข้อควรคำนึงคือ จุดประสงค์การเรียนรู้ต้องครอบคลุม พฤติกรรม ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และทัศนคติ โดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ทั่วไป ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางโครงการสอน

๓. เนื้อหา เนื้อหาของแต่ละแผนต้องพอมะเขมาะกับเวลา สอดคล้องกับจุดประสงค์ สัมพันธ์กับชีวิตจริงของนักเรียน นำไปใช้ได้จริง

๔. กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผู้สอนร่วมจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น ให้ผู้เรียนหรือกลุ่มผู้เรียนได้ค้นหาและสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

๕. สื่อการเรียนรู้ หมายถึงอุปกรณ์ทุกอย่างที่เอื้ออำนวยแก่การเรียนรู้การสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นนั้น สื่อการเรียนรู้หมายรวมทั้ง สื่อที่ตั้งใจจัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์แก่การเรียนรู้การสอนโดยตรง เช่น หนังสือเรียน แบบฝึกหัด แผนที่ยุ่ เกม และอุปกรณ์อื่นๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในวิชานั้นๆ และสื่ออื่นๆ ที่ผู้สอนเลือก นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะแก่การเรียนรู้การสอนตามจุดประสงค์ เช่น หนังสือพิมพ์ นวนิยาย พระธรรมเทศนา บทเพลง บทความทางวิทยุ สถานที่ จะเห็นว่าสื่อการเรียนรู้เหล่านั้น มีความหลากหลายและมีอยู่เป็นอันมาก

๖. การวัดและการประเมินผล การวัดและการประเมินผลจำเป็นต้องให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ในแผนการสอน ถ้าผู้สอนตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยเน้น พฤติกรรมได้รัดกุมแล้ว การวัดและการประเมินผลก็จะมีปัญหา การวัดและการประเมินผล นั้น ผู้สอนต้องแยกจากกันให้ชัดเจน

การวัดและการประเมินผลจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้ตั้งไว้ ในแผนการสอน ถ้าผู้สอนตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้โดยเน้นพฤติกรรมได้รัดกุมแล้ว การวัด และการประเมินผลก็จะมีปัญหา

การวัดผลและการประเมินผลนั้น ผู้สอนควรแยกออกจากกันให้ชัดเจน การวัดผลเป็นการตรวจสอบว่านักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระ ตลอดจนมีทักษะทางภาษาเพิ่มขึ้นเท่าใด ถึงระดับที่ต้องการแล้วหรือไม่ ส่วนการประเมินผลนั้นเป็นการตีราคาว่าผลของการเรียนจากที่ได้วัดออกมาแล้วนั้น ดีมากน้อยเพียงใด อาจเทียบเคียงกับกลุ่มนักเรียนด้วยกันหรือเทียบเคียงกับเกณฑ์มาตรฐานที่ครูตั้งไว้ก็ได้ การประเมินผลสามารถทำให้เราแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ได้ว่ากลุ่มใดเก่ง อ่อน หรืออยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจะช่วยให้เราปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ปรับปรุงความสามารถของนักเรียนให้ขึ้นถึงมาตรฐานที่ต้องการ

ในการวัดผลนั้น นอกจากข้อทดสอบแล้ว ยังอาจวัดผลได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ รวมทั้งพิจารณาจากกิจกรรมที่นักเรียนทำตามเงื่อนไขที่กำหนด

อนึ่ง ข้อทดสอบแบบเลือกตอบนั้น แม้จะมีประโยชน์มากเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มิใช่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อสอบชนิดนี้ไม่สามารถวัดความสามารถของนักเรียนในการแสดงออกด้วยภาษาโดยตรง การเรียนวิชาภาษาไทยตามแนวการปฏิรูปการศึกษานั้นต้องการให้นักเรียนได้แสดงออกทั้งโดยการพูดและการเขียน เพราะฉะนั้นจะใช้แต่เฉพาะข้อสอบแบบเลือกตอบเท่านั้น ย่อมไม่เพียงพอ

๗. กิจกรรมเพิ่มเติม อาจมีหรือไม่ก็ได้ อยู่ที่ความต้องการของผู้เรียนและดุลยพินิจของครูเป็นสำคัญ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างแผนการสอน สำหรับผู้สอนได้ใช้เป็นแนวในการทำแผนการสอนด้วยตนเอง

ตัวอย่างแผนการสอน ภาคเรียนที่ ๑

แผนที่ ๑ ภาษาในการพูด

เวลา ๔ คาบ

สาระสำคัญ

การใช้ภาษาในการพูดระหว่างบุคคล การพูดในกลุ่ม หรือ การพูดในโอกาสใดก็ตาม นอกจากจะต้องคำนึงถึงเนื้อหา ผู้ฟัง โอกาสแล้ว ต้องระมัดระวังการออกเสียงคำทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และเสียงหนักเบาของพยางค์ให้ถูกต้อง จึงจะสื่อสารได้สัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ต้องอาศัยการฝึกฝน ให้มากพอ ซึ่งอาจฝึกเป็นรายบุคคลหรือฝึกร่วมกันในกลุ่มก็ได้ โดยฝึกอย่างสม่ำเสมอ กลวิธีในการฝึกมีหลากหลายและไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบตามแผนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

๑. ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องออกเสียงให้ถูกต้อง เพื่อให้การสื่อสารด้วยการพูดสัมฤทธิ์ผล
 - ๑.๑ ออกเสียงคำต่างๆ ตามที่กำหนดให้
 - ๑.๒ บอกได้ว่าการออกเสียงของผู้พูดตามที่ได้ฟังสื่อความหมายชัดเจนหรือไม่ และผู้พูดออกเสียงถูกต้องหรือไม่
 - ๑.๓ อธิบายได้ว่าเหตุใดจึงกำหนดให้คำนั้นๆ ต้องออกเสียงเช่นนั้นๆ
๒. พูดได้สัมฤทธิ์ผลทั้งการพูดระหว่างบุคคล และการพูดในกลุ่ม
 - ๒.๑ พูดเพื่อสร้างสัมพันธภาพและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
 - ๒.๒ เล่าเรื่องได้แจ่มแจ้ง ชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะแก่ผู้ฟัง

เนื้อหา

๑. การออกเสียงคำ
 - ๑.๑ การออกเสียงพยัญชนะต้น
 - ๑.๒ การออกเสียงสระ
 - ๑.๓ การออกเสียงวรรณยุกต์
 - ๑.๔ การออกเสียงหนักเบาในพยางค์
 - ๑.๕ การออกเสียงคำยากบางคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต

๒. การพูดระหว่างบุคคล
 - ๒.๑ การทักทายปราศรัย
 - ๒.๒ การแนะนำตนเอง
 - ๒.๓ การสนทนา
๓. การพูดในกลุ่ม
 - ๓.๑ การเล่าเรื่องที่ได้อ่านหรือได้ฟังมา
 - ๓.๒ การเล่าเหตุการณ์ที่ประสบมาด้วยตนเอง
 - ๓.๓ การใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่าเรื่อง
๔. แนวคิดเกี่ยวกับงานประพันธ์

กิจกรรมการเรียนการสอน

คาบที่ ๑

๑. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มศึกษาหนังสือวรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๑ หน้า ๔ เรื่องการออกเสียงพยัญชนะต้นของคำ และเสียงพยัญชนะเดี่ยวที่มักออกเสียงผิดพลาด
๒. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกอ่านออกเสียงพยัญชนะในภาษาไทยให้ถูกต้อง (กิจกรรม หน้า ๕)
๓. ส่งตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมาอ่านออกเสียงหน้าชั้นเรียน โดยอ่านบทนำการศึกษางานประพันธ์ หน้า ๑๕๒ ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาว่านักเรียนอ่านออกเสียงถูกต้องหรือไม่ ควรแก้ไขอย่างไร
๔. ให้นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรม ข้อ ๒-๔ หน้า ๖ เป็นการบ้าน

คาบที่ ๒

๑. ครูรวบรวมการบ้านที่นักเรียนทำมา สุ่มตรวจเฉพาะบางคน ที่เหลือนำไปตรวจภายหลัง และอธิบายเพิ่มเติม
๒. ให้นักเรียนศึกษาเสียงพยัญชนะควบกล้ำ แล้วให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียงคำที่เสียงพยัญชนะต้นเป็น ร. และที่เป็นเสียงควบกล้ำจากหนังสือวรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๑ (หน้า ๖-๘)
๓. ครูให้ตัวแทนนักเรียนออกมาอ่านออกเสียงหน้าชั้นเรียน ๒-๓ คน ใช้บทนำนายขนมต้มในหนังสือวรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๑ หน้า ๒๔๐
๔. ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น และช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่อง

๕. ครูสั่งให้นักเรียนลองไปทำกิจกรรมหน้า ๑๒ และครั้งแรกของหน้า ๑๓ โดยไม่ต้องพะวงกับเนื้อหาทางทฤษฎีในหน้า ๑๑ เน้นให้นักเรียนอ่านเองและฟังคนอื่นอ่าน (อาจหมายถึงเพื่อนและสมาชิกในครอบครัว)

คาบที่ ๓

๑. ครูกับนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้ทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถสังเกตเห็นตามที่แนะไว้ในกิจกรรมหรือไม่อย่างไร อาจนำบางข้อในกิจกรรมมาทำซ้ำในห้องเรียนบ้างก็ได้ เช่น ให้นักเรียนชายคนหนึ่งอ่าน ข้อ ๑, ๒, ๓ และเมื่ออ่านจบแล้วก็ให้นักเรียนหญิงอ่าน ข้อ ๑, ๒, ๓ ซ้ำอีกนักเรียนคนอื่นๆ ตั้งใจสังเกตให้ดีว่า คำที่เขียนตัวเอนไว้หน้านักเรียนอ่านเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร
๒. นักเรียนทำกิจกรรมข้อ ๒ และข้อ ๓ เมื่อเห็นว่าได้ทำกิจกรรมไปพอสมควรแล้ว จึงย้อนไปทำความเข้าใจในเนื้อหา หน้า ๑๑ เป็นย่อหน้าๆ ไป
๓. ให้นักเรียนทำกิจกรรม หน้า ๑๗ และหน้า ๒๖ ทำนองเดียวกับที่สั่งไว้ในคาบที่ ๑ หน้า ๕

คาบที่ ๔

๑. ปฏิบัติเช่นเดียวกับต้นคาบที่ ๒ ทำความเข้าใจร่วมกันในชั้น เรื่องการลงเสียงหนักเบาที่พยางค์ใดพยางค์หนึ่ง
๒. ทำความเข้าใจเรื่องการออกเสียงคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต และคำที่มีอักษรนำ โดยครูให้นักเรียนอ่านคำที่ยกเป็นตัวอย่างไว้ ในหน้า ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๔, ๒๕ โดยปิดด้านซ้ายมือ ซึ่งเป็นการบอกเสียงอ่านแล้วตรวจสอบดูว่านักเรียนอ่านคำใดผิดบ้าง (คำ วินย ไม่ต้องอ่าน)
๓. เลือกคำที่มีปัญหามาอภิปรายกันให้ชัดเจนเป็นพิเศษ เช่น คำ **ปรบักษ์** บางคนอ่านออกเสียงว่า ปะ-ระ-บั๊ก ตามที่เคยเรียนรู้มาจากพจนานุกรมหรือจากแหล่งอื่น ครูชี้แจงว่าคำนี้อ่านได้ ๒ แบบ อธิบายคำ **ภรณ์** ให้นักเรียนเข้าใจว่าแม้ในวรรณคดีเก่าของไทย คำนี้ก็ไม่ใช่จะมีที่ใช้มากนัก ส่วนใหญ่แล้วนิยมใช้เป็นชื่อเฉพาะของบุคคล ซึ่งนิยมออกเสียงเช่นที่ให้ไว้ในหนังสือ แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้อ่านออกเสียงเป็น พะ-ระ-ณี ชื่อเฉพาะนั้นควรออกเสียงตามที่เจ้าของชื่อพอใจจะให้ออกเสียง เช่น เจ้าของชื่อ **เสวก** ต้องการให้ออกชื่อตนว่า สะ-เหวก ในการสื่อสารกันก็ควรจะออกเสียงเช่นนั้น

๔. ครูอธิบายเนื้อหาความรู้หน้า ๑๙, ๒๐, ๒๑ โดยใช้แผนภูมิประกอบการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจตามสมควรเท่าที่นักเรียนจะรับได้
๕. ให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในบทที่ ๔ หน้า ๘๑-๘๗ เป็นการบ้าน

คาบที่ ๕

๑. ให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรม ในหน้า ๘๗, ๙๐, ๙๗
๒. เมื่อนักเรียนทำเสร็จเป็นระยะๆ ย้อนกลับมาพิจารณาหลักความรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่มีอยู่ในหนังสือเรียน ครูอธิบายประเด็นที่ค่อนข้างยากหรือที่นักเรียนสงสัย
๓. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปจนได้สาระสำคัญ และให้ตระหนักว่าหลักเกณฑ์ทางภาษาและการสื่อสารได้มาจากพฤติกรรมการใช้ภาษาของคนในสังคมเป็นสำคัญ
๔. แนะนำให้นักเรียนทำกิจกรรมอื่นที่แปลกออกไป โดยครูเตรียมสถานการณ์การพูดระหว่างบุคคลและการพูดในกลุ่มที่แปลกๆ ไว้ ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเพิ่มเติม
๕. กิจกรรมการพูดของนักเรียนย่อมมีการออกเสียงคำทั้งเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ คำควบกล้ำ คำที่มีเสียงหนักเบา คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต คำสมาส คำที่มีอักษรนำ ถ้านักเรียนออกเสียงผิดพลาดอย่างไร ก็ควรหยิบยกขึ้นมาวิจารณ์กันด้วยเพื่อแก้ไขให้การออกเสียงถูกต้อง ซึ่งจะช่วยบูรณาการสาระทั้งหมดในแผนการเรียนนี้เข้าด้วยกัน

สื่อการเรียนการสอน

๑. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่มที่ ๑ ตอนที่ ๑ เรื่องการออกเสียง ตอนที่ ๒ เรื่องส่งสารด้วยการพูด
๒. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และหนังสืออ่านอย่างไรเขียนอย่างไรจึงจะถูกต้อง ของราชบัณฑิตยสถาน
๓. ข้อเขียนสั้นๆ ที่นักเรียนเขียนขึ้นในชั้น
๔. แถบบันทึกเสียงจากรายการวิทยุ หรือจากแหล่งอื่นๆ
๕. แผนภูมิ

การวัดและประเมินผล

๑. ให้นักเรียนออกเสียงคำตามที่กำหนดให้เป็นรายบุคคล ครูบันทึกคำที่ออกเสียงได้ถูกต้อง และคำที่ออกเสียงผิดพลาดเป็นระยะๆ ไป สรุปผลการออกเสียงโดยรวมยอดเพื่อประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์ที่วางไว้

๒. นักเรียนที่ฟังการออกเสียงของเพื่อน ให้บันทึกว่า คำใดเพื่อนออกเสียงได้ถูกต้อง หรือผิดพลาดอย่างไร ครูเก็บบันทึกไว้เพื่อประเมินผลตามจุดประสงค์ข้อ ๑.๒

๓. ตั้งคำถามวัดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลในการอ่านออกเสียงคำ ตัวอย่างคำถาม จงเขียนบอกเสียงอ่านของคำต่อไปนี้ และอธิบายว่า เหตุใดจึงอ่านออกเสียงเช่นนั้น สมาคม สمانฉันท์ กฤษณา มัธยม

๔. ให้นักเรียนพูดตามสถานการณ์ที่กำหนดเช่น

๔.๑ พูดกับคนแปลกหน้าที่มาขอพบนักเรียนในโรงเรียนซึ่งอยู่คนละชั้นกับตน

๔.๒ พูดขอยืมเงินที่ลูกเสือจากเจ้าหน้าที่พัสดุของโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการออกค่ายของนักเรียน

๔.๓ พูดต่อรองราคาสินค้า

๔.๔ ขอให้เพื่อนดูแลต้นไม้ที่ตนปลูกไว้ ในระหว่างที่ตนลาสิกขา

๔.๕ ให้นักเรียนเล่าเรื่องในบทอ่านที่ครูแจกให้เพื่อนฟัง (บทอ่านมีความยาวประมาณ ๑ หน้า เนื้อหาไม่ซับซ้อน)

ตัวอย่าง

ตารางประเมินผลการพูด

ผู้พูด..... ชั้นเรียน.....
เรื่อง..... วัน เดือน ปีที่พูด.....

จำแนกพฤติกรรมการพูด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	เกณฑ์ในการประเมิน
๑. การเลือกเรื่อง	๕		- ความกะทัดรัดชัดเจน และความน่าสนใจของเรื่องที่น่าเสนอ
๒. เนื้อหาความคิด	๒๐		- ความน่าสนใจ สารประโยชน์ ความถูกต้อง ความทันสมัย ความสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ความมีเหตุผล
๓. การลำดับความคิด	๑๕		- ความต่อเนื่อง ความชัดเจน ความสมเหตุสมผล
๔. ภาษาที่ใช้นำเสนอ	๑๕		- ความสละสลวยและความถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยม ความแจ่มแจ้ง
๕. ท่วงทีและกิริยาอาการ	๑๐		- ความกลมกลืนสอดคล้องกัน ความมีชีวิตชีวา การสบตากับผู้ฟัง
๖. น้ำเสียงและการออกเสียง	๒๐		- ความแจ่มใส ความพอเหมาะในการเน้นตามเนื้อหา ความชัดเจน ความถูกต้องตามอักขรวิธี
๗. การปรับตัวให้เข้ากับผู้ฟังและโอกาส รวมทั้งการแสดงมารยาทให้ถูกต้องและเหมาะสม	๑๕		- ความสำรวมกิริยาอาการ ความยิ้มแย้มแจ่มใสในที่อันเหมาะสมอันควรแก่เนื้อเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ฟัง

กิจกรรมเพิ่มเติม

๑. แบ่งกลุ่มนักเรียน ให้แต่ละกลุ่มรวบรวมคำที่ออกเสียงได้ ๒ อย่าง เช่น สัปดาห์ อาจออกเสียง สับ-ดา หรือ สับ-ปะ-ดา

๒. ให้นักเรียนบอกว่านักเรียนพอใจจะออกเสียงคำๆ นั้น อย่างไร เพราะเหตุใด ส่วนครูบอกแก่นักเรียนภายหลังว่า ครูพอใจจะออกเสียงอย่างไร

๓. แบ่งกลุ่มนักเรียนให้ช่วยกันสังเกตการออกเสียงคำทางวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ แล้วรวบรวมคำที่ผู้พูดมักออกเสียงวรรณยุกต์ผิดเสมอ เช่น คำที่ควรออกเสียงโทก็ออกเป็นเสียงตรี คำที่ควรออกเสียงควบกล้ำก็ออกเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว

ตัวอย่างแผนการสอน ภาคเรียนที่ ๒

แผนที่ ๑ อุปสรรคในการสื่อสารและการใช้คำ

เวลา ๔ คาบ

สาระสำคัญ

การสื่อสารเป็นกิจกรรมที่มนุษย์เราต้องเกี่ยวข้องอยู่เป็นประจำ ในบางครั้งการสื่อสารก็ล้มเหลวอันเนื่องมาจากอุปสรรคที่เกิดขึ้นซึ่งมีหลายลักษณะ เพื่อให้การสื่อสารของนักเรียนมีประสิทธิภาพจึงควรฝึกพิจารณาสถานการณ์การสื่อสาร แล้วชี้ให้เห็นอุปสรรคของการสื่อสาร และเสนอแนะวิธีแก้ไขตลอดจนรู้จักเลือกใช้คำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมแก่สาร โอกาส และฐานะของบุคคล

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบตามแผนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

๑. ชี้ให้เห็นอุปสรรคของการสื่อสารในชีวิต และในสังคมว่าเกิดขึ้นในองค์ประกอบส่วนใดของการสื่อสาร
 - ๑.๑ ชี้ให้เห็นอุปสรรคซึ่งเกิดขึ้นที่ผู้ส่ง และผู้รับ
 - ๑.๒ ชี้ให้เห็นอุปสรรคซึ่งเกิดขึ้นที่สาร และภาษาที่ใช้
 - ๑.๓ ชี้ให้เห็นอุปสรรคซึ่งเกิดขึ้นที่สื่อ และบริบท (กาลเทศะ และสภาพแวดล้อม)
๒. เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสาร
 - ๒.๑ ชี้ให้เห็นการแก้ไขอุปสรรคที่ผู้รับและผู้ส่ง
 - ๒.๒ ชี้ให้เห็นการแก้ไขอุปสรรคที่สารและภาษา
 - ๒.๓ ชี้ให้เห็นการแก้ไขอุปสรรคที่สื่อและบริบท
๓. เลือกใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร
 - ๓.๑ ใช้คำถูกต้องเหมาะสมตามระดับการสื่อสาร
 - ๓.๒ ใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันได้ถูกต้องแม่นยำ
 - ๓.๓ ใช้คำให้มองเห็นภาพชัด

เนื้อหา

๑. อุปสรรคของการสื่อสารอาจเกิดขึ้นได้ที่องค์ประกอบของการสื่อสารข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อรวมกัน ได้แก่ เกิดที่

- ๑.๑ ผู้ส่งสาร
- ๑.๒ ตัวสาร
- ๑.๓ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
- ๑.๔ ผู้รับสาร
- ๑.๕ สื่อ
- ๑.๖ กาลเทศะและสภาพแวดล้อม

๒. วิธีแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสารต้องแก้ไขให้ตรงจุดว่า อุปสรรคนั้นเกิดขึ้นที่องค์ประกอบข้อใด กล่าวคือ อาจแก้ที่ข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ผู้รับสาร-ผู้ส่งสาร
- ๒.๒ ตัวสาร
- ๒.๓ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
- ๒.๔ สื่อ
- ๒.๕ กาลเทศะและสภาพแวดล้อม

๓. การใช้คำ

- ๓.๑ ต้องใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมตามระดับของการสื่อสาร
- ๓.๒ ใช้ให้ตรงตามความหมายที่ต้องการ ทั้งนี้ต้องเรียนรู้ความหมายร่วมและความหมายที่แตกต่างออกไปของคำต่างๆ ด้วย และยังต้องรู้จักเลือกใช้คำให้มองเห็นภาพชัดตรงตามความรู้สึกที่ต้องการ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ ๑

๑. ให้นักเรียนอ่านความนำในบทที่ ๑ (หน้า ๔๑-๔๔ ช่วงบนสุด) โดยรวดเร็วเพราะเนื้อหาสาระไม่มีอะไรยุ่งยากซับซ้อน ให้พอจับประเด็นได้ว่าตัวอย่างของการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผลเป็นเช่นไร และในสถานการณ์เดียวกันหากการสื่อสารที่ไม่สัมฤทธิ์ผล ความไม่สัมฤทธิ์ผลเกิดขึ้นได้ในลักษณะใดบ้าง

๒. ให้นักเรียนยกตัวอย่างที่เป็นการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผล จากประสบการณ์ของตนขึ้นมาสัก ๒-๓ ตัวอย่าง แล้วลองตั้งสมมติฐานดูว่าในสถานการณ์ต่างๆ ที่ยกมานั้น การสื่อสารอาจไม่สัมฤทธิ์ผลได้อย่างไร

๓. ครูและนักเรียนช่วยกันชี้ว่า ความไม่สัมฤทธิ์ผลนั้น เกิดที่องค์ประกอบข้อใดใน ๖ ข้อต่อไปนี้ คือ

- ก. ผู้ส่งสาร
- ข. ผู้รับสาร
- ค. ภาษา
- ง. สาร
- จ. สื่อ
- ฉ. กาลเทศะ และสภาพแวดล้อม

๔. ครูและนักเรียนร่วมกันทำแผนภูมิแสดงอุปสรรคการสื่อสารติดหน้าชั้นเพื่อให้สังเกต จะได้เข้าใจและจำง่าย

๕. แบ่งนักเรียนเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ทั้ง ๒ กลุ่มนี้ให้ไปอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาหน้า ๔๔ หัวข้ออุปสรรคของการสื่อสาร และวิธีแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสาร แต่ละกลุ่มเตรียมทำกิจกรรมร่วมกันในห้องเรียนคร่าวหน้า

กลุ่มที่ ๑ ทำกิจกรรมหน้า ๔๖-๔๗ (อุปสรรคของการสื่อสาร)

กลุ่มที่ ๒ ทำกิจกรรมหน้า ๕๐-๕๑ (วิธีแก้ไขอุปสรรคของการสื่อสาร)

คาบที่ ๒

ครูจัดนักเรียนให้เข้ากลุ่มโดย

กลุ่มที่ ๑ ที่ได้มอบหมายไว้ นั้น ให้แบ่งชื่อย่อยออกเป็น ๓ กลุ่ม แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมทั้ง ๓ เรื่อง คือสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้ข้อสังเกตของการสื่อสาร แล้วเขียนบรรยายสั้นๆ (การเขียนบรรยายสั้นๆ นั้น อาจเลือกเพียงข้อ ๑ หรือ ข้อ ๒ ก็ได้)

กลุ่มที่ ๒ ให้ชื่อย่อยออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกวิเคราะห์อุปสรรคของการสื่อสารตามที่อยู่ในกิจกรรมหน้า ๕๐-๕๑ กลุ่มหลัง พิจารณาภาษิตและสำนวนไทย ในหน้า ๕๑ ให้เขียนสรุปผลการทำกิจกรรมลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทุกกลุ่ม เพื่อเตรียมนำเสนอในคาบเรียนที่ ๓ ถ้าเขียนในห้องเรียนไม่เสร็จให้ทำต่อที่บ้าน

คาบที่ ๓

๑. ให้นักเรียนออกมารายงานตามลำดับอย่างสั้นๆ อ่านข้อความที่เขียนมาไว้ก่อนก็ได้

๒. เปิดโอกาสให้นักเรียนทั้งชั้นได้ซักถามเพิ่มเติม หลังจากที่แต่ละกลุ่มได้นำเสนอจบแล้ว เพื่อให้นักเรียนทั้งชั้นเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมทั้งหมดที่ทุกกลุ่มทำ

๓. ครูแนะนำให้นักเรียนทั้งชั้นช่วยกันสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับอุปสรรคของการสื่อสาร และวิธีแก้ไข ให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งสรุปรวบยอดอย่างสั้นๆ บันทึกลงแถบบันทึกเสียง เก็บรักษาไว้เพื่อเปิดฟังตามโอกาสอันควร

๔. ครูย้าให้นักเรียนตระหนักว่า ในการเรียนเรื่องอุปสรรคของการสื่อสารนั้น เรื่องของการใช้คำให้เหมาะสมจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างมาก ถ้านักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการใช้คำไว้ให้ดี ก็จะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนมากในอันที่จะสื่อสารให้ได้ผล ไม่เกิดอุปสรรคโดยเฉพาะในด้านภาษา ดังนั้นให้นักเรียนเตรียมไปศึกษาเนื้อหาในบทที่ ๒ หน้า ๒๖-๓๗ ล่วงหน้า ครูให้กำลังใจนักเรียนว่า เนื้อหาในบทนี้ไม่มีอะไรยาก โดยรวมแล้วนักเรียนทำความเข้าใจเองได้ อาจมีบางแง่มุมเท่านั้นที่น่าสงสัย ให้นักเรียนจดไว้ แล้วนำมาซักถามอภิปรายกันในคาบเรียนต่อไป

คาบที่ ๔

๑. ครูสอบถามนักเรียนด้วยว่า ตามที่ได้ไปอ่านบทที่ ๒ เรื่องการใช้คำมานั้น ผู้ใดมีคำถามในแง่มุมใดบ้าง ให้หยิบยกขึ้นมาถามได้ ครูอาจตรวจสอบว่านักเรียนอ่านมาทั่วถึงหรือไม่โดยตั้งคำถาม เช่น

- ก. คำคะนองคือคำชนิดใด ให้ยกตัวอย่างมาให้ดู
- ข. คำหยาบนั้น เหตุใดจึงควรละเว้น หรือไม่ควรพูดเลย
- ค. คำว่า ผาน กับคำว่า เจื่อน มีความหมายร่วมกันและต่างกันตรงไหน
- ง. สีต่างๆ เช่น สีเหลือง สีแดง สีดำ อาจขยายด้วยคำอะไรได้บ้างที่เมื่อขยายแล้ว ทำให้เห็นภาพชัดขึ้น

๒. อ่านกิจกรรมต่างๆ ในบทนี้ เมื่ออ่านจบแต่ละกิจกรรม สอบถามนักเรียนว่า พอจะช่วยกันทำกิจกรรมเหล่านี้ได้หรือไม่ นักเรียนน่าจะพอทำได้เพราะเป็นเจ้าของภาษา ส่วนจะทำได้ถูกต้องสมบูรณ์โดยถ่องแท้หรือไม่นั้น เป็นอีกประเด็นหนึ่ง

๓. เมื่อนักเรียนได้เห็นภาพรวมของกิจกรรมในบทนี้แล้ว ครูชี้ให้นักเรียนเห็นว่า การทำกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเป็นคนที่มีความละเอียดถี่ถ้วน และมีความแม่นยำในการใช้ถ้อยคำในการสื่อสารของตนให้สัมฤทธิ์ผล

๔. แบ่งนักเรียนเป็น ๓ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ ทำกิจกรรมหน้า ๒๙

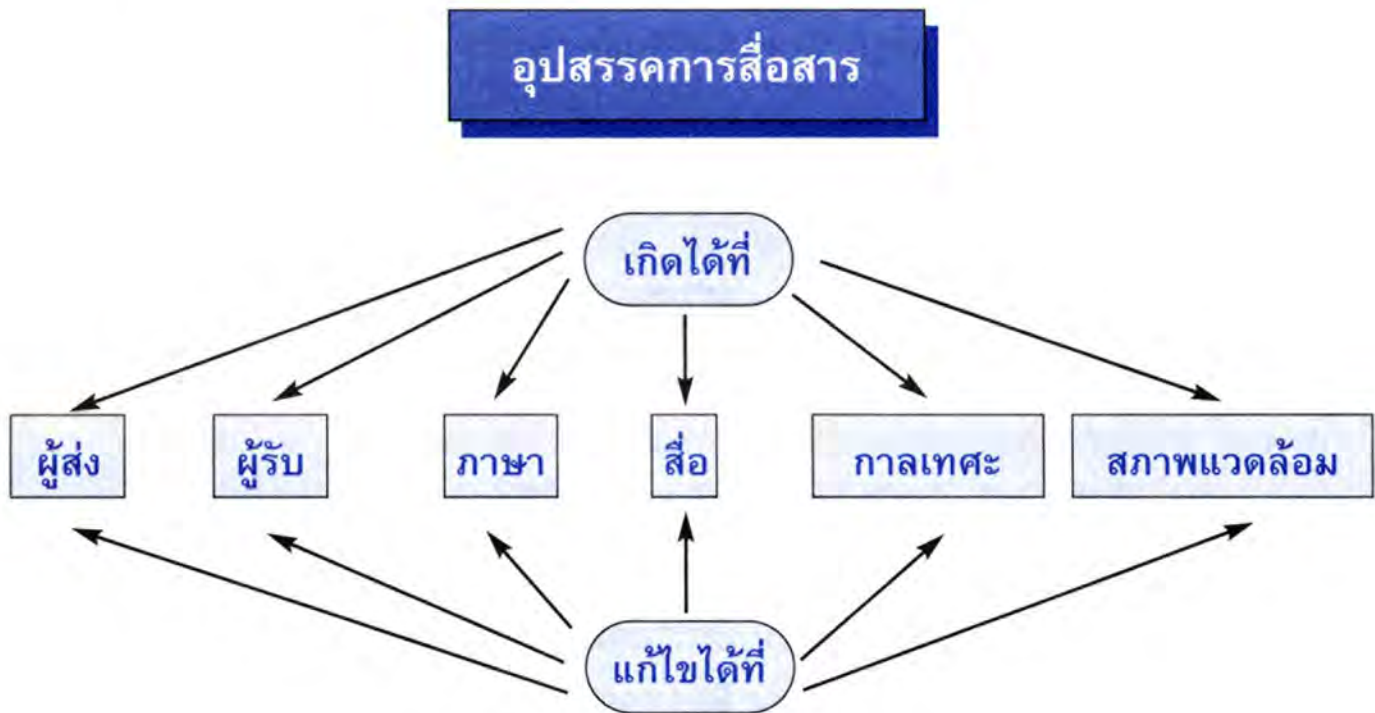
กลุ่มที่ ๒ ทำกิจกรรมหน้า ๓๒

กลุ่มที่ ๓ ทำกิจกรรมหน้า ๓๗

ตามที่มีอยู่ในหนังสือเรียน ให้นักเรียนเลือกเข้ากลุ่มได้โดยอิสระ แล้วลงมือทำกิจกรรมจนหมดเวลา ทั้งนี้ให้บันทึกผลการทำงานให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรส่งครู เพื่อจะได้นำมาชี้แจงอธิบายเพิ่มเติมให้ชัดเจนต่อไป

สื่อการเรียนการสอน

๑. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๒ ตอนที่ ๑ เรื่องการใช้คำ และตอนที่ ๒ เรื่องอุปสรรคของการสื่อสาร และวิธีแก้ไข
๒. แผนภูมิแสดงอุปสรรคการสื่อสาร

๓. แถบบันทึกเสียง
๔. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และหนังสืออ่านอย่างไรเขียนอย่างไรจึงจะถูกต้องของราชบัณฑิตยสถาน

การวัดและประเมินผล

๑. ให้นักเรียนเขียนรายงานสั้นๆ ความยาวประมาณ ๑ หน้า ตัวอย่างหัวข้อรายงาน
 - ก. อุปสรรคของการสื่อสารที่ข้าพเจ้าเคยพบมา
 - ข. อุปสรรคของการสื่อสารที่ข้าพเจ้าเคยมีส่วนช่วยแก้ไขให้หมดไป
 - ค. ความตั้งใจของข้าพเจ้าที่จะไม่ทำตนเป็นอุปสรรคแก่การสื่อสาร
 - ง. อุปสรรคของการสื่อสารทางโทรศัพท์
 - จ. อุปสรรคของการสื่อสารเมื่อฝากบอกกันต่อๆ ไป ในเรื่องที่ค่อนข้างมีความสำคัญในการตรวจให้คะแนน นั้นควรคำนึงถึง
 ๑. ความรู้ ความเข้าใจ ตามหลักวิชาที่ได้เรียนมา (๑๐ คะแนน)
 ๒. ความสมจริง (๑๐ คะแนน)

๓. ความสมเหตุสมผล (๑๐ คะแนน)
๔. ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ (๑๐ คะแนน)
๕. ความน่าอ่านโดยรวมตลอดทั้งเรื่อง (๑๐ คะแนน)

๒. ให้นักเรียนเติมคำในช่องว่าง โดยเลือกใช้คำประเภทต่างๆ ต่อไปนี้ให้เหมาะสม

จะ	จำ	คะ	ขา		
ใหญ่	โต	เขื่อง			
นะ	น้อย	มาก	นิด		
หัน	ตัด	ลับ	แล้	ชอย	เด็ด
นะ	นั่นแหละ	นั่นสิ			

ในงานเลี้ยงอย่างเป็นทางการ มีแขกที่คุ้นเคยกับสมาชิกในบ้านมาร่วมรับประทานอาหารด้วย ๒-๓ คน คุณผู้หญิงสั่งแม่ครัวว่า “แม่ศรี (จะ) เนื้อน้ำตกที่ทำมานี้รสชาติดีแล้ว แต่ชิ้นเนื้อออกจะ (ใหญ่) ไป (น้อย) ทีหลัง (หัน) ให้เล็กกว่านี้ (นะ) แต่ไม่ถึงกับต้อง (แล้) เป็นชิ้นบางๆ ก่อนหรือก ถ้าทำอย่างนั้นก็ไม่ว่ายอีก หัวหอมที่ (ชอย) มานี้ กำลังพอเหมาะทีเดียว สะระแหน่ (เด็ด) มากันยาวไป (นิด) ใส่ข้าวคั่วที่เหลืออยู่ (นั่นแหละ) พอดีแล้ว” (ข้อละ ๒ คะแนน)

๓. ให้นักเรียนเติมคำที่เหมาะสมลงในช่องว่าง เมื่อเติมแล้วทำให้ความหมายชัดเจน สื่อสารได้สัมฤทธิ์ผล (ข้อละ ๒ คะแนน)

- ก. อยู่ไกล (มด) ไกลหมอ อย่างนี้ต้องระวังตัว อย่าให้เจ็บให้ (ไข) ได้ มิฉะนั้นจะลำบาก
- ข. สมัยนี้ทุกคนต่างต้องเร่ง (รีบ) ไปทำงานกันทั้งนั้น ใครมัวอืด (อาด) อยู่ก็จะไม่ทันเพื่อน
- ค. คนเราไม่ควรเลือกที่รัก (มัก) ที่ซิง ยิ่งเป็นผู้ (หลัก) ผู้ใหญ่แล้ว ต้องให้ความยุติธรรมแก่ทุกคน
- ง. พุดจา (ยก) ย้อนอย่างนี้ อีกหน่อยก็ไม่มีใครคบ (ค้า) สมาคมด้วย
- จ. เขาติด (ตาม) เธอไปอย่างไม่ (ลด) ละ ไม่ยอมให้คลาดสายตาไปได้

๔. ให้นักเรียนแต่งเรื่องสั้นๆ ความยาวประมาณ ๕๐-๖๐ คำ เกี่ยวกับต้นไม้ในโรงเรียน โดยให้มีคำต่อไปนี้อยู่ในเรื่องที่แต่ง

สะพรั่ง ร่มครึ้ม เย็นสบาย ร่มเงา ผู้หลักผู้ใหญ่

เกณฑ์การให้คะแนน

ใช้คำที่กำหนดให้ถูกต้องเหมาะสม คำละ ๑ คะแนน ความชัดเจนและความสมจริงของเรื่อง ๕ คะแนน

ตัวอย่างแผนการสอน ภาคเรียนที่ ๓

แผนที่ ๑ การเขียนเชิงวิชาการ

เวลา ๔ คาบ

สาระสำคัญ

การเขียนเชิงวิชาการเป็นการเขียนเพื่อนำเสนอความรู้ โดยแสดงที่มาของความรู้อย่างชัดเจนเพื่อประโยชน์เชิงวิชาการ ข้อมูลที่ใช้เขียนเชิงวิชาการได้มาจากการฝึกฝนจนรู้จักจัดบันทึกทั้งจากการฟัง การอ่าน หรือการสังเกต นักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกและใช้ประโยชน์จากงานเขียนเชิงวิชาการทั้งในปัจจุบันและภายภาคหน้า

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบตามแผนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

๑. วิเคราะห์และสังเคราะห์ประโยคเพื่อนำไปใช้ในการเขียนเรียบเรียงรายงานเชิงวิชาการ
 - ๑.๑ จับสาระสำคัญในเอกสารต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของการเขียนรายงาน ตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้
 - ๑.๒ เขียนสาระสำคัญลงไว้ให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์
 - ๑.๓ นำประโยคต่างๆ มาเรียงกันให้มีความต่อเนื่อง และได้ความชัดเจนตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ
- ๒ เขียนรายงานเชิงวิชาการที่สมบูรณ์ทั้งเนื้อหาสาระและรูปแบบ
 - ๒.๑ จัดบันทึกจากการฟัง การอ่าน และประสบการณ์ตรง
 - ๒.๒ วางรูปแบบของรายงานเชิงวิชาการ แสดงหลักฐานที่มาถูกต้อง
 - ๒.๓ จัดลำดับในการนำเสนอสาระของงานวิชาการให้สมเหตุสมผลและเข้าใจง่าย
 - ๒.๔ ตกแต่งการใช้ภาษาให้ถูกต้องและชัดเจนสำหรับงานเขียนเชิงวิชาการ

เนื้อหา

๑. นิยามของงานเขียนเชิงวิชาการ งานเขียนเชิงวิชาการคือบทเรียบเรียงจากการค้นคว้าโดยอาศัยหลักฐานที่น่าเชื่อถือ นำเสนออย่างมีระบบ อ้างอิงหลักฐาน โดยมีแบบแผนแน่นอน
๒. วิธีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ประโยค
๓. หลักการถามและตอบให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

๔. ใช้สาระจากพระบรมราโชวาท และสุภาสิตโสฬสไตรยางค์ ให้เป็นประโยชน์สำหรับงานเขียนเชิงวิชาการ

๕. วิธีเรียบเรียงงานเขียนเชิงวิชาการ

๕.๑ จัดบันทึกจากการฟัง การอ่าน และสังเกตให้เป็นระบบ

๕.๒ เขียนโครงเรื่องให้ชัดเจน

๕.๓ เรียบเรียงเนื้อหาตามโครงเรื่องที่กำหนด

๕.๔ แสดงหลักฐานอ้างอิง ให้ถูกต้องตามแบบแผน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ ๑

๑. ครูเปิดแถบบันทึกเสียงสารคดี ๕ นาที ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ของกรมประชาสัมพันธ์ เรื่องที่มีแนวคิดทำนองเดียวกับเรื่อง สุราและการขับรถวันจันทร์ที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๖ ตามที่มีในหนังสือเรียนให้นักเรียนฟังและร่วมกันพิจารณาว่ามีเนื้อหาสาระอะไรบ้าง และสาระที่ได้จากการฟังเรื่องนี้อาจนำไปใช้อ้างอิงในการเขียนเชิงวิชาการได้ ควรบอกในเนื้อหาของงานเขียนเชิงวิชาการนั้นว่า เนื้อหาส่วนนั้นฟังมาจากแหล่งใด เมื่อใด เพื่อให้งานเขียนมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

๒. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม ศึกษาเรื่องวิเคราะห์และสังเคราะห์ประโยค ในหนังสือ *วรรณสารวิจักษ์ณ์* เล่ม ๓ หน้า ๑-๑๒ เพื่อเป็นความรู้ในการบันทึกต่อไป และให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบรายงานหน้าชั้นเรียน ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ และ กลุ่มที่ ๒ ส่วนประกอบของประโยค กิจกรรมหน้า ๗

กลุ่มที่ ๓ และ กลุ่มที่ ๔ ลำดับคำในประโยค กิจกรรมหน้า ๘

กลุ่มที่ ๕ และ กลุ่มที่ ๖ ความยาวของประโยค กิจกรรมหน้า ๑๒

๓. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและเรียบเรียงข้อสรุป ๑๕ นาที และแต่ละกลุ่มใช้เวลารายงานประมาณ ๓ นาที

๔. ครูช่วยสรุปอีกครั้งหนึ่ง ชี้นำะ ดิชม

๕. ให้นักเรียนทั้ง ๖ กลุ่ม แต่ละกลุ่มศึกษาเรื่องวิธีจัดบันทึกจากการฟัง จาก *การสัมภาษณ์ การอภิปราย และการประชุม* จากหนังสือ *วรรณสารวิจักษ์ณ์* เล่ม ๓ หน้า ๑๐๔-๑๐๘ และอภิปรายสรุปในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. จัดบันทึกตรงประเด็นสำคัญ

๒. ระบแหล่งที่มาชัดเจน

๓. จัดบันทึกอย่างมีระบบ

๔. การใช้อักษรย่อ

๖. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรับผิดชอบจัดบันทึกการฟังตามโอกาสที่เหมาะสม นำส่งครูคาบต่อไป ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ ข่าวภาคเช้าจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
- กลุ่มที่ ๒ รายงานสารคดี ๕ นาที จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
- กลุ่มที่ ๓ รายการวิทยุที่ชอบ
- กลุ่มที่ ๔ รายการโทรทัศน์ที่ชอบ
- กลุ่มที่ ๕ คำบรรยายของครูวิชาใดวิชาหนึ่ง
- กลุ่มที่ ๖ การอภิปรายสาธารณะที่จัดขึ้นในโรงเรียนหรือชุมชน

๗. แจ้งให้นักเรียนทราบว่าในภาคเรียนนี้ นักเรียนต้องเขียนรายงานเชิงวิชาการคนละ

๑ เรื่อง โดยเตรียมหัวข้อไว้แต่เนิ่นๆ เมื่อเรียนต่อไปเป็นระยะๆ ก็จะเข้าใจวิธีเขียนโดยละเอียดพร้อมที่จะส่งงานได้ต่อไป

คาบที่ ๒

๑. ให้นักเรียนเสนอรายงานการจดบันทึกจากการฟังข่าว สารคดี รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ คำบรรยายของครู และการอภิปรายสาธารณะ หน้าชั้นเรียนตามที่ได้รับมอบหมายในคาบก่อน

๒. ครูและเพื่อนช่วยกันพิจารณาว่าจดบันทึกได้ชัดเจน ถูกต้อง เป็นที่เข้าใจโดยสมบูรณ์หรือไม่เพราะเหตุใด

๓. แบ่งนักเรียนเป็น ๓ กลุ่ม ทุกกลุ่มอ่านหนังสือวรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๓ หน้า ๑๐๘-๑๑๑ วิธีจดบันทึกจากการอ่าน และส่งผู้แทนออกมารายงานโดยใช้วิธีถามตอบ (ให้ศึกษาจากหนังสือวรรณสารวิจักษ์ณ์ หน้า ๖๙-๘๑) ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ วิธีบันทึกแหล่งที่มา
- กลุ่มที่ ๒ วิธีบันทึกข้อความ
- กลุ่มที่ ๓ รูปแบบการบันทึก

๔. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป ครูอธิบายเพิ่มเติม

๕. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม

- กลุ่มที่ ๑-๔ จดบันทึกจากการอ่านเรื่องพระบรมราชาบาท สุภาสิตโสภสไตรยางศ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ประโยค ถามและตอบให้มีประสิทธิผล
- กลุ่มที่ ๕ จดบันทึกโดยคัดข้อความประกอบ ความยาวประมาณ ๑ หน้า
- กลุ่มที่ ๖ จดบันทึกบทความสั้นๆ จากนิตยสารหรือวารสาร สดหัวข้อให้เรียงลำดับกันแล้วนำเสนอในคาบต่อไป

คาบที่ ๓

๑. ให้นักเรียนรายงานการจดบันทึกการอ่านที่ให้ไปทำการบ้านทั้ง ๖ กลุ่ม หน้าชั้นเรียน
 ๒. ครูและเพื่อนช่วยกันพิจารณาว่า การจดบันทึกจากการอ่านของแต่ละกลุ่มนั้นถูกต้อง เป็นที่เข้าใจโดยสมบูรณ์หรือไม่ เพราะเหตุใด
 ๓. ครูช่วยสรุปและนำผลงานติดป้ายนิเทศ เพื่อให้นักเรียนศึกษาต่อไป
 ๔. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาจากหนังสือวรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๓ หน้า ๑๑๒-๑๑๖ วิธีจดบันทึกจากประสบการณ์ตรง และตัวอย่างการจดบันทึกจาก ประสบการณ์ตรง “การไปชมละครชาติเรื่อ มโนห์รา ของกรมศิลปากร” ครูแนะให้สังเกตวิธีการจดบันทึกจากประสบการณ์ตรงดังนี้
 ๑. ระบุเรื่องที่บันทึก
 ๒. บอกวัน เวลา และสถานที่
 ๓. บอกชื่อผู้เกี่ยวข้อง
 ๔. บอกสถานที่หรือสภาพของสิ่งที่บันทึก
 ๕. เรียบเรียงตามลำดับเหตุการณ์
 ๖. ให้ข้อสังเกตหรือความคิดเห็น
 ๕. ให้นักเรียนทั้ง ๖ กลุ่ม ช่วยกันยกตัวอย่างประสบการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้จริง ๆ
- ๕-๖ ตัวอย่าง และอาจจดบันทึกเป็นประสบการณ์ตรงตามหัวข้อที่กำหนด ความยาวประมาณ ๕-๖ บรรทัด ดังนี้
- กลุ่มที่ ๑ เหตุการณ์ที่ทำให้นักเรียนตื่นเต้น
ตัวอย่าง การแข่งขันฟุตบอลโลก การต่อสู้ระหว่างฟังพอนกับงูเห่าใน ภาพยนตร์สารคดี
 - กลุ่มที่ ๒ สิ่งที่ทำให้นักเรียนประทับใจ
ตัวอย่าง พิธีแห่เทียนพรรษา ชีวิตของเด็กน้อยที่ช่วยมารดาหาเงิน เลี้ยงชีพ
 - กลุ่มที่ ๓ การถนอมอาหาร
ตัวอย่าง การทำปลาร้าเป็นอุตสาหกรรม การทำผลไม้แห้งเพื่อส่ง จำหน่าย
 - กลุ่มที่ ๔ การซ้อมกีฬา
ตัวอย่าง การเตรียมทีมฟุตบอลที่จะแข่งขันระหว่างกลุ่มโรงเรียน การซ้อม เทคนิคการเล่นหมากรุก
 - กลุ่มที่ ๕ การเดินทางท่องเที่ยวของนักเรียน

ตัวอย่าง การเดินทางไปพักแรมที่เกาะตะรุเตา การเที่ยวภาคอีสาน
ตอนล่าง โดยปั่นจักรยาน ๒ ล้อ

กลุ่มที่ ๖ การเลือกประธานนักเรียน

ตัวอย่าง การเลือกประธานชมรมวิทยาศาสตร์ ชมรมภาษา ชมรม
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๖. ให้ผู้แทนกลุ่มเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

๗. ครูชี้แนะ ดิชม และให้ขวัญกำลังใจ และนำผลงานไปติดที่ป้ายนิเทศเพื่อให้นักเรียน
ศึกษาต่อไป

๘. ให้นักเรียนไปอ่านหนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓ หน้า ๑๑๖-๑๒๔ ขึ้นตอน
การเขียนรายงานเชิงวิชาการและตัวอย่างรายงานการเขียนเชิงวิชาการ เรื่องนกเงือก เพื่อให้
คุ้นเคยกับวิธีการเขียนรายงานที่สมบูรณ์ และให้จัดบันทึกจากประสบการณ์ตรงตามหัวข้อที่
ได้เลือกไว้แล้ว

คาบที่ ๔

๑. ครูให้นักเรียนส่งรายงานการจดบันทึกจากประสบการณ์ ทบทวนความเข้าใจ
ขั้นตอนการเขียนรายงานและตัวอย่างการเขียนรายงาน เรื่องนกเงือกที่ให้ไปอ่านเป็นการบ้าน
โดยซักถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องให้สัมพันธ์กับโครงเรื่องที่เขียนไว้ คือ

๑. ความนำ
๒. ลักษณะและชนิดของนกเงือก
๓. ชีวิตและความเป็นอยู่ของนกเงือก
๔. สรุป
๕. หนังสืออ้างอิง

๒. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันรวบรวมความคิดและข้อมูล
เตรียมเขียนรายงานเชิงวิชาการ กลุ่มละ ๑ เรื่อง จากเรื่องต่อไปนี้

- กลุ่มที่ ๑ เทคโนโลยีการสื่อสารในชีวิตประจำวัน
- กลุ่มที่ ๒ พลังงานจากแสงอาทิตย์
- กลุ่มที่ ๓ อันตรายของยาเสพติด
- กลุ่มที่ ๔ สวนสาธารณะ
- กลุ่มที่ ๕ ประโยชน์ของน้ำผึ้ง
- กลุ่มที่ ๖ วิตามินจากสารอาหาร

๓. ให้ทุกกลุ่มกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตของเรื่อง

๔. ให้ค้นคว้าและรวบรวมความรู้เรื่องที่เขียนจากสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน และวารสารต่างๆ ที่ครูเตรียมมาให้ เท่าที่พอมีเวลาทำในชั้นเรียน

๕. ให้นักเรียนทุกกลุ่มวางโครงเรื่อง และส่งโครงเรื่องให้ครูช่วยดูความเหมาะสม เพื่อจะได้เขียนรายงานเชิงวิชาการที่ถูกต้องสมบูรณ์

๖. ผู้แทนกลุ่มนำโครงเรื่องเสนอหน้าชั้นเรียน ครูเสนอแนะ ดิชม และให้ขวัญกำลังใจ พร้อมทั้งแนะนำให้นักเรียนฝึกฝนการเขียนรายงานเชิงวิชาการ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองในการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๗. นัดหมายกำหนดเวลาส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ กำชับในเรื่องความตรงต่อเวลา และความสำคัญของความตรงต่อเวลา

สื่อการเรียนการสอน

๑. หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓
๒. แถบบันทึกเสียง
๓. ตัวอย่างรายงานที่ดี
๔. สารานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
๕. สารานุกรม ฉบับเยาวชน
๖. วารสารต่างๆ

การวัดผลและประเมินผล

๑. ให้ตอบคำถามปากเปล่าที่ครูตั้งขึ้น เช่น
 - ก. ส่วนประกอบของรายงานเชิงวิชาการ ได้แก่ อะไรบ้าง
 - ข. ความน่าเชื่อถือของรายงานเชิงวิชาการ มีประโยชน์อย่างไร
 - ค. เหตุใดจึงจำเป็นต้องมีการบันทึกหลักฐานที่มาของเนื้อหาสาระที่นำเสนอไว้ในงานเขียนเชิงวิชาการ
 - ง. ผู้เขียนรายงานเชิงวิชาการ อาจค้นคว้ารวบรวมเนื้อหาสาระของรายงานเชิงวิชาการของตนได้จากแหล่งใดบ้าง
 - จ. มีข้อควรระวังเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการเขียนรายงานเชิงวิชาการอย่างไรบ้าง (๒๐ คะแนน)

๒. ให้นักเรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้น แล้วครูให้คะแนน เพื่อประเมินผลตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- ก. ความกะทัดรัด และชัดเจนของเนื้อหาที่น่าสนใจ
- ข. ความถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง
- ค. ความถูกต้องในการใช้ภาษา ทั้งในด้านการใช้คำ การเรียบเรียงประโยค และการออกเสียง
- ง. ความร่วมมือของกลุ่ม (ให้นักเรียนระบุไว้ในรายงานของตนด้วย) (๒๐ คะแนน)
- ๓. ครูสังเกตพฤติกรรมการเรียนโดยรวมว่า มีความตั้งใจจริง มีความอดสาหะวิริยะ และมีความรอบคอบเพียงไร (๑๐ คะแนน)
- ๔. พิจารณารายงานเชิงวิชาการ ทั้งความก้าวหน้าของการทำรายงาน และรายงานครั้งสุดท้ายโดยให้คะแนนเป็นสัดส่วน ๑ : ๑ (๕๐ คะแนน)

กิจกรรมเพิ่มเติม

๑. ศึกษาตัวอย่างการเขียนรายงานเชิงวิชาการหลายๆ เรื่อง พร้อมทั้งเปรียบเทียบแนวการเขียนสำนวนภาษาและรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการเขียนรายงานเชิงวิชาการของตนต่อไป
๒. ให้นักเรียนฝึกฝนการเขียนโครงเรื่องของเรื่องต่างๆ ตามที่ตนสนใจให้มากขึ้น และให้ครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกันช่วยตรวจหรือชี้แนะ

ตัวอย่างแผนการสอน ภาคเรียนที่ ๔

แผนที่ ๒ ความคิดกับภาษา

เวลา ๖ คาบ

สาระสำคัญ

ภาษากับความคิดมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การฝึกให้นักเรียนใช้ภาษาเท่ากับเป็นการฝึกให้นักเรียนใช้ความคิดควบคู่ไปด้วยกันนั่นเอง ทั้งนี้ นักเรียนต้องคิดอย่างมีเหตุผล และถ่ายทอดความคิดนั้นให้ผู้อื่นเข้าใจด้วย โดยมีเหตุผลที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เนื้อหาในงาน ประพันธ์สามารถนำมาใช้ในการฝึกความคิดอย่างมีเหตุผลได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบตามแผนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

๑. ชี้ให้เห็นกระบวนการคิด วิธีคิดอย่างมีเหตุผล และพัฒนาความคิดไปในทิศทางที่เป็นคุณประโยชน์

- ๑.๑ บอกความหมายของความคิดและกระบวนการคิด
- ๑.๒ แสดงความคิดอย่างมีเหตุผล
- ๑.๓ ใช้ภาษาแสดงความคิดออกมาได้อย่างสละสลวย มีเหตุผล ผู้รับสารเข้าใจง่าย
- ๑.๔ ยกตัวอย่างการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล
- ๑.๕ ใช้ความรู้เกี่ยวกับอุปสรรคของการคิด แก้ไขปรับปรุงกระบวนการคิดของตน และของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. รู้จักวิเคราะห์และประเมินค่าความคิดจากงานประพันธ์และชีวิตจริง
 - ๒.๑ วิเคราะห์การคิดอย่างมีเหตุผลจากงานประพันธ์และชีวิตจริง
 - ๒.๒ ยกตัวอย่างพฤติกรรมของตัวละครในงานประพันธ์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล
 - ๒.๓ เขียนเรียงความแสดงความคิดเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ

เนื้อหา

๑. ภาษากับการแสดงความคิดและการใช้ความคิด
๒. ทิศทางในการคิด

๓. การคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล
๔. เปรียบเทียบการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล
๕. ภาษาที่ใช้ในการแสดงเหตุผล
๖. อุปสรรคของการคิด
๗. งานประพันธ์
 - โคลงสุภาษิตนฤทุมนาการ
 - นิทานเวตาล
 - ดวงอาทิตย์ที่รัก
 - ลิลิตตะเลงพ่าย
๘. เรียงความแสดงความคิดเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธารณะ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ ๑

๑. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับรายการอภิปรายทางโทรทัศน์เท่าที่เคยได้พบเห็นมาแล้วให้นักเรียนดูรายการอภิปรายจากวีดิทัศน์ ช่วยกันสรุปให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาษากับการแสดงความคิด และการใช้ความคิด

๒. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม แต่ละกลุ่มศึกษาเรื่องภาษากับการแสดงความคิด และทิศทางในการคิด จาก หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๓-๖ อีกครั้งหนึ่ง ในคาบสุดท้ายแผนการเรียนที่ ๑ ได้มอบหมายให้นักเรียนไปอ่านเรื่องเหล่านี้มาแล้วเป็นการบ้านร่วมกันอภิปรายสรุปประเด็นต่อไปนี้

๑. ความหมายของการคิด และความคิด
๒. ทักษะในการคิด
๓. ภาษากับการแสดงความคิด การใช้ความคิด
๔. ทิศทางในการคิด

๓. ให้นักเรียนทั้ง ๖ กลุ่ม ทำกิจกรรมหน้า ๕ และ ๗ อภิปรายและเรียบเรียงข้อสรุป ๑๕ นาที แต่ละกลุ่มใช้เวลารายงานประมาณ ๓ นาที

๔. ครูช่วยสรุปอีกครั้งหนึ่ง ชี้นำะ ดิชม

๕. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรับผิดชอบศึกษาเป็นการบ้านเรื่องการคิดอย่างมีเหตุผล และไม่มีเหตุผลจาก หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๗-๑๓ และหาภาษาโฆษณามา กลุ่มละ ๓ ข้อความ

คาบที่ ๒

๑. ให้นักเรียนนำภาษาโฆษณามาอ่านในชั้น ใครมีข้อสังเกตอย่างไรให้แสดงความคิดเห็นออกมา สรุปให้เห็นถึงภาษาที่แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และไม่มีเหตุผล
๒. ให้นักเรียนศึกษานิทานเรื่องกระต่ายตื่นตูม จาก หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๘-๙
๓. ครูแจกใบงานประกอบด้วยข้อความ ๒ ชุด ที่มีเนื้อหาเดียวกัน ชุดหนึ่งเป็นการคิดอย่างมีเหตุผล อีกชุดหนึ่งเป็นการคิดอย่างไม่มีเหตุผล ให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบ แล้วอภิปรายจนสรุปได้ว่า การตัดสินใจกระทำสิ่งใดก็ตามจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ต้องใช้หลักการและเหตุผลเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ
๔. ให้นักเรียนทำกิจกรรมจาก หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๙ และหน้า ๑๓ ทุกคนทำในเวลาเรียน ครูเก็บรวบรวมนำไปตรวจ
๕. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดภาษาโฆษณาที่แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ครูรวบรวมคำโฆษณามาอ่าน ครูเสนอแนะ วิจารณ์
๖. นำผลงานที่มีการแสดงเหตุผลน่าเชื่อถือติดแสดงที่ป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน
๗. ให้นักเรียนอ่านหัวข้อภาษาที่ใช้ในการแสดงเหตุผล จากหนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๑๓-๑๔ เป็นการบ้าน

คาบที่ ๓

๑. อาสาสมัครนักเรียน ๒-๓ คน ออกมายกตัวอย่างการคิดอย่างมีเหตุผล และการคิดอย่างไม่มีเหตุผลหน้าชั้นเรียน โดยใช้ตัวอย่างใน หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๑๐-๑๒ เป็นแนว
๒. ครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่า เมื่อนักเรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผลได้แล้ว นักเรียนก็ควรรู้จักการใช้ภาษาเพื่อแสดงเหตุผล
๓. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มรับภาพกลุ่มละ ๓ ภาพ แล้วช่วยกันเขียนเรียงเรียงข้อความที่ประกอบด้วยเหตุผล โดยให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภาพ อาจอธิบายความหมายด้วย ถ้าจำเป็น ตัวอย่างเช่น ภาพในหน้าปก หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓ (ท ๕๐๓) นักเรียนอาจเรียงข้อความดังนี้ พระเวสสันดรทรงมีความอาลัยรัก และความเมตตา สงสารต่อพระโอรสและพระธิดาเป็นที่สุด จึงตรัสปลอบประโลมด้วยถ้อยคำอันอ่อนหวาน จับใจ ๒ กุมาร คำปลอบประโลมนี้ ยังผลให้พระชาลิชนนพระกัณหาขึ้นมาจากสระ
๔. ผู้แทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

๕. ครูสรุปและชี้ให้นักเรียนเห็นว่า นักเรียนต้องรู้จักใช้ภาษาไทยในการแสดงเหตุผล เมื่อนักเรียนมีความสามารถดังกล่าว ก็จะทำให้การแสดงเหตุผลของนักเรียนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ
๖. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมในหนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๑๕
๗. ผู้แทนกลุ่มออกมาสรุป ครูเสนอแนะ อธิบายเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น
๘. มอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนคิดคำขวัญ คติพจน์ บทร้อยกรองหรือร้อยแก้ว เป็นการบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายในทางวัฒนธรรมจะเป็นด้านใดก็ได้ ทั้งนี้ให้สอดคล้องเหตุผลที่ดี มีน้ำหนัก ดังตัวอย่างคำขวัญว่า “ทิ้งขยะไม่เป็นที่หมดราศีไปทั้งเมือง” คำขวัญนี้สอดคล้องเหตุผลคือการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นเรื่องที่น่าอับอาย เพราะฉะนั้นเราต้องทิ้งขยะให้เป็นที่ เพื่อ บ้านเมืองจะได้มีสง่าราศี

คาบที่ ๔

๑. นำคำขวัญ คติพจน์ บทร้อยกรองหรือบทร้อยแก้วที่ครูให้นักเรียนนำมาเป็นการบ้าน อ่านให้ฟัง
๒. ครูและเพื่อนช่วยกันพิจารณาว่า ข้อความนั้นเป็นภาษาที่แสดงเหตุผลอย่างไร เพราะเหตุใด
๓. นำผลงานติดป้ายนิเทศ เพื่อให้นักเรียนศึกษาต่อไป
๔. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาจากหนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๑๕-๑๖ เรื่องอุปสรรคของการคิด
๕. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเล่าประสบการณ์ของการใช้ความพยายามในการคิด แต่ไม่สามารถได้คำตอบสมดังความต้องการ ชี้ให้เห็นว่าการคิดในครั้งนั้นๆ มีอุปสรรคอย่างไร
๖. แต่ละกลุ่มส่งผู้แทนออกมาเล่าประสบการณ์
๗. ครูสรุป ชี้แนะ และอธิบายเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น
๘. นักเรียนทุกคนทำกิจกรรม ในหนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ หน้า ๑๖
๙. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม ให้ไปอ่านงานประพันธ์จากหนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ เป็นการบ้านเพื่อมาช่วยกันหาข้อความที่แสดงความคิดอย่างมีเหตุผล ในการเรียน คาบต่อไป แจกใบความรู้เรื่องย่อของลิลิตตะเลงพ่าย เพื่อให้นักเรียนกลุ่มที่ต้องทำเรื่องนี้ จับใจความของทั้งเรื่องได้เสียก่อน

กลุ่มที่ ๑	เรื่องโคลงสุภาษิตนฤทมนการ	หน้า ๑๔๒-๑๔๗
กลุ่มที่ ๒	เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ตอนที่ ๑-๔	หน้า ๑๕๔-๑๖๕
กลุ่มที่ ๓	เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ตอนที่ ๕-๘	หน้า ๑๖๕-๑๗๖
กลุ่มที่ ๔	เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ตอนที่ ๙-๑๒	หน้า ๑๗๗-๑๘๑

- กลุ่มที่ ๕ เรื่องนิทานเวตาล หน้า ๒๑๑-๒๒๐
 กลุ่มที่ ๖ เรื่องดวงอาทิตย์ที่รัก หน้า ๒๒๖-๒๓๔

คาบที่ ๕

๑. ครูอธิบายเป็นการนำทางให้นักเรียนเห็นว่า เนื้อหาในงานประพันธ์หลายตอน มีการแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล ยกตัวอย่างให้นักเรียนเห็นจากทั้ง ๔ เรื่อง เช่น โคลงสุภาษิตนฤทมนการ : กิจ ๑๐ ประการ ที่ผู้ประพद्यังไม่เคยเสียใจ บทที่ ๑ อาจถอดความได้ว่า จงทำดีแก่ทุกคน ผูกไมตรีไปทั่ว ทำบุญคุณในทางที่ชอบธรรม ทั้ง ๓ อย่างนี้จะเป็นเหตุให้เกิดผล คือ ไม่มีศัตรู มีแต่ผู้สรรเสริญ

๒. ให้นักเรียนทั้ง ๖ กลุ่ม เสนอข้อความที่แสดงความคิดอย่างมีเหตุผลที่ปรากฏในงานประพันธ์ พร้อมข้อสังเกตของกลุ่มว่าพิจารณาได้จากอะไร ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ เรื่องโคลงสุภาษิตนฤทมนการ
 กลุ่มที่ ๒ เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ตอนที่ ๑-๔
 กลุ่มที่ ๓ เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ตอนที่ ๕-๘
 กลุ่มที่ ๔ เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ตอนที่ ๙-๑๒
 กลุ่มที่ ๕ เรื่องนิทานเวตาล
 กลุ่มที่ ๖ เรื่องดวงอาทิตย์ที่รัก

ต่อจากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้น

๓. ครูเสนอแนะเพิ่มเติมความคิดให้สมบูรณ์ ครูอาจแนะนำการคิดอย่างมีเหตุผลในตอนอื่นๆ ในงานประพันธ์และรวมทั้งเรื่องอื่นๆ เช่น มหาเวสสันดรชาดก ศิลาจารึกหลักที่ ๑ เราคือลูกพระแม่ธรณี ฯลฯ

๔. ทบทวนความเข้าใจเรื่องการเขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ อาจนำตัวอย่างเรียงความในหนังสือเรียนมาอ่านพร้อมๆ กันในชั้น พิจารณาข้อสังเกตที่ให้ไว้ในหนังสือเรียน ครูให้ข้อสังเกต และอธิบายเพิ่มเติม

คาบที่ ๖

๑. แบ่งนักเรียนเป็น ๗ กลุ่ม ให้นักเรียนทั้ง ๗ กลุ่ม ช่วยกันรวบรวมความคิดเขียนเรียงความที่ใช้ภาษาในการแสดงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ กลุ่มละ ๑ เรื่อง โดยเลือกจากเรื่องที่กำหนดให้ ดังนี้

๑. สวนสาธาณะ
๒. มิตรสหาย

๓. ความสำเร็จ
๔. ห้างสรรพสินค้า
๕. การใช้รถใช้ถนน
๖. ชยะมูลฝอย
๗. โรงภาพยนตร์

๒. ให้นักเรียนทุกคนเขียนเรียงความเกี่ยวกับโลกสาธาณะมาส่งครูเป็นการบ้าน กำหนดส่งภายใน ๒ สัปดาห์

สื่อการเรียนการสอน

๑. หนังสือวรรณสารวิจักษณ์ เล่มที่ ๔
๒. วิดิทัศน์เกี่ยวกับการอภิปราย
๓. ตัวอย่างการเขียนที่แสดงความคิดอย่างมีเหตุผล
๔. ตัวอย่างภาษาโฆษณา
๕. แผ่นภาพ
๖. หนังสือวรรณคดีต่างๆ
๗. ใบงาน

การวัดและประเมินผล

๑. วัดตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
๒. ตรวจสอบผลงานของนักเรียนในการทำงานเป็นกลุ่ม
๓. สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียน

กิจกรรมเพิ่มเติม

๑. ประกวดคำขวัญเชิญชวนร่วมกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน
๒. ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศเพื่อแสดงผลงานของนักเรียนเกี่ยวกับความคิดกับภาษา การคิดอย่างมีเหตุผล และไม่มีเหตุผล
๓. นำผลงานของนักเรียนที่ครูตรวจผ่านแล้ว และอยู่ในเกณฑ์ดีไปติดป้ายนิเทศ
๔. ฝึกฝนการเขียนเรียงความแสดงเหตุผลเรื่องต่างๆ ตามที่นักเรียนสนใจ

ตัวอย่างแผนการสอน ภาคเรียนที่ ๕

แผนที่ ๑ ธรรมชาติของภาษา

เวลา ๔ คาบ

สาระสำคัญ

การศึกษาเรื่องธรรมชาติของภาษาให้พอเหมาะแก่วัยและศักยภาพของผู้เรียน ครอบคลุมทั้งภาษาต่างๆ โดยทั่วไป และภาษาไทยโดยเฉพาะ ฝึกให้ผู้เรียนใช้ความสังเกตของตนในฐานะที่เป็นเจ้าของภาษา และได้เคยเรียนภาษามาแล้ว ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอีกอย่างน้อย ๑ ภาษา เป็นระยะนานพอควร ทั้งนี้มุ่งให้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อภาษา สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนเรียงความ โดยอาศัยจินตนาการจากงานประพันธ์ที่ได้อ่าน รวมทั้งมีส่วนร่วมพัฒนา และอนุรักษ์ภาษาในฐานะที่เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบตามแผนนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

๑. อธิบายลักษณะธรรมชาติของภาษาได้

๑.๑ ชี้ให้เห็นว่าภาษาใช้เสียงสื่อความหมาย

๑.๒ แสดงให้เห็นถึงหน่วยของภาษาตั้งแต่หน่วยเล็กไปจนถึงหน่วยใหญ่ที่ประกอบกันขึ้น

๑.๓ ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของภาษา

๑.๔ บอกลักษณะที่ต่างและเหมือนกันของภาษาต่างๆ

๒. นำความรู้ในเรื่องลักษณะธรรมชาติของภาษาไปอธิบายธรรมชาติของภาษาตามที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน และในงานประพันธ์

๒.๑ ชี้ให้เห็นธรรมชาติของภาษาจากตัวอย่างการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน

๒.๒ ชี้ให้เห็นธรรมชาติของภาษาจากตัวอย่างงานประพันธ์

๓. ระบุหัวข้อ และวางโครงเรื่องของเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ อย่างเป็นระบบ

๓.๑ ใช้จินตนาการที่เกี่ยวกับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยเขียนและเรียบเรียงให้เป็นหัวข้อเรื่องที่กะทัดรัด

๓.๒ เขียนโครงเรื่องตามที่จินตนาการไว้ภายในขอบเขตความยาวที่กำหนด

เนื้อหา

๑. ความหมายของภาษาทั้งอย่างกว้างและแคบ
๒. ลักษณะที่ต่างและเหมือนกันของภาษา
๓. ลักษณะธรรมชาติของภาษาโดยทั่วไป และลักษณะเด่นของภาษาไทยโดยเฉพาะ
๔. งานประพันธ์
 - ๔.๑ กาพย์เห่เรือ
 - ๔.๒ พระราชนิพนธ์ เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี
 - ๔.๓ คำสัญญาของลูกน้อย
๕. เรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ ๑

๑. ครูให้นักเรียนดูภาพเครื่องหมายจราจร คำคมจากแหล่งต่างๆ ภาพการแข่งขันฟุตบอล เพื่ออธิบายความหมาย และความสำคัญ เช่น เครื่องหมายจราจรที่มีความหมายว่าให้ผู้ขับขี่รถยนต์ต้องเลี้ยวไปทางซ้าย หากไม่ปฏิบัติตามอาจเกิดอุบัติเหตุ หรือความล่าช้า มีผลกระทบต่อส่วนรวม คำคม เช่น “ความรักทำให้คนตาบอดก็จริง แต่คนตาบอดจริงๆ ควรจะได้รับการรักมากกว่าคนตาดี” ความหมายก็คือ เราควรให้ความเมตตากรุณาต่อคนพิการ ควรมีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ ไม่รังเกียจกีดกันคนพิการ ให้โอกาสคนพิการ ให้สิทธิที่ควรจะมีควรได้แก่คนพิการ เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการเข้ารับราชการ สิทธิในการศึกษา ภาพการแข่งขันฟุตบอลให้ความหมายชัดเจนยิ่งกว่าคำบรรยายอย่างยืดยาว ทำให้การสื่อสารแจ่มแจ้งชัดเจน มีรสชาติ และยังประหยัดเวลาเป็นอย่างมาก ต่อจากนั้นจึงนำเข้าสู่ความหมายของภาษาทั้งอย่างกว้างและอย่างแคบ

๒. ให้นักเรียนยกตัวอย่างเครื่องหมายอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน ยกคำคมที่พบเห็นในที่ต่างๆ แล้วช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า เครื่องหมายและคำคมเหล่านั้น มีความหมายและความสำคัญอย่างไรตามนัยที่ได้เริ่มต้นไว้ ครูนำภาพอื่นๆ มาให้นักเรียนดู เช่น ภาพการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ภาพธรรมชาติ และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงความหมายและความสำคัญของภาพเหล่านั้น โดยนัยเดียวกันกับข้างต้น

๓. ให้นักเรียนศึกษาเรื่อง ธรรมชาติของภาษา ตามเนื้อหาในหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๑ หน้า ๒-๕

๔. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม ทำกิจกรรมดังนี้

สามกลุ่มแรก ยกตัวอย่างภาษาตามความหมายอย่างกว้าง และตัวอย่างคำที่เสียงไม่สัมพันธ์กับความหมาย

สามกลุ่มหลัง ให้ยกตัวอย่างภาษาตามความหมายอย่างแคบ และตัวอย่างคำที่
เสียงสัมพันธ์กับความหมาย

จากนั้นให้สามกลุ่มแรก และสามกลุ่มหลังแลกเปลี่ยนตรวจสอบความถูกต้อง

๕. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปลักษณะของภาษา โดยให้ตัวแทนกลุ่มเป็นผู้
นำเสนอ ครูอธิบายเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น
๖. ให้นักเรียนตอบคำถามตามแนวกิจกรรม ในหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ หน้า ๕-๖
๗. ให้นักเรียนศึกษาส่วนประกอบของภาษาจากหน้า ๖-๙ ในหนังสือวรรณลักษณะ-
วิจารณ์
๘. ให้นักเรียนทำกิจกรรมหน้า ๙ ข้อ ๑ และข้อ ๒ ครูช่วยตอบปัญหาในกรณีที่มี
ข้อสงสัย
๙. ให้นักเรียนศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของภาษา สาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงและ
ลักษณะที่ต่างกันและเหมือนกันของภาษาจากหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๑ หน้า ๑๐-๑๕
มาล่องหน้า ศึกษากิจกรรมหน้า ๑๓ และ ๑๕ และเตรียมมาอภิปรายหรือนำเสนอในชั้นเรียน

คาบที่ ๒

๑. ให้นักเรียนนำเสนอผลการทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย และอภิปรายร่วมกัน
ครูวิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมพร้อมๆ กันไป โดยเน้นการเสริมกำลังใจให้แก่นักเรียน
ทั้งนี้ต้องให้ครบทั้ง ๔ ประเด็น ต่อไปนี้คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงของภาษา
๒. สาเหตุที่ทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลง
๓. ลักษณะที่ต่างกันของภาษาต่างๆ
๔. ลักษณะที่เหมือนกันของภาษาต่างๆ

๒. ให้นักเรียนไปหาความรู้ว่าด้วยเรื่องความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ
ในหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๑ หน้า ๑๒๗-๑๓๑ และอ่านตัวอย่างเรื่องความเรื่องที่
สนใจ พร้อมทั้งพิจารณาข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องความเรื่องนั้นๆ อ่านบทนำเรื่องของทั้ง ๓
เรื่องต่อไปนี้อย่างละเอียดส่วนตัวเรื่องนั้นให้อ่านผ่านๆ พอให้เห็นภาพรวมว่างานประพันธ์
นั้นๆ เกี่ยวข้องกับอะไร

๑. ภาพยนตร์เห่เรือ
๒. พระราชนิพนธ์เรื่อง จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี
๓. คำสัญญาของลูกน้อย

การจะเข้าใจและเข้าถึงงานประพันธ์เหล่านี้ จะต้องอาศัยจินตนาการของผู้อ่านเป็น

สำคัญด้วย

คาบที่ ๓

๑. ครูปรารภเกี่ยวกับคุณค่า และความสำคัญของวรรณคดีมรดกโดยยกเรื่องกาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร เป็นตัวอย่างแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจากที่ได้อ่าน นำเรื่องมาแล้วตามสมควร ต่อจากนั้นเปิดแถบบันทึกเสียงการอ่านกาพย์เห่เรือสัก ๕ นาที เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับความไพเราะ ของรสคำและรสความ

๒. ครูชี้ให้เห็นความสำคัญของพระราชวิจารณ์เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับวัดพระเชตุพนฯ ตามสภาพที่เป็นจริงในสมัยเมื่อ ๒๐๐ ปีเศษที่ล่วงมา อาจเลือกตอนใดตอนหนึ่งที่เห็นว่าสำคัญ อ่านให้นักเรียนฟัง หรือให้นักเรียนในชั้นอ่านก็ได้

๓. อ่านทำนองเสนาะ บทกวีนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ และคำสัญญาของลูกน้อยพร้อมกัน ทั้งชั้นเรียน เป็นบทๆ ไป อาจข้ามบางบทบ้างแต่ไม่ข้าม ๒ บทแรก และ ๒ บทสุดท้าย

๔. ครูตั้งคำถามให้นักเรียนทั้งชั้นช่วยกันระดมความคิดว่า อาจตั้งหัวข้อเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการที่เชื่อมโยงกับงานประพันธ์ ๓ เรื่อง ให้นำสนใจได้อย่างไร ทั้งที่เกี่ยวกับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ตัวอย่างจากเรื่องกาพย์เห่เรือ

อดีต

๑. พิธีเห่เรือในสมัยต้นรัตนโกสินทร์
๒. การฝึกซ้อมพิธีเห่เรือของคนไทยในอดีต
๓. สองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อ ๒๐๐ ปีมาแล้ว

ปัจจุบัน

๑. ภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับการเห่เรือ
๒. ความประทับใจของชาวโลกเมื่อได้ชมขบวนเห่เรือของไทย
๓. ความรู้สึกของชาวต่างชาติเมื่อแรกเห็นพระนอนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

อนาคต

๑. พิธีเห่เรือของไทยจะคงอยู่ต่อไปชั่วกาลนาน
๒. กาพย์เห่เรือไทยในอินเทอร์เน็ต
๓. ผมไม่ยอมสัญญาแม่เหมือนลูกน้อยคนนั้น

๕. ให้นักเรียนเลือกหัวข้อเรียงความที่ตนสนใจเขียน เกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการของตนแล้วคิดโครงเรื่อง และเนื้อหาสาระของเรียงความเรื่องนี้ เตรียมบทสรุปไว้ด้วย

๖. ให้นักเรียนนำโครงเรื่องที่เสร็จเรียบร้อยแล้วนั้นไปใช้เขียนเรียงความนอกเวลาเรียน โดยส่งภายใน ๔ สัปดาห์

๗. ให้นักเรียนอ่านตัวอย่างเรียงความในหนังสือเรียนให้ละเอียดทั้ง ๓ ตัวอย่าง เป็นการบ้าน คือเรื่อง ณ ที่นี้เมื่อครั้งกระโน้น หน้า ๑๓๑-๑๓๓ เรื่องถ้าหนุ่มสาวไม่ทิ้งถิ่น หน้า ๑๓๔-๑๓๕ และเรื่องสังคมใหม่ในถิ่นเก่า หน้า ๑๓๖-๑๓๗

คาบที่ ๕

๑. ทบทวนความเข้าใจ เรื่องการเขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ และนำตัวอย่างเรียงความในหนังสือมาอ่านพร้อมๆ กันในชั้นอีกครั้งหนึ่ง พิจารณาข้อสังเกตที่ให้ไว้ในหนังสือเรียน ให้นักเรียนช่วยหาข้อสังเกตเพิ่มเติม

๒. ให้นักเรียนทำกิจกรรมข้อ ๔ ในหน้า ๑๓๙ กิจกรรมนี้จะนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการเรียนประจำภาคเรียน

สื่อการเรียนการสอน

๑. ภาพเครื่องหมายจราจร ภาพสัญญาณไฟ ภาพการแข่งขันฟุตบอล ภาพคำคม
๒. หนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๑

การวัดและประเมินผล

๑. วัดตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้โดยให้ทำข้อสอบข้อเขียน (๕๐%)

ตัวอย่าง ให้นักเรียนตอบคำถามอย่างสั้นๆ แต่ให้ชัดเจน เพื่อแสดงความรู้ความเข้าใจของนักเรียนตามที่ได้เรียนมา

๑. คำดำหนิที่ว่า “คนพวกนี้ไม่รู้วาทาสีบ้านภาษาอะไรมองแล้วแสบตา เวียนหัวไปหมด” คำ ภาษา ในที่นี้มีความหมายอย่างกว้าง หรืออย่างแคบ เพราะเหตุใด
๒. สมมติว่าภาษาๆ หนึ่ง มีพยัญชนะเพียง ๔ เสียง คือ ก น ร ล มีเสียงสระคือ อา และ อี มีวรรณยุกต์เสียงเดียวคือเสียงสามัญ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เหล่านี้สามารถประกอบกันเป็นคำต่างๆ ได้อย่างไรบ้าง จงยกตัวอย่างมาให้ดู ๒๐ คำ โดยที่คำเหล่านั้นเหมือนกับคำในภาษาไทยเรา
๓. มีผู้บัญญัติศัพท์เพื่อใช้เรียกคอมพิวเตอร์ว่าสมองกล เครื่องคำนวณ เครื่องอิทธิพล แทนที่จะใช้ทับศัพท์ว่าคอมพิวเตอร์ นักเรียนมีความพอใจที่จะใช้คำใด จงบอกเหตุผลด้วย (การให้คะแนนพิจารณาที่เหตุผลแม้นักเรียนจะตอบว่าไม่พอใจคำใดเลย ถ้ามีเหตุผลก็ให้คะแนนได้)
๔. หาหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าภาษามีการเปลี่ยนแปลงมา ๓ ข้อ
๕. มีสุภาษิตอังกฤษบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“Where there is a will, there is a way”

นักเรียนเห็นว่าสุภาษิตไทยใดที่ใช้กันจนติดแล้วอยู่ในภาษาไทย ที่เทียบได้กับสุภาษิตดังกล่าวให้บอกมา พร้อมทั้งชี้ให้เห็นด้วยว่าไม่ใช่คำแปลโดยตรงแต่มีความหมายใกล้เคียงกันอย่างไร

๒. ใช้กิจกรรมคาบสุดท้ายเป็นเครื่องประเมินผลการเรียนของนักเรียน (๕๐%)

ตัวอย่างแผนการสอน ภาคเรียนที่ ๖

แผนที่ ๖ กลวิธีการโน้มน้าวใจ

เวลา ๗ คาบ

สาระสำคัญ

การโน้มน้าวใจมีอยู่ในชีวิตประจำวันและงานประพันธ์ต่างๆ โดยทั่วไป ฝึกให้นักเรียน รู้จักสังเกตและสามารถสรุปหลักเกณฑ์การโน้มน้าวใจได้ตามสมควรแก่ศักยภาพของตน สามารถนำหลักเกณฑ์ไปใช้พิจารณาสารต่างๆ ที่ได้อ่านหรือฟังในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปใช้โน้มน้าวใจผู้อื่นได้ตามสมควร

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความหมายของการโน้มน้าวใจจากความเข้าใจของตนเอง
 - ๑.๑ ระบุความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้
 - ๑.๒ ชี้ให้เห็นวิธีใช้ความต้องการพื้นฐานเป็นเครื่องโน้มน้าวใจ
๒. ชี้บ่งกลวิธี และการใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจ
 - ๒.๑ วิเคราะห์กลวิธีการโน้มน้าวใจในสารโน้มน้าวใจที่กำหนด
 - ๒.๒ ชี้ให้เห็นภาษาที่ใช้ในการโน้มน้าวใจในสารโน้มน้าวใจที่กำหนด
๓. เรียบเรียงบทโน้มน้าวใจรูปแบบต่างๆ
 - ๓.๑ เรียบเรียงบทโน้มน้าวใจที่เป็นคำขวัญ
 - ๓.๒ เรียบเรียงบทโน้มน้าวใจที่เป็นคำเชิญชวน
 - ๓.๓ เขียนเรียงความเพื่อโน้มน้าวใจ

เนื้อหา

๑. ความหมายของการโน้มน้าวใจ
๒. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ผู้โน้มน้าวใจอาจพิจารณานำมาใช้
๓. กลวิธีการโน้มน้าวใจ
 - ๓.๑ แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของตน
 - ๓.๒ แสดงให้เห็นความหนักแน่นของเหตุผลที่นำมาชี้แจง
 - ๓.๓ แสดงให้ประจักษ์ถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมกัน
 - ๓.๔ แสดงให้เห็นทางเลือกทั้งด้านดีและด้านเสีย

- ๓.๕ สร้างความหรรษาแก่ผู้รับสาร
- ๓.๖ 惹ให้ผู้รับสารให้เกิดอารมณ์อย่างแรงกล้า
๔. ภาษาที่โน้มน้าวใจ : ภาษาที่มีน้ำเสียงเชิงเสนอแนะ ขอร้อง อ้อนวอน หรือเข้าใจ แต่มิใช่เป็นการข่มขู่บังคับ หรือคุกคามความรู้สึกของบุคคล
๕. ภาษาโน้มน้าวใจรูปแบบต่างๆ
 ๑. คำเชิญชวน
 ๒. โฆษณาสินค้า หรือโฆษณาบริการ
 ๓. โฆษณาชวนเชื่อ
๖. งานประพันธ์
 ๑. ราชามิสุดดี
 ๒. ขัตติยพันธกรณี
 ๓. วรรณากาลามสูตร
 ๔. มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มหาราช
 ๕. ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนลู่แก่โทษ
 ๖. ระบบการเกษตรแบบผสมผสาน
 ๗. วารีดุริยางค์
๗. เรียงความที่ใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจเกี่ยวกับเรื่องในโลกอุดมคติ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

เมื่อคาบเรียนสุดท้ายของแผนการเรียนก่อนหน้านี้นี้ได้มอบหมายให้นักเรียนไปอ่านหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๒ หน้า ๑๐๘-๑๑๐ มาล่วงหน้าและศึกษากิจกรรมหน้า ๑๑๑ มาล่วงหน้าแล้ว

คาบที่ ๑

๑. ครูเปิดแถบบันทึกเสียงข้อความโฆษณาในรูปแบบต่างๆ เช่น เพลงหรือบทประพันธ์ที่โน้มน้าวใจในด้านส่งเสริมคุณธรรม และข้อควรประพฤติปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น ให้อ่านเพลง “ใช้รถใช้ถนน” และร่วมกันสังเกตพิจารณาว่า ข้อความใดใช้ภาษาโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตามได้เพื่อเป็นการนำให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องการโน้มน้าวใจต่อไป

๒. แจกใบความรู้เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐาน อาจเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐาน นิทานที่เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นข้อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ขำจากหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

นำสาระจากใบความรู้และเนื้อหาที่นักเรียนได้อ่านเป็นการบ้านนั้นมาใช้ในการอภิปรายตาม
แนวกิจกรรมหน้า ๑๑๑ ทั้งข้อ ๑ และ ๒

๓. ให้นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมในหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๒ หน้า ๑๑๑
ข้อ ๓ นำมาเปรียบเทียบ วิจารณ์ แก้ไข ตามความจำเป็น

๔. ให้นักเรียนศึกษาความรู้เรื่องการโน้มน้าวใจ หน้า ๑๑๑-๑๑๕ ย้ำให้นักเรียนให้ทำ
ความเข้าใจอย่างชัดเจน เตรียมคำถาม หรือเตรียมข้อสงสัยมาถกเถียงในชั้นเรียน และศึกษา
กิจกรรม หน้า ๑๑๔-๑๑๕ และทำมาล่องหน้า

คาบที่ ๒

๑. ครูถามถึงกลวิธีการโน้มน้าวใจที่นักเรียนอ่านมาล่องหน้าหรือให้ทำแบบทดสอบสั้นๆ
ให้นักเรียนเขียนรายงาน สรุปความรู้และสังเกตเพิ่มเติม

๒. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น ๖ กลุ่ม สรุปความรู้เกี่ยวกับกลวิธีนั้น ทั้งนี้ต้องให้
ข้อสังเกตเพิ่มเติมและให้นักเรียนทำกิจกรรมหน้า ๑๑๕ ข้อ ๑ และข้อ ๒ ด้วย

กลุ่มที่ ๑ เน้นกลวิธีแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของบุคคลผู้โน้มน้าวใจ

กลุ่มที่ ๒ เน้นกลวิธีแสดงให้เห็นความหนักแน่นของเหตุผล

กลุ่มที่ ๓ เน้นกลวิธีแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมกัน

กลุ่มที่ ๔ เน้นกลวิธีแสดงให้เห็นทางเลือกทั้งด้านดีและด้านเสีย

กลุ่มที่ ๕ เน้นกลวิธีสร้างความหรรษาแก่ผู้รับสาร

กลุ่มที่ ๖ เน้นกลวิธีเร้าให้เกิดอารมณ์อย่างแรงกล้า

แต่ละกลุ่มใช้เวลาประมาณ ๓ นาที

ให้เวลาการอภิปรายทำข้อสรุป กลุ่มละ ๑๕ นาที

๓. ให้นักเรียนอ่านภาษาที่โน้มน้าวใจ หน้า ๑๑๕-๑๑๗ ในหนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์
เล่ม ๒ เป็นการบ้าน

คาบที่ ๓

๑. ให้นักเรียนหาคำขวัญสั้นๆ และครูเตรียมคำขวัญที่คิดว่าโน้มน้าวใจได้ดียิ่ง หรือ
ภาษิตที่มีความโน้มน้าวใจสูงนำมาอ่านในชั้น ใครมีข้อสังเกตอย่างไร ให้แสดงออกมาได้เต็มที่
สรุปให้เห็นถึงอำนาจของภาษาที่ใช้โน้มน้าวใจได้ในคำขวัญและภาษิตต่างๆ เหล่านั้น

๒. เชื่อมโยงความคิดในชั้นดำเนินการสอนให้เข้ากับเนื้อหาในหัวข้อภาษาที่โน้มน้าวใจ

๓. ครูแจกใบงานประกอบด้วยข้อความ ๒ ชุด ที่มีเนื้อหาเดียวกันชุดหนึ่งใช้ภาษาที่
โน้มน้าวใจ อีกชุดหนึ่งใช้ภาษาธรรมดาไม่มุ่งโน้มน้าวใจให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบ

ให้นักเรียนทั้งชั้นศึกษาและสังเกตการเรียบเรียงถ้อยคำทั้ง ๒ ประเภท และพิจารณาสรุปว่าข้อความที่พิจารณานั้น ข้อความใดเป็นสารโน้มน้าวใจหรือไม่ใช่สารโน้มน้าวใจ เพราะเหตุใด ช่วยกันสรุปผลการพิจารณาสังเกตโดยบันทึกลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

๔. ทำกิจกรรมข้อ ๑ หน้า ๑๑๘ ทุกคนทำในเวลาเรียน ครูเก็บรวบรวมนำไปตรวจ

๕. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น ๕ กลุ่ม แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดคำขวัญสั้นๆ ตามที่กำหนดไว้ในกิจกรรมหรือตามที่ครูเสนอแนะกลุ่มละ ๑ คำขวัญ ครูรวบรวมคำขวัญมาอ่านเลือกที่น่าสนใจมาอ่านให้นักเรียนฟังทั้งชั้น ดิชมเล็กน้อย

๖. ให้นักเรียนอ่านสารที่โน้มน้าวใจ ในลักษณะต่างๆ หน้า ๑๑๘-๑๓๒ เป็นการบ้าน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นเรื่องการเชิญชวน กลุ่มหนึ่งเป็นเรื่องโฆษณาสินค้า หรือบริการ อีกกลุ่มหนึ่งเน้นเรื่องการโฆษณาชวนเชื่อ

คาบที่ ๔

๑. ครูชี้แจงทบทวนเรื่องวิธีแสดงบทบาทสมมติว่ามีแนวทางปฏิบัติอย่างไร ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากประสบการณ์การแสดงบทบาทสมมติ พร้อมทั้งกำชับให้นักเรียนปฏิบัติให้สมจริงที่สุดเท่าที่จะทำได้ มิใช่ทำเป็นเล่นๆ

๒. แบ่งนักเรียนเป็น ๖ กลุ่ม แต่ละกลุ่มช่วยกันร่างตัวอย่างการโฆษณาชวนเชื่อแบบต่างๆ คือ

กลุ่มที่ ๑ การตราชื่อ

กลุ่มที่ ๒ การใช้ถ้อยคำหุหุรา

กลุ่มที่ ๓ การอ้างบุคคลหรือสถาบัน

กลุ่มที่ ๔ การทำเหมือนชาวบ้านธรรมดาๆ

กลุ่มที่ ๕ การอ้างแต่ประโยชน์ตน

กลุ่มที่ ๖ การอ้างคนส่วนใหญ่

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเป็นผู้เสนอ โดยแสดงบทบาทสมมติของผู้โฆษณาชวนเชื่อเรื่องนั้นๆ ให้สมจริงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ครูช่วยติชม เสนอแนะและแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม อาจนำบทโฆษณาชวนเชื่อที่ได้นำเสนอแล้วนั้น พร้อมทั้งคำวิจารณ์ที่แสดงที่ป้ายนิเทศ

๓. ให้นักเรียนหาคำขวัญ และคำเชิญชวนมาคนละ ๕ บทเป็นการบ้าน รวมทั้งให้อ่านซ้ำทำความเข้าใจหัวข้อการพิจารณาสารโน้มน้าวใจหน้า ๑๑๘-๑๓๓ ซึ่งเป็นโฆษณาสินค้าและบริการ

คาบที่ ๕

๑. ให้นักเรียนเสนอตัวอย่างคำขวัญและคำเชิญชวนที่หามาหน้าชั้นเรียน

๒. ครูและเพื่อนช่วยกันพิจารณาคำขวัญและคำเชิญชวนที่เสนอว่าเป็นภาษาโน้มน้าวใจหรือไม่ เพราะเหตุใด

๓. ให้นักเรียนช่วยกันเลือกเขียนคำขวัญและคำเชิญชวนส่งเสริมนโยบายต่างๆ ตามกิจกรรมในหนังสือเรียน ข้อ ๒ หน้า ๑๒๙ และอาจให้กำหนดหัวข้อเพิ่มเติมให้เลือก เช่น

๑. ใช้สินค้าไทย
๒. ใช้พลังงานอย่างประหยัด
๓. ท่องเที่ยวทั่วไทย
๔. ระวังโรคเอดส์
- ๕.ต่อต้านการสูบบุหรี่

๔. ให้ผู้แทนกลุ่มเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

๕. ครูชี้แนะ ดิชม และให้ขวัญกำลังใจ

๖. แบ่งนักเรียนเป็น ๗ กลุ่ม ให้นักเรียนไปอ่านงานประพันธ์จากหนังสือวรรณคดีวรรณคดี เล่ม ๒ เพื่อหาบทโน้มน้าวใจที่อยู่ในงานประพันธ์นั้นๆ มารายงานหน้าชั้นคาบต่อไป กลุ่มละ ๑ เรื่อง พร้อมทั้งชี้ให้เห็นกลวิธีที่ใช้และสังเกตของกลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ เรื่องราชาภิสดุติ
- กลุ่มที่ ๒ เรื่องขัตติยพันธกรณี
- กลุ่มที่ ๓ เรื่องวรรณากาลามสูตร
- กลุ่มที่ ๔ เรื่องมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มหาราช
- กลุ่มที่ ๕ เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนลูกแก้วโทษ
- กลุ่มที่ ๖ เรื่องระบบการเกษตรแบบผสมผสาน
- กลุ่มที่ ๗ เรื่องวารีดุริยางค์

คาบที่ ๖

๑. ครูชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจว่าบทโน้มน้าวใจในงานประพันธ์นั้นมีอยู่อย่างหลากหลาย อยู่ที่มุมมองของผู้วิเคราะห์ ที่นักเรียนเลือกมานั้นก็เป็นเพียงส่วนหนึ่ง ยังมีบทอื่นๆ อยู่อีกมาก และมีอยู่ทั่วไปในงานประพันธ์เกือบทุกชนิด รวมทั้งในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชน

๒. ให้นักเรียนทั้ง ๗ กลุ่ม เสนอรายงานบทบาทโน้มน้าวใจที่ปรากฏในงานประพันธ์ที่เตรียมมาแล้ว พร้อมทั้งกลวิธีที่ใช้และข้อสังเกตของกลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ รายงานบทโน้มน้าวใจ จากเรื่องราชาภิสดุติ
- กลุ่มที่ ๒ รายงานบทโน้มน้าวใจ จากเรื่องขัตติยพันธกรณี
- กลุ่มที่ ๓ รายงานบทโน้มน้าวใจ จากเรื่องวรรณากาลามสูตร

- กลุ่มที่ ๔ รายงานบทโน้มน้าวใจ จากเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มหาราช
 กลุ่มที่ ๕ รายงานบทโน้มน้าวใจ จากเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนลูกแก้วโทษ
 กลุ่มที่ ๖ รายงานบทโน้มน้าวใจ จากเรื่องระบบการเกษตรแบบผสมผสาน
 กลุ่มที่ ๗ รายงานบทโน้มน้าวใจ จากเรื่องวารีดุริยางค์

๓. ครูเสนอแนะ ชี้นำ เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ขึ้น และครูอาจแนะนำบทโน้มน้าวใจจากงานประพันธ์เรื่องอื่น เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย สาวิตรี ฯลฯ

๔. ให้นักเรียนไปอ่านป็นการบ้าน บทกวีเรื่องถ้า (if) ของ รัตยาร์ด คิปลิง กวีเอกชาวอังกฤษ เรียงความเรื่อง “ท้องเที่ยวทั่วไทย” “โลกจะรอดได้แม้เพราะกตัญญูกตเวทิต์” จากหนังสือวรรณลักษณะนิเวศวิทยา เล่ม ๒ หน้า ๑๔๒-๑๕๐

คาบที่ ๗

๑. ทบทวนความเข้าใจเรื่องการเขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องโลกในอุดมคติ อาจนำตัวอย่างเรียงความในหนังสือเรียนมาอ่านพร้อมๆ กันในชั้น พิจารณาข้อสังเกตที่ให้ไว้ในหนังสือเรียน และข้อสังเกตเพิ่มเติม สอบถามเกี่ยวกับบทกวี เรื่อง ถ้า เรียงความเรื่องท้องเที่ยวทั่วไทย และบทความเรื่อง โลกจะรอดได้แม้เพราะกตัญญูกตเวทิต์ ตามที่ได้มอบหมายให้อ่านมาแล้วเป็นการบ้าน

๒. ให้นักเรียนทั้ง ๗ กลุ่ม ช่วยกันรวบรวมความคิดเขียนเรียงความที่ใช้กลวิธีโน้มน้าวใจเกี่ยวกับเรื่องในโลกอุดมคติ กลุ่มละ ๑ เรื่อง โดยเลือกจากเรื่องที่กำหนดให้ ดังนี้

๑. ความกตัญญู
๒. รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย
๓. เสียชีพอย่าเสียสัตย์
๔. ครูในอุดมคติ
๕. โรงเรียนในฝัน
๖. สังคมในอุดมคติ
๗. ความเสียสละ
๘. ความสามัคคี
๙. ประโยชน์สุขส่วนรวม
๑๐. “รักกันอยู่ขอบฟ้า เขาเขียว
 เสมออยู่หอแห่งเดียว ร่วมห้อง”

๓. ให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับโลกในอุดมคติมาส่งครูเป็นการบ้านภายในเวลา ๑ สัปดาห์

สื่อการเรียนการสอน

๑. แอบบันทึกเสียงโฆษณาต่างๆ บทเพลงและบทประพันธ์โน้มน้าวใจ กฤตภาค (clippings) บทโฆษณาต่างๆ
๒. ใบงาน
๓. หนังสือวรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๓
๔. หนังสือวรรณคดีต่างๆ ที่มีบทโน้มน้าวใจ เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย มหาเวสสันดร สาวিতรี ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

๑. วัดตามจุดประสงค์
 - ๑.๑ บอกความหมายของการโน้มน้าวใจจากความเข้าใจของตนเอง
 - ๑.๒ ระบุความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ผู้โน้มน้าวใจนำมาใช้
 - ๑.๓ ชี้บ่งกลวิธี และการใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจ
 - ๑.๔ บอกได้ว่าสารที่กำหนดให้เป็นสารโน้มน้าวใจหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - ๑.๕ วิเคราะห์สารโน้มน้าวใจจากงานประพันธ์เรื่องต่างๆ ที่กำหนดให้เรียน
 - ๑.๖ เรียบเรียงบทโน้มน้าวใจรูปแบบต่างๆ ตามที่กำหนด อาทิ คำขวัญ คำเชิญชวน เรียงความ
๒. วิธีการวัดและประเมินผล
 - ๒.๑ สังเกตพฤติกรรมการกลุ่ม
 - ๒.๒ ตรวจสอบผลงานกลุ่ม
 - ๒.๓ ตรวจสอบเรียงความเกี่ยวกับโลกในอุดมคติตามเกณฑ์
๓. เกณฑ์การวัดและประเมินผล

นักเรียนจะต้องผ่านเกณฑ์ร้อยละ ๖๐

ตัวอย่าง

ตารางประเมินผลการทำงานกลุ่ม

โรงเรียน.....

วิชา..... ชั้น.....

เลขที่	ชื่อ - สกุล	ความตั้งใจ ทำงาน	การแสดงความ ความคิดเห็น	การยอมรับ ความเห็นผู้อื่น	การนำ เสนอ	รวม
		๕	๕	๕	๕	
๑.	กลุ่ม					
๒.						
๓.						
๔.						
๕.						
๖.						

ตัวอย่าง

ตารางประเมินผลการเขียนเรียงความ

เลขที่	ชื่อ - สกุล	การลำดับ ความ	สำนวนภาษา	กลวิธีการ โน้มน้าวใจ	ความประทับใจ ที่ได้จากเรื่อง	รวม
		๕	๕	๕	๕	

กิจกรรมเพิ่มเติม

๑. ประกวดคำขวัญชวนร่วมทำความสะอาดในโรงเรียน
๒. ประกวดคำขวัญวันแม่ วันพ่อ วันสิ่งแวดล้อม วันต่อต้านการสูบบุหรี่ ฯลฯ
๓. ประกวดแต่งเพลงปลุกใจให้รักชาติ เพลงเทิดพระคุณแม่ ฯลฯ
๔. ประกวดแต่งคำประพันธ์ในโอกาสต่างๆ
๕. ประกวดการพูดในที่ประชุมเพื่อโน้มน้าวใจ

หน้าว่าง

คำอธิบายกิจกรรมในหนังสือเรียน

คำอธิบายกิจกรรมในหนังสือเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้ ด้านทักษะทางภาษา และด้านอารมณ์ความรู้สึก ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้า รู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา ตลอดจนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและทำเป็นกลุ่ม จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนทำด้วยตนเองหรือทำเป็นกลุ่ม ดังนั้นไม่ควรเฉลยกิจกรรมหรือชี้คำตอบ อย่างไรก็ตามยังมีผู้ทำเฉลยจำหน่ายแจกอยู่เป็นอันมากซึ่งมีทั้งที่ถูกต้องและที่ผิด ในหนังสือคู่มือครูเล่มนี้ จึงได้ทำเฉลยไว้ให้ เพื่อครูจะใช้เป็นแนวทางในการสอน ทั้งนี้ต้องใช้วิจารณญาณ อย่าทำให้จุดประสงค์การเรียนการสอนผันแปรไป

คำอธิบายกิจกรรมต่อไปนี้เป็นประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ แนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรมนั้นๆ และรายละเอียดของกิจกรรม ส่วนแรกสำคัญมากครูต้องทำความเข้าใจให้ดี เพื่อจะได้ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มิใช่เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ครูอาจไม่เห็นด้วยกับแนวความคิด บางแง่มุมในส่วนที่หนึ่งควรนำมาถกเถียงกัน ในหมู่ผู้สอนร่วมกันก็อาจจะเป็นได้ การทำเช่นนี้เป็นการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูให้สูงขึ้น ผลที่ตามมาก็คือ นักเรียนจะได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางขั้นต่อไป และเพื่อให้พัฒนาความรู้ ความคิดตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

อนึ่ง กิจกรรมการเขียนเรียงความ แม้จะไม่ได้อยู่ในตอนต้นของหนังสือเรียน ครูควรนำมาสอนตั้งแต่ต้นภาคเรียน เพราะจุดประสงค์ของกิจกรรมนี้ ต้องการให้นักเรียนทุกคนเขียนเรียงความคนละ ๑ เรื่อง ตามหัวข้อที่กำหนด หัวข้อเรียงความไม่ควรเขียนซ้ำกัน และครูทยอยตรวจเป็นระยะๆ ไป ได้นำตัวอย่างเรียงความมาให้ดูเพียง ๗ เรื่อง ซึ่งยังนับว่าน้อยมาก ครูต้องหาตัวอย่างเรียงความที่ดีๆ มาให้นักเรียนสังเกตให้มากกว่านี้เพื่อจะได้เกิดความคิดของตนเอง อาจอาศัยแนวจากตัวอย่างนั้นบ้างแต่มิใช่การลอกเลียนแบบ ต้องให้นักเรียนสำนึกอยู่เสมอว่า เรียงความเป็นงานสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลที่จะสื่อถึงผู้อื่นให้เข้าใจความคิดของตน

ต่อไปนี้จะได้อธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ในหนังสือเรียนเท่าที่เห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่ครูผู้สอนดังนี้

วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๑ ท ๔๐๑

ตอนที่ ๑

ข้อควรสังเกตในการออกเสียง และสะกดคำ

การออกเสียงคำ

การออกเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และการลงเสียงหนักเบา

กิจกรรมหน้า ๕

กิจกรรมข้อ ๑ นี้ มุ่งให้นักเรียนฝึกออกเสียงที่มีพยัญชนะเดียวที่มักจะมีปัญหา เช่นเสียง ช ล ฌ ร นอกจากนี้ ในปัจจุบันมีผู้ออกเสียง จ ไม่สู้ชัดคือจะออกเสียงคล้าย ช จึงควรทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมด้วย แบบฝึกเพียง ๑๒ ข้อนั้นเป็นเพียงตัวอย่างสำหรับครูจะคิดเพิ่มเติมได้อีก

ส่วนข้อ ๒ และข้อ ๔ นักเรียนได้เรียนการใช้พจนานุกรมมาแล้ว ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แต่การใช้พจนานุกรมนี้ต้องใช้อยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน กิจกรรมข้อนี้จึงมุ่งปลูกฝังอุปนิสัยการใช้พจนานุกรมให้เกิดแก่นักเรียน ครูควรหาคำอื่นมาเพิ่มเติม ให้นักเรียนทำด้วยตนเองหรือทำเป็นกลุ่มก็ได้

กิจกรรมข้อ ๓ นี้เนื่องมาจากปัจจุบัน ลายมือของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากแบบแผนมาก ทั้งนี้เพราะอาจเข้าใจว่าเมื่อมีการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น การเขียนด้วยลายมือย่อมหหมดความจำเป็น แท้ที่จริงการวางแผนงาน การแก้ไขตรวจทานต้นฉบับการเขียนบันทึกส่วนตัว หรือการเขียนที่มีผลทางนิติกรรมบางอย่างเช่น พินัยกรรม สัญญา ยังจำเป็นต้องใช้การเขียนด้วยลายมืออยู่ กิจกรรมข้อนี้จึงมุ่งฝึกให้ผู้เรียนเขียนด้วยลายมือตัวบรรจงในกระดาษที่ครูแจกให้ ครูควรชี้ให้เห็นความสำคัญของการเขียนด้วยลายมือด้วย

กิจกรรมหน้า ๔

กิจกรรมนี้มุ่งฝึกให้นักเรียน ออกเสียงพยัญชนะต้น ทั้งพยัญชนะเดี่ยว เช่น ร ล และเสียงควบกล้ำ กร คล พร พล ฯลฯ จากบทร้อยกรอง ครูอาจนำบทร้อยกรอง และร้อยแก้ว มาให้นักเรียนฝึกเพิ่มเติมอีกก็ได้

กิจกรรมหน้า ๑๐

นักเรียนเปรียบเทียบเสียงของคำที่พิมพ์ตัวเอนว่าเสียงใดสั้น เสียงใดยาว หรือเท่ากัน

๑) พ้อ แผนจะไปแต่ในงาย	สายแล้วสำหรับไม่ยกมา
พ้อ ตายคือฉัตรกั้ง	หายหัก

- ๒) *ไอ้แม่พิมพ์มีน้องของพี่เอ๋ย* พี่ไม่เคยห่างเหินหา
แม่สอนให้ลูกรู้ ระวังตน
- ๓) *ฉันออกจะง่วงนอน* เข้าใจว่ายาจะ*ออกฤทธิ์*แล้วซี
- ๔) *เราทำได้*และ*เราทำได้*แล้ว
- ๕) *เจ้านี่เป็นคนอวดดี* ทำหยิ่งยโสกับ*เจ้า*นี่
- ๖) *พรรณไม้* แถวนี่เขียวขจีดี ส่วนมากเป็น*ไม้*ไผ่
- ๗) *ชั้นเงิน*ใบหนึ่งงาม*น่ารัก*เกินกว่าจะนำมาใช้**สมบุกสมบัน**
- ๘) *สุนัขหน้าแค่น*ตัวนี้ไม่ทราบว่าเป็นเจ้าของ *หลังมัน*แอ่นพิกล
- ๙) *อย่าไปเที่ยวเล่น*เพ่นพ่าน
- ๑๐) *ร้องให้*เป็นวรรคเป็นเวรอยู่ได้ *ไม่รู้*ว่าใครมาทำให้**เจ็บช้ำน้ำใจ**

กิจกรรมหน้านี้เน้นการออกเสียงคำที่ประสมกับสระเสียงสั้นหรือสระเสียงยาว ซึ่งมีทั้งออกเสียงตรงตามรูปเขียน และออกเสียงไม่ตรงตามรูปเขียน จุดประสงค์ที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมนี้ คือนักเรียนจะได้ออกเสียงพยางค์หรือคำในประโยคหรือบริบทต่างๆ ด้วยตนเอง นักเรียนจะต้องตั้งใจฟังและสังเกตการออกเสียงของบุคคลอื่น โดยเฉพาะการออกเสียงของเพื่อนๆ ในชั้นและของครูว่า ตามที่ได้ยินนั้นออกเสียงคำใดสั้นหรือคำใดยาว หรือออกเสียงสั้นเท่าๆ กัน หรือยาวเท่าๆ กัน ทั้งนี้ครูควรระลึกอยู่เสมอว่า คำตอบที่ได้ อาจไม่ตายตัวจึงไม่ควรนำทักษะนี้ไปวัดในการสอบ

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ให้นักเรียนทดลองออกเสียงพยางค์หรือคำเหล่านั้นในประโยค จนค้นพบด้วยตนเองว่า เสียงของพยางค์หรือคำนั้นๆ สั้นหรือยาว แล้วลองเปรียบเทียบกับการออกเสียงของเพื่อนๆ ในชั้นซึ่งนักเรียนอาจออกเสียงแตกต่างกันไป เพราะนักเรียนบางคนใช้ภาษาถิ่นมาจนเคยชิน บางคนก็มาจากสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยคือ เต็มโตขึ้นมาในหมู่ญาติมิตรที่ออกเสียงพูดแตกต่างกันไป นักเรียนจึงอาจโต้แย้งกันบ้าง ครูควรเป็นผู้สรุปเกณฑ์ของความถูกต้องในการออกเสียงคำหรือพยางค์นั้นๆ อาจเป็นความนิยมในการออกเสียงคำนั้นๆ ของบุคคลส่วนใหญ่ที่มีการศึกษา ข้อสำคัญครูควรมีความรู้พื้นฐานที่ว่าคำในภาษาไทยหลายคำมิได้ออกเสียงตรงตามรูปเขียนเสมอไป ดังที่ชี้แจงไว้ในบทเรียนแล้ว นอกจากนั้นการพูดหรือการออกเสียงคำหรือพยางค์ต่างๆ ในภาษาไทยมีการเน้นบางพยางค์ บางคำ หรือออกเสียงสระของคำสั้นยาวที่ไม่คงที่ สุดแต่แต่คำหรือพยางค์ดังกล่าวจะอยู่ในประโยคใดหรือในบริบทใด ข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือ ถ้าคำนั้นเป็นคำสำคัญในประโยค จะเน้นเสียงมากกว่าคำอื่น หรือมักออกเสียงตรงตามรูปเขียน (คำบางคำที่มีหลายพยางค์อาจเน้นเสียงบางพยางค์หนักกว่าพยางค์อื่นๆ ดังที่เคยชี้แจงมาแล้ว)

กิจกรรมนี้ ข้อ ๑ ถึงข้อ ๖ ให้ออกเสียงคำที่เขียนเหมือนกันแต่ออกเสียงต่างกัน ได้แก่ คำพ่อ แม่ ออก ได้ เจ้า ไม้ และข้อ ๑๐ ให้ออกเสียงคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่เขียนต่างกันคือ ให้ และ ให้ ถ้าให้นักเรียนออกเสียงจะเห็นว่า คำ พ่อ ในข้อ ๑ ทั้งสองคำออกเสียงสระไม่เท่ากัน คำหนึ่งสั้น และคำหนึ่งออกเต็มเสียง พ่อ คำที่สองออกเสียงตรงตามรูปสระ และเน้นมากกว่าจึงมีเสียงยาวกว่า ข้อต่อๆ ไปก็เช่นเดียวกัน ข้อ ๑๐ คำ ร้องให้ ให้ออกเสียงยาว ไม่ออกเสียงสั้นตรงตามรูปเขียน

ส่วนข้อ ๗, ๘ และ ๙ มุ่งให้นักเรียนสังเกตเสียงสั้นยาวของคำที่เขียนต่างกัน แต่ประสมกับสระเดียวกัน ข้อ ๗ คำ เกิน น่าจะออกเสียงเน้นและมีเสียงยาวกว่า เงิน ข้อ ๘ คำ แเด่น กับคำ แอน ออกเสียงยาวเท่ากันเพราะเป็นคำที่เน้นทั้งคู่ ข้อ ๙ ทั้งเล่น และ เพ่น ไม่ออกเสียงยาวตรงตามรูปเขียน กลับออกเสียงสั้นทั้งสองคำ

ครูอาจหาตัวอย่างประโยคมาให้นักเรียนทำเพิ่มเติม หรือให้นักเรียนสังเกตการใช้ภาษาของผู้อ่านข่าวทั้งทางวิทยุและทางโทรทัศน์ แล้วนำมาพูดคุยกันในห้องเรียน เช่น คำ พนมเปญ พยางค์หลังควรออกเสียงสั้นหรือลากเสียงให้ยาวเหมือนการออกเสียงของผู้อ่านข่าวในโทรทัศน์ คำ เน้น นักเรียนต้องรู้ว่าคำนี้ออกเสียงไม่ตรงตามรูปเขียน คือออกเสียงสั้น คำบางคำได้กล่าวไว้แล้วในบทเรียน ยังมีคำอื่นๆ ทำนองนี้อีกมาก

กิจกรรมหน้า ๑๗

นักเรียนเปรียบเทียบเสียงของพยางค์ที่พิมพ์ตัวเอนในแต่ละข้อว่า พยางค์ใดเน้นเสียง พยางค์ใดไม่เน้นเสียง หรือพยางค์ใดออกเสียงเท่ากัน

- ๑) มะกะโทเป็นชาวเมืองเมะตะมะ
มะ ตัวแรกออกเสียงเท่าตัวหลัง
- ๒) มะระผิวขรุขระระทม ส่วนมะละกอผิวเรียบรสหวาน
มะ ตัวแรกและ มะ ตัวหลังออกเสียงเท่ากัน ไม่เน้น
- ๓) วิชาพลศึกษาเป็นวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนไม่ละทิ้งหน้าที่
ละ ตัวแรก เน้นเสียง ละ ตัวหลังเน้นเสียงมากกว่า
- ๔) เจ้าหน้าที่ธุรการบอกว่าวิชาธุรกิจยังเปิดสอนไม่ได้
ระ ตัวแรกและตัวหลังออกเสียงเท่ากัน
- ๕) ธุระอะไรของท่านเล่าที่จะมาก้าวกายเจ้าหน้าที่ธุรการ
ระ ตัวแรกเน้นเสียงมากกว่า ระ ตัวหลัง
- ๖) ก. สิทราชร้องว่าไอ้ พาลหมู
ทุรชาติครันเห็นกู เกลียดไก่

(จากโคลงโลกนิติ ของสมเด็จพระยาเดชาดิศร)

ร (ระ) ไม่เน้นเสียง

ข. ราชาทรงราชฎีเกล้า เหลือแสน

เสด็จทูลกัณดารแดน ท้าวดาวย

ระ เน้นเสียง

หมายเหตุ การอ่านโคลงต้องอ่านให้ถูกต้องตามจำนวนคำ และกรณีที่คำใดมีมากกว่า ๑ พยางค์ ให้อ่านรวบเป็นคำเดียว ถ้าคำหน้าเป็นเสียงลหุ- เช่น เสด็จ อ่านรวบเป็น ๑ คำ คำ ทูร ในข้อ ข. ก็อ่านรวบเป็น ๑ คำ จึงต้องเน้นเสียงที่ ระ ส่วน ทูร ในข้อ ก. ออกเสียงเหมือนป็นคำเดียว

กิจกรรมนี้มุ่งฝึกให้นักเรียนออกเสียงคำหรือพยางค์ด้วยตนเอง และตั้งใจฟังการออกเสียงของผู้อื่น เช่น ฟังครูออกเสียงคำเหล่านั้นในประโยคหรือในบริบทต่างๆ อย่างตั้งใจและสังเกตด้วยว่าตามที่ได้ยินนั้น คำใดสั้นหรือยาวกว่ากัน หรือเท่ากัน ทั้งนี้ควรระลึกไว้ว่า คำตอบอาจไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความนิยมหรือความเคยชินในการออกเสียงคำนั้นๆ

กิจกรรมหน้า ๒๒

มุ่งฝึกการออกเสียงให้ผู้อื่นฟัง เมื่อออกเสียงแล้ว ให้ตรวจสอบจากพจนานุกรม หรือจากหนังสือ *อ่านอย่างไร เขียนอย่างไร* ของราชบัณฑิตยสถาน ว่าตรงกับที่ตนเองออกเสียงหรือไม่ จึงควรออกเสียงคำในประโยคทุกประโยคให้ครบ

การออกเสียงคำสมาส

กิจกรรมหน้า ๒๓

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนรู้จักและเกิดความคุ้นเคยกับคำสมาส ซึ่งมีอยู่ในภาษาของตนมากมาย ฝึกทักษะการออกเสียงคำสมาส และอาจแต่งคำสมาสขึ้นเองบ้างก็ได้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสนุกกับภาษาไทย ให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดและค้นคว้าจากเอกสารอื่นประกอบด้วย ดังนี้

๑. นักเรียนหาตัวอย่างคำสมาส ๔ กลุ่มต่อไปนี้ กลุ่มละประมาณ ๑๐ คำ และให้เขียนแสดงการออกเสียงไว้ด้วย

- ๑.๑ คำสมาสที่ใช้กันทั่วไป เช่น กรรมกร เถรวาท ประกาศนียบัตร ศิลปกรรม มนุษยชาติ เศรษฐศาสตร์ อีสรภาพ สารคดี ภัตตาคาร ธรรมชาติ วีรชน ฯลฯ

- ๑.๒ คำสมาสที่ใช้เป็นศัพท์วรรณคดี เช่น เกษียรสมุทร ทวารบาล มยุรฉัตร การุณยภาพ มหรรณพ มโหศวรรย์ อศมุข ราชโอรส เชษฐภคินี พระชลนัยน์ ฯลฯ
- ๑.๓ คำสมาสที่ใช้เป็นศัพท์วิชาการ เช่น กลศาสตร์ เจตคติ อายุรเวช พันธุกรรม สารสนเทศ ทศนคติ กายวิภาค สมการ ฉันทลักษณ์ นิรุกติศาสตร์ ไตรยางศ์ ทนต์แพทย์ โลกาภิวัตน์ อักษรศาสตร์ วินิจสาร ฯลฯ
- ๑.๔ คำสมาสที่ใช้เป็นชื่อเฉพาะที่รู้จักกันแพร่หลาย เช่น กภาพสินธุ์ ชัยนาท แพทยสมาคม เกษตรศาสตร์ ศรีนครินทร์วิโรฒ รามาธิบดี ศิลปากร จุฬาลงกรณ์ วรรณสารวิจักษณ์ วรรณลักษณวิจารณ์ ศิลปกรรม หัตถกรรม

๒. นักเรียนคนหนึ่งยกคำสมาสขึ้นมา ๑ คำ แล้วให้นักเรียนคนอื่นไปหาคำสมาสที่มีพยางค์แรก สัมผัสกับพยางค์ท้ายของคำหน้า ทำต่อๆ กันจนครบจำนวนที่ต้องการ ถ้าสงสัยความหมายหรือการออกเสียง ให้สอบจากพจนานุกรม เช่น ศิลปกรรม ธรรมชาติ ราชการ ญาณวิทยา ราชามติ สิริโสภาคย์ วากยสัมพันธ์ วรรณวิจักษณ์ ศักยภาพ ฯลฯ

นักเรียนเล่นเกมต่อคำสมาสเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักสรรหาคำสมาสที่มีเสียงคล้องจองกัน เช่น วิทยาศาสตร์ ราชหัตถเลขา มหาชน กลวิธี วีรบุรุษ พุทธศาสนา วารสารศาสตร์ ชาติเจริญย์ สุกติ และต่อๆ ไป

๓. หาข้อความจากแหล่งต่างๆ เป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ ความยาวประมาณ ๒-๓ บรรทัด ให้เป็นข้อความที่มีคำสมาสปรากฏอยู่อย่างน้อย ๑ คำ อ่านข้อความนั้นให้ชัดเจน บอกที่มาของข้อความนั้นด้วย

หาข้อความที่มีคำสมาสอย่างน้อย ๑ คำ ความยาวประมาณ ๒-๓ บรรทัด จะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ เช่น

“...การแย่งชิงอำนาจเป็นสัญชาตญาณของสัตว์โลก ไม่มีอะไรประหลาดตรงไหน คนแข็งแรงกว่าเท่านั้นที่อยู่ได้ ถ้าประชาธิปไตยแข็งแรง ประชาธิปไตยก็จะพิสูจน์ตัวของมันเองว่านี่คือระบบการปกครองที่เหมาะสมกับชาวโลกส่วนใหญ่...”

จาก “จำหลักไว้ในแผ่นดิน” ของกฤษณา อโศกสิน

การออกเสียงคำที่มีอักษรนำ

กิจกรรมหน้า ๒๖

คำต่อไปนี้อ่านอย่างไร และเป็นไปตามหลักการอ่านแบบอักษรนำหรือไม่

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนอ่านออกเสียงคำให้ถูกต้องตามความนิยม บางคำอ่านแบบ
อักษรนำ แต่บางคำไม่ได้อ่านแบบอักษรนำ ดังนี้

กษมา	ออกเสียง	กะ-สะ-มา	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ เพราะไปพ้องเสียงกับ หมา)
กฤษณะ	ออกเสียง	กริด-สะ-นะ	(ไม่อ่านอย่างอักษรนำ อ่าน ตามความนิยม)
กฤษณา	ออกเสียง	กริด-สะ-หนา	(อ่านอย่างอักษรนำ)
กะรัต	ออกเสียง	กะ-หรั๊ด	(อ่านอย่างอักษรนำ)
กวีศราราม	ออกเสียง	กะ-หวีด-สะ-รา-ราม	(อ่านอย่างอักษรนำ)
ขนิษฐา	ออกเสียง	ชะ-นิต-ธา, ชะ-หนิด-ธา	
ขมา	ออกเสียง	ชะ-มา	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ เพราะไปพ้องเสียงกับหมา)
ขมุกขมัว	ออกเสียง	ชะ-หุ่มุก-ชะ-หุ่มัว	(อักษรนำ)
เขม่น	ออกเสียง	ชะ-เหม่น	(อักษรนำ)
ทัศนะ	ออกเสียง	ทัด-สะ-นะ	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ)
ทัศนา	ออกเสียง	ทัด-สะ-นา	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ)
เทศนา	ออกเสียง	เทด-สะ-หนา	(อ่านอย่างอักษรนำ)
ธรรมเทศนา	ออกเสียง	ท่า-มะ-เท-สะ-นา	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ)
ผงม	ออกเสียง	ผะ-หุงม	(อักษรนำ)
ผลิน	ออกเสียง	ผะ-ลิน	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ)
ดิเรก	ออกเสียง	ดิ-เหฺรอก	(นิยมอ่านอย่างอักษรนำ)
ยุโรป	ออกเสียง	ยุ-โหฺรอป	(นิยมอ่านอย่างอักษรนำ)
สิริ	ออกเสียง	สิ-หฺริ	(อ่านอย่างอักษรนำ)
สมัย	ออกเสียง	สะ-หฺมัย	(อ่านอย่างอักษรนำ)
สมาคม	ออกเสียง	สะ-มา-คม	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ เพราะไปพ้องเสียงกับ หมา)
สยมภู	ออกเสียง	สะ-หฺยม-พู	(อ่านอย่างอักษรนำ)
สฤษฏ์	ออกเสียง	สะ-หฺริต	(อ่านอย่างอักษรนำ)
วิษยา	ออกเสียง	วิต-สะ-หฺยา	(อ่านอย่างอักษรนำ)
อกนิษฐ์	ออกเสียง	อะ-กะ-หนิด	(อ่านอย่างอักษรนำ)

อดีตเรก	ออกเสียง	อะ-ดิ-เหฺรก	(อ่านอย่างอักษรนำ)
อุษณา	ออกเสียง	อุด-สะ-นา	(ไม่นิยมอ่านอย่างอักษรนำ)

การสะกดคำ

กิจกรรมหน้า ๓๕-๓๗

๑. ปริศนาพาสนุก ค้นหาคำเพลีน ชวนคิดไซคำ

กิจกรรมแบบนี้ ทั้งครูและนักเรียนอาจช่วยกันคิดขึ้นอีกโดยใช้แนวจากหนังสือเรียน นักเรียนรุ่นต่อๆ ไปและครูจะได้ไม่เบื่อหน่าย จุดสำคัญของกิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่เฉลย แต่อยู่ที่วิธีตั้งคำถามที่แยบยล ยั่วให้คิด นักเรียนและครูอาจช่วยกันคิดหารูปแบบต่างๆ เพิ่มเติม เช่น อาจคิดตารางปริศนาอักษรไขว้มาแลกเปลี่ยนกันทำ จุดมุ่งหมายปลายทางของกิจกรรมคือ ให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ หลักภาษา และสะกดคำได้ถูกต้อง ทั้งคำยากและคำที่เคยพบเห็นอยู่เสมอๆ นอกจากนี้การทำกิจกรรม ควรใช้ความคิดควบคู่กับการใช้พจนานุกรม

อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า มีครูอาจารย์สอบถามมากันมาก จึงใคร่ขอเฉลยไว้ ดังนี้

๑) ฐาน	๖) ฉอเลาะ
๒) ภพ นภ สบ	๗) ดำริ
๓) อาจ ขลาด	๘) กราบ (กำราบ) อาจ (อำนาจ)
๔) สวิง ชนาง	๙) ชาญ (ชำนาญ) จน (จ้านน)
๕) ยุพา	๑๐) ประสพการณ์

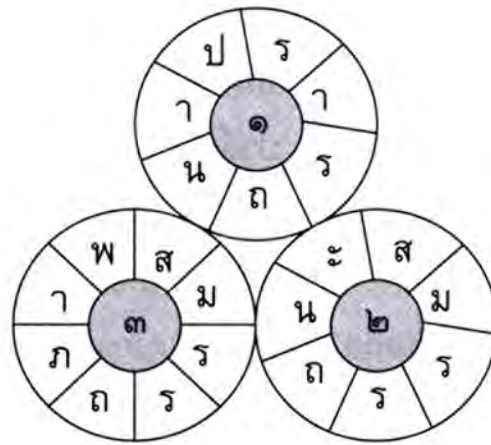
ค้นหาคำเพลีน

๑) กะโตกกะตาก	กระดุกกระดิก	กระหมุบกระหมีบ	วิกัลวิการ	
๒) พยางค์เดียว :-	นล	นพ	พร	
๒ พยางค์ :-	คมศร	พรพรรณ	นคร	
๓ พยางค์ :-	นภดล	รณรงค์	วรพล	
๓) พยางค์เดียว :-	กร	งาม	เข็ม	คม
๒ พยางค์ :-	อาคม	คัมภีร์	เมฆา	
๓ พยางค์ :-	กนกพร	โซมพัสเตอร์	กীরดี	

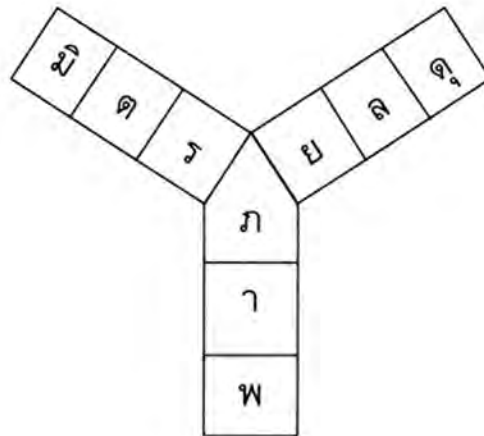
๔) วัลย์	วัฒน์	กัลป์	นิตย์	พ่าห์
พันธ์	โพธิ์	โมห์	นันท์	รมย์
พีร์	พิทย์	จักร	พัชร (อ่านว่าพัด)	จันทร์
นัยน์	คช	พฤษ์		
๕) फिल्ม	ชอล์ก	ปาล์ม	สาส์น	กอล์ฟ
คอร์ด	คอนเสิร์ต			

ขวนคิดโยคำ

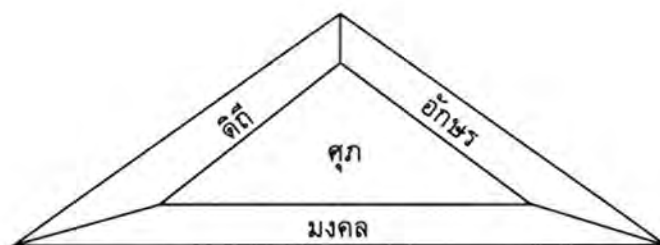
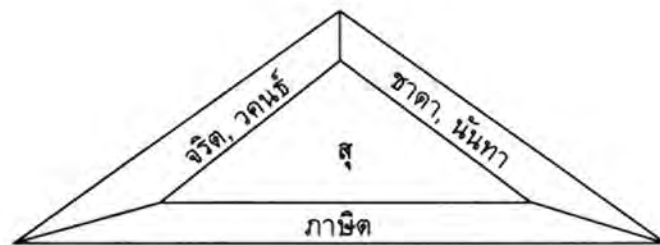
๑)

๒)

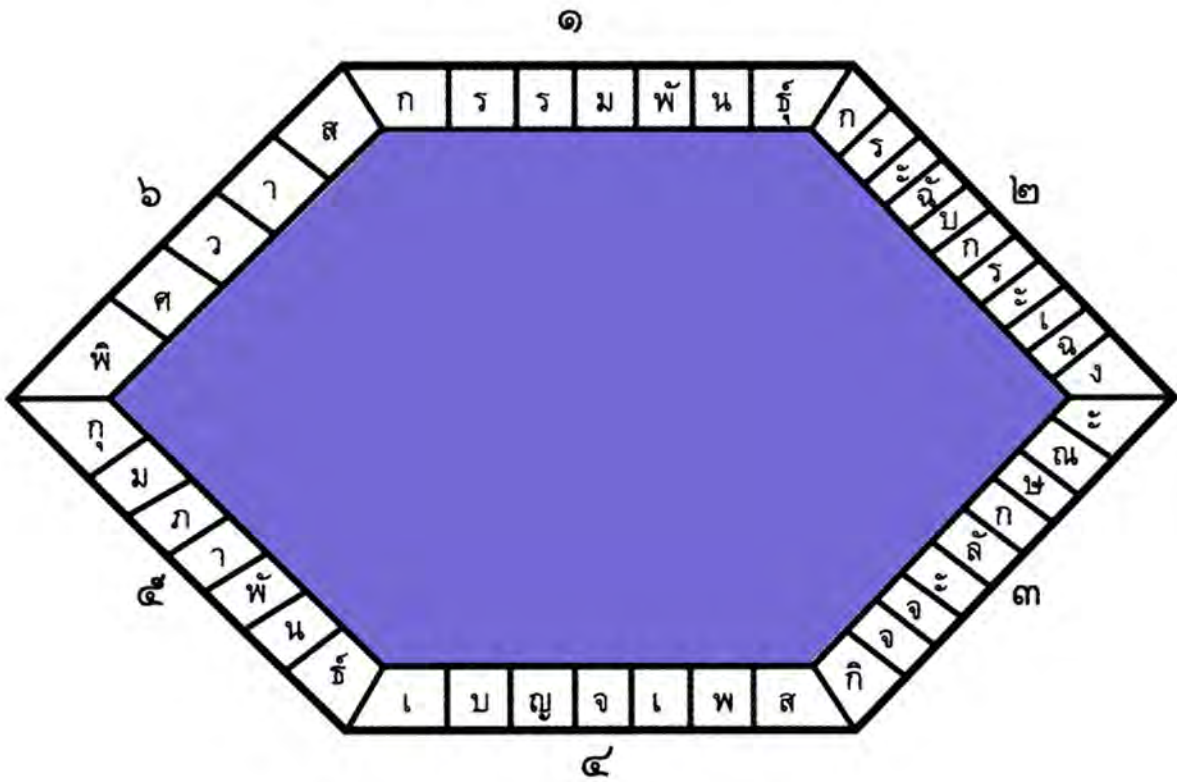
๓)

๔)

สุ	หนัก
นั้บ	
ประ	สงค์
สิทธิ์	

๕)

๖)

ลง

๑. คำนี้ใช้เฉพาะในบทกลอน แปลว่า ดอกไม้
๒. คำในแม่กด หมายถึง ใช้ปากกับเร็ว ๆ
๓. คำในแม่กง เป็นกริยา ทำเพื่อให้รู้ว่า เป็นจริงหรือไม่
๔. คำในแม่กน หมายถึง อุบาย
๕. คำที่มักซ้อนกับคำว่า เย็น แปลว่า หมด ความรู้สึก
๖. คำที่มักซ้อนกับคำว่า เอียง
๗. คำบาลีว่า ปฐวีธาตุ
๘. คำพยางค์เดียว หมายถึง หนึ่งใน อิริยาบถสี่
๙. คำที่มักซ้อนกับคำว่า พัน
๑๐. คำที่มักซ้อนกับคำว่า พี
๑๑. คำครุ แปลว่า บอกกล่าวก่อนจากไป

ขวาง

๑. คำสมาส หมายถึง คนที่ยังเกเร
๒. คำสองพยางค์ หมายถึง วัตถุที่นอนกัน
๓. คำพยางค์เดียว หมายถึง เรียงหน้ากัน เข้าไป
๔. คำนามบอกเครือญาติ
๕. คำที่มีการประสมสี่ส่วน แปลว่า ใช้ไฟ เผาให้อ่อนตัว
๖. คำกริยา แปลว่า เคลื่อนที่ไป
๗. คำวิเศษณ์ใช้ในความหมายว่า ทำท่าว่า เก่ง
๘. คำใช้ในบทร้อยกรอง มักตามหลังคำว่า แล
๙. คำที่มักซ้อนกับคำว่า ออม
๑๐. คำหลายความหมาย เช่น ความหมายว่า ใส่ ยอม ลด

๑	พ	า	๓	ล	๕	ช	น	๑๐	ฟ
	บุ		๔	อ	า		๙	น	า
			ง					๑๐	อ
					๗	เ	๘	ดิ	น
๒	ด	ะ	๔	ก	อ	น			๑๑
	อ		๖	ล	น			๑๓	ล
๓	ด	า				๘	กั	า	

รับสารด้วยการฟัง

กิจกรรมหน้า ๕๖

๑. ให้นักเรียนฟังเรื่องเล่าที่ครูหรือเพื่อนนำมาเล่าหรืออ่านให้ฟัง เรื่องเหล่านั้น อาจเปิดจากแถบบันทึกเสียงหรือจากวีดิทัศน์ก็ได้

ในการฟัง ให้นักเรียน

๑. จับจุดที่น่าสนใจของเรื่อง
๒. หาความคมชัดของเนื้อเรื่อง
๓. ชี้ให้เห็นพฤติกรรมที่น่าขันของตัวละคร
๔. ชี้ให้เห็นเหตุการณ์ที่ผันแปรไปในเรื่อง
๕. บอกข้อคิดที่แฝงอยู่

เขียนสรุป แล้วนำมาเล่าให้เพื่อนฟังหน้าชั้น ทั้งนี้ เรื่องที่ได้ฟัง อาจมีสิ่งต่างๆ ข้างต้นนี้ไม่ครบก็ได้

กิจกรรมในบทนี้มุ่งให้นักเรียนฝึกการฟัง เพื่อประโยชน์ต่างๆ เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังได้โอกาสฝึกพูด เขียน อ่าน ค้นคว้าหาความรู้ และข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติมอีกด้วย ตัวอย่าง ครูนำเรื่องสั้นเรื่อง หวยเจ้าพ่อ มาอ่านหรือเปิดแถบบันทึกเสียงให้นักเรียนฟัง

หวยเจ้าพ่อ

บัวผันถูกหวยสามตัว ผู้คนในหมู่บ้านต่างพากันตื่นตื่น ตรงลานหน้าบ้านของกำนและบัวผันสองสามีภรรยาจึงคับคั่งไปด้วยผู้คนมากมาย บ้างก็แสดงความยินดี บ้างก็มาดูงูที่ถูกขังอยู่ในกรง บางคนแอบหวังอยู่ในใจว่า ตนเองอาจโชคดีเหมือนบัวผันบ้างก็ได้ หลายคนถามไถ่เรื่องราวบัวผันกับกำน ทำเอาทั้งสองคนไม่เป็นอันทำอะไร ต้องคอยตอบคำถาม เล่าเหตุการณ์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าอีก ตั้งแต่เช้ายันบ่าย

ท่ามกลางผู้คนขวักไขว่ ใครคนหนึ่งลืมหูลืมตาไม่ขนาดเท่าต้นมะพร้าวมาวางใกล้ๆ กรงขังงูเหลือมตัวนำโชค บอกให้บัวผันนั่งลงเล่าบนท่อนไม้ นั่นจะได้ไม่ต้องเดินไปเดินมาเสีย อรรถรสในการฟัง บางคนนั่งลงข้างบัวผัน ส่วนที่ยังยืนก็เรียงรายโดยรอบ จิตใจทุกคนจดจ่อที่จะฟังเรื่องจากปากของบัวผัน บางคนวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นกลางคันก็ถูกพรรคพวกถล่มตาสี้นัยว่าทำให้ฟังเรื่องราวไม่ชัดเจน

บัวผันเรียกให้กำนผู้สามีเข้ามานั่งใกล้ๆ เพื่อจะได้ช่วยเสริมถ้านางเล่าตกหล่นไปบ้าง แต่จากการที่นางเล่ามาหลายรอบ ทำให้เรื่องราวที่พรั่งพรูออกจากปากไม่ตกหล่นแม้แต่น้อย

ฝ่ายค้านจะมานั่งปิดปากเป็นหอยตายก็ดูกระไรอยู่ เพราะเขาเองเป็นผู้จับงูเหลือมตัวนี้มากับมือ จึงคอยดูจังหวะ พุดแข่งสนับสนุนอือเออด้วยท่าทางภูมิใจ

ลุงเสริมออกความเห็นหลังจากบัวผันเล่าจบลงว่า เจ้าพ่อคงมาเข้าฝันบัวผัน และดูเหมือนว่าทุกคนในที่นั้นจะเห็นด้วยกับลุงเสริม

นางคลิ้งก็ออกความเห็นบ้างว่า งูตัวนี้กันจับได้ที่เชิงเขาภู่น ตัวใหญ่อย่างนี้น่าจะเป็นงูเจ้าพ่อแน่เลย แต่ลุงเสริมก็พุดแบ่งรับแบ่งสู้ว่า อาจจะไม่ใช่ก็ได้

กว่าเพื่อนบ้านจะทยอยกันกลับ ต่างก็วิพากษ์วิจารณ์ไปตามความเห็นของแต่ละคน บางคนว่าถ้าเป็นงูเจ้าพ่อก็ควรนำไปปล่อยไว้เสียที่เดิม ถ้าเกิดเจ้าพ่อโกรธขึ้นมาจะพากันเดือดร้อน แต่บางคนแย้งว่าถ้าเจ้าพ่อโกรธจริง บัวผันคงไม่ได้เลขสามตัวและถูกหวยแน่จนไม่ควรเลี้ยงเอาไว้ก่อน ต่อไปอาจให้โชคลาภมากกว่านี้ หลายคนรับว่าถ้าใครไม่เลี้ยงจะรับไปเลี้ยงเสียเอง ส่วนบัวผันกับก้านปรึกษาและตกลงกันว่าจะเลี้ยงงูเหลือมตัวนี้ไว้ต่อไป พอทุกคนกลับไปหมดแล้ว จึงรีบจัดการหาธูปเทียนมาจุดหน้ากรงงูเหลือมพนมมือกราบลงสามครั้ง พร้อมกันทั้งสองคน บัวผันบนบานว่าถ้าเป็นงูเจ้าพ่อจริงขอให้มาเข้าฝัน

นางคลิ้งมาหาบัวผันตั้งแต่ฟ้ายังไม่สว่าง เรียกปลุกให้บัวผันกับก้านตื่นจากที่นอนมาฟังความฝัน นางคลิ้งเล่าว่าฝันเห็นเจ้าพ่อเขาใหญ่ ท่านโกรธที่ชาวบ้านใช้วาจาลบหลู่ท่าน เรียกท่านว่าไอ้บ้าง มันอย่างนั้นอย่างนี้บ้าง ท่านจะไม่ให้โชคลาภอีกต่อไป ถ้าใครอยากได้โชคลาภให้เรียกเจ้าพ่อ และใช้วาจากับท่านให้ดี บัวผันกับก้านนั่งฟังนางคลิ้งอย่างตื่นเต้นขนลุกซู่ จริงแล้ว พวกชาวบ้านที่มาดูทุกคนล้วนแต่ใช้คำพุดเหมือนที่นางคลิ้งเล่ามาไม่มีผิด บัวผันไม่รอช้า รีบชวนก้านและนางคลิ้งไปที่กรงงูเหลือม แล้วขอให้เจ้าพ่อยกโทษให้เพราะนางไม่รู้ว่าเจ้าพ่อแปลงตัวมา และสัญญาว่าจะบอกให้ทุกคนรู้ ให้พุดกับเจ้าพ่อดีๆ

บัวผันขอโทษขอโพยด้วยเสียงสั่นร้าว ร่างยาวเหยียดภายในกรงเคลื่อนไหวด้วยการขดตัวซ้าๆ นางคลิ้งพยักหน้าให้บัวผันก่อนกระซิบบอกว่าเจ้าพ่อยกโทษให้แล้ว

ข่าวเรื่องความฝันของนางคลิ้งลือกระฉ่อนไปอย่างรวดเร็ว เพียงไม่ถึงเที่ยงวัน เสียงโจษจันเรื่องเจ้าพ่อพิโรธกลายเป็นเรื่องสร้างความแตกตื่นวิตกกังวลให้คนในหมู่บ้านจำนวนมาก ยิ่งลุงเสริมเทียวพุดว่าพวกที่ไม่เชื่อเรื่องเจ้าพ่อให้ระวังตัวให้ดีจะถูกเจ้าพ่อลงโทษ คำพุดของลุงเสริมทำให้ชาวบ้านแบ่งเป็นสองฝักสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเชื่ออีกฝ่ายหนึ่งไม่เชื่อ ฝ่ายที่ไม่ค่อยเชื่อจะมีน้อยกว่า ยิ่งลุงเสริมพุดในทำนองเชื่อถ้อยอย่างจริงจัง ยิ่งทำให้ฝ่ายที่ไม่เชื่อลดน้อยลงไปอีก เพราะลุงเสริมเป็นหมอบ้านที่เข้าใจเรื่องคุณไสยของขลังเครื่องรางต่างๆ เป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน

สองสามวันผ่านไป เหตุการณ์ที่หลายคนตื่นกลัวก็ยังไม่มียี่แววจะเกิด หากแต่เสียงวิพากษ์วิจารณ์ยังพุดกันหนาหูไม่ลดน้อยลงเลย จนมาถึงวันก่อนหวยจะออกหนึ่งวัน ผู้คน

มากมายมาล้อมกรงงูเหลือมเจ้าพ่อของพวกเขา บางคนขอให้เจ้าพ่อไปหวยที่จะออกงวดนี้ บางคนขอให้เจ้าพ่อมาเข้าฝันบอกเลขสามตัว ทุกคนล้วนติดสินบนกันอย่างมากมาย แต่หลายคนกระหึ่มยิ้มย่องว่าเจ้าพ่อไปหวยให้แล้วจากท่าทางการขดตัวม้วนไปมา ต่างคนต่างก็เห็นตัวเลข แล้วแต่ใครจะสังเกตเห็นตรงส่วนไหน

วันหวยออก

เสียงวิพากษ์วิจารณ์ยิ่งฟังหนาหูขึ้นกว่าเดิม คราวนี้ทำเอาชาวบ้านฝ่ายที่ไม่เชื่อเรื่องอภินิหารของเจ้าพ่อเขาใหญ่แทบจะไม่กล้าสู้หน้าคนอื่น บัวผันถูกหวยเป็นงวดที่สองติดต่อกันที่บ้านของบัวผันจึงคับคั่งไปด้วยผู้คนอีกครั้งหนึ่ง รอบกรงงูเหลือมเต็มไปด้วยรูปเทียนตั้งเรียงราย ภายในกรงหนึ่งสงบไม่มีอาการเคลื่อนไหวใดๆ ผิดกับบัวผันและก้านที่วุ่นวายวิ่งทักทายคนนั้นคนนี่ ร้องสั่งหาข้าวปลาอาหารกับแก้มเพิ่มเติมไม่ให้ขาด งูเหลือมภายในกรงยังคงนิ่งสงบไม่ขำเลียงแลแม้ไก่อตุ่นตัวใหญ่ บุหรี่ หมากพลูที่บัวผันและสามีนำมาวางเช่นไหว

ลุงเสริมท่าทางจะส่งเสียงดังกว่าคนอื่นเพราะกินเหล้าไปหลายแก้ว แกพูดเสียงดังถึงอภินิหารความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อเขาใหญ่ที่เคยฟังจากปู่ย่าตายาย วงกินเหล้าจะเงิบลงทุกครั้งที่ลุงเสริมเล่าถึงอภินิหารของเจ้าพ่อโดยไม่มีผู้ใดกล้าโต้แย้ง บัวผันกับก้านสั่งยกเหล้ามาเลี้ยงกันอย่างเต็มที่ พวกผู้ชายยิ่งดื่มมากเข้ายิ่งส่งเสียงดัง ร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน ดูเหมือนทุกคนลืมเจ้าพ่อไปชั่วขณะ

เกือบเที่ยงคืน ผู้มาแสดงความยินดีกับบัวผันและก้านผู้โชคดีต่างพากันกลับไปหมดแล้ว ทั้งไว้แต่ขวดเหล้าเปล่าๆ ล้มกลิ้งอยู่เรียงราย บริเวณหน้าบ้านระเกะระกะไปด้วยแก้ว จาน ช้อนทิ้งอยู่เกล็ดเกล็ดนอนคว้นรูปยังลอยฟุ้งเหนือกรงงูเหลือม เทียนที่กำลังเผาผลาญตัวเองยังส่องสว่างอยู่หน้ากรง

คนจำนวนมากยืนมองที่ประตูบ้านของบัวผัน ทุกคนอยู่ในอาการเยือกเย็นสงบ ไม่มีเสียงร้องรำทำเพลงเหมือนกลางคืนที่ผ่านมาไม่มีคนเดินขวักไขว่พลุกพล่าน ลุงเสริมกับนางคลิ้งเดินเบียดผู้คนออกมาจากบ้านสีหน้าคนทั้งสองซีดเซียวและโศกเศร้า ลุงเสริมพูดอย่างเศร้าสร้อยว่า “บัวผันกับก้านเพิ่งผ่านโศกลามมาหยกๆ ไม่น่าจะเป็นอย่างนี้เลย” นางคลิ้งกระซิบกับลุงเสริมว่า “พวกที่ปล้นฆ่าบัวผันกับก้านคงมาตั้งแต่ตอนกินเลี้ยงนั้นแหละ” ลุงเสริมไม่ออกความเห็น แกเหลียวไปดูทางกรงงูเหลือม สายหน้าซ้าๆ งูเหลือมตัวนั้นนอนนิ่งไม่เคลื่อนไหว ไม่ผัดกับก้านและบัวผันในยามนี้

ลุงเสริมเดินออกจากบ้านบัวผันอย่างสงบและเชื่องช้า รูปที่เหลือแต่ก้านยังเรียงรายรอบกรงเจ้าพ่อ ไม่มีใครในที่นี่คิดถึงการจัดรูปถวายเจ้าพ่อ นอกจากปล่อยให้ฆานประสาทรับรู้กลิ่นธูปอันโศกมาจากหน้าหีบศพของก้านและบัวผันเท่านั้นเอง

(จากเรื่องสั้นหวยเจ้าพ่อ สุวิทย์ โสনারถ ในสตรีสาร ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๔๖ หน้า ๔๖)

กิจกรรมนี้มุ่งให้ฝึกการฟังทั้งเนื้อความบันเทิงและเข้าใจเรื่อง เน้นให้นักเรียนแต่ละคน รู้จักใช้ความคิดให้ต่าง ๆ กันไป ซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาอย่างแท้จริง

สรุปเรื่อง สามภรรยาคนหนึ่งถูกหวนเลขสามตัวหลังจากสามีจับงูเหลือมขนาดใหญ่จากเชิงเขามาได้และนำมาขังไว้ในกรงที่บ้าน ชาวบ้านพากันมาดู ชาวบ้านเชื่อว่างูนั้นเป็นงูของเจ้าพ่อเขาใหญ่ ชาวบ้านบางคนเชื่อว่าที่บัวผันถูกหวนคงเพราะเจ้าพ่อมาเข้าฝัน ชาวบ้านจึงพากันมาจุดธูปบนบานเจ้าพ่อขอเลขหวนที่จะออกงวดต่อไปบ้าง

ในวันหวนออกสามภรรยาคนนี้ก็ถูกหวนเป็นงวดที่สอง จึงจัดงานเลี้ยง แต่ในเช้าของวันรุ่งขึ้นชาวบ้านก็ได้ทราบข่าวว่าสามภรรยาคนนั้นถูกฆ่าตายเสียแล้ว

๑. จุดที่น่าสนใจของเรื่อง คือผู้เขียนได้นำเสนอเหตุการณ์ที่มักเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์และวิทยุโทรทัศน์ว่า เมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งผิดปกติเกิดขึ้น ผู้คนก็จะตีความหมายออกมาเป็นเลขหวนที่จะออก ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่ามีคน ๒ ฝ่าย เกิดขึ้นเสมอ คือพวกที่เชื่อว่าเป็นปาฏิหาริย์ซึ่งมักจะมีจำนวนมากกว่ากับพวกที่ไม่เชื่อ หรือไม่ค่อยจะเชื่อ ผู้เขียนยังได้นำเสนอว่า แม้เหตุการณ์ที่น่าจะมีเหตุและผลเกี่ยวเนื่องกัน คือโจรได้มาปล้นและฆ่าคู่สามีภรรยาไม่ใช่เพราะเงิน แต่เป็นเพราะเชื่อในปาฏิหาริย์ของงูเหลือมว่าเป็นผลมาจากการบันดาลให้เป็นไปของงูนั้นจนไม่มีใครมาบุซาอีก

๒. ความคมขำของเนื้อเรื่องน่าจะอยู่ที่ผู้เขียนไม่ได้แสดงตรง ๆ ว่าตนเองไม่เห็นด้วย แต่เสนอไปตามข้อเท็จจริง แสดงให้เห็นความมงงายของผู้คนที่เชื่อในเรื่อง หรือสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน ดังเช่น เชื่อว่างูเหลือมบอกเลขหวนที่จะออกได้ แต่อาจไม่คิดไปถึงสาเหตุที่แท้จริงของการตายของคู่สามีภรรยา ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านว่ามาจากการที่เขามีเงินทองมากขึ้น อาจคิดว่าเป็นการดลบันดาลของงูเหลือมอีกก็ได้

๓. ตัวละครมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่ออย่างไม่คิดถึงเหตุและผลของเหตุการณ์ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง พฤติกรรมของตัวละครที่น่าขัน คือ เจ้าของบ้านจุดธูปเทียนตั้งเครื่องเช่นกราบไหว้ในกรง ชาวบ้านก็มาไหว้ ฝ่ายเจ้าของบ้านหญิงเป็นผู้พูดตลอด บางคนถึงขนาดฝันว่าเจ้าพ่อมาเข้าฝัน

เหตุการณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงความพลิกผันไปของเรื่องก็คือ

๔. วันหวนออกเป็นวันที่ชาวบ้านพากันแตกตื่นที่สามภรรยาคนนี้ก็ถูกหวนอีกครั้งหนึ่ง มีการเลี้ยงเหล้ายาปลาปิ้งแก่ผู้ที่มาแสดงความยินดี รุ่งเช้าชาวบ้านก็ได้ข่าวว่าสองสามีภรรยาตายเสียแล้วเพราะถูกโจรปล้นและฆ่าตาย เป็นการพลิกผันเหตุการณ์ ทุกคนหันไปสนใจและวิพากษ์วิจารณ์สามภรรยาที่ตายเพราะถูกโจรฆ่า ไม่มีใครเหลียวแลงูที่นอนนิ่งอยู่ในกรงเลย ผู้เขียนหักมุมและจบเรื่องตามสภาพที่เป็นจริงทำให้หัวเราะไม่ออก

๕. ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง

- ๕.๑ ความหลงมกมายของมนุษย์อันเกิดจากความโลภ และมีได้คำนึงถึงเหตุผล และใช้สติปัญญาพิจารณาให้รอบคอบ ซึ่งอาจทำให้เกิดผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่นได้
- ๕.๒ การเล่นหวยจัดเป็นการเล่นการพนันชนิดหนึ่ง ทำให้เสียเวลาทำมาหากิน เสียเงิน และเสียชื่อเสียง จึงควรละเว้นเพราะไม่มีใครร่ำรวยด้วยการเล่นการพนัน ยกเว้นเจ้ามือหรือเจ้าของบ่อน ซึ่งแม้จะรวยก็ถือว่าเป็นพิษภัยต่อสังคม
- ๕.๓ คนชอบฟังข่าวลือและเชื่อข่าวลือ ข่าวลือบางเรื่องทำให้เกิดความหวาดกลัว กลายเป็นช่องทางให้พวกมิจฉาชีพถือโอกาสทำมาหากิน กับคนที่เชื่อข่าวลือเหล่านั้น จึงควรใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผลก่อนที่จะเชื่อข่าวลือ นั้นๆ

การฟังเพื่อรับความรู้

๑. นักเรียนที่มีความรู้เป็นพิเศษเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การใช้สมุนไพรในครัว อาทิ ผีวมะกรูดแกวียงเวียนคีรีชะ ใบมะนาวปิดขมับแก้ปวดคีรีชะ หัวหอมแดงขยี้ดมทำให้จมูกโล่ง น้ำมะขามเปียก แก้กท้องผูก นำมาเล่าเป็นความรู้ให้ครูและเพื่อนๆ ในชั้นฟัง

นักเรียนที่เป็นผู้ฟังสังเกตว่า สิ่งที่ได้ฟังนั้นตนเองเคยทราบมาก่อนหรือไม่ ได้ประโยชน์อย่างไร น่าเชื่อถือเพียงใด และแสดงให้เห็นว่าผู้ฟังมองเห็นประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับหรือไม่ อย่างไร

นักเรียนที่มีความรู้พิเศษเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การใช้สมุนไพรในครัว ตัวอย่าง ผีวมะกรูดแกวียงเวียนคีรีชะ ใบมะนาวปิดขมับแก้ปวดคีรีชะ หัวหอมแดงขยี้ดมแล้ว ทำให้จมูกโล่ง น้ำมะขามเปียกแก้ท้องผูก เหล่านี้เป็นต้น นำมาเล่าเป็นความรู้ให้ครูและเพื่อนๆ ในชั้นฟัง

นักเรียนที่ฟังสังเกตว่า สิ่งที่ได้ฟังนั้นตนเองเคยทราบมาก่อนหรือไม่ ได้ประโยชน์อย่างไร น่าเชื่อถือเพียงใด และแสดงให้เห็นว่าผู้ฟังมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับหรือไม่ อย่างไร

ควรทำให้ได้อย่างน้อยคนละ ๑ ครั้ง

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนรู้จักฟังเพื่อรับความรู้ ตลอดจนรู้จักวิเคราะห์ เรื่องที่ฟังว่ามีประโยชน์ น่าเชื่อถือเพียงใด เมื่อนักเรียนได้ฝึกฟังแล้วจะได้เห็นจริงว่าการฟังนั้น ให้ประโยชน์ ทำให้เกิดความรู้ นักเรียนก็จะเห็นคุณค่าของการฟัง และการพูดให้ผู้อื่นฟัง

กิจกรรมข้อนี้ นักเรียนอาจนำมาเล่าได้ ดังนี้

ท่านอาจารย์ที่เคารพและเพื่อนๆ ที่รัก

เพื่อนๆ ทุกคนคงไม่มีใครที่ไม่เคยลิ้มรสส้มตำ ยังมีไก่ย่างและข้าวเหนียวด้วยแล้วส้มตำยิ่งเลิศรส ส่วนประกอบที่สำคัญของส้มตำก็คือมะละกอดิบสับ บางคนอาจนำมะละกอสับไปแช่เย็นก่อนมาตำจะทำให้ส้มตำกรอบอร่อยขึ้น เพื่อนๆ รู้บ้างไหมว่ามะละกอทำอะไรได้อีกบ้าง

มะละกอดิบ นอกจากนำมาทำส้มตำแล้ว เอาไปแกงส้มก็อร่อย บางทีสับเป็นชิ้นเล็กๆ ผัดกับไข่ก็ไม่เลว ต้มจิ้มน้ำพริกก็ได้ หากจะต้มเนื้อ ผานมะละกอดิบใส่ลงไปสัก ๕-๖ ชิ้น ก็จะช่วยทำให้เนื้อเปื่อยและนุ่มขึ้น เคยเห็นเขาเอามะละกอดิบมาทำมะละกอกวน ลองชิมดูก็อร่อยดี มะละกอสุกนอกจากจะมีวิตามินเอ วิตามินซี ยังมีสารแคโรทีน ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งในการบำรุงสมอง หัวใจ สายตา และอื่นๆ แล้วยังมีเส้นใยอาหารและสารที่ช่วยระบายท้องได้ดีนัก ก่อนนอน หรือหลังอาหารมื้อเย็นกินมะละกอสัก ๔-๕ ชิ้น เข้าๆ จะขับถ่ายสบาย

มะละกอนั้นปลูกง่ายเพื่อนๆ น่าจะปลูกไว้สักต้นสองต้น ถ้าพอมีที่ดิน

นักเรียนอาจเขียนข้อสังเกตได้ว่า

เรื่องที่น่ามาเล่านี้นักเรียนรู้มาบ้างแล้ว เช่น มะละกอนำมาทำส้มตำก็ได้ แกงส้มก็ได้ นอกจากนี้นักเรียนยังได้ความรู้เพิ่มเติมว่ามะละกอมีสารทำให้เนื้อเปื่อยและนุ่มขึ้นโดยปราศจากอันตราย ที่แปลกก็คือนำมะละกามาทำขนมก็ได้ นับว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอีกประการหนึ่ง และที่สำคัญคือได้วิธีแก้ท้องผูกโดยไม่ใช้ยาอีกด้วย

๒. ครูให้นักเรียนเลือกบทความที่แสดงความรู้ที่ไม่ยากหรือซับซ้อนจนเกินไป นำมาอ่านให้เพื่อนฟัง โดยใช้เวลาไม่เกิน ๕ นาที บทความดังกล่าวอาจเป็นความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย อาชีพเสริม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปะในการดำรงชีวิต ระหว่างที่ฟัง ให้นักเรียนในชั้นจดสาระสำคัญที่เป็นข้อความรู้ของบทความไว้ เมื่อฟังจบให้เขียนข้อสังเกต ดังนี้

- ๑) ได้ประโยชน์อะไรบ้าง
- ๒) เรื่องที่ฟังเชื่อถือได้เพียงใด
- ๓) วิธีอ่านทั้งในแง่การใช้เสียงและกิริยาอาการชวนฟังหรือไม่ อย่างไร
- ๔) วิธีอ่านช่วยเสริมให้เนื้อเรื่องและประเด็นสำคัญแจ่มแจ้ง ชัดเจนขึ้นหรือไม่ เพียงใด

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนฝึกการฟังสารความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนเอง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ฟังแล้วสามารถจดสาระสำคัญได้

ผักกาดขาว : เจ้าแห่งเส้นใยอาหาร

- โครงการสมุนไพรมะเขือเทศ
- เพื่อการพึ่งตนเอง ●
- มูลนิธิสุขภาพไทย

ผักกาดขาวถือว่าเป็นผักที่อพยพมาจากโพ้นทะเล แล้วกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยทั่วทุกภาค เพราะผักกาดขาวนำมาจิ้มน้ำพริกได้สารพัดชนิด เอามาเป็นผักแกล้มลาบ แกล้มส้มตำก็อร่อย หรือจะนำมาแกงส้มก็ให้รสชาติไม่เลว

ที่กล่าวมาล้วนเป็นอาหารไทยรสแซบ ยังไม่รวมอาหารจีน หรืออาหารสากล เช่น แกงจืด ผัดผัก สลัดผักต่างๆ อาหารเหล่านี้ผักกาดขาวล้วนสามารถไปแจมได้ทั้งสิ้น ถ้าจะเปรียบผักกาดขาวกับคน ผักกาดขาวคงเป็นคนนิสัยดีเข้ากับใครก็ได้ อยู่ตรงไหนก็ได้ ทำให้ผักกาดขาวเป็นผักที่ยืนยงไม่สูญหายไปจากวงการอาหารของทุกชาติ

ในทางการแพทย์จีนกล่าวว่า ผักกาดขาวมีรสหวาน ไม่มีพิษ มีสรรพคุณช่วยย่อยอาหาร ขับปัสสาวะ ทำให้ถ่ายได้ง่าย แก้ไอ ขับเสมหะ แก้พิษจากสุรา เป็นต้น

ผักกาดขาวมีสารอาหารต่างๆ ค่อนข้างครบ เช่น โปรตีน ไขมัน น้ำตาล ที่สำคัญคือ ผักกาดขาวมีแคลเซียมและวิตามินซีในปริมาณสูง ซึ่งแคลเซียมนอกจากจะมีหน้าที่เสริมสร้างกระดูกและฟันให้แข็งแรงแล้ว ยังทำให้กล้ามเนื้อทำงานเป็นปกติ ปัจจุบันยังพบว่าแคลเซียมมีบทบาทในการลดความดันโลหิตสูง และป้องกันมะเร็งในลำไส้อีกด้วย ส่วนวิตามินซีจะมีบทบาทในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน เสริมสร้างความแข็งแรงของผนังหลอดเลือด ป้องกันเลือดออกตามไรฟัน ป้องกันมะเร็งและกำจัดสารพิษและโลหะหนักให้แก่ร่างกาย

ในตำรายาจีนจึงใช้ผักกาดขาวในการรักษาโรคขาดวิตามินและแคลเซียมในเด็ก โดยจะใช้ผักกาดขาวหนึ่งถ้วย ใส่น้ำไปอีกหนึ่งถ้วย ต้มด้วยไฟอ่อนๆ ให้เดือดครึ่งชั่วโมง เทเอาแต่น้ำแล้วเติมน้ำตาลทรายขาวเล็กน้อย ให้เด็กรับประทาน

เห็นแล้วน่าอิจฉาคนจีนที่มีตำรับยารักษาโรคจากพืชผักของตัวเองคือรู้จักปรับปรับใช้ ไม่ใช่เอะอะอะไรก็กินแต่ยาฝรั่งซะจนประเทศชาติเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว

ผักกาดขาวยังเป็นผักที่ให้เส้นใย (dietary fiber) สูงมากชนิดหนึ่ง ก่อนอื่นเรามารู้จักเส้นใยอาหารกันเสียก่อน เส้นใยอาหารเป็นสารที่ไม่ละลายน้ำ แต่จะพองตัวเมื่อมีน้ำ มีความสามารถในการอุ้มน้ำ เพิ่มความหนืด ไม่ถูกย่อย ดูดซับและแลกเปลี่ยนประจุได้จึงป้องกันการเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน กวาดล้างอนุมูลอิสระ

การอุ้มน้ำได้ดีของเส้นใยจึงเพิ่มปริมาตรกากอาหาร กระตุ้นการเคลื่อนไหวของลำไส้ ทำให้กากอาหารอ่อนนุ่ม ถ่ายสะดวก ตำรายาจีนที่แก้ท้องผูกจะเอาผักกาดขาวล้างน้ำให้สะอาดหั่นเป็นชิ้นๆ แล้วผัดกับน้ำมันเกือบสุกจึงเติมซีอิ๊ว น้ำตาลทรายขาว น้ำส้ม น้ำและแป้งสาลีคั่วต่อไปจนสุกดี รับประทานแก้ท้องผูก แต่ถ้าเป็นตำรับแก้ท้องผูกไทยๆ ก็รับประทานแกงส้มผักกาดขาว ได้เส้นใยจากผักกาดขาวและได้น้ำมะขามจากแกงส้มช่วยในการระบาย

การที่เส้นใยสามารถกำจัดอนุมูลอิสระและช่วยดึงเอาสารพิษที่อาจปนเปื้อนเข้าไปกับอาหารร่วมกับการที่เส้นใยสามารถลดความหมักหมมของกากอาหารในลำไส้ จึงทำให้เส้นใยลดอุบัติเหตุการเป็นมะเร็งในลำไส้

สรรพคุณในการป้องกันมะเร็งในลำไส้ แม้ยังไม่ทราบขนาดที่แน่นอน แต่สหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้ชายวัยสูงอายุบริโภคเส้นใยอาหาร ๑๘ กรัมต่อวัน ในวัยหนุ่มสาวต้องเพิ่มเป็น ๒๐-๒๕ กรัมต่อวัน การรับประทานเส้นใยอาหารมากกว่านี้ไม่ได้ช่วยลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็ง แต่จะช่วยในแง่สุขภาพด้านอื่น เช่น ช่วยลดอาการท้องผูก เป็นต้น ดังนั้น การรับประทานผักกาดขาวเป็นประจำจะช่วยในการขับถ่ายและป้องกันมะเร็งในลำไส้ได้เป็นอย่างดี

ผักกาดขาวจัดว่าเป็นหนึ่งในอาหารสมุนไพรที่ทุกคนควรรู้จัก เพราะการบริโภคในยุคนี้ควรเป็นการบริโภคที่มีความรู้ ในอดีตเราอาจไม่สนใจว่าการกินผักกาดขาวแล้วมีประโยชน์อย่างไร มีอะไรให้กินเราก็กินไปตามเรื่อง

เมื่อวัฒนธรรมการกินอาหารแบบตะวันตกที่เรามักจะเรียกว่า จานด่วน (Fast Food) แพร่เข้ามาและได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในวัยรุ่น พอกินตามเข้าไปสักพักเราก็พบว่าอาหารพวกนี้เป็นอาหารขยะ รังแต่จะเป็นปัญหาต่อสุขภาพ เป็นอาหารมีกากและเส้นใยน้อยคือแทบไม่มีเลย เป็นเหตุให้เป็นโรกระบบทางเดินอาหาร และโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น มะเร็งในลำไส้ โรคถุงโป่งพองในลำไส้ ไส้ติ่งอักเสบ ท้องผูก ริดสีดวงทวาร เบาหวาน โรคหัวใจ โรคนี้วุ่นในถุงน้ำดี เป็นต้น

นอกจากเราต้องเสียค่าลิขสิทธิ์ให้อาหารจานด่วนเหล่านี้แล้ว เรายังต้องเสียค่ารักษาโรคเรื้อรังที่รักษาไม่หายอีกเป็นมูลค่าปีละหลายร้อยล้านบาท

การรณรงค์ให้คนรุ่นใหม่หันกลับมากินอาหารไทย โดยหยิบยกประเด็นของคุณค่าทางอาหารและทางยาจะช่วยให้เราเป็นผู้บริโภคที่กินเป็นและกินอย่างฉลาด เช่น มีเมนูแกงส้ม ผักกาดขาวแกั้ท้องผูก แกงส้มดอกแคแก้หวัด เป็นต้น

วิธีนี้น่าจะเป็นทางออกในการฟื้นฟูประเทศอีกแนวทางหนึ่ง เป็นการฟื้นฟูโดยใช้วัฒนธรรม อาจจะช้าแต่เป็นการแก้ที่ตรงจุดเพราะการล่มสลายของประเทศในปัจจุบันเกิดจากการครอบงำทางวัฒนธรรม โดยการทำให้คนไทยกินแบบฝรั่ง อยู่อย่างฝรั่ง ใช้ยาฝรั่งนั่นเอง ●

ตัวอย่างข้อสังเกตของนักเรียน เมื่อฟังเรื่อง

“ผักกาดขาว : เจ้าแห่งเส้นใยอาหาร”

ประโยชน์ที่ได้จากการฟัง

๑. ได้รับความรู้หลายแง่หลายมุม

- ผักกาดขาวมีสารอาหารที่จำเป็นหลายอย่าง เช่น โปรตีน แคลเซียม
- ผักกาดขาวมีคุณค่าด้านอาหารมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีเส้นใยอาหาร

ซึ่งมีประโยชน์ยิ่งในการป้องกันและรักษาโรค เช่น ความดันโลหิตสูง มะเร็ง กำจัดอนุมูลอิสระ ลดคอเลสเตอรอล และช่วยขับถ่ายได้โดยง่าย

- อาหารของชาติตะวันตกที่เรียกกันว่าอาหารจานด่วนนั้น เป็นอาหารที่ไม่มีคุณค่าคุ้มกับเงินที่เสียไป ถ้ารับประทานบ่อยๆ ก็จะทำให้เป็นโรคขาดสารอาหารและเป็นบ่อเกิดของโรคอื่นๆ

- กินอาหารอย่างมีความรู้ นอกจากปราศจากโรคภัยแล้วยังช่วยประหยัดอีกด้วย

เรื่องที่ฟังเชื่อถือได้เพียงใด

เรื่องที่ฟังนี้พอเชื่อถือได้เพราะไม่ได้เป็นการโน้มน้าวใจเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ แต่เป็นประโยชน์โดยตรงแก่บุคคลทั่วไป มีเหตุผลรองรับ ไม่มีส่วนใดที่จะเป็นการเสียดหรือก่อให้เกิดอันตรายได้ ผักกาดขาวเป็นอาหารที่รับประทานกันอยู่แล้ว เพียงแต่ผู้เขียนได้เพิ่มเหตุผลทางวิชาการ ซึ่งถึงแม้จะคลาดเคลื่อนไปบ้างก็ไม่เกิดอันตราย นอกจากนี้ผู้นำเสนอยังเป็นองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนถูกต้องคือโครงการสมุนไพรรักษาการฟังตนเอง วิธีการอ่านใช้น้ำเสียงชวนฟัง เน้นในตอนที่ควรเน้น

คำสั่งข้อ ๓, ๔ นั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของครูผู้สอน

การฟังเพื่อได้คติชีวิตและความจริงใจ

กิจกรรมหน้า ๗๐

๑. ครูหรือนักเรียนหาข้อเขียนสั้นๆ ที่ให้ความจริงใจ อาทิ ทำให้

๑) เกิดความเมตตาต่อสัตว์	๖) ยิ้มสู้ภัยอันตรายที่ผ่านเข้ามาในชีวิต
๒) เห็นคุณค่าของตนไม่	๗) มีความหวังในชีวิต
๓) รักเอื้ออาทรต่อกัน	๘) มองเห็นธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง
๔) ระลึกถึงความสัมพันธ์อันมีค่าอันญาติ	๙) ภาวนีต่อแผ่นดินอันเป็นแดนเกิด
๕) เห็นคุณค่าของความเป็นเพื่อน	

เมื่ออ่านข้อเขียนของตนให้เพื่อนในชั้นฟังแล้วสอบถามว่ายังเกิดผลในทางจริงใจหรือไม่ เพราะอะไร

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนมีโอกาสฟังเรื่องที่มีสาระหลากหลาย รู้จักเลือกเรื่องที่มีสาระนำมาเล่าให้ผู้อื่นฟัง

๒) เห็นคุณค่าของต้นไม้

ผลิตภัณฑ์จากกกธูปฤๅษี

“ทุ่งกว้างน้ำใส มีไสนหางไก่กลางทุ่งนา” ปัจจุบันคำพูดนี้คงเป็นได้แค่จินตนาการ เพราะตามท้องทุ่ง ริมถนนหรือที่ว่างตามหมู่บ้านจัดสรรมักจะมีกกธูปฤๅษีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือตลอดจนภาคใต้จะมีกกธูปฤๅษี ดูแล้วสวยดี ใบยาวสีเขียว ใช้จัดแจกันดอกไม้สดเพิ่มสีสันลวดลายให้กับแจกัน ส่วนดอกหรือก้านธูปจะเหมือนธูปจีนดูน่ารักดี นำมาจัดแจกันได้เช่นกัน แต่ปัญหาจะเกิดเมื่อแห้งดอกจะแตกกระจายฟุ้งไปในอากาศ ไปตกที่ใดขึ้นที่นั่น ทำให้ชาวนาเกษตรกรทั้งหลายเกิดปัญหา ถึงจะเผาทิ้งไม่อาจทำลายได้ เลยคิดว่าจะลองหาประโยชน์จากต้นกกธูปฤๅษีมาใช้ดีกว่า หน่อเล็กๆ สามารถนำมาแกงเห็ลียงหรือแกงส้มได้ ส่วนใบนอกจากจะจัดแจกันแล้ว ใบแห้งเส้นยาวอ่อนปลิวสามารถนำมาจัดแจกันทำดอกไม้ แต่ถ้าเราจะนำมาทำผลิตภัณฑ์อื่น เช่น นำมาสาน จะต้องนำมากรีดเป็นเส้นตามความยาวของใบ ผึ่งแดดให้อ่อนตัวนำมาถักเปีย เพื่อประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ได้ตามความต้องการ เช่น หมวกสานทำเป็นดอกไม้ แล้วพ่นสีเพื่อความสวยงาม หรือจะใช้ทั้งใบมาสานขัดกันเพื่อให้เกิดเป็นผืนใช้รองภาชนะต่างๆ ได้ ทั้งนี้เป็นผลเกิดจากภูมิปัญญาของคนเราทั้งสิ้น

ข้อเขียนข้อที่ ๒ บังเกิดผลในทางจรรโลงใจ คือทำให้เรามองเห็นคุณค่าของต้นไม้ ริมถนน ตามท้องทุ่งหรือตามที่ว่างอย่างกกธูปฤๅษี ว่านอกจากจะมีความสวยงามแล้ว ยังสามารถนำไปทำประโยชน์ได้หลายอย่าง ซึ่งเราไม่ควรมองข้ามไป ทั้งนี้เกิดจากการรู้จักใช้ความคิดค้นคว้าและสติปัญญาของคน ทำให้รู้จักนำพืชที่ดูไร้ค่า และหาง่ายมาทำเป็นของกินของใช้ได้หลายอย่าง เป็นการลดค่าครองชีพ และเพิ่มรายได้ด้วย

๖) ยึดสู้ภัยอันตรายที่ผ่านเข้ามาในชีวิต

ในกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว ปลาย่อมว่ายทวนน้ำเสมอ ผู้ที่ปล่อยโชคชะตาไปตามเหตุการณ์ก็เหมือนคนที่ตายแล้ว ว่าวจะลอยขึ้นสูงได้เพราะเหตุที่ด้าลม ถ้าหมดลม ว่าวจะตกมนุษย์เราจะขึ้นสูงอยู่ได้ ก็เพราะการต่อสู้อุปสรรค ชีวิตที่ไม่เคยประสบอุปสรรค จะหาทางก้าวหน้าไม่ได้เลยเป็นอันขาด ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยากำลัง อุปสรรคคือหนทางแห่งความสำเร็จอันดี ขอให้เราทั้งหลายพึงใจในการต่อสู้ยินดีเผชิญหน้าศัตรู และกล้าฟันฝ่าอุปสรรค

(หลวงวิจิตรวาทการ)

ข้อเขียนข้อที่ ๖ ให้ความจริงใจ คือทำให้มองเห็นว่า การที่จะมีชีวิตยืนยาวอยู่ในโลกอันเต็มไปด้วยอุปสรรคและขวากหนามนั้น เราจะต้องต่อสู้เอาชนะอุปสรรคทั้งหลายให้ได้ จึงจะประสบความสำเร็จดังคำกล่าวที่ว่า “ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยากำลัง” ดังนั้นเราควรมีสู้ภัยอันตรายที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ด้วยความเข้มแข็งอดทนใจเย็นไม่หวาดหวั่นแล้วเราก็จะประสบชัยชนะ และความสำเร็จสมปรารถนา

๒. ให้นักเรียนหาบทร้อยกรองที่ให้ความจริงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วนำมาอ่านให้เพื่อนฟัง โดยนักเรียนกำหนดไว้ในใจว่า ความจริงใจนั้นคืออะไร เมื่อเพื่อนๆ ฟังแล้วสอบถามว่าเกิดความจริงใจตรงกับที่กำหนดไว้หรือไม่

๒. บทร้อยกรองที่ให้ความจริงใจ

(๑) อากาศร้อนเหลือทนฝนไม่หลัง ตัดป่ามาสัตว์ตายเป็นเบือ พ่อบุชดหลุมให้ยายปลูกไม้ต้น ได้เก็บกินเก็บใช้ชั่วกาลนาน ตาเลี้ยงไก่สานส้มไว้ใช้คุ้มสัตว์ บ้านสะอาด่านลานสะอาดร่มไม้บัง	มนุษย์ยังร่วมทำร้ายไม่มีเหลือ โปรดเกื้อกูลอนุรักษ์ไว้ให้ยาวนาน หวังดอกผลร่มเงาไว้ให้ลูกหลาน ด้วยมือหลานช่วยรดน้ำตามกำลัง แม่มกวดบัดขยะให้น้ำไม่ขัง คือปลูกฝังคุณความดีที่พัฒนา
--	---

จากนิตยสารสกุลไทย

กลอนบทนี้จริงใจทำให้เกิดจิตสำนึกว่าตนจะต้องมีส่วนช่วยเหลือครอบครัวของตน

(๒) เกิดมาหน้าทีนั้น	ติดตัว
ชีพอยู่ยังยึดหัว	อย่าท้อ
สิ่งเดียวที่ควรกลัว	คือบาป
ทำถูกถึงโลกล้อ	อย่าได้หวั่นไหว

จากนิตยสารสกุลไทย

โคลงบทนี้ให้ความจริงใจให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งไม่หวั่นไหว แม้ใครจะตำหนิติฉิน

(๓) คินตันไม้ให้ป่า	คินชีวาให้ธรรมชาติ	ป่าไม้มีค่า สัตว์ป่ามีคุณ
คนไทยรักต้นไม้	คนไทยต้องรักป่า	
คนไทยรู้คุณค่า	อยากให้ป่าอยู่คู่ไทย	
รักษป่าร่วมใจ	ป้องกันไฟป่า	

(โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย)

(๔) น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอชฌาสัย	สำนวนไทยฝากให้คิดเป็นปริศนา
อนุรักษ์เสือโคร่งคงพนา	ร่วมรักษามรดกตกทอดกัน

๑๑	๑๑๑
๑๒	๑๒๑
๑๓	๑๓๑
๑๔	๑๔๑
๑๕	๑๕๑
๑๖	๑๖๑
๑๗	๑๗๑
๑๘	๑๘๑
๑๙	๑๙๑
๒๐	๒๐๑
๒๑	๒๑๑
๒๒	๒๒๑
๒๓	๒๓๑
๒๔	๒๔๑
๒๕	๒๕๑
๒๖	๒๖๑
๒๗	๒๗๑
๒๘	๒๘๑
๒๙	๒๙๑
๓๐	๓๐๑
๓๑	๓๑๑
๓๒	๓๒๑
๓๓	๓๓๑
๓๔	๓๔๑
๓๕	๓๕๑
๓๖	๓๖๑
๓๗	๓๗๑
๓๘	๓๘๑
๓๙	๓๙๑
๔๐	๔๐๑
๔๑	๔๑๑
๔๒	๔๒๑
๔๓	๔๓๑
๔๔	๔๔๑
๔๕	๔๕๑
๔๖	๔๖๑
๔๗	๔๗๑
๔๘	๔๘๑
๔๙	๔๙๑
๕๐	๕๐๑
๕๑	๕๑๑
๕๒	๕๒๑
๕๓	๕๓๑
๕๔	๕๔๑
๕๕	๕๕๑
๕๖	๕๖๑
๕๗	๕๗๑
๕๘	๕๘๑
๕๙	๕๙๑
๖๐	๖๐๑
๖๑	๖๑๑
๖๒	๖๒๑
๖๓	๖๓๑
๖๔	๖๔๑
๖๕	๖๕๑
๖๖	๖๖๑
๖๗	๖๗๑
๖๘	๖๘๑
๖๙	๖๙๑
๗๐	๗๐๑
๗๑	๗๑๑
๗๒	๗๒๑
๗๓	๗๓๑
๗๔	๗๔๑
๗๕	๗๕๑
๗๖	๗๖๑
๗๗	๗๗๑
๗๘	๗๘๑
๗๙	๗๙๑
๘๐	๘๐๑
๘๑	๘๑๑
๘๒	๘๒๑
๘๓	๘๓๑
๘๔	๘๔๑
๘๕	๘๕๑
๘๖	๘๖๑
๘๗	๘๗๑
๘๘	๘๘๑
๘๙	๘๙๑
๙๐	๙๐๑
๙๑	๙๑๑
๙๒	๙๒๑
๙๓	๙๓๑
๙๔	๙๔๑
๙๕	๙๕๑
๙๖	๙๖๑
๙๗	๙๗๑
๙๘	๙๘๑
๙๙	๙๙๑
๑๐๐	๑๐๐๑

จากนิตยสารสกุลไทย ผู้แต่ง ด.ช. ชวลิต ถนอมสวดย

บทประพันธ์ทั้ง ๒ บทนี้เป็นความคิดคำขึ้นของเด็กๆ ที่สูงส่งในแง่อนุรักษ์ทำให้ผู้อ่านเกิดความรัก เมตตา และเห็นคุณค่าของสัตว์ที่อาจมีบางคนมองว่าเป็นสัตว์ดุร้าย เป็นอันตรายของมนุษย์ แท้จริงมิใช่เช่นนั้น

การอ่านเก็บความรู้

กิจกรรมหน้า ๗๓

ให้นักเรียนอ่านเก็บความรู้โดยเรียงลำดับความรู้เป็นข้อๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกันว่าเก็บได้ครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ อย่างไร โดยให้ครูเป็นผู้วิจารณ์

จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้อยู่ที่ให้นักเรียนเก็บความรู้หลังจากอ่านบทความสั้นๆ ที่แปลกไปจากที่สอนไว้ในบทเรียน และได้เก็บความรู้เป็นตัวอย่างไว้ให้ดูแล้ว เรื่องที่ให้อ่านมีเพียง ๒ เรื่อง คือ “เมืองอ่างทอง” และ “โรคเอดส์” จากหนังสือของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ในการทำกิจกรรม ครูควรให้เด็กทำทีละเรื่อง โดยอ่านตั้งแต่ต้นจนจบก่อน ๑ เที้ยวอย่างรวดเร็ว ครูอาจใช้เวลา ๕ นาที พอให้จับความได้ว่าแต่ละเรื่องเกี่ยวกับแขนงวิชาใด ขอบเขตของเรื่องกว้างหรือแคบ จะเห็นว่า “เมืองอ่างทอง” กำหนดขอบเขตไว้เพียงเรื่องราวของเมืองนี้ทางประวัติศาสตร์อย่างคร่าวๆ และเน้นด้านโบราณวัตถุ และโบราณสถาน เท่านั้น ต่อจากนั้นจึงให้นักเรียนอ่านอีกเที้ยวหนึ่ง แล้วเก็บความรู้อาจทำเป็นข้อๆ ดังตัวอย่างในบทเรียนหรือไม่ทำก็ได้ เริ่มจากความสำคัญของเมืองอ่างทองทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและลักษณะของโบราณวัตถุและโบราณสถาน ทั้งพระพุทธรูปและวัด

ส่วนเรื่องโรคเอดส์ก็ทำเช่นเดียวกัน เมื่อบอกแขนงวิชาและขอบเขตของเรื่องแล้ว ก็ให้เก็บความรู้ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะและความร้ายแรงของโรค การติดต่อ และวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดโรคนี้ อาจทำให้นักเรียนสังเกตว่าเรื่องใดแคบกว้างกว่ากัน และส่วนที่ผู้เขียนต้องการเน้นอยู่ตรงไหนด้วย

ครูอาจนำเรื่องอื่นๆ มาให้นักเรียนอ่านเพื่อฝึกฝนเก็บความรู้หรืออาจให้นักเรียนอ่านเก็บความรู้จากสารคดีขนาดยาว หรือจากหนังสือสารคดีทั้งเล่ม การอ่านเรื่องที่มีความยาวอาจแนะนำให้ให้นักเรียนอ่านเก็บความรู้เป็นตอนๆ ไป แล้วจึงค่อยเรียบเรียงส่งครู

การอ่านเอาเรื่อง, วิเคราะห์, ตีความ

กิจกรรมหน้า ๗๙

กิจกรรมนี้มุ่งฝึกให้นักเรียนอ่านบทเขียนชนิดต่างๆ ให้เข้าใจ จับเรื่องราวได้โดยตลอด แต่ในที่นี้มุ่งให้วิเคราะห์และตีความได้ด้วยจึงให้ฝึกกับเรื่องนิทานก่อน เพราะมีทางวิเคราะห์ได้ง่าย และตีความได้หลายทางหลายชั้นตามกำลังความรู้ของนักเรียน อย่างไรก็ตามการที่จะวิเคราะห์ได้ตีความได้ ครูควรให้นักเรียนอ่านเรื่องให้เข้าใจนั่นคือ ถ้าเป็นเรื่องเล่า เช่น นิทานก็ต้องตอบให้ได้ว่ามีใครในเรื่องบ้าง คนหรือตัวละครเหล่านั้นทำอะไร ทำอย่างไร และเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อเข้าใจเรื่องแล้วจึงถามต่อไปว่าทำไมตัวละครในเรื่องจึงมีพฤติกรรมเช่นนั้นๆ ผลของพฤติกรรมคืออะไร ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาอย่างไรบ้างนี่คือขั้นวิเคราะห์ เมื่อวิเคราะห์แล้วนักเรียนก็อาจตีความได้ไม่ยากนัก

คำถามของกิจกรรมนี้มีเพียง ๒ ข้อ :-

๑. เลือกนิทานที่นักเรียนได้ยินได้ฟังตั้งแต่เด็กๆ เช่น เรื่องยายกับตา ราชสีห์กับหนู เทพารักษ์กับคนตัดไม้ นำมาเล่าให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง วิเคราะห์และตีความนิทานเรื่องนั้นๆ แล้วให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นว่าตีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร

ครูควรแนะนำให้นักเรียนเข้าใจด้วยว่าในเรื่องนิทานอาจมีเหตุการณ์ที่นักเรียนเห็นว่าเป็นไปไม่ได้อยู่บ้าง

ในการวิเคราะห์ก็ให้นักเรียนตอบคำถามทำไมหลานจึงไม่หาตัวในเรื่องอื่นๆ ไปตามลำดับ แสดงว่าหลานมีความรู้พอสมควรว่านายพรานมีอาวุธที่จะยิงกาได้ และหนูเป็นผู้ที่จะกัดสายธนูของนายพรานได้และหาสิ่งที่มีอำนาจเหนือต่อๆ ไปเป็นลำดับได้เป็นต้น ส่วนต้นเหตุของเรื่องคือ กาที่มากินถั่วงาของตายายและตายายมีความเสียดาย ความโลภ จึงลงโทษหลาน ก่อให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ไปตามลำดับ

ส่วนนิทานเรื่องอื่นๆ อาจารย์ผู้สอนอาจวิเคราะห์และตีความได้ในทำนองเดียวกัน

- หมายเหตุ** ๑. คำ “ไม้ค้อน” ภาษาถิ่นเหนือ หมายถึง ท่อนไม้แห้งท่อนหนึ่ง หรือในพจนานุกรม ไม้ตะพดใช้เป็นไม้ค้อนได้
๒. การเปรียบเทียบให้เห็นความต่อเนื่องของธรรมในปฏิจจสมุปบาท กับตัวในเรื่องในนิทานเรื่องยายกับตา

อวิชชา (แมลงหวี่)	สังขาร (ข้าง)	วิญญาน (ตลิ่ง)	นามรูป (น้ำ)	สพายตนะ (ไฟ)				
ผัสสะ (ไม้ค้อน)	เวทนา (หมา)	ตัณหา (แมว)	ชาติ (หนู)	ภพ (สายธนู)	ชรา	พยาธิ	มรณะ (กา)	

แนวการตีความเช่นเรื่องยายกับตานี้อาจตีได้หลายแง่หลายมุมได้อย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นวิธีการสอนหลักธรรมขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา หลักธรรมนี้เคยมีผู้รู้ตีความให้ผู้คนทั่วไปเข้าใจง่าย แสดงถึงความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันของสรรพสิ่ง ตั้งแต่อวิชชาอันเป็นมูลเหตุให้เกิดสังขาร สังขารเป็นมูลเหตุให้เกิดวิญญานและเรื่อย ๆ ไปจนถึง ชาติ ชรา พยาธิ มรณะอันเป็นทุกข์ซึ่งมีชื่อเรียกว่า หลักปฏิจจสมุปบาทหรืออทิปปัจจยตา แต่สำหรับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาอาจมีความรู้ขึ้นไปไม่ถึง ถ้าตีความเพียงว่าสรรพสิ่งทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในโลกนี้ต่างเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกันทั้งสิ้น สิ่งเล็กๆ น้อยๆ จะถือว่าไม่สำคัญไม่ได้ เพราะสิ่งนั้นอาจทำให้สิ่งใหญ่ๆ เกิดความกระทบกระเทือนเปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น แมลงหวี่เป็นต้นเหตุที่ทำให้ครอบครัว (ยายกับตากับหลาน) เกิดความผาสุกหรือจะตีความให้ง่ายลงไปอีกว่า คนเราต้องมีความเพียรพยายาม หลานในเรื่องแสดงให้เห็นว่ามีความเพียรพยายามความอดทน ไม่ท้อถอย หาทางแก้ปัญหาจนได้

๒. อ่านนิทานเรื่องวาจาสิทธิ์ แล้ววิเคราะห์เนื้อเรื่องและตีความด้วยว่า สารที่สำคัญที่สุดที่ได้จากนิทานได้แก่อะไร นำข้อสรุปที่ได้มาอภิปรายร่วมกันว่าเห็นตรงกันหรือไม่ อย่างไร

ข้อ ๒ ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนกล้าตีความได้อย่างหลากหลาย แล้วนำมาอภิปรายฟังเหตุผลของกันและกัน

ส่งสารด้วยการอ่าน

กิจกรรมหน้า ๑๑๐

๑. ให้นักเรียนพิจารณาบทอ่านต่อไปนี้ แล้วบอกความคิดสำคัญ ความรู้สึกที่แฝงอยู่และเจตนาของผู้เขียน ต่อจากนั้นให้ทำเครื่องหมายหยุดวันระยะ การเน้นเสียง ฝึกอ่านล่องหน้า แล้วนำมาอ่านให้ที่ประชุมฟัง

กิจกรรมในบทนี้ มุ่งให้นักเรียนพิจารณาเนื้อความของบทอ่านก่อนเริ่มอ่าน ในการพิจารณาอาจให้นักเรียนหลายคนช่วยกัน แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้อ่านก็ตาม การฝึกอ่านล่วงหน้า ควรให้มีผู้ฟังด้วย เพื่อให้สถานการณ์ที่ฝึกคล้ายคลึงกับสถานการณ์จริงที่สุดเท่าที่จะทำได้

การหยุดเว้นระยะขึ้นกับลีลาการอ่านของแต่ละบุคคลและขึ้นอยู่กับเนื้อหา และสมรรถภาพของการฟังของผู้ฟัง หลักสำคัญคือไม่หยุดระหว่างคำและวลีที่ติดต่อกัน ไม่หยุดกลางประโยค เช่น “ลักษณะประการหนึ่ง ของความเจริญก้าวหน้าในโลกปัจจุบัน” จะหยุดหลังคำว่า **ลักษณะ** หรือ หลังคำ **ประการ** ไม่ได้ อาจจะไม่หยุดหลังคำประการหนึ่งก็ได้ เมื่อจบประโยคหรือจบย่อหน้าต้องหยุดนานขึ้น

การเน้นเสียงต้องเน้นคำซึ่งผู้ฟังควรจะได้สังเกตไว้ ปัจจุบันมีผู้นิยมเน้นเสียงคำที่มีเสียงวรรณยุกต์ตรี ซึ่งสูงขึ้นไปผิดปกติ ซึ่งฟังแล้วน่ารำคาญหู นักเรียนต้องรำลึกถึงข้อนี้ด้วย

๑) ลักษณะประการหนึ่ง / ของความเจริญก้าวหน้าในโลกปัจจุบัน / คือความรวดเร็วในการคมนาคม / การสื่อสาร / ดังจะสังเกตเห็นได้จากความเคลื่อนไหวของทั้งรถยนต์ / และแม้กระทั่งการเดินทางตามถนน / ของผู้คนสัญจรในเมืองใหญ่ / เช่น / โตเกียวหรือนิวยอร์ก / ความเคลื่อนไหวอันรวดเร็วในสังคมโลกปัจจุบันนี้ / หากไม่มีสติปัญญาคอยพิจารณาเหนียวรั้ง / อาจกลายเป็นความเร่งรีบและรีบร้อน / เพราะการแก่งแย่งแข่งขันด้วยความริษยา / การมุ่งชิงดีชิงเด่น / (บันทึก) ประสิทธิภาพของการประกอบกิจการและการดำเนินชีวิต / แทนที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม / อาจกลายเป็นเครื่องมือของการทำลายล้าง / ทั้งสภาพที่เจอจนชีวิต และความผาสุกของผู้คนในโลกได้

หมายเหตุ ในการอ่านนั้นถ้าบทคลาดเคลื่อนไปอาจเป็นหน้าที่ของผู้อ่าน ที่จะแทรกเสริมให้สละสลวย ฟังสำเนียงกว่าเนื้อหาของผู้เขียนอาจไม่ชัดเจน ผู้อ่านอาจเพิ่มได้

(จากเรื่อง “ระวี ภาวไล ตอบปัญหาธรรมในชีวิตประจำวัน” ในนิตยสาร *สมาธิ* ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๗๖ หน้า ๔๖)

ความคิดสำคัญ : ในเมืองใหญ่ความเป็นอยู่ของคนเต็มไปด้วยการแข่งขันชิงดีชิงเด่นโดยไม่รู้จักคุณค่าของความสันโดษ

ความรู้สึกที่แฝงอยู่ : ห่วงใย

เจตนาของผู้เขียน : แนะนำให้ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย

๒) คุณงามความดีนั้นเป็นของดีมีประโยชน์ / เป็นที่น่าชื่นใจเมื่อได้รับการอบรมปลูกฝัง / นำความสุขมาให้เมื่อได้ลงมือปฏิบัติ / แม้ใครจะเข้าใจผิด / หรือมองผู้ประพฤติความดีไปในทางอื่น / แต่คุณงามความดีจะไม่เปลี่ยนแปลงไปตามความเข้าใจผิดของใครๆ เลย / เปรียบเหมือนทองคำธรรมชาติ / ใครจะนำดินหรือโคลนมาพอกมาทาให้เห็นเป็นอย่างอื่น / แต่ก็ไม่สามารถกลับสภาพของทองคำนั้นให้กลายเป็นดินหรือโคลนไปด้วยได้ / คุณงามความดีไม่เป็นพิษต่อ

ใครเลย / ขอแต่เพียงว่า / เมื่อเผชิญหน้ากับเหตุการณ์บางอย่างซึ่งดูเหมือนว่าจะต้องแก้ไขด้วยความซั้ว / ก็อย่าเพิ่งปลงใจละทิ้งคุณงามความดีนั้นเสีย / แล้วใช้วิธีอันระคนด้วยความซั้ว / มาเป็นเครื่องแก้ไขเหตุการณ์นั้นๆ / จงมั่นใจและแนใจเถิดว่า / ความซั้วเป็นของไม่จำเป็นเลย / แม้บางครั้งเราจะเห็นว่าจำเป็น / จงพยายามใช้ความดีตลอดไป / จนเป็นพื้นอรรถยาศัยเถิด / สิ่งที่ทำทำว่าน่ากลัวนั้นจะผ่านพ้นสิ้นไปเอง/

แต่ก็มีข้อควรเตือนไว้ด้วยว่า / ในการทำความดีนั้น / ขอให้ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ / ปลงใจว่าเป็นสิ่งดีงาม / สมควรจะทำจึงได้ทำ / ไม่ใช่พอทำเล็กๆ น้อยๆ / ก็นั่งทวงบุญคุณเอา กับคุณงามความดีนั้น / เร่งจะให้เกิดผล / ครั้นได้ผลไม่ทันใจ / ก็ละเลิกเสีย / ทางที่ดีควรทำให้เป็นพื้นอรรถยาศัย / ไม่เลือกกว่าเป็นความดีน้อยหรือมาก / มีคนเห็นหรือไม่เห็น / ยิ่งถือได้ว่าการทำความดี / โดยไม่มีใครเห็น / ยิ่งเป็นการมีเกียรติแล้ว / ร่างกายและจิตใจของเราจะเป็นเหมือนพื้นนาที่ดี / อันเหมาะสมจะปลูกให้เกิดพืชผล / คือความสุขความเจริญ//

(จากเรื่อง เชนผาหิมพานต์ ของสุชีพ ปุญญานุภาพ)

- ความคิดสำคัญ : ความดีเป็นของมีประโยชน์ ผู้กระทำความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทนเสมอ
 ความรู้สึกที่แฝงอยู่ : เห็นคุณค่าของความดี
 เจตนาของผู้เขียน : โน้มน้าวใจให้คนทำความดีจนกลายเป็นนิสัย

๓)

สี่ชมพูนวน

สี่ชมพูนวน / เคยมีที่สวนนี้
 ท่วงทีน่ารักน่าถนอม
 และเล็มดอกดวงพวงพะยอม
 ดมดมรสสุคนธ์รวริน
 จิกนิด / พอดิตจะงอยปาก
 ดูดั่งมือยากจะกลืนสิ้น
 เกสรร่วงลง / สูพื้นดิน
 ปักฉันทสานเสียงเบาเบา
 เพื่อนนกผกโผเข้ามาหา
 รู้ภาษากันได้ค่อยคลายเหงา
 วิบเดียว / เหลียวไปไม่เห็นเงา
 ชมพูเจ้าหายไปมองไม่เห็น

ประเดี้ยวเดี้ยวบินกลับมาที่เก่า
 ที่ปากเจ้าคาบอะไรเห็นใหม่นั้น
 เริงร่าน่าเพลิน / แทบทั้งวัน
 พาให้สุขสันต์นิรันดรมา
 แต่วันนี้ / ไม่เห็นสีชมพუსวน
 พรรณพฤษ์ล้วนทาง / กิ่งสาขา
 เห็นใบเขียวร่มครีมอยู่กับตา
 แต่ไม่มีสกุณาได้อย่างไร
 ไม่มีแม่หมุ่มมารมาเวียนว่อน
 ไม่มีฝูงลูกปลาช่อน / ในธารใส
 ไม่มีสัตว์พหุบาท / ใดใด
 ไม่มีใคร / มานั่งเล่น / เหมือนเช่นเคย

ความคิดสำคัญ : การพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ

ความรู้สึกที่แฝงอยู่ : เสียหาย

เจตนาของผู้เขียน : ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ และเกิดอารมณ์ร่วมกับผู้เขียน

ข้อสังเกต การอ่านกลอนไม่จำเป็นต้องอ่าน ๓ ช่วงดังตัวอย่างข้างต้น หากนักเรียนจะอ่านแตกต่างกันไปโดยทิ้งช่วงเล็กน้อยโดยคำนึงถึงจังหวะและความหมายของข้อความ ก็ย่อมทำได้

ตัวอย่างบทอ่านข้างต้น หากนักเรียนจะอ่านว่าสีชมพუსวนเคยมี / ที่สวนนี้ โดยทิ้งจังหวะเล็กน้อย แต่หากอ่านว่า สีชมพู / สวนเคยมี / ที่สวนนี้ เช่นนี้ไม่ถูกต้อง สีชมพუსวนเป็นชื่อนก เพราะเสียทั้งความหมายและจังหวะ เป็นต้น

๒. ให้นักเรียนหาประกาศที่มีเนื้อหาเหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป เตรียมการหยุดระยะไว้ล่วงหน้า เพื่ออ่านให้ผู้อื่นฟัง แล้วนำมาอ่านในชั้นเรียน

ประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
เรื่อง การกำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่น
ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน

เพื่อความปลอดภัย / และเพื่อป้องกันความเสียหาย / อันอาจเกิดแก่ประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศ / คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม / เห็นสมควรกำหนดให้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่น / ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน / มาตรฐานเลขที่ มอก.๖๘๕ เล่ม ๑-๒๕๔๐ มอก.๖๘๕ เล่ม ๒-๒๕๔๐ และ มอก.๖๘๕ เล่ม ๓-๒๕๔๐ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา / ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๑๑

ก่อนตราพระราชกฤษฎีกา / ผู้ที่ประสงค์จะคัดค้าน / มีสิทธิยื่นคำคัดค้านพร้อมทั้งคำชี้แจงแสดงเหตุผล / และสถานที่อยู่ของผู้คัดค้านที่จะติดต่อได้สะดวก / ต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ / ภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศ

ผู้ที่ประสงค์จะทราบรายละเอียดการกำหนดมาตรฐานดังกล่าว / โปรดติดต่อขอได้ที่ / สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม / กระทรวงอุตสาหกรรม

จึงประกาศมาให้ทราบทั่วกัน

ประกาศ / ณ / วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ลงชื่อ กัญญา สินสกุล

(นางสาวกัญญา สินสกุล)

เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

การเขียนจดหมายส่วนตัว

กิจกรรมหน้า ๑๒๕

๑. นักเรียนจงพิจารณาจดหมายข้างล่างนี้ว่า ใช้ถ้อยคำและมีกลวิธีการเขียนเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสมจะแก้ไขอย่างไร

กิจกรรมนี้ให้นักเรียนนำความรู้ที่ตนมีอยู่มาใช้พิจารณาจดหมายที่ให้ไว้ และให้นักเรียนฝึกเขียนจดหมาย นอกจากเขียนคำขึ้นต้น คำลงท้ายให้ถูกต้องแล้ว ครูควรเน้นเรื่องการเขียนเนื้อความให้ต่อเนื่องและใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องกับกาลเทศะและบุคคลด้วย นอกจากนี้ยังฝึกให้นักเรียนใช้เหตุผลเช่นเดียวกับกิจกรรมอื่นๆ ที่ผ่านมา

พิจารณาจากเนื้อความของจดหมาย แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนจดหมายและผู้รับจดหมายมีความสนิทสนมใกล้ชิดกันอยู่มาก เช่น เรียกชื่อว่าพี่แดง ซึ่งเป็นชื่อเล่นและเคยไปทำงานอยู่ด้วยเมื่อช่วงปิดภาคเรียน ฉะนั้นข้อความในจดหมายจึงสั้นๆ ตรงไปตรงมา บอกความประสงค์และเหตุผลที่ต้องการโดยชัดเจน และมีน้ำหนักควรแก่การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ นับว่าเป็นวิธีเขียนจดหมายที่ดี ถ้อยคำส่วนใหญ่เห็นว่าถูกกาลเทศะ เห็นว่าเหตุผลดูเหมือนจะน้อยไป เขาก็ขยายเหตุผล ดังนี้ “แต่ผมคนเดียวยังไม่มียังไม่มีเงิน ผมเห็นว่าพี่คนเดียวจะช่วยเหลือผมได้ จึงขอยืมเงินพี่สัก ๑,๐๐๐ บาท เพื่อร่วมลงทุนในครั้งนี้นะ หากได้ ผมจะมารับเงิน” ไม่บอกเหตุผลว่าเหตุใดจึงเห็นว่าพี่แดงคนเดียวจะช่วยเหลือผมได้ ควรแก้ไขดังนี้ “ลำพังผมคนเดียวยังหาเงินลงทุนไม่ได้ พ่อก็หาเงินพอเลี้ยงครอบครัวไปวันๆ ญาติพี่น้องของพ่อและแม่ก็ล้วนแต่ยากจนกันทุกคร้วเรือน ผมไม่ทราบว่าจะหันหน้าไปพึ่งใคร ผมมีความหวังจะได้รับความสะดวกจากพี่ ผมจึงขอยืมเงินพี่สัก ๑,๐๐๐ บาท เพื่อใช้ลงทุนกับเพื่อนในครั้งนี้นะ ผมจะรีบเก็บเงินมาคืนพี่ในไม่ช้านี้ และหากพี่กรุณาให้ผมยืม ผมจะมารับเงินในวันที่ ๑๐ มิถุนายน นี้ะครับ”

ข้อความที่แก้ไขดูมีเหตุผลและแสดงให้เห็นความต้องการความตั้งใจในการทำงาน และจะคืนเงินแก่เขา โดยเร็วมากขึ้น หากมีนักเรียนบางคนแย้งว่าจดหมายจะต้องสั้นตรงจุด ประสงค์ทันทีก็น่าจะใช้ได้ไม่จำเป็นต้องแก้ไข

การย่อความ

กิจกรรมหน้า ๑๔๑

๑) ที่กล่าวว่า “เราย่อความเป็นคำพูดและการเขียนเกือบจะเท่าๆ กัน” นั้น หมายความว่าอย่างไร ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนคิดพิจารณาเกี่ยวกับการย่อความว่ามีความหมาย มีส่วนประกอบ และมีประโยชน์อย่างไร ในชีวิตบุคคลทั่วไปมีโอกาสและความจำเป็นที่จะต้อง พูด และหรือเขียนอย่างย่อๆ เสมอ เช่น นักเรียนไปดูนิทรรศการเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ศูนย์ประชุมแห่งหนึ่ง เริ่มต้นนักเรียนได้รับเอกสารเกี่ยวกับนิทรรศการนั้นทั้งหมด เอกสาร เพียง ๑ หน้า เล่าถึงกิจกรรมทั้งหมดกล่าวถึงนิทรรศการนั้นอย่างย่อ เมื่อนักเรียนแวะชม นิทรรศการจุดใดจุดหนึ่งผู้มีหน้าที่อธิบายให้รู้เรื่องราว ณ จุดนั้นก็ต้องอธิบายอย่างย่อ เมื่อนักเรียนกลับมาถึงโรงเรียนจะต้องเขียนรายงานส่งครู แต่บางครั้งนักเรียนก็ต้องเล่าให้เพื่อนฟัง หรือบางทีได้รับเอกสารมาเรียบเรียงอย่างย่อ ต้องย่อ คำอธิบายที่ได้ฟังมาย่อให้ผู้ฟัง ตัวอย่างนี้เป็นเครื่องชี้ว่าข้อความนี้เป็นความจริงแท้ ครูต้องกระตุ้นให้เห็นตัวอย่างในชีวิตจริง

การย่อความมีความสำคัญมากในการศึกษาเล่าเรียน ถ้านักเรียนสามารถจับใจความ สำคัญหรือเนื้อหาสาระในหนังสือเรียน ในคำสอนคำบรรยายของครูได้ถูกต้อง และสามารถนำมา เขียนเรียบเรียงไว้เป็นตอนๆ ลำดับความให้ดี เรียกว่าทำโน้ตย่อได้ถูกต้อง จะช่วยทำให้จดจำ ได้ง่าย เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น นักเรียนก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน

๒) ใจความกับผลความแตกต่างกันอย่างไร

ใจความคือ ส่วนประกอบสำคัญของข้อความที่จะตัดออกเสียมิได้ ถ้ายัดออกจะเสีย ความ ส่วนผลความเป็นส่วนประกอบที่ขยายทำให้ใจความแจ่มชัด หากตัดส่วนประกอบส่วนนี้ ออกความก็อยู่ได้

๓) สารในบทพูดหรือบทเขียนเท่าที่กล่าวไว้ในหนังสือนี้ ที่อาจจำแนกออกได้เป็นกี่ชนิด อะไรบ้าง ยกตัวอย่างประกอบด้วย ตัวอย่างไม่ซ้ำกับในหนังสือ

สารในบทพูดหรือบทเขียนอาจจำแนกออกได้เป็น ๓ ชนิด คือ

๑. ข้อเท็จจริง เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในอดีตหรือในปัจจุบัน ซึ่งผู้ส่งสารนำมาเล่าหรือรายงานให้ทราบสภาพที่เกิดขึ้น ตามที่ได้ประสบพบเห็น ได้รับรู้หรือ ได้ยินได้ฟังมา เราไม่อาจตัดสินได้ว่าเป็นเรื่องจริงหรือไม่ เพราะเราอาจไม่ได้ข้อมูลเพียงพอหรือ ข้อมูลอาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาทำให้คลาดเคลื่อนไปก็ได้

จากตัวอย่างที่ให้ เป็นข้อเท็จจริงหรือข้อมูลในอดีต ซึ่งปัจจุบันอาจผิดพลาด คลาดเคลื่อนไปบ้างในบางกรณี เช่น เนื้อที่ของประเทศไทยเท่าๆ กับประเทศฝรั่งเศส น่าจะ ระบุขนาดพื้นที่ให้ชัดเจนจะได้เปรียบเทียบได้ถูกต้อง จำนวนพลเมืองในปัจจุบันก็เพิ่มมากขึ้น

ตัวอย่าง จักรยานเป็นพาหนะที่เป็นอิสระและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยลด ปัญหามลพิษจากเขม่า คาร์บอน และก๊าซ ผลพลอยได้ในการขี่จักรยานยังได้ออกกำลังกาย ไปด้วย

บทเขียนข้างต้นนี้เป็นข้อเท็จจริง

๒. ข้อคิดเห็น เป็นข้อความแสดงความเชื่อหรือความคิดเห็น ความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อบุคคล วัตถุ เหตุการณ์ หรือพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้อื่นอาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ขึ้นอยู่กับข้อมูล ความถูกต้อง และเหตุผลประกอบ อาจต้องอาศัยข้อเท็จจริงประกอบด้วย ดังตัวอย่างในหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องขุนช้างขุนแผนว่าเป็นเรื่องที่มีผู้นิยมชมชอบกันมาก เพราะเนื้อเรื่องสนุกและมีเค้าความจริงอยู่มาก ตัวละครก็เป็นคนธรรมดาสามัญที่เห็นกันอยู่ในสังคมทุกวันนี้ ทำให้อ่านเข้าใจง่าย

ตัวอย่างบทเขียนที่แสดงข้อคิดเห็น ของ นายแพทย์ไพจิตร สุทธิวรรณ

“เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจุบันนี้ในขณะที่โลกกำลังเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ทำให้สภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านวิทยาศาสตร์กระทบกระทั่งกับวัฒนธรรมและชนบประเพณีดั้งเดิม ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมและชนบธรรมเนียมประเพณีแบบเก่าและใหม่ ขณะเดียวกันประชากรของโลกก็ทวีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีกันในการดำรงชีวิตมากขึ้นกว่าแต่ก่อน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจของประชาชนทำให้สุขภาพทางจิตเสื่อมลง คนไข้โรคจิตโรคประสาทจึงทวีจำนวนมากขึ้น”

๓. ข้อความแสดงอารมณ์ เป็นข้อความที่ทำให้ผู้รับสารรู้ว่าผู้พูดหรือผู้เขียนรู้สึกอย่างไรหรือมีอารมณ์อะไรในขณะที่ส่งสาร

ตัวอย่าง (จากเอกสารประกอบนิทรรศการ “สมเด็จ” เรื่อง อีสานกับโครงการผ้าไหมสมเด็จฯ)

“อีสานในฤดูแล้งอากาศร้อนระอุ พื้นดินแตกระแหง น้ำตามแหล่งน้ำที่มีอยู่ก็น้อยเต็มที่ไม่เพียงพอในการทำนา เพราะข้าวเป็นพืชที่ต้องอาศัยน้ำเป็นจำนวนมาก ปีใดฝนไม่ตก ต้องตามฤดูกาลชาวนาก็ต้องขัดสน เพราะเขาอาศัยการทำนาเป็นอาชีพหลัก ในขณะเดียวกันกับที่ต้นข้าวกำลังเขียวแห่งรวันตายต้นไม้ชนิดหนึ่งก็สามารถผลิใบอยู่ได้ตลอดฤดูแล้ง ต้นไม้นั้นก็คือ “ต้นหม่อน” อันเป็นอาหารของตัวไหม ต้นหม่อนเป็นพืชที่ไม่ต้องการน้ำมากนัก จึงออกงามอยู่ได้ตลอดฤดูแล้งชาวอีสานนิยมปลูกต้นหม่อนไว้เลี้ยงตัวไหม และใช้เวลาในฤดูแล้ง ซึ่งทำนาไม่ได้มาทอผ้าไหมไว้ใช้สอยในครอบครัว หรือนำไปแลกอาหารหรือขายในยามขัดสน”

๔) นักเรียนเห็นว่าประโยชน์ของการเรียนย่อความมีอะไรบ้าง ตอบมาเป็นข้อๆ

ประโยชน์ของการเรียนย่อความมีดังนี้ คือ

ประโยชน์ของการย่อความ

๑. ช่วยในการเรียนวิชาต่างๆ
๒. ช่วยให้มนุษย์สื่อสารได้อย่างรวดเร็ว
๓. ช่วยในการประกอบอาชีพ เช่น ขายสินค้า เล่าอาการให้หมอฟัง

ชี้ให้เห็นใจความและผลความ

กิจกรรมหน้า ๑๔๒

ข้อความข้างล่างนี้ ส่วนใดเป็นใจความ ส่วนใดเป็นผลความ

- ๑) เป็นข้อความที่ตัดตอนมาจาก “สี่แผ่นดิน” ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ส่วนที่เป็นใจความคือ “การเมืองมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในแง่ดีคือ ทำให้คนมีจิตใจสูง เป็นคนโดยสมบูรณ์มีความมานะอดทนและเสียสละ ในแง่ร้าย การเมืองทำให้คนทะเลาะวิวาทกัน เสียทรัพย์ และอาจถึงเสียชีวิตได้”

ส่วนที่เป็นผลความคือ “ถ้าจะพูดในทางดี การเมืองก็ทำให้คนได้มีความคิดความเห็นกว้างขวาง...เพื่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทางที่ตนเห็นว่าถูก การเมืองจะทำให้คนได้พอใจ ว่าตนได้เกิดมาแล้วไม่เสียชาติเกิด...มองทางด้านดีการเมืองก็เป็นของที่ดีหนักดีหนา แต่ถ้าจะมองทางแง่ร้ายการเมืองก็น่ากลัวอยู่เพราะการเมืองทำให้คนต้องรบราฆ่าฟันกัน ทำให้พ่อทะเลาะกับลูก ผัววิวาทกับเมีย พี่ทะเลาะกับน้อง ...ฯลฯ

- ๒) เป็นข้อความจาก “สวนดอกไม้ในกุฟิงค์” ของพูน เกษจำรัส ใน กิณีรี พ.ศ. ๒๕๓๓

ส่วนที่เป็นใจความคือ “ทั่วบริเวณพระตำหนักกุฟิงค์ในตอนต้นฤดูหนาว จะมองเห็นดอกไม้สีสวยนานาชนิดบานสะพรั่งเต็มไปหมดจนตะลึงลานใจ”

ส่วนที่เป็นผลความ “เพียงแต่เริ่มย่างก้าวเข้าเขตพระตำหนักกุฟิงค์ ตั้งแต่ถนนไปจนถึงประตูทั่วบริเวณจะเห็นดอกไม้สีสวยหน้าตื่นตาต้องใจ ราวปลายเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน จะเป็นฤดูของดอกบัวตองหรือดอกทานตะวันป่า ซึ่งบานสะพรั่งเหลืองอร่ามดั่งสีทอง เป็นดอกไม้ป่าตามธรรมชาติที่เจ้าหน้าที่ทางพระตำหนักดูแลรักษาให้เจริญงอกงามอย่างเต็มที่...ฯลฯ...”

พิจารณาข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และการแสดงอารมณ์

ข้อความข้างล่างนี้ ส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น และส่วนใดเป็นการแสดงอารมณ์

- ๑) “ดอกไม้สด เป็นนามปากกาของนักเขียนสตรีที่มีชื่อเสียงที่สุดของไทย นวนิยายและเรื่องสั้นของท่านเคยเป็นที่รู้จักแพร่หลายและได้รับความนิยมนยกย่องเป็นอันมาก แต่ทุกวันนี้

จะมีใครสักกี่คนเคยอ่านงานเขียนของท่าน... ฯลฯ... จึงกำหนดให้ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาได้”
ข้อความข้างต้นนี้เป็นข้อเท็จจริง

๒) “ปัจจุบันนี้เมืองไทยมีชื่อห้างร้าน บริษัทการค้าต่างๆ ชื่อสินค้า ชื่อสถานที่ ประกอบการเชิงการค้า ชื่อรายการวิทยุและโทรทัศน์ ชื่องานชุมนุม เพื่อการต่างๆ และแม้แต่ ชื่อคน ก็นิยมให้คำภาษาอังกฤษมากขึ้น... ฯลฯ... แม้อักษรที่เขียนชื่อก็นิยมใช้อักษรภาษาอังกฤษด้วย” เป็นข้อเท็จจริง “การใช้ชื่อเป็นคำภาษาอังกฤษเช่นนี้เป็นเพราะ มีการเลียนแบบ... ต่อมามีการเอาอย่างจากสื่อมวลชนและในที่สุดกลายเป็นความนิยมขึ้น” เป็นข้อคิดเห็น

๓) “มีผลไม่ดีเกิดขึ้นจากการคบฝรั่งอย่างผิวเผินอีกอย่างหนึ่งที่ควรกล่าว สิ่งนั้นคือการเอาอย่างเครื่อง... ตกเป็นเหยื่อของพ่อค้าเสื้อผ้าและสมัยนิยมของฝรั่ง่ายมาก และหมดความสามารถที่จะใช้ความคิดตัดแปลง เห็นฝรั่งแต่งตัวอย่างไรก็เอาอย่างได้ทุกอย่าง จึงเอาอย่างทางกิริยามารยาทได้ง่ายขึ้น ซึ่งก็มีทั้งผลดีและผลไม่ดี แต่ที่ไม่ดีมากคือ หมดสมรรถภาพที่จะคิดตัดแปลง การเอาอย่างไคร่ง่ายๆ เป็นผลเสียแก่สมองและจิตใจ เพราะไม่มีโอกาสที่จะใช้ทั้งปัญญาและสติ ผลเสียของการเอาอย่างอยู่ที่ตรงนี้ ซึ่งน้อยคนให้ความเอาใจใส่” เป็นข้อคิดเห็น และการแสดงอารมณ์ไม่เห็นด้วย ไม่พอใจ

กระบวนการคิดในการย่อความ

กิจกรรมหน้า ๑๕๐

๑. ฝึกย่อความจากเรื่องที่อ่าน

เรื่องสั้น เช่น มอม

สารคดีเกี่ยวกับบุคคล เช่น พระครูวัดฉลอง

สารคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น สายใยของธรรมชาติ คือ สายใยของชีวิต

๒. ฝึกย่อความจากเรื่องที่ฟัง เช่น รายการข่าว รายการวิทยุ ๑ รายการ

๓. เล่าอย่างย่อๆ ถึงเรื่องที่ได้เห็นได้ชมมาให้จบภายใน ๓ นาที เช่น การไปทัศนศึกษา (ตามที่ต่าง ๆ) การไปพักผ่อนในวันหยุด การเข้าร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียน เรื่องภาพยนตร์หรือเรื่องละคร ๑ เรื่อง

๔. อภิปรายกันเรื่อง ประโยชน์ของการย่อความ

กิจกรรมหน้า ๑๕๐ มีได้มุ่งทบทวนความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการย่อความ เช่น อะไรคือใจความ อะไรคือผลความ อะไรคือข้อคิดเห็น และข้อเท็จจริง หรือกระบวนการคิดในการย่อความมีอะไรบ้าง แต่มุ่งให้นักเรียนฝึกปฏิบัติหรือฝึกย่อความ หลังจากนักเรียนเข้าใจความรู้ข้างต้นแล้ว อาจนำมาใช้ในการย่อความของตนได้โดยอัตโนมัติ

กิจกรรมทั้ง ๔ ข้อ มีจุดประสงค์ให้นักเรียนฝึกย่อความจากการฟังและการอ่านวรรณกรรมชนิดต่างๆ ทั้งด้านบันเทิงคดี และด้านสารคดี เช่น เรื่องสั้น บทความเกี่ยวกับบุคคล บทความเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และจากการได้ไปดูไปทัศนศึกษา โดยแสดงออกด้วยการเล่าปากเปล่า หรือการเขียน ต่อจากนั้นจึงให้นักเรียนเกิดความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของการย่อความหลักจากได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

เราทราบแล้วว่า การย่อความคือการเล่าโดยวาจาหรือการเขียนเมื่อฟังจากบทพูดหรืออ่านบทเขียนต่างๆ มาแล้วให้ได้ใจความตรงกับบทพูดหรือบทเขียนนั้นๆ ย่อความจึงอาจมีขนาดสั้นที่สุดพอให้รู้ว่าเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง อาจมีความยาวที่พอเหมาะกับเนื้อที่ที่จะเขียน เช่น กรอบหรือคอลัมน์ของนิตยสารและหนังสือพิมพ์ อาจมีรายละเอียดมากขึ้นเพื่อให้ได้อารมณ์หรือเน้นความคิดที่สำคัญของผู้ส่งสาร ดังนั้นครูจึงน่าจะระบุดจุดประสงค์ให้ชัดเจนก่อน

ในการเริ่มต้นฝึก ครูอาจนำและช่วยให้นักเรียนสนใจที่จะทำกิจกรรมนี้ โดยครูอาจเตรียมคำถามต่างๆ ที่ได้จากกระบวนการคิดในการย่อความไว้เป็นข้อๆ ตามลำดับ แล้วนำมาถามนักเรียน เมื่อได้คำตอบจากนักเรียนแล้วก็ให้นักเรียนช่วยกันประมวลคำตอบไว้ ต่อจากนั้นจึงให้นักเรียนนำคำตอบดังกล่าวไปเรียบเรียงเป็นย่อความหรือครูอาจแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มให้กลุ่มหนึ่งตั้งคำถามและอีกกลุ่มหนึ่งตอบ แล้วจึงประมวลเป็นคำตอบเรียบเรียงเป็นย่อความก็ได้ หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนฝึกทำด้วยตนเอง

ประการสำคัญที่สุดก็เช่นเดียวกับการเขียนเรียงความ คือ ไม่ควรให้นักเรียนฝึกย่อความในบทเรียนนี้เท่านั้น กิจกรรมย่อความควรจัดให้มีอย่างสม่ำเสมอในทุกภาคเรียน เช่น ให้นักเรียนเก็บความรู้จากบทเรียนที่อ่านให้ค้นคว้าความรู้ที่นักเรียนในใจอยากจะรู้ ให้นักเรียนได้เล่าเรื่องที่ตนประสบมาที่เป็นเรื่องตื่นเต้นหรือประทับใจเป็นพิเศษ ฯลฯ

วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๒ ท ๔๐๒

การเพิ่มคำ

กิจกรรมหน้า ๔

๑. นักเรียนแลกเปลี่ยนความเห็นกันว่า คำต่อไปนี้ คำใดน่าจะเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ เมื่อแลกเปลี่ยนความเห็นแล้วให้สรุปว่านักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเสียงของอะไร เพราะเหตุใด ครูเป็นผู้วิจารณ์อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมีข้อยุติแน่นอน

กา	กะปุด	ดูเหว่า	ทืดทือ	กระจิบ	กระจาบ
หวูด	ฮอด	ฆ้อง	กลอง	ฉาบ	ฉิ่ง
เอ็ง	กำบๆ	เหมียว	อู๊ด	มอ	โสก
ซู๋	จ้อกๆ	จ๋อม	กั้ววาน	ต๋อม	เอี้ยด
ฮือ	แว๊ด	ขรม	โสกฮาก	ครอก	เอือก
กรังกรัง	กระหึ่ม	ปุด	ซึกซัก		
โหม่ง	ลั่น	ทุ่ม	โมง	โครม	แปะ

๒. นักเรียนช่วยกันหาคำที่คิดว่าเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติที่ใช้อยู่แล้วในภาษาหรือน่าจะนำไปใช้ในภาษาได้

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนคิดและทำด้วยตนเอง ไม่ต้องลอกเลียนแบบใคร

กิจกรรมหน้า ๕

๑. จงเติมคำขำลงในช่องว่าง ให้ประโยคมีความหมายชัดเจน
- ฉันอุตส่าห์เลือกเสื้อ.....ให้เขาไป ดูสิ เขาก็ยังไม่พอใจอีก
- รองเท้าคู่นี้ยังดีอยู่.....เกิดเบือขึ้นมา ยอมเสียเงินไปซื้อคูใหม่
- ดูแม่พวก.....นั่นสิ เลือกอยู่นั่นแหละ ไม่รู้จักเสร็จสักที
- เรื่อง.....แค่นี้ ปล่อยให้ยัดเยื่ออยู่ได้
- เขียนหนังสือตัว.....ไม่ได้หรือ คนอยู่ข้างหลังจะได้แลเห็น
- อยากได้ของ.....ตามตลาดสด ต้องไปซื้อตอน.....
- แต่งตัว.....ไปที่ไหนๆ ก็ไม่เป็นจุดเด่นให้คนสังเกต
- วันนี้ฝนตก.....ทั้งวัน เมื่อบานนี้ตก.....เท่านั้น
- วันนี้ฟ้าร้อง.....ทั้งวัน ยังดีที่ไม่ถึงกับผ่า.....เหมือนเมื่อบานนี้
- ทำงานส่งครูทั้งที ต้องทำให้.....อย่าทำเพียง.....พอให้.....ไปเท่านั้น

กิจกรรมเรื่องคำซ้ำ มุ่งหมายให้นักเรียนเห็นความสำคัญ และเห็นประโยชน์ของการเลือกใช้คำซ้ำให้เหมาะสมในประโยค เพื่อให้ได้ความหมายตรงตามความต้องการ นักเรียนหลายๆ คนร่วมพิจารณาการใช้คำซ้ำพร้อมๆ กับครู เพราะอาจมีนักเรียนคนอื่นๆ ไม่เห็นด้วย ครูจะต้องย้ำเน้นว่า การใช้คำนั้นๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมของเนื้อความ และทุกคนให้การยอมรับ

- ข้อ ๑ จงเติมคำซ้ำลงในช่องว่าง ให้ประโยคมีความหมายชัดเจน
 ฉันทูตสำหรับเลือกเสื้อ ใหม่ๆ (สวยๆ) ให้เขาไป ดูสิ! เขาก็ยังไม่พอใจอีก
 รองเท้าคู่นี้ยังดีอยู่ อยู่ๆ ก็เกิดเบื่อขึ้นมา ยอมเสียเงินไปซื้อคู่อื่นใหม่
 ดูแม่พวก สาวๆ นั้นสิ เลือกอยู่นั้นแหละ ไม่รู้จักเสร็จสักที
 เรื่อง ง่ายๆ แค่นี้ ปล่อยให้ยัดเยียดอยู่ได้
 เขียนหนังสือตัว โตๆ ไม่ได้หรือ คนอยู่ข้างหลังจะได้แลเห็น
 อยากได้ของ สดๆ ตามตลาดสด ต้องไปซื้อตอน เช้าๆ
 แต่งตัว เรียบๆ ไปที่ไหนๆ ก็ไม่เป็นจุดเด่นให้คนสังเกตเห็น
 วันนี้ฝนตก จ๊กๆ ทั้งวัน เมื่อบานนี้ตก พร่ำๆ เท่านั้น
 วันนี้ฟ้าร้อง ครืนๆ ทั้งวัน ยังดีที่ไม่ถึงกับผ่า เบรียงๆ เหมือนเมื่อบานนี้
 ทำงานส่งครูทั้งที ต้องทำให้ ดีๆ อย่าทำเพียง ลวกๆ พอให้ เสร็จๆ ไปเท่านั้น
- ข้อ ๒ และ ๓ มีตัวอย่างให้แล้วในหนังสือ

คำประสม

กิจกรรมหน้า ๑๓ มีตัวอย่างอยู่แล้ว

กิจกรรมหน้า ๒๐

๑. ให้นักเรียนหาคำประสมที่อยู่ในหมวดต่างๆ ที่กำหนดให้ต่อไปนี้ หมวดละ ๑๐ คำ ได้แก่
 หมวดอาหาร พิษ เครื่องใช้ในบ้านเรือน แล้วนำเสนอในชั้นเรียน ให้ทุกคนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า คำที่
 เสนอมานั้นเข้าหมวดถูกต้องหรือไม่

หมวดอาหาร เช่น ส้มตำ ต้มยำ น้ำพริก หวานเย็น ทองหยอด ลูกชุบ เม็ดขนุน
 ข้าวสวย ไส้กรอก ไข่ดาว

หมวดพิษ เช่น กระบองเพชร ก้ามปู นมราชสีห์ ช้องนาง เต่าร้าง กะหล่ำปลี
 มะเขือเทศ คุณนายตื่นสาย บานไม่รู้โรย หนามรอบข้อ

หมวดเครื่องใช้ในบ้านเรือน เช่น โต๊ะกินข้าว ตู้เย็น ผ่ากันเปื้อน ไม้กวาด
 ไฟฉาย เตอบ ผ้าปูโต๊ะ ผ้าขี้ริ้ว เตารีด พัดลม

๒. ให้นักเรียนตั้งหมวดใหม่ขึ้นเอง ๖-๑๐ หมวด แล้วหาคำประสมบรรจุลงในหมวดนั้นๆ หมวดละประมาณ ๑๐ คำ นำเสนอในชั้นเรียนเช่นเดียวกับข้อ ๑

๑. **หมวดอาหารคาว** เช่น ทอดมัน ยำใหญ่ แกงป่า แกงจืด เป็รียวหวาน ปูจ๋า ไข่ตุ๋น น้ำพริก ต้มส้ม ฉู่ฉี่ ห่อหมก

๒. **หมวดการคมนาคม** เช่น รถไฟ รถตุ้ รถเร็ว เรือจ้าง เรือโยง เรือหางยาว ไทรคัพที่มีมือถือ ทางคู่ขนาน

๓. **หมวดดอกไม้** เช่น หางนกยูง แก้วเจ้าจอม สายหยุด บานชื่น บานไม่รู้โรย ทานตะวัน ซ่อนกลิ่น เฟื่องฟ้า นมแมว สายน้ำผึ้ง บานบุรี หงอนไก่

๔. **หมวดผลไม้** เช่น (ส้ม)เขียวหวาน (ส้ม)สายน้ำผึ้ง (กล้วย)เล็บมือนาง ลูกชิด (มะม่วง)เขียวเสวย (มะม่วง)น้ำดอกไม้ (มะม่วง)ฟ้าลั่น (ทุเรียน)ก้านยาว (ชมพู)แก้มแหม่ม แก้วมังกร (กล้วย)หอมทอง

๕. **หมวดสมุนไพร** เช่น ฟ้าทลายโจร หนุমানประสานกาย อบเชย เสดด-พังพอน เหงือกปลาหมอ ประคำดีควาย สาบเสือ ทองพันชั่ง หนวดแมว คำฝอย

๖. **หมวดที่อยู่อาศัย** เช่น หอพัก ห้องแถว ตึกแถว บ้านเช่า บ้านพัก บ้านรับรอง เรือนแพ เรือนหอ หอนั่ง

๗. **หมวดอวัยวะ** เช่น ลิ้นไก่ ลิ้นปี่ คอหอย ตับอ่อน หัวใจ หลอดลม ป्लीน่อง ตีนผม ทัดดอกไม้ ไส้ติ่ง

๘. **หมวดเครื่องนอน** เช่น ผ้าปูที่นอน ผ้านวม หมอนอิง หมอนข้าง ผ้าห่ม ผ้าอ้อม ผ้ายาง แพรเพลลาะ ถุงนอน ที่นอน เตียงเดี่ยว เตียงคู่ มุ้งประทุน

๓. ให้นักเรียนหาคำเติมลงในช่องว่างแต่ละบรรทัด เมื่อประสมคำที่เติมกับคำแรกที่กำหนดให้ แล้วจะได้คำใหม่เป็นคำประสม ดังนี้

ตั้ง	ตัว	ไข่	ใจ	เค้า	ท่า	แง่
ใจ	กว้าง	แข็ง	แคบ	ดำ	ดี	กล้า
ลูก	โป่ง	กวาด	กรอก	น้ำ	คู่	ขุน
ดี	ใจ	แตก	ช่าน	เดือด	เกลื่อ	หมี
เสีย	ท่า	ใจ	ขวัญ	รู้	เส้น	เชิง

ข้อควรระวังคือเติมคำแล้วบางคำอาจไม่ใช่คำประสมแต่เป็นกลุ่มคำได้ เช่น ตั้งไฟ ถ้าหมายถึง “การที่ช่างเครื่องยนต์ปรับกระแสไฟในการจุดระเบิดเครื่องยนต์ทำให้เครื่องติดง่าย” จะเป็นคำประสม แต่ถ้าหมายถึง “เอาอาหารไปอุ่นบนเตาไฟ” จะเป็นกลุ่มคำ หรือ ดีหมี ถ้าหมายถึง “พรรณไม้ชนิดหนึ่งมีรสขมใบคล้ายมะไฟใช้ทำยา” เป็นคำประสม หากหมายถึง “ดีของหมี” เป็นกลุ่มคำ

๔. บอกคำประสมและคำซ้อนที่อยู่ในข้อความข้างล่างนี้

๑. หมองูตายเพราะงู
๒. ดำน้ำพริกละลายแม่น้ำ
๓. อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน
๔. ไม่เห็นแกชี่ ก็ต้องเห็นแกผ้าเหลือง
๕. อย่ารู้มากบอกหนีแต่ที่ง่าย ที่ไหนหนักหักกายเข้าหาบหาม
๖. เขาย่อมเปรียบเทียบความเมื่อยามรัก แต่น้ำผักต้มขมขมว่าหวาน
ครั้นจิตจาง ห่างเหินไปเนิ่นนาน แต่น้ำตาลก็ว่าเปรี้ยวไม่เหลือขมแล

คำที่ขีดเส้นใต้เส้นเดียวเป็นคำประสม ส่วนที่ขีดเส้นใต้ ๒ เส้นเป็นคำซ้อน สำหรับข้อ ๔ คำว่า “ผ้าเหลือง” มิได้นำคำว่า ผ้า ประสมกับ เหลือง แล้ว เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา หากเป็นสัญลักษณ์หรือนามนัยว่า หมายถึงพระภิกษุ

๕. ข้อความต่อไปนี้อาจใช้คำประสมคำใดแทนได้ คำตอบบางข้ออาจมีมากกว่าหนึ่ง

๑. โครงร่าง... = นั่งร้าน, ร่างร้าน
๒. อาหารว่าง... = มันฉาบ, กลอยฉาบ, เผือกฉาบ
๓. อาหารว่าง... = บั๊นสิบ, ขนمجีบ, ข้าวเกรียบปากหม้อ, สาคุไส้หมู
๔. เครื่องเป่า... = นกหวีด
๕. วัดเพื่อให้... = สอบซ่อม

ข้อสังเกต

คำประสม คำซ้อน และกลุ่มคำเป็นคำที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก บางคำมีลักษณะร่วมกัน คืออาจเป็นได้ทั้งคำประสม คำซ้อน หรือกลุ่มคำ ขึ้นอยู่กับเหตุผลของผู้พิจารณา เช่น ขูดหลุม อาจพิจารณาว่าเป็นกลุ่มคำหรือคำประสมก็ได้ ควรให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดความงอกงามทางปัญญา สืบสาน พิจารณาว่าเป็นคำซ้อนก็ได้ คำประสมก็ได้ เป็นการสร้างคำขึ้น คำนี้เป็นคำสร้างขึ้นใหม่

การเพิ่มคำ

กิจกรรมหน้า ๒๔

๑. ให้นักเรียนเลือกคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศเท่าที่นักเรียนทราบ ในข้อความที่กำหนดให้ต่อไปนี้ บอกด้วยว่า มาจากภาษาใด

เรื่องพุทธประวัติเกี่ยวข้องกับอยู่ภายในตอนกลาง คือ มัชฌิมประเทศ ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับตอนใต้ และไม่มีทางที่จะเกี่ยวข้องกับถิ่นประเทศเหนือภูเขาหิมาลัยขึ้นไป ฉะนั้น ชื่อเมืองหรือความเป็นไปที่เราจะค้นหา มาศึกษากันได้ จึงอยู่แค่ในตอนกลางเป็นส่วนมากที่สุด

(จาก เรื่อง ศาสนาสากล เล่ม ๒ ของ หลวงวิจิตรวาทการ)

บุคคลผู้นี้มิใช่เรียนมาในขนาดธรรมดา หากได้ฝึกฝนอบรมเป็นพิเศษในกลยุทธ์แปลกกว่าผู้เล่าเรียนอื่น ๆ เพราะจะต้องรู้วิธีข้ามกำแพงเมืองและเข้าไปในเคหสถาน ยังกิจที่ต้องการให้สำเร็จ นอกจากนั้นจะต้องรอบรู้ความเป็นไปและตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ในราชกิจ

(จาก เรื่อง กองทัพธรรม ภาค ๒ ของ สุชีโวภิกขุ)

วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๓ เป็นวันคล้ายวันเกิดครบรอบ ๑๐๐ ปี ของ พระยาอนุমানราชชน ผู้สร้างสรรค์ผลงานด้านมรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติเป็นจำนวนมาก เช่น ภาษาไทย วรรณคดี ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย เป็นต้น อาจกล่าวโดยอนุমানได้ว่า ท่านเป็นผู้ก่อกำเนิดวิชา “ไทยคดีศึกษา” จนเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับชีวิตและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของไทย สถาบันการศึกษาในประเทศนี้และเกือบทุกภูมิภาคของโลกทั้งในยุโรป เอเชีย อเมริกา ออสเตรเลีย องค์กรศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติยอมรับว่า พระยาอนุমানราชชนเป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมไทยและมนุษยชาติ จึงได้มีมติประกาศยกย่องพระยาอนุমানราชชนเป็นบุคคลสำคัญของโลก และเสนอแนะให้มีการเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ในภูมิภาคต่างๆ ของโลก

(จาก คำนำหนังสือ วรรณกรรมเลือกสรรสำหรับเด็ก พระยาอนุমানราชชน
ของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ)

กรณีฟิล์มกรองแสง

แท้จริงแล้ว ประกาศของกรมตำรวจที่ห้ามติดฟิล์มกรองแสงเกินกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ จะไม่เป็นปัญหาให้ต้องวิพากษ์วิจารณ์กันมากเลย ถ้าหากบังคับใช้เฉพาะกับรถยนต์ที่ซื้อใหม่ ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ศกนี้เป็นต้นไป โดยไม่มีผลย้อนหลังกับรถยนต์ที่ติดไปแล้ว ฉะนั้น การออกกฎระเบียบหรือกฎกระทรวงใดๆ ที่ส่งผลย้อนหลังดังเช่นกรณีการติดฟิล์มกรองแสงรถยนต์ที่เกินกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ จะต้องถึงกับรื้อฟิล์ม

ที่ติดไปแล้วนั้น น่าจะเป็นการออกกฎระเบียบที่ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายมากกว่า และส่งผลให้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกิดขึ้นถึงความไม่ชอบธรรมอย่างกว้างขวาง

(จาก หนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘)

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนสังเกตคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศจากข้อความที่กำหนดให้ และบอกด้วยว่ามาจากภาษาใด ครูแบ่งนักเรียนเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ ทำกิจกรรมในข้อความที่ ๑ และ ๒ กลุ่มที่ ๒ และ ๓ ทำกิจกรรมในข้อความที่ ๓-๕ ตามลำดับ ให้แต่ละกลุ่มสังเกตพิจารณาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูควรแนะนำให้นักเรียนใช้พจนานุกรม เมื่อแต่ละกลุ่มพิจารณาเสร็จแล้วให้นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูอาจช่วยตัดสิน (บางคำอาจไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นคำมาจากภาษาต่างประเทศหรือไม่ หลายคำในพจนานุกรมมิได้ระบุว่ามาจากภาษาใด เช่น คำว่า ขนาด ครก)

คำที่ทราบแน่ชัดว่ามาจากภาษาต่างประเทศ เช่น	พุทธประวัติ	- ภาษาบาลี สันสกฤต
	มัธยมประเทศ	- ภาษาบาลี สันสกฤต
	ศึกษา	- สันสกฤต
	หิมालัย	- ภาษาบาลี สันสกฤต
	เรียน	- เขมร
	สรรค์	- สันสกฤต
	สรร	- เขมร
	ศก	- สันสกฤต
	ฟิล์ม, เปอร์เซนต์	- อังกฤษ
	ชาญ	- เขมร
	สำเร็จ	- เขมร
	เฉลิม	- เขมร

การใช้คำ

กิจกรรมหน้า ๒๙

เรียบเรียงข้อความที่มีคำแต่ละคู่ต่อไปนี้ แล้วชี้ให้เห็นว่าในโอกาสและกาลเทศะใดควรใช้คำแรก ไม่ควรใช้คำหลัง หรือใช้คำหลังไม่ควรใช้คำแรก

๑. ท่าน	-	คน (เมื่อเป็นคำลักษณนาม)
๒. เรียน	-	กราบเรียน (เมื่อเป็นคำกริยา)
๓. ประกอบพิธี	-	ทำพิธี
๔. คนกวาดถนน	-	พนักงานทำความสะอาดถนน
๕. อັคคึภัย	-	ไฟไหม้
๖. น้ำท่วม	-	อุทกภัย
๗. ปัญหาปากท้อง	-	ปัญหาค่าครองชีพ
๘. เจ้ง	-	เหมาะมาก
๙. แจ้ว	-	ดีมาก
๑๐. คนดั่งๆ	-	ผู้มีชื่อเสียง
๑๑. รถติดมาก	-	จราจรติดขัด
๑๒. เพลงดัง	-	เพลงที่มีผู้นิยมมาก
๑๓. แดดร้อนเปรี้ยง	-	แดดจัดมาก
๑๔. เข้ง	-	น่าเบื่อ
๑๕. เสียหายป่นปี้	-	เสียหายยับเยิน

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์ให้นักเรียนสำเหนียกว่าคำในภาษาไทยที่มีความหมายเหมือนกัน จะใช้แทนกันไม่ได้เสมอไป เพื่อจะได้ใช้คำให้ถูกต้องตามระดับของภาษา
เรียน - กราบเรียน ในโอกาสที่แจ้งผู้มีศักดิ์สูง เช่น นายกรัฐมนตรี

รู้จักใช้คำที่มีความหมายคล้ายกัน

กิจกรรมหน้า ๓๒

๑. จงบอกความหมายร่วมของคำในแต่ละข้อต่อไปนี้ และบอกความหมายเฉพาะของแต่ละคำ
แต่งประโยคให้ดูคำละ ๑ ประโยค

๑. ปริ	ผลิ		
๒. ฉีก	ขาด		
๓. ดึง	ทิ้ง		
๔. บีบ	คั้น		
๕. แกะ	แกะ	แ่งะ	แคะ
๖. เฟ้ง	จ้อง	มอง	ดู

๗. คิ้ว ผัด ทอด รวน เจียว

๘. ห่อ หุ้ม คลุม ครอบ ปก ปิด

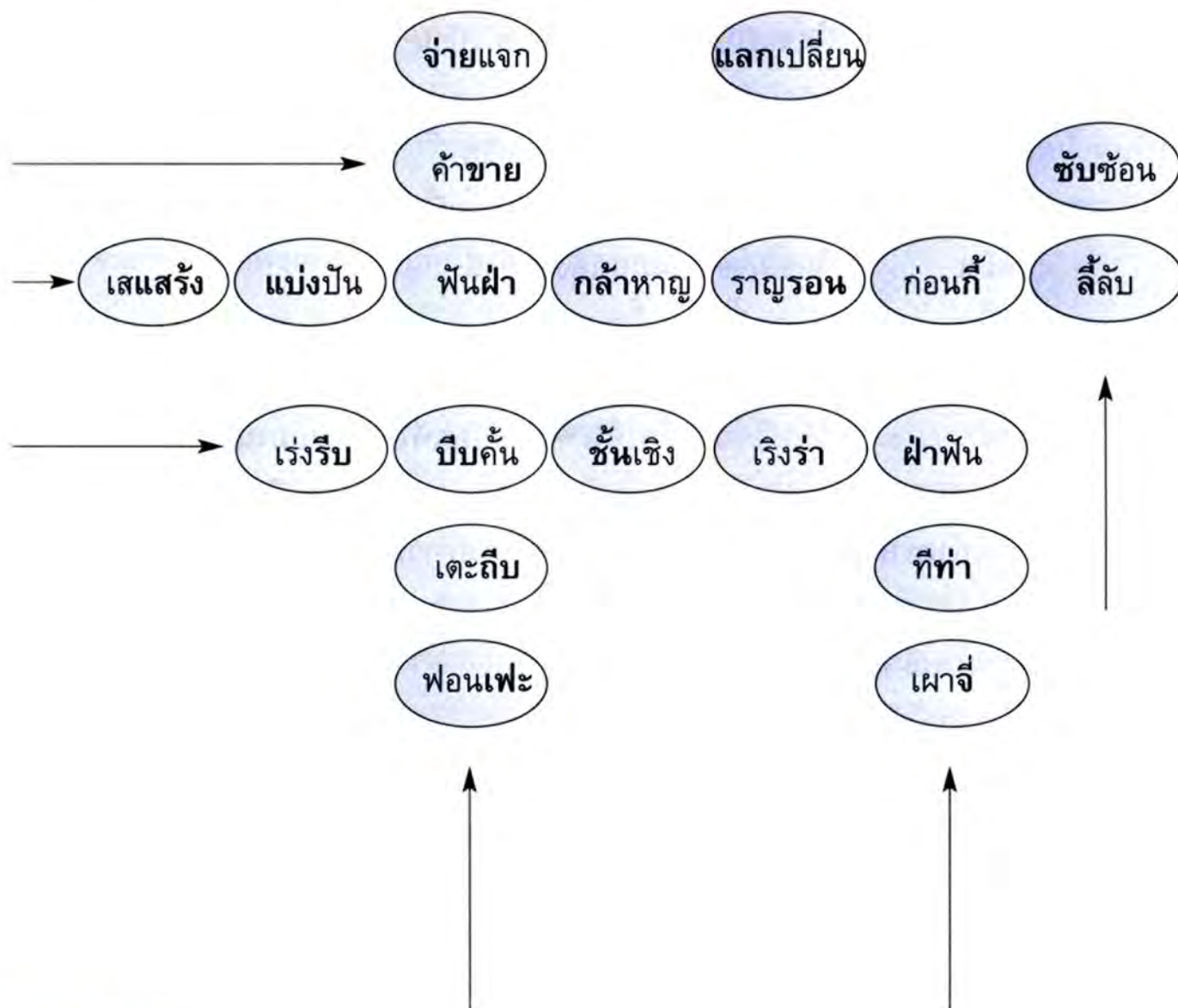
กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต มีความละเอียดในการแยกแยะความหมาย แต่ไม่ถึงกับต้องการให้นักเรียนนิยามคำให้รัดกุมจนไม่มีข้อบกพร่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

	ความหมายร่วม	ความหมายเฉพาะ	ประโยค
๑. ปริ ผลิ	แยกออก	จวนจะขาด เริ่มออก ปรีออกมา	ซื้อกระเป่าคุณภาพไม่ดีมา อยู่ได้ไม่นานก็ตะเข็บปรี ต้นไม้ผลิดอกเต็มต้น
๒. ฉีก ขาด	แยกออกจากกัน	ทำให้แยกออกจากกัน แยกออกจากกันไปเอง	อย่าฉีกกระดาษออกจากสมุด หนังสือปกขาด รีบซ่อมเสีย
๓. ดึง ทิ้ง	เหนี่ยวมา, รั้งมา	ทำโดยระมัดระวัง ทำโดยไม่ระมัดระวัง	แม่ดึงตัวลูกสาวเข้ามากอดด้วยความดีใจ ตัวละครที่ผมนตนเองเพื่อแสดงอารมณ์ โกรธดูสมจริง
๔. บีบ คั้น	ใช้มือหรือเครื่องมือออกแรงกดวัตถุ	ออกแรงกดวัตถุทั้งสองด้าน ออกแรงกดวัตถุโดยรอบ	แม่ครีวบีบมะนาวเพื่อทำน้ำปลาพริก พ่อครีวคั้นกะทิ
๕. แกะ แกะ แกะ	ทำให้หลุด	ใช้เล็บหรือเครื่องมืออื่น ใช้ฟัน ใช้เครื่องมืองัด ทำให้ค่อยๆ เผยขึ้นก่อน ใช้เครื่องมือกระทำกับของ ขนาดเล็ก	ผลตกสะเก็ด ไม่ควรแกะ เพราะจะ ติดเชื้อ หนูแกะสบู่แหงไปหลายก้อน ถ้าไม่มีเครื่องมือสำหรับแกะใช้ไขควง ก็ได้ อย่าใช้มีด ไม่ควรแกะหู เพราะเป็นอันตราย
๖. เพ่ง จ้อง มอง ดู	ใช้สายตาเพื่อรับภาพ	เล็งที่จุดเดียว พยายามไม่ให้คลาดจาก สายตา ใช้สายตาจับไม่ตั้งใจนัก ใช้สายตาจับโดยตั้งใจ	เขาเพ่งอยู่ที่ภาพนั้นนานเหลือเกิน อย่าจ้องหน้าคนอื่น เสียมารยาท เขามองหน้าทุกคนอย่างงงๆ ดูหนังดูละครแล้วย้อนดูตัว

	ความหมายร่วม	ความหมายเฉพาะ	ประโยค
๗. คั่ว ผัด ทอด รวน เจียว	ทำอาหารให้สุกโดยใช้ กระทะเป็นส่วนใหญ่	ใช้ไฟอ่อน ไม่ใส่น้ำมัน ทำให้สุก โดยใช้ น้ำมัน ไฟแรง ไฟปานกลาง น้ำมันท่วม ไฟปานกลาง ใช้น้ำขลุกขลิก เพื่อเก็บไว้ประกอบอาหาร ภายหลัง ไฟแรงหรืออ่อนแล้วแต่ ชนิดของอาหาร มุ่งให้ กรอบหอม	เขาคั่วถั่วลิสง ๓-๔ กระทะแล้ว แม่ครัวผัดผักหลายๆ อย่างกับกุ้งสด พ่อครัวทอดปลาเนื้ออ่อนได้นำรับ ประทาน ฉันวนรungskุ้งกับหมูเก็บไว้ทำกับข้าว ปัจจุบันใช้น้ำมันพืช ฉันวนจึงไม่ต้อง เจียวน้ำมันหมู
๘. ห่อ หุ้ม คลุม ครอบ ปก ปิด	เอาวัสดุที่เป็นแผ่นทับ โอบไว้	ทำให้มิดจนมองไม่เห็น วัตถุที่อยู่ภายใน โดยใช้ กระดาษหรือวัสดุที่บาง ทำให้มิดโดยเฉพาะบางส่วน ทำให้มองไม่เห็นส่วนของ วัตถุ ใช้ผ้าคลุมไว้ ทำให้มอง ไม่เห็น หรือเห็นแต่เพียง กลางๆ เฉพาะส่วนบนวัสดุ ที่ใช้ไม่แนบ แผ่ออกคลุมเบื้องบนแต่ ไม่ถึงกับมิด กันหรือกันไว้ให้เข้าออก ไม่ได้	พี่ห่อของขวัญวันเกิดให้น้องสาว มรรคนายกใช้ผ้าหุ้มไมโครโฟนเพื่อ กันฝุ่นละออง เธอใช้ผ้าแพรวากลุมไหล่ แม่กางมุ้งประทุนครอบน้องไว้เพื่อ กันยุง ตะไคร่กอนี้เพิ่งปลุก ไบยังไม่ปกดิน ตำรวจจราจรใช้ผ้าปิดจมูกกันฝุ่น ไม่ได้

๒. จงเติมคำลงในช่องว่างให้เป็นคำซ้อน วงกลมซ้ายส่งสัมผัสวงกลมขวา และวงกลมล่างส่งสัมผัสวงกลมบน

กิจกรรมข้อ ๒ นี้ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนรู้จักคำที่มีความหมายคล้ายกัน และเรียนรู้เรื่องคำซ้อน โดยมีคำคล้องจองเป็นกุญแจไขคำตอบ ซึ่งมีทั้งแนวนอนที่อ่านจากคำด้านซ้ายไปสู่ด้านขวา และแนวตั้งซึ่งอ่านจากคำล่างไปสู่คำบนตามลำดับ

การใช้คำ

กิจกรรมหน้า ๓๗

กิจกรรมบทร่มนี้มุ่งให้ใช้คำหรือกลุ่มคำขยายคำเพื่อให้มองเห็นภาพ และแสดงความรู้สึกได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความเป็นเจ้าของภาษาของครู นักเรียน รวมทั้งสังเกตวิธีใช้ภาษาของผู้รู้ เพราะพจนานุกรมไม่ได้แสดงคำเหล่านี้ไว้เสมอไป กิจกรรมเท่าที่กำหนดให้ทำนั้นหากเห็นว่ายากเกินไป ครูอาจมาให้นักเรียนทำเพิ่มเติมอีกได้

๑. หาคำหรือกลุ่มคำที่ขยายคำที่กำหนดให้ต่อไปนี้ พร้อมทั้งแต่งประโยคให้ดูด้วย

ขาว	ดำ	เหลือง	สว่าง	แค่น
สูง	แหบ	ดั่ง	เชื่อ	
เหม็น	หอม	เปรี้ยว	หวาน	
เย็น	ร้อน	ดีใจ	เสียใจ	

ขาว	:	ดอกมะลิขาวโพลนไปทั้งต้น
สว่าง	:	ไครณะเปิดไฟสว่างไสวไปทั้งบ้าน
แค่น	:	เขาแค่นจนพูดไม่ออก
แหบ	:	หล่อนพูดด้วยเสียงแหบเครือ
เชื่อ	:	เขาเป็นคนเชื่อมงายจนหมดเนื้อหมดตัว
เหม็น	:	ใครเผาขยะเหม็นคลุ้งมาถึงนี้
เปรี้ยว	:	ส้มลูกนี้เปรี้ยวจัดเลย
ร้อน	:	น้ำร้อนจัดอย่างนี้ใครจะอาบได้
ดีใจ	:	เขาดีใจจนเนื้อเต้น ที่ได้พบคนที่ได้รอคอยมานาน

หมายเหตุ คำที่ขยายคำหรือกลุ่มคำที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนิยมใช้กันเป็นปกติในภาษาไทย มีบางคำเท่านั้นที่ผู้ใช้สรุปได้ว่าอาจเลือกใช้ตามความพอใจของตน เช่น ขาวราวกับไข่มุก เร็วราวกับรถล่อไฟฟ้า เถียงกันอย่างกับอภิปรายในสภา

คำขยายมี ๒ ประเภท คือ

๑. อาจใช้กับคำต่างๆ ทุกคำ เช่น มาก ยิ่ง
๒. อาจใช้กับคำบางคำเท่านั้น เช่น โพลง หรือ โพลน ใช้กับสีขาวเท่านั้น ปี่ ใช้กับดำหรือขม เช่น ดำปี่ ขมปี่ อ้อยใช้กับสีเหลือง หรือเสียงคราง เช่น เหลืองอ้อย ครางอ้อย

๒. เรียบเรียงข้อความสั้นๆ ตามหัวข้อต่อไปนี้ โดยใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพได้ชัด เลือกทำเพียง ๓ หัวข้อ (ความยาวหัวข้อละประมาณ ๕ บรรทัด)

- ๑) อาหารรสแปลกที่ข้าพเจ้าเคยรับประทาน
- ๒) ดอกไม้ที่ข้าพเจ้าชอบเป็นพิเศษ
- ๓) เมื่อข้าพเจ้าไปเยือนหมู่บ้านชาวประมง
- ๔) เมื่อข้าพเจ้าไปทัศนศึกษาที่โรงงานทำน้ำปลา
- ๕) ท้องถนนในกรุงเทพมหานครทุกวันนี้
- ๖) คินวันลอยกระทง
- ๗) อุทยานแห่งชาติที่ข้าพเจ้าเคยเห็นมา

๘) บนทางสายเปลี่ยว

๙) สุสานแห่งหนึ่ง

ตัวอย่างข้อความ ๒ หัวข้อ

๓) เมื่อข้าพเจ้าไปเยือนหมู่บ้านชาวประมง

เกาะปันหยี

เรือแล่นเข้าเทียบเกาะ บ้านเรือนยกพื้นสูงปักเสาอยู่กลางทะเล สร้างติดต่อกันเป็นแพ มีทางเดินเป็นพื้นไม้เชื่อมต่อกันทั่วทั้งเกาะ ปันหยีน่าจะถูกเรียกว่าหมู่บ้านกลางน้ำมากกว่าหมู่บ้านบนเกาะดังชื่อที่เรียกขานกัน เรือหางยาวรับส่งผู้โดยสาร เรือเร็วลำเล็ก เรือแคนูสำหรับนักท่องเที่ยวเช่าชมวิวกวทัศน์ เรือประมง จอดเรียงเป็นแถวอยู่เต็มท่า ท่าเรือหน้าหมู่บ้านยังมีกระชังสำหรับเลี้ยงปลาลอยอยู่เรียงราย บอกให้รู้ว่าสภาพน้ำทะเลหน้าบ้านของชาวเกาะยังใสสะอาด แม้ว่าพวกเขาจะอยู่ที่นี้ไม่น้อยกว่าร้อยปีมาแล้วก็ตาม

๗) อุทยานแห่งชาติที่ข้าพเจ้าเคยเห็นมา

อุทยานแห่งชาติภูกระดึง

อุทยานแห่งชาติภูกระดึง คืออุทยานสวรรค์แห่งไม้ป่านานาพรรณที่มีสีสนสะดุดตา เช่น กุหลาบแดง มะไฟเดือนห้า ว่านมหาเมฆ และเอื้องป่าสารพัดชนิด

แต่เช้าวันนั้นฉันพบว่า กระดุมเงินดอกหนึ่งที่แขงยอดแทรกตัวเข้าไปอยู่ท่ามกลางสีเขียวสดของสนสองใบ ก็เป็นความงามไม่ด้อยไปกว่าเอื้องม้าวิ่งสีแดงสด หรือดอกดินที่เหลืองอร่ามอยู่ตามทางเดิน เส้นสายของใบสนที่แตกกระจายออกโดยรอบทุกทิศทางเป็นแบบแผนที่มีความงดงามตามธรรมชาติโดยตัวของมันเอง ทว่ายังมีสีขาวของดอกกระดุมเงินพุ่งตัวขึ้นมาแซมในจังหวะที่เหมาะสมจะทำให้มันโดดเด่นยิ่งขึ้น

อุปสรรคของการสื่อสาร

กิจกรรมหน้า ๔๖-๔๗

สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๗-๘ คน สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันโดยให้นักเรียนคนหนึ่งเป็นผู้จัดบันทึก เรื่องที่สนทนาควรเกี่ยวกับอุปสรรคของการสื่อสารตามที่แต่ละคนได้ประสบมา อุปสรรคนั้นๆ มักเกิดขึ้นที่องค์ประกอบใดของการสื่อสารมากที่สุด และเกิดขึ้นที่ใดรองๆ ลงมา อุปสรรคเหล่านั้นมีส่วนคล้ายคลึงกันอย่างไร มีอะไรที่แตกต่างกันบ้าง

กิจกรรมข้อนี้มีความประสงค์จะให้นักเรียนได้สังเกตการสื่อสารในชีวิตประจำวันว่า บางครั้งการสื่อสารก็เกิดอุปสรรคได้ การเล่าสู่กันฟังก็เพื่อให้นักเรียนคนอื่นๆ ได้รับรู้และสังเกต เห็นอุปสรรคการสื่อสารในองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป เรื่องที่เล่าควรเป็นเรื่องจริงมีสาระ มิใช่จำเรื่องซ้ำชั้นเล่าสู่กันฟัง นักเรียนควรระบุได้ว่าอุปสรรคในการสื่อสารนั้นมักเกิดขึ้นที่ องค์ประกอบใดของการสื่อสารมากที่สุด เกิดขึ้นที่ใดตรงลงไป และอุปสรรคนั้นคล้ายคลึงกันอย่างไร

ตัวอย่างที่ ๑

นักเรียนคนหนึ่งเล่าว่า วันหนึ่งเพื่อนของตนเร่งทำงานไม่มีเวลาออกไปกินอาหาร กลางวันจึงฝาก ให้เพื่อนคนหนึ่งซื้อข้าวผัดจากตลาดมาให้ด้วย และบอกว่าอย่าใส่กุ้งนะ เพื่อนคนนั้นซื้อข้าวผัดปูมาฝาก ปรากฏว่ากินไม่ได้เพราะเขาแพ้อาหารทะเลทุกชนิด เพื่อนคนนั้นเห็นใจจึงขี่จักรยานกลับไปตลาดซึ่งอยู่ห่าง จากบ้าน ๒ กิโลเมตร เพื่อซื้ออาหารให้ใหม่

นักเรียนอาจบันทึกได้ว่า อุปสรรคในการสื่อสารเรื่องนี้เกิดจากผู้ส่งสารบอกความต้องการ ของตนไม่ครบถ้วน (ส่วนผู้รับสารก็ไม่ถาม เข้าใจเอาเอง) เข้าใจว่าผู้สั่งไม่ชอบกุ้ง จึงตัดสินใจ ซื้อปู ผู้ส่งสารควรบอกว่า อย่าใส่ของทะเลทุกชนิด การสื่อสารก็จะไม่มีอุปสรรค

ตัวอย่างที่ ๒

นักเรียนคนหนึ่งรีบเข้าห้องเรียนให้ทัน เพราะกลัวถูกทำโทษ ครูอีกคนหนึ่งเห็นเข้าจึงเรียกตัวมาจะ ลงโทษ เพราะผิดกฎของโรงเรียนที่เดินลัดสนาม ทั้งๆ ที่มีป้ายประกาศอย่างชัดเจนว่า “ห้ามเดินลัดสนาม” นักเรียนเถียงครูว่า “ผมไม่ได้เดินลัดสนาม ผมวิ่งต่างหาก” ครูไม่ยอมฟังจะลงโทษให้ได้ ผมเลยไปจากครู คนนั้นไม่เข้าห้องเรียน นักเรียนรู้สึกว่าคุณครูไม่ฟังเหตุผล จึงไม่ยอมให้ลงโทษ เรื่องบานปลายถึงครูใหญ่

ตัวอย่างนี้ การสื่อสารล้มเหลว ไม่ใช่เพราะสารที่ป้ายนั้นไม่ชัดเจน เป็นไปไม่ได้ที่จะ เขียนสารให้ครอบคลุมสาระทุกชนิด ผู้รับสารควรคำนึงถึงเจตนารมณ์ของสารว่า ต้องการความ เป็นระเบียบและความสวยงามของสนามหญ้า ครูควรชี้แจงให้นักเรียนเกิดสำนึกว่า การเถียง ข้างๆ ครูๆ นั้นจะทำให้การสื่อสารไม่ดี จะทำให้เกิดผลร้ายต่อตัวเอง เมื่อไปสื่อสารกับผู้อื่นต่อๆ ไปในอนาคต ครูต้องใช้ภาษาในการสื่อสารที่ดี เรื่องจะได้ไม่บานปลาย

ให้สังเกตเกี่ยวกับการสื่อสาร

ให้นักเรียนออกมาเล่าให้เพื่อนฟังหน้าชั้นถึงประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ระหว่างบุคคลต่างๆ อันเนื่องมาจากการสื่อสารไม่เข้าใจกัน อาจหลีกเลี่ยงไม่เอ่ยชื่อบุคคลหรือสถานที่จริง

ให้นักเรียนซึ่งเป็นผู้ฟังตั้งข้อสังเกตว่าความขัดแย้งนั้นๆ เกิดขึ้นจากอุปสรรคของการสื่อสารจริง หรือไม่ ถ้าไม่ใช่ ความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะเหตุใด

จุดมุ่งหมายของการทำกิจกรรมนี้ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของตน และนำความรู้จากหนังสือเรียนไปใช้

ตัวอย่าง

นักเรียนผู้หนึ่งเล่าว่าในการจัดงานสงกรานต์ปีนี้ของวัดใกล้บ้าน เมืองงานผ่านไปแล้ว คณะกรรมการจัดงานได้ประชุมกันเพื่อประเมินผล ในการประชุมกรรมการคนหนึ่งได้พูดว่า งานนี้หากไม่ได้พวกของตน งานก็จะล้มเหลว การพูดเช่นนั้นทำให้กรรมการหลายคนไม่พอใจ มีกรรมการคนหนึ่งเลือดร้อนพูดโต้แย้งด้วยถ้อยคำรุนแรง และว่ากรรมการคนนั้นว่าพูดเอาแต่ ดีใส่ตัวเอาชั่วให้คนอื่น เหตุการณ์ลุกลามจนมีการชกต่อยกันขึ้น

จากเรื่องนี้นักเรียนอาจสังเกตได้ว่า อุปสรรคในการสื่อสารอาจเกิดจากอุปนิสัยของผู้ส่งสาร ซึ่งสำคัญจนผิดคิดว่าตนดีกว่าคนอื่น และยังพูดยกตนข่มท่านอีกด้วย ส่วนผู้รับสาร ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ขาดขันติธรรม ทำให้เกิดเรื่องทะเลาะวิวาทกันได้ อุปสรรคในการสื่อสาร ในเรื่องนี้อีกเรื่องหนึ่งก็คือการขาดประธานที่เด็ดขาดเข้มแข็งพอ ซึ่งอาจจะรับไม่ให้เกิดเหตุการณ์ ลุกลามไป

เขียนบรรยายสั้น ๆ

๑. ให้นักเรียนเลือกเขียนบรรยายถึงอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดขึ้นในองค์ประกอบ ส่วนใดส่วน หนึ่งของการสื่อสารความยาวไม่เกินครึ่งหน้า

นักเรียนอาจเขียนตัวอย่างสถานการณ์ที่แสดงอุปสรรคของการสื่อสารได้ดังนี้

๑. นักเรียนคนหนึ่งบอกเพื่อน ๆ ว่าตนอ่านโฆษณาว่าที่โรงละครแห่งชาติจะมีการแสดงละครเรื่อง “เวนิสวานิช” พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖ เพื่อน ๆ สนใจอยากไปชม ครั้นตัดสินใจจะไปจริง ๆ เพื่อนที่นำมาเล่าให้ฟังไม่สามารถบอกได้ว่าละครแสดงเมื่อไร บัตร ผ่านประตูราคาเท่าไร ใครเป็นผู้จัด และใครเป็นผู้แสดง

อุปสรรคของการสื่อสารที่สำคัญในที่นี้คือนักเรียนผู้นั้นรับสารที่จำเป็นมาไม่ครบ

๒. มีชายคนหนึ่งขึ้นไปติดต่องานที่ส่วนราชการแห่งหนึ่ง ตั้งใจว่าจะไปขอทราบ รายละเอียดเกี่ยวกับการช่วยเหลือของทางราชการในการปลดหนี้สินของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ ให้เอกสารมาอ่าน แต่เอกสารนั้นเข้าใจยาก ทำให้ไม่ทราบรายละเอียดเรื่องดังกล่าว และเกิดความไม่เข้าใจว่าทางราชการไม่อยากจะช่วยเหลือราษฎรอย่างจริงจังเท่าใดนัก

อุปสรรคของการสื่อสารที่สำคัญในที่นี้คือ ภาษาที่ใช้เข้าใจยากสำหรับชายผู้นี้ จึงไม่สามารถสื่อความหมายได้ เป็นการสื่อสารที่ผิดวิธี ที่ถูกคือ น่าจะใช้การอธิบายประกอบ เพื่อจะได้เข้าใจชัดเจน

๓. ศิริกุลและดวงแขนัดกันว่าจะไปลพบุรีด้วยกัน และนัดพบกันเวลา ๘.๐๐ น. ศิริกุลไปที่สถานีรถไฟแต่ดวงแขไปที่สถานีขนส่งจึงไม่พบกัน

อุปสรรคการสื่อสารในที่นี้คือ สื่อสารกันไม่ครบถ้วนชัดเจน

กิจกรรมหน้า ๕๐-๕๑

ข้อ ๑-๕ จุดประสงค์ให้นักเรียนใช้ความคิด ความสังเกตของนักเรียนเอง โดยครูไม่ต้องชี้แนะ

พิจารณาภาษาหรือสำนวนไทย

เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารทุกข้อ บางข้อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลดี แต่บางข้อเว้นเสียได้จะดีกว่า

การพูดให้สัมฤทธิ์ผล

กิจกรรมหน้า ๗๖

๑. นักเรียนพิจารณาความเป็นมาและกรณีแวดล้อมที่กำหนดให้ต่อไปนี้ แล้วเตรียมบทพูดให้พอเหมาะ เพื่อนำไปพูดให้สัมฤทธิ์ผลสมความมุ่งหมาย ความยาวประมาณครึ่งหน้ากระดาษ ใช้เวลาพูดประมาณ ๒-๓ นาที

๒. ให้นักเรียนนำเสนอบทพูดที่ได้เตรียมไว้ตามข้อ ๑ นำเสนอหน้าชั้นเรียนแล้วให้นักเรียนทั้งชั้นตั้งข้อสังเกตว่า การพูดน่าจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใด สรุปข้อสังเกตเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย

กิจกรรมนี้มุ่งเป็นการฝึกการพูดให้สัมฤทธิ์ผล ตามกรอบที่กำหนด นอกจากนี้ครูอาจเปลี่ยนแปลงกรอบของเรื่องและสถานการณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของนักเรียน กิจกรรมข้างต้นควรให้นักเรียนได้ทำอย่างทั่วถึง เพราะให้พูดคนละ ๒-๓ นาทีเท่านั้น

การอ่านเพื่อพัฒนาตนในด้านความรู้

กิจกรรมหน้า ๘๙

๑. ดัดข่าวที่นักเรียนเห็นว่ามีสารประโยชน์จากหนังสือพิมพ์ ผูกไว้บนกระดาษมาตรฐาน เขียนแสดงความเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสารประโยชน์ของข่าว การใช้วรรคหน้า ว่ามีคุณสมบัติเข้าใจให้ผู้อ่านใคร่ติดตามเนื้อข่าวมากน้อยเพียงใด เขียนสรุปเนื้อข่าวอย่างสั้นๆ ลงบนกระดาษที่ใช้ผูกข่าวนั้น อาจใช้ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ส่งครูผู้สอนเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดตลอดภาคเรียน

๒. ตัด บทนำ หรือคอลัมน์ประจำที่นักเรียนสนใจจากหนังสือพิมพ์ ฝึกฝนลงบนกระดาษเช่นเดียวกับข้อ ๑ แสดงความคิดของนักเรียนว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาความในบทนำหรือในคอลัมน์ประจำนั้นๆ เพราะเหตุใด เขียนลงบนกระดาษฝึกได้บทนำหรือคอลัมน์ประจำนั้น

๓. อ่านสารคดีสั้นๆ ในหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร บอกที่มาให้ชัดเจน โดยจดชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือพิมพ์ วัน เดือน ปี ชื่อคอลัมน์ ฯลฯ สรุปสั้นๆ ว่าสารคดีนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร น่าสนใจอย่างไร ส่งครูหรือนำไปติดที่ป้ายนิเทศ

๔. รวบรวมแผ่นพับให้ความรู้ต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การประหยัด การใช้ยาฆ่าแมลง การดูแลรักษาเครื่องใช้ไฟฟ้า การท่องเที่ยว นำมารวบรวมไว้เป็นสมบัติของห้อง อาจใช้เป็นข้อมูลสำหรับงานพูดหรืองานเขียนของนักเรียนต่อไป

กิจกรรมในหน้านี้มี ๔ ข้อด้วยกันล้วนแต่เป็นการรวบรวมความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่นักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวัน นักเรียนอาจพบแล้วละเลยไม่สนใจอ่าน จุดมุ่งหมายในกิจกรรมนี้จึงมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนได้อ่านและทำกิจกรรมตามที่กำหนด เช่น จดบันทึก สรุป หรือแสดงความคิดเห็น อันจะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาทักษะการรับสาร การบันทึกจากการอ่าน ของนักเรียน การเก็บรวบรวมความรู้นี้ ครูควรให้ส่งเป็นระยะๆ ตลอดภาคเรียนจะได้ผลดียิ่งขึ้น

การรับสารและส่งสารเพื่อกิจธุระ

กิจกรรมหน้า ๑๒๕

กิจกรรมบทนี้เป็นการสื่อสารเพื่อกิจธุระ สารควรชัดเจน ไม่กำกวม ไม่ทำให้ผู้รับสารตีความไปต่างๆ ผู้รับสารไม่ควรเดาเรื่อง ไม่กล่าวแซง โต้แย้ง คัดค้านก่อนที่จะฟังจบและไม่ด่วนตีความก่อนที่จะรับสารนั้นให้ครบถ้วนก่อน ครูควรฝึกให้นักเรียนรู้จักการพิจารณาสารและส่งสารเพื่อกิจธุระ จึงจะได้ผลสมประสงค์

๑. พิจารณาข้อความในโทรเลขฉบับหนึ่ง ดังนี้

มารถด่วนเชียงใหม่ถึงกรุงเทพฯ ๑๘.๐๐ น. วันอาทิตย์

สิตา

๑. ข้อความในโทรเลขนี้ชัดเจนหรือไม่
ข้อความในโทรเลขนี้ไม่ชัดเจน

๒. ผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไรบ้าง

ผู้รับสารอาจสงสัยว่า “ถึงกรุงเทพฯ ๑๘.๐๐น.” นั้นถึงสถานีใด อาจเป็นสถานีบางซื่อซึ่งใกล้บ้านหรือสถานีหัวลำโพงกันแน่ นอกจากนี้ยังไม่ทราบจุดประสงค์ของผู้ส่งสารว่าต้องการให้ไปรับหรือต้องการบอกกล่าวเท่านั้น ผู้รับสารอาจเดาว่าถ้าต้องการเพียงบอกให้รู้จะต้องไปเสียเงินค่าโทรเลขทำไม แล้วก็เกิดความกังวลว่าจะไปรับที่ไหนดี จึงควรเขียนโทรเลขเสียใหม่ดังนี้

มารถด่วนเชียงใหม่รับด้วย ถึงบางซื่อ ๑๘.๐๐ น. วันอาทิตย์ที่ ๑๘ นี้

สิตา

อย่างไรก็ดี หากความสัมพันธ์ของผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นไปในลักษณะที่ผูกพันกันก็จะเข้าใจว่าไปรับที่สถานีใด เพราะข้อความในโทรเลขจะชัดเจนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้รับสารกับผู้ส่งสาร

๒. สมมติว่านักเรียนจะส่งโทรเลขถึงเพื่อนในต่างจังหวัด แจ้งข่าวว่าเพื่อนผู้นั้นสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยได้ พร้อมทั้งบอกให้มาสัมภาษณ์ จงร่างข้อความโทรเลขฉบับดังกล่าวให้มีความแจ่มแจ้งและประหยัดถ้อยคำสมกับเป็นโทรเลข

สอบติดสังคมวิทยา จุฬา สัมภาษณ์ ๒ มิถุนายน ๘ โมงเช้า ที่ติกรัฐศาสตร์
วิรัตน์

วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓ พ ๕๐๓

การขยายประโยค

กิจกรรมหน้า ๗

๑. ขยายประโยคต่อไปนี้ให้ประกอบด้วยคำอย่างน้อย ๑๒ คำ ประโยคที่ขยายแล้วอาจเป็นประโยคความเดียว ประโยคความซ้อน หรือประโยคความรวมก็ได้

- ๑) รัฐบุรุษผู้นั้นเกิดในครอบครัวชวานา
- ๒) ลูกช่วยงานคุณแม่
- ๓) รถบรรทุกชนรถประจำทาง
- ๔) ไก่เห็นตีนงู
- ๕) คุณพ่อเปิดประตู

กิจกรรมที่เกี่ยวกับการขยายประโยคนั้น มุ่งหมายให้นักเรียนฝึกทักษะการคิดหาคำที่เหมาะสมมาใช้ผูกประโยคให้รวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ และให้ได้ความสอดคล้องต่อเนื่องกับข้อความที่กล่าวนำให้ไว้ทั้ง ๕ ข้อ นั้น การฝึกเช่นนี้มีผลเท่ากับฝึกกระบวนการคิดนั่นเอง จุดมุ่งหมายสำคัญในการทำกิจกรรมนี้ ต้องการให้นักเรียนมีความคล่องตัว ทั้งในการใช้ภาษา และการใช้ความคิดควบกันไป โดยที่ไม่ต้องการให้ความรู้ด้านไวยากรณ์ หรือหลักภาษามาเป็นอุปสรรคสกัดกั้นความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา แต่เป็นเครื่องช่วยให้เข้าใจภาษาได้ชัดเจนเป็นระบบขึ้นเท่านั้น ดังนั้นจึงได้ระบุไว้ในตอนท้ายของคำสั่งว่า “ประโยคที่ขยายแล้วอาจเป็นประโยคความเดียว ประโยคความซ้อน หรือประโยคความรวมก็ได้” กล่าวอย่างสั้นๆ คือ นักเรียนจะแต่งให้เป็นประโยคชนิดใดก็ได้ สุดแต่แต่ความคิดจะชักนำไป

ข้อนี้จะทำเป็นตัวอย่างสัก ๓ ประโยค ดังนี้

- ๑) รัฐบุรุษผู้นั้นเกิดในครอบครัวชวานา

ขยายประโยค รัฐบุรุษผู้ยิ่งยงผู้นั้นเกิดในครอบครัวชวานาที่ขยันขันแข็ง และเป็นครอบครัวที่อดทนต่ออุปสรรคในการทำนามาตลอด

- ๒) ลูกช่วยงานคุณแม่

ขยายประโยค ลูกทุกคนช่วยงานคุณแม่ได้เกือบทุกเรื่องตั้งแต่หุงข้าว ทำกับข้าว ดูแลบ้าน จนกระทั่งซักผ้า รีดผ้า

- ๓) รถบรรทุกชนรถประจำทาง

ขยายประโยค รถบรรทุกทรายวิ่งมาด้วยความเร็วสูง เมื่อถึงสี่แยกเบรคไม่อยู่จึงชนท้ายรถประจำทางปรับอากาศที่หยุดรอไฟเขียว

๒. ประโยคต่อไปนี้เป็นประโยคความซ้อน หรือประโยคความรวม แสดงการวิเคราะห์ส่วนประกอบให้เห็นด้วย

- ๑) สัตว์ประหลาดที่เห็นนี่คือแมลงธรรมดาๆ นี่เอง
- ๒) ท้าวอาทิตย์วงศ์จะต้องสวรรคตในวันรุ่งขึ้น ถ้าไม่ทำพิธีบูชาขวัญ
- ๓) เนื้อเรื่องกล่าวถึงชีวิตวัยเยาว์ของเด็กชายคนหนึ่งที่เคยโตขึ้นในชนบท
- ๔) ถ้าเรามีข้อสงสัย หรือมีความคิดเห็นอย่างไร ก็ควรจดบันทึกไว้
- ๕) เขารู้สึกไม่ค่อยสบาย จึงหยุดงาน ๑ วัน
- ๖) เชื้อนครินทร์ครินทร์จะกักเก็บน้ำที่ไหลบ่ามาตามลำน้ำแควใหญ่ในฤดูฝน
- ๗) คุณแม่วางจดหมายไว้บนโต๊ะข้างโทรทัศน์เพื่อให้คุณพ่อเห็นได้ง่ายๆ
- ๘) พอประกาศรับสมัครได้ไม่กี่วัน ก็มีคนมาสมัครกว่าพันคน

ประโยคทั้ง ๘ ข้อ ที่นำมาให้นักเรียนพิจารณาว่าเป็นประโยคความซ้อน หรือประโยคความรวมนั้น เป็นประโยคมีที่มาจากการใช้จริง ๆ หลายประโยคปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนมาแล้ว มิใช่เป็นประโยคที่คิดขึ้นเอาเองเพื่อประโยชน์แก่การฝึกโดยสถานเดียว การที่เราต้องพิถีพิถันว่าต้องเป็นประโยคที่มีใช้มาแล้วจริงๆ นี้ เพราะเราต้องการให้การเรียนภาษาเป็นการเรียนจากประสบการณ์ที่มีอยู่จริงในการใช้ภาษาในสังคม แนวการเรียนลักษณะนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในวงวิชาการสมัยใหม่ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษา ครูผู้สอนจึงควรตระหนักไว้ด้วยว่า ประโยคที่จะหามาให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์เพิ่มเติม ควรเลือกนำประโยคซึ่งมีที่มาจากชีวิตประจำวัน และได้มาตรฐานตามสมควร การหัดสังเกตและวิเคราะห์ในทำนองนี้อยู่เนืองๆ เป็นการวางพื้นฐานทักษะการคิด และกระบวนการวิเคราะห์อย่างดียิ่ง อนึ่งครูไม่ควรด่วนตัดสินว่ากระบวนการวิเคราะห์ของนักเรียนผิดหรือถูก แต่ให้เฟื่องที่วิธีคิดหรือกระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นสำคัญ

กิจกรรมข้อนี้นุ่งการวิเคราะห์ ร่วมกันขบคิดและถกเถียง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ข้อนี้จะแสดงให้เห็นสัก ๓ ประโยค

- ๑) สัตว์ประหลาดที่เห็นนี่คือแมลงธรรมดาๆ นี่เอง
 ประโยคนี้เป็นประโยคความซ้อน
 ประโยคหลักคือ สัตว์ประหลาดนี่คือแมลงธรรมดาๆ นี่เอง
 ประโยคที่ซ้อนอยู่คือ (เรา) เห็นสัตว์ประหลาด (ผู้พูดและผู้ฟังกำลังเห็นสัตว์ประหลาดอยู่)
- ๒) เนื้อเรื่องกล่าวถึงชีวิตวัยเยาว์ของเด็กชายคนหนึ่งที่เคยโตขึ้นในชนบท
 ประโยคนี้เป็นประโยคความซ้อน
 ประโยคหลักคือ เนื้อเรื่องกล่าวถึงชีวิตวัยเยาว์ของเด็กชายคนหนึ่ง

ประโยคที่ซ่อนแสดงรายละเอียดของเด็กชายคนหนึ่ง ประโยค “(เด็กชายคนนั้น) เติบโตขึ้นในชนบท”

๓) **เขารู้สึกไม่ค่อยสบายจึงหยุดงาน ๑ วัน**

ประโยคนี้เป็นประโยคความรวม

ประโยคแรกคือ เขารู้สึกไม่ค่อยสบาย

ประโยคหลังคือ (เขา) หยุดงาน ๑ วัน โดยมีคำสันธาน “จึง” เป็นคำเชื่อมประโยค

การลำดับคำ

กิจกรรมหน้า ๙

จุดมุ่งหมายโดยรวมยอดของกิจกรรมการลำดับ คือ ต้องการที่จะให้นักเรียน

ก. เข้าใจความหลากหลายของวิธีการผูกประโยคในภาษาไทย

ข. ให้นักเรียนสามารถผูกประโยคได้อย่างหลากหลายด้วยตนเอง ทั้งสองข้อข้างต้นนี้จะส่งผลให้แต่ละคนมีลีลาการใช้ภาษาของตนเองโดยเฉพาะต่อไป ลีลาการใช้ภาษาของแต่ละคนถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญยิ่งของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

๑. **ประโยคต่อไปนี้เรียงลำดับคำในประโยคได้กี่แบบ อะไรบ้าง**

ในนครแห่งหนึ่งนานมาแล้ว มีชายคนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษ

ที่ถามว่าประโยคที่กำหนดให้ อาจเรียงลำดับคำได้กี่แบบ คำตอบไม่จำเป็นต้องตายตัวว่าต้องเป็นเท่านั้นเท่านั้นแบบ อยู่ที่ข้อสรุปของนักเรียนหลังจากที่ได้ใช้ความสังเกตภายในเวลาอันจำกัด ขอให้ระลึกว่าคำถามข้อนี้ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมโดยอิสระเสรี ไม่ใช่คำถามสำหรับการทดสอบเพื่อวัดแบบปรนัย ซึ่งจะต้องมีคำตอบเพียงคำตอบเดียว คำถามสำหรับกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่จะต้องเป็นคำถามเปิด หรือคำถามที่ยืดหยุ่นได้ อันจะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนขยายวงออกเรื่อยๆ ไป

การเรียงลำดับคำในประโยคแตกต่างกันความหมายของประโยคก็จะแตกต่างกันไปด้วย มีประโยคบางประโยคที่เรียงลำดับต่างกันแต่ความหมายกลับคงเดิม กิจกรรมนี้ต้องการให้นักเรียนได้ฝึกคิด เรียงลำดับคำในประโยค โดยให้มีความหมายเหมือนเดิม

ในนครแห่งหนึ่งนานมาแล้ว มีชายคนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษ ประโยคนี้เรียงลำดับได้หลายแบบ เช่น

๑. ในนครแห่งหนึ่งมีชายคนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษมานานแล้ว

๒. นานมาแล้วในนครแห่งหนึ่งมีชายคนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษ

๓. นานมาแล้วมีชายคนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษในนครแห่งหนึ่ง

๔. มีชายคนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษในนครแห่งหนึ่งนานมาแล้ว
๕. มีชายคนหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษมานานแล้วในนครแห่งหนึ่ง
๖. มีชายคนหนึ่งในนครแห่งหนึ่งตั้งตนเป็นผู้วิเศษมานานแล้ว

๒. ผู้กบประโยคจากคำหรือกลุ่มคำที่กำหนดให้ต่อไปนี้เท่านั้น ให้ได้อย่างน้อย ๑๐ ประโยค

ที่ เห็น แมว ดำ กัด หมา เมื่อวานนี้ ต่าง ตัวผอม เด็ก ข้างบ้าน

ถือหลักเดียวกับข้อ ๑ คือ ยืดหยุ่นได้ ถ้านักเรียนจะขอให้เพิ่มจำนวนคำที่กำหนดให้อีกเล็กน้อย ก็ควรยอมได้ และถ้านักเรียนไม่มีเวลาพอที่จะทำได้ถึง ๑๐ ประโยค ก็ควรจะอะลุ่มอล่วยให้เช่นเดียวกัน ถ้านักเรียนมีความสามารถสูงสามารถทำได้มากกว่า ๑๐ ประโยค ก็ควรสนับสนุน

กิจกรรมนี้มุ่งหวังให้นักเรียนได้ฝึกเรียงลำดับคำในประโยคให้มีความหมาย โดยเรียงลำดับคำต่างๆ กันไป

เมื่อวานนี้เด็กตัวผอมที่ข้างบ้านเห็นแมวดำกัดหมาดำ
 เมื่อวานนี้เด็กตัวผอมที่ข้างบ้านเห็นแมวต่างกัดหมาดำ
 เด็กตัวผอมที่ข้างบ้านเห็นแมวดำกัดหมาดำเมื่อวานนี้
 เด็กตัวผอมที่ข้างบ้านเห็นแมวต่างกัดหมาดำเมื่อวานนี้
 เมื่อวานนี้เด็กตัวผอมเห็นแมวดำกัดหมาดำที่ข้างบ้าน
 เมื่อวานนี้เด็กตัวผอมเห็นแมวต่างกัดหมาดำที่ข้างบ้าน
 เด็กตัวผอมเห็นแมวดำกัดหมาดำที่ข้างบ้านเมื่อวานนี้
 เด็กตัวผอมเห็นแมวต่างกัดหมาดำที่ข้างบ้านเมื่อวานนี้
 เมื่อวานนี้ที่ข้างบ้านเด็กตัวผอมเห็นแมวดำกัดหมาดำ
 เมื่อวานนี้ที่ข้างบ้านเด็กตัวผอมเห็นแมวต่างกัดหมาดำ
 ที่ข้างบ้านเด็กตัวผอมเห็นแมวดำกัดหมาดำเมื่อวานนี้
 ที่ข้างบ้านเด็กตัวผอมเห็นแมวต่างกัดหมาดำเมื่อวานนี้
 แมวดำเห็นหมาดำกัดเด็กตัวผอมที่ข้างบ้านเมื่อวานนี้
 แมวดำเห็นหมาดำกัดเด็กตัวผอมเมื่อวานนี้ที่ข้างบ้าน
 แมวต่างเห็นหมาดำกัดเด็กตัวผอมที่ข้างบ้านเมื่อวานนี้
 แมวต่างเห็นหมาดำกัดเด็กตัวผอมเมื่อวานนี้ที่ข้างบ้าน

๓. พิจารณาว่าประโยคแต่ละคู่ต่อไปนี้มีความหมายต่างกันอย่างไร เป็นประโยคชนิดเดียวกันหรือไม่ และนักเรียนได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียงลำดับคำอย่างไร

๑. ก. ฉันไม่ต้องช่วยเขาอีกต่อไป
ข. ฉันต้องไม่ช่วยเขาอีกต่อไป
๒. ก. เธออาจไม่ไปต่างประเทศแต่ลำพัง
ข. เธอไม่อาจไปต่างประเทศแต่ลำพัง
๓. ก. ในสวนสาธารณะผู้มีวัฒนธรรมไม่ควรทิ้งสิ่งของไม่เป็นที่ไม่ว่ากรณีใดๆ
ข. ไม่ว่ากรณีใดๆ ผู้มีวัฒนธรรมไม่ควรทิ้งสิ่งของไม่เป็นที่สวนสาธารณะ

ในการทำกิจกรรมข้อนี้ ผู้สอนโปรดระลึกไว้ด้วยว่า การพิจารณาประโยคที่มีความหมายต่างกันหรือไม่ นั้นไม่สุ้งยากนัก นักเรียนส่วนใหญ่สามารถตอบหรือช่วยกันตอบได้ แต่การที่จะอธิบายว่าต่างกันอย่างไร ไม่ใช่ของง่ายจำเป็นต้องอาศัยการอภิปรายร่วมกัน และถกเถียงกันในฐานะที่แต่ละคนก็เป็นเจ้าของภาษาด้วยกัน อาจใช้วิธียกตัวอย่าง และขยายความประโยคสั้นๆ ที่กำหนดให้ นั้นให้ยาวออกไปให้แจ่มกระจ่างขึ้น ก็จะช่วยให้การอธิบายชัดเจน ตัวอย่าง

- ก. ฉันไม่ต้องช่วยเขาอีกต่อไป
- ข. ฉันต้องไม่ช่วยเขาอีกต่อไป

ความหมายของประโยคในข้อ ก. นั่นก็คือ เขาสามารถช่วยตัวเองได้แล้ว หมความจำเป็นที่จะต้องช่วยเขา ส่วนของความหมายในข้อ ข. นั้น เป็นการตั้งปณิธานของตัวเองว่าต่อไปนี้ฉันจะไม่ไปช่วยเขาอีก ถ้ายังไม่เข้าใจในความแตกต่าง ก็อาจจะต้องยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเข้าประกอบตามสมควร

อนึ่ง ครูควรนำประโยคทำนองนี้มาเทียบกันให้มาก ๆ จะทำให้นักเรียนแตกฉานยิ่งขึ้น

ความยาวของประโยค

กิจกรรมหน้า ๑๒

๑. ช่วยกันปรับปรุงประโยคต่อไปนี้ให้กะทัดรัดขึ้น

กระผมมีความเสียใจเป็นอย่างยิ่งที่จำเป็นจะต้องแจ้งให้ท่านทราบว่า กระผมได้เจรจากับ หลานชายของท่านให้เลิกมายุ่งเกี่ยวกับลูกสาวของกระผม มิฉะนั้นกระผมจะต้องจัดการอย่างหนึ่งอย่างใด แต่การเจรจานั้นไม่ประสบผลสำเร็จ หลานชายของท่านยังมีความต้องการที่จะดำเนินการขัดความประสงค์ของกระผมต่อไป

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้ร่วมกันทำทั้งชั้น ชั้นต้นควรอ่านดังๆ ให้ได้ยินทั่วกันสักหนึ่งหรือสองครั้ง แล้วตั้งคำถามขึ้นว่า ข้อความที่ได้อ่านได้ฟังนั้น เย็นเยื่อหรือขาดความกะทัดรัด

หรือไม่ ถ้าคำตอบออกมาว่าเป็นเช่นนั้น ก็ให้ถามต่อไปว่า ตรงไหนในข้อความนี้ที่เย็นเยื่อน่าจะตัดตอนหรือรวบรัดลงได้ แล้วค่อยๆ ขัดเกลาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น วลี มีความเสียใจ บางคนอาจวิจารณ์ว่า น่าจะใช้เพียง เสียใจ ก็พอแล้ว หรือ วลี จำเป็นจะต้อง บางคนอาจวิจารณ์ว่าใช้เพียง จำเป็นต้อง หรือ จะต้อง เพียงเท่านั้นก็แจ่มแจ้งพอแล้ว บางคนอาจเห็นว่า หากใช้ว่า แจ่มให้ท่านได้ทราบ ออกจะเย็นเยื่อไป ใช้เพียงแจ่มให้ทราบ ก็น่าจะเพียงพอแล้ว เหล่านี้ก็ต้องถือว่ามีเหตุผลอยู่ ครูก็อาจยอมรับได้ อย่างไรก็ตามก็สมควรจะเตือนให้นักเรียนระลึกไว้ด้วยว่า ในบางครั้ง แม้คำออกจะฟุ่มเฟือยไปบ้างเล็กน้อย แต่ถ้าหากยังผลให้เกิดความรื่นหู ฟังสบายหู ก็น่าจะยอมรับได้ บางคนอาจวิจารณ์ว่า คำ เจรจา ไม่น่าจะเหมาะ เพราะในกรณีเช่นนี้มีใช้เป็นการเจรจาแต่อย่างใด เป็นเพียงการบอกหรือบอกกล่าวเท่านั้น น่าจะใช้คำเช่นนั้นมากกว่าแต่ถ้ามีบางคนค้านว่า ผู้พูดต้องการใช้สำนวนโวหารเพื่อให้เกิดอารมณ์เป็นพิเศษ ก็น่าจะยอมรับได้

กล่าวโดยสรุป การปรับปรุงประโยคนั้น จะได้ผลออกมาอย่างไร อยู่ที่ลีลาการใช้ภาษาของปัจเจกบุคคลผู้มีใช้น้อย เราต้องเคารพความจริงข้อนี้ด้วย

๒. ขยายประโยคต่อไปนี้ให้ยาวขึ้น และพิจารณาว่าส่วนที่เพิ่มขึ้นนั้นให้รายละเอียดในเรื่องใด

- ๑) นักเรียนไม่ควรท้อถอย
- ๒) เขาเดินทางไปต่างประเทศ
- ๓) บรรณาธิการแก้ไขข้อความ
- ๔) ฉันจะไม่ช่วยเขา
- ๕) เธอจะไปไหม
- ๖) อากาศร้อนมาก
- ๗) ฉันไม่เห็นเขา
- ๘) คุณสมศรีเป็นผู้ดำเนินรายการ
- ๙) อย่าเข้าไป
- ๑๐) เขาจะจัดงานวันเกิด

กิจกรรมการขยายประโยคให้ยาวขึ้นในข้อนี้ คล้ายกิจกรรมข้อ ๑ เรื่องส่วนประกอบของประโยคที่ได้อธิบายไปแล้ว ประเด็นสำคัญเพียงแต่ต้องการให้นักเรียนพิจารณาเพิ่มเติมว่า ส่วนที่เพิ่มขึ้นนั้นให้รายละเอียดเรื่องใด เช่น ข้อ ๑ ตามที่กำหนดไว้ว่า นักเรียนไม่ควรท้อถอย สมมติว่าขยายให้ยาวขึ้นเป็นดังนี้

๑) นักเรียนที่มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้ตนประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ควรท้อถอยในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ในวันข้างหน้าจะมีปัญหาและอุปสรรคที่ใหญ่หลวงมากกว่านี้มากนัก

การขยายเช่นนี้ ส่วนที่เพิ่มขึ้นให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง และรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอุปสรรคของนักเรียน รวมทั้งให้รายละเอียดที่เป็นความคิดคำนึงของผู้พูดไปถึงเหตุการณ์ในอนาคต

นักเรียนจะขยายได้ยาวเท่าใด ขึ้นอยู่กับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้นต่อไป

เจตนาของผู้ส่งสารที่แสดงในประโยค

กิจกรรมหน้า ๑๙

๑. เปลี่ยนแปลงประโยคต่อไปนี้ให้ต่าง ๆ กันไปโดยคงความหมายเดิมไว้

- ๑) มีการพัฒนาสมองของหุ่นยนต์ไปมาก
- ๒) ประมาณสิบโมง รถเบนซ์สีเขียวยุ่ซ่มกั่เลี้ยวเข้าเขตบ้านรับรองที่เชิงเขา
- ๓) การที่ดิฉันเขียนจดหมายไปคุยกับเขานั้นเป็นสิ่งถูกต้องหรือเปล่า
- ๔) เสร็จจากการนำข้าวของไปเก็บในบ้านพัก อดจกั่ขั้บรถคันงามพากรรยาไปรับประทานอาหารกลางวัน
- ๕) งานของเราต้องประสบความล้มเหลวเพราะขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

มุ่งหมายให้นักเรียนฝึกผูกประโยคให้หลากหลายอีกเช่นกัน นักเรียนอาจอาศัยความรู้ที่อยู่ในตอนต้น หรือใช้ความสามารถของตนเองเปลี่ยนแปลงประโยคที่นอกเหนือไปจากที่ให้ไว้ตอนต้นก็ได้ ข้อสำคัญก็คือ ต้อง คงความหมายเดิม ไว้ คำว่า คงความหมายเดิมในที่นี้มีได้หมายความว่า ประโยคทั้ง ๒ แบบ มีความหมายเหมือนกันโดยไม่ผิดเพี้ยนเลย เพราะขึ้นชื่อว่าการใช้ภาษานั้น ถ้าใช้คำแตกต่างกัน เรียงลำดับคำไม่เหมือนกัน จะต้องให้ความรู้สึกบางอย่างแตกต่างไปบ้างเล็กน้อย น้อยๆ เสมอ แม้ว่าความหมายหลักจะคงเดิมก็ตาม

๒. ช่วยกันพิจารณาเปรียบเทียบประโยคแต่ละคู่ในแง่ต่อไปนี้ ๑) ส่วนประกอบของประโยค ๒) ลำดับคำในประโยค ๓) ความยาวของประโยค ๔) การแสดงเจตนาของผู้ส่งสาร แล้วเรียบเรียงเป็นข้อเขียนส่งอาจารย์ผู้สอน

- ๑) ก. ที่นักท่องเที่ยวสนใจก็คือความมีชื่อเสียงของช่องเขาไคเบอร์ในอดีต ทั้งที่เกี่ยวกับการรบการยกทัพ และตำนานอันพิสดารต่างๆ
- ข. นักท่องเที่ยวสนใจที่ช่องเขาไคเบอร์ในอดีตมีชื่อเสียงทั้งในด้านที่เกี่ยวกับการรบการยกทัพ และตำนานอันพิสดารต่างๆ
- ๒) ก. ขณะที่สองสหายเดินไปเกือบจะถึงร้านขายขนม ก็เห็นเด็กชายคนหนึ่งยืนร้องไห้อยู่หน้าร้าน

ข. สองสหายเห็นเด็กชายคนหนึ่งยืนร้องไห้อยู่หน้าร้านขายขนม ขณะที่เขาเดินไปเกือบจะถึงร้าน

๓) ก. ประเทศปากีสถานเป็นที่ตั้งของช่องเขาโคเบอร์ ซึ่งเป็นช่องเขาที่มีชื่อเสียงมาก

ข. ประเทศปากีสถานเป็นที่ตั้งของช่องเขาโคเบอร์ ช่องเขานี้มีชื่อเสียงมาก

ข้อนี้เป็นการทวนความรู้ทั้งหมดที่แสดงไว้ในตอนต้นบท อาจจะแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำหรือถ้าทำเพียงคนเดียวก็เลือกทำเพียงข้อใดข้อหนึ่งก็น่าจะเพียงพอแล้ว

๓. ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ และประโยคบอกให้ทำ ที่มีเนื้อความปฏิเสธอาจมีคำ ไม่ อยู่หน้าหรือหลังคำช่วยกริยา เช่น

๑) เธอไม่ควรปล่อยเวลาให้ล่วงไป

๒) นักเรียนคงไม่เห็นด้วยทุกคน

๓) พี่ไม่ต้องมาเย็นวันนี้

๔) พี่ต้องไม่มาเย็นวันนี้

ส่วนต้นของกิจกรรมได้อธิบายไว้ชัดเจนแล้วไม่น่าจะมีปัญหา จุดมุ่งหมายที่ให้ทำกิจกรรมนี้ก็คือ ให้นักเรียนฝึกผูกประโยคชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ได้ในชีวิตประจำวันเป็นสำคัญ รวมทั้งสังเกตประโยคที่ตนเองขึ้นเองนั้นไปด้วย

วัฒนธรรมกับภาษา

กิจกรรมหน้า ๒๔-๒๕ และหน้า ๒๗

กิจกรรมนี้ก็ต้องอาศัยพื้นความรู้ในบทเรียนเป็นอย่างมาก นักเรียนต้องอ่านทำความเข้าใจมาให้ดี เพราะว่าตามที่กำหนดไว้ว่าให้นักเรียนหาสาเหตุ ที่นอกเหนือไปจากที่กล่าวไว้ในบทเรียนนั้น ย่อมแสดงว่านักเรียนต้องเข้าใจเนื้อหาอย่างแจ่มแจ้งครบถ้วนแล้ว หากนักเรียนบางคนยังหาสาเหตุอื่นอีกไม่ได้ ก็ให้ฟังข้อคิดของนักเรียนคนอื่น ๆ หรือคำอธิบายของครู ครูผู้สอนน่าจะเตรียมคำตอบของตนเองไว้บ้าง เช่น มองว่าศาสนา ระบบการเรียนการสอน การเข้ายึดครองครอบงำของชนชาติอื่น ๆ อาจเป็นสาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม กิจกรรมข้อนี้จะช่วยให้เกิดการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างดียิ่ง สำหรับเรื่องการเรียงความนั้นไม่ควรข้ามไปเลย ควรให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ฝึกเขียนตามหัวข้อที่ตนสนใจ

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

กิจกรรมหน้า ๓๐

อภิปรายร่วมกันทั้งชั้นหลังจากที่ได้อ่านและทำความเข้าใจ หัวข้อ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแล้ว โดยเลือกอภิปรายประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ อาทิ ความไม่ผูกใจเจ็บ ความสามารถในการปรับตัว ให้ครูและนักเรียนช่วยกันหาประเด็นอื่นๆ มาฝึกให้นักเรียนทำ เช่น การรู้จักผ่อนสั้น ผ่อนยาว ความลืมน่าๆ ความรู้จักประสานประโยชน์ การได้มีโอกาสอภิปรายกันเช่นนี้ จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพสะท้อนวัฒนธรรมจากภาษาไทย

กิจกรรมหน้า ๓๒

จุดมุ่งหมายโดยรวมของกิจกรรมนี้ มุ่งประสงค์ให้นักเรียนใช้ความสังเกต และรวบรวมสิ่งที่น่าสนใจในภาษา จากชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนตระหนักว่า หลักความรู้ทางภาษานั้น แท้จริงมาจากภาษาที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันนั่นเอง

๑. ช่วยกันยกตัวอย่างชุดคำที่มีความลดหล่นชั้นเชิงมาหลายๆ ชุด

ตัวอย่างชุดคำที่มีความลดหล่นชั้นเชิง นักเรียนได้เคยผ่านมาแล้วไม่ใช่น้อย ทั้งในมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จึงไม่น่ามีปัญหาหนัก

๒. บันทึกข้อความที่น่าเสนอทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ แล้วพิจารณาว่าคำที่มาจากภาษาต่างประเทศมากน้อยเพียงใด

ในการบันทึกข้อความทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์นั้น ควรจด วัน เวลา รายละเอียดประกอบ เช่น ชื่อรายการ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในรายการนั้น เนื้อหาโดยย่อของรายการด้วย

๓. พิจารณาคำที่ใช้ในแบบพิมพ์ต่างๆ ว่าคำใดเป็นคำศัพท์ที่มาจากภาษาต่างประเทศ และอภิปรายว่าเหตุใดจึงไม่ใช่คำไทยแท้ในแบบพิมพ์นั้นๆ

แบบพิมพ์ที่อ้างถึง ก็เช่นเดียวกัน ควรให้รายละเอียดตามสมควรว่าใครเป็นเจ้าของแบบพิมพ์ แบบพิมพ์นั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร

๔. ยกตัวอย่างคำที่แสดงความละเมียดละไม อันสะท้อนให้เห็นคุณสมบัติดังกล่าวตามความนิยมของคนไทย

คำที่แสดงความละเอียดละไม อาจหาได้จากนวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร ในการยกตัวอย่าง ควรบอกที่มาให้ชัดเจน

๕. ยกตัวอย่างคำที่มีความหมายกลางๆ ซึ่งครอบคลุมคำที่มีความหมายเฉพาะต่างๆ และให้ยกตัวอย่างคำที่มีความหมายเฉพาะเหล่านั้นด้วย อภิปรายว่าคำที่มีความหมายกลางๆ ที่ยกมานั้นเป็นคำไทยแท้หรือเป็นคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศ

คำที่มีความหมายกลางๆ ในกิจกรรมข้อนี้ อาจหาได้จากพจนานุกรม ตลอดจนหนังสืออื่น นักเรียนนำความรู้เดิม ที่เคยเรียนมาแล้ว มาใช้ในกิจกรรมนี้ด้วย

ภาษาไทยมาตรฐาน

กิจกรรมหน้า ๓๔

อภิปราย

๑. ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อไม่ใช้ภาษามาตรฐาน

๒. ความสำคัญของภาษามาตรฐานในกลุ่มชนต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของชนชาติไทย

ทั้งข้อ ๑ และข้อ ๒ เป็นเรื่องกว้างๆ ครูไม่ควรกะเกณฑ์ให้นักเรียนอภิปรายให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ควรทำเท่าที่นักเรียนจะทำได้ เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อไม่ใช้ภาษามาตรฐาน อาจมีดังนี้

๑. สื่อความหมายได้ไม่ตรงกัน ในระหว่างคนต่างท้องถิ่น

๒. ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เพราะความเข้าใจผิด

๓. ยากในการประสานงานระดับประเทศ

๔. ทำให้วิชาความรู้ไม่เจริญก้าวหน้า

๕. ทำให้วิชาความรู้ไม่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง

ส่วนความสำคัญของภาษามาตรฐาน ประเด็นสำคัญก็คือ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่ยกขึ้นมาข้างต้นนี้และปัญหาอื่นๆ ที่จะพิจารณาต่อไป

ความนิยมในการใช้ถ้อยคำคล้องจองในภาษาไทย

กิจกรรมหน้า ๓๖

๑. มีตัวอย่างใดบ้างที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยนิยมคำคล้องจอง และนิยมใช้ร้อยกรองในการสื่อสารหลายชนิด

๒. รวบรวมคำขวัญหรือชื่อต่างๆ เช่น ชื่อสถานที่ เป็นต้น ที่มีคำคล้องจองกันมาคนละ ๑๐ ตัวอย่าง

๓. นำชื่อเฉพาะ (วิสามานยนาม) ของสิ่งต่างๆ ที่เป็นประเภทเดียวกัน เช่น จังหวัด ถนน ชื่อบุคคล ฯลฯ มาเรียงให้คล้องจองกันเท่าที่จะทำได้

กิจกรรมทั้ง ๓ ข้อนั้น เป็นกิจกรรมง่ายๆ อาจให้นักเรียนช่วยกันทำ และนำมาปิดไว้ที่ป้ายนิเทศ ควรฝึกให้นักเรียนทำงานอย่างมีระเบียบเรียบร้อย และเป็นระบบ

ภาษากับการพัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรม

กิจกรรมหน้า ๓๙

๑. แสดงความคิดเห็น

๑) ประโยชน์และโทษของภาษา

๒) วรรณคดีเป็นกระจกส่องภาพของวัฒนธรรมได้

ทั้งข้อ ๑) และข้อ ๒) มีจุดประสงค์คล้ายคลึงกับกิจกรรมหน้า ๓๔ ให้นักเรียนใช้ความคิดร่วมกัน ใครนึกออกว่าภาษามีประโยชน์หรือมีโทษอย่างไรก็ให้แสดงออกมา ครูคอยตะล่อมให้คำนึงถึงเหตุผลสนับสนุน ซึ่งเป็นการฝึกวิธีระดมความคิดที่ดีอย่างหนึ่ง ครูควรให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีอิสระ อย่าตำหนิหรือแสดงความไม่พอใจหากนักเรียนแสดงความคิดเห็นในทางที่ครูไม่เห็นด้วย เว้นแต่ความคิดของนักเรียนออกนอกกลุ่มนอกทาง ควรปรามบ้าง และครูอาจให้ข้อคิดเห็นที่แตกต่างกับนักเรียนแทน เพื่อให้นักเรียนรู้จักพิจารณาด้วยตนเอง

ตัวอย่าง

๑) ประโยชน์และโทษของภาษา

ประโยชน์ของภาษา

๑. ช่วยให้มีมนุษย์สื่อสารกันได้

๒. ช่วยเล่าเรื่องราวในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

๓. ช่วยในการวางแผนการต่างๆ

๔. ช่วยในการสร้างสรรค์วรรณคดี

๕. ช่วยสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม

๖. ช่วยให้มีมนุษย์ได้รับความเพลิดเพลินเจริญใจ

ฯลฯ

โทษของภาษา

๑. ทำให้มนุษย์กล่าวคำเท็จแก่กัน ใส่ร้ายกัน กล่าวหาในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง
๒. ทำให้มนุษย์ข้องติดอยู่กับถ้อยคำ แทนที่จะเข้าถึงความจริง
๓. ทำให้มีการนินทาว่าร้าย
๔. ทำให้นำความลับของผู้อื่นมาเผยแพร่ให้ได้รับความอับอาย

ฯลฯ

หมายเหตุ เพื่อพิจารณาให้ดีแล้วภาษาก็เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งมนุษย์อาจใช้ไปในทางที่ถูก หรือทางที่ผิดก็ได้

๒) วรรณคดีเป็นกระจกส่องภาพของวัฒนธรรมได้

วรรณคดีเป็นกระจกส่องภาพทางวัฒนธรรมได้หลายแง่มุม หลายเรื่องของวิถีชีวิต เช่น การอาชีพ งานอดิเรก การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน การปกครอง สงคราม และสันติภาพ รวมถึงไปถึงสิ่งประดิษฐ์และขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของมนุษย์

๒. อภิปราย “ทำอย่างไรจึงจะรักษาประเพณีท้องถิ่นของชนกลุ่มต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของชนชาติไทยไว้มิให้สูญหาย”

การรักษาประเพณีท้องถิ่นทำได้หลายวิธี เช่น

๑. รวบรวมเก็บรักษาไว้ในรูปของจริง ของจำลอง และบทเรียบเรียง
๒. จัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น
๓. ประชุมสัมมนาในหัวข้อเรื่องความสำคัญของประเพณีท้องถิ่น
๔. จัดหลักสูตรการศึกษา จัดรายวิชา เช่น ในชั้นมัธยมศึกษามีรายวิชาวรรณกรรม

ท้องถิ่น

๕. จัดนิทรรศการ
๖. จัดนำเที่ยวท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์

ฯลฯ

ภาษาถิ่นกับวัฒนธรรม

กิจกรรมหน้า ๕๐

๑. ภาษาถิ่นมีความสำคัญในการจรรโลงวัฒนธรรมไทยหรือไม่ อย่างไร
๒. นักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวันออกมาพูดหรืออ่านบทสนทนาที่ครูหามาให้หน้าชั้นเรียนด้วยสำเนียงภาษาถิ่น แล้วให้นักเรียนช่วยกันพิจารณาการออกเสียงและการใช้คำเท่าที่จะสามารถทำได้

๓. ยกตัวอย่างศัพท์ในวรรณคดีซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่นักเรียนรู้จัก

กิจกรรมหน้า ๔๐ นี้ โดยหลักการทั่วไปคล้ายกิจกรรมหน้า ๓๙ และอันที่จริงแล้วการใช้ความคิดทั้ง ๓ เรื่องนี้ ก็เป็นการตอบสนองหัวข้ออภิปรายข้อ ๒ หน้า ๓๙ นั่นเอง จุดประสงค์โดยรวมของกิจกรรมทำนองนี้ เพื่อส่งเสริมการใช้ความคิดและจินตนาการ รวมทั้งการแสดงออกของนักเรียน ทั้งโดยการพูดและการเขียน

คุณธรรมและมารยาทในการสื่อสาร

กิจกรรมหน้า ๔๗

๑. ความหมายของคำ คุณธรรม และมารยาท ที่ให้ไว้ในบทเรียน นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพียงใด อาจปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร

จุดประสงค์ต้องการถามความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งควรจะเป็นความคิดเห็นประกอบด้วยเหตุผล ไม่มีคำตอบที่ตายตัว ยกตัวอย่างเช่น ในหนังสือเรียนกล่าวไว้ว่า คุณธรรมคือความดีงามอันมีอยู่ในตัวบุคคล ถ้านักเรียนจะปรับปรุงแก้ไขให้เป็นที่ว่า คุณธรรมคือความดีงามที่ปลูกฝังทีละเล็กทีละน้อยด้วยวิธีการต่างๆ จนฝังแน่นเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของบุคคล เช่นนี้ย่อมเป็นความหมายที่แจ่มชัด และลึกซึ้งขึ้น ควรยอมรับได้ แต่ถ้านักเรียนให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรมคืออุดมคติของแต่ละบุคคล ความหมายนี้อาจไม่ตรงตามที่ต้องการ เพราะอุดมคติเป็นสิ่งที่สูงส่ง บุคคลอาจจะยังไม่บรรลุถึงก็ได้ ครูจึงควรวิจารณ์คำตอบของนักเรียนด้วยความพร้อมที่จะยอมรับ ในการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน ในขณะเดียวกันก็ถือโอกาสขัดเกลาความคิดเห็นของนักเรียนไปด้วย ให้มีความสมเหตุสมผลสมจริง และสมแก่วัยของนักเรียน

๒. คุณธรรมของบุคคล กับคุณธรรมของชุมชน เกิดขึ้นได้อย่างไร

เป็นคำถามทบทวนความเข้าใจของนักเรียนจากที่ได้ศึกษามาแล้วในบทเรียน

๓. คำสอนในข้อใดบ้างในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่นักเรียนคิดว่าเป็นปัจจัยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมดำเนินไปได้ดีอย่างเป็นปกติสุข จงยกมาให้เห็นและอธิบาย

คำสอนในทางศาสนาแต่ละศาสนาล้วนเอื้อประโยชน์แก่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปกติสุขทั้งสิ้น ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำหลักธรรมในศาสนาของตนมาแสดงแก่เพื่อนร่วมชั้น ด้วยความเคารพในความเชื่อถือที่แตกต่างของแต่ละศาสนา

๔. ยกตัวอย่างมารยาทในการสื่อสารด้วยวจนะ และอวจนะมาเป็นข้อๆ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นด้วยว่า มารยาทนั้นๆ เกี่ยวกับคุณธรรมข้อใด

ได้ให้ตัวอย่างไว้ชัดเจนอยู่แล้ว

๕. ยกมารยาทในการสื่อสารตามที่กล่าวไว้ในหนังสือ สมบัติของผู้ดี ของ เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (เปีย มาลากุล) มาเป็นข้อๆ

หนังสือสมบัติของผู้ดีของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี จะให้ข้อมูลสำหรับอ้างอิงได้อย่างดียิ่ง

ตัวอย่างเช่น

- ผู้ดีย่อมไม่ข้ามกรายบุคคล
- ผู้ดีย่อมไม่ล่วง แคะ แกะ เกา ในที่ประชุมชน
- ผู้ดีย่อมไม่ชิงคู่สนทนาผู้อื่น ให้ไปสนทนากับตน

เหล่านี้ล้วนเป็นมารยาทในการสื่อสารทั้งสิ้น ครุณาจะได้ให้นักเรียนใช้หนังสือเล่มนี้เป็นหลักด้วย

การสื่อสารในครอบครัว

กิจกรรมหน้า ๕๓

๑. นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่ตนเคยสื่อสารกับบิดามารดา หรือประสบการณ์ที่ตนเคยเห็นผู้อื่นสื่อสารกับบิดามารดา แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ แล้ววิเคราะห์ว่า เป็นเพราะเหตุใด เกี่ยวกับคุณธรรมและมารยาทในการสื่อสารหรือไม่ อย่างไร

จุดประสงค์ของกิจกรรมข้อนี้ ต้องการให้นักเรียนตระหนักว่าเรื่องของการสื่อสารเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวันหลายเรื่องดูเหมือนจะเป็นเรื่องง่ายๆ แต่ที่เราจำต้องหยิบยกมาเรียนนั้น เพราะเป็นสิ่งที่บุคคลจำนวนมากมองข้ามไป และทำให้เกิดปัญหาารุนแรงตามมาภายหลัง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าบิดากับบุตรไม่สามารถสื่อสารกันได้แม้ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ผลก็คือ บิดาไม่อาจให้คำแนะนำอื่นๆ ที่มีความสำคัญมากแก่บุตร เช่น การเลือกคู่ครอง การศึกษา การคบเพื่อน ทำให้บุตรขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคลที่สำคัญยิ่งในชีวิตของตน โดยทั่วไปแล้วความแตกแยกในครอบครัวมักเกิดมาแต่สาเหตุพื้นฐานคือ การที่บุคคลในครอบครัวไม่สามารถสื่อสารกันได้

๒. กรณีต่างๆ ต่อไปนี้ นักเรียนควรคิดว่า จะพูดว่าอะไร

๒.๑ นักเรียนพูดกับเด็กรับใช้คนหนึ่งให้ไปพบคุณย่าตามคำสั่งของคุณย่า

๒.๒ นักเรียนเล่าเหตุการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นที่โรงเรียน หรือในที่อื่นให้สมาชิกในครอบครัวฟัง ตอนรับประทานอาหารเย็น (ให้บอกด้วยว่า สมาชิกในครอบครัวที่ฟังนั้นมีใครบ้าง)

๒.๓ นักเรียนไม่สามารถกลับบ้านตามเวลาได้ จึงโทรศัพท์แจ้งไปทางบ้าน ตั้งใจจะเรียนให้ผู้ปกครองทราบ แต่ผู้ปกครองไม่อยู่ ญาติที่อาวุโสกว่าของนักเรียนเป็นผู้รับโทรศัพท์ นักเรียนจึงพูดฝากเรื่องราวไว้ให้ญาติผู้นั้นเรียนผู้ปกครองอีกทอดหนึ่ง

๒.๔ ลูกพี่ลูกน้องซึ่งอยู่ครอบครัวเดียวกับนักเรียน มีเรื่องถกเถียงรุนแรงกับลูกจ้างในบ้าน เกี่ยวกับการทำความสะอาดบ้าน โดยลูกจ้างถูกต่อว่าเรื่องทำความสะอาดไม่เรียบร้อย ฝ่ายลูกจ้างก็เถียงว่า ผู้ต่อนั้นเอง ทำให้เกิดความสกปรกขึ้นมาอีก การถกเถียงยืดเยื้อ นักเรียนจะเข้าไปสื่อสารกับทั้งสอง ฝ่ายอย่างไร จึงจะทำให้เรื่องสงบและเกิดความเข้าใจที่ดีต่อไป

ครูและนักเรียนคนอื่นในชั้นพิจารณาว่าการพูดเช่นนั้นๆ ในกรณีข้างต้นนี้เหมาะหรือไม่เหมาะสมอย่างไร ทำให้การสื่อสารสำเร็จหรือไม่เพียงใด มีมารยาทในการสื่อสารที่เหมาะสมเพียงใด ทั้งนี้ควรมีข้อเสนอแนะด้วย

กรณีต่างๆ ที่กำหนดให้ทั้ง ๔ กรณีนั้น ขึ้นกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมด้วย นักเรียนที่ต่างกลุ่มกันอาจใช้ภาษาไม่เหมือนกันที่เดียวกันก็ได้ เพราะฉะนั้นในการวิจารณ์ คำตอบของนักเรียนในข้อนี้จะต้องมีใจกว้างพอ ยอมรับข้อแตกต่างดังกล่าวนั้น ตัวอย่างเช่น กรณีที่ ๑ นักเรียนอาจพูดว่า “นี่ต๊อกลงอย่าสั่งให้ไปหาหน่อยนะ”

“ต๊อกลง ต๊อกลง เร็วๆ เข้าคุณอย่าต้องการพบด่วน”

“คุณอย่าอยากพบต๊อกลง ไม่รู้ว่าท่านจะให้ทำอะไรให้”

คำพูดเหล่านี้อาจเป็นที่ยอมรับได้ ไม่ทำให้เกิดอุปสรรคแก่การสื่อสารใดๆ ทั้งสิ้น แต่ในบางครอบครัวอาจไม่นิยมใช้เช่นนี้ก็ไม่ได้

การสื่อสารในโรงเรียน

กิจกรรมหน้า ๕๖

๑. นักเรียนแบ่งกลุ่มประมาณ ๕ กลุ่ม ระดมความคิดว่า ปัญหาการสื่อสารในโรงเรียนของตน มีอะไรบ้างและจัดแบ่งปัญหาออกเป็นประเภทๆ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งรบกวน เป็นต้นว่า เสียง กลิ่น ความแออัด ไม่ทำให้การสื่อสารดำเนินไปด้วยดี ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติหรือท่าทีของบุคคล เช่น เห็นแก่ตัว มั๊งง่าย ไม่เห็นประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ขอย้ำว่าการระดมความคิดคือ การเปิดโอกาสให้บุคคลที่ร่วมประชุมหารือกัน แสดงความคิดเห็นได้โดยเสรีเกี่ยวกับปัญหาที่กำลังพิจารณาอยู่เฉพาะหน้า ปกติแล้วจะไม่วิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นของกันและกัน แต่ใช้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอของบุคคลหนึ่งๆ ให้เป็นประโยชน์ในการหาข้อสรุปที่ต่อเนื่องไป ถือว่าความเห็นของทุกคนล้วนมีประโยชน์ทั้งสิ้น

๒. นักเรียนช่วยกันพิจารณาว่าปัญหาต่างๆ ที่ระดมความคิดมาได้ในข้อ ๑ นั้น อาจแก้ไขได้อย่างไร ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอะไร

เป็นผลสืบเนื่องจากข้อ ๑

๓. ในกรณีต่อไปนี้ นักเรียนจะใช้คำพูดและแสดงออกให้เหมาะสมอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องคำนึงถึงมารยาทในการสื่อสารด้วย

๓.๑ นักเรียนต้องการขอยืมที่เย็บกระดาษ เครื่องตัดกระดาษ หรือวัสดุสิ้นเปลืองอื่นๆ จากเจ้าหน้าที่ธุรการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลของโรงเรียน นักเรียนอาจแจกแจงรายละเอียดเพิ่มเติมเองได้

๓.๒ มีนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นสูงกว่าข่มเหงนักเรียนอื่น และนักเรียนที่ถูกข่มเหงไม่กล้าร้องเรียน กรณีนี้นักเรียนเห็นว่าควรรายงานใคร รายงานอย่างไร ด้วยเหตุผลอะไร

๓.๓ โรงเรียนได้จัดให้นักเรียนเข้าเรียนโปรแกรมการเรียนอย่างหนึ่ง ในชั้นต้นนักเรียนเห็นว่าโปรแกรมนี้เหมาะแก่ตน แม้จะไม่สู้ชอบนัก แต่ผู้ปกครองไม่เห็นด้วย สั่งให้นักเรียนไปขอเปลี่ยนเป็นโปรแกรมอื่นๆ ซึ่งตรงกับที่นักเรียนชอบตั้งแต่นั้น นักเรียนจะไปพูดกับใคร อาจารย์ประจำชั้น หรืออาจารย์แนะแนว หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ หรือบุคคลอื่น นักเรียนควรจะพูดอย่างไร และด้วยเหตุผลอะไร

กิจกรรมนี้เช่นเดียวกับที่ได้เคยเสนอแนะไว้แล้วว่า คำพูดและวิธีแสดงออกนั้นทำได้หลายวิธี มิใช่วิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้นที่ถูกต้อง

สถานการณ์ที่กำหนดให้ทั้ง ๓ ข้อนั้น ในการที่จะพูดและแสดงออกให้สัมฤทธิ์ผล โดยคำนึงถึงมารยาทในการสื่อสารด้วยนั้น อาจแบ่งได้เป็น ๓ ระยะ คือ เริ่มต้น ดำเนินความสำคัญ และสรุป เช่น

สถานการณ์ที่ ๑ อาจพูดว่า “วิชาภาษาไทยที่พวกหนูเรียนอยู่ตอนนี้อาจารย์มอบหมายให้นักเรียนชั้น ม.๕ ทำป้ายนิเทศแสดงข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หนูขอยืมที่เย็บกระดาษ เครื่องตัดกระดาษ และขอใช้หนังสือพิมพ์และวารสารเก่าๆ ที่ทางโรงเรียนมีอยู่ เพื่อนำไปเป็นอุปกรณ์ในการจัดทำป้ายนิเทศค่ะ หนูขอยืมไม่เกิน ๑ สัปดาห์เท่านั้น ขอรับไปตอนนี้เลยได้ไหมคะ”

กิจกรรมทำนองนี้ จุดมุ่งหมายสำคัญคือ ให้นักเรียนเกิดความเคยชินในการใช้ภาษาในการใช้คำพูดในสัมฤทธิ์ผล และโดยคำนึงถึงมารยาทในการสื่อสารด้วยในทุกสถานการณ์

การสื่อสารในวงสังคมโดยทั่วไป

กิจกรรมหน้า ๖๑

๑. นักเรียนแสดงการไหว้แบบไทย ในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น
๒. สถานการณ์ต่อไป่นี้ ควรเริ่มต้นการสื่อสารอย่างไร ใช้คำพูดว่าอะไร ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติด้วย นักเรียนอื่นๆ วิจารณ์ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ
๓. เขียนจดหมายตามข้อกำหนด

คล้ายคลึงกับกิจกรรมในหน้า ๕๖ นั้นเอง สำหรับข้อ ๓ นั้น ต้องการฝึกให้เขียนจดหมาย ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สำคัญยิ่งในชีวิตประจำวัน นักเรียนควรทบทวนความรู้ในหัวข้อ

สื่อสารผ่านจดหมาย ในหนังสือเรียนวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๑ จุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมชุดนี้ต้องการฝึกให้นักเรียนเคยชินกับการทักทาย การใช้คำขอบคุณ ขอโทษ การไหว้ที่ถูกต้อง และสวยงามตามโอกาสที่เหมาะสม ฝึกให้นักเรียนมีความอ่อนน้อม ใ้ถ้อยคำนุ่มนวล อ่อนหวาน (ปิยวาจา) รวมทั้งให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และช่วยกันรักษาไว้

ให้นักเรียนรู้จักเลือกใช้ภาษาในการแสดงความยินดี หรือเสียใจให้เหมาะสมกับวาระ ถูกต้องตามกาลเทศะ ทั้งในการสื่อสารเฉพาะหน้ากัน และการสื่อสารผ่านโทรศัพท์หรือจดหมาย

ภาษากับการปลูกฝังคุณธรรม

กิจกรรมหน้า ๖๕

๑. แบ่งกลุ่มช่วยกันตีความภาษิตต่อไปนี้ แล้วเขียนรายงานส่งครู

๑) มีมิตรโง่เป็นอันตรายกว่าศัตรูฉลาด	
๒) คบคนให้ดูหน้า ซื่อผ้าให้ดูเนื้อ	
๓) ความรู้คู่เปรียบด้วย	กำลัง กายเฮย
สุจริตคือเกราะบัง	ศาสตร์พ้อง
ปัญญาประดุจดั่ง	อาวุธ
กุมสติต่างโล่ป้อง	อาจแกลัวกลางสนาม
๔) มีบุญหนุนแต่ครั้ง	หนึ่งคราว หนึ่งแธ
ห่อนย้งห่อนยืนยาว	เกลือกแคล้ว
กำเร็บจักเป็นราว	รอยติ ฉินพ้อ
เรียบราบสุภาพแล้ว	กลับได้สองกาล

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายโดยรวม เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความในภาษิตนั้นๆ สามารถตีความภาษาในภาษิตได้ และนำข้อคิด คุณธรรมในภาษิตนั้นๆ มาใช้ในชีวิตประจำวันได้ การตีความภาษิตนั้นควรร่วมกันคิดจะได้ข้อสรุปที่ดีกว่าหรือแม่นยำกว่าการกระทำแต่ลำพังคนเดียว ฉะนั้นจึงควรให้นักเรียนแบ่งกลุ่มช่วยกันตีความภาษิตต่อไปนี้ แล้วเขียนรายงานส่งครู

ข้อ ๑ และ ๒ เป็นภาษิตที่สอนให้มีความรอบคอบในการคบคน ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับนักเรียน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่คล้อยตามเพื่อนง่าย ดังนั้นจึงควรระมัดระวังการคบเพื่อนเพราะการมีมิตรโง่นั้นเป็นอันตรายกว่ามีศัตรูฉลาด เนื่องจากเราจะไม่ระวังมิตร ส่วนการคบคนให้ดูหน้าซื่อผ้าให้ดูเนื้อนั้นในปัจจุบันดูแต่เพียงหน้าก็ยังไม่พอ แต่การดูหน้านั้น

เป็นการดูเบื่องตันว่าหน้าตาของผู้นั้นชวนคบหรือไม่ ไว้วางใจได้เพียงไรเท่านั้นเอง ครูควรให้นักเรียนช่วยกันตีความ เพื่อให้เกิดความคิดและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อ ๓ เป็นภาษิตที่สอนให้เห็นคุณค่าของสติปัญญา หากเรามีความรู้ ความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งมีปัญญาด้วยจะช่วยให้เราสามารถดำรงชีวิตได้อย่างดี

ข้อ ๔ คนที่มีบุญอดหนุนทำให้ประสบความสำเร็จได้เป็นครั้งคราวนั้น มิใช่ว่าจะเป็นความสำเร็จที่ยั่งยืนนาน ฉะนั้นจึงไม่ควรกำเริบ หรือทะนงตน เพราะความกำเริบ ทะนงตนนั้นจะเป็นทางให้ถูกตำหนิติฉินได้ (ไม่แน่ว่าบุญจะอดหนุนได้ตลอดไป) แท้จริงควรสุภาพเรียบร้อย (ไม่กำเริบ ทะนงตนจะดีกว่า เพราะความสุภาพเรียบร้อยนั้นมีแต่ผลได้แก่ผู้ประพฤติทั้งกาลปัจจุบัน และกาลอนาคต)

หมายเหตุ ข้อความที่อยู่ในวงเล็บคือ เนื้อความที่มีอยู่ในบทโคลงภาษิต

๒. อ่านนิทานต่อไปนี้ แล้วอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่า เกี่ยวกับการผดุงคุณธรรมอย่างไร ให้เขียนแสดงความคิดเป็นความเรียงสั้นๆ ประมาณ ๓๐๐ คำ แล้วส่งครู

นิทานที่กำหนดให้อ่านนั้นค่อนข้างยาว จึงควรมอบหมายให้นักเรียนอ่านมาเป็นการบ้าน นักเรียนที่ไม่ชอบอ่าน หรือไม่ชอบปฏิบัติตามคำสั่งคำมอบหมายของครู มีวิธีแก้ไขอย่างไร ได้เสนอแนะไว้แล้วในข้อเสนอแนะในการสอนและการใช้สื่อการสอนตอนต้นของคู่มือครูเล่มนี้

ถามและตอบให้มีประสิทธิผล

กิจกรรมหน้า ๗๑

อภิปรายในชั้นเรียนว่า จุดประสงค์ที่กล่าวไว้ในหนังสือข้างต้นนี้ นักเรียนเห็นว่าข้อใดสำคัญที่สุด ให้เหตุผลประกอบด้วย และพิจารณาร่วมกันว่า อาจมีจุดประสงค์อื่นได้อีกบ้าง ระบุมาให้ชัดเจน

มีจุดประสงค์สำคัญเช่นเดียวกับกิจกรรมหลายข้อที่ผ่านมาแล้ว คือ ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย ถ้านักเรียนมีความเห็นต่างออกไปมากเพียงไร ก็ยิ่งถือว่าการสอนประสบความสำเร็จมากขึ้นเพียงนั้น

ข้อควรคำนึงในการถาม

กิจกรรมหน้า ๗๓

สถานการณ์ต่อไปนี้จะข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องการถามอย่างไรหรือไม่ จงอธิบาย

๑) ฉันได้ที่นั่งข้างหลังคนขับ คนที่นั่งข้างๆ ฉันเป็นผู้ชายชาวศรีลังกาผิวดำมิด เขาคุยสนุก และเป็นคนเอื้อเฟื้อ เมื่อรถถึงปลายทาง เขาช่วยยกกระเป๋าให้ฉันเอาไปใส่ตู้เก็บของผู้โดยสารให้ และยังซื้อ กาแฟมาให้ฉันอีก ยายแหม่มที่นั่งกึ่งกาแปอยู่โต๊ะข้างๆ ชะโงกหน้ามาถามว่า “นั่นสามีคุณหรือ” ฉันฉุนกึก

๒) วันนี้โสภิตามาโรงเรียนแต่เช้า ในห้องเรียนยังไม่มีใคร มีแต่ฉันนั่งอ่านหนังสืออยู่คนเดียว เธอเดินรี่เข้ามาหาฉัน คุยอย่างสนุกสนานถึงการซื้อของเมื่อวันอาทิตย์ “คุณแม่ฉันซื้อเสื้อแล้วลืมทิ้งไว้ ต้องกลับไปเอา โอ้ย ชั้นลงบันไดเลื่อนจนจะเวียนหัวตาย เธอเคยเห็นไหม บันไดเลื่อนนะ” “แหม” ฉันร้อง แล้วก็สะกดกลั้นคำพูดไว้เพียงนั้น

๓) ทันใดนั้น พรทิตยก็กระตุกมือฉัน ฉันสะดุ้ง เงยหน้าขึ้น พจนันะเอง เขาเดินเฉียดโต๊ะเราไป ฉันประสานตากับเขาอย่างจ้อง แต่เขาทำหน้าที่เฉย เหมือนไม่เคยรู้จักฉันมาก่อน และเดินเลยไปอย่าง ไม่แยแส ฉันรีบก้มหน้าซ่อนน้ำตาที่เอ่อขึ้นมาปรึ่มขอบตา เสียงพรทิตยถามแจ้วๆ “เอ๊ ทำไมพจนันทำท่า ยังกับไม่รู้จักเธออะ ทำไมเธอไม่เรียกเขาละ หรือเธอโกรธกับเขาแล้ว นี้อรเธอได้ยินฉันพูดไหม ทำไมเงียบ ไปละ” ฉันรู้สึกรำคาญพรทิตยจนทนไม่ไหวคว้ากระเป๋าได้ก็ลุกจากโต๊ะมาเสียเฉยๆ

กิจกรรมในสถานการณ์จำลองทั้ง ๓ ข้อที่กำหนดให้ นักเรียนต้องพิจารณาให้ละเอียด จึงจะได้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องการถามให้เกิดประสิทธิผล เพราะการถามในบางครั้งนั้นแทนที่จะได้คำตอบที่ดี ที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ กลับกลายเป็นว่าคำถามนั้น ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีแก่ผู้ที่ถูกถาม เมื่อนักเรียนพิจารณาสถานการณ์จำลองทั้ง ๓ ข้อแล้ว ก็จะได้ข้อคิดในการถามว่า สิ่งใดควรถาม สิ่งใดไม่ควรถาม

ข้อ ๑ สถานการณ์ที่กำหนดให้มีข้อมูลน้อยเกินไป นักเรียนอาจแสดงความคิดเห็น แตกต่างกันออกไป ครูต้องใจกว้างรับฟังความคิดเห็นต่างๆ เช่น นักเรียนบางคนอาจจินตนาการว่า “ยายแหม่ม” เป็นผู้หญิงฝรั่งสูงอายุผู้ใจดี มีเมตตา มองโลกในแง่ดี มีมนุษยสัมพันธ์และเอ็นดู “ฉัน” ซึ่งนั่งคู่กับผู้ชายผิวดำชาวศรีลังกา “ยายแหม่ม” เห็นเขาคุยกับฉันอย่างสนุกสนาน แสดงความเอื้อเฟื้อ ช่วยยกกระเป๋าไปเก็บให้ และซื้อกาแฟให้ฉันดื่ม “ยายแหม่ม” ก็น่าจะคิดว่า เขาและฉันเป็นสามีภรรยากันได้ คำถามว่า “นั่นสามีคุณหรือ” น่าจะเป็นคำถามที่แฝงความชื่นชมว่า “ฉัน” โชคดีที่มีสามีเป็นสุภาพบุรุษ ดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นอย่างดี หาก “ฉัน” ไม่ได้เป็นภรรยาของชายชาวศรีลังกาคนนี้ “ฉัน” ก็ไม่น่าจะ “ฉุนกึก” “ฉัน” ไม่น่าโกรธ “ยายแหม่ม” ซึ่งมีน้ำใจชะโงกหน้ามาทักเลย นักเรียนบางคนอาจแสดงความคิดเห็นว่า เมื่อไม่แน่ใจสถานภาพการสมรสของบุคคล ก็พึงเว้นที่จะถามเช่นนั้น ไม่ว่าจะเจตนาดีเพียงใด หญิงโสดจำนวนมากจะรู้สึกเสียหาย ถ้าจะมีผู้เข้าใจว่าเธอมีสามี

ข้อ ๒ สถานการณ์ที่กำหนดให้มีข้อมูลน้อยเกินไปเช่นเดียวกับข้อ ๑ หากโสภิตากับฉันเป็นเพื่อนสนิทกัน โสภิตาเล่าเรื่องไปซื้อของเมื่อวันอาทิตย์ “คุณแม่ฉันซื้อเสื้อและลืมทิ้งไว้ ต้องกลับไปเอา โอ้ย ชั้นลงบันไดเลื่อนจนจะเวียนหัวตาย เธอเคยเห็นไหมบันไดเลื่อนนะ”

ฉันก็คงจะฟังโศภิตาคูย และนี่ก็ภาพตามไปด้วย พร้อมทั้งพยักหน้ารับเพื่อน และพูดเสริมว่า “สูงหลายชั้นน่าเวียนหัวจริง ๆ” ถ้าโศภิตามีอุปนิสัยชอบเหยียดหยาม และดูถูกดูแคลนผู้อื่น ข้อความที่ว่า “เธอเคยเห็นไหมบันไดเลื่อนนะ” ก็จะมี ความหมายในเชิงว่า ฉันล้าหลังไม่เคยเห็น บันไดเลื่อน ซึ่งโศภิตาขึ้นลงจนนับครั้งไม่ถ้วน “ฉัน” จึงร้อง “แหม” และต้องเคืองอยู่บ้าง ถึงกับต้องสะกดกลั้นคำพูดไว้ เพราะหากพูด คำพูดก็คงจะไม่เหมาะสม

ข้อ ๓ พฤติกรรมของพจน์ที่แสดงต่ออร และกิริยาของอรที่เกิดขึ้น พรทิพย์น่าจะสังเกต ได้ว่า ชาย หญิง ที่เคยรู้จักกันคู่นี้คงมีเรื่องบาดหมางกันเสียแล้ว พรทิพย์ควรมีมารยาท ที่จะไม่พูดอะไรที่ตอกย้ำกระทบกระเทือนอารมณ์ให้อรไม่สบายใจเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมข้อ ๑ และข้อ ๒ สถานการณ์กำหนดให้สั้นไป แต่เมื่อสังเกตข้อความลงท้าย ว่า “ฉันจุกจิก” และ “แหม ฉันร้องแล้วก็สะกดกลั้นคำพูดไว้เพียงนั้น” ตามลำดับก็รู้ว่า ผู้ถูกถามไม่พอใจผู้ถามส่วนข้อ ๓ อาการที่ฉันทนไม่ไหว คว่ากระเป๋าก็ลุกหนีจากโต๊ะไป ก็ยอมแสดงว่า ฉันไม่พอใจคำพูดรวมทั้งคำถามของพรทิพย์ สถานการณ์ทั้ง ๓ นี้ให้ข้อคิด ในการถามว่า ผู้ถามพึงหลีกเลี่ยงคำถามใดๆ ที่คาดว่าผู้ถูกถามจะไม่พอใจ มีมารยาทในการ ถาม เช่น ไม่ถามให้ผู้ถูกถามบังเกิดความอาย หรือรู้สึกว่าคุณสบประมาท และต้องคำนึงถึง วัฒนธรรมของผู้ถูกถามด้วย เพราะการไม่เข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่นอย่างถ่องแท้อาจเกิดความ เข้าใจผิดกันได้ได้ง่ายๆ อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงเป็นคนโกรธง่าย ควรเป็นคนใจกว้างและให้อภัย ในความไม่รู้ของผู้อื่นบ้าง

กิจกรรม ๓ ข้อนี้ให้ข้อคิดที่ว่า การถามต้องคำนึงถึงบุคคล กาลเทศะ และข้อสำคัญ ก็คือ มารยาทและวัฒนธรรม

ครูและนักเรียนควรช่วยกันกำหนดสถานการณ์ทำนองนี้ขึ้นมา แล้วให้นักเรียนทั้งชั้น ช่วยกันวิจารณ์จะทำให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น

วิธีตั้งคำถาม

กิจกรรมหน้า ๗๗

๑. ฝึกตั้งคำถามและให้คำตอบดังนี้

๑) ตั้งคำถามและให้คำตอบให้ตรงตามจุดประสงค์ต่างๆ ที่แสดงไว้ในหนังสือเรียน หรือ จุดประสงค์อื่นที่นักเรียนคิดขึ้นเอง

๒) ตั้งคำถามโดยให้ผู้ตอบทราบที่มาของคำถาม ๕ ข้อ ให้มีเนื้อความต่างๆ กันไป และ ให้คำตอบที่น่าจะตรงกับคำถามนั้นด้วย

๓) ตั้งคำถามที่ตอบได้หลายทางมา ๕ ข้อ

ในการทำกิจกรรมข้อนี้ ครูอาจทำให้ดูเป็นตัวอย่างสัก ๑-๒ ข้อ เช่น

๑) เมื่อมีจุดประสงค์เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริง หรือข้อคิดเห็นจากฝ่ายหนึ่งอาจตั้งคำถาม เช่น “เออ สมศรี เธออ่านข่าวเรื่องเจ้าหน้าที่องค์การการค้าของคุรุสภามาชุมนุมเรียกร้องความเป็นธรรมที่หน้ากระทรวงศึกษาธิการหรือเปล่า เธอมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง ควรหรือไม่ควร เธอเห็นเป็นอย่างไร”

ถ้านักเรียนได้เห็นตัวอย่าง ก็อาจทำได้ด้วยตนเองได้โดยง่าย จุดมุ่งหมายของกิจกรรมข้อนี้ต้องการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนช่างซักช่างถาม โดยที่คำถามนั้นเป็นคำถามที่ช่วยก่อให้เกิดความสัมพันธ์ภาพที่ตีระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ มิใช่ก่อให้เกิดความรำคาญหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดี

๒. อ่านข้อความต่อไปนี้ เมื่ออ่านจบแล้ว ให้ช่วยกันพิจารณาว่าควรตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อความที่อ่านอย่างไร เขียนมาเป็นข้อๆ

คำถามเกี่ยวกับข้อความที่อ่านอาจตั้งขึ้นได้อย่างหลากหลายสุดแต่ความสงสัยหรือความอยากรู้อยากเห็นของผู้ถาม เช่น ข้อความจาก พินความหลัง ของพระยาอนุนามนราชชน คำถามอาจมีดังนี้

๑. เหตุการณ์เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อไร นานมาแล้วใช่หรือไม่

๒. หมู่บ้านแห่งนี้น่าจะอยู่ในส่วนใดของประเทศ

๓. ราษฎรที่ได้ฟังคำชักชวนนั้นเกิดความเข้าใจหรือไม่

๔. ถ้าราษฎรฟังไม่เข้าใจน่าจะเป็นเพราะสาเหตุอะไร

ข้อความจาก หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย ของ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ

๑. วรรณคดีร้อยแก้วหมายถึงอะไร

๒. เหตุใดคนรุ่นก่อนที่ไม่รู้จักวัฒนธรรมตะวันตกจึงคิดไปไม่ถึงว่า วรรณคดีร้อยแก้วของไทยจะเปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปเช่นนี้

๓. ระบบความคิดนึกหมายความว่าอย่างไร ต่างกับระบบคุณค่าอย่างไร

จุดประสงค์ของกิจกรรมข้อ ๒ นี้ เป็นการส่งเสริมการอ่านโดยใช้ความคิดไปด้วยโดยปริยาย มิใช่เพียงอ่านผ่านๆ ไปเท่านั้น นักเรียนทุกคนควรจะได้รับ การปลูกฝังให้เกิดอุปนิสัยเช่นนี้ติดตัวตลอดไป

ข้อควรคำนึงในการตอบ

กิจกรรมหน้า ๘๑

๑. ตอบคำถามต่อไปนี้

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนได้ทบทวนข้อควรคำนึง ทั้ง ๓ ข้อ ให้เข้าใจ

๑) ข้อควรคำนึงในการตอบที่นักเรียนเห็นว่าสำคัญที่สุดคือข้อใด ให้เหตุผลด้วย

กิจกรรมนี้นักเรียนจะตอบข้อใดก็ได้ แล้วแต่เหตุผลของแต่ละคน ต้องการให้นักเรียนอ่านทบทวนทั้ง ๓ ข้อ แล้วเปรียบเทียบว่าข้อใดสำคัญที่สุด ซึ่งในความเป็นจริงแล้วสำคัญทุกข้อ

๒) ถ้าผู้ตอบจับประเด็นของคำถามผิด จะเกิดผลอย่างไรบ้าง

ถ้าผู้ตอบจับประเด็นของคำถามผิด ก็จะทำให้ตอบไม่ตรงประเด็น ไม่สามารถทำความเข้าใจแก่ผู้ถามได้ หากเป็นการตอบข้อสอบก็ไม่ได้คะแนน ผู้ถามอาจจะถามซ้ำ ทำให้เสียเวลาในการสื่อสารมากขึ้น ผู้ฟังอาจเกิดความรำคาญด้วย

๓) ในการตอบจะใช้ศัพท์ทางวิชาการในกรณีใดบ้าง และไม่ควรใช้กรณีใดบ้าง

ในการตอบจะใช้ศัพท์ทางวิชาการในกรณีที่ผู้ถามถามในเรื่องวิชาการ และผู้ถามอยู่ในวงวิชาการเดียวกับผู้ตอบ และหากผู้ถามไม่ใช่ผู้อยู่ในวงการวิชาการ ผู้ตอบก็ไม่ควรใช้ศัพท์ทางวิชาการ ควรใช้ภาษาง่ายๆ ใช้การเปรียบเทียบหรือยกตัวอย่างประกอบก็ได้

๒. ช่วยกันหาข้อความในหนังสือวรรณคดีหรือหนังสือต่างๆ ที่แสดงถึงการตอบอย่างเฉลียวฉลาด นำข้อความเหล่านั้นมาอภิปรายในชั้น โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เรียนมา เลือกคำตอบที่ดีเด่นติดแสดงไว้ที่ป้ายประกาศในชั้น

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้ต้องการให้นักเรียนรวบรวมข้อความจากวรรณคดีที่แสดงความสามารถในการตอบคำถาม เช่น ตอนชุกชุกตอบคำถามพระเจ้ากรุงสุโขทัยในกัณฑ์มหาราช ดังความว่า

“จึงตรัสว่าดูกรชชิกลีชาติทุรพล มิ่งนี้มาแกลังกล่าวกลลวงล่อเล่นเจรจามุสา โโก เต ต์ ทานมททา เออคือตัวตนบุคคลผู้ใดในโลกนี้ จะมายอยกบุตรกับอกออกเป็นทานทาสขาด แกะชี่นี้ก็ผิดทาง เกน วาจา ย เปย เยน หรือเอ็งประโลมล่อด้วยลิ้นลมการมอ้างเอาเล่าให้ไหน จนพระลูกกฐินี่มาหลงไหลให้สองพระหลานปานประหนึ่งว่าชีวิตปลิดออกจากกาย สม มา ญา เยน สทุ ทเห เออเอ็งจะมุ่งหมายเอาสิ่งอันใดเป็นที่อาศัยอ้างอิง ควรจะชอบเชื่อคือเนื้อสัตย์จริง ของพฤตมาจารย์ พระพุทธเจ้าข้า ช้าชชิกก็มีได้มีพยานจะอ้างเอาอันใด ให้ท้าวเธอทราบ สิ่งทีจริงใจ ไม่เท็จทูล โย เวสุ สนุ ตโร สมเด็จพระหน่อนเรศรศวรรยาธิเบศเวสสันดรพระองค์ใด ผู้เป็นที่พึ่งพิงสำนักอาศัยแก่นิกรชน ธรณี ริว เสมอแมนแผ่นพสุธาดลอันหนาหนัก เป็นที่พึ่งพิง สิ่งสำนักแก่สรรพสัตว์ทั้งปวง อิว สาคโร มิฉะนั้นประดุจหนึ่งว่าหวังมหาสาครชลาสัย เป็นที่ชลธิถึงหลังไหลล่องล้นมา แต่มหาคงคาทุกถิ่นประเทศเขตกุนนทีธาร ก็เหมือนพระบวร สันดานของพระองค์ ซึ่งทรงพระราชศรัทธาหาปิยบุตรบริจาค อันยอดยากที่จะกระทำได้ทรง สละให้เป็นทาน อันนี้แหละอาจอ้างเอาต่างพยานของข้าชชิก เป็นความสัตย์ดังนี้แล้วแล”

โดยสรุปพระเจ้ากรุงสยามชุกกว่า ชุกไปหลอกลวงพระเวสสันดรอย่างไร พระเวสสันดรจึงยกลูกสุดที่รักทั้งสองนี้ให้เป็นทาสแก่ชุก ชุกจึงตอบอย่างฉลาดว่า ตนเองไม่มีประจักษ์พยานใดใด แต่ก็เป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปว่า พระเวสสันดรเป็นผู้ที่มีเมตตากรุณาแก่สรรพสัตว์โดยทั่วหน้า จึงมีพระราชศรัทธาบริจาคมหาปิยมบุตรทานในครั้งนี่

ข้อความที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบคำถามแม้ไม่มีประจักษ์พยานใดๆ ก็อ้างเอาสิ่งที่ทุกคนรู้มาเป็นข้ออ้าง ทั้งยังพูดยกย่องบุคคลที่ผู้ถามรักใคร่ผูกพันนับถือ จึงทำให้ผู้ถามยอมเชื่อ

๓. ช่วยกันวิจารณ์การตอบคำถามในข้อความต่อไปนี้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นี้ไม่เหมือนคนอื่นที่เมื่อใช้ใครไปทำแล้วก็มักถือกันว่าแล้วกัน แต่พระองค์นี้ท่านไม่ทำเช่นนั้น ครั้งหนึ่งพระองค์ท่านเสด็จตรวจกิจการและเสด็จไปที่โรงเรียนบวรนิเวศ พบครูคนหนึ่งเพิ่งมาจากต่างประเทศใหม่ๆ กำลังสอนวิชาพีชคณิต ซึ่งเวลานั้นยังเรียกว่า แอลเจบรา พระองค์ท่านเสด็จไปรอบๆ เห็นครูกำลังสอน ก บวก ข บวก ค และบวกอะไรต่างๆ อยู่ พระองค์ท่านก็ทรงถามว่า นั่นตัวอะไรนั้น ครูคนนั้นก็ทูลตอบว่าตัว ค ตัว ค ทำไม เขียนหัวไม่ชัดอยู่ครึ่งๆ กลางๆ จะเป็น ด ก็ได้ไม่ใช่หรือ นี่ก็แสดงว่า พระองค์ท่านใส่พระทัยแม้แต่เขียนในกระดานดำก็กลัวเด็กจะไม่เข้าใจ ครูนั้นก็นับว่าเป็นผู้หลักผู้ใหญ่สมัยนั้น พอได้ยินรับสั่งก็ทูลไปว่า เวลานี้สอนแอลเจบราไม่ได้สอนคัตลายมือพะยะค่ะ

(จาก สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสกับการศึกษาของ สุกิจ นิมมานเหมินท์)

การตอบคำถามในข้อความที่ยกมานี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบคำถามไม่ยอมรับในความผิดพลาดของตน ไม่มีความเคารพ ไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง ขาดคารวธรรม เป็นการตอบที่ทำลายตนเองอีกด้วย

๔. ให้สังเกตวิธีตอบคำถามของบุคคลในประวัติศาสตร์ดังต่อไปนี้ และแสดงความเห็นในหัวข้อ

๑) ไหวพริบและปฏิภาณของผู้ตอบ

๒) ศิลปะการใช้ภาษา

๓) การนำกลวิธีในการตอบนั้นๆ มาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน

๑) แสดงไหวพริบของผู้ตอบให้เห็นชัดว่าผู้ตอบใช้หลักความเชื่อของผู้ถามนั่นเองเป็นคำตอบ ซึ่งผู้ถามก็ไม่อาจโต้แย้งได้ นับว่าเป็นการตอบที่ชาญฉลาดอย่างยิ่ง

ศิลปะการใช้ภาษานับว่ายอดเยี่ยม เพราะชัดเจนมีความฉลาด มีปัญญาสามารถใช้แนวเทียบเป็นเหตุผลที่ลึกซึ้ง

การนำกลวิธีการตอบนี้มาประยุกต์ใช้ในกรณีที่ต้องตอบคำถามเพื่อให้ผู้ถามจำนนต่อเหตุผลของผู้ตอบ ซึ่งผู้ตอบไม่สามารถทำตามข้อเรียกร้องของผู้ถามได้

๒) ไหวพริบในการตอบคำถามข้อนี้ นับว่าเป็นเลิศที่ผู้ตอบยกย่องกษัตริย์ทั้ง ๒ ประเทศ ให้อยู่ในฐานะและบารมีที่เสมอกัน ทำให้ผู้ถามพึงพอใจในคำตอบเช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกคำอธิษฐานอันแหลมคมมาอ้างด้วย การใช้ภาษาลังการเหมาะสมกับโอกาสอันยิ่งใหญ่และเหมาะกับบุคคลทั้งยังสิ้น กระชับอีกด้วย กลวิธีการตอบเช่นนี้หากนำมาใช้ในปัจุบันก็จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความยินดีในการตอบคำถามนั้น ซึ่งตอบถูกต้องกับกาลเทศะและสถานการณ์

๓) การตอบคำถามในข้อนี้ แสดงถึงปฏิภาณไหวพริบ สติปัญญาอันสูงส่งของราชทูตไทย โดยตอบไปตามความจริงอย่างสุภาพ ให้ผู้ฟังคิดเอาเองว่าพระมหากษัตริย์ไทยก็มีพลอยทับทิมเหมือนพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศส แต่มีจำนวนมากน้อยเท่าใดนั้นตนไม่อาจทราบได้ เพราะไม่ใช่ผู้ดูแลพระคลังของกษัตริย์ไทย

๔) การตอบคำถามข้อนี้ใช้กับบุคคลที่เสมอกัน หรืออาจจะต่ำกว่าผู้ตอบ เป็นการยอผู้ถาม ซึ่งโดยปกติจะไม่ใช้กับผู้ที่เป็นผู้ใหญ่กว่า หรือมีศักดิ์สูงกว่า หากนำมาใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันก็ต้องคำนึงถึงบุคคลและสถานการณ์ด้วย

นอกจากจะแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อทั้ง ๓ นั้นแล้ว ครูอาจเพิ่มเติมหัวข้ออื่นๆ หรือประเด็นอื่นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้

จุดประสงค์ของกิจกรรมเหล่านี้ ต้องการเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญอย่างยิ่งของการถามและการตอบว่านอกเหนือจากการก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีแล้ว ยังทำให้ความรู้ความเข้าใจของผู้ถามและผู้ตอบกว้างขวางขึ้น มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลยิ่งขึ้น

สัมฤทธิ์ผลของการพูด

กิจกรรมหน้า ๙๔

๑. ตอบคำถามต่อไปนี้ ตอบปากเปล่า หรือเขียนตอบก็ได้
 - ๑) ผู้พูดต่อประชุมชนจะต้องเตรียมตัวด้านใดบ้าง
 - ๒) การพูดต่อประชุมชนให้สัมฤทธิ์ผลจำเป็นจะต้องวิเคราะห์ผู้ฟังในด้านใดบ้าง
 - ๓) ผู้ที่พูดต่อประชุมชนให้สัมฤทธิ์ผลจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติสำคัญๆ อะไรบ้าง

จุดมุ่งหมายโดยรวมยอดของกิจกรรมคือ ความสัมฤทธิ์ในการพูดต่อประชุมชน ซึ่งผู้พูดจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ การเตรียมตัว ควรกำหนดจุดประสงค์ ขอบเขต และแนวทางในการพูดให้ชัดเจน อะไรควรพูดก่อน อะไรควรพูดทีหลัง ผู้ฟังจะได้ไม่สับสน เตรียมความรู้ ข้อมูลข้อเท็จจริงให้ตรงกับเรื่องที่จะพูด โดยศึกษาค้นคว้า หาหลักฐานมาประกอบให้ชัดเจน จะได้

เป็นผู้ที่รู้ และรู้จริง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง คำพูดจะได้มีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ สมเหตุ สมผล ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงประเด็น และมีความหมายชัดเจน ไม่วกวน รู้จักวิธีกล่าว อารัมภบท การดำเนินเรื่อง และกล่าวสรุปให้เหมาะสม ควรหาเวลาซักซ้อมการพูดของตนก่อน เพื่อความเหมาะสมแก่เวลาและความคล่องตัว ป้องกันความผิดพลาด

ข้อ ๒ ผู้พูดควรวิเคราะห์ผู้ฟังหรือกลุ่มผู้ฟังว่าเป็นใคร เพศใด วัยใด ตลอดจน สถานภาพทางสังคม ระดับความรู้ และการศึกษาเป็นอย่างไร มีอาชีพอะไร เป็นต้น ผู้พูดจะได้ เตรียมเรื่องและเตรียมใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องเหมาะสม ใช้ท่วงทีวาจาสุภาพ นุ่มนวลหรือหนักแน่น ตามควรแก่กาลเทศะ ผู้ฟังจะได้เกิดศรัทธาเชื่อถือ ทำให้การพูดสัมฤทธิ์ผล

ข้อ ๓ ผู้พูดควรมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

๓.๑ เป็นผู้มีความรู้ มีข้อมูล มีข้อเท็จจริง รู้เรื่อง เข้าใจเรื่องที่ตนพูดดีพอ ไม่แสดงอคติ ไม่พูดเท็จ

๓.๒ เป็นผู้มีความบุคลิกลักษณะดี แต่งกายสุภาพเหมาะสม น้ำเสียงสุภาพนุ่มนวล ชวนฟัง ชัดถ้อยชัดคำ ออกเสียงถูกต้อง กิริยาท่าทางการพูดเป็นธรรมชาติ สุภาพ และสง่าผ่าเผย รู้จักใช้ภาษา ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๓ มีมารยาทในการพูด เช่น ไม่พูดจาส่อเสียด หยาบหยาม เพื่อเจ้า ไม่ยกตนข่มท่าน รู้จักใช้คำพูดให้เหมาะสมแก่ระดับฐานะของบุคคล ให้เกียรติผู้ฟัง

๓.๔ เป็นคนตรงต่อเวลา ควรกะเวลาพูดให้พอดี ไม่ควรพูดเกินเวลาที่กำหนด จะทำให้ผู้ฟังรำคาญและเบื่อหน่าย ควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในตอนท้ายด้วยการซักถาม หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การพูดต่อประชุมชน และการพูดโน้มน้าวใจ

กิจกรรมหน้า ๑๐๑

๑. การวิเคราะห์และการประเมินค่าพฤติกรรมการพูดต่างกันอย่างไร กระบวนการทั้ง ๒ อย่างนี้ มีประโยชน์อย่างไร อธิบายให้ชัดเจน

การวิเคราะห์พฤติกรรมการพูด คือ การแยกพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของการพูด คือ ผู้พูด สาร และผู้ฟังออกเป็นส่วนตัวว่าแต่ละส่วนนั้นมีลักษณะอย่างไร ตัวอย่างเช่น

๑. วิเคราะห์หรือแยกแยะให้ได้ว่า อะไรคือจุดมุ่งหมายในการพูดครั้งนั้นๆ ของผู้พูด ผู้พูดเตรียมตัวมาหรือไม่ ใช้วิธีนำเสนออย่างไร เป็นต้นว่าผู้พูดระบุจุดมุ่งหมายออกมาตรงๆ แล้วจึงพูดเนื้อหาหรือใช้วิธีพูดถึงเนื้อหาซึ่งค่อยๆ เผยให้เห็นจุดมุ่งหมาย ตลอดจนวิเคราะห์ การใช้เสียง การออกเสียง การใช้ถ้อยคำ รวมทั้งอากัปกริยา

๒. วิเคราะห์เนื้อหาความคิดของผู้พูดว่าเกี่ยวกับเรื่องใด ผู้พูดได้แบ่งประเด็น เป็นกี่ประเด็น ใจความหลัก ใจความรองคืออะไร สัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร เนื้อหาตอนใด เป็นการให้ความรู้ และตอนใดเป็นการแสดงความคิดของผู้พูด สารที่สำคัญของเรื่องที่พูด คืออะไร

๓. วิเคราะห์ว่าผู้ฟังได้แสดงความสนใจและตอบสนองการพูดของผู้พูดอย่างไร

ส่วนการประเมินคือการบ่งชี้ว่าพฤติกรรมการพูดที่ได้วิเคราะห์นั้นว่าดีหรือไม่ มีคุณค่าหรือด้อยคุณค่า เหมาะหรือไม่เหมาะแก่โอกาสหรือแก่ผู้ฟัง ควรถือเป็นแบบอย่างได้หรือไม่ เหล่านี้เป็นต้น ที่ว่าดีหรือไม่ดีนั้น ตัวอย่างเช่น เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ ใช้ภาษา แจ่มแจ้งทำให้เห็นภาพ ใช้คำได้ถูกต้องตามความหมาย เป็นที่เข้าใจได้ดี ออกเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ได้ถูกต้องตามมาตรฐานภาษาไทย การใช้วจนภาษา เช่น การใช้มือ แขน ศีรษะ และการทรงตัวช่วยในการสื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การพูดครั้งนี้อาจถือเป็นแบบอย่างได้ และมีประโยชน์แก่ผู้ฟัง เหมาะกับโอกาส หรือตรงกันข้ามกับที่กล่าวมานี้ กระบวนการ ๒ อย่างนี้มีประโยชน์คือ ทำให้เราไม่ติชมไปโดยขาดหลักเกณฑ์ ขาดเหตุผล หรือติชมไปตามอคติของตนที่มีต่อผู้พูดบ้าง ที่มีต่อเรื่องราวบ้าง

๒. นักเรียน ๓-๘ คน เล่าประสบการณ์ที่เตรียมมาคนละไม่เกิน ๓ นาที

การทำกิจกรรมข้อนี้ ครูควรแนะนำนักเรียนก่อนว่าให้เตรียมเรื่องที่จะเล่า และวิธีการนำเสนอมาให้พร้อม และให้อยู่ในเวลา ๓ นาที เนื้อหาที่จะเล่าควรให้พอเหมาะแก่เวลา การเล่าประสบการณ์ตามข้อนี้ มุ่งให้เล่าประสบการณ์ตรงของนักเรียน ไม่ใช่ประสบการณ์อ้อม ที่ได้รับมาจากการอ่านหรือผู้อื่นเล่าให้ฟัง

ครูอาจวิเคราะห์และประเมินค่าตามแนวต่อไปนี้

- จุดมุ่งหมายชัดเจนมากน้อยเพียงไร
- วิธีนำเสนอทำให้เรื่องน่าสนใจหรือไม่น่าสนใจมากน้อยเพียงไร
- เสียงที่เล่าดังพอที่จะได้ยินทั่วกันทั้งห้องหรือไม่
- น้ำเสียงที่เล่าเหมาะกับเรื่องมากน้อยเพียงไร
- ผู้เล่าเล่าโดยแสดงท่าทางประกอบมากไปหรือไม่
- ถ้อยคำที่ใช้ทำให้เห็นภาพชัด หรือใช้ถ้อยคำไม่ถูกต้อง
- ผู้เล่าแสดงว่ามีมารยาทในการพูด เช่น ใช้ถ้อยคำสุภาพเหมาะสมแก่กาลเทศะ มากน้อยเพียงใด
- เรื่องที่เล่าน่าสนใจ ให้ประโยชน์ ให้ความบันเทิงเหมาะแก่ผู้ฟังมากน้อยเพียงใด

๓. ให้นักเรียนกลุ่มละประมาณ ๓-๕ คน ช่วยกันเตรียมร่างบทพูดเพื่อค้นหาคำตอบสำหรับพูดต่อประชุมชน ใช้เวลาพูด ๕ นาที

ข้อนี้มุ่งให้นักเรียนฝึกทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็ก คือให้ร่างบทพูดที่จะเป็นคำตอบของประเด็นต่าง ๆ เช่น มีประเด็นว่า “เราจะช่วยกันรักษาความปลอดภัยในชุมชนได้อย่างไร” นักเรียนอาจช่วยกันค้นหาคำตอบว่า การรักษาความปลอดภัยในชุมชนควรเริ่มจากความร่วมมือของคนในชุมชน จัดเวรยาม ให้ทุกคนมีบัตรประจำตัว รายงานเจ้าหน้าที่สายตรวจเป็นระยะ ๆ ช่วยกันแสดงไมตรีจิตต่อเจ้าหน้าที่เวรยาม หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจบ้าง ฯลฯ

๔. นักเรียนเตรียมฝึกพูดเพื่อให้ความรู้แก่เพื่อน ๆ ใช้อุปกรณ์เช่น ภาพ แผนภูมิหรือของจริง ประกอบการบรรยายด้วย เรื่องที่จะพูดนั้น อาจเป็นการเล่าประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์อ้อมก็ได้ ตัวอย่างเรื่องที่พูดอาจเป็นการบรรยาย หรือพรรณนาความงามของสถานที่ตามธรรมชาติ โบราณสถาน หรือปูชนียสถานในท้องถิ่น เช่น พระมงคลบพิตร ถ้ำเชียงดาว หัวหิน พัทยา หาดสุรินทร์ ปราสาทหินพิมาย ภูกระดึง เป็นต้น

กิจกรรมข้อนี้เน้นการพูดโดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบ เช่น การใช้ภาพ แผนภูมิ หรือของจริง เช่น เปลือกหอย ใบไม้ ฯลฯ อุปกรณ์ไม่จำเป็นต้องใหญ่โตหรือมากมายนัก เนื้อเรื่องที่เล่าอาจเป็นประสบการณ์ตรง หรือเก็บความมาจากหนังสือก็ได้ การนำเสนอ ใช้วิธีการบรรยายหรือเล่า หรือการพรรณนาให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เช่น พูดเรื่องพระมงคลบพิตร จำเป็นต้องมีภาพองค์พระ และภาพพระอุโบสถ และบริเวณโดยรอบเป็นอย่างน้อย ซึ่งอาจหาได้จากปฏิทิน หรือปกสมุด หรือนำภาพในหนังสือมาให้ดู ถ้าใช้สไลด์ประกอบด้วยยิ่งดี

๕. ฝึกพูดโน้มน้าวใจหน้าชั้น โดยใช้เวลาพูดคนละ ๒-๓ นาที

การพูดโน้มน้าวใจ ผู้พูดต้องใช้เหตุผลที่ให้ผู้ฟังคล้อยตาม ต้องชี้ให้เห็นว่าถ้าผู้ฟังปฏิบัติตามผู้พูดแล้ว จะได้รับประโยชน์อย่างไร ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะเกิดโทษอย่างไร บางคราวอาจใช้อารมณ์ในการโน้มน้าวใจให้คล้อยตามได้บ้าง แต่ไม่ควรใช้มากหรือพร่ำเพรื่อจนเกินไป ผู้โน้มน้าวใจอาจอ้างคำกล่าวของบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป หรืออาจอ้างสุภาษิต คำพังเพย เช่น เมตตากรุณาคุณค่าจุนโลก บ้างด้วยก็ได้

ทั้งนี้ผู้สอนต้องย้าให้ผู้เรียนเข้าใจด้วยว่า การพูดจะสัมฤทธิ์ผลต่อเมื่อผู้พูดมีความรู้ในเรื่องที่พูดอย่างแท้จริง เช่น จะเขียนจดหมายถึงเด็กกำพร้า ต้องทราบชีวิตเด็กกำพร้าเป็นอย่างไร แต่ละวันเด็กกำพร้ามีกิจกรรมอะไรบ้าง ความรู้เหล่านี้อาจได้จากประสบการณ์จริง หรือคำบอกเล่าของบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงจิตวิทยาพื้นฐานของมนุษย์เป็นต้นว่าเด็กจะต้องเปรียบเทียบกับเด็กอื่น ๆ ที่มีพ่อ มีแม่ อยู่เสมอ

ข้อย่อยที่จะทำให้อุเป็นตัวอย่างต่อไปนี้เป็น

๔) ชักชวนให้เพื่อน ๆ เขียนจดหมายถึงเด็กกอนาถาตามสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า

สวัสดีครับเพื่อน ๆ ที่รักทุกคน

ขณะที่เรานั่งเรียนกันอยู่ในห้องนี้ เราแวดล้อมด้วยเพื่อน ๆ ที่รู้ใจ มีครูอาจารย์ที่รัก และเมตตาเรา พอเรากลับบ้านอันเป็นที่อยู่อาศัย ก่อให้เกิดความมั่นคงแก่จิตใจเรา เราก็มียุคนพ่อกุณแม่ พี่ ๆ น้อง ๆ หรือเพื่อนบางคนอาจมีญาติ ๆ รอเราอยู่ พร้อมทั้งจะให้ความอบอุ่นแก่เรา ทำให้เราหายเหนื่อยและไม่รู้สึกว้าเหว แต่เพื่อน ๆ ทราบไหมว่า ยังมีเด็ก ๆ อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่มีโอกาสอย่างพวกเรา เขาพวกนั้นคือเด็กกำพร้า ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือบ้านที่ถาวร มีแต่รัฐหรือมูลนิธิการกุศลต่าง ๆ ทำหน้าที่ปกครองดูแลเขาแทนพ่อแม่ญาติพี่น้อง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมูลนิธิก็มีจำนวนน้อย ไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนเด็ก ๆ เหล่านั้น เขาจึงอาจได้รับการดูแลไม่เพียงพอ และแน่นอนเขาย่อมขาดความอบอุ่น ถึงแม้เขาจะมีเพื่อน แต่เพื่อนแต่ละคนของเขา ต่างก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน พวกเขาคงโหยหาความรักความเมตตา ประารถนา กำลังใจ หวังให้ใครสักคนหรือหลายคนมาเติมชีวิตเขาให้เต็ม เพื่อน ๆ คงเคยคิดว่า เราจะช่วยเด็กหรือเพื่อน ๆ ของพวกเราเหล่านี้ได้อย่างไร

ผมคิดว่า เราน่าจะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่เขา ซึ่งเป็นเพื่อนมนุษย์ของเราบ้าง เราน่าจะเขียนจดหมายถึงเขาแม้ไม่เคยรู้จักมาก่อน ในขั้นแรกเราอาจเขียนจดหมายติดต่อกับเขาแบบธรรมดาๆ ก่อนก็น่าจะได้ ชวนเขาคุยถึงเรื่องต่างๆ ที่ไม่นำไปสู่ความน้อยเนื้อต่ำใจ เช่น เรื่องบุคคลที่มีชีวิตที่ยากเข็ญในอดีตอย่าง ชิวโกมารภัก เรื่องอวกาศ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ สารพิษในอาหาร อาหารขยะ ความเจ็บไข้ได้ป่วยของมนุษย์อันเนื่องมาจากการดำรงชีวิตที่ผิดๆ อยู่ดีกินดีจนเกินไป เป็นต้น การได้คุยกันทางจดหมายคงทำให้เพื่อนผู้ด้อยโอกาสของเราผลิตเพลีน มองโลกกว้างขึ้น มองโลกในแง่ดีขึ้น ทำให้เขาหายว้าเหว หายหม่นหมองและหงอยเหงา ในขณะเดียวกันเขาก็กับเราก็จะได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกันต่อไป เราอาจส่งหนังสือต่างๆ ที่เราเลือกแล้วว่าน่าจะเหมาะไปให้เขาอ่านหรือส่งของที่เห็นว่าเหมาะไปให้เขา เพื่อน ๆ ที่รัก การเขียนจดหมายถึงเพื่อนใหม่เหล่านี้ ยังเป็นการเพาะเมล็ดพืชแห่งความเมตตาให้เติบโตขึ้นในดวงจิตของพวกเรา เป็นการฝึกการเขียนภาษาไทยของพวกเราด้วย ฝึกคิดกลั่นกรองถ้อยคำที่จะใช้สื่อสาร ทั้งยังช่วยจรโลงจิตใจของเรา ผมคิดว่าทางที่ดีที่สุด คือ ขณะที่เขียน ควรนึกถึงสภาพความเป็นจริงของเขา ด้วยความเห็นอกเห็นใจและความปรารถนาดีอย่างจริงใจ

เพื่อน ๆ เห็นด้วยกับผม และจะลงมือทำกันหรือยังเล่าครับ

ขอบคุณครับ

เขียนเชิงวิชาการ

กิจกรรมหน้า ๑๐๘

ให้นักเรียนจดบันทึกจากการฟังต่อไปนี้ อย่างละ ๑ ครั้ง เป็นอย่างน้อย

๑. ข่าวภาคเช้าจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒. รายการสารคดี ประมาณ ๕ นาที จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓. รายการวิทยุหรือโทรทัศน์ที่ชอบ ๑ รายการ
๔. คำบรรยายของครูวิชาใดวิชาหนึ่ง
๕. การประชุมของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน
๖. การอภิปรายสาธารณะที่จัดขึ้นในโรงเรียนหรือในชุมชน

จุดมุ่งหมายโดยรวมยอดของกิจกรรมนี้คือต้องการให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการจดบันทึกจากการฟังดังนี้

๑. เป็นการเตือนความจำ
๒. เพื่อการศึกษาค้นคว้า
๓. เพื่อมีให้สิ่งที่น่าสนใจผ่านไปเฉยๆ บางทีสิ่งที่ผู้บันทึกจดไว้นั้นอาจเป็นเรื่องเล็กไม่น่าสนใจในสายตาของผู้อื่น แต่ภายหลังเรื่องที่จดไว้นั้นอาจมีคุณค่ามากก็ได้
๔. สามารถเก็บเรื่องที่บันทึกไว้ได้นานจนถึงชนรุ่นหลังก็ได้
๕. สร้างความเป็นพหุस्तขึ้นในตัว of นักเรียนเอง

วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ ท ๕๐๔

ภาษากับการแสดงความคิดและการใช้ความคิด

กิจกรรมหน้า ๕

เปรียบเทียบกระบวนการคิดในเรื่องต่อไปนี้ว่า การคิดด้วยวิธีใดจึงจะทำให้คิดได้รวดเร็วถูกต้อง แม่นยำกว่า ทั้งนี้ให้เปรียบเทียบตามทฤษฎีและประสบการณ์โดยตรงของนักเรียน เล่าสู่กันฟังในชั้นเรียน และเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย

๑. ค้นหาคำตอบของปริศนาคำทาย
๒. แบ่งงานกันทำระหว่างออกค่ายพักแรม
๓. พิจารณาแผนที่เพื่อหาตำแหน่งหรือเส้นทางที่ต้องการ
๔. คิดดอกเบี้ยทั้งสิ้นที่จะต้องเสียไปในการซื้อของผอนส่ง
๕. ค้นหาคำที่ต้องการในวรรณคดีท้ายเล่มหนังสือ แต่ปรากฏว่าคำนั้นไม่มีในวรรณคดี

กิจกรรมทั้ง ๕ ข้อนี้ มีจุดประสงค์ให้นักเรียนใช้ความคิด เกี่ยวกับเรื่องใกล้ตัวหรือเรื่องซึ่งเป็นประสบการณ์จริงของนักเรียน และนักเรียนก็จะประจักษ์ว่า การคิดเพื่อหาคำตอบในเรื่องต่างๆ นั้น ต้องอาศัยการแสดงออกทางภาษา เพราะเป็นการสอบทานความคิด ช่วยให้คิดทบทวน เป็นการจุดประกายความคิดให้ส่องสว่างออกไป ช่วยให้ได้รับคำตอบที่ถูกต้องและรวดเร็วกว่าคิดในใจ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการคิด ๕ เรื่อง นักเรียนอาจมีวิธีการคิดที่ต่างไปจากนี้ก็ได้อีก

๑. การตอบปริศนาคำทาย นักเรียนต้องคิดหาคำตอบโดยพิจารณาจากภาษาที่ปรากฏในปริศนาคำทายนั้นๆ นักเรียนอาจคิดและเปล่งเสียงพูดตอบออกมา เมื่อรู้ว่าผิดก็คิดตอบใหม่ทันที จนในที่สุดก็ตอบถูก แต่ถ้าไม่มีการพูดตอบ ความคิดก็จะหยุดนิ่ง เพราะยังไม่มีคำตอบว่าถูกหรือผิด เวลาที่จะผ่านไป

ตัวอย่างปริศนาคำทาย “อะไรเอ๋ยน้ำขึ้นไม่ลอย น้ำน้อยไม่จม” อาจมีนักเรียนตอบว่าสะพาน ซึ่งตรงกับที่มีผู้เฉลยไว้ แต่ก็อาจมีนักเรียนบางคนท้วงว่าสะพานแฉะๆ บ้านของเขา น้ำท่วมจนมิด และมีไม้กระดานบางแผ่นลอยน้ำไปแล้ว ต้องตอบว่าเสาไฟฟ้าที่อยู่ริมคลองถึงจะถูกที่สุด คำตอบทั้งสองนี้เกิดจากความคิดอันมีเหตุผลของนักเรียนซึ่งถือว่าน่าจะถูกต้องทั้งสองคน เพราะถ้าเป็นสะพานกรุงธน สะพานพระปิ่นเกล้า หรือสะพานในลักษณะเช่นนี้ก็ย่อมจะ “น้ำขึ้นไม่ลอย น้ำน้อยไม่จม” เช่นกัน

๒. การแบ่งงานกันทำระหว่างออกค่ายพักแรม เป็นการคิดร่วมกับผู้อื่น เป็นกระบวนการคิดในกลุ่มต้องคิดแล้วพูดให้ผู้ร่วมคิดได้ยินได้ร่วมรับรู้ การออกค่ายพักแรมมักมีรุ่นพี่ หรือผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมประชุมคนกลุ่มนี้มักเสนอความคิดได้ก่อน พอมีผู้นำเริ่มเสนอความคิดคนอื่น ๆ ก็มักได้ความคิดสืบทอดปรึกษาหารือเรื่องสถานที่ ออกสำรวจสถานที่ตามวัน เวลาที่กำหนด หลังจากสำรวจสถานที่ได้ข้อยุติว่า เลือกสถานที่นี้อย่างแน่นอน ผู้เข้าประชุมก็จะสามารถแบ่งงานกันรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถตามความถนัดหรือความสมัครใจ เช่น ฝ่ายกิจกรรมวิชาการ กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ สถานที่ อาหาร ยานพาหนะ การเงิน เอกสาร ประเมินผล อุปกรณ์ รางวัลและของที่ระลึก การรักษาความปลอดภัย ฯลฯ ร่วมกันพิจารณาว่ายังคงขาดฝ่ายใดอีกหรือไม่ ถ้าขาดจะได้เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ต่อไป ผู้มีประสบการณ์อาจเสนอปัญหา และข้อเสนอนั้นๆ เพื่อผู้ออกค่ายจะได้ร่วมกันพิจารณาวางแผนให้รอบคอบยิ่งขึ้น หลังจากต่างฝ่ายต่างวางแผนเตรียมการเรียบร้อย ก็ต้องจัดการประชุมเพื่อนำเสนอผลงานให้ที่ประชุมรับทราบ เพื่อพิจารณาร่วมกันอีกครั้ง จะเห็นว่านอกจากจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับงานต่างๆ แล้ว ยังได้ประโยชน์ในการจัดคนให้เหมาะสมกับงาน การระดมความคิดทำให้ได้ความคิดที่กว้างขวางและรวดเร็ว

๓. การพิจารณาแผนที่เพื่อหาดำแหน่ง หรือเส้นทางที่ต้องการ อาจทำได้ด้วยวิธีนำกระดาษมาปิดทาบบนแผนที่แล้วเลื่อนกระดาษที่นำมาปิดทับนั้น ชั่วครู่ก็จะพบตำแหน่งหรือเส้นทางที่ต้องการ หรือหากมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการหากก็คงจะเร็วยิ่งขึ้นอีก เช่น จะหาว่าอำเภอควนขนุนอยู่ตำแหน่งใดของแผนที่เราอาจสังเกตว่าชื่อสถานที่บอกอะไรแก่เราบ้าง เราอาจคิดว่า ควน เป็นคำแปลก ไม่น่าจะอยู่ในภาคกลางเราก็คิดต่อว่าควน แปลว่าอะไร เป็นภาษาถิ่นใดหรือไม่ อาจใช้วิธีหาศัพท์ในพจนานุกรม หรือถ้ามีผู้ใหญ่เพื่อนฝูง ก็ถามได้บ้างว่าควนขนุนอยู่ภาคใด ควนเป็นภาษาถิ่นใดหมายถึงเนินดิน เมื่อทราบดังนี้ ก็หาแผนที่เฉพาะภาคได้ การคิดเช่นนี้น่าจะมีความถูกต้องค่อนข้างมาก

๔. การคิดดอกเบี๋ยทั้งสินที่จะต้องเสียไปในการซื้อของผ่องส่ง วิธีที่รวดเร็วก็คือ สอบถามผู้ขายขอดูตารางสำเร็จที่บริษัททำไว้ หรืออาจคิดคำนวณตามสูตรการคิดอัตราดอกเบี๋ย ซึ่งมีทั้งลูกคิดหรือเครื่องคำนวณเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก นับว่าประหยัดเวลามาก

๕. การค้นหาคำตอบที่ต้องการดรรชนีท้ายเล่มหนังสือ แต่ปรากฏว่าคำนั้นไม่มีในดรรชนีการค้นหาคำตอบอาจทำได้ตั้งแต่ การคิดหาคำตอบที่ใกล้เคียงกับคำนั้น เช่น เมรุมาศ ไม่ปรากฏในดรรชนีก็ไปค้นที่การถวายพระเพลิง หรือคิดว่าควรจะสอบถามผู้รู้ผู้ใดที่จะให้คำตอบได้ หรือค้นหาคำตอบในสารานุกรม หรือหนังสืออื่นที่เกี่ยวข้อง การคิดหาด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลใกล้เคียงย่อมก่อให้เกิดอุปนิสัยที่ดีติดตัวต่อไป

ทิศทางการคิด

กิจกรรมหน้า ๗

๑. ยกตัวอย่างการคิดในทางวิถนะมา ๕ ประการ เขียนอธิบายให้เข้าใจชัดเจน

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนคิดไปในทางที่เป็นคุณประโยชน์ หรือวิถนะเพื่อให้เป็นเครื่องเตือนใจไม่ให้หลงคิดไปในทางที่ก่อให้เกิดโทษ หรือหายนะทั้งแก่ตนเอง และส่วนรวม

การคิดในทางวิถนะอันเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นมีหลายประการด้วยกัน เช่น คิดหาทางให้พ้นทุกข์ ฝึกตนให้เป็นคนดี คิดหาวิธีให้มีความหวัง และเกิดกำลังใจ เป็นต้น

ตัวอย่าง

ต้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๐ ข้าพเจ้ามีกิจธุระต้องไปพบญาติที่จังหวัดเลย จังหวัดนี้หากจะกล่าวว่ามีหนาวที่สุดในประเทศไทยก็คงไม่มีใครปฏิเสธ ในขณะที่นั้นอากาศกำลังเย็นสบาย ตอนเช้าๆ ออกจะหนาวเสียด้วยซ้ำ ข้าพเจ้าไปพักอยู่กับญาติที่อำเภอเชียงคาน อันเป็นที่ตั้งของแก่งคุดคู้ แก่งหินขนาดใหญ่กลางลำน้ำโขง

แก่งคุดคู้เป็นแก่งหินใหญ่ที่ตั้งขวางทางไหลของสายน้ำ อยู่ในช่วงโค้งของลำน้ำโขงพอดี ทำให้เกิดกระแสน้ำเชี่ยวไหลผ่านแก่ง เป็นผลงานของธรรมชาติที่งดงามอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย ในช่วงที่ข้าพเจ้าไปถึงเป็นช่วงที่น้ำแห้ง จึงเห็นแก่งหินที่อยู่ใต้น้ำมานานจนเกิดสีสนับต่างๆ โผล่พ้นผิวน้ำให้ได้ชมความงามอย่างที่จะหาดูได้ยาก

ริมตลิ่งบริเวณแก่งคุดคู้ มีชาวบ้านห้าหกคน กระจายกันทอดแหหาปลา ทำให้รู้สึกภูมิใจจริงๆ ว่าเมืองไทยเรานี้ ยัง แสนดีหนักหนา ในน้ำ ยัง มีปลา ในนา ยัง มีข้าว ถึงแม้จำนวนปลา จำนวนข้าวจะไม่อุดมสมบูรณ์เช่นอดีตก็ตามเถอะ

ข้าพเจ้าคิดว่ากลับไปกรุงเทพฯ เทียวนี้จะต้องบอกกล่าวให้พรรคพวกเพื่อนฝูงได้รับรู้ทั่วกันว่าโชคดีที่ประเทศไทยยังมีทรัพยากรธรรมชาติเหลืออยู่บ้าง ข้าพเจ้าคิดว่าจะทำอย่างไรดีหนอ ธรรมชาติจะอยู่ต่อไป คนไทยจะรักษาทรัพยากรเอาไว้ให้ลูกหลาน อาจะบอกเพื่อนดีใหม่หรือจะประชาสัมพันธ์อย่างไร

๒. นำตัวอย่างการคิดในทางวิถนะที่เคยพบ หรือได้อ่าน ได้ฟังมาเขียนเรียบเรียงอย่างย่อๆ ด้วยถ้อยคำของนักเรียนเองแล้วแลกเปลี่ยนกันอ่านในชั้นเรียน

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนนึกย้อนไปถึงการคิดในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่นักเรียนเคยพบหรือได้อ่าน ได้ฟังมา แล้วสรุปด้วยถ้อยคำของนักเรียนเอง แล้วแลกเปลี่ยนกันอ่านในชั้นเรียน

ตัวอย่าง

ข้าพเจ้าเคยอ่านเรื่องสั้นจากหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทเรื่องสั้น เรื่องแหวนเพชรวงที่หก โดย ส.เยาว์ยศยิ่ง แปล และเรียบเรียงจากเรื่อง *The Sixth Diamond* ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องนี้เป็นตัวอย่างของการคิดในทางวิطنนะเรื่องหนึ่ง

เรื่องแหวนเพชรวงที่หกนี้เป็นเรื่องราวของหญิงสาววัย ๑๗ ปี เธออาศัยอยู่กับมารดา ซึ่งเป็นหญิงม่ายเพียงลำพังสองคนอย่างอ้ำว้างท่ามกลางมรสุมเศรษฐกิจที่ทรุดหนัก หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมเธอก็ใช้เวลาในการออกหางานทำตลอดช่วงฤดูร้อนและฤดูใบไม้ร่วง ในที่สุดเธอก็ได้งานเป็นพนักงานขายชั่วคราวระหว่างเทศกาลคริสต์มาสที่ห้างริชาร์ดสันซึ่งเป็นบริษัทขายเครื่องเพชรนิลจินดาที่ใหญ่ที่สุดของเมืองนี้ งานนี้จึงเป็นงานสำคัญและมีความหมายต่อชีวิตของสองแม่ลูกนี้เป็นอย่างยิ่ง ในวาระแรกเธอทำหน้าที่เป็นพนักงานขายของชั้นล่าง ซึ่งเป็นแผนกขายของเกี่ยวกับเพชรพลอยเทียม แล้วเธอก็ได้เลื่อนไปอยู่แผนกขายเครื่องเพชรพลอยที่เป็นอัญมณีอันมีค่า เมื่อทำงานไปได้เพียง ๒ สัปดาห์ เธอพอใจการทำงานในหน้าที่ใหม่นี้มากแม้ว่าออกจะหวั่นเกรงที่จะต้องรับผิดชอบสินค้าที่มีราคาสูง พอใกล้วันคริสต์มาสงานก็เข้มข้นขึ้น ทำให้เธอรู้สึกสนุก และตื่นเต้นยิ่งขึ้น นอกจากนี้เธอยังแอบได้ยื่นคำชมเชยการทำงานของเธอจากการสนทนาระหว่างนายห้างกับผู้จัดการ ซึ่งอาจมีผลให้เธอได้ทำงานในห้างนี้ต่อไปอีกด้วย

แล้วเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันก็อุบัติขึ้น เธอทำพลาดใส่แหวนเพชรหกวงที่จะนำไปให้ลูกค้าเลือกหล่น เธอรีบเก็บแหวนเสียบเข้าในร่องกล่องใต้ห้าง ส่วนแหวนเพชรวงที่หกหาไม่พบ ขณะที่เธอกำลังก้มลงค้นหาอยู่นั้นเอง เธอเหลือบไปเห็นชายร่างสูงกำลังเดินไปที่ประตูทางออก เธอก็เกิดความคิดขึ้นในใจว่าแหวนวงนั้นจะต้องอยู่กับเขาแน่นอน เพราะเขายืนอยู่ตรงจุดที่แหวนอาจจะกระเด็นไปถึงพอดี ขณะที่มือของเขาสัมผัสกับราวประตูเธอก็รีบเดินเข้าไปหา กล่าวคำ “ขอประทานโทษ” ส่วนในใจก็ให้กังวลว่าเธออาจต้องพลาดงานในอนาคตที่มุ่งหวังไว้ หากเธอทำแหวนหาย ชายคนนั้นกล่าวตอบเธอว่า “เธอต้องการอะไร” จากความเชื่อที่ว่าเขาเป็นผู้เอาแหวนไป แต่อีกใจหนึ่งก็ยังคิดว่าเขาคงไม่ได้เข้ามาเพื่อขโมย เขาอาจเข้ามาเพื่อหาความอบอุ่น หรือเพื่อให้เกิดความรู้สึกสบายเท่านั้น เขากล่าวซ้ำมาอีกว่า “เธอต้องการอะไร” ทำให้เธอนึกหาคำตอบได้เมื่อนึกไปถึงคำสอนของมารดาที่เคยกล่าวกับเธอว่า ความกรุณาปรานีมักซ่อนอยู่ในส่วนลึกของน้ำใจมนุษย์ปุถุชนส่วนมาก เธอไม่คิดว่าชายผู้นี้จะจงใจคิดร้ายแก่เธออย่างแน่นอน แล้วเธอก็กล่าวแก่ชายผู้นั้นว่า “ดิฉันเพิ่งได้งานทำที่นี่เป็นครั้งแรก สมัยนี้งานหายากจริงๆ ค่ะ จะไปหาที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว” ชายผู้นั้นจ้องหน้าเธอ แล้วในที่สุดเขาก็ยิ้ม

แล้วตอบเธอว่า “ใช่ซิ...มันหายากจริงๆ แล้วฉันก็เชื่อว่าคุณคงปฏิบัติหน้าที่ของคุณได้ดีที่สุด...” แล้วเขาก็ดึงมือออกจากกระเป๋าวางลงบนฝ่ามือของเธอ เธอได้แหวนเพชรวงที่หกคืน

เพื่อนๆ คงเห็นด้วยกับข้าพเจ้านะครับว่าการที่หญิงสาวผู้นี้คิดถึงผู้อื่นในแง่ดี และใช้ถ้อยคำถ่ายทอดความจริงใจของเธอ ทำให้เธอได้รับผลดีตอบแทน

๓. ยกตัวอย่างความคิดบางเรื่องที่ปรากฏแก่สาธารณชนตามที่นักเรียนได้ยินได้ฟังมา ความคิดนั้น บางฝ่ายเห็นว่าก่อให้เกิดประโยชน์ แต่บางฝ่ายกลับเห็นว่าอาจเป็นโทษ นักเรียนมีความเห็นต่อเรื่องนั้นอย่างไร

กิจกรรมนี้ต้องการให้นักเรียนรู้จักการใช้ความคิดพิจารณาจากเหตุผลที่ทั้งสองฝ่ายยกมาอ้าง ซึ่งเป็นการฝึกให้รู้จักใช้ความคิดก่อนที่จะเชื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด อย่างไรก็ตาม ความคิดของนักเรียนอาจแตกต่างกันได้ถ้ามีเหตุผลประกอบที่เหมาะสม ครูจึงไม่ควรใช้อคติของตนตัดสิน แต่หากครูเห็นว่านักเรียนแสดงความคิดเห็นที่ออกนอกกลุ่มนอกทางก็ควรเสนอแนะแนวคิดที่ประกอบด้วยเหตุผล

ตัวอย่าง

ต้นปีการศึกษา ๒๕๔๑ มานี้ข่าวที่ข้าพเจ้าและเพื่อนๆ นักเรียนชั้น ม.๖ ตลอดจนผู้ปกครองให้ความสนใจพูดคุยกุศลตลอดจนแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์รายวัน) ประการแรกก็คือ การสอบเอ็นทรานซ์แบบใหม่ของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้เกิดความวิตกกังวลขึ้นแก่โรงเรียน นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง โดยโรงเรียนได้เร่งสอนเพื่อให้ทันหลักสูตร ก่อนเปิดภาคเรียนเทอมแรก โรงเรียนบางแห่งก็ได้จัดสอนล่วงหน้า เมื่อเปิดภาคเรียนก็มีการเพิ่มเวลาเรียนทั้งในตอนเย็นและวันหยุดอีกประการหนึ่ง นักเรียนส่วนใหญ่ก็ชวนขายแสวงหาที่เรียนกวดวิชาเพิ่มเติม นอกจากนั้นนักเรียนยังเกิดความเครียดเกี่ยวกับคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน เกรงว่าจะสู้โรงเรียนอื่นที่เขาปล่อยเกรดไม่ได้ ประการสุดท้ายพ่อแม่ก็ต้องเตรียมหาเงินมาจ่ายค่าเล่าเรียน ค่าเรียนกวดวิชา ค่าสมัครสอบเอ็นทรานซ์ ๒ ครั้ง มหาวิทยาลัยในภูมิภาคบางแห่งมีสอบโควตาอีก ๑ ครั้ง รวมกันถึง ๓ ครั้ง เป็นอย่างน้อย

ความจริงโดยหลักการเอ็นทรานซ์ระบบใหม่นั้นมีข้อดีหลายประการเช่น การส่งเสริมให้นักเรียนหันมาสนใจและทำคะแนนในระบบโรงเรียนที่มีการเก็บคะแนนเฉลี่ย ๕ ภาคเรียน แม้จะให้ค่าน้ำหนักเพียงร้อยละ ๑๐ ก็ตาม นอกจากนี้การจัดสอบถึง ๒ ครั้ง โดยนักเรียนมีโอกาสเลือกคะแนนที่ดีที่สุด แถมคะแนนก็ยังเก็บไว้ได้ถึง ๓ ปี กรณีที่อยากสอบใหม่ในปีการศึกษาถัดๆ ไป

แต่ข้อเสียก็คือความไม่พร้อมในหลายกรณี เช่น มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนมัธยมปลายยังไม่เท่าเทียมกันในทางปฏิบัติ แม้ในทางทฤษฎีจะถือว่าเท่าเทียมกันก็ตาม การกำหนดสอบครั้งแรกในเดือนตุลาคมกระชั้นเกินไป โรงเรียนต้องเร่งสอนเพื่อให้นักเรียนเรียนทัน

ตามหลักสูตร ซึ่งผิดหลักจิตวิทยาทางการศึกษาอย่างยิ่ง นักเรียนก็เลยต้องคร่ำเคร่งในการเรียนจนเกินไป

ข้าพเจ้าได้สอบถามรุ่นพี่เรื่องการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย ทุกคนก็ตอบเหมือนกันว่า มีความเครียดจากการเรียนกวดวิชา และดูหนังสือก่อนสอบกันทุกคน ข้าพเจ้าจึงคิดว่าไม่ว่าจะสอบระบบใหม่หรือระบบเก่า ผู้เตรียมตัวสอบและผู้ปกครองก็คงเครียดพอๆ กัน แต่บังเอิญปีนี้มีการเปลี่ยนแปลงจึงมีคนออกมาแสดงความคิดเห็นกันมาก

การคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล

กิจกรรมหน้า ๙

วิเคราะห์กระบวนการคิดตามเรื่องราวที่ได้ยิน หรือ ได้ฟัง อาจเป็นนิทาน ข่าว หรือเรื่องจริงก็ได้ อภิปรายร่วมกันว่าวิธีคิดอย่างมีเหตุผล มีกระบวนการอย่างไร และมีประโยชน์อย่างไร

การอภิปรายร่วมกันในการวิเคราะห์กระบวนการคิดตามเรื่องราวที่ได้ยินได้ฟังนั้น เป็นการฝึกใช้ความคิดวิเคราะห์ถึงเหตุการณ์ในปัจจุบัน ที่นักเรียนพบเห็นอยู่เป็นประจำ อันจะเป็นทางให้เกิดความคิดในทางวิวัฒนาการยิ่งขึ้นไป และไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อใดๆ

ตัวอย่าง

จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นในหลายจังหวัดของไทยเมื่อปี ๒๕๓๙-๒๕๔๐ มีบริษัทหลายบริษัทมาโฆษณาขายสัตว์นำเข้าใหม่ชนิดหนึ่งรูปร่างคล้ายหนูแต่ตัวโตเท่าๆ กระต่าย ในราคาตัวละ ๒ หมื่นบาท และจะรับซื้อลูกตัวละ ๖ พันบาท ซึ่งเรียกว่า นากหญ้า บอกว่าเป็นสัตว์เลี้ยงง่ายให้ลูกเร็ว มีประโยชน์มากมาย เช่น เนื้อใช้ทำอาหารได้อร่อย ขนใช้ทอเป็นผ้าขนสัตว์ที่มีราคาแพงได้ และที่สำคัญบริษัทจะรับซื้อไม่จำกัด ตลาดต่างประเทศนิยมมาก มีเกษตรกรเป็นจำนวนมากซื้อนากหญ้าไปเลี้ยงกัน แต่มีเกษตรกรอีกจำนวนหนึ่งเมื่อได้ทราบข่าวเรื่องนากหญ้า ก็ปรึกษาและช่วยกันคิดอย่างมีเหตุผล ก่อนที่จะลงทุนโดยตั้งข้อสังเกตว่า

๑. หากตัวนากหญ้าเลี้ยงง่ายให้ลูกเร็ว และบริษัทรับซื้อลูกในราคาตัวละ ๖ พันบาทอย่างนี้ ก็นับว่าเป็นการลงทุนที่ได้กำไรเร็วและกำไรงาม จากประสบการณ์ของเกษตรกรที่ร่วมปรึกษากันเห็นว่า กิจการใดที่ให้กำไรเร็วและได้กำไรมากหรือได้เงินมากโดยได้เงินง่าย ๆ แล้วมักเป็นกิจการที่ไม่ชอบมาพากลนัก อาจมีการล่อลวงหรือผิดกฎหมายได้

๒. บริษัทโฆษณาว່ายใช้ประกอบอาหารได้อร่อย นากหญ้า ๑ ตัวทำอาหารได้ไม่กี่จาน เพราะตัวเท่าๆ กระต่าย และต้นทุนที่รับซื้อไปตัวละ ๖ พันบาทนั้น จะทำอาหารอะไร ราคาจานละเท่าไรจึงจะคุ้มค่างับต้นทุนตัวละ ๖ พันบาท จึงลงมติว่าคำโฆษณานี้ไม่น่าเชื่อถือ

๓. บริษัทโฆษณาว่าขนใช้ทอเป็นผ้าขนสัตว์ได้ และราคาค่อนข้างสูง เกษตรกรทั้งกลุ่มไม่เคยได้ยินเรื่องนี้มาก่อน เคยทราบแต่สัตว์ที่มีขนยาว เช่น แกะ จึงจะใช้ขนทอผ้าได้ จึงเห็นว่าน่าจะหาความรู้เรื่องนี้ให้มากขึ้นก่อนตัดสินใจ

๔. กลุ่มเกษตรกรเป็นห่วงมากก็คือหากบริษัทเหล่านี้เลิกกิจการ เกษตรกรจะนำนกหว้าไปขายให้ใครเพราะเป็นสัตว์คล้ายหนู คนไทยไม่นิยมนำไปประกอบอาหาร ส่งไปขายต่างประเทศก็ไม่แน่ใจว่าจะขายได้ เคยมีตัวอย่างมาแล้วคือบริษัทต่างประเทศมาส่งเสริมให้เลี้ยงหอยเชอร์รี่เพื่อนำเนื้อหอยส่งญี่ปุ่น พอบริษัทเลิกกิจการเกษตรกรก็ขายไม่ได้ เลยกปล่อยให้หอยเชอร์รี่ธรรมชาติจนเป็นปัญหาหนักใจของเกษตรกรอยู่ทุกวันนี้

๕. สัตว์ชนิดนี้มีโรคร้ายแรงหรือไม่ มียาหรือวัคซีนป้องกันโรคหรือเปลา เพราะราคาพ่อ แม่พันธุ์แพงหากตายง่ายจะขาดทุนมาก และอีกเรื่องที่สำคัญถึงคือ เป็นพาหะนำโรคมารูคนหรือเปลา ข้อนี้เกษตรกรขอศึกษาจากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อน

๖. หากเกิดกรณีเช่นหอยเชอร์รี่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร

ในที่สุดกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนี้จึงลงมติว่าไม่ควรจะลงทุนตามที่บริษัทโฆษณาชักชวน และมอบให้ตัวแทนไปศึกษาจากเกษตรจังหวัด และกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ภายใน ๑ เดือน จะร่วมประชุมคิดกันอีกครั้งหนึ่ง

จากตัวอย่างกิจกรรมนี้ จะเห็นว่าหากนักเรียนนำเรื่องราวในชีวิตประจำวันตั้งตัวอย่างมาวิเคราะห์ และคิดหาเหตุผลก่อนตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้เกิดความคิดอย่างมีเหตุผลเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวที่พึงประสงค์ตลอดไป

เปรียบเทียบการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล

กิจกรรมหน้า ๑๓

ยกตัวอย่างการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผลเกี่ยวกับข้อสรุปเดียวกันมา ๕ ตัวอย่าง โดยไม่ซ้ำกันในหนังสือเรียน

กิจกรรมตอนนี้ต้องการให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์การคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล รู้จักสังเกตและเปรียบเทียบการคิดโดยอาจพิจารณาจากพฤติกรรมการคิดของตัวเอง และเหตุการณ์ในชีวิตจริง จนได้ข้อสรุปว่าการตัดสินใจกระทำสิ่งใดๆ จะถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ต้องใช้หลักการและเหตุผลเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ

ตัวอย่าง

- ๑) เมื่อวานนี้ฉันเป็นไข้หวัด เพราะกินขนมหวาน
- ๒) เมื่อวานนี้ฉันเป็นไข้หวัด เพราะเดินตากฝน

ข้อ ๑ เป็นการคิดอย่างไม่มีเหตุผล เพราะขนมหวานนั้น แท้จริงอาจเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ให้พลังงาน คุณค่าทางอาหาร เมื่อรับประทานมากอาจอ้วน แต่มีใช้สาเหตุที่ทำให้เป็นหวัด

ข้อ ๒ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล การเดินตากฝนทำให้ร่างกายหนาวจนปรับตัวไม่ทัน เป็นเหตุให้เชื้อไวรัสเติบโตออกฤทธิ์ ทำให้เจ็บป่วย นอกจากนั้นฝนยังมีเชื้อไวรัส และมลพิษทำให้ไม่สบายได้ เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เป็นไข้หวัด

๓) แม่ต้องการให้ลูกเก่งเหมือนดาราคณโปรด จึงตั้งชื่อลูกเลียนแบบดาราคณนั้น

๔) แม่ต้องการให้ลูกเก่งเหมือนดาราคณโปรดจึงส่งเสริมให้ลูกมีโอกาสฝึกฝน และส่งเข้าศึกษาเล่าเรียนเกี่ยวกับการแสดง และจ้างครูมาฝึกที่บ้านด้วย

ข้อ ๓ เป็นการคิดอย่างไม่มีเหตุผล เพราะชื่อเป็นเพียงสิ่งสมมติไม่น่าจะทำให้คนเก่งได้

ข้อ ๔ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล เพราะการฝึกฝนและการศึกษาสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมคนให้เก่งได้จริง

๕) ฉันเลือกเรียนวิชาภาษาไทย เพราะฉันไม่รู้จะเรียนวิชาอะไรแล้ว

๖) ฉันเลือกเรียนวิชาภาษาไทย เพราะอาจารย์สอนสนุก

ข้อ ๕ เป็นการคิดอย่างไม่มีเหตุผล เพราะการไม่รู้จะเรียนวิชาใดไม่ใช่เหตุผลที่เลือกเรียน

ข้อ ๖ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล การที่อาจารย์สอนสนุก ทำให้ไม่เบื่อหน่าย เมื่อไม่เบื่อหน่ายย่อมตั้งใจเรียน และทำให้ได้คะแนนดี ทั้งหมดนี้เป็นเหตุผลที่ทำให้เลือกเรียนภาษาไทย

อุปสรรคของการคิด

กิจกรรมหน้า ๑๖

จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้ความรู้ของนักเรียนเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่เรียนมาแล้วด้วย

๑. ตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่แสดงให้เห็นอุปสรรคของการคิดในแต่ละข้อ

อคติ : พ่อแม่มีอคติเพราะรักลูก มีผู้อื่นมาบอกแล้วว่า ลูกประพฤติตนไปในทางไม่เหมาะสม พ่อแม่ไม่เชื่อ จึงไม่ได้ถาม ไม่ว่ากล่าวตักเตือน ไม่คิดแก้ไข

ความเร่งรัด : ให้จัดนิทรรศการ วันสุนทรภู่ ไม่ให้ช้ากับปีที่แล้ว ให้เวลาคิดโครงการนิทรรศการเพียง ๑ วัน ผู้ถูกเร่งรัดคิดไม่ออกในเวลาจำกัด เกิดความวิตกกังวล จึงคิดลวกๆ ผลออกมาไม่ดีเท่าที่ควร

ความบกพร่องของสุขภาพกายและจิต : นักเรียนผู้เข้าสอบปวดฟัน แต่ต้องสอบคณิตศาสตร์ จึงคิดไม่ออก

ความเหนื่อยล้า และความซ้ำซากจำเจ : ผู้เข้าประชุม ประชุมตั้งแต่เช้าจนเย็น แล้วต่อไปจนกลางคืน ในช่วงหลังๆ ไม่สามารถคิดอย่างทะลุปรุโปร่ง

สภาพแวดล้อม : นักเรียนทำการบ้าน แต่คนข้างๆ บ้านทะเลาะกันเสียงดัง เธอจึงคิดไม่ออก

ขาดความรู้ : - คิดอยากจะถนอมอาหาร นำมะนาวบีบน้ำใส่ตู้เย็น แช่แข็ง เมื่อนำมาใช้ จะเปลี่ยนรสชาติ

- บุคคลที่รักต้นไม้ ต้องมีความรู้ เช่น บอนสี และโป๊ยเซียน เมื่อรดน้ำชุ่มมากจะทำให้ตาย เพราะไม้ ๒ ชนิดนี้ไม่ชอบน้ำมาก

สรุปได้ว่าอุปสรรคของการคิดคือ สิ่งที่ขัดขวางกระบวนการคิดมิให้ลุล่วงไปด้วยดี

๒. อุปสรรคของการคิดนอกเหนือไปจากข้อ ๑ ทั้ง ๖ ข้อ เช่น

๑. อุปนิสัยเกียจคร้าน ทำให้ไม่อยากคิด ถ้าคิดก็คิดแต่เรื่องไม่เป็นเรื่อง ไม่เกิดประโยชน์

๒. การชอบเอาอย่างผู้อื่น ไม่อยากคิดเองคล้ายๆ กับข้อ ๑

๓. ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนให้คิด

๔. ถูกตามใจมากเกินไป จนไม่ได้ฝึกคิดด้วยตนเอง

คำและสำนวน

กิจกรรมหน้า ๒๐

กิจกรรมนี้ต้องการให้นักเรียนแสดงความคิดออกมาเป็นประโยค โดยใช้คำที่กำหนดให้ เพื่อให้ให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องการใช้คำและสำนวน เข้าใจความหมายให้ถูกต้องชัดเจน รู้จักเลือกใช้คำและสำนวนจนทำให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิผล

๑. ช่วยกันผูกประโยคให้อยู่ในบริบทต่างๆ กันไป โดยใช้คำที่กำหนดให้ต่อไปนี้ แล้วบอกความหมายตามตัว และความหมายเชิงอุปมาของคำนั้นๆ การบอกความหมายอาจใช้พจนานุกรมช่วย แต่พยายามใช้ถ้อยคำของตนเองให้มากที่สุด

ช่วยหยิบสำลีมามากดปากแผลให้เลือดหยุดหยดหน่อย

เขากดหลังคลายเส้นแก้มือยให้แม่

กต ความหมายตามตัว ใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือใช้กำลังบังคับไว้ไม่ให้สิ่งหนึ่งเคลื่อนที่

เขาถูกกดมานานจนแทบทนไม่ได้

คนงานถูกกดค่าจ้างแรงงาน

กด ความหมายเชิงอุปมา หมายถึง บังคับไว้ให้อยู่ในอำนาจ
มีดที่อแล้วช่วยลับให้หน้อย

ลับ ความหมายตามตัว ทำของมีคมซึ่งที่อแล้วให้กลับคมดังเดิม
คนเราต้องหมั่นลับสมองไว้เสมอ

จุดประสงค์หนึ่งของกิจกรรมโต้วาที คือ เปิดโอกาสให้ลับฝีปาก

ลับ ความหมายเชิงอุปมา ทำให้เฉียบแหลมขึ้น

โหรกราบทูลยุยงท้าวยศวิมลให้นำพระสังข์ไปถ่วงน้ำ

พ่อค้าเรือสำเภาใช้อับเฉา (ตุ๊กตาจีน) ถ่วงเรือแทนที่สินค้าเมื่อล่องเรือกลับ

ถ่วง ความหมายตามตัวหมายถึง ทำให้หนัก ทำให้ช้า ทำให้จม ทำให้โคลงน้อย
อย่าทำตัวถ่วงความเจริญของสังคม

ถ่วง ความหมายเชิงอุปมา หมายถึง ทำให้ช้า

มีดแล้วอย่าออกจากบ้านเลยนะ มีอันตรายอยู่รอบด้าน

มีด ความหมายตามตัวหมายถึง ไม่สว่าง, สว่างน้อย

ปัญหามันรุมเร้าจนฉันมีดแปดด้าน

มีด ความหมายเชิงอุปมาหมายถึง ไม่เห็นทางออก

การบอกความหมายของคำไม่ใช่ของง่าย เมื่อบอกไปแล้ว มีช่องที่จะคัดค้าน
ได้เสมอ จากเจ้าของภาษาด้วยกัน ครูควรเปิดโอกาสให้ถกเถียงกันบ้างตามสมควร ไม่จำเป็นต้องชี้ขาด
เป็นการส่งเสริมพัฒนาการเชิงความคิดของผู้เรียน

๒. คำต่อไปนี้มีความหมายนัยตรงว่าอย่างไร และอาจมีความหมายนัยประหวัดอย่างไรได้บ้าง

รา ความหมายนัยตรง หมายถึง สิ่งสกปรกซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวของวัตถุ
หรืออาหารที่เก็บรักษาไว้ไม่ดีพอ ทางวิทยาศาสตร์ถือเป็นพืชชั้นต่ำ

ความหมายนัยประหวัด หมายถึง สิ่งที่น่าขยะแขยง น่าคลื่นไส้

เปรี้ยว ความหมายนัยตรง หมายถึง รสอย่างหนึ่ง อย่างรสมะนาว

ความหมายนัยประหวัด หมายถึง - เช็ดฟัน สัมตำ

- คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
กล้ากระทำบางสิ่งบางอย่างที่คน
ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสม

เรขาคณิต ความหมายนัยตรง หมายถึง วิชาคณิตศาสตร์แขนงหนึ่ง

ความหมายนัยประหวัด หมายถึง วิชาที่ยากมาก น่ากลัวสำหรับนักเรียนบางคน แต่สำหรับบางคนอาจเป็นวิชาที่น่าฟังพอใจมาก

ครูภาษาไทย ความหมายนัยตรง หมายถึง ครูผู้สอนภาษาไทย

ความหมายนัยประหวัด หมายถึง เข้มงวด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

คฤหาสน์ ความหมายนัยตรง หมายถึง บ้านใหญ่โตหรูหรา

ความหมายนัยประหวัด หมายถึง ความมั่งคั่ง บางคนนึกถึงความซิงดี ซิงเด่น อัจฉาริษยา

กล่อง ความหมายนัยตรง หมายถึง ภาชนะใส่สิ่งของที่ทำด้วยวัสดุต่างๆ

ความหมายนัยประหวัด หมายถึง ของไม่มีสาระอะไร สิ่งหลง หรือสำหรับคนที่เรียนเกี่ยวกับออกแบบภาชนะ จะคิดถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะทำให้สิ่งของมีราคา

คำทุกคำที่เป็นคำนาม กริยา วิเศษณ์ จะมีความหมายนัยประหวัด แม้คำสันธาน ก็มีความหมายนัยประหวัดได้ทั้งสิ้น เช่น ถ้า... บางคนนึกถึงความไม่แน่นอน ยินดีช่วยถ้า... จะ... บางคนนึกถึงหลอกให้หลงเชื่อ ไม่ทำเสียที

๓. อภิปรายร่วมกันโดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

๑) นักเรียนคนหนึ่งยกคำมาคำหนึ่งเกี่ยวกับสัตว์เลื้อย หรือสัตว์อื่นๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน

๒) นักเรียนในกลุ่มช่วยกันบอกความหมายนัยตรงของคำนั้น เรียบเรียงให้สละสลวยแล้วเขียนลงไว้

๓) นักเรียนในกลุ่มแสดงความรู้สึกของตนว่าคำนั้นอาจทำให้คิดประหวัดไปมีความหมายนัยประหวัดได้อย่างไรบ้าง

๔) นำคำนั้นมาแต่งเป็นเรื่องราวสั้นๆ โดยมุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่เป็นความหมายนัยตรง

๕) นำคำนั้นมาแต่งเป็นเรื่องราวสั้นๆ โดยมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกต่างๆ

กิจกรรมข้อนี้มุ่งหมายให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันได้อย่างอิสระ บางคนอาจแสดงความคิดเห็นตรงกันหรือต่างกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์และความรู้เบื้องต้นแตกต่างกัน ดังนี้

นักเรียนคนหนึ่งยกคำมาหนึ่งคำเกี่ยวกับสัตว์เลื้อย หรือสิ่งอื่นๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ได้แก่ หมู ลิง ไก่ ฯลฯ นักเรียนในกลุ่มบอกความหมายตามนัยตรงว่า

- หมู หมายถึง สัตว์สี่เท้าที่เลื้อยไว้สำหรับเป็นอาหาร และเป็นอุตสาหกรรม
- ลิง หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งปีนต้นไม้เก่ง
- ไก่ หมายถึง สัตว์ปีก หรือเนื้อของมันใช้เป็นอาหาร

นักเรียนในกลุ่มแสดงความรู้สึกของตนว่า ถ้าคำนั้นอาจคิดประหวัดความหมายน้อย ประหวัดว่า หมู หมายถึง สัตว์ที่กินอะไรสกปรก ลิง ความหมายน้อยประหวัดว่า ชน และ ไก่ ความหมายน้อยประหวัดว่า ความสวยงาม ง่าย ไม่เป็นพิษเป็นภัย

๔. นักเรียนนำคำนั้นมาแต่งเป็นเรื่องราวสั้นๆ มุ่งให้เข้าใจความหมายน้อยตรง ข้อนี้ ให้นักเรียนแต่งตามความเข้าใจ

๕. นักเรียนกลุ่มเดิมนำคำนั้นๆ มาเขียนเรื่องราวสั้นๆ มุ่งให้เกิดความรู้สึกต่างๆ ให้นักเรียนเขียนตามประสบการณ์ของตน โดยทบทวนในหนังสือเรียนอย่างละเอียด

ความหมายเทียบเคียงกับคำอื่น

กิจกรรมหน้า ๒๓

๑. แบ่งกลุ่มช่วยกันคิดหาคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือร่วมกัน ตรงข้ามกัน และ คำที่มีความหมายครอบคลุมคำอื่นมาให้ได้มากที่สุดในเวลาที่กำหนด แล้วตั้งข้อสังเกตตามแนวที่ได้เรียนมา

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้สังเกตและพิจารณาว่าคำต่างๆ ที่มีใช้อยู่ ในภาษานั้นมีจำนวนไม่น้อยที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือร่วมกัน ตรงข้ามกัน และ ครอบคลุมคำอื่น อาจแบ่งเป็นพวกๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. คำที่มีความหมายเหมือนกัน แต่มีที่ใช้ต่างกัน

๑.๑ คำหนึ่งใช้ในภาษาสุภาพ อีกคำหนึ่งใช้ในภาษาไม่สุภาพ หรือที่ต่าง ระดับกัน เช่น

เท้า-ตีน	พูดเท็จ-โกหก	ปัสสาวะ-เยี่ยว
ศิระ-กบาล	อาเจียน-อ้วก	เธอ-แก

๑.๒ คำหนึ่งใช้เมื่อต้องการให้เป็นแบบแผน อีกคำหนึ่งใช้เมื่อมิได้ต้องการให้ เป็นแบบแผน เช่น

ซีเกียจ-เกียจคร้าน	ซี-มูล (สัตว์)	ควาย-กระบือ
เสลด-เสมหะ	ท้อง-ตั้งครรภ์	ยาถ่าย-ยาระบาย

๑.๓ คำหนึ่งใช้ในภาษาสำหรับเด็ก อีกคำหนึ่งใช้ในภาษาสำหรับผู้ใหญ่ เช่น

เค็ง, เคล้ง-นอน	ฉี่-ถ่ายปัสสาวะ	อี-ถ่ายอุจจาระ
ตุ-ไหว้	หอม-จูบ	หมา-รับประทาน

๑.๔ คำหนึ่งใช้ในภาษาการประพันธ์ อีกคำหนึ่งใช้ในภาษาสามัญ เช่น

ในภาษาการประพันธ์ใช้ ล่ายอง พิรุณ สุโนก คัคณานต์ พฤกษา สตรี แต่ในภาษาสามัญใช้ว่า งาม ฝน นก ท้องฟ้า ต้นไม้ ผู้หญิง

๒. คำที่มีความหมายคล้ายกัน หรือร่วมกัน

มีคำจำนวนมากที่มีความหมายส่วนหนึ่งร่วมกัน แต่ความหมายอีกส่วนหนึ่งต่างกัน เช่น

เท-ริน-หลัง มีความหมายร่วมกันคือ ทำให้ไหลหรือออกไปจากภาชนะที่บรรจุสิ่งนั้นๆ อยู่

เท ใช้กับของที่มีปริมาณมากอาจเป็นของแข็ง หรือของเหลวก็ได้ เช่น เทขยะ เทปูน เทน้ำ

ริน ใช้กับของเหลวที่มีปริมาณน้อย และทำด้วยความประณีต เช่น รินน้ำ

หลัง ใช้กับของเหลวซึ่งเป็นเครื่องประกอบพิธีต่างๆ มักทำด้วยความบรรจง เช่น หลังน้ำพระพุทธรูป หลังทักษิณาทก

จุ่ม-จุ่ม-ซุบ นำวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปลงในน้ำหรือของเหลวแล้วรีบยกขึ้น

จุ่ม นำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจุ่มลงไปลงในของเหลว แล้วรีบยกขึ้น เช่น ผ้าจุ่มน้ำ

จุ่ม นำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจุ่มลงไปลงในของเหลว นานกว่าจุ่ม เช่น พู่กันจุ่มสี

ซุบ นำสิ่งใดสิ่งหนึ่งใส่ลงไปลงในของเหลวเพื่อเคลือบผิว เช่น กุ้งซุบ แป้งทอด

ค้น-ตรวจ-สำรวจ-ชั้นสูตร มีความหมายร่วมกันคือ การหาความรู้

ความจริง

ค้น หาสิ่งที่ต้องการให้พบ เช่น ค้นหนังสือ ค้นกระเป๋า ค้นพจนานุกรม ค้นตัว

ตรวจ พิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยบุคคลที่มีหน้าที่นั้นๆ เช่น ตรวจโรค ตรวจหลักฐาน ตรวจการบ้าน

สำรวจ ตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น สำรวจภูมิประเทศ สำรวจสำมะโนครัว

ชั้นสูตร ตรวจสอบเพื่อหาสาเหตุ หรือข้อเท็จจริง เช่น ชั้นสูตรบาดแผล ชั้นสูตรโรค

๓. คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

มีคำจำนวนหนึ่ง ซึ่งเมื่อเทียบกันแล้วจะมีความหมายตรงข้ามกัน เช่น

อ่อน-แข็ง ดั่ง-ค้อย

ทุ้-แหลม ต้น-ปลาย

ดิบ-สุก เศรษฐี-ยาก

แต่จะมีคำบางคำที่มีปัญหา เช่น เปรี๊ยะ บางคนอาจว่าตรงข้ามกับหวาน เช่น มะขามเปรี๊ยะ-มะขามหวาน เค็มอาจตรงข้ามกับหวานในบางกรณี เช่น บัวเค็ม-บัวหวาน เผ็ดตรงข้ามกับจืดได้ เช่น แกงเผ็ด-แกงจืด ทั้งนี้แล้วแต่บริบท

๔. คำที่มีความหมายครอบคลุมคำอื่น

คำบางคำมีความหมายครอบคลุมรวมความหมายของคำอื่น ๆ ไว้ หรือมีความหมายกว้างกว่าคำอื่น เช่น

พาหนะ มีความหมายครอบคลุมสิ่งที่เป็นเครื่องนำไป หรือเครื่องขับเคลื่อน เช่น รถ เรือ เกวียน เครื่องบิน

เครื่องสำอาง มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งเสริมแต่ง หรือบำรุงผิวพรรณ ใบหน้า หรือแม้กระทั่งผมให้ดูงาม เช่น แป้ง ลิปสติก น้ำหอม ครีมบำรุงผิว ดินสอเขียนคิ้ว

เครื่องใช้ไฟฟ้า มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่ง หรืออุปกรณ์ที่ต้องใช้กระแสไฟฟ้า เช่น เตารีดไฟฟ้า โทรทัศน์ วิทยุ พัดลม เครื่องคอมพิวเตอร์

อาหาร หมายถึงของกิน มีความหมายครอบคลุมถึง ของคาว ของหวาน ขนม ของขบเคี้ยว เครื่องเคียง ของว่าง

๒. หาข้อเขียนที่มีความยาว ๑ หน้า มาคนละ ๑ หน้า แล้วเลือกคำที่มีความหมายเทียบเคียงกับคำอื่นโดยแบ่งเป็นพวกๆ ตามแนวที่เรียนมา แล้วตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับข้อ ๑

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนรู้จักสังเกต พิจารณา และฝึกฝนการวิเคราะห์คำในขณะที่ยังอ่านเรื่องราวต่างๆ ตามที่นักเรียนได้ศึกษา เรื่องที่อ่านนั้นอาจเป็นร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง แต่สิ่งสำคัญ คือ นักเรียนต้องพิจารณาเลือกคำต่างๆ ที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือร่วมกัน ตรงข้ามกัน และครอบคลุมคำอื่นให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทด้วย ตัวอย่าง เช่น

“สายน้ำ...และสยามประเทศในยุคนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความงามและความร่มเย็นโดยแท้

วิถีชีวิตเรียบง่ายกับสายน้ำ และความร่มรื่นจากสองฟากฝั่ง คือสภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความเป็นอยู่ที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และสายน้ำยังมีส่วนช่วยกล่อมเกลาคิดใจชาวสยามให้เป็นคนใจเย็น อ่อนโยนตามลักษณะการสัญจรอีกด้วย

สยาม...ในครั้งนั้น จึงเป็นที่รู้จักของชาวต่างประเทศในนาม “เวนิสตะวันออก” เมืองที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวา ความร่มรื่น และความงดงามในการดำรงชีวิตอยู่กับสายน้ำ.... ธรรมชาติโดยกลมกลืน....”

(สยามฯ ในความทรงจำ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ไพลินคอมพิวเตอร์กราฟฟิค, ม.ป.ป. หน้า ๘๘)

นักเรียนพิจารณาคำมาเทียบเคียงให้สอดคล้องกับความหมายในข้อความข้างต้น โดยแบ่งเป็นพวกๆ ดังนี้

๑. คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน แต่ในบางครั้งไม่สามารถใช้แทนกันได้

สายน้	-	กระแสน้ำ
สยามประเทศ	-	เมืองไทย
ตอน	-	ช่วง ระยะ เวลา
สัญลักษณ์	-	เครื่องหมาย สิ่งแทน
ความร่มเย็น	-	ความสงบสุข
วิถีชีวิต	-	การดำเนินชีวิต การดำรงชีวิต
เรียบง่าย	-	ปกติ สามัญ
ความร่มรื่น	-	ความร่มเย็น
กลมกลืน	-	เข้ากันได้
กลม่อเกล่า	-	หล่อหลอม ประด่ง ผลักดัน สนับสนุน
ครั้งนั้น	-	เวลานั้น
ชาวต่างประเทศ	-	ชาวต่างชาติ
ชีวิตชีวา	-	สดชื่น รื่นเรึง กระปรี้กระเปร่า
๒. คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน เช่น

ความงาม	-	ความน่าเกลียด
ความร่มเย็น	-	ความเดือดร้อน ทุกข์ร้อน
เรียบง่าย	-	สับสน วุ่นวาย
ความร่มรื่น	-	ความแห้งแล้ง ความเหี่ยวแห้ง
กลมกลืน	-	ขัดแย้ง
ใจเย็น	-	ใจร้อน
อ่อนโยน	-	แข็งกระด้าง
ชีวิตชีวา	-	ซึมเซา เจ็บเหงา
ความงดงาม	-	ความทุกข์ ความชั่ว
๓. คำที่มีความหมายครอบคลุมคำอื่น

ธรรมชาติ	พืช สัตว์ ต้นไม้ สายน้
ชาวสยาม	คนทุกเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทุกเพศ ทุกวัย
การดำรงชีวิต	การประกอบอาชีพ การพักผ่อน งานอดิเรก การอบรมป่มนิสัย การประกอบพิธีกรรม

คำและสำนวน

กิจกรรมหน้า ๒๔

๓. เต็มคำลงในช่องแต่ละช่องให้มีความหมายตรงตามคำที่กำหนด ถ้าช่องใดไม่สามารถเติมได้ให้เว้นไว้ แล้วนำมาวิจารณ์ร่วมกันในชั้น

คำ	ความหมาย เหมือนกัน	ความหมาย คล้ายหรือร่วมกัน	ความหมาย ตรงข้ามกัน	ความหมาย ครอบคลุมคำอื่น
ปราณี	กรุณา	เมตตา	ทารุณ	คุณธรรม
ของสด	อาหารสด	อาหาร	ของแห้ง	เครื่องบริโภค
ผู้หญิง	เพศหญิง	หญิงสาว	ผู้ชาย	มนุษย์
เปรี้ยว	-	-	เค็ม, หวาน	รส
ค้น	หา	สำรวจ	-	แสวง
เรียบ	ระเบียบ	เรียบร้อย	รก	ความเป็นระเบียบ

คำที่ให้ไว้นี้อาจมีผู้ไม่เห็นด้วยให้นำมาวิจารณ์ถกเถียงกัน ขึ้นกับเหตุผลของแต่ละฝ่ายไม่ต้องชี้ขาด

การแต่งประโยค

กิจกรรมหน้า ๒๕

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนเข้าใจคำที่มีความหมายนัยตรง และนัยประหวัด เพื่อนำไปใช้ในการสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผล หากนักเรียนไม่ได้ฝึกกิจกรรมนี้อาจทำให้เข้าใจความหมายของคำบางคำคลาดเคลื่อนได้ เพราะบางคำอาจมีความหมายนัยตรง แต่บางคำอาจมีความหมายทั้งนัยตรง และนัยประหวัดได้ เมื่อนำบริบท หรือประโยคอื่นมาช่วยขยาย เช่น

๑. ให้ใช้คำต่อไปนี้แต่งประโยคให้มีความหมายนัยตรงเท่านั้น อาจใช้ประโยคอื่นเข้าช่วยด้วยก็ได้ เช่น
มะระขึ้นกมขมกว่ามะระจีน หรือ ยาขนานนี้ขมกินยากแต่แก้ไข้ได้ชะงัดนัก

๒. ใช้คำในข้อ ๑ แต่งประโยคให้มีความหมายนัยประหวัด อาจใช้ประโยคอื่นเข้าช่วยได้เช่นกัน เช่น
ชีวิตแต่งงานของเขาขมแล้ว หรือ กลิ่นน้ำคร่ำเตือนให้เขาระลึกถึงวัยเด็กอันแสนขม

ที่เขาต้องลำบากทั้งกายและใจ

การใช้คำ

กิจกรรมหน้า ๒๗

พิจารณาประโยคต่อไปนี้ว่ามีความกำกวมหรือไม่ อย่างไร หากมีให้แก้ไขปรับปรุงให้หมดความกำกวม

๑. อาหารเย็นหมดแล้ว
๒. ผมจะไปพักบ้านพี่
๓. ลูกชายของผมไปเรียนฝรั่งเศส
๔. รัฐบาลมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมเล็กน้อย
๕. ผมเคยเข้าแข่งขันแบดมินตันกับเขามาแล้ว

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่า การใช้คำที่มีความหมายกำกวมทำให้การสื่อความหมายไม่แน่นอน นักเรียนต้องรู้จักพิจารณาประโยคที่ให้มาว่ามีความหมายกำกวมหรือไม่ และรู้จักแก้ไขปรับปรุงประโยคนั้นๆ ให้มีความหมายแน่นอน เช่น

๑. อาหารเย็นหมดแล้ว มีความหมายกำกวม เพราะอาหารเย็นหมดแล้ว หมดแล้ว อาจหมายถึง ไม่มีแล้ว หรืออาหารเย็นหมดแล้ว อาจหมายถึง อาหารไม่ร้อนแล้ว

การแก้ไขประโยคให้ความหมายไม่กำกวมมีหลายวิธี วิธีแรกอาจแก้คำให้มีความหมายแน่นอน เช่น

๑. อาหารมือเย็นหมดแล้ว หรือ อาหารมือเย็นหมดแล้วเธอมาซัดต้องอดกิน
 ๒. อาหารไม่ร้อนแล้ว หรือ อาหารเย็นหมดแล้วช่วยเอาไปอุ่นด้วย
 ๒. ผมจะไปพักบ้านพี่ มีความหมายกำกวม เพราะคำว่า “พี่” มีความหมายไม่แน่นอน หมายถึง พี่ของผู้พูด หรือพี่กำลังสนทนากันก็ได้ ควรแก้ไข ดังนี้
 - ผมจะไปพักบ้านพี่ของผมที่พัทยา
 - ผมขอไปพักบ้านพี่ตีมี่แหละสักสองสามวันนะครับ (ตีมี่เป็นชื่อของผู้ที่กำลังสนทนาด้วย)
 ๓. ลูกชายของผมไปเรียนฝรั่งเศส มีความหมายกำกวม เพราะคำว่า “ฝรั่งเศส” อาจหมายถึง “ภาษา หรือ ประเทศฝรั่งเศส” ก็ได้ควรแก้ไข ดังนี้
 - ลูกชายของผมไปเรียนภาษาฝรั่งเศส
 - หรือ - ลูกชายของผมไปเรียนที่ประเทศฝรั่งเศส
 ๔. รัฐบาลมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมเล็กน้อย มีความหมายกำกวม เพราะคำว่า “เล็กน้อย” อาจจะหมายถึงปริมาณน้ำเล็กน้อย หรือปัญหาเล็กน้อยก็ได้ ควรแก้ไขให้ชัดเจน เช่น
 - รัฐบาลมีปัญหาเล็กน้อยเกี่ยวกับน้ำท่วม
 - หรือ - น้ำท่วมเล็กน้อย แต่รัฐบาลก็มีปัญหา
 ๕. ผมเคยเข้าแข่งขันแบดมินตันกับเขามาแล้ว มีความหมายกำกวม เพราะคำว่า “เข้าแข่งขันแบดมินตันกับเขา” อาจหมายถึง “เข้าแข่งขันคู่กับเขา” หรือ “เข้าแข่งขันสู้กับเขา” อาจแก้ไขให้ชัดเจน เช่น
 - ผมเคยเข้าแข่งขันแบดมินตันสู้กับเขามาแล้ว
 - ผมเคยเข้าแข่งขันแบดมินตันร่วมทีมกับเขามาแล้ว
- การแก้ไขประโยคกำกวมมีหลากหลายวิธี ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกคิดแก้ไขอย่างอิสระ

ผู้ใช้คำต้องรู้จักความหมายเฉพาะของคำ

กิจกรรมหน้า ๒๘

๑. วิจารณ์ว่าข้อความที่นัดหมายหรือคำบอกเล่าต่อไปนี้แม่นยำตรงเพียงใด ถ้าเห็นว่ายังไม่แม่นยำตรงให้ปรับปรุง
 - ๑) บริษัทนี้แจกเครื่องแบบแก่พนักงานทุกคน
 - ๒) หลังปิดเทอมแล้วพบกันนะ จะได้เร่งทำงานให้เสร็จ
 - ๓) เลิกงานแล้วไปพบกันที่สถานีรถไฟหัวลำโพงจะได้กลับบ้านพร้อมกัน

๔) ช่วยไปซื้อน้ำตาลมาให้ ๕ กิโล จะมาทำขนมเลี้ยงกันวันเสาร์นี้

๕) ผมสอบไล่คราวนี้ได้ไม่ถึง ๕๐% คราวก่อนได้ไม่ถึง ๔๐%

กิจกรรมนี้ประสงค์ให้นักเรียนใช้ภาษาโดยคำนึงถึงสัมฤทธิผลในการสื่อสารโดยให้พิจารณาข้อความที่ให้มาว่าแม่นยำหรือไม่ หากนักเรียนสามารถสังเกตหาข้อบกพร่องและแก้ไขข้อความให้แม่นยำได้นักเรียนย่อมได้เรียนรู้และเข้าใจในปัญหา อีกทั้งยังรู้จักระมัดระวังในการใช้ภาษาเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอีกด้วย

เมื่อนักเรียนพิจารณาข้อความทั้ง ๕ ข้อข้างต้น ไม่ว่าจะเป็ข้อความที่นัดหมายในข้อ ๒ และข้อ ๓ หรือข้อความที่เป็นคำบอกเล่าในข้อ ๑ ข้อ ๔ และข้อ ๕ ทุกข้อล้วนไม่แม่นยำ ข้อบกพร่องมีดังนี้

คำบอกเล่า

ข้อ ๑) คำบอกเล่าที่แจ้งแก่พนักงานนี้ ผู้ส่งสารไม่ระบุว่า แจกเครื่องแบบเป็นจำนวนเท่าใด

ข้อ ๔) ผู้ส่งสารน่าจะระบุชนิดของน้ำตาล เพื่อจะได้ซื้อตามวัตถุประสงค์

ข้อ ๕) เป็นคำบอกเล่า คำว่า สอบไล่ควรเปลี่ยนเป็นคะแนนสอบปลายภาค ภาคเรียนที่เท่าใดและรายวิชาใด หรือเป็นคะแนนเฉลี่ยภาคเรียนที่เท่าใด ส่วนคะแนนร้อยละ นั้นมีความหมายกำกวม คะแนนคราวนี้ไม่ถึง ๕๐% อาจเป็นเท่าไรก็ได้ที่น้อยกว่า ๕๐% คือตั้งแต่ ๐.๐๑% ถึง ๘๙.๙๙% ส่วนคะแนนคราวก่อนก็อาจเป็นเท่าไรก็ได้ ซึ่งน้อยกว่า ๘๐% เช่นกัน

ข้อความที่นัดหมาย

ข้อ ๒) คำว่าหลังปิดเทอมคือเมื่อใด ผู้ส่งสารไม่ระบุวันเวลาที่แน่นอน ฉะนั้นเมื่อผู้รับสารไม่ทราบเวลาที่แน่นอน จึงไม่ทราบช่วงเวลาที่มิในการทำงาน และไม่ทราบว่าควรเร่งทำงานให้เสร็จเมื่อไร

ข้อ ๓) ผู้รับสารปฏิบัติไม่ได้ เพราะไม่ทราบว่าเลิกงาน หมายถึงเวลาใด สถานีหัวลำโพง ก็มีได้ระบุบางส่วนใด

คำและสำนวน

กิจกรรมหน้า ๒๙

ช่วยกันแต่งบทสนทนาสั้นๆ โดยใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำอื่น เช่น ชี คะ เพราะ จึง ใน นั้น ฯลฯ เนื้อหาในการสนทนาแต่ละบทให้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อไปนี้

๑. ความประหยัด	๒. การรักษาความสะอาด
๓. การไปทัศนศึกษา	๔. การทำสวนครัว
๕. การดูแลสัตว์เลี้ยง	๖. การอยู่ค่ายพักแรม
๗. การออกกำลังกาย	๘. ยาประจำบ้าน
๙. การเลือกคู่	๑๐. ความเชื่อถือทางไสยศาสตร์

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนรู้จักใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำอื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นคำที่มีความสำคัญทำให้เกิดความหมายแจ่มชัดในการสื่อสาร หากใช้คำผิดอาจทำให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์

ตัวอย่าง

ความประหยัด

- สุดา ดูนิภาสืเขาสวมเสื้อตัวนี้มา ๓ ปี แล้วนะ
 ทิพวรรณ ฉันว่าแม่เสื้อจะเก่าก็ยังขาวอยู่นะ
 มาลี พวกเราน่าจะเอาอย่างเขาบ้างนะ

ยาประจำบ้าน

- วนิดา เมื่อคืนนี้ฉันปวดท้องเลยนอนไม่หลับทั้งคืน
 สุพรรณ เธอน่าจะมียาประจำบ้านไว้บ้างสินะ
 วนิดา ยาประจำบ้านที่เธอว่านี้มีอะไรบ้างล่ะ
 สุพรรณ ก็ประเภทยาธาตุน้ำแดง มิกซ์เจอร์คามิเนตีฟ เคโอซาลอล เคโอเพคติน
 ขององค์การเภสัชกรรมนะเธอควรระวังเรื่องการรับประทานอาหาร
 และอารมณ์จะดีกว่านะจ๊ะ แต่ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ต้องกินเลยจะดีกว่า

ใช้คำให้ตรงตามความนิยม

กิจกรรมหน้า ๓๐

กิจกรรมทั้ง ๒ ข้อนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้คำตรงตามความนิยม เป็นสิ่งสำคัญ คำที่มีความหมายในทำนองเดียวกันจะใช้แทนกันไม่ได้

เติมคำให้ตรงตามความนิยมของผู้ใช้ภาษาเดียวกันดังต่อไปนี้

๑. อากาการของสัตว์ที่ทำร้ายศัตรู ซึ่งในภาษาไทยใช้ต่าง ๆ กันไป ตามชนิดของสัตว์
งู	กัด ฉก ขบ
ผึ้ง	ต่อย
วัว	ขวิด เตะ

เสื่อ	ขบ ตะปบ กัด
ตะขาบ	กัด
แมลงป่อง	ต่อย
สุนัข	กัด ขบ
ไก่	จิก ตี

๒. คำที่มีความหมายทำนองเดียวกับคำว่า “กิน”

- ๑) วัว เล็ม หญ้า อยู่ที่ชายทุ่ง
- ๒) ถ้าแกนั่ง จิบ น้ำชาอยู่สักครู่ แล้วลุกไปสั่งงาน เสร็จแล้วกลับมานั่ง จิบ น้ำชา ต่ออย่างสบายอารมณ์
- ๓) ผู้มีมารยาทย่อมไม่ ชด น้ำแกงให้มีเสียงดังเป็นที่รังเกียจแก่ผู้ร่วมรับประทานอาหาร
- ๔) อย่าใช้ทัพพีตักอาหารจากหม้อขึ้นมา ชิม เพราะทั้งนำรังเกียจ ทั้งผิดหลักอนามัย ควรตักใส่ถ้วยก่อนแล้วจึง ชิม
- ๕) ปลา ตอด เหยื่ออยู่เป็นนานแต่ไม่ ฮุบ สักที
- ๖) ไก่ยื่นหัวออกมา จิก อาหารนอกกรง

ใช้คำให้เหมาะแก่กาลเทศะและบุคคล

กิจกรรมหน้า ๓๒

๑. เรียบเรียงการพูดเรื่อง “ขอใช้ห้องประชุม” ให้เหมาะแก่ฐานะและบุคคลต่อไปนี้

- ๑) ประธานนักเรียนขออนุญาตอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรม
- ๒) ประธานชุมนุมภาษาไทยพูดกับประธานนักเรียนเพื่อขอให้ประธานนักเรียนไปขออนุญาตอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรม
- ๓) อาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมภาษาไทยพูดกับอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรม

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะ ให้รู้จักพิจารณาว่าเมื่อใช้กับบุคคลที่มีฐานะแตกต่างกัน อยู่ในสถานที่ที่แตกต่างกัน การใช้คำก็ต้องแตกต่างกันด้วย นักเรียนต้องรู้จักใช้คำให้เหมาะ รู้จักสังเกตการใช้คำของบุคคลในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างการใช้คำให้เหมาะแก่ฐานะและบุคคลที่กำหนดในกิจกรรมข้อนี้

- ๑) เมื่อประธานนักเรียนพูดกับอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรมเรื่องขอใช้ห้องประชุม

“อาจารย์คะ หนูได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการนักเรียน ให้ขอใช้ห้องประชุม เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ในวันศุกร์ที่ ๑๖ มิถุนายน เวลาบ่ายสองโมงถึงสี่โมงเย็น

หนูขอใช้เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ คือ เครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน และเครื่องฉายข้ามศีรษะ ด้วยนะคะ อาจารย์คงไม่ขัดข้องนะคะ”

๒) เมื่อประธานชุมนุมภาษาไทยพูดกับประธานนักเรียน เพื่อขอให้ประธานนักเรียนไปขออนุญาตอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรมเรื่อง ขอใช้ห้องประชุม

“เฉลิมศรี ช่วยไปเรียนอาจารย์ดาณีขออนุญาตอาจารย์ใช้ห้องประชุมหน่อยนะ เราจะประชุมสมาชิกชุมนุมภาษาไทย วันศุกร์หน้า คาบเรียนที่ ๘ นะ ขอใช้เครื่องขยายเสียงและไมโครโฟนด้วยนะ”

๓) เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมภาษาไทยพูดกับอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรมเรื่อง ขอใช้ห้องประชุม

“อาจารย์คะ ดิฉันจะประชุมนักเรียนชุมนุมภาษาไทย ขออนุญาตใช้ห้องประชุมเพื่อจัดกิจกรรมภาษาไทยในงานนิทรรศการวิชาการของโรงเรียนค่ะ ขอใช้ห้องประชุมในวันพุธที่จะถึงนี้ เวลาบ่ายสองโมงครึ่งถึงบ่ายสี่โมงครึ่ง ขอใช้เครื่องขยายเสียงและไมโครโฟนด้วยนะคะ”

๒. วิจัยถ้อยคำที่ใช้ประกาศเชิญชวนให้บำเพ็ญประโยชน์เนื่องในวันไหว้ครูว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงไร ในบริบทต่อไปนี้

- ๑) หัวหน้านักเรียนประกาศทางเครื่องขยายเสียงระหว่างหยุดพักกลางวัน
- ๒) โรงเรียนเขียนป้ายประกาศติดไว้ในที่ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน
- ๓) ผู้อำนวยการโรงเรียนพูดแก่นักเรียนหน้าเสาธงในตอนเช้า

ถ้อยคำที่ใช้ประกาศ

“เนื่องในโอกาสวันไหว้ครู ซึ่งเป็นวันสำคัญตามประเพณีของไทย นอกจากเราจะทำพิธีไหว้ครูตามแบบแผนที่เคยทำมาแล้ว เราน่าจะทำประโยชน์อย่างอื่นอีกด้วย จึงขอเชิญชวนให้นักเรียนทุกคนบริจาคทรัพย์คนละเล็กคนละน้อยเพื่อรวบรวมนำไปมอบให้มูลนิธิสงเคราะห์เด็กพิการ หวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากนักเรียนทุกคนโดยทั่วกัน”

กิจกรรมตอนนี้ต้องการให้นักเรียนรู้จักเลือกใช้คำให้เหมาะแก่กาลเทศะ และบุคคลให้รู้จักพิจารณาว่าเมื่อใช้ประกาศในสถานที่ที่แตกต่างกัน ใช้สื่อต่างกัน การเลือกสรรคำและการเรียบเรียงถ้อยคำมาใช้ในการสื่อสารก็ย่อมต่างกันด้วย

๑. หัวหน้านักเรียนประกาศเชิญชวนให้บำเพ็ญประโยชน์เนื่องในวันไหว้ครูทางเครื่องขยายเสียงระหว่างหยุดพักกลางวัน ข้อความที่ใช้ประกาศไม่เหมาะสมที่จะประกาศทางเครื่องขยายเสียง เพราะข้อความคำประกาศค่อนข้างยาวไป ไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการประกาศ ความสนใจของผู้ฟังจะอยู่ในช่วงสั้นๆ ไม่มีใครที่สนใจประกาศยาวๆ

๒. โรงเรียนเขียนป้ายประกาศเชิญชวนให้บำเพ็ญประโยชน์เนื่องในวันไหว้ครูติดไว้ในที่ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน ถ้อยคำที่ใช้เขียนป้ายประกาศไม่เหมาะสม เพราะการสื่อสารกันในลักษณะนี้ต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการ

๓. ผู้อำนวยการพูดประกาศเชิญชวนให้บำเพ็ญประโยชน์เนื่องในวันไหว้ครูแก่นักเรียนหน้าเสาธงในตอนเช้า ถ้อยคำที่ใช้ประกาศนี้เหมาะสมที่จะใช้ในการพูดเชิญชวนมากกว่าการเขียน

ถ้อยคำและสำนวน

กิจกรรมหน้า ๔๒

กิจกรรมนี้มุ่งให้รู้จักสำนวน สำนวนต่าง ๆ ในภาษาไทยนั้นหลายสำนวนยังใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ท่านผู้ใช้สืบทอดกันมาเป็นแบบแผน การเรียนรู้สำนวนในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนตามธรรมชาติ การเรียนจากหนังสือเรียน พจนานุกรมไม่ใช่การเรียนตามธรรมชาติ เน้นความจำไม่ใช่การเรียนจากประสบการณ์ชีวิต

๑. ช่วยกันต่อเติมสำนวนต่อไปนี้ให้สมบูรณ์

ประเภท ๔ คำ

<u>ข้าวยากหมากแพง</u>	<u>ดีดสีดีเป่า</u>
<u>จิ้มลิ้มพริ้มเพรา</u>	<u>ท่ามาหากิน</u>
<u>ดูดำว่ากล่าว</u>	<u>เงยหน้าอ้าปาก</u>
<u>ดิฉินนินทา</u>	<u>ชักใช้ไล่เสียด</u>
<u>เคราะห์ห้ามยามร้าย</u>	<u>ตัดช่องย่องเบา</u>
<u>ฉกชิงวิ่งราว</u>	<u>เทือกเถาเหล่ากอ</u>

ประเภท ๖ คำ

<u>ขุดด้วยปากถากด้วยตา</u>	<u>ชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน</u>
<u>น้ำบ่ใสใจบ่งาม</u>	<u>ปล้ำผีลูกปลุกผีนั่ง</u>
<u>พลัดที่นาคาที่อยู่</u>	<u>ฝนสั่งฟ้าปลาสั่งน้ำ</u>
<u>สามวันดีสี่วันไข้</u>	<u>เลือกที่รักมักที่ชัง</u>

ประเภท ๘ คำ

<u>ข้างนอกสุกใสข้างในเป็นโพรง</u>	<u>คนชังมีนักคนรักมีน้อย</u>
<u>ซื้อวัวหน้านาซื้อปลาหน้าฝน (ซื้อผ้าหน้าหนาว)</u>	<u>น้ำขุ่นไว้ในน้ำใสไว้นอก</u>
<u>ผู้ดีเดินตรอกชั้ครอกเดินถนน</u>	<u>มั่งมีในใจเล่นโบบนบก</u>
<u>ยังมียั้งได้ยั้งไรรยั้งแคลน</u>	<u>รักยาวให้บันรักสั้นให้ต่อ</u>

๒. เติมนำนวนเปรียบเทียบในช่องว่างให้รับกับข้อความที่มีอยู่แล้ว

๑) เขาทำงานหามรุ่งหามค่ำ แต่กระนั้นรายจ่ายก็ยิ่งท่วมรายได้

๒) ดวงตาของเธอสุกใสยังกะอะไรดี เกินจะพรรณนา

ข้อนี้ยากที่จะหาสำนวนมาใส่ได้ ถ้าใส่ สุกใสราวกับดาว ไม่ถือว่าเป็นสำนวน ถือว่าเป็นอุปมาอาจมีผู้นึกถึงสำนวน ยังกะอะไรดี แต่สำนวนนี้จะว่าเป็นการเปรียบเทียบก็ ไม่เชิง เพราะไม่ทราบว่าจะเปรียบเทียบกับอะไร ข้อนี้จึงทำให้เป็นปัญหาว่าจะมีหรือไม่มี สำนวนมาใส่ก็ได้ อาจมีนักเรียนบางคนเสนอว่า ใช้ว่า เหลือกำลัง สำนวนนี้มักใช้ไปในทาง ไม่สู้ดีนัก สุกใส ชวนให้นึกถึงในทางที่ดี เมื่อใช้เหลือกำลัง ความหมายว่าสุกใสเกินไปก็พอจะ อนุโลมได้ หากมี ผู้ถามว่า หาสำนวนไม่ได้ ทำไมจึงตั้งไว้ คำถามนี้เป็นคำถามเชิงกิจกรรม ไม่ใช่เชิงข้อสอบ

๓) เธอควรจะเตือนน้องของเธออย่าให้เห็นกงจักรเป็นดอกบัว

๔) คุณตอบอย่างนั้น เขาเรียกว่าตอบอย่างกำปั้นทุบดิน

๕) เพ็ญศรีแต่งตัวสวยจนเกือบจำไม่ได้ นี่แหละเขาว่าไก่อ่างเพราะชนคนงาม
เพราะแต่ง

๖) เรื่องนี้ฉันเห็นว่าผิดทั้งสองคนนั้นแหละ อย่างนี้เขาเรียกว่าชิงก็รา ข่าก็แรง

๗) เราไม่ควรจัดงานให้หรูหราฟุ่มเฟือยเกินไป เดี่ยวจะเข้าทำนองตำน้ำพริก
ละลายแม่น้ำ

๘) ฉันไม่ชอบไปซื้อของร้านนั้น คนขายหน้าตาสวยดี แต่พูดจาเหมือนมะนาวไม่มี
น้ำ

๓. แบ่งกลุ่มปรึกษากันจัดสำนวนจากหนังสือเรียนเป็นพวกๆ ให้มากที่สุดที่จะทำได้

๑) สำนวนที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่

ปลุกเร้าตามใจผู้อยู่ ผูกอยู่ตามใจผู้นอน ผีเรือนไม่ดี ผีอื่นพลอย เลี้ยงดูปู่เสื่อ

๒) สำนวนที่เกี่ยวกับพืช

น้ำกลิ้งบนใบบอน เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก
เด็ดบัวไม่ไผ่โย แผ่นดินไม่ไร้เท่าใบพุทรา มะพร้าวต้นดก ยากต้นมี มันเทศขึ้นโต๊ะ

๓) สำนวนที่เกี่ยวกับสัตว์

หุงข้าวประชิดหมา ปิ้งปลาประชิดแมว หมาหวงราง ม้าดีดกระโหลก ม้าอารี
วัวลีมตีน วัวหายล้อมคอก วัวใครเข้าคอกใคร วันพันหลัก ยื่นหมูยื่นแมว
ฝากเนื้อไว้กับเสือ

๔) สำนวนที่มาจากนิทาน

กิ้งก่าได้ทอง ม้าอารี ไก่ได้พลอย กระจ่ายตื่นตูม เถรสองบาดร

๔. แบ่งประเภทสำนวนด้วยตนเอง ให้แตกต่างจากข้อ ๓ เช่น

- อาหารการกิน

กินอยู่กับปากอยากอยู่กับท้อง กินข้าวต้มกระโจมกลาง อดเปรี้ยวไว้กินหวาน

- อาชีพ

ผิวหาบเม็ยคอน หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน หาเช้ากินค่ำ

- อุปนิสัย

หมาเห่าไบดองแห้ง ชีแพ้วชวนตี ตีหัวหมาดำแม่แจ็ก

- ธรรมชาติ

น้ำท่วมปาก ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น ชิงสุกก่อนห้าม

๕. ยกสำนวนที่ไม่มีในหนังสือเรียน หรือสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่

สำนวนที่ไม่มีในหนังสือเรียน

สำนวนเกิดขึ้นใหม่

ไม้ซีกกัดไม้ซุง

กินเกาเหลา

แตกความสามัคคี มาจากสำนวน
ไม่กินเส้น เช่น คณะรัฐมนตรีชุดนี้
กินเกาเหลากัน

ข้าวกันลาน ดาลปากกระบอก

เลื่อยขาเก้าอี้

ใช้ความพยายามทำลายสถานภาพ
ให้พ้นจากตำแหน่ง เช่น อธิบดีคนนี้
ถูกเลื่อยขาเก้าอี้เป็นประจำ

ดอกลี้ม

ยุแหยให้แตกแยก

ข้าวนอกนา

บุคคลที่เข้ามาอยู่ในแวดวง แล้ว
ทำให้รู้สึกว่าเป็นคนแปลกปลอม
เช่น นักเขียนผู้นี้เป็นข้าวนอกนา
ในวงการวิทยาศาสตร์ เพราะคน
คนนี้ไม่มีความรู้ในวิทยาศาสตร์เลย
แต่ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น
กับนักวิทยาศาสตร์

เรียงร้อยประโยค

กิจกรรมหน้า ๔๘

กิจกรรมนี้ต้องการให้นักเรียนแสดงความคิดเพื่อการสื่อสาร ในการร้อยเรียงประโยค จะต้องอาศัยวิธีเชื่อม หรือวิธีอื่นๆ ให้เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันเป็นเนื้อความที่ดี นักเรียนจะได้เกิดทักษะการใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

หาประโยคอื่นมาเชื่อมกับประโยคที่กำหนดให้ต่อไปนี้ ให้ข้อความสละสลวยรัดกุม นักเรียนอาจเลือกคำเชื่อมใดๆ ให้เหมาะสม แล้วชี้ให้เห็นว่าประโยคเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

๑. ธรรมชาติย่อมไม่เข้าข้างคนผิด

ธรรมชาติไม่เข้าข้างคนผิด แต่กระนั้นธรรมชาติก็ไม่ว่าจะเข้าข้างคนถูกเสมอไป ประโยคหน้ากับประโยคหลังมีเนื้อความมีความสอดคล้องในเชิงแย้ง มีคำสันธาน แต่กระนั้นเชื่อมประโยคทั้งสองเข้าด้วยกัน

๒. สัตว์ป่าหลายชนิดกำลังจะสูญพันธุ์ไปจากประเทศของเรา

สัตว์ป่าหลายชนิดกำลังจะสูญพันธุ์ไปจากประเทศของเรา ฉะนั้นพวกเราควรช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่าโดยหยุดล่าสัตว์ และทำลายธรรมชาติ

ประโยคหน้ากับประโยคหลังมีเนื้อความเป็นเหตุที่เป็นผลกัน มีคำสันธาน ฉะนั้นเชื่อมประโยค

๓. อาหารที่มีประโยชน์ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง

อาหารที่มีประโยชน์ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง แต่จำเป็นต้องสะอาด ประโยคหน้ากับประโยคหลังมีเนื้อความต่อเนื่องกัน ประโยคหลังย้ำประโยคหน้า โดยเฉพาะในส่วนอาหารที่มีประโยชน์ มีคำสันธาน แต่ เชื่อมเพื่อให้เฉพาะคำจำเป็น และไม่จำเป็นแย้งกัน ก่อให้เกิดความสะดุดใจผู้อ่าน

๔. การสอบไล่ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว

การสอบไล่ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว แต่นักเรียนก็ยังไม่ได้พักต้องสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษา

ประโยค ๒ ประโยคนี้มีความขัดแย้งกัน มีคำสันธาน แต่ เชื่อม

หมายเหตุ ขอให้สังเกตว่า สันธาน แต่ อาจใช้ย้ำ หรือใช้แย้งก็ได้

๕. อีกสามปี พวกเราจะมีสิทธิ์ในการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

อีกสามปี พวกเราจะมีสิทธิ์ในการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เพราะฉะนั้นเราต้องเตรียมตัวเรียนรู้นับพันบาทหน้าที่ของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง

ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อความเป็นเหตุเป็นผลกัน มีคำสันธาน เพราะฉะนั้น
เชื่อม

๖. บ้านเป็นที่รวมแห่งความรักและความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

บ้านเป็นที่รวมแห่งความรักและความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น
บ้านจึงมีความสำคัญมาก

ประโยคหน้าเป็นเหตุและประโยคหลังเป็นผล มีคำสันธาน ดังนั้น...จึง เชื่อม

๗. มังคุด ทุเรียน และส้มโอ เป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก

มังคุด ทุเรียน และส้มโอ เป็นผลไม้ไทยที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก เราจึงควร
ส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูก และบำรุงพันธุ์ให้ดีขึ้น

ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อความเป็นเหตุเป็นผลกัน มีคำสันธาน จึง เชื่อม

๘. ทุกคนต่างช่วยกันรักษาความสะอาด

ถ้าทุกคนต่างช่วยกันรักษาความสะอาด บ้านเมืองก็จะสวยงาม

ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อความคล้ายตามกัน โดยประโยคหน้าเป็น
เงื่อนไข ประโยคหลังเป็นผลที่ตามมา มีคำสันธาน ถ้า...ก็เชื่อม

๙. แผนที่ทำหน้าที่ได้ดีกว่าคำอธิบาย

แผนที่ทำหน้าที่ได้ดีกว่าคำอธิบาย เพราะช่วยให้เราเข้าใจได้เร็วและถูกต้องแม่นยำ

ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อความเป็นเหตุเป็นผลกัน มีคำสันธาน เพราะ

เชื่อม

การร้อยเรียงประโยค

กิจกรรมหน้า ๕๒

กิจกรรมนี้ครูควรให้นักเรียนได้ฝึกฝน เพราะประโยคที่สละสลวยนั้นสามารถร้อยเรียง
ได้หลากหลายวิธี นักเรียนอาจใช้การเชื่อม การซ้ำ การละ การแทนได้ เมื่อนักเรียนได้ฝึก
การเชื่อม และการซ้ำแล้ว จึงควรฝึกการละ และการแทนด้วย ในการวิเคราะห์ที่ไม่จำเป็นต้อง
ทำให้ละเอียด ควรทำเป็นตัวอย่าง

แบ่งนักเรียนในชั้นเป็น ๒ กลุ่ม ให้แต่ละคนในกลุ่มแรกยกประโยคขึ้นมาคนละ ๑ ประโยค ให้มี
เนื้อหาสาระต่าง ๆ กันไป มีความยากพอสมควร และใช้ถ้อยคำให้รัดกุม สละสลวย เช่น

หมู่เกาะอ่างทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั่วไป

ให้นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มที่สองหาประโยคมาร้อยเรียงให้ต่อเนื่องกับประโยคของ
เพื่อนในกลุ่มแรกโดยใช้วิธีการละ และการแทน ดังนี้

หมู่เกาะอ่างทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั่วไป เพราะยังคงสภาพธรรมชาติอันงดงามของแต่ละเกาะไว้ได้ จึงทำให้พวกเขาอยากกลับมาเที่ยวกันอีก

ประโยคหลังเป็นการใช้คำ พวกเขา แทน นักท่องเที่ยว และละคำว่า หมู่เกาะอ่างทองไว้หลังคำว่า เพราะ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการร้อยเรียงประโยคนี้ เมื่อนักเรียนได้ฝึกฝนแล้วจะช่วยให้เกิดทักษะการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิเคราะห์การร้อยเรียงประโยค

กิจกรรมหน้า ๕๔

กิจกรรมนี้ต้องการให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์การร้อยเรียงประโยค โดยพิจารณาการเชื่อม การซ้ำ การละ และการแทนจากประโยคที่ให้มา ไม่จำเป็นต้องทำให้ละเอียด เพียงให้เห็นเป็นแบบอย่างพอเข้าใจเท่านั้น เช่น

๑. เลิศลักษณ์เป็นเด็กสาวช่างฝัน เธอเคยคาดหวังไว้เสมอว่า เธอจะพบกับหนุ่มรูปหล่อมีความรู้สูงและฐานะร่ำรวย ชายหนุ่มผู้นั้นจะต้องรักเธออย่างจริงจัง เธอเคยฝันไว้ด้วยว่าชีวิตคู่ของเธอจะมีความสุขสดชื่นเหมือนกับนิยายที่จบลงด้วยดี

ประโยคนี้มีการใช้คำเชื่อมหลายคำเพื่อให้ประโยคเกี่ยวข้องต่อเนื่องกัน มีการละและการแทนดังนี้

การเชื่อม

- “ว่า” คำแรกเป็นคำเชื่อมให้ทราบถึงความคาดหวังในประโยคแรกนั้น คืออะไร ซึ่งก็คือประโยคที่ตามมาทุกประโยค
- “ว่า” คำที่สอง เป็นคำเชื่อมความฝันในประโยคนั้นคือประโยคสุดท้ายนั่นเอง
- “และ” เป็นคำเชื่อมคำ “ความรู้สูง” กับ “ฐานะร่ำรวย”
- “เหมือนกับ” เป็นวลีเชื่อมประโยค “ชีวิตคู่เธอจะมีความสุขสดชื่น” กับวลี “นิยายที่จบลงด้วยดี”

การละ

ละ คำว่า “ผู้” หน้าคำว่า “มีความรู้สูง”

ละ คำว่า “ผู้มี” หน้าคำว่า “ฐานะร่ำรวย”

ละ คำว่า “มี” “ฐานะร่ำรวย” เป็น “มีฐานะร่ำรวย”

การแทน

คำว่า “เธอ” ทุกคำในข้อความนี้ แทน “เลิศลักษณ์”

คำว่า “ชายหนุ่มผู้นั้น” แทน “หนุ่มรูปหล่อที่มีความรู้สูง และฐานะร่ำรวย”

คำว่า “ที่” แทน “นิยาย”

๒. คนส่วนใหญ่ละเลยอาหารมือเช้าซึ่งเป็นอาหารมื้อสำคัญ สาเหตุอาจเป็นเพราะต้องออกจากบ้านแต่เช้าเพราะการจราจรติดขัดจนไม่มีเวลารับประทาน บางคนไม่หิวเพราะยังเข้าเกินไป บางคนเอาเวลานอนต่อดีกว่าลุกขึ้นมากินอาหารเช้า บางคนก็กลัวว่าถ้ากินอาหารเช้าแล้วจะอ้วน

ประโยคนี้ใช้คำเชื่อมหลายคำ ได้แก่

การเชื่อม

สาเหตุอาจเป็น

เพราะ (คำที่ ๑) เป็นกลุ่มคำที่เชื่อมส่วนที่เป็นผลและส่วนที่เป็นเหตุเข้าด้วยกัน ผลคือ คนส่วนใหญ่ละเลยอาหารมือเช้าซึ่งเป็นอาหารมื้อสำคัญ เหตุคือ คนส่วนใหญ่ต้องออกจากบ้านแต่เช้า

เพราะ (คำที่ ๒) เป็นคำเชื่อมระหว่าง คนส่วนใหญ่ต้องออกจากบ้านแต่เช้า ซึ่งเป็นผล กับ จราจรติดขัด ซึ่งเป็นเหตุ

จน เป็นคำเชื่อมระหว่าง คนต้องออกจากบ้านแต่เช้า ซึ่งเป็นเหตุ กับ คนไม่มีเวลารับประทานอาหาร ซึ่งเป็นผล

เพราะ (คำที่ ๓) เป็นคำเชื่อมระหว่าง ไม่หิว เป็นผล กับ เข้าเกินไป เป็นเหตุ
ดีกว่า เป็นคำเชื่อม นอนต่อ กับ ลุกมากินอาหารเช้า

การซ้ำ

บางคน ไม่หิว บางคน เอาเวลานอนต่อ บางคน ก็กลัวว่า

การละ

คนส่วนใหญ่ หน้าคำว่า ต้องออกจากบ้านแต่เช้า

คนส่วนใหญ่ หน้าคำว่า ไม่มีเวลารับประทานอาหารเช้า

คนส่วนใหญ่ หน้าคำว่า บางคนไม่หิว

คนส่วนใหญ่ หน้าคำว่า บางคนเอาเวลานอนต่อ

คนส่วนใหญ่ หน้าคำว่า บางคนก็กลัวว่า

การแทน

ซึ่ง แทนคำว่า อาหารมือเช้า

๓. การขยายตัวของประชากรไทยประกอบกับการอพยพจากต่างทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขา ทำให้ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์มีพื้นที่น้อยลงเรื่อยๆ เช่นนี้ ในเมื่อป่าเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และที่หลบภัยขยายพันธุ์ของสัตว์นานาชนิดได้หดหายไป จึงไม่น่าแปลกใจที่สัตว์มีจำนวนน้อยลง สัตว์บางชนิด เช่น แรด กระซู่ วัวแดง ที่เคยมีอยู่อย่างชุกชุมในป่าบริเวณนี้ได้สูญหายไปหมดสิ้น

การเชื่อม

เช่นนี้ เป็นการกล่าวซ้ำเพื่อย้ำความที่กล่าวไว้ทั้งหมดข้างหน้า

ในเมื่อ...จึง เป็นคำเชื่อม “ป่าเป็นที่อยู่อาศัย...ได้หดหายไป” กับข้อความ “ไม่น่าแปลกใจ...”

และ เป็นคำเชื่อม “ป่าเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร” กับ “ที่หลบภัย ขยายพันธุ์”

กระบวนการฟังสาร

กิจกรรมหน้า ๖๐

กิจกรรมนี้มุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำว่าวิจารณ์ญาณ รู้จักวิธีการปฏิบัติตนในการฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ การเขียนแผนภูมิให้มีรูปแบบไม่เหมือนกับตัวอย่าง จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการฟังและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ ต่อไปนี้จะเป็นคำถามและตัวอย่างคำตอบของนักเรียน

๑. คำว่าวิจารณ์ญาณ มีความหมายอย่างไร เรียบเรียงคำตอบโดยใช้ถ้อยคำของนักเรียนเอง

วิจารณ์ญาณ หมายถึง การใช้ปัญญา ความรู้ และประสบการณ์ คิดใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล

๒. แนวทางกว้างๆ ในการฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณมีอะไรบ้าง ตอบมาเป็นข้อๆ

ถ้าต้องการฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ ผู้ฟังต้องหาคำตอบจากคำถามต่อไปนี้ให้ได้ ถ้าคิดหาคำตอบอย่างใช้ปัญญา และเหตุผลทั้งหลายนี้แล้ว นั่นคือได้เกิดวิจารณ์ญาณแล้ว

คำถามมีดังนี้

๑. ผู้พูดมีจุดมุ่งหมายอะไร

๒. เรื่องนี้มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

๓. เรื่องนี้น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

๔. เรื่องนี้ให้สารประโยชน์ แก่คิด อันก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อะไรบ้าง

๕. ผู้พูดมีความเข้าใจอย่างไร เพียงไร

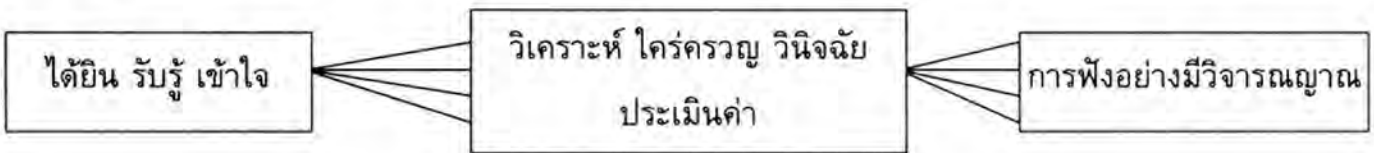
๖. ผู้พูดใช้วิธีพูด และวิธีการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างไร
 คำสัมภาษณ์คล้องจอง ซึ่งได้มาจากคำถาม ๖ ข้อย่างต้น เพื่อช่วยความจำ

“มุ่งหมายใด - ความเป็นไปได้ของเรื่องนี้ - มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด - อะไรคือสารประโยชน์มีความคิดสร้างสรรค์ - ความเข้าใจนั้นอย่างไร เพียงไร - ใช้วิธีอย่างไรในการพูดถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด”

๓. สรุปกระบวนการฟังสารให้เกิดวิจรรณญาณอย่างย่อๆ แสดงแผนภูมิประกอบ ไม่จำเป็นต้องใช้แผนภูมิที่แสดงไว้ในหนังสือเรียนก็ได้

ตัวอย่าง

การฟังให้เกิดวิจรรณญาณนั้น เริ่มจากเมื่อได้ยินสิ่งใดเราก็รับรู้และเข้าใจ จากนั้นก็วิเคราะห์ ไคร่ครวญ วินิจฉัย และประเมินค่าได้ในที่สุด ทั้งนี้ต้องปฏิบัติให้มาก และให้สม่ำเสมอ

ฟังให้เกิดวิจรรณญาณ

กิจกรรมหน้า ๗๔

๑. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มใช้วิธีระดมความคิดหาเกณฑ์ “ฟังเพื่อให้เกิดวิจรรณญาณ” เพิ่มเติมจากที่ได้ให้ไว้ในหนังสือเรียน

กิจกรรมข้างต้นต้องการฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยระดมความคิดหาเกณฑ์การฟังเพื่อให้เกิดวิจรรณญาณ เพิ่มเติมให้ต่างกับที่ได้เรียนมาแล้วในหนังสือเรียน

ตัวอย่าง

นักเรียนแต่ละกลุ่มอาจจะระดมความคิดหาเกณฑ์ ฟังเพื่อให้เกิดวิจรรณญาณ เพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๑. การประเมินได้ว่าเรื่องที่ฟังนั้นได้ผลตามวัตถุประสงค์ของผู้พูดหรือไม่
๒. การวิเคราะห์ได้ว่าเรื่องที่ฟังนั้นเป็นข้อเท็จจริง หรือเป็นข้อคิดเห็นของผู้พูด
๓. การชี้ให้เห็นกลวิธีของผู้พูดว่าทำให้ได้ผลสมความมุ่งหมาย เช่น
 - การลำดับความ

- การให้เหตุผล
 - การใช้หลักฐานอ้างอิงเพื่อสนับสนุนความคิดเห็นของตน
 - การใช้ถ้อยคำ วลี ประโยค สำนวน โวหาร วิธีลำดับคำรัดกุมเพียงใด
 - การออกเสียง การเน้นย้ำ ท่าทีของผู้พูด ทำให้เข้าใจความหมายได้เพียงไร
๔. การรู้จักคาดคะเนว่าผู้พูดจะพูดอะไรต่อไป จะจบอย่างไร

๒. นักเรียนคนหนึ่งไปเตรียมข่าว บทความ หรือข้อเขียนสั้นๆ มาอ่านให้เพื่อนนักเรียนในกลุ่มของตนฟัง แล้วช่วยกันวิจารณ์สารที่ได้ฟังตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนในกลุ่มรู้จักการรับผิดชอบในการทำงาน และร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่ได้รับมอบหมาย

ตัวอย่าง บทความที่นักเรียนไปเตรียมมาล่วงหน้า

โภชนาการ ให้ดีมีนมเปรี้ยว

ถ้าท่านรู้ตัวว่าเป็นคนโกรธง่ายทั้งๆ ที่ไม่อยากจะโกรธ เพราะรู้ว่าความโกรธไม่เคยให้ผลดีกับใคร ลองดื่มนมดูแต่ต้องเป็นนมเปรี้ยวเท่านั้น

นมเปรี้ยว หรือเรียกให้เป็นภาษาฝรั่งกันหน่อยคือ โยเกิร์ต มันคือผลิตภัณฑ์อาหารนมที่ได้จากการหมักนมและครีมด้วยเชื้อจุลินทรีย์แลคติก สงสัยใช่ไหมว่าทำไมเราจึงต้องยุ่งยากไปหมักนมให้เปรี้ยวให้ยุ่งยาก ทั้งๆ ที่การดื่มนมสดๆ ที่มีคุณค่ามากมายนั้นจะดีกว่าและง่ายกว่าหรือ

นมสดจะดีกว่านมเปรี้ยวหรือไม่ อย่างไร นักวิทยาศาสตร์ได้ให้คำตอบซึ่งค้นพบว่านมถ้าได้หมักจนเป็นนมเปรี้ยวแล้วก็จะยังคงคุณค่าของนมสดอยู่ แต่จะให้แคลอรีน้อยกว่า เพราะน้ำตาลแลคโตสบางส่วนจะถูกเปลี่ยนไปเป็นกรดแลคติก และกรดแลคติกตัวนี้จะช่วยให้ร่างกายดูดซับแคลเซียมและฟอสฟอรัสได้ดีขึ้นทำให้กระดูกและฟันแข็งแรง

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ในนมเปรี้ยวมีโปรตีนที่ย่อยง่ายกว่าโปรตีนในนมสด มีวิตามินบีซึ่งจะช่วยให้ร่างกายมีภูมิต้านทานโรค ช่วยสร้างเม็ดเลือดแดง ป้องกันผมหงอก ช่วยลดไขมันในเส้นเลือด และยังมีอีกคุณค่าหนึ่งที่ใครๆ ก็ไม่ถึงคือ แคลเซียมในนมเปรี้ยวจะทำหน้าที่กลม่อมประสาทช่วยไม่ให้โกรธง่าย

ท่านที่ยืนยันโภชนิก ลองดื่มดูสิ

(“๓ นาที มีสาระ” ของ บมจ. ธนาคารกสิกรไทย)

นักเรียนคนหนึ่งในกลุ่มเป็นผู้อ่านบทความ เรื่อง “โกรธง่าย ให้ตีมนมเปรี้ยว” ให้เพื่อนๆ ในกลุ่มฟัง แล้วช่วยกันวิจารณ์สารตามเกณฑ์ที่กลุ่มได้ตั้งไว้

การพิจารณาบทความเรื่อง “โกรธง่าย ให้ตีมนมเปรี้ยว” ในรายการ ๓ นาทีมีสาระของ บมจ.ธนาคารกสิกรไทย กลุ่มได้ร่วมการพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่กลุ่มได้ระดมความคิด หาเกณฑ์ “ฟังเพื่อให้เกิดวิจาร์ณญาณ” ดังต่อไปนี้

๑. เรื่อง “โกรธง่าย ให้ตีมนมเปรี้ยว” นี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ฟัง ในด้านรักษาสุขภาพจิตด้วยวิธีง่ายๆ คิดว่าน่าจะได้ผลตามความมุ่งหมาย หากผู้ฟังสำรวจตนเอง หรือเปิดใจกว้างยอมรับฟังข้อบกพร่องในเรื่องนี้ของตนจากบุคคลผู้หวังดีแล้วปฏิบัติตาม

๒. บทความนี้เป็นเรื่องของข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนได้อ้างข้อมูลในการค้นคว้าของ นักวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือได้

๓. ผู้เขียนใช้กลวิธีในการทำให้เรื่องราวที่ฟังได้ผลสมตามความมุ่งหมายโดยการอ้าง ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ น้ำเสียงของผู้เขียนแสดงถึงความจริงจังในการแนะนำเพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่ผู้ฟังอย่างแท้จริง

๔. กลุ่มคาดคะเนว่าผู้พูดจะจบเรื่องด้วยการเชิญชวนให้คนโกรธง่ายหันมาตีมนมเปรี้ยว เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพของตน เพราะคงไม่มีใครอยากเข้าใกล้หรืออยากคบหาสมาคมกับ คนโกรธง่าย

๓. นักเรียนแต่ละคนนำบทประพันธ์มาอ่านให้เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วให้ที่ประชุมกลุ่มคัดเลือกบท ประพันธ์ที่พอใจที่สุด ๑ บท นำมาอ่านให้นักเรียนทั้งห้องฟังต่อจากนั้น ช่วยกันวิจารณ์ตามแนวต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์
๒. สาระที่สำคัญของบทประพันธ์
๓. แง่คิดต่างๆ
๔. ความไพเราะเชิงวรรณศิลป์

กิจกรรมข้อนี้ต้องการฝึกนักเรียนให้รู้จักแบ่งงานที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติการกิจ ด้วยความตั้งใจและร่วมมือกันแสดงความคิดเห็นตามแนวที่กำหนดให้

ตัวอย่าง

นักเรียนแต่ละคนนำบทประพันธ์มาอ่านให้เพื่อนในกลุ่มฟัง ที่ประชุมกลุ่มได้คัดเลือก คำประพันธ์ไว้ ๑ บท นำมาอ่านให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังจากนั้น ช่วยกันวิจารณ์ตามแนวในคำสั่ง ข้างต้น

สกุลเอ๋ยสกุลสูง
อำนาจนำความสง่าอำอินทรีย์
ความร่ำรวยอวยสุขให้ทุกอย่าง
วิถีแห่งเกียรติยศทั้งหมดนั้น

ชกจุงจิตฟูซุคักดีศรี
ความงามนำให้มีไมตรีกัน
เหล่านี้ต่างรอดตายทำลายชั้น
แต่ล้วนผันมาประจบหลุมศพเอ๋ย

(กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้าของพระยาอุปกิตศิลปสาร)

๑. ผู้ประพันธ์มุ่งชี้ให้ผู้อ่านเห็นสัจธรรมในชีวิตว่าลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขนั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์สมมุติขึ้น ส่วนสิ่งที่เป็นความจริงที่ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ก็คือความตาย

๒. สาระสำคัญของบทประพันธ์ ก็คือคนที่เกิดในตระกูลสูงมักมีความภาคภูมิใจ ในชาติสกุลแห่งตน คนมีอำนาจย่อมมีความสง่างาม คนสวยย่อมมีคนรักใคร่ ส่วนคนรวย ย่อมได้รับความสุขสะดวกสบายทุกอย่าง แท้จริงสิ่งเหล่านั้นมิได้จีรังยั่งยืน ความตายต่างหาก มั่นคงแน่นอนที่ซึ่งเราทุกคนมีอาจหลีกเลี่ยงได้

๓. แง่คิดที่ได้จากบทประพันธ์นี้คือ หลักสัจธรรมอันเป็นธรรมดาของโลกได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น พึงระลึกถึงความตาย อันเป็นความจริงที่ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ประกอบแต่กรรมดี

๔. ความไพเราะในเชิงวรรณศิลป์ ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาง่ายๆ เช่น ความงาม นำให้มีไมตรีกัน และรอดตายทำลายชั้น มีเนื้อความสั้นๆ เช่น ชกจุงจิตฟูซุคักดีศรี แต่มีความหมายที่ทรงพลังแฝงปรัชญาอย่างเข้มข้น และลึกซึ้ง เป็นสารประเภทจรรโลงใจให้ผู้อ่าน ตระหนักถึงความจริงที่คนมักหลงลืม และติดยึด อันได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ และสุข ว่าเป็น สิ่งสมมุติดูจืด แต่ทุกคนก็หนีความจริงไปไม่พ้นนั่นคือความตาย

๕. แต่ละกลุ่มคัดเลือกบทเพลงที่จรรโลงใจมา ๑ บท แล้วช่วยกันตั้งข้อสังเกตโดยอาศัยแนวใน หนังสือเรียน

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนในกลุ่มได้ร่วมกันคัดเลือกบทเพลงที่จรรโลงใจ แล้ว ช่วยกันตั้งข้อสังเกตบทเพลงนั้นโดยอาศัยแนวในหนังสือเรียน

ตัวอย่าง บทเพลงจรรโลงใจที่กลุ่มได้คัดเลือก คือ

เพลงความฝันอันสูงสุด

ทำนอง พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื้อร้อง ม.ล.มณีรัตน์ บุนนาค

ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ
ขอทนทุกข์รุกรโรมโหมกายใจ
จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด
จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง
ไม่ทอดอวยคอยสร้างสิ่งที่ควร
ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา
นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง
ถึงทนทุกข์ทรมานนานเท่าใด
โลกมนุษย์ย่อมจะดีกว่านี้แน่
คงยืนหยัดสู้ไปใฝ่ประจัญ

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
ขอฝ่าฟันมองภัยด้วยใจทะนง
จะรักชาติจนชีวิตเป็นผุยผง
จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา
ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดกังขา
ไม่เสียดายชีวาถ้าสิ้นไป
หมายผลดงยุติธรรมอันสดใส
ยังมั่นใจรักชาติต้องอาจครัน
เพราะมีผู้ไม่ยอมแพ้แม้ถูกหยัน
ยอมอาสัญก็เพราะปองเทิดผองไทย

นักเรียนในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสารประเภทจรรโลงใจจากเพลงข้างต้นดังต่อไปนี้

๑. บทเพลงนี้ เป็นบทเพลงจรรโลงใจให้รักชาติซึ่งต่างจากเพลงปลุกใจให้ฮึกเหิม
๒. เนื้อหาสาระสำคัญของบทเพลงนี้ เป็นอุดมคติของมนุษย์ผู้รักมาตุภูมิของตน มีจิตใจมุ่งมั่นในการแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ และพร้อมที่จะเสียสละแม้ชีวิตเพื่อธำรงชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของชาติ

๓. สารในบทเพลงนี้เป็นสารประเภทจรรโลงใจ ให้มุ่งมั่นในการทำความดี โดยไม่ทอดอวยแม้จะไม่มีใครรู้เห็น ถึงจะต้องแลกด้วยชีวิตและเลือดเนื้อก็ยอม

๔. ความไพเราะเชิงวรรณศิลป์ บทเพลงนี้มีความไพเราะอันเกิดจากการเลือกใช้ถ้อยคำได้เหมาะสมแก่เรื่อง ทำให้มีเสียงเร้าใจผู้ฟัง เกิดอารมณ์คล้อยตาม เช่น

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว

ขอทนทุกข์รุกรโรมโหมกายใจ

นอกจากนี้ลีลาจังหวะของคำประพันธ์ที่เกิดจากเสียงหนักเบาของถ้อยคำก็ทำให้เกิดเสียงเสนาะ

การเลือกสรรคำมาใช้ได้เหมาะสมกับความหมาย ก็ช่วยให้บทเพลงมีลักษณะเด่น และมีความกระชับ

เช่น ไม่ทอดอวยคอยสร้างสิ่งที่ควร
ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา

ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดกังขา
ไม่เสียดายชีวาถ้าสิ้นไป

ทำให้ผู้ฟังได้ร่วมรับรู้และเข้าถึงความรู้สึกของคนที่มีความตั้งใจอันมั่นคงที่ยึดมั่นในความรักชาติ ผู้แต่งได้นำสำนวนที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย คือ จะปิดทองหลังองค์พระปฐมมา มากล่าวเปรียบ เทียบแทนการอธิบาย ช่วยให้ความกระจ่างยิ่งขึ้น

มีการเล่นคำด้วยการซ้ำคำ อยู่ใน ๓ บทแรก ได้แก่ ขอ...จะ...ไม่ ทำให้เกิดความงามของภาษาในด้านเสียง และเน้นความหมายให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

บทเพลงนี้มีความไพเราะด้วยเสียงสัมผัสสระ และสัมผัสอักษรเกือบทุกวรรค จึงนับว่าเป็นบทเพลงที่มีความงดงามทางภาษา เมื่อผสมผสานกับเสียงดนตรีที่เลือกเฟ้นมาเรียบเรียงเป็นทำนองอันไพเราะ อำนาจของเสียงจึงเร้าผู้ฟังให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม

ข้อ ๕ และข้อ ๖ กิจกรรม ๒ ข้อนี้มุ่งให้นักเรียนฝึกฟังสิ่งที่ประโยชน์แก่ตนเอง และเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ฟังประสงค์ต่อไป

วิธีสื่อสารในการประชุม

กิจกรรมหน้า ๙๗

๑. ตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเข้าใจของนักเรียนอย่างสั้นๆ แล้วส่งครู อาจทำเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้

- ๑) ที่กล่าวว่าการประชุมเป็นการสื่อสารของมนุษย์อย่างหนึ่ง นักเรียนเข้าใจอย่างไร
- ๒) บอกความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการประชุมตามที่ได้เรียนมาอย่างน้อย ๑๐ คำ
- ๓) ในการประชุม ผู้เข้าประชุมต้องใช้อัจฉริยะภาษาชนิดใดบ้างตอบมาเป็นข้อๆ พร้อมตัวอย่าง
- ๔) ถ้าสารที่จะส่งออกไปในที่ประชุมคือ “ผู้พูดไม่พอใจการอภิปรายนอกประเด็นของผู้เข้าประชุมบางคน” “ผู้ส่งสารควรจะพูดว่าอย่างไร ในการประชุมต่อไปนี้
 - ก. เมื่อเป็นการประชุมเฉพาะกลุ่มอย่างเป็นกันเอง
 - ข. เมื่อเป็นการประชุมปรึกษาของคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ
 - ค. เมื่อเป็นการประชุมสาธารณะอย่างเป็นพิธีการ

กิจกรรมข้อ ๑ ข้อ ๒ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ที่ได้เรียนหรืออ่านครูอาจไม่ต้องสอนในห้องเรียนแต่ให้นักเรียนทำกิจกรรมข้อ ๑ ข้อ ๒ ก่อน เพื่อนักเรียนจะได้ศึกษาด้วยตนเองและเขียนสรุปความรู้ความเข้าใจของตนมาส่งครู และประหยัดเวลาที่จะต้องมาอ่านกันในห้องเรียนได้ นักเรียนอาจจะสรุป มาตอบข้อ ๑ ว่าการประชุมเป็นการสื่อสารของมนุษย์อย่างหนึ่ง เพราะการประชุมมีการใช้ภาษาสื่อความคิด ความรู้ อารมณ์ ความรู้สึกให้ผู้รับสารได้รับสาร มีการโต้แย้ง รับรู้ เห็นด้วย กับสารที่สื่อมาจากผู้ส่งสาร จึงพบว่าการประชุมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง เพราะมีองค์ประกอบในการสื่อสารครบคือมีทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ข้อ ๒ นักเรียนยกข้อความที่มีอยู่ในหนังสือเรียนมา ๑๐ คำ เช่น การสัมมนา การประชุมชี้แจง การประชุมใหญ่ ผู้จัดประชุม ผู้เข้าประชุม องค์กรประชุม ระเบียบวาระ เป็นต้น

ข้อ ๓ ในการประชุมผู้เข้าประชุมต้องใช้ວັຈນภาษาหลายชนิด เช่น

- ๑) สายตา แสดงความสนใจในเรื่องที่พูดกัน คือมองไปยังผู้พูดอย่าง แสดงว่าสนใจ
- ๒) ยืนขึ้นแสดงความเคารพประธานเมื่อประธานเข้ามาในที่ประชุม
- ๓) ยกมือ เมื่อจะแสดงความคิดเห็นเพื่อขออนุญาตต่อท่านประธาน
- ๔) การยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความเป็นมิตรกันในการประชุม

ข้อ ๔ “ผมเห็นว่าบางท่านอภิปรายไม่อยู่ในประเด็นซึ่งจะทำให้สับสนกันมากขึ้น”
เป็นกันเอง “ฉันว่าคุณอภิปรายออกจะไม่ตรงประเด็นนะคะ”

เป็นทางการ “ท่านประธานที่เคารพ กระผมเห็นว่าในการอภิปราย ยังไม่อยู่ในประเด็นที่พิจารณา กระผมเกรงว่าจะทำให้ไม่ได้ข้อสรุปตรงตามที่ต้องการ”

เป็นพิธีการ “ท่านประธานที่เคารพ ข้าพเจ้าเห็นว่าประเด็นในการพูดกันนั้น น่าจะจำกัดอยู่ในข้อดีข้อเสียระหว่างการเก็บค่าโดยสารตลอดสาย และการเก็บค่าโดยสารเป็น ระยะๆ ไม่ใช่ไปพิจารณาถึงภาพลักษณ์ของบริษัทหรือขององค์กรรัฐใดๆ”

คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของผู้กรอกแบบฟอร์ม

กิจกรรมหน้า ๑๐๘

๑. การกรอกแบบฟอร์มต่อไปนี้

- ๑) คำร้องขออนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง
- ๒) แบบฟอร์มของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี คำขอกู้ยืมเงินประเภทกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของรัฐบาล โดยกระทรวงการคลัง (ตัดตอนเฉพาะบางส่วน)

กิจกรรมข้อนี้ต้องการเน้นให้เห็นว่าการกรอกแบบฟอร์มมีความสำคัญมาก หากนักเรียนขาดคุณสมบัติพื้นฐานในการกรอกแบบฟอร์มแล้ว จะเกิดผลเสียหายแก่ส่วนรวมเป็นอันมาก ส่วนตัวผู้กรอกเองก็จะได้รับผลเสียหายหลายประการ คือ

๑. เสียเวลา เช่น เขียนชื่อผู้เกี่ยวข้องผิด เขียนข้อความผิด ฯลฯ ต้องนำมาแก้ไขใหม่ทำให้เสียเวลา

๒. เสียทรัพย์สิน เช่น ไม่ตรวจดูจำนวนเงินในสัญญาให้ตรงกันทั้งตัวเลขและตัวอักษร หรือข้อความในสัญญาไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันอาจถูกโกงได้

๓. เสียโอกาส เช่น ขออนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง คำขอกู้ยืมเงิน สมัครเข้าทำงานหากเขียนวัน เดือน ปีเกิด หรือ ตัวสะกดการันต์ของชื่อ ชื่อสกุลผิด เรียบเรียงข้อความผิด เขียนข้อความไม่ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการให้กรอก ก็จะทำให้เสียเวลาดำเนินเรื่อง ต้องนำมาแก้ไข หากแก้ไขไม่ทันก็ทำให้เสียโอกาส

๑. การกรอกแบบฟอร์มคำร้องขออนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง

ข้อมูลในช่วงแรกเป็นข้อมูลส่วนตัว ส่วนข้อมูลช่วงหลังทั้ง ๓ ข้อ ผู้กรอกต้องกรอกสาระสำคัญให้ครบ และให้ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง

ส่วนข้อ ๑ คือส่วนสำคัญที่ผู้กรอกจะต้องกรอกอย่างละเอียดและระมัดระวังให้มาก เพราะทางผู้ออกใบอนุญาตจะทราบวัตถุประสงค์และความต้องการของผู้ร้องขอจากข้อความในส่วนนี้

ตัวอย่าง

“ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะใช้เครื่องดังกล่าวมานั้นเพื่อทำการโฆษณากิจการพัฒนาการเยาวชนในชุมชน คือจัดรายการประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง เพื่อฝึกให้เยาวชนในชุมชนกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์”

๒. การกรอกแบบฟอร์มของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี คำขอกู้ยืมเงินประเภทกองทุนให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของรัฐบาล โดยกระทรวงการคลัง (ตัดตอนเฉพาะบางส่วน)

การกรอกข้อมูลตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของบิดามารดา ควรกรอกให้ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริงและกรอกให้ครบทุกอย่าง ข้อมูลตอนนี้อาจจำเป็นต้องใช้หลักฐานเอกสารประกอบ เช่น สำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวผู้เสียภาษี ผู้ยื่นแบบฟอร์มจึงควรนำติดตัวไปด้วย เพื่อไม่ให้เสียเวลาภายหลัง

การกรอกข้อมูลตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับพี่น้องร่วมบิดามารดา กรอกข้อมูลตอนนี้อควรกรอกตามข้อเท็จจริง กรอกรายละเอียดตามแบบฟอร์มที่เว้นช่องให้ครบ

แบบฟอร์มต่างๆ ที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวันนั้น บางทีก็ได้ออกแบบไว้อย่างดี เพราะผู้สร้างแบบฟอร์มมีความสามารถทางภาษาทำให้ผู้กรอกเข้าใจง่าย แต่มีแบบฟอร์มอยู่มีใช่น้อยที่เข้าใจยาก แม้ผู้กรอกจะมีทักษะทางภาษาอย่างดี เช่น บางทีแบบฟอร์มเว้นช่องกว้างหรือแคบจนเกินไป หรือเขียนข้อความไว้อย่างกำกวม เช่น เขียนว่า “ประเภท” แต่ให้กรอกเลขประจำตัว ทำให้ผู้อ่านสงสัยว่าจะประสงค์อย่างไร ฉะนั้นผู้กรอกแบบฟอร์ม ควรถามผู้เกี่ยวข้องให้แน่ใจ และถ้ามีคำแนะนำในการใช้แบบฟอร์ม ควรอ่านให้เข้าใจเสียก่อน

เรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธารณะ

กิจกรรมหน้า ๑๓๕

๓. กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนอ่านเชิงวิเคราะห์ แล้วแสดงความคิดเห็นให้ชัดเจน

๑) เรียงความทั้ง ๓ เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโลกสาธารณะหรือไม่ นักเรียนคงจะแน่ใจว่าเป็น แต่ต้องให้นักเรียนอธิบายเหตุผลตามที่ได้ชี้แจงไว้ในหนังสือเรียนประกอบว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนทั่วไป และสังคมโดยรวม

๒) ใจความสำคัญของเรื่อง อาจารย์ควรจะได้ตรวจตราอย่างละเอียดรอบคอบด้วย ใจความสำคัญของเรื่องถึงแม้จะสั้นก็ต้องเขียนให้ครอบคลุม ไม่ใช่เขียนแต่เพียงบางส่วน เช่น ใจความสำคัญของเรื่อง “ไหนเมืองไทยจะมีไม่ได้” ก็คือ การใช้เทคโนโลยีในการกำจัดขยะโดยให้นำขยะไปใช้ประโยชน์อีกได้นั้น น่าจะกระทำขึ้นในประเทศไทยได้ ถ้านักเรียนตอบแต่เพียงว่าการกำจัดขยะแบบสมัยใหม่ คือ กำจัดโดยวิธีการจัดการกับขยะให้กลับมาใช้ใหม่ได้ เช่นนี้ก็นับว่าไม่สมบูรณ์

วิธีนำเสนอเรียงความเรื่องนี้ คือ วิธีการนำเสนอเรื่อง เริ่มต้นที่ประสบการณ์ของผู้เขียน เล่าประสบการณ์ของผู้เขียนที่ไปฟังการสัมมนา แล้วแสดงข้อคิดเห็นที่ตนสนใจที่ได้ฟังมา น่าสนใจยิ่ง ซึ่งให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ลงท้ายด้วยการชี้ให้เห็นสาระสำคัญของเรื่องนี้ กล่าวโดยสรุปคือ การกล่าวถึงสาระสำคัญเอาไว้ท้ายสุด ใช้สำนวนภาษาอย่างง่าย ๆ บรรยายให้เห็นภาพชัดเจนตามไปด้วย และเสนอแนะแก่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องว่าเมืองไทยของเราก็น่าจะทำได้ โดยให้กำลังใจว่าคนไทยมีนิสัยดีอย่างหนึ่งคือฉลาดในการประสานประโยชน์ ตามคำกล่าวของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ส่วนเรื่อง “เศรษฐกิจสำคัญที่ไหน” ชื่อเรื่องตั้งไว้เป็นคำถาม วิธีนำเสนอ นำด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสำคัญของเศรษฐกิจ และขยายความความรู้นั้นให้ชัดเจน จบลงด้วยการสรุปกล่าวอย่างกว้าง ครอบคลุมเศรษฐกิจทั่วประเทศ เนื้อหาของเรียงความก็คือคำตอบ ซึ่งสรุปได้ว่าเศรษฐกิจรุ่งเรืองได้ก็เพราะทรัพยากรบุคคล กล่าวคือมีพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ปราศจากความโลภไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และคิดไกลไปถึงวันข้างหน้า

เรื่อง “เจ้าพระยา” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ผู้เขียนมุ่งหมายที่จะให้ทั้งฝ่ายรัฐบาลและเอกชนช่วยกันรักษาคุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาไว้ ให้ปราศจากมลภาวะ เพราะแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญยิ่งต่อคนไทยทั่วประเทศ

วรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๑ ท ๖๐๕

ธรรมชาติของภาษา

กิจกรรมใช้เสียงสื่อความหมาย

กิจกรรมหน้า ๕

กิจกรรม ๒ ข้อแรก มีจุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความหมายของภาษา ให้นักเรียนได้ฝึกคิดโดยใช้เหตุผลรองรับคำตอบด้วย

๑. ภาษาในคำวัจนภาษา หมายถึงเสียงพูด หรือคำพูด จึงมีความหมายอย่างแคบ

๒. อาจพิจารณาความหมายของภาษาได้ดังนี้ ข้อ ๑ และ ข้อ ๒ มีความหมายอย่างแคบ เพราะไม่ใช่ถ้อยคำที่มนุษย์ใช้พูด

ข้อ ๓ ข้อ ๔ และ ข้อ ๕ มีความหมายอย่างกว้าง

๓. กิจกรรมนี้มุ่งหมายให้นักเรียนได้สังเกตคำเลียนเสียงธรรมชาติว่าแต่ละสังคมอาจใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติไม่เหมือนกัน แต่อยู่ที่ความสำคัญมันหมายของคนในสังคมนั้น บางคนเมื่อได้ยินเสียงปรบมือสำคัญว่าดังเปาะ บางคนว่าดังเฉาะก็มี ส่วนที่ผู้ที่ได้ยินว่าดังเปาะ และดังเฉาะนั้นวิธีปรบมือแตกต่างกันไป แต่คงไม่มีใครบอกว่าเสียงปรบมือดังป้อมหรือจ่อม

๔. กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนได้สังเกตภาษาที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันอย่างพินิจพิจารณา และจัดเข้าอยู่ในจำพวกเดียวกันได้ถูกต้องตามความคิดของตน เช่น

แบน	เข้ากลุ่ม	แวน	แผ่น
เรื้อย	เข้ากลุ่ม	เฉื่อย	เอื้อย
บุก	เข้ากลุ่ม	รุก	
ซ้า	เข้ากลุ่ม	ล้า	
วิน	เข้ากลุ่ม	บิน	
รู้	เข้ากลุ่ม	ทุ	
งย	เข้ากลุ่ม	เสย	เกย
แห้ง	เข้ากลุ่ม	แล้ง	
แก่ง	เข้ากลุ่ม	แย่ง	แล่ง
แตะ	เข้ากลุ่ม	แปะ	

ภาษาประกอบด้วยหน่วยเล็กซึ่งประกอบกันเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น

กิจกรรมหน้า ๙

๑. กิจกรรมนี้เป็นเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนใช้เหตุผลเป็นสำคัญ เช่น นักเรียนคนหนึ่งอาจตอบว่าในเมื่อคำในภาษาอาจตั้งขึ้นอย่างไรก็ได้ เราก็อาจตั้งได้ ไม่จำเป็นต้องทับศัพท์ อาจเรียกสิ่งใหม่สิ่งหนึ่งว่า กะ ก็เป็นที่เข้าใจกันได้ถ้าทุกคนยอมรับร่วมกัน แต่นักเรียนบางคนอาจค้านว่า การตั้งศัพท์ขึ้นโดยมีที่มาของศัพท์น่าจะเหมาะสมกว่า เพราะอย่างน้อยก็ช่วยให้แลเห็นว่าที่มาของคำใหม่ๆ นั้น เช่น คำ ขอน(ไม้) นั้นเป็นคำเก่ามากจนเราไม่สามารถไปสืบประวัติได้แล้ว แต่ถ้านักภาษาศาสตร์ใช้เวลาค้นคว้าวิจัยอย่างจริงจัง ก็จะพบที่มาของคำนี้ได้

๒. มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนรู้วิธีขยายประโยคให้ยาวออกไปด้วย ครูอาจคอยช่วยเหลือให้นักเรียนขยายประโยคเดิมออกไป ทั้งนี้ต้องมีใช่เป็นการขึ้นประโยคใหม่

ตัวอย่าง

๑) กิจกรรมสาธารณะ

กิจกรรมสาธารณะได้แก่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

กิจกรรมสาธารณะได้แก่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในปัจจุบัน

กิจกรรมสาธารณะได้แก่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในปัจจุบันและ

ในอนาคต

กิจกรรมสาธารณะได้แก่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในปัจจุบันและ

ในอนาคตในที่ต่างๆ

กิจกรรมสาธารณะได้แก่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในปัจจุบันและ

ในอนาคตในที่ต่างๆ ทั้งในเมืองและในชนบท

กิจกรรมสาธารณะได้แก่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในปัจจุบันและ

ในอนาคตในที่ต่างๆ ทั้งในเมืองและในชนบท ทั้งที่เป็นกิจกรรมถาวรและกิจกรรมชั่วคราว

กิจกรรมสาธารณะได้แก่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในปัจจุบันและ

ในอนาคตในที่ต่างๆ ทั้งในเมืองและในชนบท ทั้งที่เป็นกิจกรรมถาวรและกิจกรรมชั่วคราว ทั้งที่ใช้เงินและไม่ใช้เงิน

๓) สิ่งแวดล้อม

ฉันยืนอยู่ในสวน

ฉันยืนอยู่ในสวนได้ต้นไม้

ฉันยืนอยู่ในสวนใต้ต้นไม้ร่มครึ้ม
 ฉันยืนอยู่ในสวนใต้ต้นไม้ร่มครึ้มเย็นสบาย
 ฉันยืนอยู่ในสวนใต้ต้นไม้ร่มครึ้มเย็นสบายน่าอน

ภาษามีการเปลี่ยนแปลง

กิจกรรมหน้า ๑๓

กิจกรรมทั้ง ๓ ข้อ มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้โดยสังเกตภาษาด้วยตนเอง อันเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของการเรียนรู้ในหลายเรื่อง หลายวิชา ซึ่งนักเรียนไทยส่วนใหญ่ไม่มีพฤติกรรมในการสังเกตและเรียนรู้ด้วยการสังเกต นักเรียนชอบที่จะท่องจำ หรือจดจำจากตำราหรือบทสรุปย่อมากกว่า ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้จากการอภิปรายไว้เป็นหลักฐานต่อไป

๑. นักเรียนคิดว่ามีสาเหตุอื่นๆ อีกหรือไม่ที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลง นอกจากที่สันนิษฐานไว้ ๔ ประการ ในหนังสือเรียน พฤติกรรมทางภาษาต่อไปนี้ เป็นเหตุให้ภาษาเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ จงอภิปรายกันในชั้นเรียน

- ๑) การร้องเพลง
- ๒) การอภิปรายสาธารณะ
- ๓) การพูดทางสื่อมวลชน
- ๔) การใช้ภาษาในภาพยนตร์การ์ตูน
- ๕) การเขียนตามเสียงพูดในเรื่องสั้น นวนิยาย และข้อเขียนอื่นๆ
- ๖) การให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีตำแหน่งสำคัญ

ข้อ ๑ หลายคนอาจมีความเห็นว่า การร้องเพลงที่ออกเสียงกระแทกกระทั้น เมื่อฟังซ้ำๆ กันนานเข้าๆ ก็อาจทำให้พฤติกรรมทางภาษาของผู้ได้ฟังเปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น มักจะพูดกระแทกกระทั้นโดยไม่รู้ตัว

ข้อ ๒ ผู้ที่อภิปรายในที่สาธารณะหลายๆ คน ออกเสียงคำไม่ชัด คนที่ได้ฟังอาจพลอยติดนิสัยการพูดไม่ชัดไปด้วยได้ เช่น การออกเสียงคำว่า ออสเตเรีย ว่า อีอด-เตเรีย เลยไม่ทราบว่าเป็น ออสเตรเลีย หรือ ออสเตเรีย อย่างไรกันแน่ และที่จริงที่ออกเสียงเช่นนั้นก็ไม่ถูกต้องกับวิธีออกเสียงคำทั้ง ๒ นี้เลย แต่ในที่สุดก็อาจจะมีคนจำเป็นแบบอย่างมากเข้าๆ ก็อาจจะให้คำในภาษาเปลี่ยนแปลง

สรุปแล้วพฤติกรรมทางภาษาที่ยกตัวอย่างทั้ง ๖ ข้อนี้ หากไม่ระมัดระวังอาจเป็นเหตุให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่พึงประสงค์ได้ทั้งสิ้น และนี่คือเหตุผลสำคัญอีกข้อหนึ่งที่ได้กำหนดให้นักเรียนทำกิจกรรมในข้อนี้ เพื่อจะได้มีส่วนร่วม ช่วยกันระวังมิให้ภาษาเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่พึงประสงค์

๒. คำตอบก็คือ การที่เสียงอ่านเปลี่ยนไป จนกระทั่งพจนานุกรมเก็บเสียงอ่านที่เปลี่ยนไปไว้ ย่อมแสดงว่าภาษามีการเปลี่ยนแปลง มิฉะนั้นแล้วพจนานุกรมก็คงไม่เก็บไว้เป็นแน่

๓. กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนรวบรวมคำที่เปลี่ยนเสียงไปอย่างผิดสังเกต เพื่อจะได้ใช้ความคิดพิจารณาด้วยตนเองว่าความผิดปกตินั้นมีผลเสียอย่างไรบ้าง มิได้หมายความว่า เมื่อได้ยินคำที่เปลี่ยนเสียงไปในภาษาพูด เราจะพูดตาม

ภาษาต่าง ๆ มีลักษณะที่ต่างและเหมือนกัน

กิจกรรมหน้า ๑๕

กิจกรรม ๓ ข้อนี้มีจุดมุ่งหมายเหมือนกับกิจกรรมหน้า ๑๓ คือมุ่งให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง หรือด้วยการช่วยกันคิดและสรุปเป็นความรู้ของตนมากกว่าฟังครูบอกเล่าหรือจดจากรายการต่าง ๆ

๑. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม ให้ช่วยกันคิดสังเกตแล้วสรุปว่าภาษาไทยกับภาษาอื่นที่นักเรียนรู้จักมีลักษณะเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง บอกมาอย่างละ ๓ ข้อ

กิจกรรมข้อนี้ ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนคิด และอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ นักเรียนอาจเทียบกับภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส บาลีสันสกฤต หรือภาษาเขมรก็ได้ ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป ๆ นำไปติดที่ป้ายนิเทศหรือจดไว้เป็นหลักฐาน

๒. มีเสียงพยัญชนะ เสียงสระใดบ้างในภาษาอังกฤษที่ไม่มีในภาษาไทย และมีเสียงพยัญชนะใดบ้างที่มีในภาษาไทยแต่ไม่มีในภาษาอังกฤษ

กิจกรรมข้อนี้ มุ่งอภิปรายและช่วยกันรวบรวมเสนอผลงานแล้วครูอาจช่วยชี้แนะเพิ่มเติม เช่น

เสียงพยัญชนะภาษาอังกฤษที่ไม่มีในภาษาไทย

เสียง	v	ในคำ	<u>v</u> ery
เสียง	th	ในคำ	<u>th</u> in (voiceless – อโหชะ)
เสียง	th	ในคำ	<u>th</u> ese (voiced – โหชะ)
เสียง	j	ในคำ	<u>j</u> ump

เสียงสระภาษาอังกฤษที่ไม่มีในภาษาไทย เช่น

เสียงสระในคำ

day

เสียงสระในคำ

four, our, though

chair

word

London

camel

๓. ส่วนต่อไปนี้ นักเรียนทราบว่า มีที่ตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนในภาษาถิ่นหรือภาษาชนชาติอื่นหรือไม่ ถ้ามี มีว่าอะไร

๑. เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน

๒. ทำงานหามรุ่งหามค่ำ

๓. ดังหุดดับดับไหม้

๔. ขว้างงูไม่พันคอ

๕. หนีเสือปะจระเข้

๖. ดำน้ำพริกละลายแม่น้ำ

สำหรับกิจกรรมข้อ ๓ อาจพิเศษกว่าที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตและเข้าใจว่า ภาษาต่าง ๆ นั้นมีสิ่งที่เหมือนกันได้ เพราะมนุษย์มีพฤติกรรมที่คล้าย ๆ กันหรือเหมือนกันได้ กิจกรรมข้อนี้ นักเรียนอาจหาสำนวนให้ตรงกับตัวอย่าง ๖ ข้อนี้ได้ ควรแนะนำให้ไปหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในภาษาต่าง ๆ หรือหาสำนวนที่ใกล้เคียง เช่น

๑. เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน หรือ

สำนวนต่างประเทศ

- เอาถ่านหินไปขายเมืองนิวคาสเซิล

(To carry coals to Newcastle)

๒. ทำงานหามรุ่งหามค่ำ

- เผาเทียนทั้งสองข้าง

(To burn the candle at both ends)

๓. ดังหุดดับดับไหม้

- เสียงดังราวกับฟ้าร้อง

(As loud as a thunder)

๔. ขว้างงูไม่พันคอ

- หนามเกี่ยวเนื้อ

(A thorn in someone's flesh)

๕. หนีเสือปะจระเข้

- หนีจากกระทะเจอบุหรี่ไฟ

(Out of the frying-pan into the fire)

๖. ดำน้ำพริกละลายแม่น้ำ

- เอาขวานใหญ่มาทุบวอลนัท

(Take a sledgehammer to crack a walnut)

ลักษณะควรสังเกตบางประการในภาษาไทย

กิจกรรมหน้า ๓๐

๑. ให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับลักษณะควรสังเกตบางประการในภาษาไทย แล้วอภิปรายร่วมกัน ให้อ้างอิงตามความรู้และประสบการณ์ของนักเรียน ในการอภิปรายอาจแสดงความเห็นในเชิงประเมินค่า ด้วยก็ได้ ตัวอย่าง

ในปัจจุบันและในอนาคตคนไทยจำเป็นต้องนำคำภาษาอังกฤษมาใช้ปะปนในภาษาไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

กิจกรรมข้อ ๑ นี้ มุ่งให้นักเรียนสังเกตภาษาไทยในชีวิตประจำวันของตนมากขึ้น หรือติดตามข่าวคราวเกี่ยวกับภาษามากขึ้น แล้วมาตั้งเป็นคำถามหลายๆ ข้อ เพื่ออภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน นอกจากคำถามตัวอย่างที่ให้ไว้แล้ว นักเรียนอาจตั้งคำถาม เช่น “อีก ๑๐๐ ปีข้างหน้าคนไทยจะไม่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวันตามที่มันักวิชาการ วิจารณ์กันไว้จริงหรือ เพราะเหตุใด”

การอภิปรายมุ่งเน้นความรู้และประสบการณ์ของนักเรียนเป็นสำคัญ ครูอาจช่วย กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นยิ่งขึ้น หรือช่วยให้นักเรียนรู้จักสรุปความรู้ที่ได้จากการ อภิปรายลงในสมุดเป็นหลักฐานด้วย จะทำให้การอภิปรายมีความสำคัญยิ่งขึ้น

๒. การที่รูปพยัญชนะในภาษาไทยมีมากกว่าเสียงพยัญชนะนั้น มีความจำเป็นอย่างไร และก่อให้เกิด ปัญหาหรือไม่ อย่างไร

กิจกรรมข้อ ๒ นี้ มุ่งให้ผู้เรียนหาเหตุผลว่ามีความจำเป็นอย่างไรที่ภาษาไทยมี รูปพยัญชนะมากกว่าเสียงพยัญชนะ ซึ่งคำตอบก็คือไทยเรารับคำภาษาบาลีและสันสกฤตเข้ามา ผสมกลมกลืนกับคำในภาษาไทย เรารับรูปคำและกำหนดความหมาย มิได้รับระบบเสียงมา คำแต่ละคำจะมีความหมายในภาษาไทย อาจมีความหมายไม่เหมือนภาษาเดิมก็ได้ ดังนั้น การรักษารูปคำหรือรูปศัพท์ และที่มาของศัพท์ไว้จึงเป็นความจำเป็น ประโยชน์ที่ได้รับก็คือ เรามีคำหลากหลายไว้เลือกสรรใช้ตามความเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามการมีรูปพยัญชนะ มากกว่าเสียงพยัญชนะก็ก่อให้เกิดปัญหา กล่าวคือ

๑) ไม่ทราบว่าจะเลือกใช้พยัญชนะตัวใด ในกรณีที่เป็นเสียงเดียวกัน เช่น /ท/ ซึ่งอาจเป็น ท ฐ ฒ ฑ ฒ หรือ ฐ

๒) การที่มีผู้ประมวลข้อสังเกตการใช้ภาษา และกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ไว้ก็เกิด ปัญหาว่าถ้าหลักเกณฑ์ไม่ได้ ก็เขียนไม่ถูกต้อง

มีคำเป็นจำนวนมากที่ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ จะเขียนถูกต้องได้ก็มีวิธีเดียวคืออาศัยการจดจำไว้ ซึ่งบางทีก็อาจจำผิดบ้างหรือจำไม่ได้บ้าง

๓) ทำให้ยุ่งยากในการใช้เทคโนโลยีการพิมพ์และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ทำให้คิดโปรแกรม software ยากขึ้น

๓. วิธีการเขียนภาษาไทยในปัจจุบันเป็นอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือไม่ เพียงใด ข้อนี้ต้องการความเห็นจากนักเรียนเป็นสำคัญ แม้หลายคนจะเห็นว่าเป็นอุปสรรค ถ้ามีนักเรียน ๑-๒ คนเห็นว่าไม่เป็นอุปสรรคก็น่าจะรับฟังไว้ด้วย และต้องแสดงเหตุผลของตนให้ชัดเจนน่าฟัง หรือช่วยส่งเสริมเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญที่เขียนไว้ว่า **พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้** (ลอกจากรัฐธรรมนูญ)

๔. มีผู้วิจารณ์ว่า การเขียนตามเสียงพูดจะทำให้การเขียนภาษาไทยไม่ลงรอยเดียวกัน นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด ยกตัวอย่างประกอบด้วย

แรกทีเดียว ขอยกตัวอย่างคำมาตรฐาน และคำที่เขียนตามเสียงพูดเพื่อให้เปรียบเทียบกันก่อน

คำมาตรฐาน	คำที่เขียนตามเสียงพูด
ฉัน	(ฉัน) (ชั่น)
ดิฉัน	(ดิฉัน) (ดิชั่น) (ตั้น) (เตียน) (ติ-ฮั้น) (อา-ฮั้น)
เขา	(เขา) (เค้า) (ค้าว)
หนึ่ง	(หนึ่ง) (นึ่ง)
สักที่	(สัก-ที่) (ซั๊ก-ที่) (ซั๊ก-เกอะ-ที่)
หรือ	(วี) (เรอะ) (เหรอ) (หรือ)
ไหม	(มัย) (ม้าย)
ฉันกับเขา	(ชั่น-เกอะ-เค้า) (ฉัน-เกอะ-เขา)
อย่างนี้	(หยั่ง-นี้) (หยั่ง-จี้)
อย่างนี้นะ	(หยั่ง-เนี่ยะ) (หยั่ง-เงี่ยะ) (หยั่ง-นี้-นะ)

ฯลฯ

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเขียนคำตามเสียงพูดไม่ลงรอยเดียวกัน ซึ่งที่ถูกต้องแล้วจำเป็นต้องเขียนให้ลงรอยเดียวกันตามที่กำหนดไว้ในพจนานุกรม

๕. ปัจจุบันราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ถ่ายเสียงคำภาษาอังกฤษ ที่ไม่เคยใช้กันมาแต่ดั้งเดิมเป็นอักษรไทยโดยไม่ต้องใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ เช่น ดอกเตอร์ ดอลลาร์ กราฟ กรุป ในต์คลับ นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

กิจกรรมข้อนี้ประสงค์ให้นักเรียนใช้ความคิดจากประสบการณ์ตรง ในการเขียนคำทับศัพท์ ภาษาต่างประเทศ คำตอบของนักเรียนบางคนคง ‘เห็นด้วย’ เพราะไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องคิดว่า จะต้องเลือกใช้วรรณยุกต์ใด การออกเสียงก็อาศัยการออกเสียงตามความนิยม หรือออกเสียง ตามที่ตนเองพอใจ นักเรียนอีกส่วนหนึ่งอาจ ‘ไม่เห็นด้วย’ เนื่องจากฝืนความรู้สึกของตนเอง อีกทั้งมีคำทับศัพท์จำนวนมากที่ใช้รูปวรรณยุกต์

ข้อ ๒ ถึงข้อ ๕ เป็นกิจกรรมที่เน้นการสังเกตภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แล้วให้นักเรียนแสดงเหตุผลตามที่นักเรียนสังเกตเห็น ซึ่งเหตุผลของแต่ละคนอาจจะไม่เหมือนกัน แล้วแต่ใครจะมีความรู้และประสบการณ์อย่างไร ครูอาจเสนอแนะเพิ่มเติมได้เมื่อเห็นว่าคำตอบของนักเรียนยังไม่มีเหตุผลเพียงพอ

ข้อ ๖ และข้อ ๗ มีจุดประสงค์จะให้นักเรียนเข้าใจความหมายของบริบทและเห็น ความสำคัญของบริบทมากขึ้น ว่าในการอ่านนั้นไม่จำเป็นต้องรู้ความหมายทุกคำ บริบทช่วยให้ เราเข้าใจความหมายของข้อความนั้นๆ ได้ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะเข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง

ข้อ ๘ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนสังเกตการใช้ประโยค ว่าอาจทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิดได้ หากผู้ส่งสารไม่คำนึงถึงความสำคัญของคำที่ใช้ในประโยค กิจกรรมข้อนี้ไม่มีเนื้อหากล่าวไว้ใน บทเรียนเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมแล้ว หากนักเรียนไม่สามารถบอกสาเหตุของความกำกวมได้ ครูอาจต้องให้ความรู้เพิ่มเติม ว่าสาเหตุของความกำกวมมีหลายประการ เช่น

- ก. วางคำขยายผิดที่
- ข. ใช้คำหลายความหมาย
- ค. ขาดคำขยายบางคำ

อย่างไรก็ดี หากนักเรียนไม่สามารถแก้ไขความกำกวมได้ ครูอาจนำมาให้นักเรียน ช่วยกันทำหน้าที่ก็ได้ เพื่อจะได้ช่วยกันแสดงความคิด

ระดับภาษา

กิจกรรมหน้า ๔๔

ข้อ ๑ และข้อ ๒ มีจุดประสงค์ให้นักเรียนได้สังเกตระดับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งนักเรียนอาจเคยได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟัง หรืออาจเขียน หรือพูดด้วย แต่ไม่มีความเข้าใจว่า เป็นภาษาระดับใด อาจใช้ไปโดยอัตโนมัติที่เคยใช้อยู่ประจำ เมื่อต้องสังเกตอย่างจริงจัง นักเรียน อาจรู้สึกสับสนได้ ครูควรแนะนำให้เรียนอ่านความรู้เกี่ยวกับระดับภาษา และลักษณะของ ภาษาระดับต่างๆ ซึ่งเป็นเนื้อหาของบทนี้ให้มีความรู้อย่างแท้จริงเสียก่อน ในการเฉลยกิจกรรม อาจเฉลยพร้อมกันหน้าห้องเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้พร้อมๆ กันทั้งชั้นก็ได้

กิจกรรมบหน้ต้องการให้นักเรียนฝึกรการสังเกตการใช้ภาษาทั้ง ๕ ระดับ ที่มีใช้กัน อยู่เป็นปกติในชีวิตประจำวัน และสามารถใช้ภาษาให้ถูกระดับเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ อนึ่ง การแบ่งภาษาเป็น ๕ ระดับนี้ เมื่อพิจารณาภาษาที่ใช้อยู่จริง ๆ อาจมีความเห็นแตกต่างกัน บางคนอาจบอกเป็นระดับหนึ่ง บางคนอาจมองเห็นเป็นอีกระดับหนึ่ง และที่สำคัญไม่ควรออก ข้อสอบแบบปรนัย

๑. ข้อความต่อไปนี้ ให้นักเรียนพิจารณาว่าควรเป็นภาษาระดับใดใน ๕ ระดับ

ตัวอย่าง

๑) พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ คือ สิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ไม่ว่าสมัยใดและไม่ว่า เทคโนโลยีจะก้าวหน้าเพียงใด มนุษย์และสิ่งมีชีวิตในโลกนี้ยังจำเป็นต้องอาศัยพลังงานและทรัพยากรเพื่อ ดำรงชีวิตและเพื่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ยิ่งมนุษย์คิดค้นสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก มากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นเท่านั้น ปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติที่เคยมีอยู่ ล้นเหลือ จึงลดลงอย่างรวดเร็วจนธรรมชาติไม่อาจสร้างทดแทนขึ้นมาได้ทัน ขณะเดียวกันทรัพยากรบางชนิด อาจถึงกับจะหมดไปในไม่ช้า หากเรายังใช้กันอย่างไม่ระมัดระวัง

เมื่อทุกคนรวมใจใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีประโยชน์สูงสุด ลดความฟุ่มเฟือย ในการใช้ลงคนละนิดละน้อย เพียงเท่านั้นประเทศไทยและคนไทย ก็จะมีพลังงานและสิ่งแวดล้อมที่ดีอีกนาน แสนนาน จนชั่วลูกและหลานของพวกเขา

จาก กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงาน แห่งชาติ

ภาษาระดับทางการ เพราะเป็นภาษาเพื่อมุ่งเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยไม่จำกัด ความรู้

๒) เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๘ รัฐบาลได้กำหนดจัดงานพระราชพิธีกาญจนาภิเษก เพื่อเฉลิมฉลอง วาระอันเป็นมงคลยิ่งนี้ และได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบรอบ ๕๐ ปีขึ้น โดยมี นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน กับได้กำหนดระยะเวลางานเฉลิมฉลองตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๘ ซึ่งถือ เป็นการขึ้นต้นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน จนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๘ โดยมีทั้งงานเฉลิมฉลอง และกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในส่วนของกองทัพเรือ ในชั้นต้น ได้มีดำริจัดทำโครงการสร้างและซ่อมเรือ พระราชพิธีขึ้น โครงการประกอบด้วยการสร้างเรือพระที่นั่งลำใหม่ ซึ่งโขนเรือลำนี้ใช้โขนเรื่อนารายณ์ ทรงสุบรรณเดิมเป็นต้นแบบ เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากหนังสือสุจิตร์ เนื่องในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในพิธีวาง กระดูกงู เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ของกองทัพเรือ

ภาษาระดับพิธีการ เป็นคำปรารภเนื่องในพิธีการสำหรับสถาบันสูงสุด

๓) การเจาะหู ห้อยตุ้มหู มีสาเหตุแต่เดิมมาจากการเชื่อโชคลาง คนแต่ก่อนเจาะหูเพื่อใส่เครื่องรางประจำตัว ป้องกันและขับไล่ภูติผีปีศาจ ทุกวันนี้คนเจาะหูและใส่ตุ้มหูกันมาก ส่วนใหญ่คิดว่าเริ่มมาจากความคิดที่จะใส่เครื่องประดับสวยงาม แท้จริงแล้วไม่ใช่

ภาษาระดับกึ่งทางการ ใช้คำที่ค่อนข้างเป็นทางการ เช่น มีสาเหตุแต่เดิมมาเป็นภาษาที่ไม่ใช่ทางการ

๔) “อย่าดูถูกพวกเราให้มากนักเลย คนที่ไม่เป็นอย่างที่ว่ามันก็ไม่ใช่ไม่มี”

“ก็เพราะมีนะซี ถึงยังไม่ล้มละลายไงละ ถ้าบริษัทไหนทำงานกันอย่างนี้ ล้มไปเสียนานแล้ว”

ภาษาระดับกันเอง ภาษาที่ใช้สำหรับคนคุ้นเคย ให้สังเกตคำนะซี

๕) การอ่านหนังสือนั้นแน่นอน ต้องอ่านเพื่อให้เข้าใจสาระของสิ่งที่ต้องรู้ แต่การอ่านเฉยๆ อาจเลื่อนลอยไม่ได้เนื้อหาเท่าใดนัก ดังนั้น ดิฉันจึงแนะนำให้มีการเขียนด้วย คือ ย่อ หรือจดหัวข้อหรือทำสาระสังเขปสิ่งที่อ่านนั้น การกระทำเช่นนี้ นอกจากจะช่วยให้จิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่อ่านแล้ว ยังช่วยความจำได้โดยไม่ต้องท่อง

ภาษาระดับไม่เป็นทางการ ใช้ภาษาในลักษณะของการสนทนา มีถ้อยคำที่แสดงความคุ้นเคย เช่น “แต่การอ่านเฉยๆ ดิฉันจึงแนะนำ”

๒. ถ้าพิจารณาในแง่ของระดับภาษา ข้อความหรือประโยคต่อไปนี้ ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด ข้อใดที่คิดว่าไม่ถูกต้อง ให้แก้ไขแล้วบอกเหตุผลด้วย

๑) นักเตะทีมชาติยูวชนไทยประกาศศักดาในการแข่งขันฟุตบอลโลออนชิตีคัพ ครั้งที่ ๑๐ รอบแรกที่สิงคโปร์ โดยเขียนทีมเศรษฐกิจน้ำมันแห่งควาดาร์ ๓-๑ แบบหวัดจะมีมวยหมู

ข่าวกีฬาในหนังสือพิมพ์รายวัน

ภาษาระดับไม่เป็นทางการ เหมาะสม เพราะเป็นการเสนอข่าวกีฬาของหนังสือพิมพ์รายวันที่ต้องการสีสันในการเสนอข่าว

๒) ที่ประชุมตกลงพร้อมกันว่าอนุมัติให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเบิกเงินงบพิเศษ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่น้ำท่วมได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านกระทรวงมหาดไทย

รายงานการประชุมคณะกรรมการป้องกันอุทกภัย

ภาษาระดับทางการบางวลีไม่เหมาะสม ควรปรับปรุงแก้ไขดังนี้

ที่ประชุมมีมติอนุมัติให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเบิกเงินงบพิเศษ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ประสบอุทกภัยได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านกระทรวงมหาดไทย

รายงานการประชุมต้องใช้ภาษาระดับทางการ ซึ่งมีศัพท์เฉพาะที่ใช้สำหรับการประชุม เช่น ตกลงพร้อมกัน ใช้คำ มติ ส่วนราษฎรที่น้ำท่วมความหมายกำกวม เพราะอาจไม่ใช่เกิดจากภัยน้ำท่วมก็ได้ มีศัพท์เฉพาะใช้สำหรับทางราชการว่า อุทกภัย

๓) ขอเชิญเสด็จลงได้แล้ว อาหารตั้งโต๊ะพร้อมแล้ว

แม่บ้านร้องบอกพ่อบ้านและลูกๆ ให้มารับประทานอาหาร
ภาษาระดับกันเองเหมาะสมสำหรับครอบครัวหนึ่ง แต่อาจไม่เหมาะสมสำหรับ
ครอบครัวบางครอบครัว

การใช้ภาษาพูดกันระหว่างบุคคลในครอบครัว บางครั้งเราก็ใช้ภาษาเพื่อยั่วล้อ
อันแสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนมกันซึ่งไม่ใช่เรื่องผิดแปลกอะไร

๔) หวังว่าท่านคงไม่เปิดวิทยุตั้งรบกวนเพื่อนบ้าน ซึ่งจะเป็นการช่วยกำจัดมลพิษของเสียง

คำกล่าวเชิญชวนทางวิทยุกระจายเสียง เพื่อกำจัดมลพิษของเสียง

ภาษาระดับไม่เป็นทางการ

ข้อความนี้เป็นคำกล่าวเชิญชวน จึงไม่ควรใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นการบังคับ
ควรใช้ภาษาเชิญชวน คือ **ขอความร่วมมือ** เช่น ขอความร่วมมือเปิดวิทยุให้ดังเพียงได้ยิน
ภายในบ้านเท่านั้น

๕) กระผมมีความเห็นว่า สมาคมควรเปิดการอบรมอาชีพต่างๆ ที่น่าสนใจให้แก่แม่บ้านที่มี
เวลาว่าง เป็นทางให้แม่บ้านได้หาสำไฟและประสบการณ์เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะของกรรมการคนหนึ่งของสมาคมฯ

ภาษาถึงทางการ ควรแก้ไขถ้อยคำบ้างดังนี้

กระผมมีความเห็นว่าสมาคมควรเปิดอบรมอาชีพต่างๆ ที่น่าสนใจให้แก่
แม่บ้านที่มีเวลาว่าง เป็นทางให้แม่บ้านได้หารายได้พิเศษและได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น

ข้อความนี้เป็นการกล่าวในที่ประชุมควรใช้ภาษาระดับสนทนาคำว่า “หา
สำไฟ” เป็นภาษาถิ่นเองที่มีความหมายกำกวม อาจหมายถึงการหารายได้ในทางมิชอบก็ได้

๓. ทำงานกลุ่ม

ฝึกการทำงานร่วมกันของนักเรียน ข้อ ๑ ฝึกสังเกตการใช้ภาษาในชุมชน ส่วนข้อ ๒
ฝึกการเรียบเรียง การเรียบเรียงข้อความนั้น โดยปกติไม่ใช่เรื่องยาก แต่หากจะต้องเรียบเรียง
ให้ได้ภาษาทั้ง ๕ ระดับ อาจเป็นเรื่องยากสำหรับนักเรียนได้ ในการตรวจ ครูอาจให้นักเรียน
ทั้งชั้นช่วยกันแสดงความคิดเห็นด้วย ก็จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องการใช้ภาษาตาม
ระดับภาษามากขึ้น

๔. ใช้ภาษาให้ถูกระดับเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์

กิจกรรมใช้ภาษาให้ถูกระดับ เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ จุดประสงค์สำคัญต้องการให้
นักเรียนเห็นว่าการใช้ภาษานั้น หากใช้ไม่ดีอาจก่อให้เกิดความบาดหมางหรือความไม่เข้าใจกันได้
ในทางตรงกันข้ามหากรู้จักใช้ภาษา ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันได้ไม่ยาก ครูอาจให้

นักเรียนช่วยกันคิดเป็นกลุ่มหรือแสดงบทบาทสมมติก็ได้ โดยให้นักเรียนอื่นวิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ด้วย ก็จะทำให้กิจกรรมน่าสนใจยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

๑) สมมุติว่าในครอบครัวของนักเรียน มีญาติคนหนึ่งเป็นชายวัยกลางคนมาอยู่ที่บ้าน ปรากฏว่าญาติผู้นี้ใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าผิดวิธี ถ้าปล่อยให้ทำเช่นนั้นต่อไป อาจก่อให้เกิดความเสียหาย นักเรียนจะพูดชี้แจงแก่เขาว่าอย่างไรจึงจะไม่ทำให้ญาติผู้นี้เกิดความน้อยใจ และยินดีจะใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างถูกต้อง ให้นักเรียนสมมุติเนื้อหาที่จะพูดตามความเหมาะสม

สมมุติว่าญาติใช้เตารีดไฟฟ้ารีดเสื้อผ้า เมื่อรีดเสร็จแล้วก็ดึงปลั๊กไฟออกจึงได้เข้าไปชี้แจงแก่ญาติดังนี้

“เมื่อก็เห็นไฟแลบที่ปลั๊ก สังเกตหรือเปล่า” “ทำไมหรือ” “ประกายไฟอาจทำให้ไฟไหม้บ้านได้ หากแก็สรวู ปิดสวิตซ์ที่เตารีดเสียก่อนดีกว่า เพื่อความปลอดภัย”

๒) สมมุติว่าสุนัขของนักเรียนได้เข้าไปกัดไก่ของเพื่อนบ้านจนตาย เพื่อนบ้านนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวของนักเรียนมาช้านาน มารดาของนักเรียนได้ไปขอโทษ แสดงความเสียใจกับผู้ใหญ่ในบ้านนั้นแล้ว แต่ปรากฏว่าสมาชิกบางคนของครอบครัวนั้น ซึ่งเป็นเด็กกรู่นราวคราวเดียวกับนักเรียน แต่อยู่ต่างโรงเรียนกัน ได้แสดงความมึนตึ๊งกับนักเรียนและครอบครัวของนักเรียน ถ้านักเรียนมีโอกาสนพบกับบุคคลผู้นั้นโดยบังเอิญ นักเรียนจะพูดกับเขาว่าอย่างไร เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีดังเดิม

สมมุติว่าพบกันที่ป้ายรถประจำทาง

“แหมพบคุณวันนี้ดีจังเลย ฉันหาโอกาสจะขอโทษคุณเรื่องเจ้าต่างเข้าไปกัดไก่ของคุณ อันที่จริงคุณก็เลี้ยงไก่มานานเจ้าต่างมันก็ไม่เคยเข้าไปรบกวน แล้วจู่ๆ มันก็เกิดบ้าอะไรของมันขึ้นมาก็ไม่รู้ คุณแม่โกรธเจ้าต่างมาก และเราทุกคนก็รู้สึกเสียใจ หวังว่าคุณคงให้อภัยพวกเรา”

๓) ถ้ามีลูกเสือสำรองมาขอรับบริจาคเงินบำรุงกิจกรรมการกุศลจากนักเรียนในที่สาธารณะ และนักเรียนไม่พร้อมที่จะบริจาค นักเรียนควรพูดกับลูกเสือผู้นั้นว่าอย่างไร จึงจะไม่ทำให้เขาเสียกำลังใจ

“วันนี้พี่ยังไม่พร้อมที่จะบริจาคค่ะ”

๔) นักเรียนได้รับมอบหมายให้ไปทาบตามเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาสาธิตวิธีสานเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ เนื่องในงานเทศกาลประจำปีของโรงเรียน วิทยากรผู้นี้เคยมีทัศนคติที่ไม่สู้ดีนักต่อโรงเรียน เพราะชมรมเทศกาลเคยเชิญมาครั้งหนึ่งแล้วเมื่อปีก่อน แต่เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ไม่ดีจึงมีผู้สนใจเข้าชมการสาธิตน้อยผิดปกติ ในการไปเชิญครั้งนี้นักเรียนจะพูดอย่างไร

“ปีนี้โรงเรียนจะจัดงานเทศกาลประจำปีเหมือนกับที่ได้จัดมา ๓ ปีแล้ว ผมได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนเชิญวิทยากรสาธิตวิธีสานเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่อีกครั้งหนึ่ง เพราะมีผู้ชมพอใจและหลายคนพลาดโอกาสชมการสาธิต ปีที่แล้วการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงจึงทำให้

ผู้เข้าชมน้อยไปหน่อย ท่านคงจะกรุณารับเชิญเป็นวิทยากรให้แก่ทางโรงเรียนเช่นเดิมนะครับ โรงเรียน จะมีจดหมายเชิญท่านเป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง”

๕) จดหมายร้องทุกข์ฉบับข้างล่างนี้ได้ส่งไปถึงเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เวลาล่วงเลยมาประมาณ สองเดือน ปรากฏว่ายังไม่มีการดำเนินการแก้ไขอย่างไรจากทางราชการ ผู้ปกครองนักเรียน จึงให้นักเรียนไปติดตามถามด้วยวาจาให้นักเรียนเตรียมคำพูดที่จะใช้ให้เหมาะสม

เขียนที่บ้านริมคลองบางลำบาน

๑ ตุลาคม ๒๕๒๒

เรื่อง ชาวบ้านริมคลองบางลำบานเดือดร้อนเพราะน้ำเสียจากโรงงาน
เรียน ท่านหัวหน้าเขตบางลำบาน

ด้วยปรากฏว่าตั้งแต่เดือนสิงหาคม คคนนี้เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน โรงงานย้อมผ้าซึ่งตั้งอยู่ที่ ริมคลองบางลำบานฝั่งตะวันออก เหนือวัดบางลำบานขึ้นไปเล็กน้อย ได้ปล่อยน้ำเสียที่ใช้ในการย้อมผ้า ลงสู่ลำคลองบางลำบานในเวลาประมาณ ๕.๐๐ น. ถึง ๖.๐๐ น. ทุกวัน

น้ำเสียส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วบริเวณใกล้เคียง และน้ำในคลองเปลี่ยนสภาพเป็นสีดำ เน่าเหม็น มากยิ่งขึ้นทุกวัน ทั้งๆ ที่ระยะนี้เป็นระยะน้ำหลากมาแล้ว ชาวบ้านไม่สามารถใช้น้ำได้เช่นที่เคยมา จึง เดือดร้อนกันทุกครัวเรือน

ข้าพเจ้าขอเรียนร้องทุกข์มายังท่านหัวหน้าเขต ได้โปรดจัดการโดยเด็ดขาดกับโรงงานแห่งนี้ให้ เลิกการกระทำที่เป็นอันตรายต่อทรัพยากรของชาติ และยังความเดือดร้อนแก่ราษฎรจำนวนมากโดยเร็ว ที่สุด

ข้าพเจ้าทั้งหลายหวังในความกรุณาของท่านหัวหน้าเขตและเจ้าหน้าที่ปกครองทุกท่าน

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ราษฎรเขตบางลำบาน

“ผมสมศักดิ์ คงสงวน อยู่บ้านริมคลองบางลำปาน พ่อของผมได้ขอให้ผมมาเรียนตาม ท่านหัวหน้าเขตว่า ตามที่ชาวบ้านริมคลองบางลำปานได้มีจดหมายร้องเรียนถึงท่าน เนื่องจาก ชาวบ้านไม่สามารถใช้น้ำในลำคลอง อันมีสาเหตุมาจากโรงงานย้อมผ้าซึ่งตั้งอยู่ริมคลองปล่อย น้ำเสียนั้น ท่านได้ดำเนินการมีผลคืบหน้าไปอย่างไรบ้าง เพราะจนถึงขณะนี้ชาวบ้านก็ยังได้รับความเดือดร้อนอยู่ หากท่านจะกรุณาหาทางช่วยเหลือชาวบ้านให้รวดเร็วขึ้นก็จะเป็นพระคุณ อย่างสูง”

ราชาศัพท์

กิจกรรม หน้า ๕๒

ความหมายและความสำคัญของราชาศัพท์

กิจกรรมข้อ ๑ และข้อ ๒ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้ฝึกสรุปความหมายและ อภิปราย แสดงความคิดเห็นแล้วบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๓ รวบรวมทรรศนะของผู้รู้จากแหล่งต่างๆ เกี่ยวกับความสำคัญของราชาศัพท์ นำมาเสนอในชั้นเรียนให้เหมาะสม

กิจกรรมข้อนี้มุ่งหวังให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้หลายแหล่ง และ รู้จักประมวลความรู้เข้าด้วยกันในอนาคต

ตัวอย่าง

ทัศนะของผู้รู้เรื่องความสัมพันธ์ของคำราชาศัพท์ โดยการสัมภาษณ์นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๓

โดยปกติภาษาที่ใช้โดยทั่วไปมักมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา คำราชาศัพท์ เป็นภาษาที่มีแบบแผน แม้จะเปลี่ยนแปลงบ้างแต่ก็ยังยึดแบบแผนไว้อยู่เสมอ จึงเห็นว่า คำราชาศัพท์มีความสำคัญที่จะเป็นหลักมิให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วนัก อีกประการหนึ่ง เห็นว่าเป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาอันดีงามของไทยที่แสดงความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ชนรุ่นหลังควรจะศึกษาอย่างยิ่ง

ราชาศัพท์ยังเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของคนในอดีตที่รู้จักเลือกรับดัดแปลง และคิดค้นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยคำนึงถึงพัฒนาการที่สอดคล้องกับสังคมไทย

๔. ครูหรือนักเรียนอ่านคำกราบบังคมทูลและข้อเขียนหน้า ๕๐ และ ๕๑ ให้ชัดเจน และให้ได้ยิน ทั้งถึงกันทั้งชั้น ๑ จบ อาจเลือกอ่านเฉพาะตอนใดตอนหนึ่งซ้ำอีก ๑ หรือ ๒ ครั้งก็ได้ ต่อจากนั้นให้นักเรียนยกคำราชาศัพท์ออกมาเขียนบนกระดานหรือบนกระดาษหน้าชั้นให้ชัดเจนเป็นระเบียบ ช่วยกัน บอกความหมายของคำราชาศัพท์ที่ยกออกมานั้น

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนได้อ่านข้อความที่เขียนด้วยความประณีตและสังเกตการใช้คำราชาศัพท์ที่เหมาะสมด้วย

ตัวอย่างการใช้คำราชาศัพท์ที่ยกมาจากข้อความที่ ๑

กราบถวายบังคม	ความหมาย	แสดงความเคารพ
กราบบังคมทูล	”	บอก รายงานด้วยวาจา
ขอพระราชทาน	”	ขอ
ข้าพระพุทธเจ้า	”	สรรพนามบุรุษที่ ๑ แทนผู้พูด
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ	”	คำลงท้ายคำกราบบังคมทูล
ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท	”	สรรพนามบุรุษที่ ๒ แทนพระเจ้าอยู่หัว
ถวายพระพรชัยมงคล	”	แสดงความปรารถนาดี
ทรงทราบ	”	ทราบ
ทรงมีชัยชนะ	”	ชนะศัตรู
ปกเกล้าฯ	”	คุ้มครอง
โปรดเกล้าฯ	”	ยินดีให้
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท	”	มาพบพระเจ้าอยู่หัว
พระเกียรติคุณ	”	เกียรติคุณ
พระชนม์	”	อายุ
พระเดชพระคุณ	”	บุญคุณ
พระบรมราชวโรกาส	”	โอกาส
พระบารมี	”	บารมี
พระมหากษัตริย์คุณ	”	ความกรุณา
สนองพระเดชพระคุณ	”	รับใช้
สืบพระราชวงศ์	”	สืบตระกูล

ตัวอย่างคำราชาศัพท์ที่ยกมาจากข้อความที่ ๒

กระบวนรถไฟพระที่นั่ง	ความหมาย	รถไฟกระบวนที่พระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับ
เข้าสู่ที่พระบรรทม	”	เข้านอน
ทอดพระเนตร	”	ดู มอง
บรรทมตื่น	”	ตื่นนอน
โบกพระหัตถ์	”	โบกมือ

เยี่ยมพระพักตร์	ความหมาย	โผล่หน้า
รับเสด็จ	”	ต้อนรับ
ส่งเสด็จ	”	ส่ง (ในการเดินทาง)

๕. ระดับภาษาที่ใช้ใน ๒ เรื่องนี้ต่างกันหรือไม่ อย่างไร ใช้ความคิดพิจารณาแลกเปลี่ยนความเห็นกัน

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนได้รู้จักสังเกตภาษาที่อ่าน ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ระดับภาษาของข้อความทั้งสองต่างกันคือ ข้อความที่ ๑ เป็นภาษาระดับพิธีการ เพราะเป็นคำกราบบังคมทูล ภาษาที่ใช้จึงต้องใช้ภาษาที่เป็นศัพท์ชั้นสูงกว่าธรรมดา เช่น “ได้รับฉันทานุมัติ” “ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยเจ้าอันเป็นนิรติศัลยบุญเขตวิเศษยิ่ง” หรือ “จงประสิทธิสรรพสิริสวัสดิพิพัฒนามงคลพระชนมสุขสถาพร” เป็นต้น

ส่วนข้อความที่ ๒ เป็นภาษาระดับไม่เป็นทางการ มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าให้ลูกฟัง ใช้คำแทนตัวผู้เขียนว่าพ่อ คำที่ใช้บางคำเป็นคำที่อยู่ในระดับกึ่งทางการลงมา เช่น “ทางราชการเขาสั่งกันไว้ว่า” “ขอก็ขออย่าให้เกรี้ยวกราว ถึงจะทำให้บรรทมตื่น” หรือ “ทันใดนั้นก็มิเสียงให้กราวดังสนั่น” เป็นต้น

กิจกรรมหน้า ๕๔

๑. การใช้คำราชาศัพท์ในคำกราบบังคมทูลของข้าราชการ พ่อคำ คฤหบดีกับราษฎรที่เมืองแพร์ สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพที่คนไทยมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างไรบ้าง

กิจกรรมข้อนี้มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนอ่านคำกราบบังคมทูลของข้าราชการ พ่อคำ คฤหบดีกับราษฎรที่เมืองแพร์อย่างพิถีพิถัน ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าเมืองไทยเรามีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนส่วนใหญ่มีความเคารพสักการะอันสูงสุดจึงได้คิดคำพูดที่แสดงถึงความรัก ความเคารพ ยกย่องเทิดทูน ควรแก่พระเกียรติมาใช้เป็นคำกราบบังคมทูล ให้นักเรียนสังเกตการสรรคำมาใช้ และการเรียบเรียงถ้อยคำในคำกราบบังคมทูล มีความซาบซึ้งในพระอุตสาหะเสด็จมาเมืองแพร์ สะท้อนค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับความเชื่อในบุญญาธิการของพระมหากษัตริย์ มีความยินดีที่อยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารบารมี

๒. คำราชาศัพท์ต่อไปนี้ แปลว่าอะไร

ยังทรงพระเยาว์	แปลว่า	ยังเด็ก
ทรงพระอักษร	”	อ่านหรือเขียนหนังสือ

พระนลาฏ	แปลว่า	หน้าผาก
พระภคินี	”	น้องสาวหรือพี่สาว
ประทับแรม	”	ค้างคืน
ต้องพระประสงค์	”	ต้องการ
โปรด	”	ชอบ
ประสูติ	”	เกิด
เจริญพระชันษา	”	โตขึ้น
พระปรีชาญาณ	”	สติปัญญา ความฉลาด
พระราชกรณียกิจ	”	งานที่ทำ

๓. คำต่อไปนี้ เมื่อเป็นราชาศัพท์สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน หรือพระบรมราชินี ใช้อย่างไร
คิด เอาใจใส่ ให้ ใฝ่ใจ เจ็บปวด มีศรัทธา สั่ง
ไม่เต็มใจ กระเป๋าถือ ผ้าเช็ดหน้า น้ำหอม

คำ	ราชาศัพท์สำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือพระบรมราชินี
คิด	ทรงพระราชดำริ
เอาใจใส่	เอาพระราชหฤทัยใส่
ให้	พระราชทาน
ใฝ่ใจ	ใฝ่พระราชหฤทัย
เจ็บปวด	เจ็บปวด
มีศรัทธา	มีพระราชศรัทธา
สั่ง	มีพระบรมราชโองการ มีพระราชดำรัสสั่ง
ไม่เต็มใจ	ไม่เต็มพระราชหฤทัย
กระเป๋าถือ	กระเป๋าทรงถือ
ผ้าเช็ดหน้า	ชับพระพักตร์
น้ำหอม	พระสุคนธ์

กิจกรรมข้อ ๒ และข้อ ๓ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความหมายของคำราชาศัพท์ให้มากยิ่งขึ้น ต้องการให้นักเรียนมีความเข้าใจคำราชาศัพท์ และสามารถใช้อย่างถูกต้อง หากจำเป็นต้องใช้ราชาศัพท์ก็จะได้ค้นคว้าได้ถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น หัดสังเกตการใช้คำราชาศัพท์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น จากการอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังข่าว จากโทรทัศน์ ฯลฯ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำราชาศัพท์

กิจกรรมหน้า ๖๕

๑. ผู้สอน และผู้เรียนเลือกข้อเขียนที่มีการใช้ราชาศัพท์จากแหล่งต่างๆ แล้วนำมา วิเคราะห์ดูว่า นักเรียนได้เรียนรู้วิธีใช้ราชาศัพท์ ในแง่มุมมองที่แปลกออกไปจากที่เรียนมาแล้ว หรือไม่ อย่างไร

ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข เราเคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์ เรามีคำราชาศัพท์สำหรับใช้กับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ตั้งแต่ชั้น หม่อมเจ้าขึ้นไป ในฐานะที่นักเรียนเป็นคนไทยควรจะได้เรียนรู้วิธีใช้ราชาศัพท์ในแง่มุมมองต่างๆ หากมีความจำเป็นจะต้องใช้ราชาศัพท์จะได้ใช้ถูกต้อง ดังนั้นนักเรียนควรสนใจข่าวสาร หนังสือพิมพ์หรือสื่อต่างๆ ที่มีการใช้ราชาศัพท์แล้วนำมาวิเคราะห์ดูว่า ใช้ราชาศัพท์ถูกต้อง หรือไม่ อย่างไร

กิจกรรมข้อนี้มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้เห็นว่าการใช้ราชาศัพท์นั้น มีข้อแตกต่างกันอยู่บ้างจะถือว่าการใช้อย่างนั้นถูก อย่างนี้ผิดก็วินิจฉัยได้ยาก อาจต้องดูการใช้หลายๆ แหล่ง มาประกอบกันว่าส่วนมากนิยมใช้กันอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากหนังสือเรียนอย่างไร ทำให้เข้าใจหลักการใช้คำราชาศัพท์อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น

๒. เติมคำในบทประพันธ์ต่อไปนี้ให้เหมาะสมกับบริบท เป็นการฝึกทักษะการใช้ราชาศัพท์
๑. (เขี้ยว) ราชาศัพท์นั้นว่าพระทาณะ	พระทาฐิกะหมายถึง (ครุฑ) เขาจำได้
ช่อง (พระกรรม) คือช่องหุงงูไว้	(พระวัคกะ) หมายถึง ไตจำไว้เอย
๒. (พานพระศรี) พานหมากอย่าหลากจิต	พระกนิษฐภาดา (น้องชาย) ท่าน
เคารพขยับมือคือ (เอางาน)	แต่มีดคาวมีดหวานใช้เหมือนสามัญ
๓. กริยาราชศัพท์ที่ใช้ (ทรง)	ต้องใช้ให้มั่นตรงถูกที่
เช่นทรงเห็น (ทรง) นำ (ทรง) มี	คำตามข้างหลังนี้คำสามัญ
๔. อย่าใช้ (ทรง) นำกริยาราชศัพท์	ต้องจับหลักนี้ไว้ให้มั่นมัน
เช่นสิ้นพระชนม์ใครก็รู้อยู่ทั่วกัน	ถ้าใช้ (ทรง) ลงหน้านั้นผิดนิยม
๕. อนึ่งนั้นอันคำว่า (ทรง)	ถ้าเติมลงหน้า (คำนาม) จะเหมาะสม
ทำให้กลายเป็น (กริยา) ช่างน่าชม	ความหมายกลมกลืนกันสนิท
๖. ทรงพระปฏิสันถารอ่อนหวานยิ่ง	ทรง (พระดำเนิน) จริงในทุกที่
ทรง (พระราชนิพนธ์) มากมี	ทรง (พระกรุณา) พูนทวีมากมาย
๗. ล้วนเป็นกริยาราชศัพท์	เหมาะเจาะไพเราะรับสื่อความหมาย
ใช้ได้ทั้งในการอภิปราย	ใช้ถวายเป็นชัยก็ได้เหมาะควรเอย

กิจกรรมข้อนี้มีจุดมุ่งหมายให้เติมคำให้เหมาะสมกับบริบท ซึ่งมีความหมายตายตัว อยู่และประพันธ์แบบนี้ ครูอาจแต่งขึ้นหรือให้นักเรียนแต่งบ้างก็ได้ เป็นการฝึก

๔. เรียบเรียงข้อความต่อไปนี้ใหม่ โดยใช้ราชาศัพท์ให้ถูกต้องแต่เนื้อหาความคงเดิม

กิจกรรมข้อนี้ ชั้นแรกต้องพิจารณาดูว่ากิจกรรมใดบ้างที่จำเป็นต้องใช้ราชาศัพท์ ชั้นต่อไปคือพิจารณาว่าคำนั้นใช้ราชาศัพท์ว่าอะไร

๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้คณะแพทย์ตรวจร่างกาย เมื่อพักผ่อนเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ก็ขั้บรรยณต์ไปที่กรมราชของครักษ์

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะแพทย์ตรวจพระวรกาย เมื่อทรงพักผ่อนเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ก็ทรงขั้บรรยณต์ไปที่กรมราชของครักษ์

(ไม่ใช่ขั้บรรยณต์พระที่นั่งเพราะรถยนต์พระที่นั่งนั้น มีเจ้าหน้าที่ขับเป็นประจำ)

๒) เวลา ๑๘.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนุญาตให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและคณะเข้าพบ เพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาน้ำท่วมทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

- เวลา ๑๘.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและคณะเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อกราบบังคมทูลรายงานผลการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาน้ำท่วมทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

๓) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเป็นลูกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นน้องของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเป็นพระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระราชอนุชาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในข้อ ๔ นั้นคำตอบไม่ตายตัว นักเรียนอาจเติมคำที่เห็นว่าเหมาะสมกับความและมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือก็ได้ ครูอาจบอกให้นักเรียนเข้าใจในข้อนี้ ว่าสามารถเติมได้แตกต่างกัน มีข้อจำกัดเพียงให้ได้ใจความเข้ากันเท่านั้น

๕. เรียบเรียงความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของราชาศัพท์ในแง่ใดแง่หนึ่ง อาทิ ราชาศัพท์กับเอกลักษณ์ของภาษาไทย ราชาศัพท์ในฐานะที่เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม นำบทเรียนเรื่องนั้นส่งครูเมื่อครูตรวจแล้วอาจนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านในชั้นเรียน

จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้ ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของราชาศัพท์ นักเรียนอาจคิดหัวข้อเองและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของราชาศัพท์ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน

ข้อ ๕ แม้เป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยากสำหรับนักเรียนบางคน แต่ควรส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตน เพราะเป็นโอกาสอันดีที่นักเรียนจะได้ฝึกแสดงความคิดเห็นของตนเองบ้าง ครูจึงไม่ควรข้ามกิจกรรมข้อนี้ไป การนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านในชั้นเรียน ก็จะทำให้ นักเรียนได้เห็นความคิดของผู้อื่นด้วย หากครูให้นักเรียนสรุปความคิดจากข้อความที่อ่านด้วย ก็จะช่วยให้นักเรียนตั้งใจอ่านยิ่งขึ้นทั้งยังเป็นการฝึกล้อความด้วย

การทำกิจกรรมข้อนี้ อาจให้นักเรียนอภิปรายกันว่าเอกลักษณ์ของภาษาไทยคืออะไร มีขอบเขตแค่ไหน นักเรียนอาจเลือกแง่มุมใดก็ได้ที่เป็นเอกลักษณ์ของภาษาไทย และชี้ให้เห็นว่าแง่มุมนั้นมีอยู่ในราชาศัพท์ ส่วนเรื่องราชาศัพท์ที่เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมก็ควรจะชี้ให้เห็นว่าสมบัติทางวัฒนธรรม หมายถึงสิ่งที่ดีอันทำให้ความเป็นชาติหรือความเป็นสังคมดำรงอยู่ได้

๖. คำที่มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกัน คำหนึ่งเป็นราชาศัพท์อีกคำหนึ่งไม่ใช่ราชาศัพท์

เช่น	พระพักตร์	เป็นราชาศัพท์	แต่	พระภูมิ	ไม่ใช่ราชาศัพท์
	ทรงกีฬา	"	"	ทรงกาย	"
	รถหลวง	"	"	ทางหลวง	"
	เครื่องต้น	"	"	เครื่องเครา	"
	รองพระบาท	"	"	เขาพระบาท	"
	ประทับข้าง	"	"	ประทับตรา	"
	เครื่องทรง	"	"	น้ำทรง	"

ข้อ ๖ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนสังเกตคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันว่า คำที่มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกันนั้นมีอยู่มาก ที่คล้ายคลึงกับคำราชาศัพท์ก็มี การฝึกสังเกตนี้จะทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกกับการเรียนภาษามากกว่าการฟังครูพูด หรือจด หรือจำจากหนังสือประการเดียว

ภาษาพัฒนาความคิด

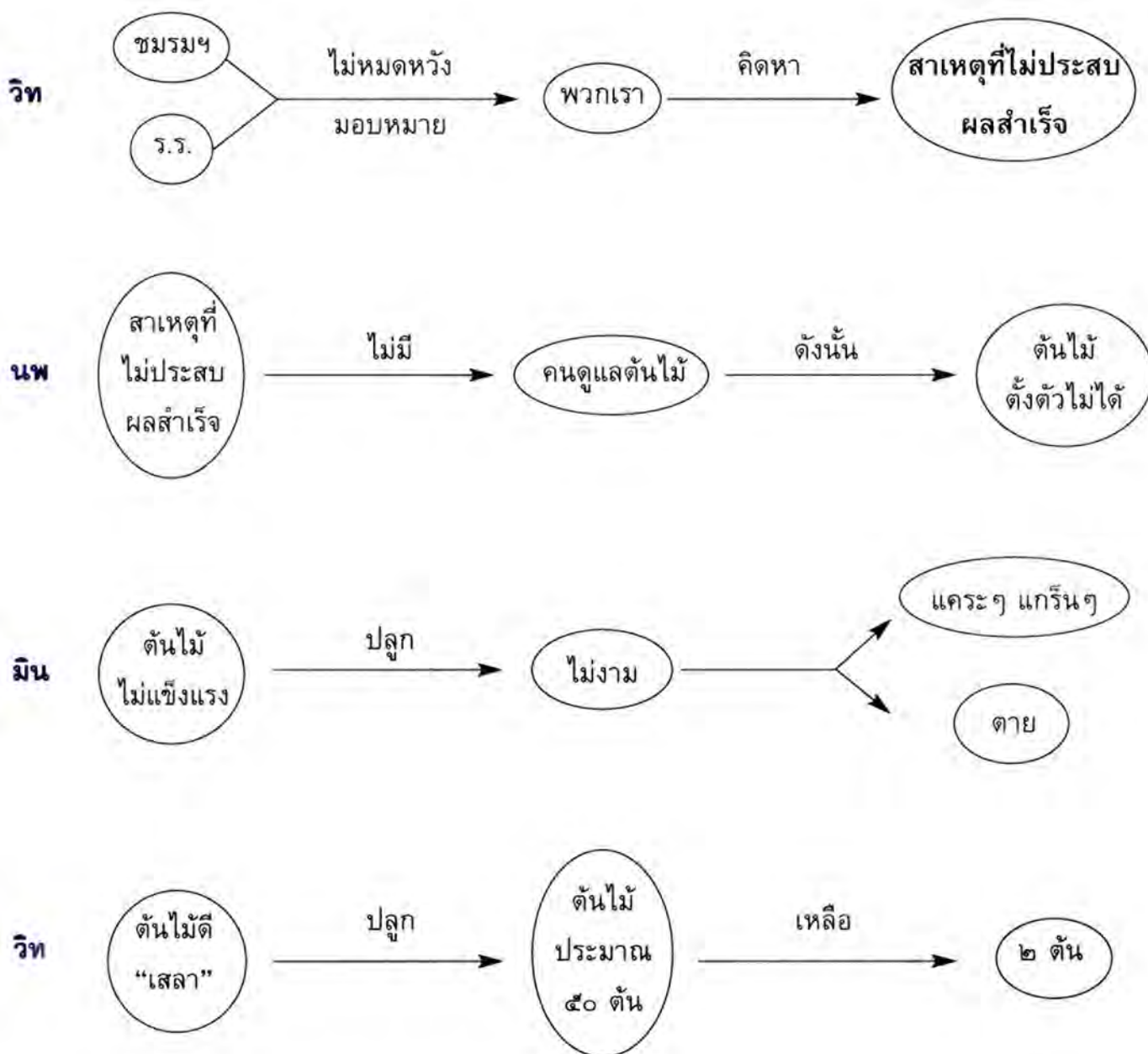
กิจกรรมหน้า ๗๗

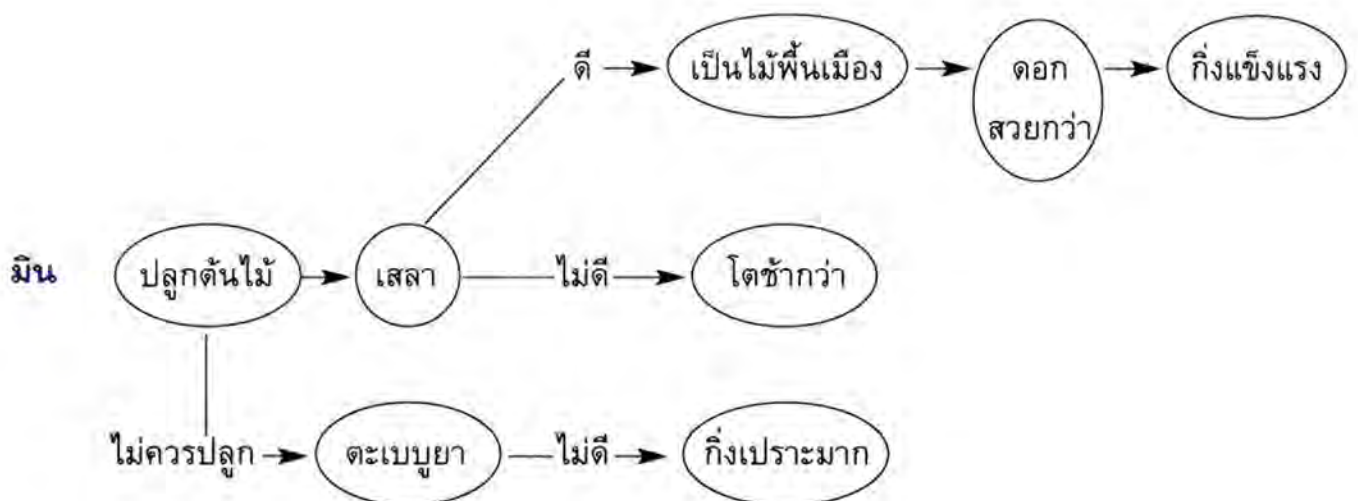
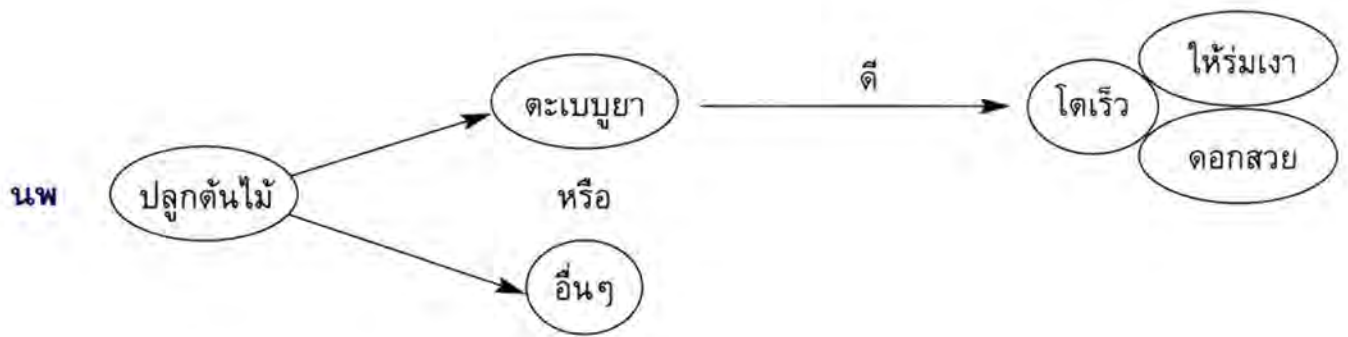
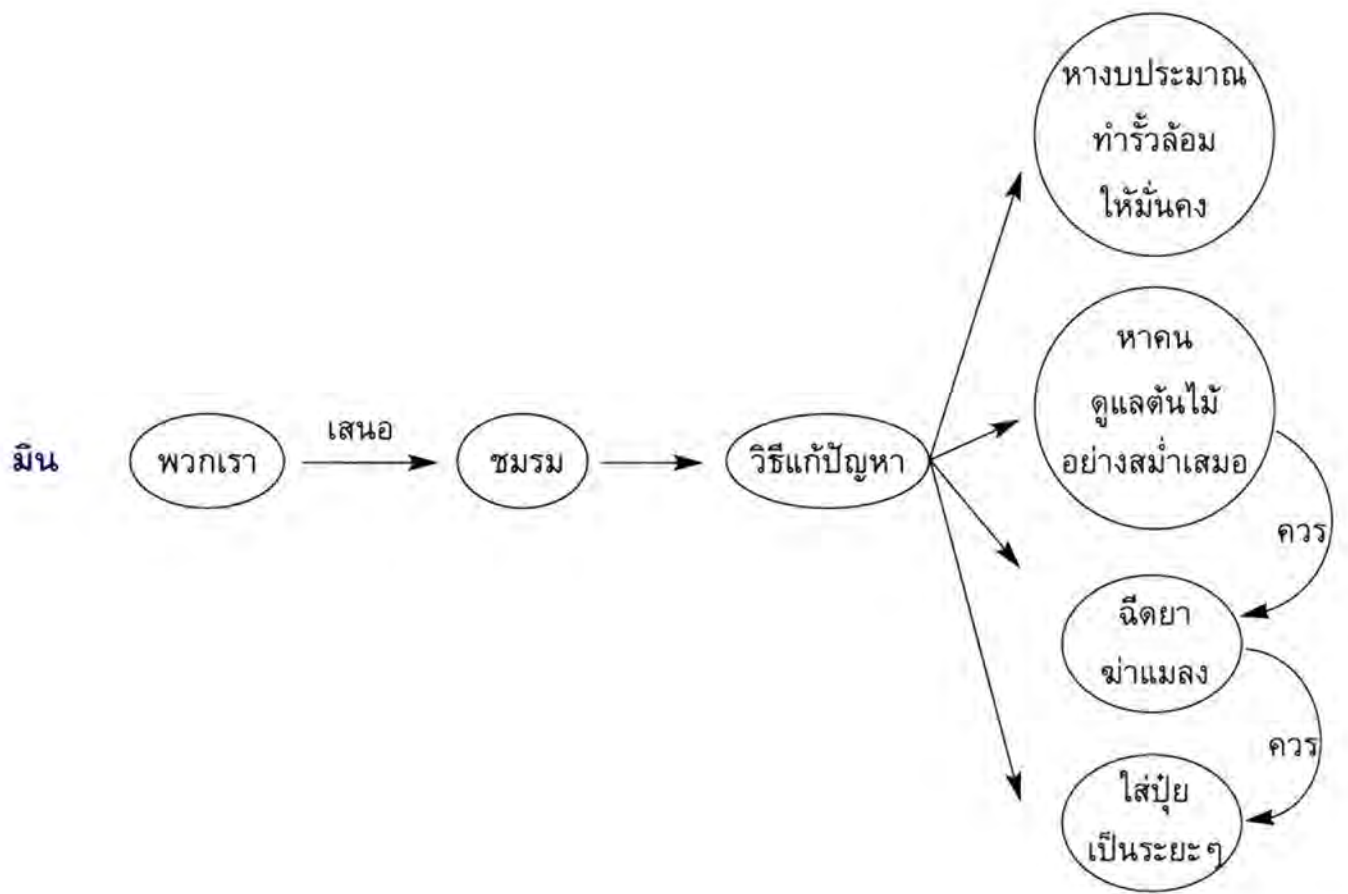
๑. ทำผังมโนภาพตามความเข้าใจของนักเรียนต่อเนื่องจากตัวอย่างข้างต้นให้ครบทุกตอน และอธิบายด้วยว่า เหตุใดจึงสร้างผังมโนภาพเช่นนั้น

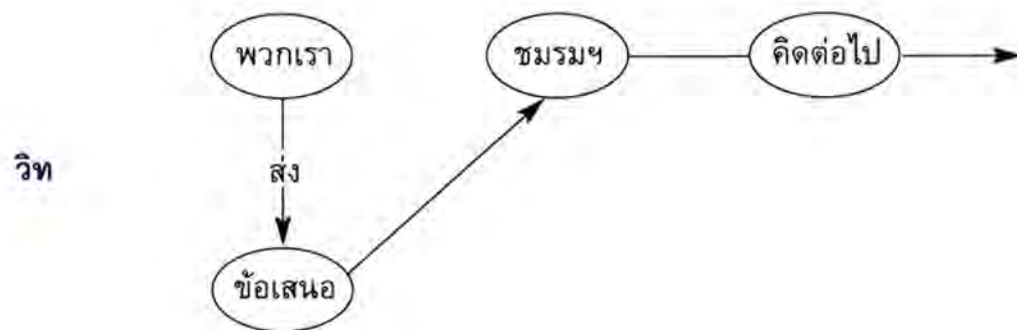
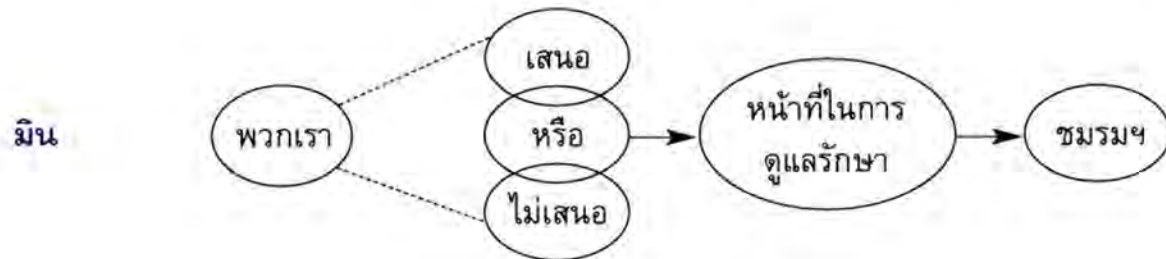
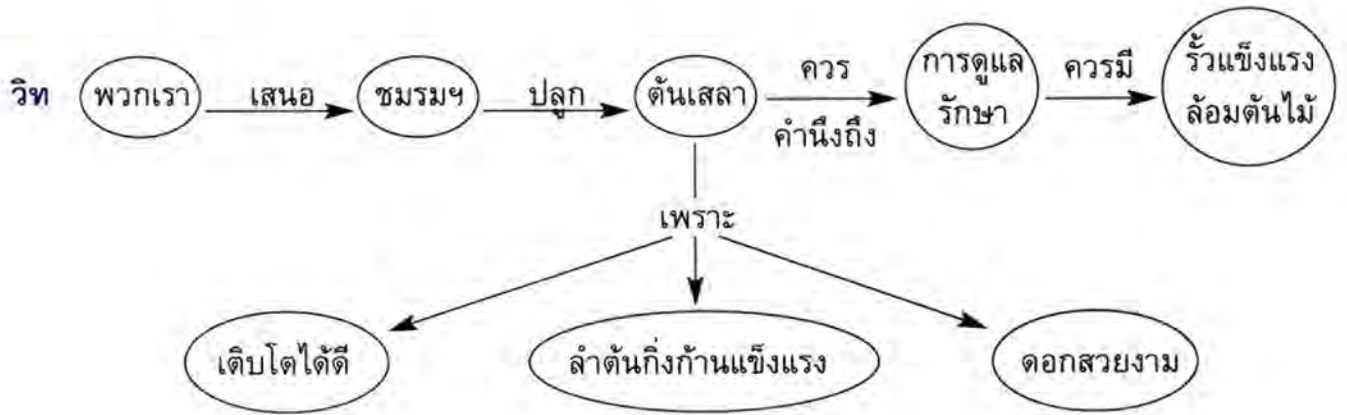
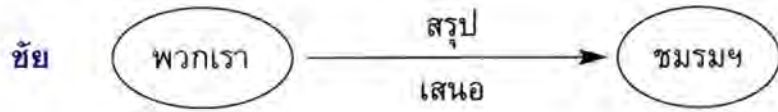
๒. ทำผังมโนภาพของตนเองขึ้นเกี่ยวกับเรื่องใดก็ได้ แล้วเรียบเรียงเป็นข้อความให้ชัดเจนตามผังมโนภาพนั้น นำมาแลกเปลี่ยนกันดู อาจซักถามเหตุผลที่เชื่อมโยงมโนภาพเช่นนั้นๆ

ข้อ ๑ และข้อ ๒ จุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับการทำผังมโนภาพ เพราะการทำผังมโนภาพเป็นเรื่องใหม่ที่นักเรียนควรทำความคุ้นเคย เมื่อคุ้นเคยแล้วจะมีประโยชน์มากมายในชีวิตประจำวันของนักเรียน นักเรียนจะได้ใช้ผังมโนภาพในการคิดเรื่องต่างๆ รู้จักเชื่อมโยงเรื่องที่เกี่ยวข้งกันเข้าด้วยกัน รู้จักแยกหมวดหมู่ของเรื่องต่างๆ แยกแยะเรื่องที่สำคัญ ก่อน หลัง เป็นต้น การนำมาแลกเปลี่ยนกันดูเพื่อให้นักเรียนได้ซักถามกันก็เป็นกิจกรรมที่ควรทำอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้ซักถามและผู้ตอบได้เรียนรู้ข้อดี หรือข้อบกพร่องในความคิดของตนที่เขียนออกมาเป็นผังมโนภาพนั้นๆ

ผังมโนภาพต่อเนื่องจากตัวอย่าง

กิจกรรมหน้า ๗๘-๗๙

ข้อ ๑ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์กิจกรรมที่เคยมีส่วนร่วม เพื่อให้สังเกตและเรียนรู้ว่ากิจกรรมนั้นๆ มีส่วนประกอบอย่างไร ส่วนประกอบนั้นๆ สัมพันธ์กันอย่างไร เป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้นักเรียนวิเคราะห์ได้ดีกว่ากิจกรรมที่นักเรียนเห็นคนอื่นทำ

ข้อ ๒ นักเรียนต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์สถานที่บ้างว่าสถานที่นั้นๆ ควรมึลักษณะที่ตืออย่างไร เพื่อจะได้วิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น หรือตั้งจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ได้ถูกต้อง กิจกรรมเช่นนี้ ต้องการฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและหลักการ ให้นักเรียนสังเกตถึงความสัมพันธ์กันของส่วนประกอบต่างๆ ของสถานที่นั้นๆ

นักเรียนอาจใช้ผังมโนภาพประกอบการวิเคราะห์ด้วย จะทำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

การใช้ภาษาพัฒนาความคิด (วิธีคิดเชิงสังเคราะห์)

กิจกรรมหน้า ๘๐

นักเรียนสอบถามเพื่อนประมาณ ๒๐ คน เพื่อหาข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับ การดำรงชีวิตประจำวันของครอบครัว อาทิ

การหุงข้าว

การเตรียมอาหารประจำวัน

การเปิดรายการวิทยุโทรทัศน์

การอ่านหนังสือพิมพ์

การทำสวนครัว

การเดินทางไปประกอบภารกิจประจำวันของสมาชิกในครอบครัว

แล้วสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้เข้าด้วยกัน เรียบเรียงเป็นข้อเขียนสั้นๆ ตั้งหัวข้อให้เหมาะสม

กิจกรรมข้างต้นมีหลายหัวข้อที่จะให้นักเรียนเขียนสังเคราะห์เนื้อหาเข้าด้วยกัน แต่ในที่นี้จะยกตัวอย่างการเขียนเชิงสังเคราะห์เพียงตัวอย่างเดียวคือ การอ่านหนังสือพิมพ์

จากการสอบถามเพื่อนๆ ประมาณ ๒๐ คน เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวันของครอบครัวในเรื่องการอ่านหนังสือพิมพ์ได้ข้อมูลต่างๆ มาพอสมควรจึงนำมาเขียนเป็นเชิงสังเคราะห์ดังนี้

การอ่านหนังสือพิมพ์ของแต่ละคน มีจุดมุ่งหมายไม่เหมือนกัน หรืออาจเหมือนกัน แต่เพียงบางเรื่อง บางคนมีจุดมุ่งหมายในการอ่านข่าวสังคมก็จะอ่านเฉพาะเรื่องนี้แต่ไม่สนใจอ่านเรื่องอื่น หรืออ่านเพียงผ่านๆ ไปเท่านั้น บางคนสนใจอ่านเรื่องการบันเทิงก็จะอ่านแต่รายการภาพยนตร์ รายการบันเทิงเกี่ยวกับละครโทรทัศน์เรื่องอะไร ใครแสดงเรื่องนี้ มีแนวโน้มไป

ทางใด บางคนอ่านข่าวประจำวันที่เกิดขึ้น เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวรายงาน ข่าวสั้น หรืออื่นๆ ก็จะสนใจตามรสนิยมของตน บางคนชอบเรื่องเกี่ยวกับการเมืองก็จะติดตามข่าวต่างๆ เกี่ยวกับการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน หรือพรรคการเมืองที่ตนพึงพอใจ ก็จะอ่านและสนใจไปตามความพอใจของตน แต่มีบางคนเหมือนกัน และมีจำนวนไม่น้อยที่อ่านเรื่องราวต่างๆ แทบทุกเรื่องที่มีอยู่ในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ โดยไม่ชอบหรือมีความสนใจเรื่องใดเป็นพิเศษ แต่ยังมีบุคคลอีกประเภทหนึ่งจะสนใจอ่านหรือเสาะแสวงหาแต่โฆษณาเรื่องการค้าสมัครงานพวกนี้คือพวกที่เรียนจบแล้ว กำลังหางานทำ ก็มีเป็นจำนวนมาก แต่มีอีกประเภทหนึ่งมีความคิดว่า อ่านหนังสือพิมพ์ให้ได้สาระของเรื่องทั้งหมดจะต้องอ่านบทบรรณาธิการ เพราะเป็นเรื่องการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียน จะทำให้สามารถทราบได้ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งซึ่งกำลังเป็นที่สนใจของคนส่วนใหญ่ของประเทศขณะนั้นซึ่งอาจจะเป็นในลักษณะการสนับสนุน หรือคัดค้านเพราะเป็นที่ทราบกันดีว่าผู้เขียนบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับใดก็เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ดังนั้นถ้าจะเจาะในถึงเรื่องการอ่านหนังสือพิมพ์มีข้อมูลที่จะเขียนได้มากมายและหนังสือพิมพ์ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของคน คนบางคนติดหนังสือพิมพ์ส่งเช้าจะมีอารมณ์หงุดหงิด เหมือนหรือไม่ต่างกับคนติดยาเสพติดอื่นๆ แต่หนังสือพิมพ์ไม่ให้โทษหรือมีพิษอย่างยาเสพติดเพราะหนังสือพิมพ์ช่วยให้ท่านก้าวทันโลก ทันเหตุการณ์ หนังสือพิมพ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อประเทศชาติและประชาชนเป็นอย่างมาก

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนรู้จักหาข้อมูลสังเคราะห์เป็นความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการฝึกจากการหาข้อมูลรอบๆ ตัวของนักเรียนเอง เพื่อง่ายต่อการเก็บข้อมูล จุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นข้อเขียนสั้นๆ ครูอาจนำผลงานการเขียนที่เห็นว่าดีมาติดป้ายนิเทศให้นักเรียนได้อ่านทั่วกัน

ใช้ภาษาพัฒนาความคิด

กิจกรรมหน้า ๘๕

๑. งานเขียนของศาสตราจารย์ไชแสง สุชะวัฒน์ ที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้น ส่วนใดเป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าที่เห็นได้ชัดเจน จงพิจารณาร่วมกัน

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ และรู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าแนวความคิด หรือเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคมอย่างมีเหตุผล

งานเขียนของศาสตราจารย์ไชแสง สุชะวัฒน์ อาจพิจารณาได้ดังนี้

ส่วนที่เป็นการวิเคราะห์ เช่น

“การใช้วงแจ๊สขนาดเล็กบรรเลงคลอประกอบเช่นนี้ มีข้อที่น่าสังเกตคือ วงแจ๊สขนาดเล็ก เป็นวงที่มีเครื่องดนตรีน้อยชิ้น ก็มีความไพเราะน่าฟังไปอีกแบบหนึ่ง

ส่วนที่เป็นการประเมินค่า เช่น

“สรุปรวมความได้ว่าเทปดลัสม้วนนี้เป็นเทปที่มีคุณค่าในการฟังหาความบันเทิงได้เป็นอย่างดี

ส่วนที่เป็นการสังเคราะห์ เช่น

“โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องชมคณะนักร้องประสานเสียง ได้อย่างประทับใจมาก”

๒. ประเมินค่ากิจกรรม วัตถุ สถานที่ หรือผลงานต่างๆ ที่นักเรียนรู้จักโดยวิเคราะห์เสียก่อน บ่งชี้เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินด้วยให้ชัดเจน เรียบเรียงเป็นข้อ นำส่งครูหรืออ่านในที่ประชุมฟัง

กิจกรรมในข้อ ๒ นี้ก็มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับข้อ ๑

การคิดเพื่อแก้ปัญหา

กิจกรรมหน้า ๙๐

กิจกรรมข้อ ๑ - ข้อ ๔ มุ่งเน้นให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาจากเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้น ครูจะให้นักเรียนคิดเป็นรายบุคคล หรือคิดเป็นกลุ่มก็ได้ ข้อหนึ่งๆ อาจให้มีนักเรียนคิดแก้ปัญหาหลายคนหรือหลายกลุ่มก็ได้ เพื่อจะได้เห็นความหลากหลายในการคิดแก้ปัญหา ข้อสำคัญควรเน้นให้นักเรียนอธิบายเหตุผลในการเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ตัดสินใจนำมาเสนอหน้าชั้นด้วย เพื่อยืนยันว่านักเรียนคิดแก้ปัญหาไว้หลายทาง แล้วรู้จักเลือกทางแก้ปัญหาที่เห็นว่าดีที่สุดในจริงๆ

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าซึ่งเป็นหลักสำคัญในการคิดแก้ปัญหา การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น นับเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ต้องการให้เยาวชนของชาติมีลักษณะดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมนี้ครูจึงควรให้นักเรียนได้ฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๑. สมมุติว่ามีนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มหนึ่งลอบเล่นการพนันกันในบริเวณที่ลับตา แห่งหนึ่งในโรงเรียน นักเรียนจะคิดแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างไร

ข้อนี้เป็นปัญหาเฉพาะกลุ่มคือนักเรียนกลุ่มหนึ่งในโรงเรียน

สาเหตุของปัญหา เนื่องจากมีสถานที่ลับตา ครูไม่ตรวจตราควบคุม ไม่ค่อยได้ตักเตือน และคาดโทษไว้ ครูทั้งโรงเรียนต้องร่วมมือกันด้วย

สภาพแวดล้อมของปัญหา ในโรงเรียนมีสถานที่ลับตา และครูตรวจตราได้ไม่ทั่วถึง ดังนั้นเมื่อมีโอกาสเด็กนักเรียนก็จะเล่นการพนันกัน

เป้าหมายในการแก้ปัญหา คือ ให้นักเรียนเลิกเล่นการพนัน

การเลือกวิธีทางในการแก้ปัญหา

๑) โรงเรียนต้องเข้มงวดเสนอให้ครู อาจารย์หมั่นตรวจตราบริเวณต่างๆ โดยเฉพาะจุดที่ลับตาหรือจุดที่นักเรียนชอบแอบหลบ ครูตรวจค้นระมัดระวัง ไม่ให้มีเครื่องมือในการเล่น

๒) เปลี่ยนสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยเฉพาะเสนอให้เปลี่ยนบริเวณที่ลับตา ทำให้เป็นที่ที่เปิดเผย

๓) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพิ่มขึ้น เช่น จัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ ให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

๔) จัดกลุ่ม “ร่วมด้วยช่วยกัน” เพื่อให้นักเรียนได้แจ้งเบาะแส หน้าห้องปกครอง

๕) ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบถึงโทษของการพนัน เช่น ให้จัดนิทรรศการ แสดงละคร เป็นต้น

วิธีการในการแก้ปัญหานี้ทุกข้อสามารถกระทำได้ ข้อ ๑ เป็นข้อที่ดีที่สุดเมื่อครูเปิดโอกาสทำให้นักเรียนไม่มีจุดลับตาที่จะทำผิดกฎย่อมงดทำส่วนข้อ ๒-๔ นั้นก็ควร ควบคู่ไปกับข้อ ๑ เพื่อให้เกิดผลอย่างถาวร

๒. ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ปรากฏว่ามีการขายยาเสพติด นักเรียนจะคิดแก้ปัญหาได้อย่างไร

ข้อนี้เป็นปัญหาสาธารณะ เพราะเรื่องยาเสพติดเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อถึงคนทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคม

สาเหตุของปัญหา เนื่องจากปัญหาครอบครัว พ่อแม่ละเลยการอบรมสั่งสอน อยากลอง ถูกหลอก ถูกข่มขู่ บังคับให้เสพโดยเพื่อนและผู้ใหญ่ที่ได้ประโยชน์และรัฐปราบไม่ถึงต้นตอจริง มีค่านิยมที่ผิดอยากร่ำรวยเร็ว

สภาพแวดล้อมของปัญหา เพราะสภาพเศรษฐกิจทำให้คนจนมีเพิ่มมากขึ้นในสังคม ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ชุมชนต่างๆ ยิ่งเป็นศูนย์รวมของปัญหา เมื่อปัญหาเศรษฐกิจ รุมเร้ามากขึ้นมักนำไปสู่ปัญหาครอบครัว ทำให้เกิดการแตกแยกภายในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวนั้นก็หันเข้าหา ยาเสพติด ซึ่งอาจมีเพื่อนชวนให้ลองและเขาคิดว่าเป็นทางออกของปัญหาคือทำให้ลืมความทุกข์ได้ชั่วคราว เมื่อเสพจนติดก็มักขายยาเสพติดเพื่อหารายได้ ชุมชนนั้นจึงกลายเป็นแหล่งขายยาเสพติด

เป้าหมายในการแก้ปัญหา คือ ป้องกันเพื่อให้ชุมชนนั้นปลอดจากยาเสพติด

การเลือกวิถีทางในการแก้ปัญหา

- ๑) ปกป้องตนเอง ครอบครวั และผู้ใกล้ชิดของตนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด
 - ๒) เลือกตัวแทนหรือผู้นำชุมชนที่มีความสามารถ เสียสละและจริงจังในการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติด
 - ๓) ปลุกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้ตระหนักถึงโทษของยาเสพติด
 - ๔) จัดกิจกรรมให้คนในชุมชนได้มีโอกาสร่วมมือและแสดงออกร่วมกัน
 - ๕) ตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ เพื่อสอดส่องและให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่
- ๖) ขอความร่วมมือจากหน่วยราชการ เพื่อให้ความรู้และความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ชุมชน เช่น ด้านสังคมสงเคราะห์ สาธารณสุข จิตวิทยา ฝึกฝนอาชีพ เคลื่อนที่
 - ๗) โน้มน้าวให้ผู้ที่ยาเสพติด (ในชุมชน) บำบัดด้วยวิธีการที่ถูกต้อง

วิถีทางในการแก้ปัญหา ข้อ ๑ จะเป็นข้อที่เป็นไปได้มากที่สุด มีอุปสรรคน้อยที่สุด และเป็นการเริ่มต้นจากตัวของเรา คือนักเรียนผู้ที่ต้องการแก้ไขปัญหานี้ เพราะทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงเริ่มที่ตัวของเราและผู้ใกล้ชิดไปสู่ชุมชนซึ่งเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นนั่นเอง

๓. ชัยกับนันท์เป็นเพื่อนที่สนิทกันมาก คราวหนึ่งชัยชวนนันท์ไปงานทอดกฐินต่างจังหวัดพร้อมกับครอบครัวของตน และไปค้างคืนด้วย ปรากฏว่าในพิธีทอดกฐินทั้ง ๒ คนมิได้เข้าไปร่วมงาน เมื่อเสร็จงานทอดกฐินแล้วคณะทอดกฐินก็ได้เลยไปท่องเที่ยวสถานที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง แต่นันท์มักจะชวนชัยปลีกตัวไปเที่ยวในที่อื่นๆ ชัยเองก็มิได้คัดค้าน ไม่ว่านันท์จะชวนไปที่ใดชัยก็มักจะคล้อยตามเสมอ เมื่อกลับมาถึงบ้านชัยถูกบิดามารดาและพี่ๆ น้องๆ ดำเนินว่าไม่เป็นตัวของตัวเอง ปล่อยให้เพื่อนชักนำไปในทางที่ไม่ถูกต้อง พ่อแม่ได้ขอร้องให้ชัยเลิกคบกับนันท์ ชัยรู้สึกว่าการนี้ปัญหาสำหรับเขา และยังหาทางออกไม่ได้

สมมุติว่านักเรียนเป็นชัย นักเรียนจะแก้ปัญหาอย่างไร

ข้อนี้เป็นปัญหาเฉพาะบุคคล เพราะเป็นปัญหาของชัยเพียงคนเดียว ไม่อยากเลิกคบเพื่อนและยังนึกถึงพ่อแม่

สาเหตุของปัญหา ถูกพ่อแม่พี่น้องตำหนิอย่างแรงว่าขาดความเป็นตัวของตัวเองและถูกคาดโทษไม่ให้คบเพื่อน หาทางออกไม่ได้

สภาพแวดล้อมของปัญหา ชัยกับนันท์เป็นเพื่อนสนิทกัน ชัยยังไม่มีโอกาสชี้แจงว่าสถานที่ไปเที่ยวเป็นอย่างไร ให้พ่อแม่เข้าใจว่านันท์ชวนไปสถานที่ดี ไม่ใช่สถานที่ไม่ดี

เป้าหมายในการแก้ปัญหา คือ รักษาความสัมพันธ์ทั้งระหว่างเพื่อน และกับบิดามารดาไว้ด้วยดี

การเลือกวิถีทางในการแก้ปัญหา

- ๑) ชัยต้องพยายามชี้แจงให้พ่อแม่เข้าใจว่าไปสถานที่ใดมา
- ๒) ชวนนันทน์มาที่บ้าน พบปะพูดคุยกับพ่อแม่ และพยายามร่วมกิจกรรมของครอบครัว
- ๓) วางเฉย แต่วิธีนี้ไม่สู้ดีนัก

๔. คณะกรรมการจัดทัศนศึกษาของโรงเรียนแห่งหนึ่งได้วางแผนจะนำนักเรียนจำนวน ๕๐ คน ไปทัศนศึกษาและพักแรมที่อุทยานแห่งชาติ มีผู้หวังดีให้คำเตือนว่า การจัดทัศนศึกษาที่ผ่านมา ปรากฏว่ามีความซุกซนหลายประการ รวมทั้งเคยมีอุบัติเหตุเล็กๆ น้อยๆ เกิดขึ้นเสมอๆ เช่น รถนำเที่ยวไปติดหล่ม เสียเวลาอยู่ ๑๐ ชั่วโมงจึงจะกลับได้ บางทีก็เกิดมีนักเรียนเจ็บป่วยขึ้นอย่างกะทันหัน ต้องนำส่งโรงพยาบาลกลางดึก ในการไปครั้งนี้ควรเตรียมการให้รอบคอบ เพื่อให้มั่นใจในความปลอดภัย

คำเตือนของท่านผู้นี้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมาก จนอาจารย์ที่ปรึกษาบางคนเห็นว่า ควรจัดทัศนศึกษาครั้งนี้ไว้ก่อน นักเรียนบางส่วนก็เห็นด้วยกับอาจารย์ที่ปรึกษา แต่นักเรียนบางส่วนก็ยังต้องการที่จะไป

แบ่งนักเรียนในชั้นออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๗ คน สมมุติว่าแต่ละกลุ่มคือ คณะกรรมการจัดทัศนศึกษาให้ใช้ความคิดร่วมกันว่าจะตัดสินใจอย่างไรเกี่ยวกับการจัดทัศนศึกษา ครั้งนี้

ข้อนี้เป็นปัญหาเฉพาะกลุ่ม เป็นการแสดงความคิดเห็นร่วมกันทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการจัดทัศนศึกษาในครั้งนี้

สาเหตุของปัญหา มีผู้หวังดีเตือนให้ระมัดระวังให้รอบคอบคณะกรรมการจึงเกิดความเห็นขัดแย้งกัน บางส่วนเห็นสมควรที่จะจัด แต่บางส่วนต้องการให้งดจัด

สภาพแวดล้อมของปัญหา การจัดทัศนศึกษาที่ผ่านมา มีปัญหาขัดข้องหลายประการ จึงทำให้กรรมการบางคนไม่เห็นด้วยกับการจัดทัศนศึกษาในครั้งนี้

เป้าหมายในการแก้ปัญหา คือให้ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่าจะไปหรือไม่ไป

การเลือกวิถีทางแก้ปัญหา

- ๑) ทบทวนกำหนดการและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการทัศนศึกษาครั้งนี้ ให้ลดอัตราการเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด เช่น เลือกพาหนะที่ปลอดภัย เลือกเส้นทางที่ปลอดภัย เขียนคำแนะนำในการปฏิบัติระหว่างเดินทางให้ชัดเจน ฯลฯ
- ๒) ในการประชุมปรึกษาให้เชิญผู้ไม่เห็นด้วยเข้าประชุม
- ๓) คณะกรรมการเตรียมสำรวจเส้นทางในการไปทัศนศึกษาล่วงหน้า
- ๔) ตัดปัญหาโดยไม่ไป แล้วหาทางชี้แจงให้อีกฝ่ายเข้าใจ
- ๕) เลือกสถานที่ใหม่ ช่วงเวลาใหม่ให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย

วิถีทางในการแก้ปัญหา คือ ข้อ ๑ - ข้อ ๓ โดยต้องทำร่วมกันเนื่องจากข้อ ๑ จะดำเนินการได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับข้อ ๒ และ ๓ นั่นเอง การแก้ปัญหาข้อนี้มุ่งให้นักเรียนเห็นว่า หากเกิดปัญหาต้องมีการประชุมกันเพื่อปรึกษาหารือและหาทางแก้ปัญหานั้นๆ ที่สำคัญคือทุกคนต้องเคารพมติของกลุ่มซึ่งเป็นกฎของสังคมตามหลักประชาธิปไตย ข้อ ๔ ไม่สู้เหมาะสม เพราะทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์ในชีวิต

กิจกรรมนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่ามีปัญหาหลายประเภททั้ง เฉพาะบุคคล เฉพาะกลุ่ม และปัญหาสาธารณะ ครูจึงควรให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึก เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และเพื่อสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการเรียนการสอน ที่มุ่งให้เยาวชนของชาติคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

บรรยายและพรรณนาให้สัมฤทธิ์ผล

กิจกรรมหน้า ๑๐๗

ข้อ ๑ - ข้อ ๓ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนสังเกตการอธิบายจากที่ต่างๆ เพื่อเรียนรู้ถึงวิธีอธิบายของแต่ละเรื่องว่าผู้เขียนใช้กลวิธีอธิบายอย่างไร มีข้อควรเอาเป็นแบบอย่างตอนใดบ้าง เพราะการเห็นแบบอย่างอาจเป็นแนวทางในการเริ่มต้นเขียนของนักเรียนได้มากกว่า จะให้นักเรียนคิดเอง

ข้อ ๔ - ข้อ ๖ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนฝึกเขียนอธิบายในเรื่องต่างๆ โดยใช้กลวิธีที่แตกต่างกัน หากครูเห็นว่าตรวจงานเขียนของนักเรียนไม่ทัน อาจนำมาให้นักเรียนแลกเปลี่ยนตรวจงานของกันและกันก็ได้ เพื่อนักเรียนจะได้เห็นแนวทางของเพื่อนว่าแตกต่างจากของตนเองอย่างไร มีข้อดี ข้อด้อยกว่าของตนเองอย่างไร ครูอาจสุ่มตัวอย่างมาอ่านหน้าชั้น ให้นักเรียนได้พิจารณาร่วมกันสัก ๒-๓ ตัวอย่างก็ได้

ข้อ ๗ - ข้อ ๘ เป็นการฝึกอบรมโดยสังเคราะห์ความรู้มาจากการฟัง เท่ากับฝึกทักษะหลายๆ ด้านทั้งการฟัง การย่อความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการใช้ภาษาให้เหมาะกับระดับภาษาอีกด้วย

ข้อ ๙ - ข้อ ๑๐ ฝึกอธิบายความและสถานที่ให้บุคคลอื่นเข้าใจ ครูควรเน้นถึงการอธิบายได้แจ่มแจ้งอาจให้เพื่อนๆ นักเรียนอ่าน แล้วให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ครูและนักเรียนช่วยกันตั้งขึ้น เช่น ความชัดเจนเข้าใจง่าย ใช้ภาษาสละสลวย เป็นต้น

การบรรยาย

กิจกรรมหน้า ๑๑๒

การอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น

กิจกรรมอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น นักเรียนควรอ่านเรื่องการบรรยายมาก่อนแล้วจึงทำกิจกรรมนี้ เพื่อนักเรียนจะได้อภิปรายได้ตรงประเด็นยิ่งขึ้น ครูอาจเป็นผู้ตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้นด้วย

ส่วนกิจกรรมทำเป็นรายบุคคล ครูควรเน้นให้นักเรียนรู้จักเลือกข้อมูลในการนำเสนอ อาจมีการอภิปรายกันในชั้นเป็นตัวอย่างก่อนการเขียนจริง ว่าการบรรยายถึงจังหวัดหนึ่งๆ ให้น่าสนใจนั้น น่าจะมีหัวข้อที่ควรบรรยายอะไรบ้าง จะทำให้นักเรียนมีแนวในการเขียนมากขึ้นได้

กิจกรรม “อภิปรายร่วมกันทั้งชั้นมี ๓ ข้อ” มีจุดประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ดังนี้

ข้อ ๑ การบรรยายทำได้หลายวิธี นักเรียนไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับหัวข้อว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน ฯลฯ เสมอไป ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่กับเนื้อหา และจุดประสงค์

ข้อ ๒ การบรรยายโดยใช้วิธีลำดับเหตุการณ์ ก็ไม่จำเป็นจะต้องบรรยายตั้งแต่เริ่มต้น และคลี่คลายไปเป็นระยะๆ ตามลำดับของกาลเวลาตามที่เป็นจริง เพราะหากเห็นว่าตอนใด เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้อ่าน เราอาจนำตอนนั้นมากล่าวเริ่มต้น เช่น เริ่มจากเหตุการณ์ตอนสุดท้ายของเรื่องก่อน แล้วย้อนกลับไปถึงเหตุการณ์ตอนต้น หรืออาจสลับสับเปลี่ยนอย่างไรก็ได้

ข้อ ๓ การละเว้นไม่บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุกเหตุการณ์ก็ได้ โดยตัดส่วนที่ไม่สำคัญออกไป ผู้อ่านจะได้ไม่เบื่อ

การทำเป็นรายบุคคล

ข้อ ๒ กิจกรรมทำเป็นรายบุคคลนี้ มีจุดประสงค์ให้นักเรียนพัฒนาการใช้ภาษา รู้จักใช้ความคิดของตน เรียบเรียงเนื้อหาอย่างไม่สับสน พยายามใช้ภาษาให้ใจความกระชับและน่าสนใจ

ก. สมัครงานตัวแทนเยาวชนไปร่วมกิจกรรมในต่างประเทศ หัวข้อควรมีดังนี้

๑. ประวัติส่วนตัว
๒. การศึกษาอบรม ผลการเรียน ความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ
๓. ประสบการณ์ด้านการเป็นตัวแทนของโรงเรียนทำกิจกรรมต่างๆ
๔. เกียรติบัตร และรางวัลที่ได้รับ

๕. ความสามารถพิเศษ ด้านศิลปวัฒนธรรมไทย

๖. งานอดิเรก

ข. สมัครเข้าศึกษาต่อในสถาบันระดับอุดมศึกษา หัวข้อที่ ๑ ๓ ๔ และ ๖ เหมือนในข้อ ก. ส่วนข้อที่ ๒ และ ๕ เปลี่ยนเป็นดังนี้

๒. พื้นความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนในชั้นอุดมศึกษา

๕. ความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน ความสามารถที่สถาบันอุดมศึกษาต้องการ

กิจกรรมหน้า ๑๑๙

๑. อ่านบทอ่านเสริมทั้ง ๒ เรื่องท้ายบทนี้ แล้วให้สังเกตว่าผู้แต่งมีวิธีอธิบาย บรรยาย และพรรณนาอย่างไร ในตอนใด นักเรียนคิดว่าอาจใช้เป็นตัวอย่างหรือเป็นแนวทางในการเขียนของตนได้หรือไม่ เพียงไร

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนทำตามแนวทางการพัฒนาความสามารถในการอธิบาย บรรยายและพรรณนา กล่าวคือให้อ่านมากฟังมาก ฝึกฝนให้มีนิสัยรักการอ่าน เมื่ออ่านแล้วต้องรู้จักสังเกตตอนที่ดีนำมาเป็นตัวอย่างในการเขียนของตนอีกด้วย

บทอ่านเสริมที่ ๑ ทรงพระราชนิพนธ์อันเป็นการบรรยายตามลำดับเวลา ตามลำดับสถานที่ที่เสด็จไป ทรงใช้การพรรณนาให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพได้โดยง่าย เช่น “ประชาชนทุกคนดูแข็งแรงโดยเฉพาะเด็กซึ่งมีแก้มแดง อ้วนท้วน แจ่มใส” ทรงใช้การอธิบายโดยมีเหตุผลประกอบ เช่น “(ประเทศนิวซีแลนด์) เป็นประเทศที่ประชาชนมีฐานะดีที่สุดในโลก ประเทศหนึ่ง ตลอดเวลา ๙ วันที่เราท่องเที่ยวไปตามเมืองใหญ่ต่างๆ ของทั้งสองเกาะ เราไม่ได้เห็นคนจนเลย”

ในตอนจบเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการเขียน คือให้ข้อคิดสำคัญได้อย่างประทับใจ ดังนี้ “เป็นอันว่าวันนั้นข้าพเจ้าได้บทเรียนว่า คนที่มีตำแหน่งอย่างข้าพเจ้าจำต้องมีความอดทน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และบทเรียนวันนี้ ในประเทศต่อไป ข้าพเจ้าก็ต้องใช้เป็นอย่างมากทีเดียว”

บทอ่าน ๒ มีลักษณะการเขียนคล้ายกับบทอ่าน ๑ คือเขียนอธิบาย บรรยายและพรรณนาคละกันไปตามเนื้อเรื่องในแต่ละตอน ตัวอย่างในการเขียนอธิบายก็ใช้เหตุผลเข้ารองรับข้อสรุปนั้นๆ เสมอ เช่น “วิธีที่ทรงทำงานนั้นละเอียดถี่ถ้วนมาก ไม่ว่าจะทรงเขียนหนังสือหรือเขียนรูป ทรงร่างเอง เขียนเอง ตรวจเองทั้งสิ้น จะยอมให้ผู้อื่นช่วยก็แต่เพียงการคัดลอกเท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงต้องทรงใช้เวลาทำงานนานมาก” ในตอนสุดท้ายใช้วิธีพรรณนาสลับกับการบรรยาย ทำให้เกิดความประทับใจในจินตภาพนั้นคือ “จนถึงวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙

ถึงเวลาที่ทรงเขียนก็ทรงหยิบสมุดพลิกเปิดตรงที่ค้นไว้หยิบดินสอเขียนคำว่า “บางกอก” ได้เพียงคำหนึ่ง แล้วจรดนิ่งอยู่หลายนาที จึงเงยพระพักตร์ขึ้นจ้องดูหน้าลูก ซึ่งนั่งคอยปรนนิบัติอยู่ตรงนั้น นิ่งอยู่นาน น้ำพระเนตรคลอ พระหัตถ์กำดินสอแน่น ตรัสบอกว่า “เขียนไม่ได้” ต้องช่วยแกะดินสอออกจากพระหัตถ์และเก็บสมุดถวาย”

บทอ่านเสริมทั้งสองนี้ เป็นตัวอย่างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการเขียนได้อย่างดียิ่ง นอกจากเขียน อธิบาย บรรยาย และพรรณนาให้เห็นภาพแล้วยังเป็นตัวอย่างการเขียน ที่แสดงถึงความหมายระหว่างบรรทัดได้อย่างดีอีกด้วย คือผู้เขียนไม่ได้เขียนแต่ผู้อ่านเข้าใจได้ และประทับใจ เช่นข้อความในตอนสุดท้ายของบทอ่านเสริม ๒ ผู้อ่านอาจเห็นความหมายที่ผู้เขียนไม่ได้เขียน คือเห็นความพระวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่งของท่านเจ้าของประวัติ และผู้อ่านอาจเห็นวัฒนธรรมอันดีเยี่ยมของครอบครัวไทยอย่างหนึ่งคือลูกต้องเฝ้าปรนนิบัติบิดามารดา บุพการีเมื่อยามชราอย่างใกล้ชิดดอบอุ้ม

๒. เขียนข้อความยาวประมาณ ๑๕ บรรทัดให้ได้ความสมบูรณ์โดยใช้ประโยค ก. เป็นประโยคแรก และประโยค ข. เป็นประโยคสุดท้าย

กิจกรรมข้อนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาความสามารถในการอธิบาย บรรยาย และพรรณนา ข้อสำคัญคือการฝึกฝน ซึ่งกิจกรรมนี้วางขอบเขตไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งจะทำเป็นตัวอย่างสัก ๑ ข้อ

๑) ก. สมศรีเป็นคนรักหนังสือมาก

ข. สมศรีนั่งยิ้มด้วยความเป็นสุข

สมศรีเป็นคนรักหนังสือมาก เพราะเห็นว่าหนังสือมีประโยชน์ ให้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน แนวคิด ให้คติชีวิต ยามว่างหรือเหงา ไม่มีเพื่อนคุย เธอก็อ่านหนังสือบางเรื่องทำให้สมศรีหัวเราะอยู่คนเดียว บางเรื่องก็ทำให้สมศรีน้ำตาคลอด้วยความสงสาร หรือด้วยความประทับใจก็มี สมศรีจึงรักหนังสือมาก เธอจะหยิบจับอย่างทะนุถนอม เพื่อจะได้ใช้ได้นานๆ และช่วยพ่อแม่ประหยัดค่าหนังสืออีกด้วย ใครทิ้งหนังสือ เมื่อเธอพบก็จะเก็บมาพลิกอ่าน แม้จะเป็นหนังสือที่ดูเสมือนไม่มีค่าเลยก็ตาม หากเห็นว่ามีประโยชน์ เธอจะเก็บมาทันที มาทำความสะอาด มาห่อปกใหม่ หากชำรุดพอจะซ่อมได้ก็พยายามซ่อมด้วยตนเอง

วันนี้สมศรีช่วยคุณครูภาษาไทยจัดห้องพักครูใหม่ ช่วยยกโต๊ะ ย้ายตู้ จัดหนังสือ เก็บเอกสารที่ไม่ใช้แล้วมากอง เพื่อขายให้คนรับซื้อกระดาษเอาไปขายให้โรงงานไปทำกลับมาใช้ใหม่ คุณครูรู้ว่าสมศรีเป็นคนรักหนังสือจึงให้หนังสือชื่อราชาศัพท์ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์แห่งชาติมาเล่มหนึ่ง ซึ่งครูมีอยู่เพียง ๒ เล่ม หนังสือเล่มนี้ถูกใจเธอมาก ฝันอยากเป็นเจ้าของมานาน แต่เป็นหนังสือที่หาซื้อไม่ได้ เพราะไม่วางขาย สมศรีจึงนั่งยิ้มด้วยความเป็นสุข

เรียงความเกี่ยวกับเรื่องในโลกของจินตนาการ

กิจกรรมหน้า ๑๓๔

๔. วิเคราะห์เรียงความเรื่องต่อไปนี้ โดยชี้ให้เห็นขอบเขตของเรื่อง วิธีนำเสนอทั้งความนำ การดำเนินความและความลงท้าย ตลอดจนภาษาที่ใช้ วิเคราะห์ด้วยว่าเรียงความเรื่องนี้ใช้จินตนาการในลักษณะใด เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงในตอนใด และอย่างไร

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์เรียงความตามแนวทางที่ได้ศึกษามา ครูอาจนำบทวิเคราะห์ของนักเรียนสัก ๒-๓ คน มาอ่านหน้าชั้นให้นักเรียนฟัง แล้วให้เพื่อนๆ วิเคราะห์ ดิชมว่าเพื่อนวิเคราะห์ได้สมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร

เรื่องวันเวลาไม่อาจหวนคืนเป็นเรื่องสะท้อนความรู้สึกของพี่น้องสี่คนว่าต่างเคยทำให้แม่เสียใจ หรือตนน่าจะทำอะไรให้กับแม่ได้มากกว่าที่เคยทำ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่คิดได้เมื่อแม่จากไปแล้ว มีวิธีนำเสนอขอบเขตของเรื่องนี้ คือ ผู้เขียนต้องการบรรยายว่าเมื่อพ่อแม่มีชีวิตอยู่นั้นได้ทำอะไรด้วยความรักความผูกพันบ้าง

“ใครๆ ก็รักแม่ ผมก็รักแม่ของผมครับ” ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยคำกล่าวง่ายๆ แล้วบอกเล่าเรื่องของแม่และครอบครัวของตนว่า แม่ทำอะไร เลี้ยงลูกอย่างไร ตนประทับใจภาพการเลี้ยงดูของแม่อย่างไร ทำให้ผู้อ่านรู้จักสภาพครอบครัวและความรักของแม่ที่มีต่อลูก จากนั้นผู้เขียนดำเนินความโดยเล่าความรู้สึกย้อนถึงอดีตเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง สะท้อนความรู้สึกเสียใจของลูกๆ แต่ละคนว่าน่าจะทำอะไรให้แม่บ้าง ก่อนที่จะสรุปจบด้วยการใช้สรรพนามว่า “พวกเรา” แทนความรู้สึกของลูกทุกคนว่า แม่คงเหงา ว้าเหว่ รอคอยลูก เพราะหมดโอกาสจะทำบางสิ่งบางอย่างที่เคยทำเมื่อครั้งลูกยังเล็กอยู่

ผู้เขียนสรุปในตอนท้ายก็คืออยากให้วันเวลาหวนกลับ เพื่อที่จะได้ทำอะไรให้แม่ให้สมกับความรักของแม่ที่มีต่อลูก ผู้เขียนจบเรื่องด้วยการสะกิดเตือนใจให้ผู้อ่านหวนคิดถึงแม่บ้าง

การเขียนเรียงความเรื่องนี้ผู้เขียนใช้สรรพนามว่า “ผม” เป็นการสร้างความคุ้นเคยกับผู้อ่านเหมือนคนใกล้ชิดเล่าให้ฟัง ภาษาที่ใช้เป็นคำธรรมดา ง่ายๆ เป็นภาษาระดับที่ไม่เป็นทางการ

วรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๒ ท ๖๐๖

ภาษาช่วยอ้างสังคม

กิจกรรมหน้า ๕

๑. รวบรวมตัวอย่างคำทักทายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ให้บอกด้วยว่าคำทักทายนั้นๆ มักเป็นคำทักทายของบุคคลที่อยู่ในวัย เพศ สถานะทางสังคม และโอกาสใด

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่า คำทักทายที่ใช้กันอยู่เป็นปกติในชีวิตประจำวันมีความสำคัญมากในแง่ของการสื่อสารด้วยเหตุผลสำคัญ ๓ ประการคือ

๑. คำทักทายช่วยแสดงความสนใจและไม่ตรีจิตต่อกัน เป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่มีความหมาย มีคุณค่า และความสำคัญ

๒. คำทักทายช่วยยืนยันความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกัน

๓. คำทักทายในหลายโอกาสเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารที่อาจดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ราบรื่นและยาวนาน เป็นการเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

ตัวอย่างคำทักทายในชีวิตประจำวันที่นักเรียนพบเห็นอยู่เป็นปกตินั้นอาจต่างๆ กันไปสุดแล้วแต่บริบททางสังคมของนักเรียนแต่ละคน ครูจำเป็นต้องกำชับนักเรียนไว้ล่วงหน้าว่า คำทักทายของบุคคลบางคนอาจฟังระคายหู เพราะบุคคลนั้นๆ โดยปกติพูดคำหยาบคายหรือหยาบโลนจนเป็นนิสัย คำทักทายเหล่านี้ไม่ควรนำมาเป็นตัวอย่างสำหรับกิจกรรมข้อนี้ คำทักทายที่น่าฟังเป็นปิยวาจาชวนให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันมีอยู่เป็นอันมากที่นักเรียนอาจหยิบยกมาเป็นตัวอย่างได้ เช่น

อ้าว! ออกจากบ้านก่อนเรตังนาน ยังไม่ได้ขึ้นรถอีกหรือ หรือว่าไปทำธุระอะไรที่ไหนมา

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ เป็นคำทักทายของบุคคลเพศหญิงฝ่ายหนึ่งและเพศชายฝ่ายหนึ่ง ทั้ง ๒ คนเป็นเพื่อนสนิทกัน วัยใกล้เคียงกัน อายุประมาณ ๒๐ ปี คนหนึ่งมาจากครอบครัวนักธุรกิจชั้นกลาง อีกคนหนึ่งมาจากครอบครัวข้าราชการชั้นผู้น้อย พบกันในตอนเช้าระหว่างเดินทางไปโรงเรียน

คุณลุงต้องการอะไรครับ ของที่ร้านนี้รับประกันคุณภาพได้ว่า คุณภาพคุ้มราคาทุกชนิดแน่นอนครับ

คำทักทายข้างต้นนี้ เจ้าของร้านช้ำอายุประมาณ ๒๐ ปี ทักทายลูกค้าอายุประมาณ ๖๐ ปีที่เดินเข้ามาหาซื้อของ ขณะที่ทักทายนั้นเจ้าของคำพูดกำลังง่วนอยู่กับการ เตรียมของให้ลูกค้าอีกรายหนึ่งอยู่

หมายเหตุ แม้ว่าตัวคำถามในกิจกรรมข้อนี้มีได้สั่งไว้ว่าให้นักเรียนพิจารณาว่าคำที่ทักทายที่รวบรวมมาเหล่านี้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามที่กล่าวไว้ในตอนต้นของทั้ง ๒ ข้อนั้นหรือไม่ก็ตามครูอาจถือโอกาสอธิบายพร้อมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ตามสมควร

๒. เรียบเรียงถ้อยคำเพื่อใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น

- ๑) ต้องการให้เพื่อนสองคนเลิกทะเลาะวิวาทกัน
- ๒) ต้องการให้เพื่อนคลายความโกรธที่ต้องเสียเวลารอนาน
- ๓) กล่าวคำขอบคุณ เมื่อได้รับความเอื้อเฟื้อจากผู้อื่น
- ๔) กล่าวคำขอโทษที่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสัญญาได้
- ๕) กล่าวคำให้อภัยเมื่อมีผู้มาขอโทษที่ทำให้เราเสียประโยชน์

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนย้อนระลึกและใช้จินตนาการไปด้วยว่า คำพูดที่ฟังใช้เพื่อช่วยธำรงสังคมในสถานการณ์ต่างๆ ควรเป็นอย่างไร บุคคลควรจะต้องฝึกไว้เพื่อจะได้สามารถใช้ได้เหมาะสมเมื่อถึงเวลาประสบกับสถานการณ์จริง

ตัวอย่างการเรียบเรียงถ้อยคำตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในกิจกรรมข้อนี้

ข้อ ๑ เมื่อต้องการให้เพื่อนสองคนเลิกทะเลาะกันอาจเรียบเรียงถ้อยคำดังนี้

เถียงกันไปเถียงกันมากก็ไปลงที่เจตนาที่ผ่านมามากแล้วของทั้งสองคนนี่เอง ความจริงเจตนาฉัน เจ้าตัวนั้นแหละเป็นคนรู้ว่าแท้ที่จริงเป็นอย่างไร คนอื่นจะเข้าไปรู้ด้วยนั้นเป็นไปไม่ได้ อย่างเก่งก็คาดคะเนเอา และก็มักจะไม่ค่อยตรงนัก ยอมรับเสียก็แล้วกันว่าต่างคนต่างก็เจตนาดีด้วยกันทั้งคู่ แค่นี้ เรื่องก็จบ มาถกกันเรื่องอื่นที่สำคัญกว่าไม่ดีกว่าหรือ

ข้อ ๒ เมื่อต้องการให้เพื่อนคลายความโกรธที่ต้องเสียเวลารอนาน อาจเรียบเรียงถ้อยคำดังนี้

ขอโทษด้วยนะ ขอโทษจริงๆ ที่มาช้าไปตั้ง ๓๐ นาที ตอนออกจากบ้านนึกว่าอย่างไรเสียต้องมาถึงที่นี่ก่อนเวลานัดด้วยซ้ำ เพราะยังเหลือเวลาอีกตั้งชั่วโมงกว่า แต่เผชิญลิ้มหยิบสายพวงแบดเตอร์มาด้วย นึกขึ้นได้เมื่อนั่งรถเมล์มาค่อนข้างแล้ว จึงต้องกลับไปเอา ทำให้มาช้าไป แต่คงไม่ถึงกับทำให้งานไม่เสร็จในบ่ายนี้ขอโทษอีกครั้งเถิดนะ

หมายเหตุ เรื่องที่นำมาพูดนั้นต้องเป็นความจริงมิใช่เป็นการพูดปิด หรือสร้างเรื่องขึ้นเพื่อแก้ตัว เพราะหากทำเช่นนั้นในที่สุดก็จะถูกจับได้ และถ้าถูกจับได้แม้เพียงครั้งเดียว การพูดในครั้งหลังๆ ก็จะไม่มีความสัมฤทธิ์ผลได้เลย เพราะผู้พูดหมดความน่าเชื่อถือเสียแล้ว

๓. เขียนระเบียบหรือกติกาของการอยู่ร่วมกันหรือปฏิบัติงานร่วมกันให้ชัดเจน และปฏิบัติได้จริง เช่น การออกค่ายพักแรม การไปศึกษานอกสถานที่ การจัดเวรทำความสะอาด การเข้าห้องพักร่วมกันหลายคน

จุดประสงค์ของกิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างสถานการณ์ทั้ง ๔ ที่ตั้งไว้ในกิจกรรมข้อนี้อาจไม่อยู่ในข่ายที่นักเรียนมีโอกาสปฏิบัติได้ และถ้าเป็นเช่นนี้ ครูควรหาสถานการณ์อื่นๆ ที่ตรงตามความจริงมาให้นักเรียนฝึกทำ เช่น ระเบียบการอ่านหนังสือพิมพ์และวารสารในห้องสมุด ดังต่อไปนี้

ระเบียบการอ่านหนังสือและวารสารในห้องสมุด

๑. หนังสือและวารสารทุกเล่ม ห้ามนำออกไปจากห้องสมุด
๒. หนังสือพิมพ์และวารสารที่นำไปอ่าน ต้องระมัดระวังมิให้ฉีกขาด
๓. หนังสือพิมพ์และวารสารที่นำไปอ่าน เมื่ออ่านเสร็จแล้วหรือยังไม่เสร็จก็ตาม หากจะลุกออกไปจากที่อ่าน ให้นำไปเก็บไว้ ณ ที่เดิมให้เรียบร้อย อย่าวางทิ้งไว้บนโต๊ะ หรือสถานที่อื่นใด โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ก่อนนำไปเก็บต้องพับให้เรียบร้อย จัดหน้าให้ถูกต้องด้วย
๔. ห้ามตัด หรือฉีกหน้ากระดาษ หรือขีดเขียนบนหน้าหนังสือพิมพ์ หรือวารสารของห้องสมุดโดยเด็ดขาด

ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบนี้ จะต้องถูกลงโทษอาจถึงขั้นตัดสิทธิ์มิให้ใช้สมุด

๕. อ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วอภิปรายร่วมกันว่า ภาษาที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังอย่างไร

กิจกรรมข้อนี้ต้องการให้นักเรียนใช้ความสังเกตพิจารณาด้วยตนเองก่อน แล้วจึงนำข้อพิจารณาและข้อสังเกตของตนมาอภิปรายร่วมกัน ดังนั้นจึงให้อ่านข้อความเสียก่อน แล้วอภิปรายร่วมกันภายหลัง ไม่จำเป็นต้องอ่านดังๆ ให้ฟังทั้งชั้นก็ได้

จุดสำคัญที่ให้สังเกตคือ ภาษาที่ใช้ในข้อความนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังในลักษณะผู้ใหญ่กับผู้ย่อย หรือผู้มีอำนาจเหนือกว่ากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งโดยหลักการมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามอยู่แล้ว ภาษาที่ใช้ไม่แสดงความสัมพันธ์ในลักษณะของความเป็นกันเองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือเป็นสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ผู้พูดพูดในนามของโรงเรียนหรือในนามของสถาบัน มิใช่พูดเป็นการส่วนตัวระหว่างบุคคลที่สื่อสารกันด้วยความคุ้นเคยกันมาก่อน

ขอให้สังเกตคำหรือวลีต่างๆ ที่ใช้เป็นต้นว่า

นโยบายใหม่ของโรงเรียน

ตามที่เคยปฏิบัติมา

เมื่อการตัดสินใจเสร็จสิ้นแล้ว

คณะกรรมการจัดงาน

คณาจารย์

สอดคล้องกับยุคสมัย

ส่งเสริมด้านวิชาการ

คำและวลีที่ยกมาข้างต้นล้วนแสดงออกถึงความเป็นทางการทั้งสิ้น และเป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนจบกระแสความ

ภาษาแสดงความเป็นปัจเจกบุคคล

กิจกรรมหน้า ๗

๑. ภาษาที่ใช้ต่อไปนี้ นักเรียนพอจะอนุมานอุปนิสัยของผู้พูดได้อย่างไร

นักเรียนกลุ่มหนึ่งเดินทางไปท่องเที่ยวโดยตกลงว่า จะเฉลี่ยค่าใช้จ่ายกัน หลังจากเดินทางไประยะหนึ่ง คำนวณได้ว่าค่าใช้จ่ายหมดไปคนละ ๑,๐๐๐ บาท จึงได้ปรารภกันดังนี้

คนที่ ๑ พูดว่า “ยังเหลือเวลาที่จะต้องไปอีกตั้ง ๓ วัน จะหมดเงินไปอีกเท่าไรก็ยังไม่รู้”

คนที่ ๒ พูดว่า “เหลือเวลาแค่ ๓ วัน คงไม่หมดเงินเท่าไรหรอก”

คนที่ ๓ พูดว่า “มาตั้งหลายวันแล้ว หมดเงินไปแค่ ๑,๐๐๐ บาทเท่านั้นเอง”

คนที่ ๔ พูดว่า “มากขึ้นเพียงไม่กี่วัน หมดเงินไปพันหนึ่งแล้วนะ ต้องประหยัดค่าใช้จ่ายแล้ว”

คนที่ ๕ พูดว่า “ไม่น่าต้องมาคิดเรื่องเงิน ทำให้เราหมดสนุกกันเปล่าๆ ขาดเหลืออย่างไรก็หยิบยืมกันได้”

ภาษาของผู้พูดแต่ละคนเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าแม้เมื่อพูดในเรื่องเดียวกัน และในสถานการณ์เดียวกัน แต่พอจะอนุมานได้ว่า แต่ละคนมีอุปนิสัยต่างกัน

ผู้พูดคนที่ ๑ เป็นคนขี้กังวล ขาดความมั่นใจในสิ่งที่ตนได้ตัดสินใจไปแล้ว ผู้พูดเป็นคนที่มีมองสภาพเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ตรงตามความเป็นจริงนัก ออกจะมองไปในทางที่ทำให้ตนเองท้อแท้ นอกจากนั้น ยังพาให้คนอื่นพลอยท้อแท้ไปด้วย

ผู้พูดคนที่ ๒ เป็นคนที่มุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ตนเองได้ตัดสินใจไปแล้ว เป็นคนมองโลกในแง่ดี และพยายามที่จะส่งเสริมและคอยเป็นกำลังใจให้คนอื่นมองโลกในแง่ดีไปด้วยเช่นเดียวกับตน

ผู้พูดคนที่ ๓ เห็นได้ชัดว่าเป็นคนที่ไม่ค่อยจะเห็นค่าของเงินสักเท่าใดนัก เป็นคนขาดอุปนิสัยคิดใคร่ครวญในความคุ้มค่า หรือไม่คุ้มค่า อาจอนุมานได้ว่าเป็นคนมีอุปนิสัยสุรุษสุร้าย

ผู้พูดคนที่ ๔ มีอุปนิสัยรอบคอบถี่ถ้วน รู้จักคิดคำนวณ รู้จักวางแผนชีวิต วางแผนกิจกรรมของตน

ผู้พูดคนที่ ๕ เป็นคนใจคอกว้างขวาง มีอุปนิสัยรื่นเริง มั่นใจในการตัดสินใจและการกระทำของตนว่าจะให้ผลในทางที่ดีที่พึงประสงค์

จุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมข้อนี้ ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักตั้งข้อสังเกตเมื่อได้ฟังคำพูด ของบุคคลอื่นในชีวิตจริง โดยต้องเก็บข้อสังเกตนั้นไว้ในใจของตนเท่านั้น และไม่ใส่ใจว่าข้อสังเกตของตนจะต้องเป็นความจริงหรือถูกต้องเสมอไป ที่สำคัญมากคือต้องระมัดระวัง ไม่เปิดเผยข้อสังเกตนี้แก่บุคคลอื่น มิฉะนั้นแล้วจะเป็นการก้าวล่วงเข้าไปในเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น อันเป็นการเสียมารยาทมาก

๒. สมมติเหตุการณ์ขึ้นโดยให้มีการใช้ภาษาประกอบเหตุการณ์นั้นหลายๆ แบบ แล้วชี้ให้เห็นว่าการใช้ภาษาแต่ละแบบสะท้อนให้เห็นความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้ใช้ภาษาอย่างไร

กิจกรรมข้อนี้ ถ้านักเรียนทำกิจกรรมข้อที่แล้วมาด้วยความตั้งใจและเข้าใจจริงแล้ว ก็จะสามารถทำได้โดยง่าย (ภาษาประกอบเหตุการณ์อาจไม่จำเป็นต้องให้หลากหลายถึง ๕ แบบ ดังตัวอย่างในข้อที่แล้ว อาจทำเพียง ๓ ตัวอย่างก็น่าจะพอเพียง)

๓. รวบรวมคำพูดของบุคคลในเรื่องสั้น นวนิยาย และบทละคร นำมาชี้ให้เห็นว่า คำพูดเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของบุคคลนั้นอย่างไร

กิจกรรมข้อนี้จำเป็นต้องให้ทำเป็นการบ้าน อาจใช้เรื่องสั้น นวนิยาย และบทละคร จากเรื่องต่างๆ ที่เคยเรียนมาแล้วในรายวิชาภาษาไทย ทั้งวิชาบังคับ และวิชาเลือก ในชั้นใดก็ได้ อันที่จริงคำพูดของตัวละครในวรรณกรรมประเภทร้อยกรองก็อาจนำมาวิเคราะห์อุปนิสัยของตัวละครได้เช่นกัน

จุดประสงค์ของกิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนเห็นแง่มุมที่น่าสนใจอีกแง่มุมหนึ่งในการอ่านนวนิยาย เรื่องสั้นและบทละคร รวมทั้งวรรณคดีเชิงเล่าเรื่องและมีตัวละคร นอกจากนี้ยังมุ่งให้นักเรียนได้พัฒนาสมรรถภาพเชิงสังเกตของตนให้ละเอียดและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

ภาษาช่วยให้มนุษย์พัฒนา

กิจกรรม หน้า ๙

กิจกรรมข้อ ๑ และ ข้อ ๒ มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกให้นักเรียน มีอุปนิสัยรักการอ่าน สนใจอ่านอย่างหลากหลาย และฝึกการทำงานกลุ่ม ส่วนข้อ ๓ ฝึกให้นักเรียนใช้จินตนาการ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนา

๑. เมื่อแบ่งการพัฒนาในด้านต่างๆ ของมนุษย์ออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

๒. มนุษย์กับสุขภาพอนามัย

๓. มนุษย์กับการประกอบอาชีพ

๔. มนุษย์กับศาสนา

นักเรียนจัดกลุ่ม แต่ละกลุ่มช่วยกันหาตัวอย่างภาษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านต่างๆ ข้างต้น จากหนังสือ บทความ หรือข้อเขียนใดๆ ก็ได้ บอกแหล่งที่มาให้ชัดเจน

นักเรียนจัดกลุ่ม แบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มอาจหาตัวอย่างเท่าๆ กัน แต่ต้องตามหัวข้อที่กำหนด โดยนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาเนื้อหาเหล่านั้น

ข้อ ๑ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

จากการที่ข้าพเจ้าสังเกตเห็นเสมอว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทเหล่านั้น ยากเข็ญขึ้นทุกปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เคยมีอยู่อย่างสมบูรณ์ของธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำลายป่าไม้ สัตว์ป่า อันทำให้เกิดความกระทบกระเทือนไปถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ข้าพเจ้าจึงมองเห็นทางออกที่ดีที่สุดอีกทางหนึ่ง พวกเราทุกคนต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการแก้ไขสภาวะแวดล้อมให้ดีขึ้น หรือใกล้เคียงกับที่เป็นมาแต่ก่อน สิ่งเหล่านี้ที่จะนำคุณค่าแห่งชีวิตกลับคืนมาสู่ชาวชนบท เราต้องป้องกันรักษาป่าไม้และสัตว์ป่าที่ยังเหลืออยู่ไว้ให้จงได้ สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้สภาวะแวดล้อมกลับสู่ความอุดมสมบูรณ์ อันจะนำความอยู่ดีกินดีมาสู่ชาวไทยอีกครั้งหนึ่ง

(พระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

จากอนุสาร อสท. ปีที่ ๓๓ ส.ค. ๒๕๓๕)

ข้อ ๒ มนุษย์กับสุขภาพอนามัย

ผิวสวย = สุขภาพดี

ผิวเป็นเครื่องบ่งบอกสุขภาพ ผิวที่มีน้ำมีนวล สดใส ชุ่มชื้น และคงถึงความมีสุขภาพดีทั้งกายและใจ ส่วนผิวพรรณที่ซุยซืด เหี่ยวแห้ง นอกจากทำให้ดูแก่กว่าวัยแล้วยังบ่งชี้ว่ามีปัญหาสุขภาพ เช่น ขาดสารอาหารบางอย่างที่จำเป็นต่อสุขภาพยิ่ง หรือการพักผ่อนไม่เพียงพอทำให้ผิวถูกทรมาน เช่น โดนแสงแดดจ้าโดยไม่มีการปกป้องผิว

ผิวเป็นเครื่องบ่งชี้วัย แม้จะกลบเกลื่อนอย่างไรเราคงหนีความจริงข้อนี้ไม่พ้น การถนอมและปกป้องผิวจะช่วยให้คุณอ่อนกว่าอายุจริงได้ ซึ่งควรสร้างความงามให้ผิวจากภายในจะดีกว่า ส่วนการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์โดยเฉพาะผักผลไม้สด เช่น กล้วยน้ำว้า แคนตาลูป มะเขือเทศ ฟักทอง ให้สารเบต้าแคโรทีน ซึ่งจะเปลี่ยนเป็นวิตามินเอ ลดการระคายเคืองของผิว และเป็นสารแอนติออกซิแดนท์ช่วยป้องกันความเสื่อมของเซลล์ เช่นเดียวกับวิตามินซี และวิตามินดี เลี่ยงการดื่มชา กาแฟ หรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พยายามอย่าอดนอนจนเกิดรอยคล้ำที่ใต้ตา การออกกำลังกายสม่ำเสมอจะช่วยให้เลือดไหลเวียนได้ดี ส่งผลให้ผิวพรรณดูดีมีน้ำมีนวล

นอกจากนี้ควรอยู่ห่างๆ มลภาวะที่ทำร้ายผิวไม่ว่าจะเป็นควันบุหรี่ ควันรถ แสงแดด หรือความร้อน เหนือกว่าสิ่งใดควรทำจิตใจให้เบิกบาน เมื่อหน้าตายิ้มแย้มก็ดูไม่แก่ แต่ไม่ต้องยิ้มทั้งวันก็ได้ เพราะจะทำให้เกิดรอยย่นตามมุมปากได้ง่าย

คลินิกมติชน จากหนังสือมติชน - น.พ.ประวิตร พิศาลบุตร

(อเมริกันบอร์ดสาขาผิวหนังและภูมิแพ้ผิวหนัง)

ข้อ ๓ มนุษย์กับการประกอบอาชีพ

เมื่อเศรษฐกิจแย่ แนนอนทุกสิ่งก็พลันซวดเซลงไปด้วย แต่ก็หาใช้ว่าทุกอย่างจะล้มหายตายจากไปเสียเลยทีเดียว ในความเป็นจริงแล้วก็คือ ทุกกิจการยังสามารถยืนหยัดอยู่ได้หากมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ หรือแม้แต่การทำงานเสียใหม่ให้เหมาะกับสภาพความเป็นจริงเท่านั้น

ดังตัวอย่างวงการไม้ประดับ ซึ่งก็ไม่ต่างไปจากธุรกิจประเภทอื่นที่ได้ผลกระทบต่อราคาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง โดยเฉพาะโป๊ยเซียนที่ครั้งหนึ่งเคยผงาดอยู่ในวงการ ก่อนที่จะคลี่คลายห่างหายจากตลาดเรื่อยๆ โป๊ยเซียนแม้ในวันนี้จะไม่มีราคาสูงจูงใจให้มีการค้าขายหรือขยายพันธุ์เหมือนก่อน แต่คิดดูดีๆ แล้วจะเห็นว่า แม้แต่ราคาขายจะไม่แพงนักก็ยังสามารถที่จะทำเงินได้เหมือนกัน เพียงแต่ในวันนี้อาจต้องเน้นในเรื่องของปริมาณมากกว่าที่ผ่านมาในขณะที่คุณภาพของไม้เองก็ต้องได้รับการปรับปรุงอยู่เสมอเช่นกัน

“สมบูรณโป๊ยเซียน” เป็นที่รู้จักกันดีของวงการไม้ม่างเมืองแพร่ เพราะไม่เพียงจะเป็นผู้อยู่ในยุคบุกเบิกวงการโป๊ยเซียนของเมืองแพร่เท่านั้น ทว่ายังเป็นผู้นิยมอยู่ในวงการอย่างมั่นคง แม้สภาพต่างๆ จะไม่อำนวยเหมือนช่วง ๒ ปี ที่ผ่านมาก็ตาม แต่เนื่องจากที่สวนสมบูรณโป๊ยเซียนเพาะขยายพันธุ์โป๊ยเซียนเองมาอย่างต่อเนื่อง ทุกวันนี้การลงทุนต่างๆ ของสวนจึงไม่ค่อยมีอะไรนอกจากกระถาง เพราะไม่ว่าจะเป็นดินต้นตอแดงอุดม หรือพันธุ์โป๊ยเซียนพันธุ์ดีทางสวนก็ทำเอง และอาจจะมีการหาแม่พันธุ์พันธุ์ดีมาเพิ่มบ้าง ซึ่งลงทุนไม่มากนัก

เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการขายของสวนไม่ให้จำกัดตัวเองอยู่แค่ไม้ประดับอย่างเดียว ทางสวนสมบูรณโป๊ยเซียนยังมีการนำกิ่งพันธุ์ไม้ผลมาจำหน่ายด้วย เช่น พันธุ์ทุเรียน หลงลับแล มะไฟเหี้ยมทอง ลางสาต ซึ่งเป็นการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดเวลานี้ได้เป็นอย่างดี

(บทคัดย่อ จากมติชนรายวัน วันพุธที่ ๑ ก.ค. ๒๕๕๑)

ข้อ ๔ มนุษย์กับศาสนา

ถ้าพลเมืองผู้นั้นในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา มีความเชื่อถือ และปฏิบัติผิดพลาด คลาดเคลื่อน เช่น เชื่อถือสิ่งเหลวไหล

มีความหลงมกมาย มีพฤติกรรมที่ไม่เอื้อเพื่อต่อการพัฒนาประเทศ ผลร้ายก็ย่อมตกแก่สังคมไทยนั่นเอง การให้การศึกษาก็ให้พุทธศาสนิกชนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีคือ การพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศไทย

(พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย)

๒. แบ่งประเภทของการพัฒนามนุษย์ออกเป็นด้านอื่นๆ ตามความคิดของนักเรียน แล้วหาตัวอย่างการใช้ภาษาจากแหล่งต่างๆ ที่ช่วยพัฒนามนุษย์ด้านนั้นๆ บอกแหล่งที่มาให้ชัดเจน

แบ่งประเภทของการพัฒนามนุษย์ออกเป็นด้านอื่นๆ ตามความคิดของนักเรียน ในที่นี้จะยกตัวอย่างเป็นแนวทางเพิ่มเติม ๒ ตัวอย่าง ดังนี้

๒.๑ มนุษย์กับการปลุกใจให้รักชาติ

“การที่จะละเว้นไม่เกี่ยวข้องกับกรรบนั้น ไม่เป็นเหตุที่จะป้องกันมิให้เราต้องได้รับผลภัยแห่งการสงครามได้ ในบัดนี้ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะให้ท่านรู้สึกว่ เมื่อเวลาที่เกิดสงครามขึ้นแล้ว การที่ท่านจะไว้วางใจในผู้อื่น หรือสิ่งอื่นนอกจากแขนขาของท่านเองแล้ว จะหาสาระอย่างใดมิได้เลย ขอให้ดูประเทศเบลเยียม และนครลักเซมเบิร์กเป็นตัวอย่าง ความเป็นกลางแห่งเมืองทั้งสองนี้ มหาประเทศก็ได้รับประกันแล้วแม้อถึงเช่นนั้นก็ตีเมืองทั้งสองนี้ยังไม่พ้นจากการถูกกองทัพศัตรูย่ำยี”

(จากเรื่อง เมืองไทยจึงตื่นเถิด อัครวาท)

๒.๒ มนุษย์กับเทคโนโลยี

ภัยจากคอมพิวเตอร์

ทำอย่างไรได้ในเมื่อเทคโนโลยีมันก้าวมาถึงขีดที่คอมพิวเตอร์ ซึ่งเคยแสนวิเศษกำลังจะกลายเป็นอุปกรณ์ธรรมดาๆ ที่จำเป็นต้องมีของทุกหน่วยงาน พนักงานทุกคนต้องใช้ได้ใช้เป็น

เรากำลังหลงใหลได้ปลื้มกับความสามารถของคอมพิวเตอร์ จนลืมนึกถึงพิษภัยที่มันมากับคอมพิวเตอร์แม้จะไม่ใช้ทางตรงที่เดิวนักก็ตาม พิษภัยนั้นไว้สำหรับท่านที่นั่งใช้อยู่หน้าจอเป็นประจำเท่านั้น โดยเฉพาะท่านที่ต้องนั่งอยู่หน้าจอเกิน ๖ ชั่วโมงต่อวัน จากการนั่งทำงานเป็นประจำผลกระทบต่อสุขภาพเบื้องต้นที่แน่ๆ ก็คือ ปวดหลัง ปวดไหล่ ต้นคอ และข้อมือ เกิดอาการเครียดที่ตา เพราะขณะมองจอนั้นผู้ใช้มักไม่กะพริบตา เป็นผลให้ตาขาดน้ำหล่อเลี้ยงเกิดอาการระคายเคืองได้ และอาการที่ตามมาคือ ตาพร่า และมองไม่เห็นชั่วคราว นอกจากนี้ยังมีอาการไมเกรนพุ่งมาด้วย

(๓ นาที มีสาระของ บมจ. ธนาคารกสิกรไทย)

๓. เขียนแสดงจินตนาการของนักเรียน ขยายความให้เห็นจริงว่า ถ้ามนุษย์ไม่มีภาษาชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ก็อาจเหมือนกับมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ

ถ้ามนุษย์ไม่มีภาษา ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ก็อาจเหมือนกับมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ อาทิ เรื่องอาหารการกินก็กินอาหารดิบๆ ผู้ชายผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวยุโรปล่าสัตว์มาได้ตัวหนึ่ง อาจเอาหินคมๆ มาเฉือนเนื้อเป็นชิ้นๆ แจกกันกิน เด็กๆ ก็จำการกระทำไว้

เพราะไม่รู้ว่าจะถามว่าได้อย่างไร ใช้วิธีเล่าอย่างไร คนที่ไปล่าสัตว์มาพบเห็นเรื่องตื่นเต้น ก็ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องนั้นๆ ให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงฟังได้ พบเห็นใบไม้ก็นำมาพันร่างกาย พบภัยอันตรายต่างๆ ก็ได้แต่ส่งเสียงอ้ออึ้งโห่ร้องเป็นเครื่องเตือนภัยต่างๆ สรุปได้ว่าคนในหมู่ พวกเดียวกันต้องสังเกตอาการกระทำของคนรุ่นก่อน แล้วจดจำมาปฏิบัติบ้าง

ยกตัวอย่าง ถ้ามนุษย์ไม่มีภาษา สถาบันการศึกษาก็ไม่มี ทะเบียนสำมะโนครัว สถาบันศาล ชื่อ นามสกุล สถาบันศาสนาก็ไม่มี อาจมีแต่การเชื่อพิธีกรรม ไม่มีการสื่อสาร ที่เป็นอดีตและอนาคต

ภาษาช่วยกำหนดอนาคต

กิจกรรมหน้า ๑๑

๑. เนื้อหาของหัวข้อนี้ ในหนังสือเรียนจะว่าด้วยอนาคตที่ยังอยู่ค่อนข้างห่างไกล และเป็นเรื่องราวที่สลบซับซ้อน แต่ที่จริงแล้ว อนาคตนั้นอาจเป็นเหตุการณ์ใกล้ๆ และเรื่องราวก็ไม่จำเป็นต้องสลบซับซ้อน เช่นนั้นเสมอไป ตัวอย่าง เด็ก ๒ คน กำลังต่อยกันอย่างดุเดือด ครูตะโกนว่า “หยุด” เด็ก ๒ คน ก็ผละออกจากกัน นี่เป็นการใช้ภาษาเพื่อกำหนดอนาคต เช่นกัน

ให้นักเรียนวิจารณ์ว่า คำพูดต่อไปนี้ ช่วยกำหนดอนาคตหรือไม่ อย่างไร

๑) อย่าทำเขาใหญ่สกรกชคคะ	(ป้ายประกาศที่ทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่)
๒) อย่าทำห้องเรียนสกปรกนะคะ	(ป้ายประกาศในห้องเรียน)
๓) ห้ามสูบบุหรี่	(ป้ายประกาศในที่สาธารณะบางแห่ง)
๔) เทียบบินนี้เป็นเทียบบินงดสูบบุหรี่	(คำประกาศบนเครื่องบิน)
๕) หยุด	(ป้ายจราจร)
๖) ห้ามส่งเสียงดัง	(ป้ายในห้องสมุด)
๗) ที่นี้วุ่นวายหนอ	(คำพูดของพระยศกุลบุตร)
๘) ที่นี้เป็นเขตปลอดอาวุธ	(ประกาศในสถานที่สาธารณะบางแห่ง)
๙) ไปให้พ้น	(คำพูดของบุคคลคนหนึ่ง)

กิจกรรมข้อ ๑ นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้สังเกตเห็นและประจักษ์ได้ด้วยตนเองว่า การใช้ภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดอนาคต โดยที่อาจเป็นไปในรูปแบบของคำสั่ง การทำสัญญา การพิพากษา กำหนดการ การพยากรณ์เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต บางครั้งอาจอยู่ในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่จัดอยู่ใน ๕ รูปแบบก็ได้ แต่สิ่งสำคัญของการใช้ภาษา เพื่อกำหนดอนาคตนั้น ต้องมีคำพูดที่บอกหรือแสดงถึงอนาคต

ข้อ ๑ อย่าทำเขาใหญ่สกรกชคะ เป็นคำพูดที่ไม่ได้กำหนดอนาคตโดยตรง เพราะเป็นคำพูดต่อว่าสิ่งที่ทำในอดีต เป็นการตำหนิ ถ้าผู้อ่านสำนึกครวญหลังจะไม่ทำ

ข้อ ๒ อย่าทำห้องเรียนสกรกษคะ เป็นคำพูดที่ช่วยกันกำหนดอนาคตและมีลักษณะของคำสั่งอย่างอ่อนๆ

ข้อ ๓ ห้ามสูบบุหรี่ เป็นคำพูดที่ช่วยกำหนดอนาคตเช่นเดียวกับข้อ ๒ แต่มีลักษณะของคำสั่งที่จริงจังมากยิ่งขึ้นไปอีก

ข้อ ๔ เทียบบินนี่เป็นเทียบบินงดสูบบุหรี่ เป็นคำพูดที่ช่วยกำหนดอนาคตเชิงขอร้อง เพราะอยู่ในกำหนดการ

ข้อ ๕ หยุด เป็นคำพูดที่ช่วยกำหนดอนาคต เป็นลักษณะของคำสั่ง

ข้อ ๖ ห้ามส่งเสียงดัง เป็นคำพูดที่ช่วยกำหนดอนาคต เป็นลักษณะของคำสั่ง

ข้อ ๗ ที่นี้ร่วนวายหนอ ไม่กำหนดอนาคตโดยตรง เป็นคำปรารภ เป็นข้อสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว

ข้อ ๘ ที่นี้เป็นเขตปลอดอาวุธ เป็นคำพูดที่ช่วยกำหนดอนาคตทางอ้อม เป็นการห้าม

ข้อ ๙ ไปให้พัน เป็นคำพูดที่ช่วยกำหนดอนาคต ในลักษณะของคำสั่งไล่

ภาษาช่วยจรรโลงใจ

กิจกรรมหน้า ๑๕

๑. เขียนบทกล่อมเด็กที่นักเรียนจำได้ หรือสอบถามจากผู้ใหญ่ ถ้าเป็นภาษาถิ่นก็เขียนให้ตรงตามเสียงพูดภาษาถิ่นนั้นๆ พร้อมทั้งเขียนคำแปลเป็นภาษากลางด้วย

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของภาษา บทกล่อมเด็กไม่ว่าจะเป็นภาษากลางหรือภาษาถิ่นใดก็ตาม ล้วนเป็นภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความจรรโลงใจให้ผู้ฟังเกิดความสุขใจ อิ่มใจ และตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมทางภาษาของตน

๒. เขียนบทเพลงที่นักเรียนประทับใจที่สุด ๑ บท ให้เหตุผลด้วยว่า เหตุใดจึงประทับใจ เนื้อเพลงบทนี้

เพลงคู่กัด

คำร้อง อรรณพ จันสุตะ

ลีนกับพัน พบกันที่ไรก์เรื่องใหญ่ น้ำกับไฟ ถ้าไกลกันได้ก็ดี หมากับแมว มาเจอกันสู้กันทุกที ต่างไม่เคยมีวิธีจะพุดจา นกถึงโครงโผลงมาเกาะโพรงนกเอี้ยง อ้อยอี่เอียง ถียงกันตลอดเวลา เสือกับสิงห์ ก็ข่มกันขอเป็นเจ้าของป่า ต่างไม่ยอมจะพุดจาทกลงกัน อย่างเธอกับฉัน อันที่จริงก็มีหัวใจให้กัน แล้วทำไมเธอกับฉัน คอยขัดกันทุกทีเรื่อยไป เธอก็เสื่อ ฉันก็สิงห์ ทั้งที่จริงไม่มีอะไร รักกันแต่ทำไมเป็นอย่างนี้ ฉันกับเธอต้องเจอกันอีกตั้งเท่าไรแล้วเมื่อไร เมื่อไหร่จะพุดดีดี ฉันก็ยอม เธอก็ยอมให้กันสักที จะให้ดีเธอยอมก่อน ตกลงไหม (ย่อน)

บทเพลงนี้ประทับใจเพราะเป็นบทเพลงที่ให้ความจรรโลงใจ อันแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมักให้ความสำคัญแก่ตนก่อนนึกถึงผู้อื่น

๓. พิจารณาข้อความจากแหล่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดความจรรโลงใจ ดังต่อไปนี้ แล้วช่วยกันวิจารณ์
ทั้งชั้น

สุภาษิต

ผูกงูด้วยมนตรา

วิทยาอาคมหมาย

ผูกสารบ่เคลื่อนคลาย

ด้วยเชือกบาศกระสันพัน

ผูกชนด้วยไมตรี

จิตปรีดีหฤหรรษ์

รักคั่งชีวาวัน

มรณาศฤห่ายแห่ง

จากกฤษฎาสนอน้องคำฉันท์ พระนิพนธ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
สุภาษิตนี้ชี้ให้เห็นว่า การผูกใจมนุษย์นั้น ต้องผูกด้วยไมตรีมิใช่ด้วยเงินหรืออำนาจ

คำจารึก

ที่ระฤกถึงความรัก

แห่ง

สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์

พระบรมราชเทวี อรรคมเหสี

อันเสด็จทิวงคตแล้ว

ซึ่งเธอเคยมาอยู่ในสวนนี้โดยความสุขสบาย

แลเป็นที่เบิกบานใจพร้อมด้วยผู้ซึ่งเป็นที่รักแลที่

สนิทอย่างยิ่งของเธอ

อนุสาวรีย์นี้สร้างขึ้น

โดย

จุฬาลงกรณ์บรมราช

ผู้เป็นสวามีอันได้รับความเศร้าโศกเพราะความทุกข์

อันแรงกล้าในเวลานั้น แทบจะถึงแก่ชีวิต

ถึงกระนั้นยังมีได้หักหาย

จ.ศ. ๑๒๔๓

จาก คำจารึกที่อนุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้าสุภัททันตาภุมารีรัตน์ พระราชวังบางปะอิน

คำจารึกนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความทุกข์ของผู้ที่ต้องสูญเสียผู้เป็นที่รักยิ่ง
สารนี้เป็นสื่อภาษาที่จรรโลงใจให้ผู้อ่าน หรือผู้ฟังตระหนักถึงความรู้สึกโศกสลดในการ
สูญเสียผู้เป็นที่รัก

ตัวอย่างที่กล่าวมานี้เป็นเพียงแนวทางในการพิจารณา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความ
จรรโลงใจอันปรากฏในงานประพันธ์ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ส่วนคำขวัญและสุนทรพจน์
ให้นักเรียนช่วยกันพิจารณา และนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ความสำคัญของภาษา

กิจกรรมหน้า ๑๔

๑. หาระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ มาช่วยกันพิจารณาว่าสาระสำคัญตามที่เขียนนั้นอาจยึดหยุ่นได้
หรือไม่ อย่างไร โดยไม่เสียเจตนาารมณ์ของระเบียบข้อบังคับนั้น

๒. สมมุติมีป้ายจราจรห้ามจอดรถตั้งแต่เวลา ๗.๐๐ - ๙.๓๐ นาฬิกา แต่มีผู้นำรถเข้าไปจอดถึง
เวลา ๗.๐๕ นาฬิกา เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรก็ผ่อนผันให้ จงพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่จราจรปฏิบัติตามหน้าที่
ได้ถูกต้องหรือไม่

๓. รถไฟกำหนดออกจากสถานีเวลา ๒๐.๐๐ นาฬิกา แต่ปรากฏว่ามีเหตุขัดข้องเล็กน้อยเกี่ยวกับ
รถจักร รถจึงออกช้าไป ๓๐ นาที เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ๓ ครั้งในรอบปี เจ้าหน้าที่ควบคุมการเดินรถ ควร
จะต้องถูกตำหนิหรือไม่ เพราะเหตุไร

ข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกพิจารณา
กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มนุษย์กำหนดขึ้นว่าควรจะยึดกฎระเบียบตายตัวหรือไม่ เพราะระเบียบหรือ
กฎกำหนดขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่ผู้ให้และผู้รับบริการเท่านั้น ในบางกรณีจึง
อาจผ่อนผันหรือยกเว้นได้บ้างโดยคำนึงถึงเหตุผลประกอบ การยึดมั่นอยู่กับตัวหนังสือจนเกินไป
อาจก่อให้เกิดความยุ่งยาก หรือผลเสียมากกว่าผลดี

๔. รวบรวมชื่อคน ต้นไม้ อาหาร และสิ่งของอื่นๆ ที่คนไทยนิยมยึดถือว่า ควรใช้และควรหลีกเลี่ยง เพื่อความเป็นมงคล ให้แสดงความคิดเห็นร่วมกันว่า การนิยมยึดถือเช่นนี้เป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาชีวิต และสังคมหรือไม่ อย่างไร

ตัวอย่าง ชื่ออาหาร ต้นไม้ และสถานที่เป็นมงคลและไม่เป็นมงคล

ทองเอก	(มีค่าดุจทอง)	แกงบอน	(คั้น)
แกงวันเส้น	(ยืดยาว)	ไข่ตุ๋น	(ถูกล่อลวง)
นางกวัก	(เรียกโชคลาภ)	นางแย้ม	(หญิงยั่วชวน)
ทองพันชั่ง	(มีค่าสูง)	จำปา	(ถูกทิ้งขว้าง)
อำเภอโชคชัย	(มีโชค)	อำเภอกระโทก	(เสียงคล้ายกระแตก กระโชก)

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนสังเกตและรวบรวมชื่อคน ต้นไม้ อาหาร และสิ่งของอื่นๆ ที่คนไทยนิยมยึดถือว่าควรใช้ และควรหลีกเลี่ยงเพื่อความเป็นมงคล นอกเหนือจากตัวอย่างที่ให้มา เช่น

ชื่อคน

มงคล - บุญมาก บุญมา บุญรัก บุญรับ บุญส่ง

ชื่ออาหาร

มงคล - ลาบ ขนมชั้น ทองหยิบ ฟอยทอง

ไม่เป็นมงคล - สลัด ขนมจาก แสร้งว่า บ้าบิ่น

ชื่อต้นไม้

มงคล - มะขาม ทับทิม ศุภโชค รัก ดาวเรือง

ไม่เป็นมงคล - โศก หว่า มะแว้ง มังคุด

ชื่อสถานที่

มงคล - บางรัก กำแพงเพชร เพชรบุรี อ่างทอง

ไม่เป็นมงคล - บางพลัด บางจาก บางระกำ แสนแสบ

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกันว่า การนิยมยึดถือเช่นนี้เป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาชีวิต และสังคมหรือไม่ อย่างไรโดยอิสระ แล้วครูผู้สอนอาจสรุปชี้แนะว่า ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์มาก แต่ภาษาก็เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายให้เข้าใจกันเท่านั้น ดังนั้นมนุษย์จึงไม่ควรตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาษาจนเกินไป แต่ควรพิจารณาอย่างมีเหตุผล การใดจะเป็นมงคลหรือไม่นั้นไม่ขึ้นอยู่กับชื่อ แต่อยู่ที่การกระทำดี ดังกล่าวไว้ในมงคล ๓๘ ประการ ตามหลักพระพุทธศาสนา

๕. รวบรวมชื่อสินค้า อาหาร หรือต้นไม้ที่สร้างขึ้นเพื่อจูงใจให้คนอยากซื้อเมื่อได้ยิน หรือได้เห็น
สิ่งนั้น

กิจกรรมนี้อาจแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๖ กลุ่ม ไปรวบรวมชื่อสินค้า ๒ กลุ่ม รวบรวมชื่ออาหาร ๒ กลุ่ม และรวบรวมชื่อต้นไม้ ๒ กลุ่ม แล้วนำเสนอหน้าชั้น

ครูผู้สอนอาจนำตัวอย่างการตั้งชื่อต้นไม้เขียนซึ่งเห็นชัดเจนว่า เมื่อผู้เลี้ยงผสมได้ โป๊ยเซียนพันธุ์ใหม่จะตั้งชื่อใหม่ให้ไพเราะและมีความหมายดี เพื่อจูงใจให้คนอยากซื้อ เช่น

เขียนนำโชค	โชคอลังการ	รวยก้องพิภพ
ทรัพย์ประเสริฐ	ทรัพย์ไพโรจน์	ทรัพย์อนันต์
เพชรน้ำหนึ่ง	หนึ่งในจักรวาล	วิจิตรโฉม

ผู้สอนอาจให้นักเรียนอภิปรายว่า “ชื่อนั้นสำคัญไฉน” ครูอาจช่วยสรุป ชี้แนะเพิ่มเติมว่า ถ้าผู้ซื้อโป๊ยเซียนชื่อที่มีความหมายดี ๆ มาปลูกแล้วจะได้โชค ได้ลาภ หรือได้ทรัพย์ ร่ำรวย ตามชื่อนั้น ๆ หรือไม่ให้คิดพิจารณาว่าความจริงเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้ไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของภาษาจนกลายเป็นความงมงาย

๖. ช่วยกันรวบรวมชื่อดำบล อำเภอ หรือจังหวัดที่ได้เปลี่ยนไปจากเดิม แสดงความคิดเห็นว่า ที่เปลี่ยนไปนั้นน่าจะมีเหตุผลอย่างไร นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

กิจกรรมข้อนี้ควรมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้ และรวบรวมชื่อดำบล อำเภอ หรือจังหวัดที่เปลี่ยนไปจากเดิม แล้วแสดงความคิดเห็นว่าน่าจะมีเหตุผลอย่างไร นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ ตัวอย่างเช่น

สามโคก	เปลี่ยนเป็น	ปทุมธานี (อำเภอสามโคก ยังคงมีอยู่)
ชากังราว	เปลี่ยนเป็น	กำแพงเพชร
สระหลวง (โอชบุรี)	เปลี่ยนเป็น	พิจิตร
สองแคว	เปลี่ยนเป็น	พิษณุโลก
ละโว้	เปลี่ยนเป็น	ลพบุรี
เขลางค์นคร	เปลี่ยนเป็น	ลำปาง
หริภุญชัย	เปลี่ยนเป็น	ลำพูน
ขุขันธ์	เปลี่ยนเป็น	ศรีสะเกษ
นครเขื่อนขันธ์ พระประแดง	เปลี่ยนเป็น	สมุทรปราการ
หนองควาย	เปลี่ยนเป็น	หนองคาย
พิชัย	เปลี่ยนเป็น	อุตรดิตถ์

ครูอาจนำกลอนนิราศของสุนทรภู่ที่กล่าวว่

“ประทานนามสามโคกเป็นเมืองตรี ชื่อปทุมธานีเพราะมีบัว”

มาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เห็นว่า การเปลี่ยนชื่อ “สามโคก” มาเป็นจังหวัด “ปทุมธานี” โดยมีเหตุผลประกอบว่าเพราะจังหวัดนี้ “บัว” มาก “ปทุม” แปลว่า “บัว” ดังนั้น การตั้งชื่อว่าปทุมธานี เมืองที่มีบัวจึงน่าจะเหมาะสม

กิจกรรมนี้นอกจากมุ่งให้นักเรียนค้นคว้า หาความรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว เช่น ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดของนักเรียนเองที่มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยมีเหตุผลประกอบอย่างอิสระ นักเรียนอาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนชื่อนั้นๆ ก็ได้

การสรุปลำ

กิจกรรมหน้า ๒๓

๑. นำคำหรือกลุ่มคำทุกคำที่กำหนดให้ในแต่ละข้อต่อไปนี้ มาแต่งเป็นประโยค จะกี่ประโยคก็ได้ ให้สมบูรณ์สละสลวยชัดเจน ทั้งนี้ต้องแสดงให้เห็นว่านักเรียนเข้าใจความหมายซึ่งแตกต่างกันอยู่บ้างของคำ และกลุ่มคำเหล่านั้น เมื่อแต่งประโยคเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านและวิจารณ์ โดยมีครูผู้สอนให้คำปรึกษาแนะนำ

๑) แสงแดด	แสงอาทิตย์	แสงตะวัน	แดด
๒) มีน้ำใจ	เมตตากรุณา	ไม่ดูตาย	ไม่ทิ้งขว้าง
๓) ความรัก	ความเห็นอกเห็นใจ	ความผูกพัน	ความอาทร
๔) ความรู้	ความสามารถ	ความคงแก่เรียน	ความชำนาญ
๕) การครัว	การประกอบอาหาร	การปรุงอาหาร	การทำกับข้าว
๖) เคลื่อนไหว	เคลื่อนที่	เคลื่อนย้าย	อพยพ
๗) ทำมาหากิน	ประกอบอาชีพ	หาเลี้ยงชีพ	ทำงานทำการ
๘) อุตสาหะ	บากบั่น	พากเพียร	ขยันขันแข็ง
๙) เรียกร้อง	ร้องขอ	ร้องทุกข์	ร้องเรียน
๑๐) นำเวทนา	นำสงสาร	นำสมเพช	นำสังเวช

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์ให้นักเรียนสังเกตและสามารถใช้ภาษาที่มีคำ หรือ กลุ่มคำที่มีความหมายเป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน ได้อย่างถูกต้อง ตรงตามความหมายที่ต้องการ แรกทีเดียวนักเรียนต้องแต่งประโยคก่อน เพื่อแสดงว่าเข้าใจความหมายซึ่งแตกต่างกันอยู่บ้างของคำ หรือกลุ่มคำที่กำหนดให้ และตรวจสอบความถูกต้องด้วยการนำมาแลกเปลี่ยนกันอ่านและวิจารณ์ ทั้งนี้มีอาจารย์เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ

ต่อไปนี้เป็นประโยคตัวอย่าง

ข้อ ๑ แสงแดด แสงอาทิตย์ แสงตะวัน แดด

- ๑.๑ คุณยายชอบนั่งเล่นที่ระเบียงหน้าบ้านเพื่อรับแสงแดดอ่อนๆ ยามเช้า
- ๑.๒ อย่ามองแสงอาทิตย์ด้วยตาเปล่า จะทำให้ตาบอด
- ๑.๓ แสงตะวันยามรุ่งอรุณที่จับขอบฟ้าเบื้องหน้า ทำให้ฉันกระปรีกระเปร่าพร้อมที่จะสู้งานต่อไป
- ๑.๔ คุณแม่บ้านนำที่นอน และหมอนออกมาตากไว้บนเสื่อกลางสนามหญ้า เพื่อให้ถูกแดดเต็มที่ตลอดวัน

ข้อ ๒ มีน้ำใจ เมตตา กรุณา ไม่ดูตาย ไม่ทิ้งขว้าง

- ๒.๑ ภัทท์เป็นเด็กมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่นที่เขาพอจะช่วยให้ เขาก็จะช่วยทำทุกครั้ง
- ๒.๒ ด้วยความเมตตา กรุณาของหลวงพ่อ สุนัขจรจัดหลายตัวจึงไม่อดตาย เพราะได้กินอาหารกันบาตร
- ๒.๓ วรวิร์เป็นเด็กดี ไม่ดูตาย เมื่อเห็นห้องเรียนสกปรกก็ช่วยทำความสะอาด
- ๒.๔ คนสมัยโบราณแม้จะมีภรรยาหลายคน แต่ก็ทิ้งขว้าง

ข้อ ๓ ความรู้ ความสามารถ ความคงแก่เรียน ความชำนาญ

- ๓.๑ ครูที่ดีต้องมีความรู้ดี และถ่ายทอดความรู้ได้อย่างดีด้วย
- ๓.๒ นักเรียนกลุ่มนี้มีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ ถึงขั้นได้รับรางวัล
- ๓.๓ เพราะความคงแก่เรียนของเขา เขาจึงมีความรู้เกินเพื่อนฝูงที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน
- ๓.๔ เขามีความชำนาญในการปลูกบอนสี จึงสามารถผสมพันธุ์ใหม่ๆ แปลกๆ ได้ทุกปี

ข้อ ๔ การครัว การประกอบอาหาร การปรุงอาหาร การทำกับข้าว

- ๔.๑ ปัจจุบันงานการครัว หาผู้ชำนาญยาก
- ๔.๒ การประกอบอาหารเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง นอกจากรสชาติอร่อยแล้ว ต้องมองดูหน้ารับประทานอีกด้วย
- ๔.๓ พ่อครัวชั้นนำมีความเห็นตรงกันว่า การปรุงอาหารให้อร่อยถูกปากคนส่วนใหญ่ เป็นเรื่องไม่ยากนัก
- ๔.๔ เรื่องซักผ้า รีดผ้า ฉันพอทำได้ แต่ถ้าเรื่องเกี่ยวกับการทำกับข้าว ฉันไม่ถนัดเลย

เลือกใช้คำไวพจน์ให้ถูกต้องตรงตามความหมายที่ต้องการ

กิจกรรมหน้า ๒๓ (ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๑ ฉบับพิมพ์ ๒๕๔๐ เป็นหน้า ๒๕)

๑. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๗ - ๘ คน ช่วยกันรวบรวมคำไวพจน์ของคำที่กำหนดให้ข้างล่างนี้สำหรับใช้ในบทร้อยกรอง ตรวจสอบจากพจนานุกรม หรือปรึกษาครูผู้สอนในกรณีที่ยังตกลงกันไม่ได้ในกลุ่ม

นก	ลม	ต้นไม้	ป่า
น้ำ	แผ่นดิน	ดอกบัว	ใจ
ดอกไม้	ยิ่งใหญ่	กล้าหาญ	เล็ก
เสียงดัง	น่ารัก	ปราชญ์	ผู้หญิง

กิจกรรมข้อนี้มุ่งหวังให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นสำคัญ เรียนรู้วิธีที่จะทำงานร่วมกันให้สำเร็จ และรู้จักคำไวพจน์ให้มากขึ้น ตัวอย่างคำไวพจน์ที่ต้องการ

นก	ปักซี, วิหค, ปักษา, สกุนา, สกุนี, ทิวช, ทิชากร, สุโนก, ศกุน, สกุน, ศกุนต์, ทิชาชาติ, ทิวชาชาติ, วิหงศ์, เวหังค์, บุหรง
ลม	วายุ, พระพาย, มารุต, วาโย
ต้นไม้	พฤกษา, รุกข์, เฉออ, พฤกษชาติ, รุกขชาติ
ป่า	พนา, อรัญ, วนา, พนาลี, พงไพร, พงพี, ดง
น้ำ	ชล, อุทก, สาคร, กระแสสินธุ์, วารี, อัมพู, ชารินทร์, โอม, สินธุ, สลิล, ทีก
แผ่นดิน	หล้า, ธรณี, ภูมิ, ไผท, ปถวี, ปถพี, ภูวดล, ภูดล, พสุธา, ชาติรี, ราชตรี, พสุนทรา, พสุธาดล, พสุบดี, อูรพี
ดอกบัว	โกมุท, อุบล, ปทุม, อัมพูช, ปัทม์, กมล, บงกช, อรพินท์, สโรช, กมุท, โกมลชาติ
ใจ	หทัย, ฤดี, मन, กลม, แด, มนัส, มโน
ดอกไม้	มาลี, ผกา, บุชบา, บุปผา, โกสม, พบุ
ยิ่งใหญ่	มโหฬาร, โอฬาริก, อัคร, มหา, มหีมา, อธิก,
กล้าหาญ	หาญ, วีระ, สุระ, องอาจ, ไกร, สุร, อาจ, อาจหาญ
เล็ก	อนุ, จุล, กะจิริด, เอียด, อณู, อณู, หีด, โสตก (อ่านว่า สะ-โดก), จ้อย, น้อย, กระจิด
เสียงดัง	กัมปนาท, อุโฆษ, นฤนาท, สีหนาท

นารัก	อรชร, จิมลิม, คราญ, ลลิต, ละไม, สิงคลิ่ง, ละม่อม, ออนซอน, แนน้อย, พรีเมเพรา, นวลศรี
ปราชญ์	เมธี, ชีระ, เมธา, เมธาวิ, พิชญ์, ณ์ฐ, วิพฐ, วิภาวิ, เวที, เวทิน, เขียร
ผู้หญิง	สตรี, นงพาล, ดรุณี, อนงค์, นงคราญ, กัลยา

ความงามกับภาษา

กิจกรรมหน้า ๒๕

แต่งบทร้อยกรองต่อจากที่กำหนดให้ให้จบบท และจะแต่งต่อไปอีกก็บทก็ได้ แต่ต้องมีสาระสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งสื่อไปยังผู้อ่าน ตั้งชื่อบทร้อยกรองนั้นด้วย

กิจกรรมบทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

๑. ฝึกความช่างสังเกต นำความรู้ความเข้าใจเรื่องทางฉันทลักษณ์มาใช้เพื่อตัดสินบทกวีที่ยังเขียนไว้ไม่สมบูรณ์ว่าน่าจะเป็นคำประพันธ์ชนิดใด ข้อ ๓ เป็นฉันท์ ข้อ ๔ เป็นกาพย์ ข้อ ๕ เป็นโคลง

๒. รู้จักคิดหาเนื้อความมาเติมให้เหมาะสม ใช้คำให้เหมาะกับความนั้น

๑) กวีทรศน

อันว่าสรวงสวรรค์นั้นอยู่ไหน
ฤามีแน่แต่ในโลกสุนทรี

มีใครเคยเห็นเป็นสักขี
โลกแห่งวรรณคดีอันรื่นรมย์

๒) เจริญสติ

เพียรให้ทานด้วยดวงใจใสสะอาด
ภาวนามั่นไว้ในใจเธอ

รักษาศีลมิให้ขาดมันเสมอ
ไม่พลั้งเผลอเจริญสติในรันดร์กาล

ฟังธรรมะอบรมบ่มนิสัย
เจริญปัญญาละตัวตนพันบ่วงมาร

เพื่อเข้าใจให้ถูกต้องเป็นพื้นฐาน
เพื่อมรรคผลนิพพานภายในหน้าเทอญ

๓) สงกรานต์

สงกรานต์ประทานวรุณชุ่ม
พรรณพฤกษะระเริงรุจिरะวาย

ชร่อมมิเว้นวาย
จิตขึ้นระเริงชล

๔) รู้ใจตน

รู้เรียนทั้งเพียรคิด
รู้วิทยาศาสตร์พัน

รู้ประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์
มีอาจสูรู้ใจตน

๕)

สวัสดีปีใหม่

สวัสดี มีลาภล้น	เหลือหลาย
ปีใหม่ สุขใจกาย	ยิ่งล้ำ
สดใส บรมวิชัย	เว้นว่าง
เริ่งรื่น ชื่นชูซ้ำ	ซาบซึ่งตรึงฤดี

หมายเหตุ บทกวีเหล่านี้ ครูอาจส่งเสริมให้นักเรียนแต่งต่อไปอีกสัก ๘ คำกลอน ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เลือกคำโดยคำนึงถึงเสียง

กิจกรรมหน้า ๒๗

เขียนบทพรรณนาร้อยแก้วสั้นๆ ให้มีคำเลียนเสียงธรรมชาติ แสดงถึงเหตุการณ์และสภาพต่อไปนี้

๑. ผู้คนจำนวนมากกำลังซื้อและขายของในตลาดสด
๒. เสียงตอกเสาเข็มอาคารขนาดใหญ่
๓. ผู้ชนะกำลังส่งเสียงหัวเราะ
๔. การบรรเลงดนตรีในห้องประชุม
๕. คนหลายคนกำลังคุยกันอย่างออกรสในห้องแคบ
๖. ท่อน้ำประปาแตก
๗. รถยนต์ชนกัน
๘. การประชันวงดนตรีป๊อปปี้
๙. ฝูงนกกลับรังในตอนเย็น
๑๐. เครื่องจักรกำลังทำงาน

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนรู้จักเลือกสรรคำเลียนเสียงธรรมชาติมาใช้ได้อย่างเหมาะสมจากกิจกรรม ๑๐ ข้อ ข้างต้น จะเห็นว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการได้ยินเสียงตามสภาพการณดังกล่าว บทพรรณนาร้อยแก้วสั้นๆ จะช่วยส่งเสริมคำเลียนเสียงธรรมชาติแจ่มชัดยิ่งขึ้น เช่น

๑.๑ “บ่อยครั้งมากที่เข้าวันเสาร์ แสงเงินแสงทองยังไม่จับขอบฟ้า เราสองคนแม่ลูกออกกำลังกายด้วยการเดินไปซื้อกับข้าวที่ตลาดสดในละแวกบ้าน เข้านี้ก็เหมือนกัน ผู้คน เต็มตลาด เสียงตะโกนซื้อขายสินค้ำกันโหวกเหวกออกมาจากใจกลางตลาด ฉันฟังไม่ได้ศัพท์ ลูกชายโตนของฉันรู้ว่าแม่ชอบเดินซื้อของรอบนอก จึงอาสาไปซื้ออาหารสำเร็จรูปซึ่งเป็นเจ้าจำนำกัน และซื้อหมูเห็ดเป็ดไก่ในตลาด รอบนอกตลาดไม่มีสิ่งก่อสร้างถาวร

พื้นที่เมนต์ สะอาด พืชผักผลไม้ของสวนอยู่ในกระจัดบ้าง ในรถเข็นขนาดย่อมๆ บ้างเรียงรายต่อๆ กันเป็นระเบียบดี ผู้คนไม่พลุกพล่าน ไม่มีเสียงแข่งไม้ไผ่ครูดไปตามพื้น “แครก” ไม่มีเสียงกุกเขินล่อเลียนผ่องแผ้วบรรทุกของหนักๆ “พรีด” มาข้างตัวให้ผู้คนตกใจ หลีกด้วยความกลัวเจ็บตัวไปคนละทิศละทาง มีแต่ความน่ารัก เช่น สองสามีภรรยาช่วยกันทำมาหากิน สามีทุบมะพร้าวเสียงดัง “โพละ” เทน้ำมะพร้าวจ๊อกแล้วก็จ๊อกเล่างกระป๋องหุหิ้ว เก็บไว้ให้แม่ค้าขายผักดอง เนื้อมะพร้าวก็แฉะออกโยนลงกะละมัง “ตึก” ส่วนกะลาที่กองไว้ข้างตัว ภรรยาก็ยื่นกดเนื้อมะพร้าวเข้าด้านบนของเครื่องขูดมะพร้าวไฟฟ้า เสียง ครืด...ต่อเนื่องเจียบเสียงเมื่อไร ก็แปลว่า มะพร้าวชิ้นนั้นถูกกดเข้าเครื่องหมดชิ้นแล้ว ขนุนส่งกลิ่นหอมแม่ค้าวัยกลางคนยิ้มอย่างจริงใจ ใช้มือตบลูกขนุนผลแรกเบาๆ เสียงดัง “ผลัวะๆ” ผลที่สองดัง “ปุๆ” ผลแรก รับประทานได้แล้ว ผลที่สองถ้าซื้อไปต้องเก็บไว้อีก ๒-๓ วัน ฉันทซื้อชนิดที่แกะเป็นยวงๆ แล้ว ฉันทซื้อผักผลไม้จุนจุก สบายใจที่ได้สินค้าปลอดสารพิษ ลูกชายเดินมาสมทบ ช่วยฉันทถือของหนักๆ เราเดินกลับบ้านทางเดิม สบายใจดีทั้งแม่และลูก”

เลือกคำโดยคำนึงถึงเสียง

กิจกรรมหน้า ๒๙

๑. ตั้งชื่อสถานที่ ๓-๕ แห่ง ให้มีความหมายเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสถานที่นั้น และให้สัมผัสคล้องจองกันด้วย

ตัวอย่าง

เรือนพักตากอากาศ : ผงมสุข ปลูกปรีดี ศรีสำเร็จหนุ่ม ชุมนุมธรรมเสริม

ถนน : ร่มยมรรค อัครวิถีสุนทรวิสุทธิบท ยงยศเสียบธาร

กิจกรรมข้อนี้มีจุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนแต่ละคนได้ปฏิบัติจริงเพื่อพิสูจน์ว่า คำกล่าว “คนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน” นั้น เป็นความจริง

ชื่อของสถานที่อาจเป็นชื่อหอพักในสถานศึกษา ชื่อของเรือนนอนในโรงพยาบาล ชื่อของห้องอาหารในสถานพักแรมหรือรีสอร์ท ชื่อของอัครจริยกองเชียร์ทีมกีฬาแต่ละทีม ในโรงเรียน ฯลฯ อย่าลืมว่านอกจากจะตั้งชื่อให้มีเสียงสัมผัสกันหรือมีเสียงคล้องจองกันแล้ว ควรให้ความหมายเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสถานที่แต่ละแห่งที่เราตั้งขึ้นด้วย เช่น ชื่อเรือนนอนแต่ละหลังในโรงพยาบาลก็ควรมีความหมายเกี่ยวกับการอยู่อย่างสุขสบาย มีจิตใจไม่ย่อท้อพร้อมที่จะหายจากการเจ็บป่วย นักเรียนอาจตั้งว่า แสนสบาย คลายกังวล ชนม์ยั่งยืน ฟั่นกายา พาทุกข์ไกล ฯลฯ

๒. พิจารณาบทประพันธ์ต่อไปนี้ว่าถ้อยคำมีความหมายและมีเสียงสัมผัสที่ไพเราะ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกและนึกเห็นภาพตามจินตนาการของกวี ก่อให้เกิดความสะเทือนใจอย่างไร

๑)	พระดาลเด็ดแล้วดับได้	กลัวเทพไทจะติฉิน
	ไฉนหนอพระยุพิน	ยุพาพีจะคืนเป็น
	พระน้องเอยแต่จากเจ้า	ทุกคำเช้าและยามเย็น
	ยามเสวยพีเคยเห็น	ไม่เห็นเจ้าเร้าโศกา
	จะประมวลโทษไว้	พระชลนัยน์ที่ไหยหา
	ดินฟ้าและยมนา	ไม่เท่าเทียมที่เรียมตรอม
	ทุกข์ทับบ่เหือดหาย	พระวรกายก็ซุบผอม
	ทุกข์เท่าที่พีตรอม	แต่ก่อนเก่าบ่เท่าทัน

จาก บทพากย์รามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๒)	ทั้งต้องน้ำอมฤตเมื่อดึกเงิบ	แสนเย็บเย็บเนื้อเย็นเป็นเหน็บหนาว
	ทั้งหนาวลมหนาวพรมน้ำค้างพราว	ไหนจะหนาวซากผาศีลาเย็น

นิราศพระบาท - สุนทรภู่

กิจกรรมข้อนี้ มุ่งให้นักเรียนอ่านคำประพันธ์ทั้ง ๒ ข้อข้างต้นอย่างพินิจพิจารณาว่าการที่กวีใช้ถ้อยคำที่มีความหมาย อีกทั้งยังมีเสียงสัมผัสนั้น ทำให้ฟังแล้วไพเราะ และยังทำให้เราซึ่งเป็นผู้อ่านแลเห็นภาพตามจินตนาการของกวี และเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกสะเทือนใจ

ก่อนที่จะให้นักเรียนอ่านอย่างพิจารณา ครูอาจให้นักเรียนอ่านออกเสียงพร้อมๆ กัน หรืออ่านต่อๆ กันไปที่ละคนทีละบทก็ได้ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกในความไพเราะของเสียง ต่อจากนั้นให้อ่านในใจอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำประพันธ์แต่ละข้อทั้งตอน แล้วจึงถามคำถามที่เตรียมมา เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจ

ข้อ ๑ คำถาม เช่น

ก. คำประพันธ์ตอนนี้กล่าวถึงใคร หรือเป็นบทบาทของใคร นักเรียนทราบได้อย่างไร โดยให้บอกคำที่ชี้บ่งถึงบุคคลในคำประพันธ์

คำตอบ : กล่าวถึง “พระ” “พี” “เรียม” (ซึ่งเป็นบุคคลคนเดียวกัน)

ข. นักเรียนทราบหรือไม่ว่า “พระ” “พี” “เรียม” คือผู้ใด

คำตอบ : คือ พระราม

ข้อนี้ให้นักเรียนบางคนอาจตอบได้ บางคนอาจไม่ทราบเพราะไม่เคยอ่าน บางคนเคยอ่านแต่ลืมไปแล้ว ครูอาจให้นักเรียนที่ทราบเรื่องบอกหรือเล่าให้เพื่อนฟังสั้นๆ ถ้าไม่มีนักเรียนคนใดทราบ ครูควรเป็นผู้บอกและเล่าเรื่องประกอบอย่างสั้นๆ

ค. บรรทัดแรกของบทประพันธ์แสดงถึงอะไร

คำตอบ : แสดงอาการของพระรามว่ากริ้วหรือโกรธมากที่เห็นนางสีดาตาย พระรามอาจคิดว่านางสีดาตายเพราะการข่มเหงของศัตรูคือทศกัณฐ์ เมื่อนางตายแล้ว ยังปล่อยศพของนางมาเหยียดด้วย แต่อย่างไร พระรามก็ต้องระงับความโกรธไว้ อาจโกรธอยู่ภายใน

ง. บรรทัดที่สองจนจบตอนแสดงถึงอะไร

คำตอบ : ทั้งหมดเป็นคำรำพันคร่ำครวญอย่างเศร้าโศกถึงนางสีดา

จ. ในคำประพันธ์ตอนนี้ พระรามใช้คำเรียกนางสีดาว่าอะไรบ้าง

คำตอบ : พระยุพินยุพา (ของ) พี่, พระน้อง, เจ้า

เมื่อครูแน่ใจว่านักเรียนเข้าใจความหมายของคำประพันธ์ทั้งตอนแล้ว จึงให้พิจารณาอย่างละเอียด เช่น วรรคแรก กวีใช้สัมผัสพยัญชนะ ด คือ ดาล เดือด ดับ ได้ รวมทั้งมีความชัด คำเพียง ๖ คำในวรรค ทำให้เรารู้ว่าพระรามโกรธแล้วระงับความโกรธของตนได้ หรืออาจเก็บไว้ไม่แสดงอาการให้เห็น วรรคถัดไปคือเหตุผลที่ทำให้พระรามต้องระงับความโกรธ กล่าวคือ เกรงว่าเทวดาทั้งหลายและกษัตริย์อื่นๆ จะดิ้นได้ว่าพระรามก็เป็นกษัตริย์ที่สูงส่งแต่ไม่รู้จักรงับอารมณ์ ตั้งแต่บรรทัดที่สองเป็นต้นไป พระรามรำพึงว่า จะทำอย่างไรให้มเหสีสุดที่รักฟื้นคืนชีวิตมาได้ กวีใช้คำว่า “จะคืนเป็น” เป็นคำง่าย ๆ แต่เป็นคำที่ไพเราะกินใจ บรรทัดที่สามถึงบรรทัดที่เจ็ด พระรามรำพันถึงความเป็นมาว่า ตั้งแต่นางสีดาจากไป (ถูกทศกัณฐ์ พาไปอยู่ลงกา) พระรามทุกข์โศกอยู่ตลอดวันตลอดคืน เพราะเคยเห็นกันมาตลอด แต่บัดนี้กลับไม่เห็น กวีใช้คำหลายคำที่หมายถึงเวลา คือ คำ เช้า ยามเย็น ยามเสวย ต่อจากนั้นกวี ใช้ภาพพจน์แบบการกล่าวเกินจริงเพื่อย้ำให้เห็นว่าพระรามมีความทุกข์หนักยิ่งในตอนที่ต้องพลัดพรากจากกันกับนางสีดา ถ้าวรวมความทุกข์โศกและน้ำตาที่หลังไหลเท่า दिन ฟ้า และมหาสมุทร ก็ยังไม่เท่าความทุกข์ตรอมใจพระราม มาบัดนี้เมื่อเห็นพระศพของนางสีดา ก็เท่ากับความทุกข์ทับถมเข้ามาอีก ความทุกข์ตรอมใจที่ว่ามากมานั้น ยังไม่เท่ากับความทุกข์ ณ บัดนี้ กวีให้พระรามรำพันให้เนื้อหาเข้มข้นไปตามลำดับจนถึงขั้นสูงสุดที่สำคัญที่สุด กวียังใช้เสียง ท ซึ่งแทนความทุกข์สัมผัสกันตั้งแต่คำ เทวษ เท่าเทียม และในวรรคแรกบาทสุดท้าย ทุกข์ทับ__ทุกข์ เท่าที่__ __ __ บเท่าทัน ทำให้เราเกิดอารมณ์ตามไปด้วยกับพระราม คำ “โหยหา” เป็นคำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทั้งเสียงและความหมาย ส่วนคำที่บอกถึงความเศร้าโศกอย่างตรงๆ เช่น ทุกข์ โศกา ชลนัยน์ (น้ำตา) ตรอม ชูบผอม สองคำหลังนี้เป็นผลของความโศกทุกข์

ข้างบนนี้จะเป็นคำตอบของนักเรียนที่ประมวลได้จากการตั้งคำถามของครู และครูอาจช่วยอธิบายด้วยอย่างไรก็ตาม ครูไม่ควรเป็นผู้อธิบายเสียคนเดียว ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกให้มากที่สุด ในที่นี้กระตุ้นด้วยการใช้คำถามบางตอน เช่น เรื่องภาพพจน์

ก็อาจให้นักเรียนพลิกไปอ่านเนื้อหาตอนที่เกี่ยวข้องในหนังสือเรียน และพยายามตอบด้วยตนเอง

ข้อ ๒ ให้นักเรียนอ่านพร้อมกันดังๆ แล้วพิจารณาดังนี้ :-

คำกลอนของสุนทรภู่ตอนนี้ ครูอาจชี้ให้นักเรียนสังเกต

๑) การใช้สัมผัสในแบบของสุนทรภู่ คือสัมผัสสระที่เพิ่มเข้ามาในแต่ละวรรค เช่น อมฤก-ดึก เย็น-เป็น ลม-พรม ผล-ดล เป็นต้น

๒) การใช้สัมผัสอักษร เช่น ยะเยียบ-เย็น เหน็บ-หนาว พรม-พราว ลักษณะข้อ ๑ และ ๒ อ่านแล้วฟังไพเราะ

๓) การซ้ำคำ หนาว ถึง ๔ ครั้งในคำกลอน ๑ บท ทำให้รู้สึกได้ถึงบรรยากาศที่ “หนาวใจ” หรือว่าเหววังเวงใจในยามค่ำคืน แต่ “หนาว” จากเหตุต่างๆ กันมารวมกันก่อให้เกิดความรู้สึกที่หนาวใจมาก หนาวเพราะเป็นยามดึก (ความอุ่นจากแสงอาทิตย์หายไปแล้ว) หนาวเพราะลม หนาวเพราะน้ำค้าง หนาวเพราะหิมติลา กวีจึงรู้สึก “หนาวใจ” หรือเปล่าเปลี่ยวใจ

๔) สิ่งพิเศษสิ่งหนึ่งของกลอนสุนทรภู่คือ เสียงเหมือนดนตรีอยู่ในตัว ถ้านักเรียนอ่านออกเสียงธรรมดาที่ฟังเหมือนเสียงเพลง ไม่จำเป็นต้องอ่านทำนองเสนาะ เช่น กลางวรรคแรก เป็นเสียงตรี -น้ำ, -ฤก แล้วลงท้ายวรรคด้วยเสียงเอกและโท ดึก-เจียบ ส่งสัมผัสไปที่คำเสียงโทเสียงเดียวกันในวรรคที่สอง เยียบ กลางวรรคมีคำเสียงตรีลงท้ายด้วยเสียงเอก และเสียงจัตวา ในวรรคแรกของบาทที่สองมีเสียงตรี จัตวา สามัญ กลุ่มหนึ่ง จัตวา สามัญ ตรี สามัญ อีกกลุ่มหนึ่ง ฟังไพเราะทั้งเสียงและได้ความหมาย ขึ้นวรรคหลังด้วยเสียงจัตวา ลงท้ายด้วยเสียงสามัญ

อาจกล่าวได้ว่ากลอนของท่านสุนทรภู่ตอนนี้ไพเราะทั้งเสียงและความหมาย อ่านแล้วรู้สึกได้ถึงความอ้างว้าง เปล่าเปลี่ยวใจของกวีในยามดึก

ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของสุนทรภู่คือ คำบางคำท่านอาจใช้เฉพาะของตนเอง โดยคำนึงถึงเสียงเป็นสำคัญ เช่น ในกลอนตอนที่ท่านใช้ อมฤก เพื่อให้สัมผัสกับ ดึก ถ้าใช้คำที่ถูกที่ใช้กันจะไม่สัมผัส

กลอนทั้งสองตอนในข้อนี้ดีเด่นทั้งเสียงและความหมาย

๓. รวบรวมบทร้อยกรองร่วมสมัยมาคนละ ๒-๓ บท โดยไม่ซ้ำกันกับของเพื่อน ยกคำที่สัมผัสอักษรออกมา พิจารณาว่าการใช้สัมผัสดังกล่าวทำให้เนื้อความของบทร้อยกรองนั้น ไพเราะขึ้นหรือไม่อย่างไร คำที่สัมผัสอักษรนั้นมีความหมายชัดเจน เหมาะแก่เนื้อเรื่องหรือไม่เพียงไร

กิจกรรมข้อนี้มุ่งกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในบทร้อยกรองต่างๆ ในสมัยปัจจุบันหรือสมัยเดียวกับนักเรียนแต่ต้องเป็นบทที่มีสัมผัส หรือเด่นตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์ ไม่นับ

บทประพันธ์ที่ไร้สัมผัส โดยให้นักเรียนอ่านจากนิตยสารหรือหนังสือร้อยกรองร่วมสมัย แล้วเก็บรวบรวมมาพิจารณาและเปรียบเทียบกันกับของเพื่อน ๆ

ข้อนี้ครูอาจให้นักเรียนออกมารายงานหน้าชั้นให้เพื่อนฟัง ถ้าเวลาไม่พอ อาจทำเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๒-๓ คน กลุ่มไม่ควรใหญ่กว่านี้ อาจให้นักเรียนอภิปรายกัน ครูคอยช่วยอธิบายอย่างใกล้ชิด

๔. พิจารณากลอนต่อไปนี่ว่ากวีใช้วิธีเล่นเสียงอย่างไร ความหมายของคำที่เล่นเสียงนั้น แจ่มชัดหรือไม่ อย่างไร

กิจกรรมข้อนี้เป็นกลอนกลบททั้งสองข้อ กลอนกลบทนั้นนอกจากจะแต่งให้มีสัมผัสนอกแบบกลอนแล้วยังมีข้อบังคับเพิ่มขึ้นภายใน เช่น

๑) กลบทตรีประดับ เป็นกลอนกลบทที่บังคับรูปวรรณยุกต์ของคำ ๓ คำเรียงติดกันภายในวรรค คำแรกเป็นคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ คำต่อไปมีรูปวรรณยุกต์เอก และรูปวรรณยุกต์โทตามลำดับ ตัวอย่างเช่นในบทที่ยกมา มี

จงจ่องจ่อง คัญคั่นคั่น ลวงล่วงล้วง หวงห้วงห้วง ฯลฯ จะเห็นว่ามีทั้งกลุ่มอักษรกลางกลุ่มอักษรต่ำ และกลุ่มอักษรสูง

ครูอาจให้นักเรียนอ่านดังๆ ก่อน นักเรียนมักจะชอบเสียงของพวกกลบทต่อจากนั้น ครูจึงให้พิจารณาความหมาย จะเห็นว่า แต่ละวรรคอาจมีความหมาย แต่ทั้งบทกลอนเนื้อความอาจไม่ต่อเนื่องกัน และคำบางคำต้องใช้ให้ถูกต้องตามรูปวรรณยุกต์ภายในกลุ่ม อาจไม่มีความหมายก็ได้ เช่น จ่อง ทั้งนี้เพราะกวีมุ่งแต่งให้ถูกต้องตามข้อบังคับของกลบทเป็นสำคัญ

๒) กลบทกบเดินสามตอน ข้อบังคับภายในของกลบทแบบนี้ประกอบด้วยแต่ละวรรคมี ๖ คำแบบกลอนหก แบ่งเป็น ๓ คู่ คำแต่ละคู่มีเสียงพยัญชนะต้นซ้ำกัน เช่น ในวรรคที่ ๑ ซ้ำเสียง ช กับ ก จาก “ใช้การชาญกอบชอบกิจ” วรรคต่อไปซ้ำเสียง พ(ผ) กับ ม เพ่งมองผองมิตรพิศหมาย (พ กับ ผ ถือว่าเป็นเสียงเดียวกัน [ph] เช่นเดียวกับ ช กับ ค ที่เราคิดว่าต่างกัน เพราะเราออกเสียงผสมกับสระออรวมกันเสียงวรรณยุกต์ ตัวหนึ่งเป็นเสียงจัตวา และอีกตัวหนึ่งเป็นเสียงสามัญ)

กลวิธีการเรียบเรียงถ้อยคำ

กิจกรรมหน้า ๓๖

๑. ช่วยกันรวบรวมงานประพันธ์ร้อยแก้วที่มีวิธีเรียบเรียงคำทั้ง ๕ แบบในบทเรียนมาแบบละหลายๆ ตอน แล้วพิจารณาว่า การเรียบเรียงด้วยวิธีนั้นๆ ทำให้งานประพันธ์นั้นกระชับ มีความหมายแจ่มชัด มากน้อยเพียงไร

กิจกรรมนี้มุ่งหวังให้นักเรียนรู้จักการเลือกสรรถ้อยคำ แล้วนำคำเหล่านั้นมาร้อยเรียงให้ไพเราะเหมาะสม ได้จังหวะ กิจกรรมดังนี้

แบบที่ ๑ เรียงข้อความที่บรรจุสาระสำคัญไว้ข้างท้ายสุด ดังนี้

ต้นไม้นิ่มกิ่งลงเนื่องด้วยมีผลมาก เมฆย่อตัวเพราะอุ้มน้ำฝนไว้ ผู้มีเกียรติยศย่อมไม่ซุกคองเพราะความร่ำรวยเกียรติคุณ คนที่ดีจริงย่อมอ่อนน้อมเช่นกัน

ภารตีหริ - น.ม.ส.

ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา หรือกตัญญูต่อบิดามารดาอย่างแท้จริงนั้นก็คือผู้ที่ทำหน้าที่ยกบิดามารดาขึ้นจากรกได้

เรื่องโลกรอดได้แม้ด้วยความกตัญญู พุทธศาสนิกชน-จากหนังสือวรรณลักษณะนิเวศ

แบบที่ ๒ เรียงคำวลี หรือประโยคที่มีความสำคัญเท่าๆ กันเคียงขนานกันไป

การปวารณากันนี้ เป็นวิถีทางให้พระภิกษุในพระพุทธศาสนามีศีลเสมอกัน ไม่รังเกียจกันเป็นการสร้างภราดรภาพให้เกิดในหมู่คณะ

ผลพลอยได้จากการออกพรรษา - ประภาส อวยชัย

การที่จะคิดทำอะไรๆ โดยไม่เอาอย่างผู้ใดนั้น ย่อมประกอบด้วยความรักนิยมนิยม และทางที่อาจจะเสียหายได้อยู่บ้าง เพราะว่าผู้ที่เริ่มจำเป็นที่จะต้องเตรียมตัวรับทั้งความดีจินนินทา และความชมเชยซึ่งอาจจะเกิดขึ้น เป็นผลแห่งการที่ตนคิดนั้นเป็นธรรมดา

ลัทธิเอาอย่าง - อัครพาทุ

แบบที่ ๓ เรียงประโยคให้เนื้อหาเข้มข้นขึ้นไปตามลำดับจุดขึ้นบันไดจนถึงขั้นสุดท้ายซึ่งสำคัญที่สุด

บอบบี ฉันต้องการเธอ ต้องการเธอมากกว่าอะไรทั้งหมดในโลก อยู่ที่นี่ใครๆ ก็ต้องการเธอทั้งนั้น เธอจะมีพ่อแม่...เธอจะมีเพื่อน เธอจะมีผู้หญิงรักและรักเธอไปเสมออย่างชีวิต เธอต้องเป็นพวกนักหนังสือพิมพ์ บอบบี ยอดรัก เป็นเพื่อนฉัน เป็นเพื่อนชีวิตและความสุขของเราทั้งสอง

ละครแห่งชีวิต - ม.จ.อากาศดำเกิง รัตพัฒน

ความรู้เป็นเครื่องตัดความสงสัยนานาประการ ความรู้ชี้ประโยชน์ภายนอกหน้า ความรู้เป็นนัยน์ตาของคนทั้งหลาย ความรู้ของผู้ใดไม่มี ผู้นั้นเป็นคนตาบอดแท้

หิโตปเทศ - เสฐียรโกเศศ

ตึกมากแล้วแต่มอมยังไม่หลับ มันยังนอนอยู่หนึ่งๆ หูกก็คอยฟังเสียงต่างๆ เช่นเคย มันได้ยินเสียงเหมือนใครใช้เหล็กกดหน้าต่างข้างตึกชั้นล่าง มอมมันคำรามขึ้นครั้งหนึ่งเสียงนั้นก็เงียบไป อีกสักครู่เสียงนั้นดังขึ้นอีก มอมค่อยๆ ลุกขึ้นเดินอ้อมไปทางที่มาของเสียง ขนคอของมันตั้งชันขึ้นเป็นแปรง ขโมยแน่แล้วไม่ใช่ใครอื่น คินนี่มอมมันจะจับขโมยให้คุณแล้วและ

ให้คนทั้งบ้านใหญ่เห็นฝีมือมัน มันเดินอย่างเงียบที่สุดสะกดใจไว้ไม่ให้เห่าออกมา พอมันเดิน อ้อมพันมุมตึก มันแลเห็นคนๆ หนึ่งกำลังปีนมาเล็กๆ ฆัดหน้าตาอยู่จริงๆ มอมมันย่องใกล้ เข้าไปทุกที อีกประเดี๋ยวเป็นได้เห็นตึกกัน ทันใดนั้นลมพัดมาวูบหนึ่งพาเอากลิ่นตัวคนๆ นั้นมา ต้องจมูกมัน ใจของมันเพียงจะหยุดเต้นด้วยความดีใจ...เพราะกลิ่นที่ลมพัดเข้าจมูกนั้นหาใช่ กลิ่นแปลกของใครที่ไหนไม่ แต่เป็นกลิ่นที่มันรู้จักดี เป็นกลิ่นของนายที่มันตั้งใจคอยมาตลอดเวลา หลายปีนับแต่วันที่นายจากไป

มอม - หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

แบบที่ ๔ เรียงประโยคให้มีเนื้อหาเข้มข้นขึ้นไปโดยลำดับ แต่คลายความเข้มข้นลงช่วงหรือ ประโยคสุดท้ายอย่างฉับพลัน

“ข้าพเจ้าเป็นฆาตกร ข้าพเจ้าฆ่าทุกคนที่ขัดขวางทางชีวิตของข้าพเจ้าโดยไม่ปล่อย ให้โอกาสหลุดลอยไป ข้าพเจ้าคิดว่าสักวันหนึ่งความคิดนี้จะต้องกลายเป็นความจริงขึ้นมาอย่าง แน่นนอน”

ชำนาญ รอดเหตุภัย

เป็นการเรียงลำดับความจากเนื้อหาที่เข้มข้นขึ้นไปตามลำดับ แล้วคลายความเข้มข้น ลงในประโยคสุดท้ายอันเป็นลักษณะของการใช้ภาษา เพื่อให้เกิดความขบขันหรือ เพื่อการ เยาะเย้ยถากถาง

แบบที่ ๕ เรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์

ถ้าคนเราเลือกได้ตั้งใจหมายเช่นนี้ เราก็คงจะเห็นแต่คนที่งามพร้อมทั้งรูปสมบัติ และคุณสมบัติ แต่ทุกคนจะสามารถเลือกมีเลือกเป็นเช่นที่ตนปรารถนานั้นได้หรือ

“เลือกอนาคตได้” - วรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๒

ถึงวันนี้คงไม่ถึงกับสายเกินแก้ที่จะแลไปข้างหน้าและเหลียวไปข้างหลัง หยุด ทบทวนว่า เราควรสงวนค่าเงินบาทไว้ไม่ให้เกิดค่าเงินเกินเหตุหรือไม่ ประเทศของเรามีสถานที่ น่าท่องเที่ยว น่าไปทัศนศึกษาน่ารื่นรมย์มากพอหรือไม่ เรารู้จักมากน้อยเพียงใด ที่สำคัญเรา ควรไปเที่ยวให้ทั่วก่อนจะไปเที่ยวต่างประเทศใช่หรือไม่

“ท่องเที่ยวให้ทั่วไทย” - วรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๒

การใช้โวหาร

กิจกรรมหน้า ๕๓

๑. ช่วยกันรวบรวมงานประพันธ์ร้อยแก้วหรือร้อยกรองที่มีการใช้โวหารทั้ง ๖ แบบ ในบทเรียน มาแบบละ ๑ หรือ ๒ ตอน แล้วพิจารณาว่าการเรียบเรียงด้วยโวหารชนิดนั้นๆ ทำให้เห็นภาพชัดขึ้นได้อย่างไร

ข้อ ๑ และข้อ ๒ กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนรู้จักสังเกต พิจารณา และเห็นแบบอย่างของการใช้ภาษา หรือวาทศิลป์ เพื่อก่อให้เกิดจินตภาพ ความรู้สึก และอารมณ์ ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาการใช้ภาษาและความคิดให้แก่แก่นักเรียนด้วย

๒. พิจารณาการใช้โวหารในบทร้อยแก้วหรือร้อยกรองที่ยกมาต่อไปนี้ ว่าใช้โวหารแบบใดใน ๖ แบบที่ได้เรียนมา ซึ่งให้เห็นโดยชัดเจน อธิบายสั้นๆ ประกอบด้วย

ข้อ ๑ อุปมานิทัศน์

ข้อ ๒ อุปมา

สาวตรี เหตุที่พี่ทำงานหนัก หัวจึงปวดยิ่งนักและร้ายใหญ่

ทั้งอวัยวะและหทัย ไม่สบายเป็นพันพรรณา

เป็นการกล่าวที่เกินความเป็นจริง(อติพจน์) มีเจตนาเน้นข้อความให้มีความรู้สึกเพิ่มขึ้นมากกว่าการให้ข้อเท็จจริง โดยใช้คำว่า “ร้าย” ซึ่งหมายถึงการแตกเป็นรอยมาใช้กับอวัยวะที่ร้ายไม่ได้ และใช้คำว่า “พันพรรณา” เพื่ออธิบายความไม่สบายของผู้พูดว่าเกินกว่าที่จะพูดให้ผู้อื่นรู้สึกตามได้

พี่นี้ ไข้แน่แล้ว ดวงสมร

ราวกับศรประหารรานเกศา

ทั้งเพลิงรุ่มสุ่มใหม่ในอุรา

ราวจะบ้าเพราะพิษอัคนี

เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้อุปมาโวหารเพื่อแสดงความรู้สึกของผู้พูด ว่าเสมือนถูกศรเสียบศรชะให้แตกหักออก และเสมือนมีไฟมาสุ่มใจให้รุ่มร้อน

ช่วยประคองเถิดน้องผู้งามชื่น เพราะไม่สามารถยืนได้แล้วตัวพี่

โอโย! โอโย! แก้วตาช่วยสามี พี่ครั้งนี้ ไข้กาจแทบขาดใจ

เป็นการใช้สัญลักษณ์ “แก้วตา” เพื่อบอกว่าเป็นสิ่งที่รักและหวงแหนเหมือนแก้วตาที่มีเพียงคู่เดียว ส่วน “ไข้กาจแทบขาดใจ” เป็นการเปรียบเทียบ

ข้อ ๓ อุปลักษณ์

ข้อ ๔ บุคคลวัต หรือบุคคลสมมุติ

เหตุผลกับภาษา

กิจกรรมหน้า ๔๘

๑. วิเคราะห์ข้อความต่อไปนี้ว่า ส่วนใดเป็นเหตุผล ส่วนใดเป็นข้อสรุป

๑) ทรายใดที่เรายังไม่ได้ปลุกฝังค่านิยมของบุคคลในสังคม ให้เห็นความสำคัญของความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ทรายนั้นการส่งเสริมให้รักษา ความสะอาดย่อมไม่มีวันสัมฤทธิ์ผล

๒) รักยาวให้สั้น รักสั้นให้ต่อ

สุภาษิตนี้หมายถึงการเป็นมิตรไมตรีกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์จะให้ความสัมพันธ์ยืนยาวต้องพยายามตัดข้อขัดแย้ง มิตรภาพจะอยู่ได้ยืนยาว ถ้าไม่ตัดพยายามต่อ-ความยาวสาวความยืด ความสัมพันธ์จะไม่ยืนยาว

สุภาษิตนี้มีความลึกซึ้ง สอนเรื่องความเป็นมิตรไมตรี ดังนั้น บั้น จึงเป็นเหตุ ผลคือ มิตรภาพยืนยาว

๓) คบคนดีเป็นศรีแก่ตัวคบคนชั่วอัปราชัย สุภาษิตนี้เป็นจริง ยังไม่มีใครตัดค้านได้เลย

๔)	แม่สอนให้ลูกรู้	ระวางตน
	แม่ฝึกให้ลูกทน	ทุกข์ได้
	ลูกจึงหยัดยืนจน	จวบบัด - นี้นา
	หยาดเหงื่อแม่แม่ไซ้	หล่อเลี้ยงลูกมา

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ส่วนใดเป็นเหตุผล ส่วนใดเป็นข้อสรุป ครูควรให้นักเรียนได้ฝึกทุกคน ส่วนที่ขีดเส้นใต้เป็นข้อสรุป

๒. นักเรียนช่วยกันเขียนข้อสังเกต การคาดคะเน คำวิงวอน ข้อเสนอแนะ และการตัดสินใจ มาอย่างละ ๑ ข้อ แต่ละข้อให้มีเหตุผลสนับสนุนโดยใช้ภาษาที่แจ่มแจ้ง ชัดเจน

๒.๑ ยิงสร้างถนนลอยฟ้ามากเท่าใด รถยิ่งติดมาก (ข้อสังเกต)

๒.๒ การออกกำลังกายจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรง เพราะฉะนั้น เราควรออกกำลังกายทุกวัน (ข้อเสนอแนะ)

๒.๓ อีกร้อยปีข้างหน้า ระดับน้ำทะเลอาจสูงกว่าปัจจุบันมาก ชายฝั่ง หรือเกาะแก่งต่าง ๆ ที่อยู่ในระดับต่ำจะถูกน้ำท่วมหมด (การคาดคะเน)

๒.๔ ชีวิตทุกชีวิตล้วนมีคุณค่าทัดเทียมกันไม่ว่าคนหรือสัตว์ และหลายชีวิตก็คงปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ปัจจุบันเรากลับพบว่าช่างถูกมนุษย์ให้ทำงานเกินกำลัง จนทำให้ช่างที่เคยเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองกำลังจะสูญพันธุ์ไปในไม่ช้า อย่างไรก็ตามขณะนี้มียุทธศาสตร์ผู้รักช่าง รวมตัวกันหาทางสงเคราะห์ช่วยเหลือช่าง ซึ่งยังขาดงบประมาณ ฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลายควรช่วยกันสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ตามกำลังความสามารถของท่าน ขอให้เถอะอย่าเอาเปรียบช่างด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์อีกเลย (วิงวอน)

๒.๕ ปัญหาขยะในเมืองใหญ่ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องสถานที่และวิธีการกำจัด รวมทั้งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในด้านมลภาวะทางกลิ่น จนกระทั่งมีข่าวการร้องเรียน ครอบครัวของข้าพเจ้าไม่สามารถทนรอการแก้ไขปัญหาได้ จึงย้ายไปอยู่ที่อื่น (การตัดสินใจ)

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกการคิดและเขียนข้อความที่เป็นเหตุผลในลักษณะต่าง ๆ จากตัวอย่างนี้ได้วงเล็บลักษณะของเหตุผลและข้อสรุปไว้ท้ายข้อ ครูอาจให้นักเรียนช่วยกันเขียนโดยจับคู่หรือแบ่งกลุ่มก็ได้ นอกจากนั้นอาจให้นักเรียนหาข้อความจากนิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ก็ได้

กิจกรรมหน้า ๕๑

๑. ช่วยกันหาคำสันธานที่ใช้แสดงเหตุผล ให้ได้คำสันธานมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกเหนือจากที่ให้ไว้ในบทเรียน ยกตัวอย่างประโยคแสดงเหตุผลที่ใช้สันธานเหล่านั้น แยกให้เห็นด้วยว่า ส่วนใดเป็นเหตุผล ส่วนใดเป็นข้อสรุป

กิจกรรมข้อนี้ผู้สอนอาจแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม แล้วให้นักเรียนช่วยกันหาคำสันธานให้มากที่สุดเท่าที่จะหาได้ ยกตัวอย่างประโยคที่ใช้สันธานเหล่านั้น พร้อมทั้งแยกว่าส่วนใดเป็นเหตุผล ส่วนใดเป็นข้อสรุป ให้ผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้น ครูและเพื่อนช่วยกันพิจารณาวิจารณ์ แล้วครูช่วยสรุปชี้แนะ ดิชม ให้ขวัญกำลังใจ

๒. พิจารณาข้อความต่อไปนี้ เลือกอย่างน้อย ๒ ข้อ มาเชื่อมกันให้เป็นข้อความแสดงเหตุผลที่สมบูรณ์โดยใช้สันธานที่เหมาะสม

กิจกรรมข้อนี้ผู้สอนอาจให้นักเรียนช่วยกันทำเป็นกลุ่มและนำเสนอผลงานหน้าชั้น ครูอาจสรุปชี้แนะดังตัวอย่างนี้

๑. เธอไม่ยอมอดเปรี้ยวไว้กินหวาน เธอจึงไม่ได้พบพานสิ่งที่ดีในชีวิต

๒. เป็นธรรมดาที่มนุษย์ปุถุชนย่อมหวังประโยชน์ของตน โดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่ตามมา ดังนั้นใครก็ตามที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรมักให้สัญญาต่างๆ นานาอย่างน่าเชื่อถือ

๓. ถึงแม้ว่าควายเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าต่อคนไทยมานานนับศตวรรษ แต่เด็กไทยรุ่นใหม่แม้ในชนบทคงจะไม่ค่อยรู้จักควายกัน เพราะทุกวันนี้เกษตรกรเกือบทั้งประเทศใช้เครื่องทุ่นแรงไถนา

๔. ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผักตบชวามีหลายชนิด เช่น เสื้อ กระเป๋าถือ หมวก เป็นต้น ผักตบชวาจึงหาใช้วัชพืชดังที่เข้าใจแต่ก่อนไม่

ภาษาที่ใช้ในการแสดงเหตุผล

กิจกรรมหน้า ๕๒-๕๓

๑. เรียบเรียงข้อความสั้นๆ แสดงเหตุผล โดยไม่ใช้สันธาน ให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑) ความเสียสละ	๔) ความเชื่อทางศาสนา
๒) สิทธิส่วนบุคคล	๕) ป่าเขาลำเนาไพร
๓) ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์	

กิจกรรมนี้มุ่งประสงค์ให้นักเรียนเรียบเรียงข้อความสั้นๆ แสดงเหตุผลโดยไม่ใช่
 สันธาน และได้ข้อสังเกตว่าในการแสดงเหตุผลบางครั้งก็ไม่ต้องใช้คำสันธาน เพียงแต่เรียบเรียง
 ข้อความ สิ่งที่เป็นเหตุผล และข้อสรุปให้ต่อเนื่องกัน เช่น

๑) ความเสียสละ

ดาราวิทยุคนหนึ่งบริจาคไตข้างหนึ่งให้คุณพ่อของเขา ทำให้ท่านมีชีวิตอยู่กับ
เขาและครอบครัวอย่างปกติสุขต่อไป

๒) สิทธิส่วนบุคคล

นักข่าวไม่ควรลอบถ่ายรูปรูปบุคคลอื่นขณะพักผ่อนในที่ส่วนตัว การกระทำเช่นนั้น
นอกจากจะผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพนักข่าวแล้ว ยังอาจถูกฟ้องมีความผิดฐานละเมิดได้อีกด้วย

๓) ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ไม่ควรจะดูถูกคนจน การดูถูกผู้อื่นนั้นเป็นการขาดเมตตาธรรม อันมิใช่วิสัย
ของผู้เจริญ

๔) ความเชื่อทางศาสนา

เราจะพยายามฝึกตนเองให้คิดดี พูดดี ทำดี การปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการ
ประพฤติตามคำสอนในศาสนาอันนำมาซึ่งความสุขสวัสดิ์โดยแท้

๕) ป่าเขาลำเนาไพร

เที่ยวพเนจร ชอกซอนพนาลัย ชมเขาลำเนาไพร เพลินใจเจริญตา

หมายเหตุ ข้อความที่ขีดเส้นใต้ คือ ข้อความที่เป็นเหตุผล

๒. เรียบเรียงข้อความที่แสดงเหตุผลต่อไปนี้ โดยตัดคำสันธานออก อาจย้ายประโยคได้ตาม
 ความเหมาะสม แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นจะยังความสื่อความในเชิงแสดงเหตุผลได้เช่นเดิม และทำให้
 ข้อความนั้นสละสลวยขึ้นหรือไม่ อภิปรายกันในชั้นเรียน

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์ให้นักเรียนพิจารณาประโยคแสดงเหตุผลที่ให้มาแล้ว
 เรียบเรียงใหม่ โดยไม่ต้องใช้คำสันธาน อาจเรียบเรียงได้ดังนี้

๑) ครูตั้งใจสอน นักเรียนตั้งใจเรียน โรงเรียนซึ่งได้รับรางวัลดีเด่น สมาคมผู้ปกครอง
 และครู จัดงานแสดงความยินดี

๒) ป่าชายเลนของไทยกินเนื้อที่กว้างขวางมาก ยานพาหนะที่ใช้สำหรับเข้าไป
 ตรวจสอบตราดูแลยังมีไม่เพียงพอ การดูแลรักษาป่าชายเลนมิให้มีผู้กระทำผิดกฎหมาย เป็นภาระ
 อันหนักของเจ้าหน้าที่

หรือ การดูแลรักษาป่าชายเลนมิให้มีผู้กระทำผิดกฎหมาย เป็นภาระอันหนักของเจ้าหน้าที่ ป่าชายเลนของไทยกินเนื้อที่กว้างขวางมาก ยานพาหนะที่ใช้เข้าไปตรวจตราดูแลก็ยังมีไม่เพียงพอ

ส่วนกิจกรรม ข้อ ๓) เป็นคำสัมผัสคล้องจองดังนี้

๓) กิจกรรมนี้เป็นคำสัมผัส เมื่อตัดสันธาน เพราะ ออก ก็จะเป็นดังนี้

เสือพี ป่าปก ป่ารก เสือยัง

ดินเย็น หญ้าบัง หญ้ายัง ดินดี

เมื่อนักเรียนรวบรวมข้อความตามข้อกำหนดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นก็ร่วมกันพิจารณาและอภิปรายว่า ข้อความซึ่งไม่มีคำสันธานเหล่านั้นยังคงสื่อความหมายดั้งเดิมหรือไม่ และสละสลวยขึ้นหรือไม่

ภาษาที่ใช้ในการแสดงเหตุผล

กิจกรรมหน้า ๕๕

เขียนเหตุผลรองรับหรือสนับสนุนข้อความต่อไปนี้ แต่ละข้อให้เขียนเหตุผลอย่างน้อย ๕ ประการ กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนคิดหาเหตุผลที่เหมาะสมสนับสนุนข้อสรุปให้ได้มากที่สุด เป็นการฝึกคิดอย่างอิสระ หรืออาจนำความคิดของหลายคนมาประกอบกันก็ได้ แล้วฝึกเขียนโดยใช้เหตุผลที่เหมาะสมสนับสนุนข้อสรุปของตนให้เป็นนิสัย

ตัวอย่าง

๑. ชายไทยทุกคนต้องรับราชการทหาร เพราะ

- ก. กฎหมายบัญญัติไว้
- ข. เป็นการแบ่งหน้าที่ชายกับหญิง หญิงอบรมบุตร ชายเป็นทหาร
- ค. เพศชายเป็นเพศบึกบึน
- ง. เป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติแต่โบราณกาล
- จ. หน้าที่ชายไทยทุกคนต้องปกป้องแผ่นดิน

๒. การยิงนกตกปลาเพื่อความสนุกสนาน ควรเลิกเสีย

- ก. ผิดศีลข้อปาณาติบาต
- ข. ทำลายระบบนิเวศโดยไม่จำเป็น
- ค. ใช้เวลาว่างในทางที่ผิด
- ง. สะสมความโหดเหี้ยมให้แก่จิตใจ ขาดเมตตาจิต
- จ. เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่คนอื่น ๆ โดยเฉพาะเด็กที่กำลังเติบโต

วิธีการแสดงผลและการอนุมาน

กิจกรรมหน้า ๖๐

การอนุมานแบบนิรนัยนั้น เป็นการให้ข้อสรุปจากเหตุผลที่มีอยู่ในลักษณะที่แน่นอนตายตัว ไม่มีข้อยกเว้น และข้อสรุปที่ได้นั้น จะแคบหรือเฉพาะเจาะจงยิ่งกว่าสิ่งที่กล่าวไว้ในตัวเหตุผล

กิจกรรมเกี่ยวกับวิธีแสดงผลและการอนุมาน มุ่งให้นักเรียนฝึกทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ฝึกตรวจสอบความสมเหตุสมผล และสามารถแสดงผลด้วยวิธีนี้

๑. จากข้อสนับสนุนหรือเหตุผลที่ให้ไว้ต่อไปนี้ จงอนุมานให้ได้ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

๑) นักเรียนที่เคยเข้าแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิกเป็นผู้ได้เปรียบในการศึกษาชั้นสูงต่อไป นักเรียนบางคนในโรงเรียนของเราเคยเข้าแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิก **เพราะฉะนั้นนักเรียนเหล่านั้นจึงเป็นผู้ได้เปรียบในการศึกษาชั้นสูง**

๒) ตึกแกเป็นสัตว์ประเภทเลื้อยคลาน สัตว์ประเภทเลื้อยคลานมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ก่อนสัตว์ประเภทมีปีก **ดังนั้นตึกแกต้องมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ก่อนนก**

๓) บ้านจัดสรรเป็นสิ่งก่อสร้างที่ไม่อาจแสดงเอกลักษณ์ของผู้เป็นเจ้าของ บ้านของข้าพเจ้าและเพื่อนอีกหลายคนเป็นบ้านจัดสรร **จึงไม่แสดงถึงเอกลักษณ์ของข้าพเจ้าและเพื่อนออกมาได้**

๔) ผู้อาวุโสส่วนใหญ่เป็นผู้เห็นการณ์ไกล ผู้เห็นการณ์ไกลตัดสินใจได้รอบคอบ **เพราะฉะนั้นคุณตาซึ่งเป็นผู้อาวุโสจึงตัดสินใจได้รอบคอบ**

๕) ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี และสิ่งที่ท่านทั้งหลายได้กระทำมาแล้วนั้นนับได้ว่าเป็นความกตัญญู **เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายจึงเป็นคนดี**

๖) บุคคลที่รับสินบนหรือให้สินบนย่อมมีความผิด มีหลักฐานปรากฏชัดแล้วว่าเขาผู้นี้เป็นผู้ที่รับสินบน **ดังนั้นเขาต้องมีความผิด**

๗) การยอมแพ้ศัตรูในการต่อสู้ ทำให้ศัตรูได้ใจ มุ่งทำลายเราต่อไปรุนแรงยิ่งขึ้น พฤติการณ์ของท่านนั้นแสดงการยอมแพ้ศัตรูอย่างชัดๆ **ดังนั้นท่านจึงทำให้ศัตรูได้ใจและมุ่งทำลายท่านรุนแรงยิ่งขึ้น**

๒. พิจารณาการแสดงผลต่อไปนี่ว่าอนุมานด้วยวิธีนิรนัยได้สมเหตุสมผลหรือไม่เพราะเหตุใด

๑) การกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทนเป็นสิ่งประเสริฐ ความเมตตากรุณาเป็นสิ่งประเสริฐ **เพราะฉะนั้นความเมตตากรุณาเป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน**

การแสดงผลแบบนี้ไม่สมเหตุสมผล เพราะความเมตตากรุณาแม้จะเป็นสิ่งประเสริฐ แต่ก็ไม่ใช่จำเป็นต้องเป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้นข้อสรุปนี้จึงมิใช่ข้อสรุปที่ต้องเป็น

เช่นนั้น จึงไม่สมเหตุสมผลขออธิบายเพิ่มเติมว่าถ้าพูดว่าการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทนเป็น
 สิ่งประเสริฐ ความเมตตากรุณาเป็นสิ่งที่ไม่หวังผลตอบแทน เพราะฉะนั้น ความเมตตากรุณา
 เป็นสิ่งประเสริฐ ข้อสรุปนี้จะสมเหตุสมผล

๒) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเป็นสัตว์สี่เท้า ควายเป็นสัตว์สี่เท้าดังนั้นควายเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม
 เช่นเดียวกับข้อ ๑)

๓) ชาวเหนือเป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส คนเชียงใหม่เป็นชาวเหนือ ฉะนั้นคนเชียงใหม่เป็นคน
 ยิ้มแย้มแจ่มใส

การแสดงผลข้างต้นนี้สมเหตุสมผล เมื่อเรายอมรับว่าชาวเหนือเป็นคนยิ้มแย้ม
 แจ่มใส เพราะฉะนั้นคนเชียงใหม่เป็นชาวเหนือ คนเชียงใหม่ต้องยิ้มแย้มแจ่มใส ข้อสรุปนี้มีใช้
 ข้อสรุปที่จะต้องยอมรับโดยไม่มีทางเลี่ยง นั่นคือเป็นข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

๔) ดอกกุหลาบแดงเป็นสัญลักษณ์ของความรัก ฉันได้รับดอกกุหลาบแดงมาดอกหนึ่ง แสดงว่า
 ฉันได้รับสัญลักษณ์ของความรักมาแล้ว

การแสดงผลนี้สมเหตุสมผล เพราะเมื่อเรายอมรับว่าดอกกุหลาบแดงเป็น
 สัญลักษณ์ของความรักเมื่อฉันได้รับดอกกุหลาบแดงมาดอกหนึ่ง เป็นกรณีเฉพาะ ดังนั้น สรุป
 ได้ว่าฉันได้รับสัญลักษณ์ของความรัก

๕) กาแฟเป็นสิ่งเสพติดชนิดหนึ่ง ชาไม่ใช่กาแฟ เพราะฉะนั้นชาไม่ใช่สิ่งเสพติด

การแสดงผลนี้ไม่สมเหตุสมผล กาแฟเป็นเพียงสิ่งเสพติดชนิดหนึ่ง อาจมี
 สิ่งเสพติดชนิดอื่นอีกก็ได้ ถึงแม้ชาไม่ใช่กาแฟ แต่ชาก็อาจเป็นสิ่งเสพติดชนิดหนึ่ง ข้อสรุปนี้
 จึงมีใช้ข้อสรุปที่ต้องเป็นเช่นนั้น

๖) คนบางคนชอบทำงานหนักหามรุ่งหามค่ำ คนทำงานหนักหามรุ่งหามค่ำมักมีสุขภาพ
 ทрудโทรม เพราะฉะนั้นบางคนจึงมีสุขภาพทรุดโทรม

การแสดงผลนี้สมเหตุสมผล เพราะการที่บางคนทำงานหนักหามรุ่งหามค่ำนั้น
 ก็จะมีสุขภาพทรุดโทรมได้

๗) ผู้ออกกำลังกายสม่ำเสมอจะแข็งแรง ทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้าออกกำลังกายสม่ำเสมอ
 ดังนั้นทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้าจึงแข็งแรง

การแสดงผลนี้สมเหตุสมผล เพราะเรายอมรับว่าการออกกำลังกายสม่ำเสมอ
 จะทำให้ร่างกายแข็งแรง ทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้าออกกำลังกายสม่ำเสมอเป็นกรณีเฉพาะ
 ดังนั้นทุกคนในครอบครัวของข้าพเจ้าจึงแข็งแรง เป็นข้อสรุปที่ต้องเป็นเช่นนั้น

๓. แต่งข้อความแสดงผลจากการอนุมานด้วยวิธีนัยอย่างย่อมา ๗ ข้อ แต่ละข้อให้มีเนื้อหา
 เกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

๑. สัตว์
๒. พืช
๓. แร่
๔. การศึกษา
๕. สิ่งแวดล้อม
๖. การท่องเที่ยว
๗. ความดี

ช่วยกันพิจารณาว่าข้อความที่แต่งแล้วนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างสมเหตุสมผล หรือไม่ และระบุว่าส่วนที่ตัดออกไปได้แก่อะไร

วิธีทำกิจกรรมข้อนี้ ครูควรแนะนำให้นักเรียนเขียนประโยคแสดงเหตุผลที่เต็มรูป คือเขียนทั้งกรณีทั่วไป กรณีเฉพาะ และข้อสรุป แล้วพิจารณาดูว่า เราอาจตัดกรณีทั่วไป หรือกรณีเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งออกไป ประโยคที่เหลือก็ยังคงแสดงเหตุผลอยู่

๑) สัตว์ย่อมรักตัวกลัวตาย เสือเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง เพราะฉะนั้นเสือก็ต้องรักตัวกลัวตาย

ส่วนที่ตัดออกไปได้แก่ เสือเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง

๒) พืชต้องการน้ำและอากาศในการดำรงชีวิต มะลิเป็นพืชชนิดหนึ่ง เพราะฉะนั้นมะลีย่อมต้องการทั้งน้ำและอากาศในการดำรงชีวิต

ส่วนที่ตัดออกไปก็คือ กรณีทั่วไป พืชต้องการน้ำและอากาศในการดำรงชีวิต

ความรู้เพิ่มเติม

การตรวจสอบความสมเหตุสมผลของการอนุมานแบบนิรนัย

ได้ชี้แจงไว้ในหนังสือเรียนแล้วว่า การอนุมานแบบนิรนัยนั้น เป็นการให้ข้อสรุปเหตุผลที่มีอยู่ในลักษณะที่แน่นอนตายตัว ไม่มีข้อยกเว้น และข้อสรุปที่ได้นั้น ส่วนมากแล้วจะแคบหรือเฉพาะเจาะจงยิ่งกว่าสิ่งที่กล่าวไว้ในตัวเหตุผล ตัวอย่างเช่น

คนทุกคนเป็นสิ่งที่ต้องตาย

เราคือคน

ฉะนั้นเราเป็นสิ่งที่ต้องตาย

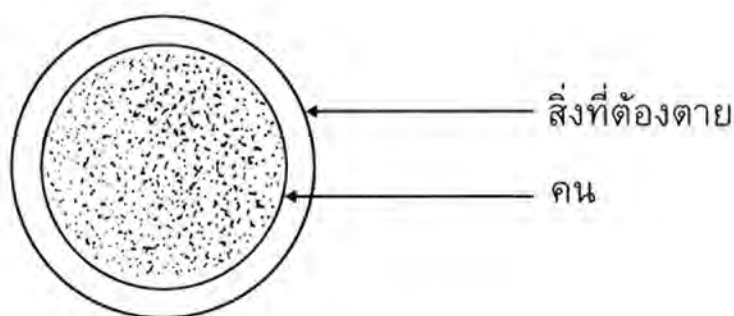
ข้อความ ๒ บรรทัดแรกคือตัวเหตุผล ข้อความในบรรทัดสุดท้าย คือ ข้อสรุป ทำอย่างไรเราจึงจะยืนยันได้อย่างปราศจากข้อสงสัยว่า ข้อสรุปดังกล่าวนี้เป็นข้อสรุปที่ต้องเป็นเช่นนั้นโดยแน่นอน ไม่มียกเว้น การยืนยันด้วยสามัญสำนึกนั้น ยังไม่เพียงพอ จะต้องพิสูจน์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์โดยปราศจากข้อสงสัยด้วย

นักตรรกวิทยาในอดีตได้พยายามที่จะพิสูจน์ และได้พบวิธีการพิสูจน์ที่แน่นอนแล้วที่น่าสนใจยิ่งก็คือ นักตรรกวิทยาที่มีชื่อเสียง ๒ คน คนหนึ่งคือ ออยเลอร์ ชาวสวิส ค.ศ. ๑๗๐๗-๑๗๘๓ และอีกคนหนึ่งคือ เวน ชาวอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๓๔-๑๘๒๓ ทั้งสองมีชีวิตอยู่ต่างสมัยกันต่างฝ่ายต่างคิดหาวิธีพิสูจน์ และได้วิธีการที่ละม้ายคล้ายคลึงกัน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑ เมื่อเราพบข้อแสดงเหตุผลที่มีลักษณะเป็นการอนุมานแบบนิรนัยอันประกอบด้วยคำสำคัญ ๓ คำ เกี่ยวโยงกันอยู่ในคำ ๓ คำนี้ มีคำรวมอยู่คำหนึ่งปรากฏอยู่เฉพาะในเหตุผลเท่านั้น เราก็เขียนวงกลมขึ้น ๓ วง ให้แต่ละวงแทนคำแต่ละคำดังกล่าวมานั้น เช่นในตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น คำ ๓ คำคือ

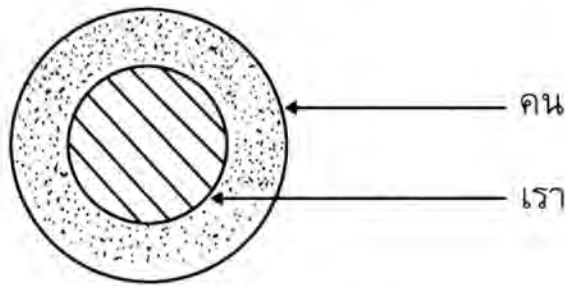
- ๑) คน แทนด้วยวงกลมจุดประ
- ๒) สิ่งที่ต้องตาย แทนด้วยวงกลมสีขาว
- ๓) เรา แทนด้วยวงกลมเส้นโปร่ง

ขั้นที่ ๒ เมื่อเรากำหนดวงกลมแทนคำแล้ว เราก็พิจารณาดูเฉพาะในตัวเหตุผล โดยไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับข้อสรุปเลยว่าประโยคที่เป็นตัวเหตุผลนั้น ระบุไว้ว่าอย่างไร แล้วเราก็วางวงกลมลงไปให้ถูกต้องตามตำแหน่งที่ระบุไว้ในเหตุผลนั้น ประโยคแรกระบุว่า คนทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย การที่ระบุเช่นนี้ก็หมายความว่า วงกลมที่แสดงถึงคนทั้งวง จะต้องลงไปบรรจุอยู่ในวงกลมที่แสดงถึงสิ่งที่จะต้องตาย คำว่า ทุกคน ระบุว่า เราต้องวางตำแหน่งของวงกลมไว้ในลักษณะดังที่กล่าวมานี้ ซึ่งจะแสดงให้เห็นในภาพต่อไป

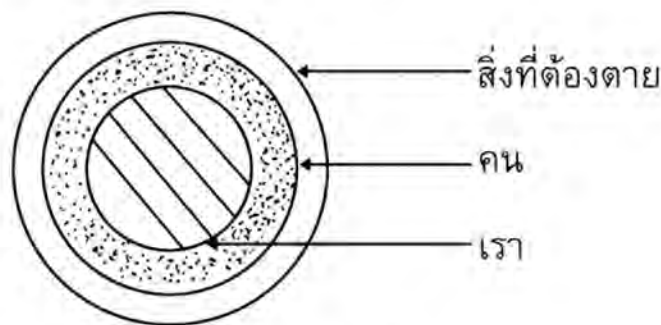
ภาพที่ ๑

ประโยคที่ ๒ ระบุว่า เราคือคน การที่ระบุเช่นนี้ก็หมายความว่า วงกลมที่แสดงถึง เรา จะต้องลงไปบรรจุอยู่ในวงกลมที่แสดงถึง คน นั่นเอง กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือวงกลม คน ล้อมวงกลม เรา เอาไว้ ตำแหน่งของวงกลมจะมีลักษณะดังนี้

ภาพที่ ๒

แต่เมื่ วงกลมที่แสดงถึงคน คือวงกลมจุดประนั้น บรรจุอยู่ในวงกลมที่แสดงถึงสิ่งที่ต้องตาย ดังภาพข้างบน ตำแหน่งที่สัมพันธ์กันของวงกลมทั้ง ๓ ก็จะเป็นดังนี้

ภาพที่ ๓

ขั้นที่ ๓ เมื่อเราวางวงกลมเสร็จเรียบร้อยแล้วตามที่ระบุไว้ในเหตุผล เราก็พิจารณาดูว่าข้อสรุปนั้นระบุอย่างไร ตรงกันกับภาพสุดท้ายที่เราได้สร้างขึ้นเสร็จเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ถ้าตรงก็แสดงว่าข้อสรุปนั้นสมเหตุสมผล ถ้าไม่ตรงก็แสดงว่าข้อสรุปนั้นใช้ไม่ได้ ตามตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ข้อสรุปมีอยู่ว่า ฉะนั้นเราเป็นสิ่งที่ต้องตาย ย่อมแสดงว่า วงกลม เรา จะต้องบรรจุอยู่ในวงกลมที่แสดงถึง สิ่งที่ต้องตาย จะเห็นว่าตรงตามภาพที่ ๓ โดยแน่นอน ข้อสรุปนี้จึงสมเหตุสมผล

ต่อไปนี้จะเป็นตัวอย่งแสดงให้เห็นถึงการตรวจสอบการแสดงเหตุผลแบบนิรนัยอีกเช่นกัน แต่จะไม่กล่าวอย่างละเอียดเช่นตัวอย่างข้างต้น

นักเรียนในโรงเรียนเราบางคนเป็นนักดนตรีที่สามารถ

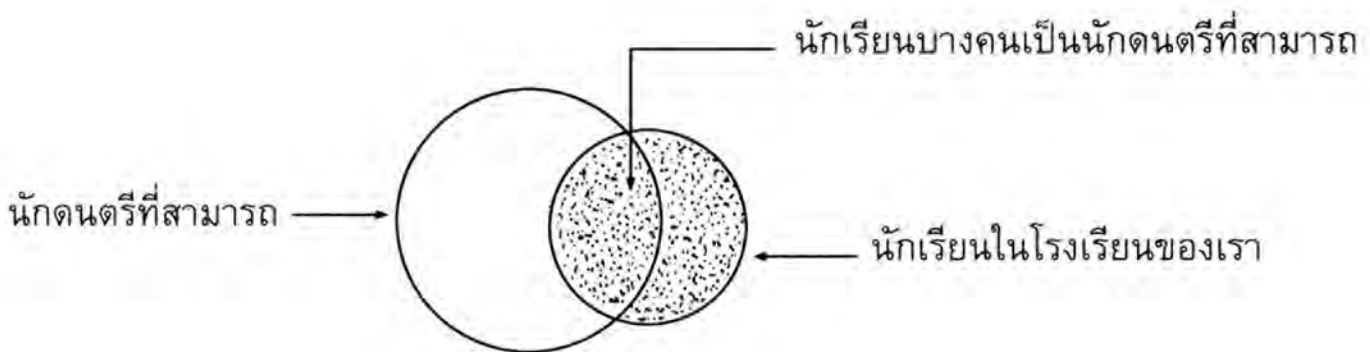
น้องของข้าพเจ้าทุกคนเป็นนักเรียนในโรงเรียนนี้

ฉะนั้นน้องของข้าพเจ้าบางคนเป็นนักดนตรีที่สามารถ

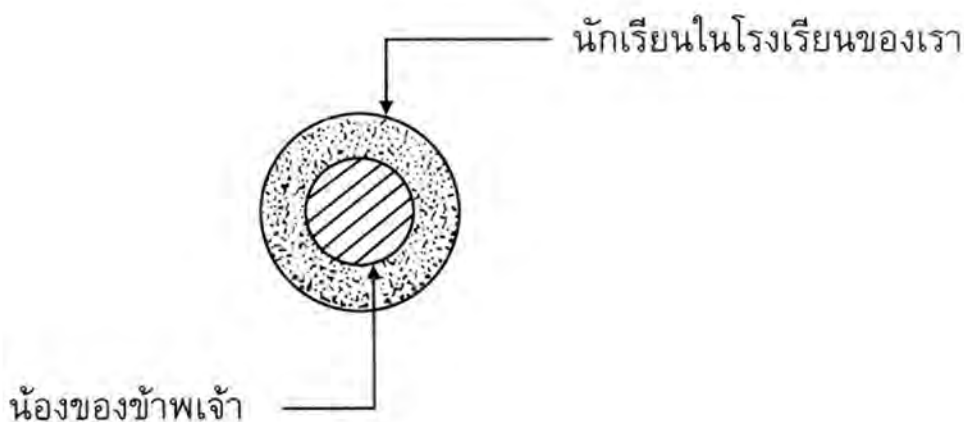
ความจริงการแสดงผลข้างต้นนี้ คนส่วนใหญ่ก็คงจะบอกด้วยสามัญสำนึกได้ว่า ไม่สมเหตุสมผล หรือไม่ชอบด้วยเหตุผล แต่จะถามต่อไปว่าทำไมจึงไม่ชอบด้วยเหตุผลก็คงจะตอบลำบาก หรืออธิบายให้แจ่มแจ้งไม่ได้ แต่ถ้าใช้วงกลมดังที่กล่าวมาแล้ว ผลจะออกมาชัดเจนว่าไม่สมเหตุสมผลจริงๆ ดังจะแสดงให้ดูต่อไปนี้

- ๑) นักดนตรีที่สามารถ แทนด้วยวงกลมสีขาว
- ๒) นักเรียนในโรงเรียนเรา แทนด้วยวงกลมจุดประ
- ๓) น้องของข้าพเจ้า แทนด้วยวงกลมเส้นโปร่ง

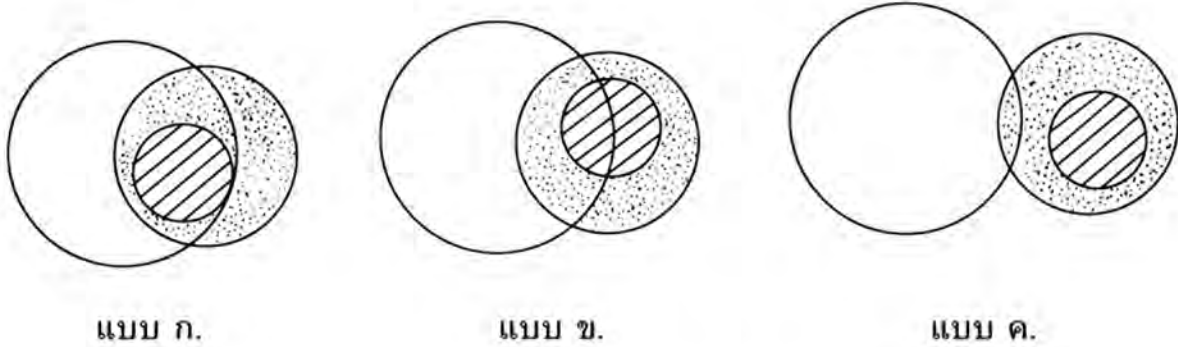
ประโยคแรกระบุว่า นักเรียนในโรงเรียนเราบางคนเป็นนักดนตรีที่สามารถ คำว่าบางคน ย่อมไม่หมายถึงวงกลมจุดประทั้งวง แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวงกลมจุดประ ที่จะเข้าไปบรรจุอยู่ในวงกลมสีขาว ซึ่งหมายถึง นักดนตรีที่สามารถ ดังนั้น จึงอาจวางตำแหน่งของวงกลมได้ดังนี้

ประโยคที่สองระบุว่า น้องของข้าพเจ้าทุกคนเป็นนักเรียนในโรงเรียนนี้ ดังนั้น วงกลมเส้นโปร่ง ซึ่งแสดงถึง น้องของข้าพเจ้า ต้องเข้าไปบรรจุอยู่ในวงกลมที่แสดงถึง นักเรียนในโรงเรียนของเราจึงอาจวางตำแหน่งของวงกลม ได้ดังนี้

แต่เมื่อวงกลมซึ่งแสดงถึงนักเรียนในโรงเรียนนี้ กับวงกลมซึ่งแสดงถึงนักดนตรีที่สามารถ ได้ สัมพันธ์กันอยู่แล้ว ดังภาพแรก วงกลมทั้งสามจึงอาจจะสัมพันธ์กันได้เป็น ๓ แบบด้วยกัน ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ

แบบ ก.

แบบ ข.

แบบ ค.

ถ้าสัมพันธ์กันในแบบ ค. ก็อาจสรุปได้ตามที่บ่งชี้ไว้ในตัวอย่าง แต่ถ้าสัมพันธ์กันในแบบ ข. หรือแบบ ก. ก็สรุปเช่นนั้นไม่ได้ จึงไม่มีอะไรแน่นอนตายตัว เพราะฉะนั้นจะถือว่าการ แสดงเหตุผลข้างต้นสมเหตุสมผลตามแบบของวิธีนัยนี้ไม่ได้ ขอให้สังเกตคำอธิบายช่วงสุดท้าย นี้ให้ดีกว่า ถ้าเราจะพิจารณาการแสดงผลที่ยกมาตามตัวอย่างที่ ๒ นี้ เราไม่สามารถบอก ได้เลยว่าการแสดงผลนั้นสมเหตุสมผล หรือไม่สมเหตุสมผล แต่สามัญสำนึกของบุคคลทั่วไป มักจะชักนำไปบอกว่า ตัวอย่างที่ ๒ ไม่สมเหตุสมผล ตรงนี้แหละจะเห็นประโยชน์ของการใช้ วงกลมในการตรวจสอบความสมเหตุสมผลว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าการใช้สามัญสำนึก

การอนุมานด้วยวิธีอุปนัย

กิจกรรมหน้า ๖๓

๑. จากข้อสนับสนุนหรือเหตุผลที่ให้ไว้ต่อไปนี้ จงอนุมานว่าข้อสรุปน่าจะเป็นอย่างไร ให้เพื่อน ช่วยกันพิจารณาว่า การอนุมานเช่นนั้นน่าเชื่อถือได้เพียงไร

๑) ประชาชนที่ข้าพเจ้าไปสัมภาษณ์มาแล้วกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ยืนยันว่าจะไปใช้สิทธิ์ เลือกตั้งในครั้งนี้

๒) มะม่วงก็ดี มะพร้าวก็ดี มะขามก็ดี พยางค์แรกล้วนกร่อนเสียงจากคำ หมากร ทั้งสิ้น

๓) การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ต้องอาศัยความสุขุมรอบคอบในการพิจารณาข้อมูลและ หลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ให้ถี่ถ้วน ก่อนที่จะสรุปข้อเท็จจริงในเรื่องใดๆ และในการสรุปนั้นก็ต้องวางเงื่อนไข ด้วยว่าสรุปจากข้อมูลที่มีอยู่เท่านั้น

๔) การเรียนวิชาภาษาไทยให้ได้ดีจะต้องใช้ความจำ ความคิด และจินตนาการ (หาข้อสรุปที่เป็นแนวเทียบเมื่อเรียนวิชาภาษาอังกฤษ)

กิจกรรมข้อนี้มุ่งให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปจากข้อสนับสนุน หรือเหตุผลที่ให้มา ดังเช่นในข้อ

ข้อ ๑ ข้อสรุปคือข้าพเจ้าเชื่อว่าการเลือกตั้งครั้งนี้จะมีประชาชนไปลงคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่า ๘๐%

ข้อสรุปนี้ น่าเชื่อถือ เพราะข้าพเจ้าได้ไปสัมภาษณ์มาด้วยตนเอง

ข้อ ๒ ข้อสรุปคือ ผลไม้ไทยที่ขึ้นต้นด้วย มะ น่าจะกร่อนเสียงมาจาก หมาก ข้อสรุปนี้ น่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง เพราะมีตัวอย่างมากพอ อาจมีตัวอย่างมากกว่า ๑๐ ชื่อ

ข้อ ๓ ข้อสรุปนี้เกิดจากการใช้แนวเทียบ ข้อสรุปคือวิชาภูมิศาสตร์ หรือวรรณคดี ก็น่าจะเป็นเช่นเดียวกัน

ข้อ ๔ ข้อสรุปคือในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้ได้ดีก็ต้องใช้ความจำ ความคิด และจินตนาการเช่นเดียวกัน เป็นข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ โดยการใช้แนวเทียบ

๒. ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อสรุปที่ได้มาจากการอนุมานด้วยวิธีอุปนัย จงหาเหตุผลข้อรองรับ หรือ ข้อสนับสนุนที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ

กิจกรรมข้อนี้มุ่งฝึกฝนการให้หาเหตุผล ข้อรับรอง หรือข้อสนับสนุนที่น่าเชื่อถือ จากข้อสรุปที่ให้ไว้

๑) การดูหนังสือให้จำแม่น ควรดูตอนดึกก่อนเข้านอน เพราะเราเคยปฏิบัติ และเพื่อน ๆ ก็ปฏิบัติกันอย่างนี้แล้ว ได้ผลดีจริง

๒) มนุษย์แต่ละวัยจำเป็นต้องรับประทานอาหารให้ครบทุกหมู่ตามที่ร่างกายต้องการ เพราะ นักโภชนาการทุกท่านพูดตรงกันอย่างนี้

๓) การประหยัดเป็นการสร้างอนาคตที่มั่นคง เพราะพบว่านักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ล้วนเป็นคนที่ประหยัดทั้งสิ้น

๔) อาหารที่สะอาด เป็นปัจจัยที่สำคัญแก่ชีวิต น้ำดื่มที่สะอาด และอากาศที่บริสุทธิ์ ก็เช่นเดียวกับอาหาร น้ำดื่มที่สะอาดจึงมีความสำคัญไม่น้อยกว่าปัจจัยอื่น

๕) หนังสือมีความสำคัญต่อการศึกษาของมวลชน ในทำนองเดียวกัน เราอาจถือได้ว่าวิทยุ โทรทัศน์ก็มีความสำคัญต่อการศึกษาของมวลชนไม่น้อยกว่าหนังสือชนิดต่าง ๆ

๖) คนไทยนิยมการประสานประโยชน์ (๑) ที่สรุปเช่นนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ ที่สำคัญคือเราไม่ค่อยยึดมั่นถือมั่นหรือเคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียมโบราณมากนัก (๒) คนไทยสามารถที่จะปรับตัวให้ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์สำคัญของโลกที่ผันแปรอยู่เสมอจะเห็นได้จากการแต่งกาย การพูดจา เรารับคำภาษาต่างประเทศมาใช้หลายภาษา (๓) การประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ (๔) คนไทยนำวัฒนธรรมของต่างชาติมาผสมกลมกลืน ในทุกด้านของชีวิต เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน รวมทั้งด้านพิธีกรรม

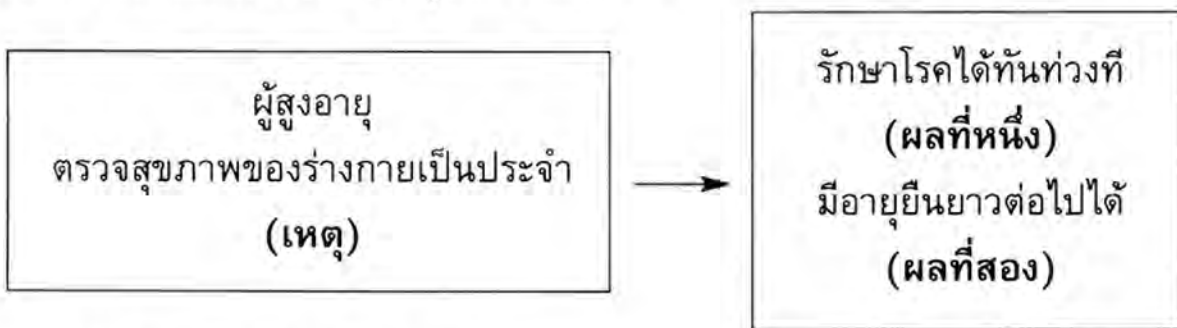
การอนุมานจากเหตุและผลที่สัมพันธ์กัน

กิจกรรมหน้า ๖๗

๑. ยกตัวอย่างเพื่อแสดงว่านักเรียนพอจะเข้าใจความหมายของการอนุมานประเภทต่างๆ ต่อไปนี้ ประเภทละ ๒ ตัวอย่าง

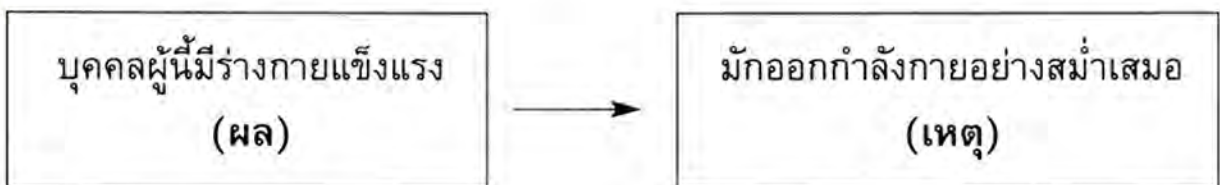
๑) การอนุมานจากเหตุไปหาผล

ตัวอย่าง ผู้สูงอายุหากหมั่นไปตรวจสุขภาพของร่างกายเป็นประจำอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง ก็จะทำให้รักษาโรคได้ทันท่วงที มีอายุยืนยาวต่อไปได้

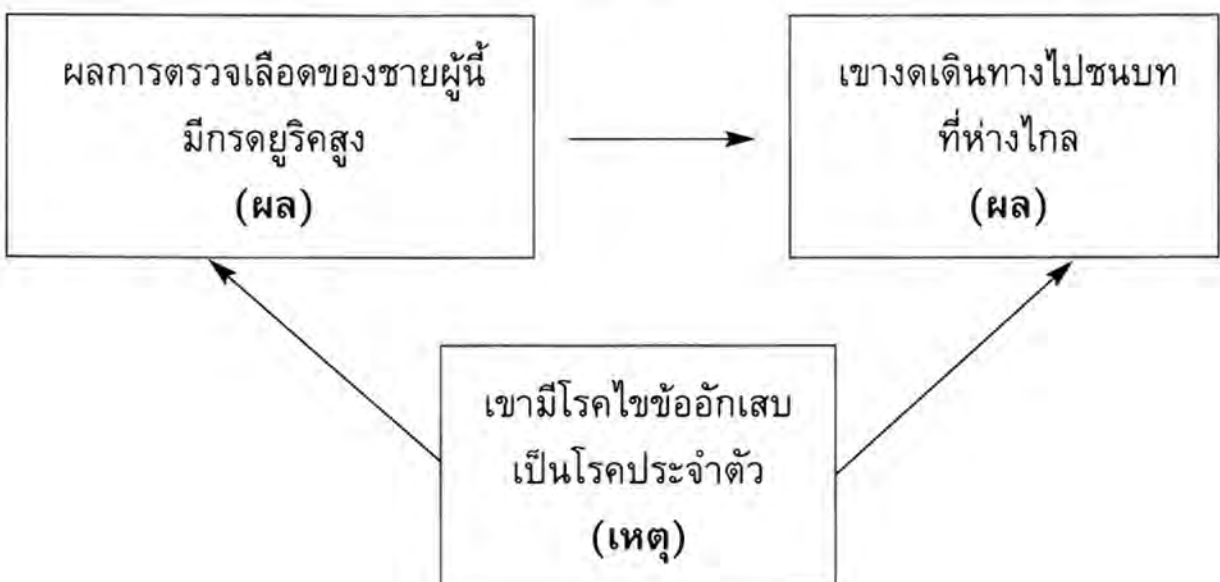
๒) การอนุมานจากผลไปหาเหตุ

ตัวอย่าง บุคคลผู้นี้มีร่างกายแข็งแรง คงเป็นเพราะเขามักออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

๓) การอนุมานจากผลไปสู่ผล

ตัวอย่าง ผลการตรวจเลือดของชายผู้นี้มีกรดยูริกสูง เขาจึงตัดสินใจเดินทางไปชนบทที่ห่างไกล

๒. อนุমানให้ได้มาซึ่งเหตุหรือผล จากข้อความต่อไปนี้

๑) เมื่อเช้านี้ ข้าพเจ้าได้ยืมวิทยุประกาศว่า ทางราชการกำลังดำริที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้ที่หลบหนีการเข้ารับราชการทหาร หากผู้นั้นมารายงานตัวภายในเวลาที่กำหนด

ผล คือ ทางราชการกำลังดำริที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้ที่หลบหนีการเข้ารับราชการทหาร หากผู้นั้นมารายงานตัวภายในเวลาที่กำหนด

เหตุ ที่ทางราชการประกาศเช่นนี้ ก็คือมีชายไทยหลบหนีการเข้ารับราชการทหารกันเป็นจำนวนมาก

๒) ปีนี้ฝนตกชุกผิดปกติทางตอนเหนือของประเทศ

ข้อความนี้เป็นเหตุ ทำให้อนุมานไปหาผลได้ว่าภาคกลางตอนบน อาจประสบภัยน้ำท่วม

๓) ราคาน้ำมันอาหารทะเลราคาสูงมาก

ข้อความนี้เป็นผลซึ่งอาจอนุมานไปหาเหตุได้ว่าระยะนี้เกิดมีพายุไต้ฝุ่นในท้องทะเลไทย

๔) สถิติกรีฑาทั้งประเภทลู่ และลานของนักกีฬาไทยในการแข่งขันกีฬาอาเซียนดีขึ้นมาก ทำลายสถิติเดิมได้หลายราย

ข้อความนี้เป็นผล ซึ่งอาจอนุมานไปหาผล ซึ่งมาจากเหตุเดียวกันได้ว่านักกีฬาไทยน่าจะมีโอกาสชนะในการแข่งขันเอเชียนเกมส์สมัยหน้า

ประเภทของตรรกณะ

กิจกรรมหน้า ๗๙

๑. รวบรวมตรรกณะที่ปรากฏในแหล่งต่างๆ เช่น สื่อมวลชน การอภิปรายในที่สาธารณะ เอกสารแจก แล้วนำมาพิจารณาว่า เป็นตรรกณะเชิงข้อเท็จจริง คุณค่า หรือนโยบาย หรือมีตรรกณะประเภทใดบ้างปนกันอยู่ อย่างไรก็ดีมีมากกว่ากัน อภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็นกัน

๒. แบ่งนักเรียนเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งให้แสดงตรรกณะเชิงข้อเท็จจริง กลุ่มที่สองเชิงคุณค่า กลุ่มที่สามเชิงนโยบาย เนื้อหาอาจเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคมก็ได้

ข้อ ๑ และ ข้อ ๒ กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเห็นว่าตรรกณะที่ปรากฏในแหล่งต่างๆ นั้น มีทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและส่วนตน มีทั้งตรรกณะที่สมเหตุสมผล และไม่สมเหตุสมผล ดังนั้นก่อนที่นักเรียนจะแสดงตรรกณะของตนเอง นักเรียนจึงควรศึกษาการแสดงตรรกณะที่ปรากฏในสังคมให้มาก เพื่อพิจารณาดูให้เห็นสิ่งที่ควรเอาอย่าง หรือควรแก้ไข และข้อสำคัญคือ นักเรียนควรแสดงตรรกณะไปในทางวิวัฒนะ

โครงสร้างการโต้แย้ง

กิจกรรมหน้า ๘๙

๒. ขยายข้อโต้แย้งข้างล่างนี้ให้กว้างออกไป โดยย้ำข้อสรุปเดิม

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนรู้จักแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง ซึ่งการโต้แย้งจะต้องใช้เหตุผลที่มีน้ำหนักพอที่จะทำให้ข้อสรุปเป็นที่ยอมรับ

โจทย์สั่งให้ขยายข้อโต้แย้งข้างล่างนี้ให้กว้างออกไป โดยย้ำข้อสรุปเดิม นักเรียนอาจเขียนขยายข้อโต้แย้ง ได้ดังนี้

๑) โรงเรียนของเราควรเปิดวิชาเลือกในหมวดภาษาให้ครบทุกวิชา เพราะจะทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนตามความถนัดตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

โรงเรียนของเราควรเปิดวิชาเลือกในหมวดภาษาให้ครบทุกวิชา เพื่อนักเรียนจะได้เลือกเรียนได้ตามความถนัด ทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เรียนได้ผลดี ทำให้ครูที่มีความถนัดในวิชานั้นๆ มีโอกาสได้แสดงความสามารถ ทำให้บรรลุเจตนารมณ์ของหลักสูตรอีกด้วย

๒) การโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งทุกระดับควรกระทำโดยต่อเนื่อง มิใช่เฉพาะช่วงการเลือกตั้งเท่านั้น เพื่อที่นักการเมืองกับประชาชนจะได้รู้จักกันใกล้ชิดขึ้น

การโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งทุกระดับควรกระทำโดยต่อเนื่อง มิใช่เฉพาะช่วงการเลือกตั้งเท่านั้น เพื่อประชาชนจะได้เข้าใจวิถีทางการเมือง และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ให้ความร่วมมือในการสรรค์สร้างประชาธิปไตย และนักการเมืองกับประชาชนจะได้รู้จักกันใกล้ชิดขึ้น

๓) รัฐบาลควรงดเก็บภาษีสื่อการเรียนทุกชนิด เพื่อให้พลเมืองได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวาง

รัฐบาลควรงดเก็บภาษีสื่อการเรียนทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ อุปกรณ์การเรียนการสอน หรือเทคโนโลยีอื่นๆ ฯลฯ เพื่อให้สื่อการเรียนการสอนเหล่านี้มีราคาย่อมเยาลง ส่งผลให้สถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน หรือหน่วยส่งเสริมความรู้ต่างๆ จะได้มีโอกาสจัดหาหรือจัดซื้อสื่อดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ที่สำคัญก็คือภาษีจากสื่อการเรียนนั้นเป็นเงินจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับภาษีทางอื่นๆ ที่รัฐได้เรียกเก็บอยู่แล้ว

๔) รัฐควรจัดสร้างสวนสาธารณะ และห้องสมุดสำหรับประชาชนให้ได้ตามเกณฑ์เยี่ยงนานาประเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองอย่างทั่วถึง

รัฐบาลควรจัดสร้างห้องสมุดสำหรับประชาชน และสวนสาธารณะให้ได้ตามเกณฑ์ เยี่ยงนานาประเทศเพื่อประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ตลอดจนทุกสาขาอาชีพทั่วประเทศ จะได้ใช้ประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างไกลทันต่อเหตุการณ์ควบคู่ไปกับการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี นับเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง และยังเปิดโอกาสให้มีการจ้างงานกว้างขวางขึ้น ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีกหลายอย่าง

๕) อาคารสูงทุกแห่งควรมีป้ายประกาศรับรองความปลอดภัยจากอัคคีภัยให้สาธารณชนเห็นได้ เพื่อเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่จะควบคุมให้เกิดความปลอดภัย

อาคารสูงทุกแห่งควรมีป้ายประกาศของทางราชการรับรองความปลอดภัยจากอัคคีภัยให้สาธารณชนเห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อประชาชนจะได้รู้สึกว่ามีอยู่อย่างปลอดภัยในอาคารดังกล่าว ตนเองจะปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ชาวต่างประเทศที่ได้มาเยือนจะได้รู้สึกอบอุ่นใจ รู้สึกปลอดภัย ชักชวนกันให้มาท่องเที่ยวในเมืองไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การโต้แย้ง

กิจกรรมหน้า ๑๐๔

กิจกรรมบ่มนี้มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักการแสดงทรรศนะของตน เพื่อให้บุคคลอื่นพิจารณา ยอมรับ การโต้แย้งของมนุษย์เกิดจากการแสดงทรรศนะที่ไม่ตรงกัน การโต้แย้งนั้นแต่ละฝ่ายย่อมมุ่งที่จะให้ทรรศนะของตนได้รับการยอมรับ ดังนั้นแต่ละฝ่ายจะต้องชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นแห่งทรรศนะของตน และต้องชี้ให้เห็นจุดอ่อนของฝ่ายตรงกันข้าม

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการของหน่วยงานของรัฐ องค์กรหรือเอกชนที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม โดยการทำประชาพิจารณ์ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบ่มนี้ให้มากที่สุด

๑. โต้แย้งกันตามทรรศนะของนักเรียน อาจตั้งกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาหัวข้อการโต้แย้ง ผู้สอนเป็นผู้ใช้ดุลพินิจตัดสินผลการโต้แย้ง พร้อมทั้งชี้ให้เห็นจุดอ่อนและจุดเด่นของการโต้แย้งแต่ละฝ่าย

หัวข้อการโต้แย้งอาจเป็น ดังนี้

- ๑) รัฐบาลควรออกอากาศสดมภ์เพื่อนำรายได้ไปใช้แก้ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ
- ๒) ธนบัตรของรัฐบาลไทยควรใช้เลขไทยให้เด่นชัดอยู่ด้านบน
- ๓) โรงเรียนควรจัดประกวดการเขียนเรียงความแต่ละระดับชั้นทุกภาคเรียน

กิจกรรมข้อนี้ อาจเลือกทำข้อ ๑ ข้อ ๒ หรือ ข้อ ๓ หรือทำหัวข้ออื่นที่เหมาะสม หรือเป็นหัวข้อเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน และไม่จำเป็นต้องใช้เวลานาน

ตัวอย่าง นักเรียนเลือกข้อ ๒ ธนบัตรของรัฐบาลไทยควรใช้เลขไทยให้เด่นชัด เป็นหัวข้อในการโต้แย้ง ทรรศนะของแต่ละฝ่ายอาจมี ดังนี้

๑) ธนบัตรรัฐบาลไทยทั้งหมดควรใช้เลขไทยให้เด่นชัด กล่าวคือ อยู่ด้านบนขวา ทั้งหน้าและหลัง

๒) การใช้เลขไทยดังที่กล่าวนั้นเป็นการให้เกียรติ

๓) ธนบัตรราคาน้อยๆ ๑๐, ๒๐ บาทเท่านั้นที่ใช้เลขไทยอย่างเด่นชัด ส่วนราคาอื่นๆ ทั้ง ๔ ชนิดมิได้เป็นเช่นนั้น การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในการพิมพ์ครั้งต่อไป

ฝ่ายค้าน

๑) เลขอารบิกอยู่บนเห็นชัดดูง่าย

๒) เห็นด้วยกับฝ่ายเสนอทั้ง ๓ ข้อ แต่การเปลี่ยนใหม่ ออกแบบใหม่ ให้เลขไทยอยู่ข้างบน อารบิกอยู่ข้างล่าง จะเสียเงินค่าบล็อก เพียงเหตุผลที่เลขไทยอยู่ในตำแหน่งที่ฝ่ายเสนอไม่ต้องการ อาจต้องทำเครื่องนับธนบัตรใหม่ เครื่องพิสูจน์ธนบัตรปลอม เครื่องชำระเงินอัตโนมัติ เครื่องแลกเงินอีกด้วย เครื่องเก่าต้องโลหะทิ้ง

๓) ยกเว้นการเงินเมืองไทยมั่นคง จึงจะยอมเอาเงินมาเสีย เพื่อแก้ไขดังกล่าว

๒. แบ่งนักเรียนออกเป็นสองฝ่าย ให้ทำกิจกรรมโต้แย้งกัน กำหนดให้นักเรียน ๓ คน ทำหน้าที่วินิจฉัยตัดสินว่า ฝ่ายใดมีทรรศนะที่ประกอบด้วยเหตุผล มีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่ากัน เมื่อการโต้แย้งจบลง ให้ผู้ตัดสินแต่ละคนชี้แจงเหตุผลในการตัดสินของตน พยายามใช้เกณฑ์ตามที่ได้เรียนมาเลือกสถานการณ์ และหัวข้อตามที่เหมาะสม หรือตามที่กำหนดให้ต่อไปนี้

๑) การประชุมของชุมนุมภาษาไทย พิจารณาเรื่องการจัดกิจกรรมในงานวันสุนทรภู่

๒) การประชุมสภานักเรียน พิจารณาโครงการจัดงานแสดงวัฒนธรรมไทยในโรงเรียน

๓) การปรึกษากันอย่างไม่เป็นทางการ เรื่องการไปทัศนศึกษาระหว่างปิดภาคเรียน

๔) การเสนอชื่อบุคคลที่สมควรเป็นนักกีฬายอดเยี่ยมประจำปีของชุมนุมกีฬา

๕) การประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อพิจารณาเลือกที่จะแสดงละครเรื่องอะไรในงานสัปดาห์วรรณคดีของโรงเรียน

กิจกรรมข้อนี้เป็นการเพิ่มบทบาทในการวินิจฉัยตัดสินการโต้แย้ง ให้แก่นักเรียน และหัวข้อโต้แย้งอาจเลือกข้อใดก็ได้จาก ๕ หัวข้อ หรืออาจตั้งหัวข้อขึ้นใหม่ที่เหมาะสม ทำนองเดียวกันนี้

กิจกรรมข้อนี้เป็นการแสดงบทบาทสมมุติ เพราะฉะนั้นย่อมจัดภายในห้องเรียนได้ กิจกรรมหนึ่งๆ ไม่จำเป็นต้องใช้เวลานาน อย่างมากเพียง ๓๐ นาที ซึ่งภายในเวลาดังกล่าวนี้อาจให้นักเรียนที่จะต้องแสดงบทบาทสมมุติได้ทราบบทบาทของตนล่วงหน้าด้วย

ตัวอย่าง นักเรียนเลือกข้อ ๕ การประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาเลือกจะแสดงละครเรื่องอะไรในงานสัปดาห์วรรณคดีของโรงเรียน

ฝ่ายเสนอ	ฝ่ายค้าน
<p>๑. งานสัปดาห์วรรณคดีของโรงเรียนขอเสนอการแสดงบทละครว่าเรื่องพระร่วงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พวกเราอ่านบทละครเรื่องนี้มาแล้ว เพราะเป็นหนังสือเรียน ชั้น ม.๑ หลายคนคงตั้งใจทั้งความไพเราะของบทกวีและบทเจรจาที่คมคาย เราจึงน่าจะมีโอกาสได้ฟังทำนองเพลงที่ไพเราะประกอบทำร้ายรำอันงดงามของเพื่อนๆ เราที่เลือกเรียนวิชานาฏศิลป์และดนตรีไทย เป็นผู้แสดงอีกด้วย</p> <p>๒. การที่เพื่อนบางคนเกรงว่าการแสดงละครจะทำให้ผู้ชมเบื่อไม่อยากดูนั้นไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น เพราะเท่าที่สังเกตกิจกรรมของโรงเรียนมีการแสดงระบำบนเวที พอเสียงปี่พาทย์บรรเลง เพื่อนก็พากันไปจองหน้าเวทีกันจนเต็มไปหมดทุกครั้งไป อนึ่งบทละครเรื่องพระร่วงเป็นบทละครสั้นๆ หากนำเฉพาะตอนที่เรียนมาแสดงก็คงใช้เวลาไม่มากนัก นอกจากนี้ทำนองเพลงในบทละครก็มีลักษณะเป็นเพลงเร็ว เพื่อให้สอดคล้อง</p>	<p>๑. การแสดงละครเรื่องพระร่วงซึ่งเป็นละครว่า...คิดว่าผู้ชมคงไม่สนใจ เพราะการดำเนินเรื่องก็ชักช้า ท่วงทำนองเพลงและลีลาทำรำก็ยืดเยื้อเชื่องช้า ไม่ทันใจผู้ชม เกรงว่าผู้ชมอาจเบื่อหน่ายไม่อยากดูทำไมเราไม่นำเรื่องในวรรณคดีมาปรับเป็นการแสดงจินตลีลาเหมือนที่เราเคยนำเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่มาแสดงจินตลีลาในงานวันสุนทรภู่ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาก</p> <p>๒. เราทราบดีว่าละครว่าเป็นศิลปะประจำชาติที่เราควรส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ แต่พวกเราวัยรุ่นก็อยากดูอะไรๆ ที่มันรวดเร็ว ฉับไวมากกว่าการแสดงละครครั้งนี้เรามองประมาณเพียงพอที่จะใช้เกี่ยวกับเครื่องแต่งตัวของตัวละครซึ่งน่าจะต้องมีจำนวนมาก เช่น พวกทหารของทั้งสองฝ่ายแล้ว หรือการฝึกซ้อมที่ต้องใช้เวลา และใครจะเป็นผู้ฝึกซ้อม เราควรคำนึงถึงการประหยัดในการจัดงานนี้ด้วยตามนโยบายของโรงเรียน</p>

ฝ่ายเสนอ	ฝ่ายค้าน
<p>กับเนื้อเรื่อง มีบทเจรจาที่แยบคายคมขำ หากผู้แสดงแสดงได้สมบทบาทคงเรียกเสียงหัวเราะได้ไม่น้อย ตามท้องเรื่องก็มีการยกทัพการสู้รบที่ต้องใช้ท่วงทำนองเพลงที่คึกคักเร้าอารมณ์ผู้ชม ตลอดจนฉากการสู้รบ ผู้แสดงคงได้โชว์ลีลาการฟันดาบที่เราได้รำเรียนกันในวิชาพลศึกษาอีกด้วย</p> <p>๓. ถ้าทุกคนคิดอย่างนี้หมด ละครรำซึ่งเป็นศิลปะของชาติก็คงจะสูญหาย อาจารย์ฝ่ายกิจกรรมยินดีช่วยฝึกซ้อมให้ นอกจากนี้นักเรียนก็จะมีโอกาสเข้าร่วมแสดงมาก แต่ถ้าเป็นละครพูด นักเรียนจะมีโอกาสร่วมแสดงน้อย จึงควรแสดงละครรำ</p>	<p>เมื่อต้องเลือกแสดงละครหรือแสดงละครพูด เรื่องเห็นแก่ลูก เพราะประหยัดทั้งค่าใช้จ่าย และเวลา</p> <p>๓. หากที่ประชุมเห็นว่าเรามีความพร้อมที่จะจัดแสดงละครเรื่องพระร่วงได้ ก็ยินดีให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่</p>

๓. จัดกิจกรรมโต้ว่าที่หรือโต้แย้งหน้าทีประชุม ให้มีฝ่ายเสนอและฝ่ายค้านข้างละ ๒ คน กำหนดเวลาโต้แย้งคนละ ๕ นาที และพูดคนละ ๒ รอบ สลับกัน โดยมีผู้ตัดสิน ๓ คน ตัดสินตามเนื้อหาของ การโต้แย้ง เลือกญัตติที่มีประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ อาทิ

- ๑) การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาควรเป็นบริการให้เปล่าแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง
- ๒) กระทรวงศึกษาธิการควรออกกฎหมายห้ามนักเรียนเรียนข้ามเขตภูมิลำเนาของตน
- ๓) รัฐควรเปลี่ยนชื่อประเทศไทยให้กลับเป็นสยามดังเดิม
- ๔) รัฐควรออกกฎหมายห้ามมิให้โฆษณาสิ่งเสพติดทุกชนิด
- ๕) รัฐควรออกกฎหมายให้เจ้าของเคหสถานรักษาความสะอาดบริเวณที่อยู่ชิดกับอาณาเขตของตน

กิจกรรมข้อนี้เป็นการโต้ว่าที่ทางวิชาการ ครูควรส่งเสริมให้มีขึ้นเพื่อขจัดการโต้ว่าที่ที่ไม่สู้เป็นประโยชน์หรือมุ่งแต่ความสนุกครึกครื้น

กิจกรรมนี้จำเป็นต้องทำนอกเวลาเรียน อาจเชิญนักเรียนอื่นๆ ให้เข้าร่วมก็ได้ หรือ หากเชิญศิษย์เก่าของโรงเรียนมาร่วมด้วยก็ยิ่งดี

ตัวอย่างแบบฟอร์มการวิจารณ์และการตัดสินการโต้แย้ง

(พิจารณาจากเนื้อหาที่แต่ละฝ่ายนำเสนอ)

หัวข้อการโต้แย้ง _____

วัน / เดือน / ปี _____

ชื่อผู้โต้แย้ง	การตั้งประเด็น	การนิยาม คำสำคัญ	การสนับสนุน ทรศนะของ ฝ่ายตน	การชี้ให้เห็น จุดอ่อนของฝ่าย ตรงกันข้าม	การใช้ ภาษา	รวม คะแนน	ข้อวิจารณ์เพิ่มเติม
ผู้เสนอ ๑							
๒							
รวมคะแนนฝ่ายเสนอ							
ผู้ค้าน ๑							
๒							
รวมคะแนนฝ่ายค้าน							

ฝ่ายที่ชนะ

ฝ่ายเสนอ

ฝ่ายค้าน

ข้อควรระวังในการโต้แย้ง

กิจกรรมหน้า ๑๐๗

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนได้ฟังการบรรยายของวิทยากร เพื่อให้เกิดความคิดและมีความรู้มากขึ้นกว่าเดิมในเรื่องที่วิทยากรมาบรรยาย ต่อจากนั้นจึงใช้ความรู้ ความคิดที่ได้ฟังนั้นมาบูรณาการกับความรู้ความคิดของนักเรียนเอง มาจับกลุ่มสนทนาโต้แย้งกัน เพื่อให้เกิดความคิดหรือได้รับความรู้ที่กว้างขวางขึ้น อีกทั้งยังเป็นการฝึกการโต้แย้งให้เกิดขึ้นเป็นลักษณะนิสัยของนักเรียน โดยให้คำนึงถึงข้อควรระวังในการโต้แย้งด้วย หากนักเรียนจับประเด็นไม่ได้ หรือไม่รู้ว่าจะสนทนาโต้แย้งกันอย่างไร ครูอาจเป็นผู้คอยแนะนำหรือริเริ่มการสนทนาเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ก่อนก็ได้ หากมีการโต้แย้งกันรุนแรง ครูอาจจะเตือนให้ระลึกถึงเรื่องข้อควรระวังในการโต้แย้งอีกด้วย

กลวิธีการโน้มน้าวใจ

กิจกรรมหน้า ๑๑๕

กลวิธีการโน้มน้าวใจขั้นพื้นฐานที่กล่าวไว้ในหนังสือมีอยู่ ๖ วิธี ดังนี้

๑. แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของบุคคลผู้โน้มน้าวใจ
๒. แสดงให้เห็นความหนักแน่นของเหตุผล
๓. แสดงให้ประจักษ์ถึงความรู้สึกและอารมณ์ร่วมกัน
๔. แสดงให้เห็นทางเลือกทั้งด้านดีและด้านเสีย
๕. สร้างความหรรษาแก่ผู้รับสาร
๖. เราให้เกิดอารมณ์อย่างแรงกล้า

นอกเหนือจากกลวิธีทั้ง ๖ ข้อดังกล่าวมาแล้ว อาจมีวิธีอื่นที่น่าจะทำให้การโน้มน้าวใจได้ผล คือ

๑. พูดเจรจาหวานล่อมให้ตรงจุดประสงค์ของบุคคลเป้าหมาย
๒. พูดให้สอดคล้องกับอุปนิสัย
๓. พูดให้ตรงตามความต้องการเฉพาะหน้า

การโน้มน้าวใจ

กิจกรรมหน้า ๑๓๒

๑. กิจกรรมในข้อนี้นอกจากเป็นการทบทวนความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนแล้ว ยังเป็นการฝึกทักษะการใช้ภาษาทั้งในการคิดและเรียบเรียงสาร ในส่วนของการอภิปรายอาจให้นักเรียนอภิปรายในประเด็นของการละเว้นไม่บอกความจริงที่ไร้ประโยชน์ อาจชี้ให้เห็นว่าในบางโอกาสจำเป็นต้องกระทำ ตัวอย่างแพทย์ที่ตรวจพบว่าคนไข้เป็นโรคร้าย หากบอกความจริงทั้งหมดตรงตามที่ตรวจพบ คนไข้อาจตกใจและอาการยิ่งทรุดหนัก แพทย์ก็จะละเว้นไม่บอกความจริงเสียบ้าง เพราะจะทำให้คนไข้เสียกำลังใจ ควรโน้มน้าวใจให้คนไข้รักษาสุขภาพของตนให้ดีที่สุด

การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาไทย

อนงค์ นาคสวัสดิ์

กิจกรรมเสริมการเรียนรู้การสอน คือ งานส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการคิด ทั้งเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และการแก้ปัญหาอาจทำคนเดียวหรือเป็นกลุ่มก็ได้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามศักยภาพและโอกาสที่จะอำนวย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ ซาบซึ้งเพลิดเพลิน สำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของวิชาที่เรียน อันเป็นการสนองจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยด้วย

การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้การสอนอาจแบ่งได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. กิจกรรมขนาดเล็ก หมายถึง กิจกรรมที่จัดได้ภายในชั่วโมงที่เรียน ซึ่งจัดในห้องเรียน

๒. กิจกรรมขนาดกลาง หมายถึง กิจกรรมที่จัดได้ในชั่วโมงพิเศษนอกเวลาเรียน อาจจัดในห้องเรียนหรือห้องประชุม ซึ่งใช้เวลา ๓๐ นาที - ๑ ชั่วโมง

๓. กิจกรรมขนาดใหญ่ หมายถึง กิจกรรมที่จัดเป็นงานใหญ่ของโรงเรียนโดยใช้หอประชุมหรือกลางแจ้งสนาม เป็นต้น และใช้เวลา ๑-๒ ชั่วโมง อาจมีบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

กิจกรรมขนาดเล็ก

ตัวอย่างกิจกรรม

นอกจากกิจกรรมขนาดเล็กที่ปรากฏอยู่ในท้ายบทเรียนแล้วทุกบท ต่อไปนี้คือ กิจกรรมขนาดเล็กเสริมบทเรียนที่เป็นคำประพันธ์ ใช้เวลา ๑๕-๓๐ นาที โดยประมาณ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

นักเรียนสามารถ

๑. ออกเสียงที่แสดงอารมณ์ให้เข้ากับความหมายของคำประพันธ์ตามที่จำได้
๒. ออกเสียงคำประพันธ์ที่ไพเราะ หรือมีคติสอนใจให้ผู้อื่นฟังเป็นทำนองเสนาะ
๓. อ่านออกเสียงคำประพันธ์ให้ผู้ฟังเข้าถึงความงามของบทประพันธ์เป็นทำนองเสนาะหรือไม่ก็ได้

๔. ชี้ให้เห็นสุนทรียรสของภาษากวี

วิธีการ

๑. เลือกอ่านบทร้อยกรองคนละตอน ให้มีน้ำเสียงสอดคล้องกับอารมณ์ในบทที่อ่าน โดยไม่ต้องอ่านเป็นทำนองเสนาะ
๒. อ่านบทประพันธ์เป็นทำนองเสนาะ คนละ ๑ หรือ ๒ บท
๓. ตีบททำท่าและสีหน้าประกอบบทกวี โดยให้อ่านทีละวรรค
๔. ช่วยกันหาภาพคนละภาพหรือหลายภาพ มาประกอบคำประพันธ์ที่นักเรียนเลือก แล้วเขียนบทประพันธ์นั้นไว้ใต้ภาพนั้นด้วย อาจรวบรวมเป็นรูปเล่มก็ได้ (ภาพอาจเป็นภาพ ส.ค.ส หรือตัดจากปฏิทิน ฯลฯ)
๕. นักเรียนแบ่งกลุ่มละ ๔ คน ท่องคำประพันธ์ตอนเดียวกันมากลุ่มละ ๑ ตอน ยกเว้นบทอาขยาน เมื่อถึงช่วงโหม่งกิจกรรม นักเรียนในกลุ่มออกมาท่องทีละคน นักเรียนคนอื่นๆ ท่องตามความเหมาะสมแก่เนื้อความในบทประพันธ์ ด้วยการรับช่วงท่องต่อๆ กันจนจบ ทำให้ครบทุกกลุ่ม ครูประเมินผลจากการท่องจำได้ถูกต้องและความคล่องแคล่ว

กิจกรรมขนาดกลาง

ให้นักเรียนทำ ภายในเวลา ๓๐-๖๐ นาที อาจจัดในห้องเรียนหรือกิจกรรมชมรม กิจกรรม สร้างสรรค์ แสดงออก

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

- นักเรียนสามารถ
๑. แสดงออกทางน้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง ตามทำนองเพลง หรือลำนำตามจินตนาการของผู้เรียน
 ๒. สร้างสรรค์ภาษา ถ่ายทอดความคิดคำนึง
 ๓. แสดงบทบาทของบุคคลในเรื่อง
 ๔. เปลี่ยนบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรอง เป็นบทสนทนาหรือเป็นเรื่องเล่าที่ใช้สำนวนภาษาของตนเอง

วิธีการ

๑. ช่วยกันเล่าเรื่องที่อ่าน นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละประมาณ ๑๐ คน เลือกเรื่อง อาจเป็นสารคดี หรือบันเทิงคดีที่ยากง่ายใกล้เคียงกัน นำมาเล่าในชั้นเรียนต่อกันทีละคน ตั้งแต่ต้นจนจบ

๒. แสดงบทบาท แสดงบทบาทของบุคคลในเรื่องตามที่ได้อ่านมาหน้าชั้นเรียน เช่น เรื่องคอมพิวเตอร์ที่รัก เราคือลูกแม่พระธรณี คำสัญญาของลูกน้อย เวตาล ฯลฯ ช่วยกันวิเคราะห์พฤติกรรมและอุปนิสัยของตัวละครตามที่ได้เรียนมาเสียก่อน เพื่อจะได้แสดงบทบาทได้ตรงตามลักษณะนิสัยของตัวบุคคลเหล่านั้น

๓. แต่งบทสนทนาจากบทกวี เลือกบทกวีที่ตนหรือเพื่อนในกลุ่มของตนชอบ อ่านทำความเข้าใจบทกวีนั้นๆ ให้แจ่มแจ้ง นำความรู้ที่เคยเรียนมา เรื่องการสื่อสารด้วยการอ่าน มาใช้ในการแต่งบทสนทนาสำหรับแสดงในกิจกรรมเสียงตามสายของโรงเรียน หรือแสดงเป็นละครวิทยุ เช่น บทกวี เรื่องคำขาน

๔. เขียนเปลี่ยนข้อความให้นักเรียนเลือกบทบรรยาย หรือบทพรรณนาคนละตอนมา เขียนเปลี่ยนเป็นบทพูด แล้วออกมาพูดหน้าชั้นเรียนทีละคน ให้ได้อารมณ์ตามบท ตัวอย่างคำพรรณนาและบทบรรยายจากเรื่องสั้น “เราคือลูกแม่พระธรณี” เปลี่ยนเป็นบทพูดดังนี้

หล่อนเห็นต้นหญ้าเล็กๆ สามสี่ต้นชูเรียวใบอันเขียวขจีของมันขึ้นมา เป็นเขียวขจีแห่งชีวิต ซึ่งซ่อนตัวอยู่ท่ามกลางความเหี่ยวแห้งและแล้งระแหง ชุ่มอยู่กับต้นข้าวที่ตายกรังไปนานแล้ว ความตื่นใจอันล้าลึกและความแจ่มใสวิ่งเข้าสู่ดวงจิตของหล่อนทันที

หล่อนปิดตาลง ต่อสู้อย่างหนักหน่วงและทรหดกับความต้องการที่แตกเป็นสองทัพ ทัพหนึ่งหนีไปเสีย ทัพหนึ่งจงอยู่ต่อไปอย่างต้นหญ้าเขียวขจีเล็กๆ อย่างนั้น

ก็ไฉนเล่า ต้นข้าวซึ่งบรรดาชาวนาพากันเอาใจใส่และไปรยเหงื่อลงมาให้งอกงาม กลับมีอันแห้งเหี่ยวตายไป ขณะที่ต้นหญ้าซึ่งซ่อนตัวอยู่เงียบๆ ไม่มีใครโยดักกลับชุ่มสดชื่น หล่อนลืมนตาและเอื้อมมือไปลูบเรียวของมันอย่างพิสมัย เออหนอ ช่างเหมือนกับทารกที่ซ่อนอยู่ในครรภ์ รอจังหวะเวลาที่จะถือกำเนิดเกิดมาสู่โลกอย่างกระปรี้กระเปร่าเสียจริงๆ หล่อนแนบแก้มลงบนต้นหญ้าเล็กๆ นั้น และรู้สึกว่ามันต้อนรับหล่อนตั้งแต่ปลายลงไปถึงรากอย่างเป็นมิตร ครั้นแล้วหล่อนจึงเข้าใจ

เปลี่ยนเป็นบทพูด ดังนี้

“หญ้า ต้นหญ้าจริงๆ ด้วย คุณชิ ผีนนาแห้งแล้งอย่างนี้ ทำไมเจ้าจึงชูใบเขียวขจีขึ้นมาได้ เจ้ามาจากไหน จริงซึ เจ้ามาจากดิน จากแม่พระธรณีที่แตกกระแหงโหยหาหยาดฝน ลูกเอ๋ย ลูกจะเป็นเหมือนต้นหญ้าที่น้อยนี้กระมัง ลูกต้องมามีชีวิตที่สดใสบนแผ่นดินอันแห้งแล้งนี้ให้ได้ ดุจหญ้าต้นนี้ โอ้แม่พระธรณี แม่จะอยู่ที่นี้ต่อไปจะอยู่จนกว่าฝนจะโปรยลงมา จนกว่า... จนกว่าฝนแห่งความสำเร็จในชีวิตจะโปรยลงมา”

๕. ครูสอนให้ใส่ทำนองเพลง หรือขับลำนำ (เช่น เสภา เท่กล่อม) หรือทำนองเพลงสากลก็ได้ เช่น ใส่ทำนองเพลงไทยเดิมลงในกลอน โคลงสี่สุภาพ ฯลฯ (ดูเอกสารตัวอย่างที่นำมาใส่ทำนองเพลงได้บางเพลง หมายเลข ๑)

กิจกรรมขนาดใหญ่

จัดแสดงได้ในเวลาประมาณเต็มวัน นอกเวลาเรียนในวันงานที่โรงเรียนจัดขึ้น อาจเป็นกลางสนามหรือในหอประชุม

กิจกรรมการแสดงละครเวที หรือละครกลางแจ้ง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้นักเรียนสามารถ

๑. แสดงบทบาทได้ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย
๒. ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบได้อย่างดี
๓. ใช้ภาษาไทยในกิจกรรมการแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. บอกขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการแสดงได้

วิธีการ

๑. แสดงละครเวทีหรือละครกลางแจ้ง อาจใช้บทของนักเรียน ของครู หรือบทที่หามาจากที่อื่น ครูภาษาไทย อาจขอความร่วมมือ จากฝ่ายดนตรีและการละครของโรงเรียนและฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการฝึกซ้อม การกำกับการแสดง กำกับฉาก แสง เสียง เพลง ดนตรี เช่น เรื่องกระท่อมน้อยริมน้ำ (ดูเอกสารประกอบหมายเลข ๒)

๒. แสดงลีลาท่าทางประกอบเพลงและฉาก

๓. การดัดแปลงเนื้อหาในบทเรียนเป็นเพลงพื้นบ้าน เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย ลำตัด เพลงเรือ ฯลฯ แล้วให้นักเรียนแสดง (ดูตัวอย่างเพลงฉ่อยจากเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนศรีมาลา สร้อยฟ้าทำขนมเมือง เอกสารหมายเลข ๓)

๔. ฟังเทศน์มหาชาติ นิมนต์พระมาเทศน์มหาชาติให้นักเรียนฟัง อาจให้ฟังบางกัณฑ์ หรือถ้าทำได้ ควรฟังทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ให้จบภายใน ๒-๓ ชั่วโมง แล้วนำมาเล่าต่อ

๕. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แบ่งนักเรียนเป็น ๕ กลุ่ม แต่ละกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานที่ฐาน ๕ ฐาน ใช้เวลาฐานละประมาณ ๑๒-๑๕ นาที รวมทุกงานไม่เกิน ๑ ชั่วโมง โดยให้ผู้แทนกลุ่มจับฉลาก เพื่อจะได้ทราบว่า จะเริ่มงานฐานใดก่อน แล้วไปทำงานฐานต่อไปตามลำดับจนครบทุกฐาน แต่ละฐานจะมีครูประจำคอยประเมินผล ฐานคือสถานที่รวมของนักเรียนกลุ่มหนึ่งๆ ที่กำหนดให้ ซึ่งห่างกัน

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นี้ ครูควรคิดหรือดัดแปลงได้ตามความเหมาะสม

กิจกรรมฐานที่ ๑ ให้นักเรียนฟังบทความจากแถบบันทึกเสียง แล้วช่วยกันตอบคำถามที่ให้ไว้ (ใช้เอกสารหมายเลข ๔)

กิจกรรมฐานนี้ มุ่งให้นักเรียนฝึกการฟังเพิ่มความเข้าใจที่ถ่อง

กิจกรรมฐานที่ ๒ ฐานนี้มีบทสนทนาโต้ตอบระหว่างคนสองคนอยู่ ๑๕ บท บทหนึ่งมี ๒ ฉับให้นักเรียนจับคู่กัน คู่แรกหยิบบทสนทนา ๑ บท แล้วพูดตามบทสนทนาให้ชัดเจนด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงที่เหมาะสมกับความหมาย ค่อยๆ ทำ เช่นเดียวกันทีละคู่ จนครบ ครูประจำฐานให้คะแนน หากนักเรียนคู่ใดพูดไม่ชัด ก็ให้พูดใหม่อีก ๑ ครั้ง (ใช้เอกสารหมายเลข ๕)

กิจกรรมนี้มุ่งฝึกให้นักเรียนพูดได้ชัดเจน ใช้ น้ำเสียงและจังหวะเหมาะสม

กิจกรรมฐานที่ ๓

ให้นักเรียนเล่าเรื่องจากภาพต่อกัน คนละ ๑-๒ ประโยค ให้มีเนื้อความต่อเชื่อมเป็นเรื่องเดียวกัน ครูเตรียมภาพขนาดใหญ่ ที่นักเรียนในกลุ่มจะเห็นได้ทั่วถึงมา ๑ ภาพ ควรให้เป็นภาพที่ช่วยให้นักเรียนผูกเป็นเรื่องราว และใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนใช้จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน ใช้ถ้อยคำภาษาแต่งเรื่องให้เป็นเรื่องราวที่ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน และส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมฐานที่ ๔

ให้นักเรียนช่วยกันใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการแต่งบทประพันธ์เกี่ยวกับชนชาตินอกจากแต่งได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์แล้ว ควรมีเนื้อความสัมพันธ์กัน กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแต่งคำประพันธ์

กิจกรรมฐานที่ ๕

ให้เล่นอีดักทีละคน จนครบทุกคน โดยเริ่มต้นดังนี้

๑. ให้แต่ละคนพับกระดาษ กว้างประมาณ ๕ ซม. ยาว ๖ ซม. ที่เตรียมไว้ ให้จับมุมกระดาษ ๒ มาทางด้านสั้นเข้าไปให้ซ้อนกัน จะปรากฏเป็นกันแหลม สังเกตปลายด้านสั้นอีกด้านหนึ่งจะโค้งน้อยๆ คล้ายบั้งก็

๒. ชีดวงกลมที่พื้นราบ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๘ นิ้ว

๓. ทอดเมล็ดมะขาม หรือน้อยหน้า ๕๐ เมล็ด ลงในวงกลมนั้น ถ้าทอดแล้วเมล็ดใดเมล็ดหนึ่งกระเด็นออกนอกวงกลม หรือวางอยู่บนเส้นวงกลม เรียกกันว่า “ตาย” (เล่นต่อไปไม่ได้)

๔. ถ้าทอดแล้วไม่ตาย ให้ลงมือตักเมล็ดที่ทอดแล้วนั้นด้วยกระดาษที่พับไว้ที่ละเมล็ด โดยไม่ให้ถูกเมล็ดอื่น ถ้าถูกถือว่าตาย ต้องเปลี่ยนให้คนต่อไป ตักไปเรื่อยๆ จนหมดหรือจน “ตาย” แล้วจดไว้ว่าตักได้ที่เมล็ด

๕. คนต่อไปก็เริ่มเล่นเช่นเดียวกันจนครบทุกคน แล้วรวมจำนวนเมล็ดที่ทุกคนตักได้เป็นผลงานร่วมกัน

กิจกรรมนี้มุ่งให้นักเรียนอ่านคำอธิบายแล้วปฏิบัติตามได้ ครูต้องไม่ทำให้ดูก่อน

ตัวอย่างการถ่ายทอดบทกวีด้วยเพลง
บทกวีที่เป็นคำกลอน ถ่ายทอดด้วยเพลงไทยเดิมได้ทุกบท

ตัวอย่าง

ทำนองโยสลัม

ขอยกเรื่องเทพินรินทรราช
อันอาการเครื่องประดับสำหรับทรง
ที่เม็ดใหญ่คนระบือเล่าลือเลื่อง
ใส่สายสร้อยห้อยพระศอลออเพรา
ริมพระกรรณเสียบใส่ดอกไม้เพชร
ระย้าย้อยพริ้วพรายยาวลงมา

เถลิงอาสน์ออกแขกเมืองเรื่องระหง
ทั้งพระองค์แต่ล้วนเพชรเม็ดไม่เบา
แลประเทืองเรื่องรองทองเนื้อแก้ว
ช่างงามเงาย้อยหยาดเพียงบาดตา
ดูรัตตรีจพวรรณรายทั้งซ้ายขวา
ถึงอังสาฉลององค์นั้นทรงดำ

จากนิราศลอนดอน

ท ๖๐๕

ทำนองนาคราชชั้นเดียว

ทำดีไปเลือกวัน
แต่ผูกไมตรีไป
ทำคุณอดหนุนใน
ไว้ศัตรูปองมล้าง

เพราะทำความดีทั่วไป

ผู้ใด ใดเฮย
รอบข้าง
การชอบ ธรรมนา
กลับช่องสรรเสริญ

จากโคลงสุภาษิตนฤทมนาคาร

ท ๕๐๔

ทำนองมหาฤกษ์

เห็นห่างโมหะร้อน
สละส่อเสียดมารษา
คำหยาบจาบจ้วงอา-
ไปหมิ่นนินทาป้าย

เพราะไม่ได้พูดร้ายต่อใครเลย

ริษยา
ใส่ร้าย
ฆาตขู่ เข็ญเฮย
โทษให้ผู้ใด

จากโคลงสุภาษิตนฤทมนาคาร

ท ๕๐๔

ทำนองพม่าอาโก

พระมหาอุปราชายกทัพเข้าเมืองกาญจนบุรี

มาเดี่ยวเปลี่ยววอกอ้า
 สถิตอยู่แอ้งคูดู
 พิศโพนพฤกษ์พบุ
 พलगคหนึ่งนุชน้อย

อายุสุ
 ละห้อย
 บานเบิก ใจนา
 แน่งเนื่อนวลสงวน

จากลิลิตตะเลงพ่าย

ท ๕๐๔

ทำนองช้างประสานงา

ยุทธหัตถี และชัยชนะของไทย

อุรารานร้าวยแยก
 เอนพระองค์ลงทบ
 เหนือคอคชชอนชบ
 วายชีวาทม์สุดสิ้น

ยลสยบ
 ท้าวดิน
 ลังเวช
 ลูฟ้าเสวยสวรรค

จากลิลิตตะเลงพ่าย

ท ๕๐๔

ทำนองสากล

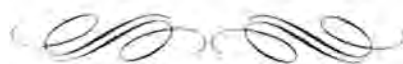
สยามานุสสติ

ใครรานใครรุกตัว
 ไทยรบจนสุดใจ
 เสียเนื้อเลือดหลังไหล
 เสียชีพไปเสียสิ้น
 หากสยามยังอยู่ยั้ง
 เราก้เหมือนอยู่คง
 หากสยามพินาศลง
 เราก้เหมือนมอดม้วย

แดนไทย
 ขาดดิน
 ยอมสละ สิ้นแล
 ชื่อก้องเกียรติงาม
 ยืนยง
 ชีพด้วย
 ไทยอยู่ ได้ฤ
 หมดสิ้นสกุลไทย

รัชกาลที่ ๖

ทำนองโดย นาย ถาวรบุตร

กระท่อมน้อยริมน้ำ

บทละครเรื่องนี้เป็นละครคำกลอนเรื่องสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตอนเสด็จตรวจดูแลทุกข์ สุข ของราษฎรในยามสงบ ซึ่งเป็นตอนหนึ่งจากหนังสือเรื่อง “กฤษฎาภินิหารอันบดบังมิได้” ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แปลพระราชพงศาวดารที่แต่งโดยฝรั่งเศสชาวฮอลันดาชื่อเยเรเมียส ฟอนฟลิต แต่กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้เคยทรงเรียกชื่อฝรั่งคนนี้ว่า วัน วลิต ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ จึงเรียกว่า วัน วลิตด้วย และได้วิจารณ์ไว้ว่า.....

“วัน วลิตคงจะได้ฟังเรื่องนี้จากคำคนบอกเล่า แต่ก็เห็นว่าสำคัญถึงขนาดต้องจดลงไว้ทั้งเรื่อง ซึ่งก็น่าชอบใจวัน วลิตเพราะได้ทำให้เราได้แลเห็นน้ำพระราชหฤทัยของพระนเรศวรเป็นเจ้าทั้งสามด้าน ด้านหนึ่งนั้นเป็นพระราชหฤทัยของวีรกษัตริย์ผู้เจียบขาดเคร่งในระเบียบวินัย มิได้ทรงย่อหย่อนที่จะลงพระราชอาญาแก่ผู้ที่ขาดวินัย หรือทำผิดพระราชกำหนดกฎหมาย ทรงกระทำพระองค์ให้เป็นที่เกรงขามเป็นที่สุดแก่คนทั้งในและนอกพระราชอาณาจักร อันเป็นทางเดียวที่จะกอบกู้และรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติ ตลอดจนความสงบสุขและความสามัคคีในบ้านเมือง อีกด้านหนึ่งนั้นทรงเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น โปรดฯ ให้ฝรั่งเข้าเฝ้าฯ ตามแบบอย่างธรรมเนียมของตน ทรงเป็นผู้รอบรู้ในเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ ทอดพระเนตรเห็นความสำคัญของสิ่งที่ควรจะเห็น คืออำนาจและความเจริญของประเทศต่างๆ ในยุโรปสมัยนั้นถึงกับทรงพระราชดำริให้ส่งคณะราชทูตไทยไปเจริญทางพระราชไมตรีในยุโรป เป็นวิเทโศบายที่นำหน้าชาติอื่นๆ ในเอเชียในสมัยเดียวกัน อีกด้านหนึ่งที่สำคัญยิ่งก็คือน้ำพระราชหฤทัยอันเปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณาต่อผู้ยากไร้ ดังเรื่องที่ วัน วลิตได้เล่าไว้ ซึ่งจะต้องครอบคลุมไปถึงผู้ยากไร้อีกเป็นจำนวนมากมายในพระราชอาณาจักร.....”

ฉากที่ ๑

(บรรยาย)

เมื่อสมเด็จพระ	พระนเรศวร	ขึ้นครองราชย์
ประชาชาติ	ก็สันติสุข	ทุกหัวระแหง
ทำไร่นา	หากินได้	ไม่ต้องระวาง
ว่าใครจะกล้า	มายุทธแย้ง	แย่งแผ่นดิน
ด้วยพระยศ	ยุทธเดช	ทุกเทศรู้

	ศึกศัตรู	ยिनพระนาม	ก็คร่ำมสิน
	เคี้ยวขุนนาง	เครื่องวินัย	ไม่ราคิน
	สอดส่องราษฎร	ให้อยู่กิน	กันสุขสบาย
	แม่ไกลไกล	ถิ่นไหนมี	ราษฎรอยู่
	เสด็จตรวจ	สำรวจรู้	ไม่เหนียวหน่าย
	พายุกกล้า	ฝนฟ้ากระหน่ำ	ตราพระกาย
(ฝนตกหนักแล้วซาลง)	พระปราบร้าย	โจดจล	จนระบือ (บันลือ)
	(พระนเรศวรเสด็จลงเรือแล้วพายเข้าถึงฝั่งตรงกระท่อมน้อย		ฝนยังไม่ขาดเม็ดดีเสด็จ
	ขึ้นจากเรือแล้วทรงก้าวขึ้นบันได)		
(แม่เฒ่า)	เอ๊ะเสียงใคร	ขึ้นบันได	มาดั่งลัน
	โอ! พ่อฉัน	พ่อฉัน!	กลับมาหรือ
	ฉันลูกแม่	ลูกมาแล้ว	แก้วแม่ฤ (ฮือ) (เสียงร้องไห้)
(พระนเรศวร)	อย่าเรียกชื่อ	เพื่อเจอ	ละเมอไป
	ดูดีดีให้เต็มตา	ว่าใครแน่?	
(แม่เฒ่า)	ไม่ใช่ฉัน	ลูกแม่	แล้วใครไหน?
	โถ! เปียกฝน	มาทั้งตัว	มัวช้าโย
	เข้าข้างใน	ไปปลัดผ้า	อย่าช้าที
(พระนเรศวร)	บอกว่าช้า	ไม่ใช่, ไม่ใช่!	(ดึงผ้าคลุมเศียรออก)
(แม่เฒ่า)		ว้าย! คุณพระ	
	งั้นพ่อจะ	มาหลบฝน	หรือปลันกันนี้!
	แม่ขัดสน	เงินทอง	จนของดี
	ที่พอมี	ก็ปลาร้า	และปลาเกลือ
(พระนเรศวร)	ปลาร้าปลาเกลือ	ช้าไม่เอา	จะเอาสุรา
(แม่เฒ่า)	อย่าพูดดัง		
(พระนเรศวร)	งั้นเหล้ายา		
(แม่เฒ่า)		(ฮือ) ว่าไม่เชื่อ	
(พระนเรศวร)	พูดดังๆ	ให้ฟังชัด	ไม่คลุมเครือ
(แม่เฒ่า)	ชัดจนเหลือ	ที่จะฟัง	ยังเสียที
	ไม่รู้รี	เจ้าอยู่หัว	ท่านเสด็จ
	ทรงเตร่เตร็ด	ตรวจการ	แถวนี้
	ในยามดึก	อีกทีก็ไป	

(พระนเรศวร)	เป็นโรมี			
(แม่เฒ่า)	(ถ้า) เสียงดังโทะษ	ถึงซีวี	(ก็)	สุดที่กรรม
(แม่เฒ่า)	ก็เสียงดัง	ผิดสังเกต		เหมือนเหตุใหญ่
(พระนเรศวร)	ถ้าถึง(พระ)กรรม	โทะษภัย		อาจกรายกล้า
(เสียงดังขึ้น)	ที่ต่องโทะษ	ล้วนทุจริต		ผิดศีลธรรม
(แม่เฒ่าทรุดตัวลง)	ข้าไม่ผิด	จะจงจำ		ก็ตามใจ
	โธ่ลูกเอ๋ย	อย่าได้เอ๋ย		คำอย่างนั้น
	พระคือเทพ	ที่สวรรค		ประทานให้
	มาปราบทุกข์	ยุคเข็ญ	(จน)	ได้เป็นไทย
	ตัดจัญไร	คนดีเลี้ยง		
(พระนเรศวรพูดตั้งหนักแน่น)				อย่างเที่ยงธรรม!
(แม่เฒ่าสะดุ้งตบอก)	โธ่เอ๋ยโธ่	ยิ่งว่า		เหมือนยิ่งยุ
	มูทะลุ	มาแต่ไหน		ใคร่ขอถาม
	ไปเสียเถิด	ขึ้นอยู่แม่	(จะ)	พลอยเกิดความ
(พระนเรศวร)	ให้เหล่าสิ	(แล้ว) จะไปตาม		ที่ต้องการ
(แม่เฒ่าเสียงอ่อน)	ลูกเอ๋ย	หน้านี้		เข้าพรรษา
	จะซื้อหา	ยอมไม่ได้		ทุกร้านย่าน
	เจ้าอยู่หัว	ท่านให้งด		สุราบาล
	ตลอดกาล	เข้าพรรษา		อย่าดื่มเลย
(พระนเรศวร)	ข้าเปียกฝน	จนหนาวนัก		อยากดื่มเหล้า
	เพียงนิดหน่อย	ไม่ถึงเมา (ดอก)		แม่เฒ่าเอ๋ย
(แม่เฒ่า)	สิ่งใดเจ้า-	อยู่หัวห้าม		อย่าก้าเกย
	อยู่เฉยๆ	เถอะจะหา		ผ้าผลัดให้
(แม่เฒ่าเข้าไปหยิบเสื้อผ้าของลูกชายออกมาส่งให้)				
(พระนเรศวร)	เสื้อของใคร			
(แม่เฒ่า)		เอาไปผลัด		ให้คลายหนาว
	ที่เปียกชุ่ม	ซักตากราว		แห้งแล้วใส่ (ให้แห้งได้)
(พระนเรศวรรับผ้าเดินเข้าข้างในเปลี่ยนชุดใหม่ออกมา)				
	ค่อยยังชั่ว	ข้างทำชอบ		ข้าขอบใจ
(แม่เฒ่ามองแล้วรำพึง)				
	ข้างกระไร	คล้ายลูกเรา		ตัวเท่าๆ กัน

(พระนเรศวร)	ผลัดผ้าแล้ว เหล้ามีเก็บ	หนาวประทัง ไว้ถ้าให้	แต่ยังเหน็บ จิบคลายครั้น
(แม่เฒ่า)	เหล้าอะไร	ใครจะมี	ที่ไหนกัน
(พระนเรศวร)	ก็แอบไว้	ในไหนนั่น (ชี้มือ)	
(แม่เฒ่าเอามือทาบอกตักใจ)			อนิจจา!
	ช่างสรลอด	สอดหา	ดาดีแท้
	เหล้าไหน	เก็บไว้แต่	ก่อนพรรษา
	นานกาล	รอวัน	ผันกลับมา
	หากให้ดื่ม	ขอสัญญา	อย่าบอกใคร
(พระนเรศวร)	ข้าสัญญา	กับใครใคร	จะไม่บอก
(แม่เฒ่า)	ต้องไม่เกิน	สองจอกพอ	
(พระนเรศวร)			พอกก็ได้ (กี่ย่อมได้)
(แม่เฒ่ารินเหล้าให้พระนเรศวร ทรงดื่มไป ๒ จอก)			
(พระนเรศวร)	เพียงสองจอก	ข้าก็ปลื้ม	เหมือนดื่มใจ
	ที่หนาวใน	กลายเป็นอ่อน	คุณอนันต์
(แม่เฒ่าไปเอาเสื่อ หมอนมาปูให้)	ดื่มเหล้าแล้ว อย่าเพอร์ริบ	พักนอน ไปเลยพ่อ	ก่อนสักงีบ รอไก่อ้น
	ดื่กบ้านนอก	เขาไม่ออก	ไปไหนกัน
	ขึ้นผลุนผลัน	เขาเห็นผิด	คิดว่าโจร
(พระนเรศวรตรัส เบาลง)	นี่อย่างไร	เชื่อว่าข้า	นั้นมาดี
	จึงปราณี	ให้พึ่งพัก	ไม่หักโค่น
(แม่เฒ่า)	พอว่าง่าย	พูดไม่ดัง	ฟังอ่อนโยน
	รูปนี้ไซ้ไร	ไม่ใช่โจร	ดอกคนดี
	อีกอย่างหนึ่ง	ก็ละม้าย	คล้ายพ่อผัน
	ลูกแม่ฉัน	ไปรบทัพ	ไม่กลับที่
	เพื่อนกลับมา	ว่าไม่ตาย	วายชีวี
(แม่เฒ่าเสียงเครือ)	(จึง) เชื่อว่ามี	สักวัน	ผันกลับมา (สะอื้น)
(พระนเรศวรรำพึง)	น่าสงสาร	แม่เฒ่า	
(แม่เฒ่า)			เฝ้าคอยลูก
	แม่หวังปลูก	ให้บวชเรียน	เพียรพรรษา
	ไต่จรจิ้ว	พร้อมสรรพ	เครื่องบรรพชา

	แม่เพียรหา	กว่าจะครบ	จบสามปี
(พระนเรศวร)	ไต่รถจิ๋ว	บาตรที่แอบ	ไว้ในห้อง
	ล้วนเป็นของ	คอยจะบวช	ลูกหรือนี้
(แม่เฒ่า)	ใช่ ใช่แล้ว	แม่เฝ้าคอย	ทุกนาที (จนทุกวันนี้)
(พระนเรศวร)	ถ้าสู้ศึก	สิ้นชีวี	
(แม่เฒ่า)		อย่า! อย่า!	ว่าเป็นกลาง
	เขาสัญญา	ว่ากลับมา	จะบวชใหม่
	เพราะวันจะไป	โกนหัวพร้อม	แล้วทุกอย่าง
	พลันเกิดศึก	ระดมพล	คราวชนช้าง
	บวชจึงค้าง	เพราะนาคนั้น	พลันเปลี่ยนใจ
	เห็นพรรคพวก	เพื่อนพ้อง	ต้องออกรบ
	ว่าจะหลบ	ได้ผ้าเหลือง	อย่างไรได้
	ขอไปสู้	ให้สมแค้น	เพื่อแดนไทย
	อุปัชฌาย์	ห้ามเท่าไร	ก็ไม่ฟัง
	เถียงว่าชาติ	เอกราช	ต้องมีก่อน
	ศาสนา	จะบวร	นั้นภายหลัง
	ถ้าชาติล่ม	วัดระเน	พระเชษฐ
	คนพวกเรา	ก็หมดหวัง	จะเป็นไทย
	บัดนี้ชาติ	ศาสนกษัตริย์	ก็ยืนอยู่
	แต่ลูกแม่	นั้นไม่รู้	ไปอยู่ไหน
	ให้แม่คอย	คอยนาน	สักเท่าไร
	แม่ (จึง) จะได้	เกาะผ้าเหลือง	ไปเมืองแมน
(พระนเรศวร)	พม่ามาผลาญ	ลูกแม่หาญ	ไปรบสู้
	บ้านเมืองเรา	จึงยังอยู่	เป็นปีกแผ่น
	หากไม่สู้	ศัตรูผยอง	ครอบครองแดน
(แม่เฒ่า)	คงคับแค้น	เหมือนเราไทย	ตายทั้งเป็น
(พระนเรศวรรำพึง)	ถ้าแม่ไทย	จิตใจ	อย่างนี้หมด
	อนาคต	ชนชาติไทย	จะสูงเด่น
	จะปกครอง	ดูแล	ไม่ยากเย็น
	เพราะแม่เลี้ยง	ให้ลูกเป็น	พลเมืองดี
	สงสารแม่	ที่เสียลูก	เลือดในอก

	เพื่อป้องกัน เกิดมาแล้ว ช้าหรือเร็ว พูดกันนาน	แผ่นดินไหว ต้องตายตาม ตายให้ดี ยังไม่รู้	ให้คงที่ กรรมที่มี คนเกิดทุน แม่ชื่อ..... แผ้ว!
(แม่เฒ่า) (พระนเรศวร)	ไม่ว่าลูก (ผัน) กุศลกรรม จะเกือกุล ดีกมากแล้ว ช้าจะกลับ	กลับมาแล้ว ที่เขาทำ แม่สุขสรรพ ไปพักผ่อน	หรือดับสูญ นั้นมากมุล เห็นทันตา นอนให้หลับ
(แม่เฒ่า)	จวนรุ่งแจ้ง ลงเอนหลัง	ยังไม่แห้ง ผ้าแห้ง สักเวลา	เลยเสื้อผ้า จึงไคลคลา
(พระนเรศวร)	ขอให้แม่ และปลื้มใจ เลี้ยงลูกไทย ช่วยชาติศาสน-	นอนหลับ ว่าแม่นี่ ได้ดี นาพัน	อย่ากังวล แล้วฝันดี มีกุศล เป็นวีรชน ภยันตราย

สมเด็จพระนเรศวรประคองแม่เฒ่าให้เดินเข้าข้างในห้อง แล้วพระองค์ก็เสด็จออกมา
ประทับเอนพระปฤษฎางค์ลงกับเสื่อที่แม่เฒ่าปูไว้ให้พร้อมพระเชนย ไฟหรือลง ดนตรีบรรเลง
เพลง นานอีก ๒ นาที เสด็จลุกขึ้นจากที่บรรทม ย่องพระบาทแผ่วเบาไปที่ราวตากผ้า ทรง
เก็บพระภูษาและฉลององค์ที่แม่เฒ่าซักตากไว้ แล้วทรงพระดำเนินลงบันไดไปทรงเรือเล็กที่
ริมน้ำ เสด็จตรงไปยังเรือทหารมหาดเล็กที่จอดรับเสด็จอยู่

ดับไฟปิดฉาก

ฉากที่ ๒

เป็นฉากบนฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกระท่อมแม่เฒ่าแผ้ว มีกลุ่มคน ๖-๗ คน ยืนดู
เรือพระที่นั่งกำลังพายมาลงแม่น้ำ

(นางแหวน)	ดูโน่นแน่ะ	เรือหลวง	สวยดีนะ
(นายบุญธรรม)	คงเป็นพระ	นเรศวร	เสด็จ-

(ลุงอ๋า)			-ไม่ใช่
(นางแหวน)	บนบัลลังก์	นั่นไม่มี-	เจ้าองค์ใด
(นายบุญธรรม)	งั้นพลพาย	เหตุไหน	พร้อมเพียบเลย
	ดูซิดู	เหหัวเรือ	มาฝั่งนี้
	เฮ้ย! ทำมัน	ไม่เข้าที	เสียแล้ว (ละ) เว้ย
	เรื่องเจ้า	เรื่องนาย	ข้าไม่เคย
(ลุงอ๋า)	ต้องหมอบเฝ้า	หน้าอย่าเงย	เมื่อเอ่ยวจี
	เรือลำนี้	เขาเรียกว่า	เรือกัญญา
	เป็นนาวา	ในตำแหน่ง	มเหสี
	อีกตำแหน่ง	พระราช-	ชนนี้
(นางแหวน)	ลุงรู้ดี ?		
(ลุงอ๋า)		ก็ลุงเคย	เป็นพลพาย
(นายบุญธรรม)	แต่ทำไม	บัลลังก์	จึงว่างเปล่า
	ไม่มีเจ้า	มีแต่ไพร่	พลพายหลาย
(นางแหวน)	ใกล้เข้ามา	แล้วเห็นดี	มีหญิงชาย
(นางบุญมา) (ชี้มือ)	จอดพี่ชาย-	ตลิ่งล่าง	ฝั่งนี้ (แล้ว) ละ

(ทหารมหาดเล็กเดินขึ้นตลิ่งมาพร้อมกับนางข้าหลวงเชิญพานผ้า ๒ คน และผู้ติดตาม

อีก ๑ คน)

(บุญธรรม)	นั่นคงเป็น	มหาดเล็ก	เดินขึ้นมา
(นางแหวน)	ลุงอ๋า-รีบ	ไปรับหน้า	หน่อยเถอะนะ

(กลุ่มของทหารมหาดเล็กเดินเข้ามาใกล้หันไปถามนางแหวน)

(มหาดเล็ก)	นี่กระท่อม	แม่แพ้ว	ใช่ไหมจ๊ะ
(นางแหวน)	ใช่เจ้าคะ	ธุระท่าน	เรื่องอันใด
(มหาดเล็ก)	มีพระราช-	บัญชา	ให้มารับ
(นางแหวน) (ว้าย)	ให้มาจับ	ด้วยเรื่องเล็ก	หรือเรื่องใหญ่
(นายบุญธรรม)	แกเป็นม่าย	ใจเที่ยง	ไม่เกี่ยงใคร
(ลุงอ๋า)	โน่นอย่างไร	แกเดินออก	มานอกชาน

(ทหารมหาดเล็กและคณะเดินไปขึ้นบันไดกระท่อมแม่แพ้ว)

เข้าทักถามแม่แพ้วซึ่งยืนตะลึงหน้าตื้นอยู่กลางนอกชาน

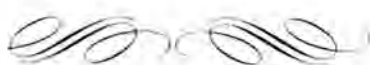
(มหาดเล็ก)	แม่ชื่อแพ้ว	ใช่ไหม
------------	-------------	--------

(แม่เฒ่า)			ไซ้แล้วจะ
	มีธุระ	อะไร-	
(มหาดเล็ก)		-มี	พระบรรหาร
	ให้มารับ	ตัวแม่ไป	
(แม่เฒ่า) (ตกใจกลัวตัวสั้น)			ไม่ได้การ
	เข้าสาบาน	ไม่เคยทำ	กรรมชั่วใด
(รำพึงกับตัวเอง)	คงจะเป็น	ดึกตื่น	เมื่อคืนนี้
	เราปรานี	หนุ่มซิ่งซัง	เสียงดังใหญ่
	ให้ผลัดผ้า	ให้พักนอน	ก่อนจะไป
	ให้ตีมสุรา	เอ๊ยไม่ใช่!	ไม่ควรร ไม่ควร!
			(ร้องให้ปิดปาก)
(มหาดเล็ก)	หนุ่มซิ่งซัง	เสียงดัง	เมื่อคืนนี้
	พระคือ	เจ้าซีวี	นเรศวร (แม่เฒ่าสะดุ้ง)
	ที่แม่ถวาย	เอื้ออารี	มีทั้งมวล
	ทุกสิ่งล้วน	ตริ่งพระทัย	ไม่ลืมเลื่อน
	รับสั่งว่า	เมื่อคืนคำ	ถึงยามยาก
	แม่ออกปาก	เรียกเป็นลูก	ทุกข์คลายเคลื่อน
	(จึง) โปรดให้มา	รับแม่	อย่าแซ่เขื่อน
	ให้จากเรือน	ไปอยู่วัง	นั่งกินบุญ
(แม่เฒ่า)	โปรดเถอะพ่อ	อย่าล้อเล่น	เห็นตลก
(มหาดเล็ก)	เป็นความจริง-		
(แม่เฒ่า)		-อย่าวนวก	ให้วายุ่น
	เข้าจนยาก	หากมีโทษ	โปรดการุณ
	รอทำบุญ	บวชลูกก่อน	ค่อยรับกรรม
(มหาดเล็ก)	พระรับสั่ง	ให้พาตัว	ไปให้ได้
(แม่เฒ่า) (โธ่)	บาปอะไร	จึงได้ยาก	ถลาถล่ำ
	ขอท่านโปรด	เมตตา	อย่าใจดำ
	อย่าได้นำ	เข้าไป	ในวังเลย
	ไปทูลว่า	ข้างนงก	ตกใจกลัว
	อกระรัว	สั้นสะท้าน	สว่างไสว
	จนตัวตาย	ถวายชีวัง	เป็นสังเวท

(มหาดเล็ก)	เพื่อชดเชย เหตุที่พา เจ้าชีวิต พระทรงเห็น ของแม่ไทย ให้รับตัว (หันไปพูดกับนางข้าหลวงที่เชิญพานผ้าเครื่องแต่งตัว) ช่วยแต่งตัว (แม่เฒ่าลูกหนีจะลงจากเรือน)	ที่ทำพิธี ตัวไป เห็นความดี ความลำบาก ที่สูญลูก ไปอยู่วัง ให้เอี่ยมอ่อง	ผิดปลั่งไป มิใช่ผิด อันยิ่งใหญ่ และยากไร้ ในสงคราม หวังยกย่อง อล่องอร่าม
(มหาดเล็ก)	จะไปไหน		
(แม่เฒ่า)		ขอไปหา	หลวงตาพราหมณ์
(มหาดเล็ก)	ทำไม		
(แม่เฒ่า)	ให้ช่วย	คติความ	ยามอัปจน
(มหาดเล็ก)	พุทโธเอ๋ย เสียเวลา	พูดเท่าไร น่าเบื่อ	ก็ไม่เชื่อ ต้องดิ้อตัน
(พูดกับนางข้าหลวง)	ช่วยกันปล้ำ อุ้มลงเรือ	เปลี่ยนเสื้อผ้า ให้นั่งบน	สองสามคน บัลลังก์ก็ัญญา

นางข้าหลวง ๒-๓ คน ช่วยกันจับเปลี่ยนเสื้อผ้าโดยรูดหลังไปข้างใน แล้วกลับออกมาในเสื้อผ้าชุดใหม่ ขณะที่เข้าไปข้างในให้ทำเสียงพูดทั้งปლობทั้งขู่ เสียงขอร้อง ฯลฯ (ดนตรีทำเพลง) ทั้งหมดพากันลงเรือ...

นาวางามสง่าทอง	ชลธี
เสริมสังข์ศักดิ์ชนนี	ฟ่องฟ้า
กัญญา ร่มรังสี	แสงส่อง
พร้อมพรั่งพายไธ้ฮ้ำ	พรั่งพร้อมพลพาย
กัญญาโสภาบัง	ร่มบังลึงก์เรือกัญญา
เรือทรงอัครชานา	เรือศักดิ์ดาพระชนนี
เรือวเรือลอยเล่นลำ	หัวเรื่อนำแหวกวารี
ฝอยฟองฟองนที	ฝีพายจ้วงจำเริญดา (เห่.....)

**บทการแสดง “เพลงฉ่อยทรงเครื่อง” จาก วรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน
ตอน ศรีมาลา สร้อยฟ้า ละเลงขนมเบื้อง**

บทสนทนาเกริ่น

- ช. นี่พวกเราจะไปเที่ยวกันวันนี้ละ เราจะไม่แวะชวนพวกเพื่อนๆ ผู้หญิงเขาไปด้วยหรือ
- ช. ชวนซิ พุทโธ่ ไม่น่าถามเลยไปกันไกลันๆ เกลี้ยงๆ ไม่มีสีเขียว สีแดงเดินไปด้วย มันก็ไม่สดใส ซาบซู่ชะชิต
- ช. งั้นก็แวะซิ ถึงแล้วนี่ หอพักแม่วารีนี้ไง ฉันที้แหละจะเข้าไปเรียกเอง
- ช. สมัยนี้ใครๆ เขาร้องเรียกกันแล้ว เขาใช้เทคโนโลยีกันแล้ว กริ่งไฟฟ้าไงล่ะ
- ช. ไหนละกริ่ง ไม่เห็นมีเลยวะหอพักแม่วารีนี้ ทำไมไม่ติดกริ่งติดออกด
- ช. งั้นก็ร้องเรียก เอาเหอะมัวชักช้า คนดูเขาคอยฟัง เตียวเขากลับกันหมด ก็จะไม่เหลือแต่ทหารม้า (ช่วยกันยุ)
- ช. เรียกเป็นเพลงเลยรี
- ช. งั้นซิ
- ช. หางเครื่องเตรียมตัวให้ดีนะ
- พอถึงกลางเดือนสิบเอ็ด พระก็เสร็จศึก (ซ้ำ ๒ ครั้ง)
แอะๆ ว่าให้มันดีๆ ทำไมไปเที่ยวกับพระกับเจ้า จะพากันบาปชะแล้วซิพอ
เพลงอย่างนี้ใช้ได้รี
ฟังแล้วเฉยๆ ฮี เตียวพ่อไม่ร้องเลย ใครว่าเก่งก็ว่าไป
- ช. งอนชะด้วย ก็มันจริง ๆ นี่นา มีอย่างรีขึ้นต้นก็พระเสร็จศึก พระไปรบไปลากับใครเขาด้วย
- ช. พระเสร็จศึกหมายถึงว่าเสร็จศึกแล้วคือออกพรรษาแล้ว เขาก็สึกกันได้ไม่ใช่ไปรบศึก หูไม่ลึกชะเลย
- ช. เอาว่าต่อไป
- ช. พอพ้นกลางเดือนสิบเอ็ดก็เสร็จศึก เป็นขมราวาส แล้วก็นึกถึงโลกีย์
- ช. อย่าเลยเตียวก่อนๆ ไอ้ที่จริง เราก้ยังไม่ไต่บวชเรียนกันสักหน่อย ทำไมถึงว่าอย่างนั้นนะ ไม่เหมาะกะสภาพความเป็นจริงของพวกเราเลยว่ามี
- ช. เอ้า...ก็เพลงฉ่อย วัฒนธรรมพื้นบ้านเก่าแก่นี้เนนา คนรุ่นใหม่อย่างเราใครเขาร้องกันแล้วเราก้ต้องร้องให้เหมือนคนเก่าๆ ซิ จึงจะเรียกว่าอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน
- ช. ไม่เอาล่ะ ไม่สนุก มันต้องเอาของเก่ามาปรับปรุงใหม่ ไม่งั้นใครเขาจะรู้เรื่องล่ะ เอาอย่างประยุกต์เถอะ

- ช. เอาอีกเอางั้นขึ้นใหม่
 ช. แต่อย่าลืมนะ ต้องไหว้ครูก่อน จะใหม่เก่าอย่างไรก็ตามใจเถอะอันนี้สำมะคัญ
 ช. เอ้าไหว้ก็ไหว้

ไหว้ครู

- จะขอนบนิ้วขึ้นวันทา
 พระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์
 ระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์
 ครูกลอนครูเพลงนักเลงร้อง
 อีกทั้งครูเพลงยาวครึ่งกรุงศรี
 อย่าให้ติดให้ขัดให้ขัดคำตามทำนอง
- ช. พอเรียนจบภาคต้นทุกคนก็เริ่งรีน
 ขาวว่างานสวนอัมพรเขาใหญ่โตมโหฬาร
 เขาว่าไปงานหนเดียวเหมือนได้เที่ยวทุกประเทศ
 สารพัดจัดแสดงทั้งกลางแจ้งในร่ม
 งานเขาดีเขาดังแม่ร้อยซึ่งอยู่ไหน
- ญ. ได้ยินเสียงใครหนามาตะโกนกู่
 จำจะแฉ่มประตูดูก็ให้แน่
 กริ่งไฟฟ้าข้างประตูหรือก็กดไม่เป็น
 หากเป็นพวกวัยสะรุ่นจอมเซ่อ
 ถ้าเป็นสุภาพบุรุษครูพระนคร
- ช. โอ้แม่บ้านบุรีดอกสิเหลือง
 กริ่งออกของแม่วารีนีมันเห็นยาก
 จะว่าเซ่อก็ยอมเซ่อเพราะมีวแต่เหม่อมองรอด
 ที่ตั้งใจมาเชิญชวนแม่หน่านวลไปเที่ยว
 ถ้าตกลงปลงใจจะได้ไปกันเดี๋ยวนี
- ญ. ฟังคำเชิญชวนให้มวนปวด
 ชวนปู้บให้ไปบับรับค่าง่ายๆ
 ประเภทมีการศึกษาแต่ปัญญาอ่อน
 มีจนก็ไม่ว่าอาชีพรักไม่เกี่ยง
- ต่างรูปห้าเทียนห้าดอกไม้
 เทพไท่ทุกองค์ก็จะขอไหว้
 ที่ท่านสอนเขียนสอนอ่านหนังสือไทย
 ครูเพลงเทพทองครึ่งสุโขทัย
 จะเล่นเพลงกันวันนี้ขอให้เสียงใส
 ให้พ่อแม่พี่น้องชอบใจ
 หน้าแซมบานขึ้นรีนก็ฤดี
 การท่องเที่ยวเขาจัดงานประจำปี
 เพราะเขามีแต่สิ่งพิเศษๆ ทุกถิ่นที่
 ของกินของดื่มของชมก็มากมี
 หลบเงียบอยู่ทำไมนะแม่วารีจ
 ปนกับเสียงอีจู่หางดอก
 ว่าคนหนุ่มหรือคนแก่จากบ้านนอก
 หรือว่ามองไม่เห็นต้องให้บอก
 ก็อย่ามาผยองทำเข้าหยอก
 ถึงจะเซ่อก็ยังสอนพอได้ดอก
 แม่อย่าโกรธอย่าเคืองเรื่องไม่กดกริ่ง
 คลำหาลำบากแม่เอี้ยยากยิ่ง
 "ไม่เห็นกริ่งเห็นออกของแม่ยอดหญิง
 ลำพังผู้ชายฝ่ายเดียวมันแห้งเหี่ยวจริงจ
 อย่ามัวพิไรพิริ้เลยแม่วารีสองตลิ่ง
 วาจาหนุ่มยุคจรวดสมัยใหม่
 ก็เขอนั้นเป็นผู้ชายประเภทไหน
 รีเป็นนักเลงเร่ร้อนป็นไว
 แต่ถ้าเป็นพาลฉันทอเลียง ไปด้วยไม่ได้

ช. มีจนก็ไม่ว่าอาชีพก็ไม่เกียง
 เธอไม่ต้องกังขาว่าพวกพี่จะเป็นพาล
 ไม่มีภัยมีพิษล้วนนำจิตให้เลศล้ำ
 ที่พี่รีบพี่เร่งเพราะเกรงหมดเวลา
 ญ. แม้นมิใช่คนพาลสันดานต่ำ
 แต่จะขอเวลาสักกร้อยห้านาที
 เสื่อกระโปรงของฉันทันยังไม่ได้รับ
 อยากจะให้ไปด้วยนะก็ต้องรอ

แต่ถ้าเป็นพาลก็ขอเลี้ยงไปด้วยไม่ได้
 เพราะพี่ชวนไปเที่ยวงานที่ชิวิไล
 ไปชมศิลปกรรมวัฒนธรรมไทย
 ขอเชิญแม่แก้วแววดาออกมาไวๆ
 อีฉันทันขอรับคำเชิญชวน
 จะแต่งหน้าให้ดีๆ นวลๆ
 สีเขียวหรือมันก็ซัดไม่สมส่วน
 อ่านหนังสือ ค.อ.ย. เกิดนะพอรถด่วน

เจรจาตกลงกันว่าจะเล่นเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนศรีมาลา สร้อยฟ้าละเลงขนมเบื้อง

พलय จะกล่าวถึงรูปหล่อจมื่นไวย
 รวยทั้งเงินทั้งทองสัตว์สองเท้า
 ยอดเยี่ยมทั้งชายชวา ศรีมาลาจุ่มจิม
 วันหนึ่งลมเย็นนั่งเล่นที่หอกกลาง
 เสียง ฉิ่ง โทน กลอง ร้องขับ

บุญหนัก ศักดิ์ใหญ่ ดวงกำลังดี
 คู่เวียงเคียงเล่า ก็ถึงสองศรี
 สร้อยฟ้าจุ่มจิม กระจิกกระจี่
 พलयชุมพล เคียงข้าง พิงมโหรี
 ดุ่ยดุ่ย ชลุ่มรับ เสียงขอ อ้ออ้อ

(เจรจา คลอดด้วยเสียงดนตรี)

พलयชุมพลนี้ใครจะสนุก
 ชวนพี่ชายแข่งขัน พนันสู้
 ถ้าหากพี่แพ้ห้อง ก็ต้องมีรางวัล
 แต่ถ้าน้องพลาดท่า เข้าตาจน

หยิบกระดานหมากรุก ตั้งตรงหน้า
 ใครเก่งก็ จะรู้แหละวันนี้หนา
 จะเสียอะไรให้ฉันทัน ก็จงสัญญา
 น้องจะให้ถอนขน...ตา

(เจรจา)

พี่ชายพलयามไม่คร้ามครัน
 ระวังเกิดขนตาหนาไม่ก็เส้น
 หากพี่แพ้จะไม่เกียง พี่จะเลี้ยงขนม
 ทั้งไส้เค็มไส้หวาน กรอบมันหนักหนา

เชิงหมากหลายชั้น พี่ยังสู้ได้
 พี่จะได้ถอนเล่น เอลสนไฟ
 ให้ร่อยสาสม ขนมเบื้องแบบไทย
 แล้วส่งสองกัลยาทันใจ

(ร้องเรียก สร้อยฟ้า ศรีมาลา)

สร้อยฟ้าอยู่ไม่ไกลได้ยินก่อน
 ใ้อีเรื่องละเลงแล้วแซะแซะแล้วละเลง
 จะทำเลี้ยงผู้ใหญ่หรือว่าเลี้ยงเด็ก
 ขนมเบื้อง เมืองเหนือ เขาผสมแป้ง

ขนมเบื้องร้อนๆ ฉันทันทำได้
 อีฉันทันทำเก่ง เป็นไหนไหน
 ก็ทำได้ ทั้งแผ่นเล็ก แผ่นใหญ่
 เขาต้องใส่ไข่แดง สักกร้อยใบ

จะให้ร่วนร่อยต้องใส่ไข่เปิด

แต่จะให้เกิดกำลังวังชา

แล้วร้องเรียกสาวใช้ใหม่เอ๊ย

สับกุ้ง ขูดมะพร้าวเครื่องใส่ใส่

ถั่วเขียว ถั่วทอง เอามาคั่ว

ตั้งกระทะ หาดะหลิว สำหรับแชะ

ถ้าจะทำให้เอร็ด ใส่ไข่ไก่

ต้องใส่ไข่นกกระทาหมื่นใบ

เจ้าคนนี่คนเคยจงจัดแจง

ยกเตามาก่อไฟให้แรงๆ

ประสมแป้งนัวๆ อย่าให้แข็ง

สร้อยฟ้านี้แหละจะสำแดง

(ดนตรีบรรเลงมี สร้อยฟ้า ศรีมาลา นางเม้ย นางใหม่ทำขนมเบื้อง พระไวยเดินเข้าไปดู
ศรีมาลาแล้วไปดูสร้อยฟ้า เห็นเรียบร่อยดีแล้วก็กลับไปนั่งเล่นหมากรูกกับพลายชุมพล)

จมีนไวยสั่งแล้วก็นั่งเล่น

พลายชุมพลเดินเม็ด เป็นหมากล่อ

พี่ชายเผลอเอาขุนเข้าจนมุ่ม

ม้าโลด ขุนแล่นตามแผนพลายชุมพล

ศรีมาลาตระเตรียมอยู่พร้อมพร้อม

ด้วยเคยฝึกเคยหัดสันทัดอยู่

ได้จิงหวะจะโคนดูแคลวคล่อง

แผ่นน้อยๆ ทั้งใส่เค็ม ใส่หวาน

เรือ ขุน ม้า เดิน รับผิดชอบใหญ่

เตียวกินเตียวต่อรูกกันไป

พลายชุมพลล้อมรุม เอาเรือไล่

ว่ายังไงอับจนแล้วพี่ไวย

ขนมเบื้องสามีสั่ง ขมันขมิ

ละเลงแซะหน้าดู ทุกท่าที่

แผ่นหนึ่งแผ่นสอง “เด็ดสะระตี่”

เรียงลำดับใส่จานให้คุณพี่

(ศรีมาลาแยกขนมเบื้องไปให้พระไวย)

ขนมเบื้องสร้อยฟ้าทำด้วยปาก

แซะมันตลบ ทบครึ่ง

ให้นางใหม่ ยกมาวางข้างพ่อพลาย

พลายชุมพลเหลือบมองก็ร้องทัก

พลายพี่บอกน้อง ขนมเบื้องแบบนี้

ปามแบ่งลงให้มาก แผ่นหนาๆ

แต่ละแผ่นอสิ่งจึ่ง ดูอ้าซ่า

ว่าอร้อยเหลือหลาย รสโอชา

ขนมอะไรไม่รู้จัก หัวร่อว่า

จะหากินไม่มีทั้งอยู่ธยา

(ทองประศรีลุกขึ้นมามองดูขนมเบื้องสร้อยฟ้า)

ทองประศรีท่านอย่าว่าไม่เคย

ลาวทำขนมเบื้องผัดเมืองไทย

จะว่าขนมแป้งจี ฮีก็ไม่ใช่

ใครกินหมดทั้งแผ่นคงจะแน่นพุงบาน

ขนมเบื้องอะไรเหวยตั้งดัมกบ

แผ่นน้อยหน่ออะไร ยิ่งกะศพ

ไ้ขนมอะไร ไม่เคยพบ

โลกธาตุพิการ เหม็นตลบ

ข้างนางใหม่สาวใช้ โฉมสร้อยฟ้า
 ขนมเบื้องแผ่นใหญ่ทำชายหน้า
 ขนมเบื้องนี้แบบใหม่ ไร่เทียมทาน
 ทั้งรสชาติหวานมันก็นักหนา
 ไม่เหมือนเบื้องแผ่นน้อยๆ สำออยแซะ

นางเมย์ฟังนางใหม่ว่าส่อเสียด
 ขนมเบื้องแผ่นน้อยๆ นี้แต่วารสใหญ่
 ขนมของเจ้ามันฟูใหญ่กินก็ลำบาก
 พออัปากเคี้ยวกินก็คงสิ้นใจ

ฟังนางบ่าวแม่ศรีมาลาปากหมามูย
 พิษของมันแม่เอ๋ยคันยิ่งกว่าตำแย
 ขนมเบื้องเรื่องเดียวทำเสียวแสบ
 สันสะท้อนเลื่อนลั่นกันทั้งบ่าวนาย
 ทั้งคนโบราณหัวเก่าไม่เคยเห็น

ทองประศรีชี้หน้าว่าอุเหม่
 ทำผิดตำรา แล้วยังพูดแก้
 บ่าวนายพอกันขันอาสา
 ที่หน้าที่หลังฟังคำสอน

สร้อยฟ้าได้ฟังท่านയാดา
 ซ้ำเลื่องดูศรีมาลา แม่คู่แข่ง
 อีฉันทัวหัวเดียวกระเทียมลีบ
 ทำดีได้ชั่วผิวก็บ่อฮัก
 กว่ากระทะหกแบ่งเปราะเปื้อน

ขอจบเพลงทรงเครื่องเรื่องขุนแผนขุนช้าง
 เรื่องการร้องทำนองฉ่อยก็ไม่ค่อยถนัด
 หากว่าไม่ไพเราะเพราะเพราะว่าไม่แคล่วคล่อง
 ที่พื้นฟูขึ้นมา เพราะว่าเราเห็นค่าคุณ
 คณะเพลงพระนครขอลาก่อนละวันนี้

ได้ฟังคำก่อนว่า ให้อายใจ
 จึงเสแสร้งแกล้งว่า ข้อยลิมไป
 แผ่นฟูเต็มจานดูใจไล
 กินแล้วจะชุ่มซ่าติดใจ
 ทีละแหมะ ทีละแหมะ นำหมันใส่

ชะชะอีตัวเสนียดเมืองเหนือ
 ก็แผ่นก็แผ่นก็กินได้ ไม่รู้เบื่อ
 กว่าจะยกถึงปาก หมดแรงเหลือ
 ไล่ลั่นหกไหลได้แต่เนื้อ

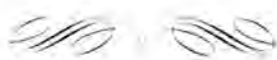
พอลมพัด ก็กระจุกกระเจิงไป
 แต่นางใหม่นั้นไม่แค้นแค้นได้
 เกียกกันจนเสียงแหบเรื้อนไหว
 ตลอดกระทั่งพ่อพลายก็ตกใจ
 ตกกะใจออกเดินโขนโรงใหญ่

อีร้อยกลร้อยเล่ห์ทำเฉใจ
 แล้วมาพาลคนแก่อิจังไร

ทำอะไรไม่เข้าทำดีแต่หน้าใหญ่
 ดูแบบอย่างเขาเสียก่อนชะมะไร
 เจ็บปวดอุรา น้ำตาไหล

เห็นนั่งหน้าบานแฉ่งยิ่งเจ็บใจ
 พลัดมาอยู่สองกลีบกับนางใหม่
 ต้องสะอื้นฮักๆ โฮใหญ่
 ลูกขึ้นกระต๊อบเรื้อนรีบหนีไป

แสดงพอเป็นแบบอย่างเพลงพื้นเมืองไทย
 เพราะเรานี้ฝึกหัดกันน้อยไป
 ขอพ่อแม่พี่น้องจงให้อภัย
 พวกเราวัยรุ่นๆ จงค้าจุนเพลงไทย
 ขอผู้ฟังจงสุขให้มีโชคมีชัย

บทความที่ถอดจากแถบบันทึกเสียง

...ใครที่ไม่อยากกลัวตายก็ควรจะเชื่อว่ามีชาติหน้าไว้เป็นดี จะมีจริงหรือไม่จริงไม่สำคัญ แต่ถ้าเชื่อว่าตายแล้วจะไปเกิดใหม่แน่นอน และยังเชื่อว่าถ้าทำดีไว้ในชาตินี้แล้วจะไปเกิดดีในชาติหน้ามีความสุขยิ่งกว่าชาตินี้ ก็ยิ่งดีใหญ่ เพราะอย่างน้อยก็จะไม่ทำชั่วในชาตินี้ ผมออกอยากจะให้คนเชื่ออย่างนี้มาก ๆ เพราะจะได้ทำบาปกันน้อยลง เมื่อมีใครแสดงหลักฐานหรือเขียนเรื่องราวเป็นเหตุผลยืนยันว่า ชาติหน้ามีแน่ ผมก็อนุโมทนาเสมอมา

จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ช่างผมเถิด แต่อนุโมนานั่น อนุโมนาแน่ เพราะท่านเหล่านั้นพยายามสร้างความเชื่อที่มีคุณให้เกิดขึ้น ไม่มีผลเสียหายแก่ใครเลย

บางทีเรื่องราวที่เล่านั้นจะเหลือเชื่อ ผมก็พยายามทำให้คล้อยตาม สนุกดีไม่หยอก เช่น เรื่องงูเหลือมมาเกิดเป็นเด็ก แล้วเอาเกล็ดติดตัวมาได้ถึงชาตินี้ ฟังแล้วก็สบายใจเต็มที่ เพราะมีหวังอะไรขึ้นมาก วันหนึ่งผมคุยกับนายแพทย์คนหนึ่งเรื่องนี้...จะไปปิดบังชื่อเสียงอยู่ทำไมหมอคนนั้นคือ หมอแจก ธนะศิริ ซึ่งแฟนทั้งเมืองบอกว่าหล่อกว่าหมอคิลเดร์เป็นไหน ๆ

“หมอครับ” ผมว่า “ถ้างูมันชอบเอาเกล็ดติดตัวมาเกิดชาตินี้ได้อีก ผมว่าผมคงชอบเอาอะไรติดตัวไปเกิดชาติหน้าได้เหมือนกันนะหมอ”

“คงได้กระมัง” หมอพูดแบ่งรับแบ่งสู้

ผมลืมหอกไปว่า เมื่อหมอแจกยังเด็ก ๆ แกร่ลึกชาติได้ ผมจึงได้คุยเรื่องนี้กับหมอแจก หมออื่น ๆ ที่ระลึกชาติไม่ได้ก็ไม่กล้าไปคุยกับท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณหมออรุณ

“จะเอาอะไรไปดีละหมอ?”

“เอ! ก็ไม่รู้สิ เอาวิชาความรู้ไปทำจะดีไม่ต้องไปเรียนใหม่”

“ใช่แล้ว” ผมว่า “เดือนหน้าผมจะไปสมัครเรียนแพทย์ เรียนวิศวกรรม เรียนสถาปัตยกรรม และเรียนภาษาอีกสักหกภาษา เก็บเอาไว้ใช้ชาติหน้า คงดีพิลึกนะหมอแล้วจะเอาอะไรไปอีกดีละ?”

“ก็สุดแล้วแต่ว่าจะไปเกิดที่ไหน” หมอพูดแล้วก็ถอนใจ

“ไม่มีปัญหาเลย” ผมตอบอย่างมั่นใจ “ชาติไหน ๆ ผมก็ต้องเกิดเป็นคนไทยอยู่ดี เพราะฉะนั้นเห็นจะต้องเอาโฉนดที่บ้านติดไปด้วย หลักฐานบัญชีเงินฝากแบงก์ก็เห็นจะต้องเอาติดไป ชาติหน้าจะได้ไม่ลำบาก เสื้อผ้าไม่ต้องเอาไปมาก...ถึงตอนนั้นจะทันสมัยไปแล้วก็ได้ แต่ जानเสียงไฮฟายและเทปเพลงดี ๆ ที่อัดไว้ ต้องเอาไปผมยังเสียดายอยู่...”

“อ้อ” หมอตอบอย่างอ่อนใจ

“อ้อ แล้วก็รถยนต์ติดแอร์ด้วยสิไม่ได้...”

“ขออะไรผมอย่างได้ไหม” หมอแจกพูดขี้ขี้ขึ้นมา
 “ได้ซี หมอจะเอาอะไร?”
 “ชาติหน้าอย่าให้ผมทำคลอดเลยนะ...คงลำบากพิลึก”

(ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ)

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. ข้อเขียนข้างต้นจัดเป็นข้อเขียนประเภทใด
 ๑. เรื่องเล่า
 ๒. นิทาน
 ๓. บทความ
 ๔. สารคดี
๒. “...ใครที่ไม่อยากกลัวตาย...” มีความหมายอย่างไร
 ๑. คนที่อยากตาย
 ๒. คนที่กลัวตาย
 ๓. คนที่ไม่กลัวตาย
 ๔. คนที่ไม่อยากตาย
๓. เหตุใดผู้เขียนจึงอยากให้คนเชื่อว่าตายแล้วจะไปเกิดใหม่
 ๑. จะได้เร่งทำความดี
 ๒. จะได้สะสมวิชาความรู้
 ๓. จะได้หาทรัพย์สมบัติเอาติดตัวไปด้วย
 ๔. จะได้เตรียมสิ่งของที่ชอบเอาติดตัวไปด้วย
๔. ข้อความข้างต้นแสดงว่าผู้เขียนเชื่อเรื่องชาติหน้าหรือไม่
 ๑. เชื่อ
 ๒. ไม่เชื่อ
 ๓. ไม่แน่ใจ
 ๔. ยังสรุปไม่ได้
๕. เหตุใดผู้เขียนจึงเลือกคุยเรื่องนี้กับ หมอแจก ฐานะศิริ
 ๑. หมอเป็นคนรูปหล่อ
 ๒. หมอเคยระลึกชาติได้
 ๓. หมอเป็นคนใจดีมีเมตตา
 ๔. หมอเป็นเพื่อนสนิทของผู้เขียน
๖. เหตุใดผู้เขียนจึงไม่คิดจะคุยกับคุณหมออรุณ
 ๑. ไม่รู้จักกัน
 ๒. หมอเป็นศัลยแพทย์
 ๓. หมอเป็นจิตแพทย์
 ๔. หมอเป็นวิสัญญีแพทย์
๗. ข้อความในข้อใดไม่ได้แสดงลักษณะเสียดสีและแฝงอารมณ์ขัน
 ๑. บางทีเรื่องราวที่เล่ากันนั้นจะเหลือเชื่อ ผมก็พยายามทำให้ค่อยตาม
 ๒. เรื่องงูเหลือมมาเกิดเป็นเด็ก แล้วมีเกล็ดติดตัวมาได้ถึงชาตินี้

๓. เดือนหน้าผมจะไปสมัครเรียนแพทย์ เรียนวิศวกรรม เรียนสถาปัตย์และเรียนภาษาอีกสักหกภาษา เก็บเอาไว้ใช้ชาติหน้า
๔. ชาติไหนๆ ผมก็ต้องเกิดเป็นคนไทยอยู่ดี เพราะฉะนั้นเห็นจะต้องเอาโฉนดที่บ้านติดไปด้วย หลักฐานบัญชีเงินฝากที่แบงก์ก็เห็นจะต้องเอาติดไปชาติหน้าจะได้ไม่ลำบาก
๘. ผู้เขียนต้องการชี้แนะอะไร
๑. มีคนจำนวนมากที่เชื่อว่าชาติหน้ามีจริง
 ๒. ให้ประกอบคุณงามความดีไว้ในชาตินี้
 ๓. ไม่ควรเชื่อว่าชาติหน้ามีจริง
 ๔. ควรเชื่อว่าชาติหน้ามีจริง
๙. “ชาติหน้าอย่าให้ผมทำคลอดเลยนะ...คงลำบากพิลึก” เหตุใดคุณหมอแจกจึงกล่าวเช่นนั้น
๑. ต้องการยั่วล้อผู้เขียน
 ๒. ไม่แน่ใจว่าชาติหน้าจะเป็นหม้ออีกหรือไม่
 ๓. ผู้เขียนนำสิ่งของติดตัวเอาไปด้วยมากเกินไป
 ๔. คงเป็นความลำบากขณะทำคลอดที่จะนำสิ่งของที่ผู้เขียนเอาติดตัวไปออกมาได้หมด
๑๐. ข้อใดไม่ใช่กลวิธีการเขียนของผู้เขียน
๑. ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ตรงไปตรงมา
 ๒. ใช้วิธีจบเรื่องในลักษณะที่ผู้อ่านต้องนำไปคิดต่อ
 ๓. ใช้กลวิธีการถาม-ตอบในการดำเนินเรื่องอย่างมีสัมพันธภาพ
 ๔. ใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะเสียดสีและแฝงอารมณ์ขันไว้ด้วย

เฉลย

๑. ๓	๖. ๓
๒. ๒	๗. ๒
๓. ๑	๘. ๒
๔. ๑	๙. ๔
๕. ๒	๑๐. ๑

แบบฝึกหัดออกเสียงพยัญชนะและควบกล้ำ ร, ล และ ว

๑. ก. แพรว นั้นเธอกรอกน้ำใส่ขวดทำไมไม่ใช้กรวยล่ะ
 ข. ไม่ใช้กรวยก็รับรองได้ว่าจะไม่ให้พลาดหกเรียรดรอกหน้า
 ก. แต่ก็ต้องประจงกรอกทีละน้อยๆ เสียเวลา ใช้กรวยเถอะจะได้เร็วขึ้น
 ข. โอ๊ย ซีเกียดแล้วละ อยากใช้กรวยก็กรอกเองซึ่งจะได้เร็วๆ
เคร่งครัดเสียจริงๆ กับใ้การกรอกน้ำ ๒-๓ ขวดเท่านั้น
๒. ก. เปลว ยินดีด้วยที่คุณปลื้มได้สวมครุยปริญญาวันนี้
 ข. ขอบคุณครับ ปริญญาตรีเท่านั้นยังไม่ภูมิใจเท่าไร ใครๆ เขาก็ได้กันกลีงไป
 ก. งั้นก็รีบเรียนต่อปริญญาโท ปริญญาเอกเลยซีคะ
 ข. เตรียมพร้อมอยู่แล้ว แต่ปัญหาอยู่ที่งบประมาณก่อนข้างจะขาดแคลน
๓. ก. ดูรถคันนั้นซี ปล่อยควันดำคลั่งไปเลย น่าจะถูกตำรวจจับ แล้วก็ปรับ เสียให้เซ็ดหลาบไปเลย
 ข. เฮ้ย เขาไม่ปรับกันหรือจะ ตำรวจจะยึดใบขับขี่แล้วก็ให้เอารถกลับไปปรับเครื่องให้หายควันดำ แล้วขับมาให้ดูตามวันที่นัดไว้ แล้วก็คืนใบขับขี่ให้
 ก. นี่ย่าอวดรู้ไปเลย ก็นายขวัญขับรถบรรทุกทุกโดนปรับมาแล้วตั้ง ๑,๐๐๐ บาท
 ข. งั้นหรือ ก็ คุณชวนชวาย บอกฉันเป็นเรื่องเป็นราวอย่างนี้นี่นา
๔. ก. เมื่อเข้านี้มาโรงเรียนเจออุบัติเหตุ รถล้อหลุดพลิกคว่ำชนกำแพงบนทางด่วน
 ข. เห็นล้อรถหลุดเลยรี มีคนตายหรือเปล่าล่ะ
 ก. ไม่รู้ซี แต่เห็นกองเลือด และตำรวจกำลังรีบช่วยเหลือคนเจ็บอยู่
 ข. ทำไมล้อรถจึงหลุดง่ายนักล่ะ น่ากลัวเจ้าของรถประมาทไม่ตรวจตราสภาพรถให้ เรียบร็อยก่อน
๕. ก. ชาวไร่ชาวนาแต่ก่อนเขาसानกระบุงตะกร้าไว้ใช้กันเองทั้งนั้น
 ข. แต่ยุคนี้เป็นยุคพลาสติก กระบุงตะกร้าพลาสติกมีขายออกกลีงไป ประโยชน์นี้ใช้สอยก็ ดีกว่า ไม่ต้องนั่งหลังขดหลังแข็งसानไม่ใ้ให้เปลืองแรง เปลืองเวลาเปล่าๆ

- ก. กระบุงตะกร้าของเรา ใช้กันมาแต่โบราณ มาพากันเห็นดีเห็นงามกับสินค้าพลาสติก เสียนี้ พวกพลาสติกนี้ เราต้องลงทุนซื้อเม็ดพลาสติกจากนอกเข้ามา ทำให้เงินรั่วไหลออกนอกประเทศไปอีก
- ข. ฉันมารวมมรดกส่งเสริมสินค้ากระบุงตะกร้าเครื่องจักสานกันเถอะ เร่งรีบให้ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน ใช้เวลาว่างผลิตกันให้แปลกใหม่แพร่หลาย แล้วก็ให้ชาวบ้าน ร้านตลาดพร้อมใจกันซื้อใช้
๖. ก. คุณแดง กวาด ถ้าคุณต้องการคลายความเครียด จะไปพักผ่อนที่ตรังก็ได้ นะ คะ ยินดี ต้อนรับเสมอ
- ข. ขอบคุณ ครับ ตั้งใจผมพอดี รู้ว่า ตรังมีหาดทรายสวยและมีที่ดูปะการังด้วยแต่จะทำให้คุณ ปราณีลำบากเปล่าๆ กระมัง ครับ
- ก. ไม่ หรอก ค่ะ พี่ชาย ดิฉันมีบั้งกะโหลหลายหลังให้พักผ่อนด้วยค่ะ เชิญ ทั้งครอบครัว เลย ก็ได้ ค่ะ จริง ๆ นะ คะ
- ข. ครับ ขอบคุณ ครับ ผมจะลอง ปรึกษา พลับพลึง แม่บ้าน ผม ดูก่อน ไกล ๆ อย่าง เมือง ตรัง นี้ เขาจะกล้า ไป ด้วย หรือ เปล่า ก็ ไม่ รู้ แต่ ถ้า ไป เครื่อง บิน คง ไม่ เสีย เวลา
๗. ก. เสื้อ ชนิด หนึ่ง ที่ เรียกว่า เสื้อ ลาย พาด กลอน นะ ที่ จริง เรียกว่า เสื้อ ลาย พาด กอน หรือ เปล่า ก็ ไม่ รู้
- ข. ถ้า จะ ไม่ ให้ ผิต พลาต ก็ เปิด พจนานุกรม ดู ซิ ฉัน ว่า เสื้อ ลาย พาด กลอน นั้น แหละ ถูก
- ก. ก็ เพราะ เปิด พจนานุกรม แล้ว ไม่มี คำ นี้ นะ ซิ มี แต่ เสื้อ ปลา เสื้อ กระดาด เสื้อ หลาย ห้าง ข้าง หลาย โรง อะไร ก็ ไม่ รู้
- ข. ทำไม พจนานุกรม จะ ไม่มี ดู ที่ คำว่า “โคร่ง” ก็ ได้ เสื้อ ลาย พาด กลอน นะ เรียก อีก อย่าง หนึ่ง ว่า “เสื้อ โคร่ง”
๘. ก. สมัย เศรษฐกิจ วิกฤต อย่าง นี้ นะ อย่า ใช้ จ่าย สุรุ่ย สุร้าย กัน นัก นะ ไม่ ควร ซื้อ ก็ อย่า ไป พิไล ซื้อ ให้ เป็น มือ เป็น คราว ทั้ง คาว หวาน
- ข. แหม คุณ คล้าย พูด เหมือน กลอน ท่าน สุนทร ภู เลย เชีย ว ถ้า ใคร ๆ พากัน ประหยัด ไม่ ซื้อ ไม่ หา อะไร กัน ของ ก็ ขาย ไม่ ดี กระ แส เงิน ก็ ไม่ สะ พัต เศรษฐกิจ ก็ ยิ่ง ล่ม จม กัน ไป ใหญ่
- ก. เปล่า ไม่ ใช่ จะ ให้ ไม่ ซื้อ ไม่ หา กัน เสีย เลย แต่ ซื้อ พอ อย่า ให้ ขาด สิ่ง ของ ต้อง ประ สงค์ มี น้อย ใช้ น้อย ค่อย ประ จง อย่า จ่าย ลง ให้ มาก จะ ยาก นาน ไง ละ
- ข. ร่วม ใจ กัน ทำ อย่าง ไร จึง ไม่ ต้อง เป็น นี้ ต่าง ประเทศ ดีกว่า คือ ช่วย กัน ซื้อ ของ ที่ ทำ ใน ประเทศ เท่านั้น

๙. ก. กันเกรา เธออย่าล่อเคลียกับตาเคลิ้มให้มากนั้ นะ ดูประเจิดประเจ้อพิกล
 ข. ทำไม เธอเห็นหน้าเกลียดไม่เหมาะสมหรือ ใครๆก็รู้ว่าเรารักกัน อย่าทำเป็นหัวโบราณ หน่อยเลย
 ก. ถือโบราณนะแหละดี ผู้หญิงต้องรักนวลสงวนตัว สงวนที่ทำ ปล่อยตัวอย่างนี้เปิด โอกาสให้เขาลวนลามง่าย ๆ
 ข. ปฤษณา นี่ เซยจ้ะ เขาแสดงกิริยารักก็ว่าเขาลวนลาม
 ก. ใช่ซี ก็เพราะแสดงกิริยารักนั้นแหละที่ลุลลามไปจนเดือดร้อนถึงหมอเถื่อน
๑๐. ก. ดูผู้หญิงที่สวมกระโปรงพลีสีเม็ดมะพร้าวนั้นซี คล้ายคล้ายคล้ายคลาว่าเคยเห็นหน้า ที่ไหนมาก่อน
 ข. ไรก็คุณปรุงงเแล้วเธอ เดี๋ยนี้ดูเปล่งปลั่งกว่าแต่ก่อน เพราะเพิ่งกลับจากบวชซี พราหมณ์
 ก. อ้อ...บวชซีพราหมณ์แล้วทำให้จิตใจปลอดโปร่งจึงมีผลทำให้ดูเปล่งปลั่ง เขาบวชกัน ที่ไหนละ
 ข. ได้ยินว่าที่วัดโกรกกราก แต่ถ้าเธออยากไปบวชบ้าง แถวบางนกแวกก็ได้ ไกล่ตีจัน จะไปด้วย
๑๑. ก. นี่เธอ ลองชิมครองแครงกรอบซี ฉันซื้อมาจากร้านปากตรอกนี้เอง
 ข. ร้านปากตรอกกรี ก็ร้านแม่ปริกนะซี ลูกชายแก่เป็นหัวหน้าแตรวง แม่ปริกนี้ปากคอ เราะรายนัก
 ก. เธอรู้ได้อย่างไรว่าปากคอแกเราะราย ดูท่าทางแกเรียบร้อยยออก พุดกับฉันก็เพราะ ดีด้วย
 ข. พุดกับลูกคำก็เพราะดี แต่พุดกับตาปลอดฟิงแล้วนำกลัว วันก่อนแกตวาดตาปลอด ดังลั้น แถมทำหน้าควำควำไม่กวาดไล่ฟาดตาปลอดรอบบำนเลย
๑๒. ก. วัยรุ่นสมัยนี้ เขาฟังเพลงอะไรกันนะ ฟังดูแปลกๆ แปรังๆ พิกล
 ข. เห็นจะจริง ฟังดูเหมือนฝรังร้องเพลงไทย บางคนก็ร้องเหมือนคลุ้มคลั่งสลับกับควำครวญ
 ก. ฉันคิดว่าอีกสักระยะเขาคงเลิกคลั่งไล่กันไปเอง พอเป็นผู้ใหญ่ขึ้นรสนิยมก็เปลี่ยนแปลง ไป
 ข. สมัยที่เราเป็นวัยรุ่น ผู้ใหญ่ก็บ่นว่าเราชอบฟังเพลงไร้สาระ มีแต่เรื่องรักๆ ใครๆ แสดงว่าตอนนี้เราเองก็กำลังเปลี่ยนแปลงไปเหมือนกัน

๑๓. ก. แม่ขา ดูเจ้ากรู้งกริ่งช็อคะ มานั่งมองหนู แถมกะพริบตาพริบๆ สงสัยอยากกิน เกี้ยวรอบบ้าง
- ข. เตี่ยวนี้กรู้งกริ่งชกตะกละใหญ่ แม่เพ็งให้ชนมกล้วยไปตั้งเยอะ กินจนเต็มคราบพุงกางแล้วนะ
- ก. พ่อบอกว่ากรู้งกริ่งเป็นโรคระเพาะ แม่คะหมาเป็นโรคระเพาะได้หรือคะ
- ข. แม่ว่ากรู้งกริ่งคงเป็นโรคระเพาะครากหรือไม่ก็ระเพาะรั้นนั้นแหละจะ
๑๔. ก. คลี เรื่องเช็นชื่อนี้ ทำผลิผลามไม่ได้นะ อ่านดูให้รอบคอบเสียก่อนแล้วค่อยเช็นเขาให้เชนตรงผู้จ่ายเิน ไพล่ไปเชนตรงผู้รับเิน
- ข. ว่า ขอโทษที่ เลอไปหนอย ใบสำคัญนี้เอายางลบหมิกลบได้ไหม เมื่อคินนอนไม่หลับเพลิยจัง
- ก. ไม่ได้ ซิดฆำแล้วเช็นชื่อกำกับไวกิแล้วกัน ทำอย่างนี้บ่อยๆ เลอๆ เจ้านายจะไม่พิจารณาชีนเินเดื่อน ระวังตัวให้ดี
- ข. อย่าพลำมเรื่อยเปื่อยเลยไปถึงขนาดนั้นเลย คนเราบางคริงบางคราวกิดังมีบกพรองกันบ้าง เลอใพลไปบ้าง
๑๕. ก. พลอยคุณแม่อยู่หรือเปลำ
- ข. กำลังโขลกน้ำพริกทำแงคัวอยู่ในครัวคะ
- ก. ป้าขอเข้าไปในครัวหนอยนะจะ จะขอพริกไปปรุงแงคัวปลากรายหนอย
- ข. ได้ขำวว่าคุณป้าแงคัวปลากรายอรอยมากเห็นคุณแม่ชมเปาะเลย

หน้าว่าง

บทเตรียมความรู้

หน้าว่าง

รูปและเสียงในภาษา

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์

บทนำ

จุดประสงค์ของบทความนี้ คือ อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างภาษาพูดกับภาษาเขียนอย่างเป็นระบบ คำว่า “รูป” ในที่นี้ หมายถึง ตัวเขียน และคำว่า “เสียง” หมายถึง การออกเสียง ตัวเขียนนั้นเป็นภาษาพูด ภาษาเขียนของไทยเรามีอายุกว่า ๗๐๐ ปีแล้ว ส่วนภาษาพูดนั้น นักภาษาศาสตร์คาดว่าคนไทยเรามีภาษาไทยพูดสืบทอดต่อเนื่องกันมาไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐ ปีแล้ว นี่แสดงว่า เรามีภาษาไทยใช้พูดกันมานานนับเป็นพันปี ก่อนที่จะเริ่มมีตัวเขียนไว้ใช้บันทึกเรื่องราวในทำนองคล้ายๆ กัน เด็กไทยในปัจจุบันก็สามารถพูดภาษาไทยได้คล่อง และใช้สื่อสารกับผู้คนรอบตัวเกี่ยวกับเรื่องชีวิตประจำวันได้ เป็นที่เข้าใจกันได้ดีก่อนจะเริ่มเรียนภาษาเขียน เมื่อพิจารณาจากแง่นี้ เราก็จะเห็นว่า ภาษาเขียนและภาษาพูดนั้นแยกกัน ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และในโลกเรามีภาษาที่มีแต่ภาษาพูด โดยไม่มีภาษาเขียนเป็นจำนวนมากกว่าภาษาที่มีทั้งภาษาพูดและเขียน และก็มีคนจำนวนมากที่มักจะแยกภาษาพูดออกจากภาษาเขียน กล่าวคือ เมื่อพูดถึงภาษา ก็มักจะรวมทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเข้าไว้ด้วยกัน เช่น คำพูดที่ว่า “ภาษาไทยบ้านเรามีวรรณยุกต์ แต่ภาษาไทยดำ ไทขาว ไม่มีวรรณยุกต์” อันที่จริง ผู้พูดต้องการกล่าวว่า ภาษาเขียนไทยบ้านเรามีรูปวรรณยุกต์ แต่ภาษาเขียนของไทขาวและไทดำ ไม่มีรูปวรรณยุกต์ เพราะถ้าเป็นการกล่าวถึงภาษาพูดแล้ว ทั้งภาษาไทยบ้านเรา ภาษาไทดำและภาษาไทขาว ในประเทศเวียดนาม ต่างก็มีเสียงวรรณยุกต์ด้วยกันทั้งนั้น เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้เสียงวรรณยุกต์

ความแตกต่างระหว่างภาษาพูดกับภาษาเขียน

ภาษาเขียนเป็นการบันทึกที่มีรูปแบบตายตัว และมีกฎเกณฑ์ว่า จะต้องสะกดคำใดอย่างไรจึงจะถูก ถ้าเขียนต่างไป ก็นับว่าเขียนผิด กฎเกณฑ์นี้ทำให้ภาษาเขียนมีความคงที่ ความตายตัว เปลี่ยนแปลงได้ยาก ส่วนภาษาพูดไม่มีรูปหรือตัวตนปรากฏให้เห็น เมื่อพูดแล้วสิ่งที่พูดก็หายไป (เว้นแต่จะบันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียง) และในชีวิตประจำวัน คนทั่วไปพูดมากกว่าเขียนหลายเท่า ในแง่นี้ ภาษาพูดจึงมีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าภาษาเขียน และก็เป็นธรรมชาติของภาษาพูดทั่วๆ ไปที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม ภาษาเขียนที่มีอายุเก่าแก่ทุกภาษาในโลก มักมีข้อแตกต่างไปจากภาษาพูด เพราะภาษาเขียนมีลักษณะคงตัว หยุดหนึ่ง ส่วนภาษาพูดนั้นอ่อนไหว เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและกาลเวลา

ถ้าเราเทียบภาษาเขียนของไทยเรากับภาษาพูด ก็เห็นข้อแตกต่างหลายประการ เช่น “ท่าน” ออกเสียงเป็น “ทั้น” “ช่าง” ออกเสียงเป็น “ซัง” “น้ำ” ออกเสียงเป็น “น้าม” ไม่ใช่ “นั้ม” เป็นต้น

มีสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ภาษาเขียนแตกต่างไปจากภาษาพูด คือ อิทธิพลภาษาต่างประเทศ ภาษาไทยเรามีเสียง “ส” เสียง “ท” เสียง “ด” อย่างละเสียงเท่านั้น แต่ภาษาเขียนซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น อาทิ บาลี สันสกฤต มีตัวเขียนหลายตัวให้กับเสียงๆ เดียว เช่น ส ษ ศ ท ฒ ฐ ฑ ฒ ฎ ซึ่งเราทราบว่ ษ ศ หรือ ฑ ฎ มีไว้เขียนคำภาษาต่างประเทศ หรือคำไทยที่มีที่มาจากภาษาอื่นเท่านั้น อาทิ ฤๅษี ทัศนศาสตร์ มณฑล ประดิษฐ์ และสาเหตุสำคัญประการสุดท้าย คือ ตัวเขียน หรือ ภาษาเขียน เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีระบบในตัวเอง และระบบบางอย่างก็ต่างไปจากภาษาพูด โดยเฉพาะเสียงสระ ระบบภาษาเขียนกำหนดให้สระทุกตัวมีเสียงสั้นและเสียงยาว ทั้งสระเดี่ยวและสระผสม แต่ความจริงในภาษาพูด เราไม่ได้แยกสระผสมเป็นสระสั้นและสระยาว (สระผสมเกิดจากการออกเสียงสระ ๒ หน่วย จึงไม่สั้นเหมือนสระเดี่ยวอยู่แล้ว) ตัวอย่าง เช่น คำว่า ฝัะ หรือ เปรี๊ยะ เราจะออกเสียงสั้นๆ หรือจะลากเสียงให้ยาวอย่างไรก็ได้ ฝั-วะ-ะ หรือ เป-รี-ย-ะ โดยความหมายของคำจะไม่เปลี่ยนแปลงไป ในทำนองเดียวกันเราจะออกเสียงสระในคำว่า “เผือก” ให้สั้นหรือลากให้ยาว เราก็ยังคงได้คำเดิม คือ “เผือก” แต่เราทำเช่นนี้กับคำว่า “จะ” กับ “ปัด” ไม่ได้ เพราะถ้าเราออกเสียงสระในคำนี้ให้ยาว เราจะได้คำใหม่ คือ “จ่า” กับ “ปาด” นี้แสดงว่าเสียงสั้นยาวของสระเดี่ยวทำให้ความหมายของคำเปลี่ยน แต่ความสั้นยาวของสระผสมมิใช่สิ่งสำคัญ เพราะไม่ทำให้คำต่างกันไป และต่อไปนี้จะพิจารณาว่า เสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และพยางค์ต่างจากรูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และพยางค์อย่างไร ในภาพรวมแล้วความแตกต่างมีน้อยกว่าความเหมือน เพราะเมื่อแรกเริ่มนั้นเราสร้างตัวเขียนขึ้นมาใช้เป็นตัวแทนภาษาพูด เราจึงเริ่มต้นด้วยความเหมือน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ภาษาพูดเปลี่ยน ภาษาเขียนไม่เปลี่ยน จึงเกิดความแตกต่างกันขึ้น และเมื่อเรานำคำและตัวเขียนจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทย ความแตกต่างจึงยิ่งมีมากยิ่งขึ้น

พยัญชนะ

เสียงพยัญชนะในภาษาไทยมีเพียง ๒๑ เสียง คือ

ก จ ด ต บ ป อ

ข ฉ ผ ฝ ส ห ท ม น ง ว ย ร ล

แต่มีถึง ๔๔ รูป ซึ่งหมายความว่า มีหลายรูปที่ออกเสียงเหมือนกัน อาทิ “ฐ ฏ” “ส ศ ษ” “ท ฐ ฑ ฒ” ฯลฯ

สระ

เสียงสระเดี่ยว มี ๙ คู่ ๑๘ เสียง แยกเป็นเสียงสั้น ๙ เสียง เสียงยาว ๙ เสียง ดังตัวอย่าง

สระเดี่ยว

- ชัด - ชาด (ะ - าด)
- จิบ - จีบ (ิ - ีบ)
- อืด - อีด (ึ - ีด)
- กุ - กู (ุ - ู)
- เกร็ด - เกรด (เ - ะ - เ-)
- จด - โจทย์ (โ-ะ - โ-)
- แกะ - แก่ (แ-ะ - แ-)
- เกาะ - ก่อ (เ-าะ - เ-อ)
- เพอะ - เพอ (เ-อะ - เ-อ)

สระผสม

- เสียง (จะออกเสียงสระสั้นหรือยาว ก็ได้คำเต็ม) (เียะ - เีย)
- เหลืออง (จะออกเสียงสระสั้นหรือยาว ก็ได้คำเต็ม) (เือะ - เือ)
- ช่วง (จะออกเสียงสระสั้นหรือยาว ก็ได้คำเต็ม) (ัวะ - ัว)

วรรณยุกต์

ภาษาไทยมีเสียงวรรณยุกต์ ๕ เสียง คือ สามัญ เอก โท ตรี จัตวา แต่มีรูปเพียง ๔ รูป คือ เอก โท ตรี และจัตวา และในหัวข้อวรรณยุกต์นี้มีรูปและเสียงวรรณยุกต์ไม่ตรงกับภาษาเขียน และในหัวข้อวรรณยุกต์นี้ มีกรณีรูปไม่ตรงกับเสียงมากที่สุด ดังนี้

๑. คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ บางครั้งก็เป็นเสียงสามัญ เมื่อพยัญชนะต้นคำเป็นอักษรกลางและต่ำ เช่น ปี่ นา เดือน มา แต่ถ้าพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง ก็ออกเป็นเสียงจัตวา เหมือนรูปวรรณยุกต์จัตวา เช่น ขา สี และในคำตาย ซึ่งมีทั้งเสียงเอก โท และตรี ก็ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ ดังนั้นเราจึงอาจกล่าวได้ว่า คำที่รูปวรรณยุกต์กำกับอาจมีได้ทั้งเสียงสามัญ เอก โท ตรี และจัตวา เช่น ดี สิบ ปาก คาบ นก สอง

๒. รูปไม้เอก บางครั้งก็ตรงกับเสียงเอก เช่น ป่า ข่า สิ่ง (เมื่อพยัญชนะต้นคำเป็นอักษรสูงหรือกลาง) รูปไม้เอก บางครั้งก็ตรงกับ เสียงโท เช่น คำ ว่าง (เมื่อพยัญชนะต้นคำเป็นอักษรต่ำ)

๓. รูปไม้โท บางครั้งก็ตรงกับ เสียงโท เช่น เสื่อ บ้าน ถ้ำ (เมื่อพยัญชนะต้นคำเป็นอักษรสูงหรือกลาง) รูปไม้โท บางครั้งก็ตรงกับ เสียงตรี เช่น ช้าง น่อง คำ (เมื่อพยัญชนะต้นคำเป็นอักษรต่ำ) มีแต่รูปวรรณยุกต์ตรีและจัตวาเท่านั้นที่มีรูปตรง กับเสียง ทั้งนี้ เพราะมีกฎการใช้ว่า รูปวรรณยุกต์ ๒ รูปนี้ให้ใช้กับอักษรกลางเท่านั้น

พยางค์

หัวข้อนี้เป็นหัวข้อที่มีความแตกต่างระหว่างรูปกับเสียงมากที่สุดหัวข้อหนึ่ง ซึ่งคงเป็นเพราะเราืมคำจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทยมากมาย และเราสามารถถ่ายทอดมาเป็นตัวเขียนภาษาไทยได้ด้วย แต่เราไม่สามารถออกเสียงอย่างที่เราเขียนได้

องค์ประกอบสำคัญของพยางค์ในภาษาไทยมี ๔ ส่วน คือ

๑. พยัญชนะต้น	๒. สระ
๓. พยัญชนะสะกด	๔. วรรณยุกต์

๑. พยัญชนะต้นอาจเป็นพยัญชนะเดี่ยวหรือควบก็ได้ พยัญชนะทุกตัวสามารถเกิดเป็นพยัญชนะต้นคำได้ แต่พยัญชนะควบหรือพยัญชนะตัวที่ ๒ มีจำนวนจำกัด ๒. สระ อาจเป็นสระสั้นหรือยาวก็ได้ เสียงของพยางค์ พยัญชนะทั้ง ๒๑ เสียงสามารถเกิดเป็นพยัญชนะตำแหน่งที่ ๑ ได้ แต่เสียงของพยัญชนะตัวที่ ๒ มีเพียง ๓ เสียง คือ ว ร และ ล และถ้าเป็นเสียงควบกล้ำก็มีเพียง ๑๒ เสียงต่อไปนี้เท่านั้น คือ ปร-, ปล-, พร, พล-, ตร-, ทร-, กร-, กล, กว-, คร-, คล-, คว- นั่นคือ ถ้าเป็นเสียงควบกล้ำ พยัญชนะตัวที่ ๑ มีเพียง ป-, พ-, ต-, ท-, ก-, และ ค- เท่านั้น และเสียงพยัญชนะสะกดมีเพียง ๘ เสียง คือ -ม, -น, -ง, -ว, -ย, -ก, -ด, -ป บางคนนับเสียงท้ายพยางค์ของสระสั้นว่ามีเสียงพยัญชนะสะกดอีกเสียงหนึ่ง เรียกว่า เสียงกักที่เส้นเสียง จึงมี ๙ เสียง ความแตกต่างระหว่างรูปกับเสียงของพยางค์คือ ในภาษาเขียนเรามีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะควบได้มากกว่าที่กล่าวมา เป็นต้นว่า สนนาม เมล็ด สยาม ชนะ สละ สระ ฯลฯ แต่เมื่อออกเสียงคำเหล่านี้เราแทรกเสียงสระ -ะ ลงระหว่างพยัญชนะตัวที่ ๑ และพยัญชนะตัวที่ ๒ เราจึงไม่ได้ออกเสียงควบอย่างที่ปรากฏในภาษาเขียน ในทำนองเดียวกัน ในภาษาเขียนเรามีตัวสะกดมากมายและหลายคำ เขียนพยัญชนะควบกล้ำไว้เป็นพยัญชนะท้าย แต่เมื่อออกเสียงคำเหล่านี้เราก็เลือกออกเฉพาะ ๘ หรือ ๙ เสียงที่กล่าวถึงข้างบนนี้เท่านั้น เช่น ภาพ (ออกเป็น ภาพ) ทาส (ออกเป็น ทาด) และเราไม่ออกเสียงควบกล้ำในตำแหน่งเสียงสะกดเลย เรายังคงออกเฉพาะ ๘ หรือ ๙ เสียงที่กล่าวถึงข้างต้นเท่านั้น เช่น บาตร (ออกเสียงเป็น บาด) ศาสตร์ (ก็ออกเป็น สาด) สรุปก็คือ รูปและเสียงในภาษาไทย ที่ไม่ตรงกันมีอยู่มาก แต่ที่ตรงกันมีอยู่มากกว่า

คำอาชยาน ควรอ่านว่าอย่างไร

วิสุทธิ์ บุษยกุล

อาชยานเป็นคำสันสกฤต ในภาษาเดิมหมายถึง “เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา” อีกคำหนึ่งที่มีใช้ในภาษาสันสกฤตเสมอคือ อุปาชยาน หมายถึง “อาชยาน ขนาดเล็ก” เช่นเรื่องพระนล หรือเรื่องนางศกุนตลา ภาษาสันสกฤตใช้ว่า นโลปาชยาน และ ศกุนตโลปาชยาน คือถือว่าเป็นวรรณคดีขนาด “เกร็ด” หรือ “เรื่องสั้น” (แต่ที่จริงแล้วยาวทีเดียว) ที่มีแทรกอยู่ในคัมภีร์มหาภารตะของอินเดีย เช่น เรื่องพระนล ทั้งที่เรียกว่า “อุปาชยาน” ก็ยาวถึงแปดในสิบส่วนของขุนช้างขุนแผนของเรา และเรื่องศกุนตลาที่มีเล่าในคัมภีร์มหาภารตะหรือคัมภีร์ปัทมปุราณะก็ไม่อาจถือว่าเป็นเรื่องสั้นได้

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (ฉบับพิมพ์ล่าสุดเมื่อ ๒๕๓๙) ให้คำนิยามคำอาชยานว่า บทท่องจำ; การเล่า, การบอก; การสวด; เรื่อง, นิทาน อ่านได้สองอย่างคือ อาชะชยาน และ อาชะชยาน (คำอ่าน อาชะชยาน เป็นคำอ่านคำแรกคือถือว่าเป็นคำอ่านหลัก ส่วน อาชะชยาน เป็นคำอ่านตามความนิยมที่พจนานุกรมยอมให้ใช้ได้)

ส่วนคำว่า อุปาชยาน นั้นพจนานุกรมไม่ได้เก็บไว้

เมื่อผู้เขียนเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๗ และ ๘ (พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๗๘) ต้องท่องจำวรรณคดีไทย ส่วนที่ตัดตอนมาจากหนังสือวรรณคดีและถือว่าไพเราะ ยาวสามหรือสี่หน้า เรียกว่า บท “อาชยาน” เราอ่านคำนี้ว่า อา-ชะ-ชยาน แต่นักเรียนบางโรงเรียนอ่านว่า อา-ชะ-ชยาน ผู้เขียนไม่ได้สนใจเรื่องคำอ่านนี้มากนัก จนกระทั่งมาทราบข่าว ปทานุกรมฉบับกรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ (ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐) กำหนดให้อ่านว่า อา-ชะ-ชยาน จึงได้รู้ว่าทำไมนักเรียนโรงเรียนอื่นในครั้งนั้นจึงอ่านว่า อา-ชะ-ชยาน (ปทานุกรมเล่มนี้ราคาเล่มละ ๖ บาท ๕๐ สตางค์ นับว่าแพง เพราะครูประจำบาลสมัยนั้นหลายคนมีเงินเดือนเพียงเดือนละ ๘ บาท ทหารเกณฑ์ต่างจังหวัดมีเงินเดือนเพียงเดือนละ ๔ บาท)

ต่อมา ราชบัณฑิตยสถานได้รับมอบภาระการตรวจชำระปทานุกรมจากกระทรวงธรรมการ และได้ออกพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานมาเป็นแบบแผนการเขียน การอ่าน และการใช้คำไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ คณะกรรมการชำระพจนานุกรมฯ ก็คงถือตามแนวที่เคยอ่านมาแล้วในปทานุกรมกระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๗๐ คืออ่านว่า อาชะชยานตลอดมา

แต่ถ้าจะถามว่า เพราะเหตุใด ราชบัณฑิตยสถานจึงเขียนไว้ในสมุดคู่มือ “อ่านอย่างไร เขียนอย่างไร” ที่ออกมาใหม่ ยอมให้อ่านได้ทั้ง “อา-ชะ-ชยาน และ อา-ชะ-ชยาน” มีครูบาอาจารย์หลายท่านถามว่า ราชบัณฑิตยสถานมีหลักเกณฑ์ในการอ่านคำนี้ได้อย่างไร

คำตอบง่าย ๆ คือคณะกรรมการชำระพจนานุกรมฯของราชบัณฑิตยสถานเห็นว่า การออกเสียงว่าอาชะหยาน นั้น นักภาษาไทยของเราตั้งแต่สมัยเจ็ดสิบปีกว่ามาแล้วจนถึงปัจจุบัน เห็นว่าเป็นวิธีอ่านที่ถูกต้อง จึงได้กำหนดให้อ่านเช่นนั้นโดยไม่เปลี่ยนแปลง

แต่ในเวลาเดียวกัน จะถือว่า นักภาษาไทยของเรามีเพียงแค่นั้นหรือ ก็คงจะต้องยอมรับว่า ไม่ใช่เพราะ ยังมีนักภาษาไทยอีกจำนวนหนึ่งที่อ่านว่า อา-ชะ-หยาน อยู่ และการอ่านเช่นนี้ก็ได้รับความนิยมนพอสมควรเช่นกัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๙) เห็นว่า ถึงแม้คำอ่าน อา-ชะ-หยาน เป็นคำอ่านที่ “ถูกต้องตามหลัก” แล้วก็ตาม เมื่อยังมีนักภาษาไทยหลายคนทั้งในอดีตและปัจจุบันถือหลักการอ่านอีกแบบหนึ่ง และยังคงอ่านว่า อา-ชะ-หยาน อยู่ ก็ไม่ยากยืนยันว่าอ่านเช่นนั้นผิด จึงยอมรับให้อ่านได้ ทั้งสองแบบ

หลักในการอ่านที่แตกต่างกันอยู่ที่ว่า ฝ่ายหนึ่งต้องการใช้หลักอักษรนำตามระเบียบไวยากรณ์ไทยในการอ่านคำนี้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า บรรพบุรุษของเราไม่ใช่หลักอักษรนำในการอ่านคำบาลีและสันสกฤต แต่อาศัยเสียงที่เราเห็นว่าไพเราะเป็นหลักมากกว่า ผู้เขียนจะยกเหตุผลของผู้อ่านออกเสียงทั้งสองฝ่ายมาแล้วสู้กันฟังดังต่อไปนี้

ผู้ที่เห็นว่าน่าจะอ่านว่า อา-ชะ-หยาน มีเหตุผลดังนี้

๑. คำบาลีสันสกฤตที่ไทยนำมาใช้ เมื่อเข้าลักษณะอักษรนำ (และอักษรตาม) ตามระเบียบไวยากรณ์ไทยแล้ว ก็ควรอ่านตามแบบอักษรนำ คำประเภทนี้มีมาก เช่น กฤษณา คำฤษณา สยมพร สนาน สังขยา เสวต ไสลก สวัสดิ์ สวาท เสน่ห์ และคำว่า อาชยาน นี้ สะกดตัวในภาษาสันสกฤตว่า อาชยาน คือ พยัญชนะตัว ข และตัว ย สองตัวเรียงติดกัน ไม่มีสระอะมาคั่น จึงควรออกเสียงแบบอักษรนำว่า อา-ชะ-หยาน

๒. ไวยากรณ์บาลีในเมืองไทยใช้คำว่า อาชยาด (อาชยาด ที่จริงเป็นคำสันสกฤต) ทางวัดก็อ่านว่า อา-ชะ-หยาด เป็นการอ่านแบบอักษรนำ และคำว่า สังขยา (สงขยา) ซึ่งเราได้ยืมใช้ในภาษาไทยเสมอ ทุกคนก็อ่านว่า สัง-ชะ-หยา ตามแบบอักษรนำด้วย เมื่อ อาชยาด อาชยาน และสังขยา ทั้งสามคำนี้มาจากธาตุ “ขยา” คำเดียวกัน ก็น่าจะอ่านตามหลักอักษรนำเช่นเดียวกัน จึงควรอ่านคำนี้ว่า อา-ชะ-หยาน

๓. คำอาชยาน ที่แปลว่า “เรื่องเล่า” นี้ตรงกับคำบาลีว่า อกฺขาน ซึ่งคนไทยก็ต้องอ่านว่า อัก-ขาน คือ ออกเสียงเป็นเสียงจัตวา เพราะฉะนั้น อาชยานก็ควรอ่านว่า อา-ชะ-หยาน คือเป็นเสียงจัตวา ให้เสียงคล้องจองกันเสียงจัตวาของคำ อัก-ขาน ด้วยจะเหมาะสมกว่า

แต่ผู้ที่เห็นว่าควรอ่านว่า อา-ชะ-หยาน อ้างว่า

๑. การยกคำ อักขาน ตามข้อ ๓ ข้างต้นมาอ้างนั้นใช้ไม่ได้ เพราะคำนี้เป็นคำบาลีที่ไม่มีใช้ในภาษาไทย

๒. ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาของแขก และแขกออกเสียงวรรณยุกต์ไทยไม่เป็นการที่จะนำเอาหลักอักษรนำของภาษาไทยไปบังคับการอ่านคำบาลีสันสกฤตนั้นไม่สมควร ให้สังเกตคำต่อไปนี้คือ *ศรีษมายัน ดุษณี ศราพก ศิษยานุศิษย์ อัศวิน อุษณาการ อุษณีษ สนาตก สมิต สวร อัสมิมานะ* (คำเหล่านี้เขียนว่า ศรีษมายน ดุษณีม ศรารวก ศิษยานุศิษย อศวิน อุษณาการ อุษณีษ สนาตก สมิต สวร อสุมิมาน) ให้สังเกตว่าระหว่างตัว ศ ช ส กับพยัญชนะตัวตามมานั้นไม่มีสระใดๆ มาแทรก จึงตรงกับหลักอักษรนำของไทยทุกประการ ถ้าอ่านตามหลักอักษรนำแล้วก็ต้องอ่านว่า *ครีต-สะ-หมา-ยัน ดุด-สะ-หนี สะ-หฺรา-พก สิต-สะ-หฺยา-นุ-สิต อัต-สะ-หฺวิน อุด-สะ-หฺนา-กาน อุด-สะ-หนี สะ-หฺนา-ดก สะ-หฺมิต สะ-หฺวะ-ระ อัต-สะ-หฺมิ-มา-นะ* แต่พจนานุกรมฯก็ให้อ่านว่า *ครีต-สะ-มา-ยัน ดุด-สะ-นี สะ-หฺรา-พก สิต-สะ-ยา-นุ-สิต อัต-สะ-วิน อุด-สะ-นา-กาน สะ-นา-ดก สะ-มิต สะ-หฺวะ-ระ อัต-สะ-มิ-มา-นะ* (พจนานุกรมไม่ได้ให้คำอ่าน อุษณีษ ไว้) แสดงว่า **บรรพบุรุษของไทยไม่อาศัยหลักอักษรนำในการอ่านคำบาลีสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทย**

นอกจากนี้ คำบาลีสันสกฤตจำนวนมากที่มีสระคั่นอยู่ระหว่างตัวอักษรสูงหรือกลาง ซึ่งตามหลักอักษรนำจะให้ผันเสียงวรรณยุกต์อย่างแบบอักษรนำไม่ได้ แต่ไทยเราก็อ่านแบบอักษรนำ เช่น *ปรารถนา วาสนา ศาสนา สมาน สมรภูมิ อนาถ อเนก* ซึ่งถ้าอ่านตามหลักอักษรนำ ก็น่าจะอ่านว่า *ปราดทะนา วาสะนา สาสะนา สะมาน สะมอระพุม อะนาถ อะเนก* หรือแม้แต่คำที่มองเห็นสระคั่นอยู่แล้วอย่างชัดเจน เช่น *กิเลส ประมาท ประวัติ ประโยค ประโยชน์* เราก็อ่านโดยผันเสียงวรรณยุกต์เสมือนหนึ่งเป็นพยางค์ที่มีอักษรนำทั้งที่ไม่ใช่ เพราะฉะนั้น **จะใช้หลักการออกเสียงแบบอักษรนำกับคำบาลีสันสกฤตไม่ได้**

๓. ถ้าเช่นนั้น คำบาลีสันสกฤตเหล่านั้นที่มีใช้ในภาษาไทย เมื่อเราไม่ถือหลักอักษรนำ แล้วจะอาศัยหลักอะไร คำตอบก็คือ อาศัยเสียงเป็นหลัก คือถ้าเห็นว่าอ่านอย่างนี้ “น่าฟังกว่า” ก็ออกเสียงตามนั้น ถ้าไม่มีคนเห็นด้วย ก็เป็นอันว่าใช้ไม่ได้ แต่ถ้ามีคนเห็นพ้องด้วยหลายคน นั่นก็คือได้รับความนิยม ก็ควรออกเสียงเช่นนั้น

และในการพิจารณาการออกเสียงคำว่า “อาชยาน” น่าจะพิจารณาว่าในภาษาไทย เราชินกับเสียง “ยาน” อยู่มาก ตัวอย่างเช่น *หย่อนยาน อากาศยาน จักรยาน ราชยาน อุทยาน หินยาน มหายน วัชชยาน ยวดยาน โฉนทะยาน เป็นพยาน กำนาน ปฏิญาณ วิญญาน โพรญาน วิจารณญาน สัญชาตญาน สัญญาน อภิญญาน* (ยังมีอีกมากมาย) พุดง่าย ๆ ก็คือ เสียง “**หยาน**” **ไม่มีใช้ในภาษาไทย** คำว่า อาชยาน จึงน่าจะออกเสียงตามแบบที่เราชิน คืออ่านเป็น *อา-ชะ-ยาน* จะน่าฟังกว่า

ไป ๆ มา ๆ เราก็ต้องหันไปหาหลักประการหนึ่งที่ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงเรียกว่า *อัจฉริยะแห่งภาษา* หรือ *Genius of the language* (มีครั้งหนึ่ง

ที่ทรงเรียกว่า “พุทธิพรหมของภาษา”) เท่าที่ผู้เขียนทราบ เสด็จในกรมฯ ไม่เคยประทานคำอธิบายว่า “อัจฉริยะแห่งภาษา” คืออะไร แต่จากตัวอย่างที่ท่านทรงยกมา (เช่นทำไมเมื่อท่านบัญญัติศัพท์สำหรับคำ Culture ว่า พุทธิธรรม จึงไม่มีผู้รับ แต่กลับยอมรับคำว่า วัฒนธรรม ทั้งที่ทั้งสองคำมีความหมายอย่างเดียวกัน) ผู้เขียนเข้าใจคำว่า Genius of the language นี้ท่านทรงหมายความถึง ความไพเราะ ความกลมกลืน ความประณีตละเอียดละไม เสียงและการออกเสียง ที่เป็นลักษณะพิเศษในภาษาของเรา ซึ่งน่าจะตีความว่าเรื่องของภาษานั้นมีบางสิ่งบางอย่างที่อาจเปลี่ยนแปลงหลักไวยากรณ์ได้ และสิ่งนั้นได้แก่ ความนิยมของผู้เป็นเจ้าของภาษา นั้นเอง

พวกที่สองจึงเห็นว่า ความนิยมเป็นหลักที่สำคัญกว่า จึงเห็นว่าควรอ่านว่า อาชะยาน พจนานุกรมไทยฯยอมรับวิธีอ่านคำว่า “อาชยาน” ทั้งสองอย่าง จะอ่านว่า อาชะหยาน ตามแบบอักษรนำ หรือจะอ่านว่า อาชะยาน ตามความนิยมก็ได้ ถือว่าถูกต้องทั้งสองอย่าง

ต่างประเทศที่มีหลักเกณฑ์ในการทำพจนานุกรมมานานกว่าเรา ถือหลักในการออกเสียงคำอย่างกว้างๆ และถือความนิยมของผู้ใช้เป็นหลักสำคัญ แต่การถือหลักความนิยมจะเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ต่อเมื่อคนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาดี และบุคคลเหล่านั้นล้วนแต่รักภาษาและเทิดทูนภาษาของตน เมื่อพูดถึงเรื่องนี้ก็อดรู้สึกหดหูใจไม่ได้ เรามีคนที่ได้รับการศึกษาดีในวิชาการหลายสาขาหลายแขนง แต่หลายคนในจำนวนนี้ไม่รักและไม่เทิดทูนภาษาไทย นักวิชาการ นักบริหาร และนักการเมือง ที่ถือตนว่ามีการศึกษาดีหลายท่าน ออกเสียงตัว ร ไม่เป็น ออกเสียงตัว ร กับตัว ล เหมือนกัน อ่านอักษรควบที่มี ร ล กล้าไม่เป็น ทั้งที่อวัยวะออกเสียงของท่านก็น่าจะเป็นปรกติ เวลาที่มีคนเตือน ท่านก็จะพูดว่า ภาษานั้นคือสื่อกลาง ถ้าพูดแล้วคนฟังรู้เรื่องก็เป็นอันว่าใช้ได้ ถ้าคนไทยที่ได้รับการศึกษาสูงแล้วยังคิดอย่างนี้ และออกเสียงภาษาไทยแบบนี้ ให้เด็กไทยชินกับการออกเสียงแบบนี้ ก็อดเกรงไม่ได้ว่าภาษาไทยคงจะวิบัติเลวร้ายยิ่งกว่านี้มากในไม่ช้า^๑ นอกจากนี้ เสียงวรรณยุกต์โท ของเราก็กำลังอยู่ในภาวะที่น่าวิตก และถ้าครูบาอาจารย์ที่สอนภาษาไทยไม่ช่วยกัน ภาษาไทยจะเสื่อมลงไปเป็นลำดับ

^๑ เกี่ยวกับเรื่องนี้ พระยาอนุมานราชชนกเคยกล่าวไว้ว่า “ในการออกเสียงคำไทยนั้น ห้ามออกเสียงตามอย่างคนสามพวกต่อไปนี้คือ คนที่ไร้การศึกษาหนึ่ง คนต่างชาติภาษาหนึ่ง และคนตตจริตอีกหนึ่ง” และหลักของพระยาอนุมานฯ นี้ ยังคงใช้ได้ดีในสมัยนั้น ท่านคงไม่คิดว่า คนที่ได้รับการศึกษาดีจะไม่รักภาษาไทย ถ้าท่านยังอยู่ท่านอาจจะเติมคนพวกนี้เป็นพวกที่สี่แล้วก็ได้ (หรือท่านจะถือว่าคนพวกนี้เป็นผู้ไร้การศึกษาก็ไม่ทราบ) ผู้เขียนเองรู้สึกว่ายังไม่มีหน่วยงานใดที่พยายามแก้ไขเรื่องนี้อย่างจริงจัง รวมทั้งเรื่องการออกเสียงวรรณยุกต์โทเป็นเสียงวรรณยุกต์ตรีด้วย

ขอพูดนอกเรื่องเล็กน้อย หลวงบวรบรรณรักษ์ (นิยม รักไทย) ที่เขียนพจนานุกรม สันสกฤตไทย-อังกฤษ อภิธานที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นเป็นไทยลูกครึ่ง เดิมชื่อ John James เคยเป็นครู สอนพระยาอนุมานราชชนกเมื่อเป็นนักเรียนประถมโรงเรียนอัสสัมชัญ ต่อมาสมัครไปรับราชการอยู่ในกระทรวงกลาโหม ท่านรักที่จะเป็นคนไทยจึงได้ชื่อว่า นิยม รักไทย ตอนหลังได้รับยศและบรรดาศักดิ์ เป็นนายร้อยเอก หลวงบวรบรรณรักษ์ ได้ร่วมแต่งหนังสือหลายเล่มกับพระยาอนุมานราชชนก แม้ท่านเป็นไทยลูกครึ่ง ก็เขียนหนังสือไทยและรักภาษาไทยมาก

เพราะฉะนั้น เมื่อคนไทยหลายคนยังไม่สนใจในการออกเสียงภาษาไทยให้ถูกต้อง และยังอ่านผิดพลาดมาก พจนานุกรมก็จำเป็นต้องกำหนดแนะวิธีอ่านคำต่างๆ ต่อไป เป็นการแสดงความเห็นห่วงเป็นการค้านหรือเตือนท่านที่ไม่รักไม่เทิดทูนภาษาไทยเหล่านั้นไว้ว่า ภาษาไทยนั้นมีระเบียบและแบบแผน และไม่ควรจะใช้ภาษาวิบัติอย่างในทุกวันนี้ราชบัณฑิตยสถาน ย่อมให้มีการออกเสียงได้สองอย่างสำหรับคำจำนวนไม่น้อย ไม่ใช่ว่าจะไม่ต้องการยึดหลักหลักใหญ่ในการอ่านออกเสียง เช่นการออกเสียงสระ เสียงพยัญชนะ การออกเสียง ร ล การอ่านออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ หรือการผันเสียงวรรณยุกต์ที่กำหนดตายตัวแล้วเป็นต้น หลักใหญ่เช่นนี้ทางพจนานุกรมยังคงเคร่งครัดอยู่เสมอ ส่วนคำที่มีคนนิยมอ่านไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งถูกต้องตามหลักเกณฑ์พอสมควรและพอจะยอมรับได้ พจนานุกรมฯ ก็ต้องยอมรับว่าเป็น การอ่านตามความนิยมด้วย (ความนิยมในการออกเสียงภาษาไทยของผู้ที่ไม่รักภาษาไทยนั้น เราต้องถือว่ารับไม่ได้)

ที่ต้องระมัดระวังก็คือ เมื่อคำนั้นเป็นคำไทย (รวมทั้งคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต จีน เขมร ชวา มลายู หรือแม้แต่คำที่เรารับมาจากชาวยุโรปที่ใช้กันมานานจนเราถือเสมือนเป็น คำไทยแท้) เรามีวิธีสะกดตัวคำเหล่านั้นแน่นอน เราต้องอ่านอย่างที่เราเขียน ให้เสียงอ่านนั้น สื่อความหมายได้ดีพอ และไม่ตัดเสียงออกไปโดยไม่จำเป็น (เช่นในภาษาไทย คำว่ามหาวิทยาลัย อย่าให้กลายเป็น หมา-ไล) เราไม่น่าจะอ่าน “ลอนดอน” ว่า “ลันตัน” เราไม่น่าจะอ่าน “ปารีส” ว่า “ปา-ริต-ซ...” คำอ่านบางคำอ่านกันมาจนชิน เช่น ยุโรป ต้องอ่านว่า ยูโรบ ส่วนคำบางคำที่อาจอ่านได้หลายอย่าง พจนานุกรมฯ ย่อมบอกวิธีอ่านไว้ให้เสมอเช่น มกราคม (มะกะราคม และ มกกะราคม ฯลฯ)

แต่หลักปลีกย่อยบางประการ เช่นการออกเสียงวรรณยุกต์คำที่เรารับมาจากภาษา ต่างประเทศนั้นเราไม่มีหลักการอ่านตายตัว เพราะฉะนั้น ใครจะอ่านว่า อาชะหยาน หรือ อาชะยาน หรือคำจากภาษาตะวันตก ใครจะอ่านว่า คาลิฟอเนีย หรือ แคลิฟอร์เนีย ซิกาโก หรือซิกาโก้ นิวยอก หรือ นิวหยอก ก็คงต้องยอมรับ แม้ว่าเราจะมีวิธีสะกดตัวตายตัวสำหรับ คำที่เรารับมาจากภาษาเหล่านี้แล้วก็ตาม

ผู้เขียนบทความนี้ขอเรียนว่า ดีใจที่มีคนถามเรื่องภาษาไทย เพราะเป็นการแสดงว่ายังมีคนไทยอยู่มากที่รักภาษาไทย ต้องการเทิดทูนภาษาไทย และยังอยากทราบว่ามีหลักเกณฑ์เพิ่มเติมอะไรบ้างที่น่าจะต้องรู้ ขอให้คุณครูบาอาจารย์ได้ช่วยพยายามให้ทุกคนหันมารักภาษาไทย ต่อไป เมื่อพูดถึงการอ่าน ก็ขอให้ถือตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ฉบับพิมพ์ครั้งสุดท้ายเป็นหลัก และคำว่า อาชยาน ก็อ่านได้ทั้ง อา-ชะ-หยาน และ อา-ชะ-ยาน ถือว่าถูกต้องทั้งสองอย่าง

ผังมโนภาพ

สวณิต ยมาภัย

ผังมโนภาพเป็นวิธีการจัดระบบคิดให้เป็นระเบียบ ไม่กระจัดกระจาย อยู่ในกรอบที่ต้องการ

คำว่า มโนภาพ หมายถึงภาพซึ่งเกิดขึ้นในจิตของมนุษย์แต่ละคน มีลักษณะค่อนข้างแน่นอน ก่อตัวขึ้นโดยต่อเนื่องกันในชั่วระยะเวลาหนึ่ง โดยปกติแล้วมนุษย์เริ่มมีมโนภาพตั้งแต่เริ่มเรียนรู้ภาษาและมีวัยวะรับสัมผัสที่เจริญเติบโตเพียงพอ

ภาพที่เกิดขึ้นในความคิดหรือมโนภาพนั้น ต้องอาศัยทางรับรู้ผ่านประสาททั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย รวมทั้งเกิดขึ้นภายในใจเองด้วย (เรียกว่าสัมผัสหรืออายตนะที่ ๖) ในทางพระพุทธศาสนา เรียกทางรับรู้เหล่านี้ว่าทวาร ๖ หรือประตูรับทั้ง ๖ นั่นเอง

มโนภาพไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่จริงหรือจับต้องได้ แต่เป็นความจริงที่ปรากฏขึ้นในจิตของมนุษย์ และมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ปรากฏอยู่จริงภายนอกจิตของมนุษย์ ถ้าเรานึกถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ เป็นต้นว่า มนุษย์ พืช สัตว์ การทำงาน การสั่งสอน การยืน เดิน นั่ง นอน ความรัก ความเสียสละ สันติภาพ ล้วนเป็นมโนภาพทั้งสิ้น จึงจะเห็นได้ว่าผ่านระบบการศึกษาเล่าเรียนมาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ละคนจึงมีมโนภาพมากมายหลากหลายสุดที่จะประมาณได้ มโนภาพเหล่านี้ส่วนหนึ่งจะคล้ายคลึงกันกับบุคคลอื่นๆ ยิ่งบุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน หรืออยู่ร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน มโนภาพยิ่งใกล้เคียงกัน

การคิดของมนุษย์ต้องอาศัยมโนภาพที่สัมพันธ์กัน ถ้ามโนภาพจำกัด การคิดก็พลอยถูกจำกัดไปด้วย ในการคิดของมนุษย์นั้น เราทราบกันดีว่า ถ้าเป็นการคิดที่ดีมีประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น จะต้องเป็นการคิดที่มีระเบียบ นักจิตวิทยาการศึกษาได้ค้นพบว่า วิธีการอันสำคัญยิ่งวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การคิดมีระเบียบ คือการฝึกสร้างผังมโนภาพ (concept mapping) ซึ่งสามารถฝึกได้ทุกช่วงระยะของพัฒนาการของมนุษย์ ตั้งแต่เด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ แม้ผู้ใหญ่ที่สูงวัยมากแล้วก็สามารถฝึกผังมโนภาพได้ และฝึกได้ในทุกเรื่องไม่มีข้อจำกัดใดๆ ทั้งสิ้น

วิธีสร้างผังมโนภาพวิธีง่ายๆ ก็คือ นึกถึงมโนภาพเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ที่มีอยู่แล้วภายในจิต แล้วเขียนมโนภาพนั้นลงบนแผ่นกระดาษ เขียนวงรอบไว้ เช่น

นก

คน

ท้องฟ้า

เครื่องใช้

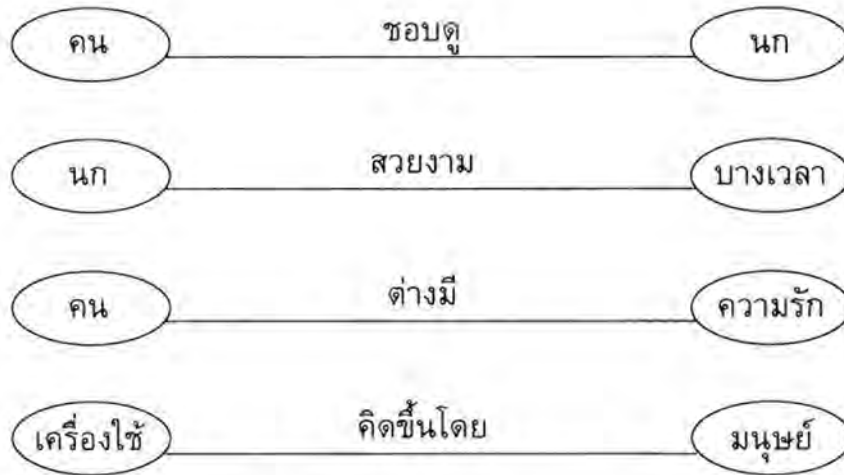
ความรัก

เวลา

ทอง

โอกาส

จะเห็นได้ว่าแต่ละคนอาจเขียนได้ไม่มีวันสิ้นสุด ในวงแต่ละวงนั้น คือ มโนภาพของแต่ละคน อาจเหมือนกันมากน้อยเพียงไรก็ได้ ในขั้นต่อไปหาทางเชื่อมโยงมโนภาพเหล่านั้นเข้าด้วยกัน เช่น

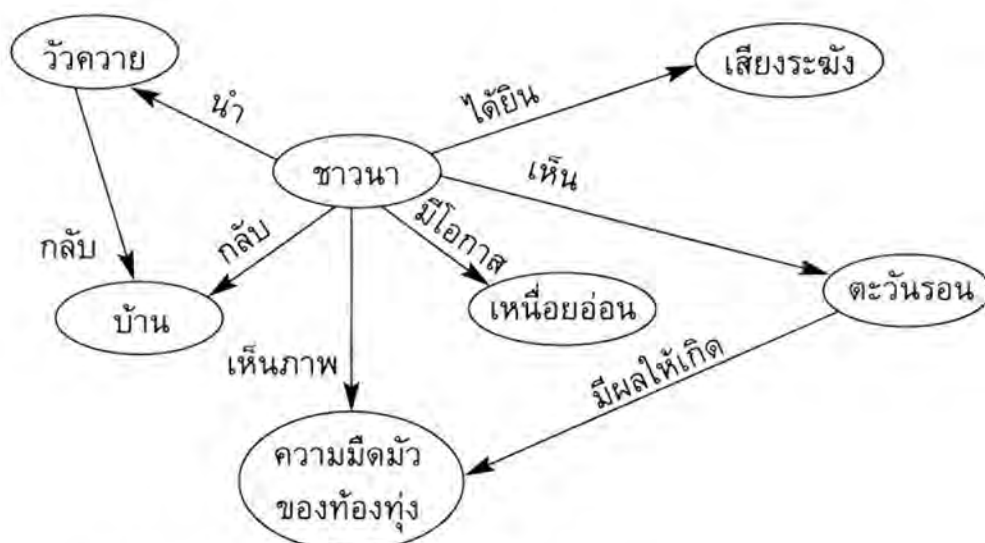

จะเห็นได้ว่าแต่ละคนก็อาจจะเชื่อมโยงมโนภาพของตนได้โดยไม่มีข้อจำกัด อาจเชื่อมโยงให้มากกว่า ๒ มโนภาพก็ได้ ตามกำลังความคิด และตามโอกาสที่ตนมีอยู่

แท้ที่จริงแล้ว งานเขียนหรืองานประพันธ์ แม้แต่ตำราขนาดใหญ่ ก็คือการเชื่อมโยงมโนภาพของผู้เขียนนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ในคำประพันธ์เรื่อง รำพึงในป่าช้า ที่ว่า

วังเอ๋ยวังเวง	หง่างเหง่งย่ำคำระฆังฆาน
ฝูงวัวควายผ่ายลาทิวากาล	ค่อยค่อยผ่านท้องทุ่งมุงถิ่นตน
ชานาเหนือยอ่อนต่างจรกลับ	ตะวันลับอัสดงทุกแห่งหน
ทึ่งทึ่งให้มีดมัวทัวมณฑล	และทึ่งตนดูเปลี่ยวอยู่เดียวเอย

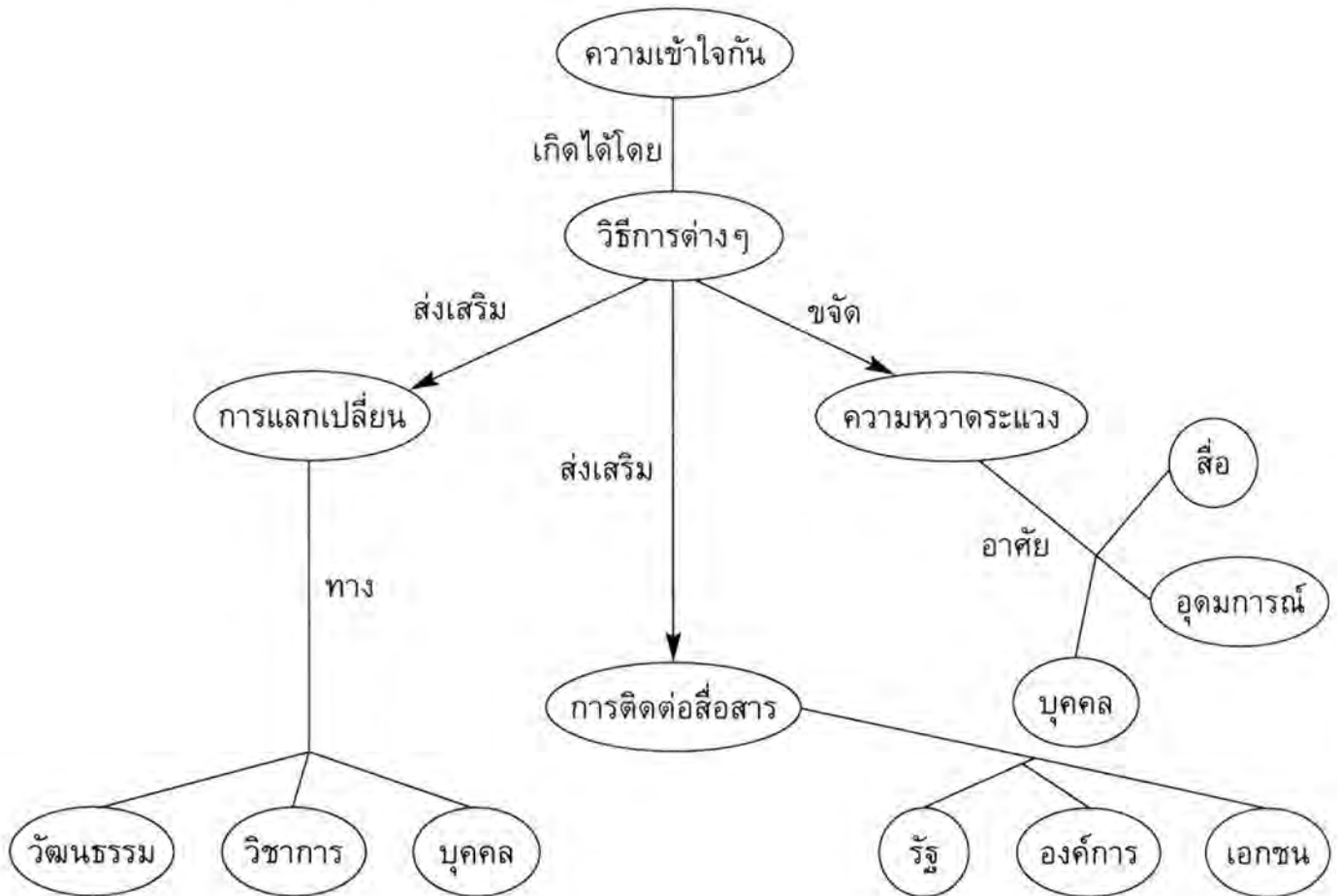
เมื่อวิเคราะห์หัดดูแล้ว เราจะเห็นความสัมพันธ์ของมโนภาพ แสดงได้ด้วยผังข้างล่างนี้

(มโนภาพของสิ่งที่ผู้ประพันธ์ได้แลเห็น)

ผังมโนภาพข้างต้นเป็นมโนภาพในจินตนาการของผู้ประพันธ์ ในที่นี้คือ ธอมัส เกรย์ ซึ่งพระยาอุปกิตศิลปสารได้ถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทยอีกต่อหนึ่ง

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการเขียนผังมโนภาพ เรื่อง ความเข้าใจกัน

มโนภาพข้างบนอาจารย์เรียงเป็นเรียงความสั้นๆ ได้ดังนี้

ความเข้าใจกันเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่เชื่อว่าเกิดขึ้นโดยง่าย ดังจะเห็นได้จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในที่ต่างๆ ทุกระดับชั้นของสังคม ด้วยหลักการแล้ว ความเข้าใจกันอาจเกิดได้โดยส่งเสริมให้เกิดขึ้นประการหนึ่ง และขจัดสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันอีกทางหนึ่ง

การส่งเสริมอาจกระทำได้ด้วยการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เช่น ศิลปะ วรรณคดี การแสดงออกของชาติที่ต่างวัฒนธรรมกัน อาจนำมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้ต่างฝ่ายต่างซาบซึ้งในวัฒนธรรมของกันและกัน

การส่งเสริมอาจทำได้ด้วยการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ เช่น แลกเปลี่ยนความรู้กัน แลกเปลี่ยนผลงานวิจัย แลกเปลี่ยนนักวิชาการ ซึ่งอาจทำได้โดยต่างฝ่ายต่างเดินทางไปมาหาสู่กัน นำไม้ตรีจิตไปให้แก่กันและกัน แลกของขวัญกัน แม้กระทั่งการผูกมิตรไมตรีระหว่างคนต่างพื้นเพกันโดยไม่ต้องเดินทางไปหากัน

นอกจากนี้ความเข้าใจกันอาจส่งเสริมให้เกิดมีขึ้นได้ด้วยการสื่อสารระดับต่างๆ ทั้งระดับรัฐ องค์กร การ สถาบัน และปัจเจกชน

สิ่งที่ก่อให้เกิดความเข้าใจกันนั้น ที่สำคัญที่สุดคือความหวาดระแวง ความเคลือบแคลง สงสัยซึ่งกันและกัน จะขจัดได้ต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของบุคคล การมีอุดมคติหรืออุดมการณ์ที่ถูกต้อง ดังเช่น มหาตมคานธี สอนว่า มนุษย์ทั้งผองล้วนพี่น้องกัน รวมทั้งต้องอาศัยสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อคนเป็นจำนวนมาก สื่อมวลชนอาจชักนำให้ผู้คนคลายความหวาดระแวงหันหน้าเข้าหากัน เข้าอกเข้าใจกันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

หมายเหตุ ในระหว่างการร้อยเรียงมโนภาพเป็นภาษานั้น อาจเพิ่มเติมเสริมได้ตามความเหมาะสม โดยอาศัยทักษะทางภาษา และลีลาเฉพาะของแต่ละบุคคล

โวหารภาพพจน์

ยุพา ส่งศิริ

บรรจง ชาครัดพงศ์

ถ้าเราอ่านหนังสือ ๒ เล่ม เล่มหนึ่งเป็นหนังสือกวีนิพนธ์ อีกเล่มหนึ่งเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เช่นหนังสือตำรา จะเห็นว่าสำนวนภาษาที่ใช้ในหนังสือทั้งสองเล่มนั้นแตกต่างกัน ภาษาในหนังสือกวีนิพนธ์จะมีลักษณะที่ไม่เหมือนภาษาที่ใช้ในหนังสือตำรา หรือไม่เหมือนภาษาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ มักไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา มีการใช้ศัพท์ ใช้ถ้อยคำแปลก ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายนัย และใช้ถ้อยคำที่มีความหมายแฝง ทั้งนี้ เพราะผู้ประพันธ์ตั้งใจจะทำให้ภาษาที่เขาใช้มีความแปลก แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทรงพลัง มีอำนาจเหนือจิตใจของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านทั้งหลายเห็นภาพและเกิดอารมณ์คล้อยตาม

โวหารภาพพจน์ หรือ Figure of Speech เป็นกลวิธีการใช้ถ้อยคำอย่างหนึ่งที่ทำให้ภาษาวรรณคดี หรือภาษากวีนิพนธ์แตกต่างกับภาษาที่เราใช้สื่อสารกันอยู่ทุก ๆ วัน

เมื่อเราอ่านบทประพันธ์ ไม่ว่าจะ เป็นบทร้อยแก้วหรือบทกวีนิพนธ์ เราอาจพบกับโวหารภาพพจน์ ดังนั้น ในหนังสือเรียน วรรณลักษณะวิจารณ์ เล่ม ๒ จึงนำมากล่าวไว้เพียงเล็กน้อย พอให้นักเรียนได้สำเหนียกและไม่ตื่นเต้นเมื่อไปพบกลวิธีเช่นนี้ในบทประพันธ์ของต่างประเทศ แต่ไม่ควรถึงกับเคร่งเครียดหรือโต้แย้งกันอย่างเอาเป็นเอาตายว่า วรรณนั้นๆ หรือตอนนั้นๆ ในบทประพันธ์เป็นโวหารภาพพจน์ชนิดใดกันแน่ หรือถึงกับนำไปออกข้อสอบแล้วต้องมาโต้แย้งกันเรื่องคำตอบ ในที่นี้ จึงขอก้าวเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องโวหารภาพพจน์ยิ่งขึ้น

ในหนังสือเรียนได้กล่าวถึงภาพพจน์ไว้เพียง ๖ ชนิด ได้แก่ อุปมา (simile), อุปลักษณ์ (metaphor), บุคคลวัต (personification), อติพจน์ อวพจน์ (hyperbole), นามนัย (metonymy) และอุปมานิทศน์ (allegory)

อุปมาและอุปลักษณ์ ดูเหมือนจะเข้าใจกันได้ไม่ยากนัก เห็นจะเป็นเพราะเราคู่กับคำอุปมาอุปไมย ที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิมในงานประพันธ์ของไทย เช่น

“...อุปมาดังล้อมป่าไล่เสือ เมื่อจับเสือยังมีได้ เวลาจวนค่าแล้ว ก็ต้องเลิกไปเสียทีหนึ่ง แต่เป็นที่ยั่วเสือให้ตื่นไว้พลาง เจ้าเสือโง่ปัญญาน้อยก็จะประมาท ถ้าเป็นเสือขลาดก็จะตกใจ แม้นยกมาล้อมครึ่งหลังให้แน่นหนา ข้าพเจ้าเห็นจะมีชัยชนะจับเสือได้เป็นมั่นคง”

การเปรียบเทียบทุกชนิด แต่เดิมเราถือเป็นอุปมาอุปไมยทั้งสิ้น แม้ไม่มีคำอุปมาปรากฏอยู่ ถ้าเราใช้ภาษาอย่างมีความสังเกตจะเห็นว่า สำนวนภาษาที่เราใช้กันอยู่มักมีลักษณะเป็นการ

เปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ ตอนแรกๆ ก็เป็นการเปรียบเทียบพอใช้ๆ ไปก็กลายเป็นคำธรรมดาไป เช่น “ฉันเดือดนะ หยุดพูดได้แล้ว” “ร้อนจนตับจะแตกอยู่แล้วอากาศกรุงเทพฯ ตอนนี้” ทั้งอดีตพจน์ นามนัย และภาพพจน์อื่นๆ อีกหลายชนิด คือ อุปลักษณ์นั่นเอง หากแต่มีรายละเอียดอย่างอื่นๆ อีกมากที่ทำให้บอกได้ว่าเป็นภาพพจน์ที่ไม่ใช่อุปลักษณ์ตามความหมายในหนังสือเรียน อย่างหนึ่งก็คือ อุปลักษณ์ที่กวีใช้มักเป็นสิ่งที่ริเริ่มโดยกวี ยังไม่มีใครใช้จนกลายเป็นภาพพจน์ลัดค่าหรือเป็นถ้อยคำตายๆ ไป

ภาพพจน์ **อุปมา** และ**อุปลักษณ์** เป็นการเปรียบเทียบสิ่งๆ หนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งมีลักษณะเด่นบางประการที่เชื่อมโยงถึงกันได้ เช่นเปรียบเทียบ ดวงตาของหญิงงามเหมือนดวงดาว ดวงตากับดวงดาวมีลักษณะเด่นอาจเชื่อมโยงถึงกันได้ คือต่างมีประกายระยิบระยับเหมือนกัน เราจะสังเกตเห็นว่าการเปรียบเทียบที่เป็นอุปมาจะมีคำแสดงว่าเป็นการเปรียบเทียบ เช่น คำเหมือน เสมือน เฉก เช่น ดุจ ประดุจ พ่าง ปูน ราว กล ประเลห์ เพียง เพียง ส่วนอุปลักษณ์นั้น กล่าวถึงคำที่นำมาเปรียบนั้นตรงๆ ไม่จำเป็นต้องมีคำข้างต้นแสดง ผู้อ่านอ่านแล้วเข้าใจได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบในอุปลักษณ์ บางทีกวีอาจใช้คำ **เป็น** หรือ **คือ** ไว้ด้วย แต่ก็ไม่จำเป็นว่าถ้อยคำนั้นๆ เป็นการกล่าวเปรียบเทียบเสมอไป

ขอให้พิจารณาบทประพันธ์ต่อไปนี้ว่าบางบทมีทั้งอุปมาและอุปลักษณ์ และบางบทถึงแม้จะมีถ้อยคำที่ยกมาข้างบนประกอบอยู่แล้ว ก็มีได้เป็นถ้อยคำเปรียบเทียบ ต่อไปนี้มีทั้งอุปมาและอุปลักษณ์

เป็นศรีแก่ปากผู้	ผจงฉันทิ	
คือคู่มาลาสร	เรียวร้อย	
เปนนิมประดับกรรณ	ทุกเมื่อ	
กลกระแจจะต้องน้อย	หนึ่งได้แรงใจ	(ลิลิตพระลอ)
สองกรกลกเียดเกี่ยว	กรรชิต	
แสรังใส่กลปกปิด	ใช้น้อย	(ลิลิตพระลอ)
ยลโถงโปร่งช่องชวนบง	โบกฟ้าเพื่อนหลง	
แลล่อให้โลกเล็งลาญ		
ล่องล่องมารุตแล่นพาน	พ่างเพียงคัคณานต์	
ก็คือจักคู่ควรคง		(อิสรราชคำฉันท์)

บางทีการใช้ภาพพจน์แบบอุปมา ก็อาจมีความหมายได้หลายนัย เช่น พูดว่า เธอสวยเหมือนตุ๊กตา คำกล่าวนี้อาจเป็นคำชมก็ได้ คือ ชมว่า เธอมีรูปหน้าสวย ปากนิต จมูกหนอยหน้าเอ็นดูเหมือนตุ๊กตาที่เขาปั้นหรือหล่อขึ้นมา แต่อาจเป็นคำที่ว่ากล่าวในเชิงตำหนิก็ได้ว่า เธอสวยแต่ดูปราศจากชีวิตจิตใจ ด้อยสติปัญญา ด้วยไม่สามารถคิดอะไรได้เหมือนตุ๊กตาเป็นคนที่มึนโง่ขี้ปัญญา

ความเข้าใจสับสนระหว่าง อุปมา กับอุปลักษณ์ ที่มักเกิดขึ้นอีกประการหนึ่ง คือ การเปรียบเทียบที่มีคำ เพียง เพียง และเท่า อยู่ด้วย นักวรรณคดีบางท่านตัดสินว่าเป็น อุปลักษณ์ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าเป็นการกล่าวถึงปริมาณ หรือคุณภาพมากกว่าเป็นการเปรียบเทียบว่าเหมือนกัน

โทษท่านผู้อื่นเพียง	เมล็ดงา
ปองตึฉินนินทา	ห่อนวัน
โทษตนเท่าญาติ	หนักยิ่ง
ปองปิดคิดซ่อนเร้น	เรื่องร้ายหายสูญ

จะเห็นว่า บางท่านอาจตัดสินว่าเป็นการกล่าวเกินจริง และเป็นอุปลักษณ์ บางท่านอาจตัดสินว่า เป็นการกล่าวเกินจริง และเป็นอุปมา เพราะปรากฏคำ ‘เพียง’ และ ‘เท่า’ ให้เห็นอยู่

ถ้าเรายึดคำนิยาม และคำประกอบตามที่ให้ไว้แล้วข้างต้น คือ พอเห็นว่ามีคำ เพียง และ เท่า ก็ถือว่าเป็นอุปมาได้ จะเห็นว่าเรื่องโวหารภาพพจน์นั้นเป็นเพียงเรื่องที่ทำให้รู้ว่าเป็นกลวิธีการแต่งคำประพันธ์ หาใช่เรื่องที่ครู อาจารย์จะมาโต้แย้งกันอย่างเคร่งเครียด และนำไปออกข้อสอบ แล้วตัดสินได้โดยเด็ดขาด

โวหารภาพพจน์ที่น่าจะทำให้เราเข้าใจสับสนกันอีกพวกหนึ่ง คือ นามนัย (metonymy) และสัมพจน์ (synecdoche) ภาพพจน์กลุ่มนี้คือ การใช้ส่วนประกอบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นเพียงส่วนน้อยของคนๆ หนึ่ง หรือของสิ่งๆ หนึ่ง แทนคนๆ นั้นทั้งคน หรือแทนสิ่งนั้นๆ ทั้งสิ่ง

ข้อแตกต่างระหว่าง นามนัย กับ สัมพจน์ มีเพียงว่า ถ้าส่วนประกอบนั้นบ่งบอกถึงลักษณะ คุณสมบัติหรือสิ่งสำคัญที่บ่งบอกถึงบุคคลหรือสิ่งๆ นั้น การเปรียบเทียบนั้นก็จะเป็น นามนัย แต่ถ้าส่วนประกอบนั้นเป็นสิ่งหนึ่งที่ประกอบรวมอยู่ในสิ่งหลายๆ สิ่ง ของคนๆ นั้น หรือสิ่งของชนิดนั้นๆ ก็เรียกการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบชนิดนี้ว่า สัมพจน์

ตัวอย่างของโวหารนามนัย เช่น

มงกุฎ หรือฉัตร หมายถึง กษัตริย์ เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นกษัตริย์

ผู้ทรงศีล หมายถึง พระภิกษุ

พระกรุณา หมายถึง กษัตริย์

พระผู้มีพระภาคย์ หมายถึง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ตัวอย่างของโวหารสัมพจน์ย เช่น

“อันมือไกวเปลไซ้แต่ไรมา คือหัตถาครองพิภพจบสากล”

มือ และ หัตถา หมายถึง เพศแม่คือผู้หญิง

“มากินข้าวด้วยกันเถอะ”

ข้าว หมายถึง อาหารทั้งหมดที่รับประทานในครั้งนั้น ซึ่งมีทั้งกับข้าว เครื่องปรุงทุกชนิด เช่น น้ำปลา ของหวาน ซึ่งอาจเป็นทั้งขนมและผลไม้ รวมไปถึงน้ำที่ดื่มด้วย

ด้วยเหตุนี้ หนังสือเรียนจึงนำเสนอไว้เพียงอย่างเดียว คือ นามนัยซึ่งหมายความว่า คำที่เป็นส่วนประกอบส่วนน้อย เรียกแทนคนหรือสิ่งนั้นๆ ทั้งหมด

นอกจากนี้หนังสือเรียนยังได้รวม **อติพจน์** (hyperbole) กับ **อวพจน์** (meiosis) เข้าไว้ด้วยกัน เหตุผลที่รวมก็เพื่อไม่ให้ผู้เรียนสับสน อติพจน์ คือ การกล่าวเกินความจริง เช่น “ทุกข์เร่งซ่อนเหลือซ่อน ยิ่งฟ้าทับแด” ส่วนอวพจน์เป็นการกล่าวเกินจริงในทางที่ลดความหมายหรือความสำคัญให้ด้อยลงกว่าเดิม เช่น สวยจะตายอยู่แล้ว หมายความว่า แท้ที่จริงแล้ว เธอไม่ได้เป็นคนสวยเลย แต่เราก็คำนึงเคยกับ **อติพจน์** หรือ hyperbole มากกว่า

บุคคลวัต ก็เป็นภาพพจน์ที่นำมาไว้ในหนังสือเรียน แต่เดิมคำนี้อาจารย์เปลื้อง ณ นคร ได้เริ่มใช้ว่าบุคลาธิษฐานในหนังสือ **การประพันธ์** ของท่าน ต่อมาท่านผู้รู้เห็นว่า บุคลาธิษฐานเป็นคำที่ใช้อยู่แล้วในพระพุทธศาสนา แต่มีความหมายไม่ตรงกับคำ personification จึงเปลี่ยนเป็นบุคคลวัต หรือบุคคลสมมุติ ภาพพจน์บุคคลวัตมีลักษณะการใช้ใกล้เคียงกับ **สมมุติภาวะ** (apostrophe) ซึ่งหมายถึงการกล่าวเหมือนคุยกันกับสิ่งของ สิ่งที่ไม่ใช่คน สถานที่ นามธรรม ข้อคิดเห็น บุคคลที่มีได้ปรากฏตัวอยู่ ณ ที่นั้น หรือบุคคลที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว เสมือนกับว่า สิ่งทีกล่าวถึงนั้นมีชีวิต นักวรรณคดีตะวันตกบางคนยังเสนอว่า **สมมุติภาวะ** น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของภาพพจน์บุคคลวัต ในหนังสือเรียนภาษาไทยจึงนำมากล่าวไว้เพียงอย่างเดียว ข้อสังเกตในด้านความแตกต่างของบุคคลวัต และสมมุติภาวะ คือในภาพพจน์อย่างแรก กวีมักนำคำกริยาที่ใช้กับมนุษย์ไปใช้กับสิ่งของ ธรรมชาติ นามธรรม ทำให้สิ่งเหล่านั้นเหมือนคนขึ้นมา แต่สมมุติภาวะ คือ เราหรือกวีกล่าวกับสิ่งที่ไม่ใช่คนเหล่านั้น เหมือนกับเรากำลังพูดกับคน

ลองสังเกตข้อความต่อไปนี้ว่า ข้อความใดเป็นบุคคลวัต และข้อความใดเป็นสมมุติภาวะ

แผ่นดินหวมบรู	คิดจหนักทุกผู้
อย่าได้ดูเบา	
	และ
สัตววานส่งสร้อย	สารภู หนึ่งรา
แกลงแต่สองพฐ	พี่น้อง

ภาพพจน์สุดท้ายที่ปรากฏในหนังสือเรียนคืออุปมาหัตถ์ (allegory) ซึ่งหมายถึงเรื่องราวที่แต่งขึ้นอาจเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ เป็นเรื่องที่มีความหมายได้ ๒ นัย ความหมายแรกเป็นความหมายตรง แต่แฝงความหมายที่สอง ซึ่งเป็นความหมายลึกไว้ ความหมายลึกนี้อาจเกี่ยวกับปัญหาทางศีลธรรม ศาสนา การเมือง สังคม อุปมาหัตถ์ มักมีลักษณะคล้ายกับนิทานอุทาหรณ์ และนิทานคติธรรม ในหนังสือเรียนได้ยกตัวอย่างไว้อย่างชัดเจนแล้ว

ยังมีภาพพจน์อีกชนิดหนึ่งที่นักวรรณคดีจัดไว้คู่กับอุปมาหัตถ์ ภาพพจน์ชนิดนี้คือการอ้างอิง (allusion) ซึ่งมีที่ใช้ในงานประพันธ์ไทยเป็นอันมาก ในวรรณคดีเรื่องเล่า ในบทกวี มักแทรกภาพพจน์การอ้างอิงไว้ เพื่อให้ผู้อ่านซาบซึ้งคล้อยตามเรื่องราวต่อนั้นๆ ยิ่งขึ้น โดยอ้างอิงตัวบุคคล เหตุการณ์ คำกล่าวของบุคคลที่มีชื่อ นิทาน ศาสนา จากวรรณกรรมอื่นๆ

ตัวอย่างภาพพจน์การอ้างอิง จากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

จะจากไปแทบใจเขียนจะขาด	แสนสวาทห่วงอยู่ไม่รู้สิ้น
แบ่งภาคได้จะแบ่งไว้เป็นเพื่อนกิน	ที่สุดสิ้นไม่ใช่ฤทธิ์พระนารายณ์
บทประพันธ์นี้อ้างอิงตัวละครในวรรณคดี ส่วนตัวอย่างต่อไปนี้อ้างคำพังเพยที่รู้จักกันดี	
บุราณท่านว่าเขาขุดบ่อ	ล่อให้ปลาหลงไม่สงสัย
ยังไม่กินค่อยประคั้นประคองไว้	บัวในสระศรีมิให้ซ้ำ
สายชลมิให้ชุ่มมัว	ตัวปลาปล่อยกินอยู่คลาคล้า
เหมือนเขาปล่อยเราไว้ยังไม่ทำ	เมื่อเขากลับจับจำก็จวนเจียน

การใช้ภาพพจน์เป็นกลวิธีอย่างหนึ่งในกระบวนการใช้คำที่ทำให้เห็นภาพ การใช้คำน้อยคำแต่กินใจความมากทำให้ข้อความที่เขียนหนักแน่น นุ่มนวลให้เกิดจินตนาการ ไร้อารมณ์ สำหรับนักเรียนก็เป็นการฝึกฝนด้านสติปัญญา ทำให้ฉลาด เข้าใจ และรู้เท่าทันชีวิต

อย่างไรก็ตามเราก็ควรตระหนักว่า การใช้โวหารภาพพจน์มิใช่เป็นเพียงวิธีเดียวที่ทำให้งานประพันธ์ไพเราะมีคุณค่า ยังมีวิธีการอื่นๆ อีกหลายวิธีที่กวีนำมาใช้ ในบทเขียนนี้ ได้นำเสนอภาพพจน์ชนิดอื่นๆ อีกบ้าง ก็เพื่อผู้อ่านจะได้เห็นความแตกต่างของภาพพจน์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนและภาพพจน์ชนิดอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และเข้าใจโวหาร

ภาพพจน์กว้างขวางออกไปอีก นอกจากนี้ยังจะเป็นช่องทางให้คิดตั้งคำถามอันเป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอนได้สะดวกขึ้น

อย่างไรก็ดี ในการสอนให้นักเรียนอ่านงานประพันธ์ จุดประสงค์สำคัญ คือ มุ่งให้นักเรียนอ่านงานประพันธ์นั้นแล้วเกิดความเข้าใจความหมายของงานประพันธ์นั้นๆ ทั้งบททั้งเรื่อง เข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียนในการนำเสนอ บอกได้ว่าตนเองอ่านแล้วชอบหรือไม่ชอบงานประพันธ์นั้นๆ ด้วยเหตุใด เหตุผลของนักเรียนในชั้นแรกๆ อาจเป็นไปได้โดยอัตโนมัติตามพื้นฐานการเรียนรู้ด้านชีวิตและด้านวิชาการของนักเรียนเอง ต่อๆ ไปเมื่อนักเรียนเข้าใจชีวิตยิ่งขึ้น ได้เรียนรู้หลักเกณฑ์ความรู้ทางวิชาการมากขึ้น เหตุผลของนักเรียนก็อาจพัฒนาขึ้นได้ ประการสำคัญที่สุด ควรเข้าใจว่า งานประพันธ์จะไพเราะมีคุณค่ามิได้ขึ้นอยู่กับกลวิธีการประพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใด แต่เพียงอย่างเดียว

ต่อไปนี้เป็นบทประพันธ์ที่อาจใช้ในการฝึกให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับโวหารภาพพจน์เพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว ในหนังสือเรียน

๑. จุกใจได้คิดสึการแล้ว
ร้าวระยำซ้ำจิตเจ็บอุรา | ดั่งดวงแก้วตกต้องแผ่นผา
ประหนึ่งว่าจะวายชีวี

อิเหนา-พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย |
| ๒. กลกะกาะหวาดขมึงธนู
บ่ห่อนจะเห็นธวัชรูปู | สีล่าถอย
สามัคคีเภทคำฉันท์-ชิต บุรทัต |
| ๓. ตาเหมือนตามฤคมาศ
ประดุจแก้วเกาทัณฑ์ | พิศคิ้วพระลอราช
ก่งนา
ลิลิตพระลอ |
| ๔. แขกเต้าดูเหว่าแก้ว
หงส์วิหคมยุรา
เจกนรชาติวาจา
ฟังเสนาะเพราะพร้อง | โกญจา
ร่ำร้อง
เอมโอาช
มฤถุถ้อยวาที |

โคลงโลกนิติ-สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

๕. เพราะนารี ฦ วังใน
 ฤงามรูปวิไลลักษณ์
 คณานางสนมเปรียบ
 วรุชยอดฤดีพี
- บมีใครจะงามพัคตร์
 เสมอเจ้าบพิงมี
 ประหนึ่งกาและถ้อยที
 ประหนึ่งหงส์สุพรรณพรรณ
มีทนะพาธา-พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
๖. อันนักปราชญ์ราชครูเหมือนคูหา
 จงสิ่งสู้อยู่แต่ห้องทองประจง
- เป็นที่อาศัยสกุลประยูรหงส์
 กว่าที่จะทรงปีกกล้าถาทะยาน
เพลงยาวถวายโอวาท-สุนทรภู่
๗. ดูผิวสีนวลละอองอ่อน
 สองเนตรงามกว่ามฤคิน
 งามโอษฐ์ตั้งใบไม้อ่อน
 งามรูปเลอสรรรวิญฟ้า
- มะลิซ้อนดูดำไปหมดสิ้น
 นางนี้เป็นปิ่นโลกา
 งามกรดั่งลายเลขา
 งามยิ่งบุปผาเบ่งบาน
ศกุนตลา-พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
- (ข้อนี้มีทั้งอุปมาและอุปลักษณ์)
๘. รักกันอยู่ขอบฟ้า
 เสมออยู่หอแห่งเดียว
 ชังกันบ่แลเหลือว
 เหมือนขอบฟ้ามาป้อง
- เขาเขียว
 ร่วมห้อง
 ดาต่อ กันนา
 ป่าไม้มาบัง
โคลงโลกนิติ-สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร
๙. คุณความดีทั้งปวงคือดวงแก้ว
 ทำความดีละความชั่วตราบตัวตาย
- ส่องทางแล้วพบสุขทุกข์เหือดหาย
 คือจุดหมายสมศักดิ์ศรีที่เป็นคน
จากดวงแก้ว-สกาพร บั้วคงสระ พ.ศ. ๒๕๓๐
๑๐. ตนน้อยแลไฟให้
 ว่าตระกูลใหญ่หนัก
 คือแมลงเม่ามันมก
 โทมถาบฉาบเพลิงไหม้
- เกินศักดิ์
 แทบไ้
 บินวู-วามนา
 มอดม้วยตัวเอง
โคลงโลกนิติ-สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

๑๗. ไผทสยามงามดั่งฟ้า
 ยิ่งใหญ่ขุนไศลอัน
 ธรรมชาติส่งส่วยขวัญ
 หลายสิ่งสุนทรีย์แก้ว

ไอศวรรย์
 เพรตแพรว
 ผากโลก
 แม่แล้วเลิศเสมอ

สวนแก้ว-อังคาร กัลยาณพงศ์

๑๘. ในเวลาสนธยา หน้กากอสูงและดอกสีขาวของมันจะชูช่อขึ้นเพื่อเชิญชวนแสงจันทร์ลงมา
 ต้องยอดหญ้าอันไหวเหมือนระลอกคลื่น

พระจันทร์เสี้ยว-วิฑูร แสงสิงแก้ว แปลเรียบเรียงจาก
 บทประพันธ์ของ รพินทร์นาถ ฐากูร

๑๙. เขว่ากันว่าหิวแล้วกินหวานๆ ยิ่งหิวมาก เขากินขนมเสียก่อนจึงกินข้าวก็มี ใจกำลัง
 นึกอยู่นั่นเอง ข้าวกับแกงเผ็ดก็โผล่ขึ้นมา นัยน์ตาที่หลับๆ ประเดี๋ยวไขเจียวจิ้มน้ำพริก ประเดี๋ยว
 ทอดมันกุ้ง ปลาแห้งผัดอะไรพากันมาล่อหลอกเสียใหญ่ หลับตาไม่ได้ต้องลืม ลืมก็แลเห็น
 แกงเทโพหลอกได้ทั้งกำลังตื่นๆ เช่นนั้น จนชั้นยำแดงกวาก็พลอยกำเริบ ดีแต่ปลาร้า ขนมจีน
 น้ำยาหรือน้ำพริกสงสารไม่ยกมาหลอก มีแต่เจ้ากะปี้คว่มาเมียงอยู่ใกล้ๆ เห็นจะไม่ได้การ
 สู้มันไม่ไหว

ไกลบ้าน-พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒๐. เอียงอกเทออกอ้าง
 เมรุชูปสมุทรดินลง
 อากาศจักรจรผจง
 โฉมแม่หยาดฟ้าแย้ม

อวดองค์ อรเอย
 เลขแต่้ม
 จารึก พอฤา
 อยู่ร้อนฤาเห็น

โคลงนิราศนรินทร์-นายนรินทร์ธิเบศร์ (อิน)

๒๑. สุดที่รักของแม่ ลูกอยากให้แม่เอื้อมมือเด็ดโลกจากท้องฟ้า เหมือนกับเด็ดผลไม้จาก
 ต้นแล้วมาวางไว้บนฝ่ามือสีกุหลาบของเจ้า

พระจันทร์เสี้ยว อ่างแล้ว

๒๒. เสี่ยงให้ทุกราชภวรีให้
 ออกแผ่นดินดูเหมือน
 บเห็นตะวันเดือน
 แลแห่งใดเห็นน้ำ

ทุกเรือน
 จักขว่า
 ดาวมิต ม้วนนา
 ย่อมหน้าตาคน

ลิลิตพระลอ

๒๓. ผิวอายุจะยืน
 ก็จะมีทหน้า
 นยนาที่จะชม
 และจะสุดสุขคันธ์
 ผิวะตีนก็จะดู
 ผิวะหลับฤก็ข้า

ศตะพระชะฤกว่า
 บมีหย่อนฤดิหรรษ์
 วรุต่างมณีพรรณ
 รสต่างสุผกา
 ยิวดีสิริมา
 จะสุบินฤดิเพลิน

มีทนะพาธา-พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

หนังสืออ้างอิง

๑. ทองสุข เกตุโรจน์ อธิบายศัพท์วรรณคดี แปลจาก A Glossary of Literary Terms. ของ M.H. Abrams. กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. พ.ศ. ๒๕๒๙.
๒. Abrams, M.H. **A Glossary of Literary Terms**, 3rd ed., Holt, Rinehart and Winston, Inc., N.Y., 1971.
๓. Brooks, Cleanth and Robert Penn Warren, **Understanding Poetry**, Henry Holt and Co., N.Y., 1958.
๔. Perrine, Laurence, **Sound and Sense, An Introduction to Poetry**, 2nd edition, Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1963.
๕. Pickering, James H. and Jeffrey D. Hooper, **Literature**, 4th ed., Macmillan Publishing Company, New York, 1993.

ภาษิตอังกฤษเทียบไทย

สวณิต ยมาภัย

๑. Hear the other side.
อย่าฟังความข้างเดียว
๒. A bad workman quarrels with his tool.
รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง
๓. To bark at the moon.
หมาเห่าใบตองแห้ง
๔. Barking dogs seldom bite.
หมาเห่ามักไม่กัด
๕. To beat about the bush.
ชี้น้ำเลียบค่าย
๖. Better an egg today than a hen tomorrow.
สิบเบี้ยใกล้มือ
๗. Better be the head of a dog than the tail of a lion.
เป็นใหญ่ในกระท่อมดีกว่าเป็นรองในพระราชวัง
๘. Better die a beggar than live a beggar.
ชาติเสือไม่ขอเนื้อใครกิน ; ถึงจนทนสู้กัดกินเกลือ
๙. Blood is thicker than water.
เลือดย่อมข้นกว่าน้ำ

๑๐. Boy will be boy.
เด็กก็คือเด็ก
๑๑. Boys will be men.
เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่วันหน้า
๑๒. To burn one's boats.
ทุบหม้อข้าวตัวเอง
๑๓. Burn the candle at both ends.
ทำงานหามรุ่งหามค่ำ
๑๔. Let bygones be bygones.
ที่แล้วก็แล้วกันไป
๑๕. To carry coals to Newcastle.
เอามะพร้าวห้าวมาขายสวน
๑๖. To put the cart before the horse.
ผิดฝาผิดตัว (ใกล้เคียง)
๑๗. To build castles in the air.
สร้างวิมานในอากาศ
๑๘. Like a cat on hot bricks.
หมาถูกน้ำร้อน
๑๙. Choose a wife rather by your ear than your eye.
ดูข้างให้ดูหางดูนางให้ดูแม่

๒๐. To cut off one's nose to spite one's face= to injure one's own interests, in a fit of anger, resentment, etc.
ตีวัวกระทบคราด
๒๑. Dogs that bark at a distance never bite.
หมาเห่าไม่กัด
๒๒. Easier said than done.
พูดง่ายกว่าทำ
๒๓. East or west, home is best.
ที่ไหนๆ ก็สู้บ้านไม่ได้
๒๔. It is easy to be wise after the event.
โง่มาก่อนฉลาด
๒๕. Eat to live but do not live to eat.
กินเพื่ออยู่มิใช่อยู่เพื่อกิน
๒๖. Familiarity breeds contempt.
เล่นกับหมา หมาเลียปาก
๒๗. Few lawyers die well, few physicians live well.
ปลาหมอตายเพราะปาก
๒๘. First think and then speak.
คิดก่อนพูด
๒๙. Give him an inch and he'll take an ell.
ได้คืบเอาศอก

๓๐. Grasp all, lose all.

จับปลาสองมือ

๓๑. Great minds think alike.

เชิงปราชญ์ฉลาดผู้ปราชญ์รู้เชิงกัน (ใกล้เคียง)

๓๒. Handful of good life is better than a bushel of learning.

ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

๓๓. In at one ear and out at the other / In one ear and out the other.

เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา

๓๔. Jone is as good as my lady in the dark.

นาริงามสรรพเมื่อดับเทียน

๓๕. To kill two birds with one stone.

ยิงกระสุนนัดเดียวได้นกสองตัว

๓๖. We never know the worth of water till the well is dry.

แกงจืดจึงรู้คุณเกลือ หนูกัดเสื่อจึงรู้คุณแมว

๓๗. The last straw breaks the camel's back.

ฟางเส้นสุดท้าย

๓๘. He laughs best who laughs last.

คนที่หัวเราะที่หลังหัวเราะได้นานกว่า

๓๙. Look before you leap.

ดูตาม้าตาเรือ

๔๐. Love is blind.

ความรักทำให้คนตาบอด

๔๑. Make hay while the sun shines.

นำขึ้นให้รีบตัก

๔๒. One man's meat is another man's poison.

लगเนื้อชอบलगยา

๔๓. Misfortunes never come singly.

ผีซ้ำด้าพลอย

๔๔. To look for a needle in a hay stack.

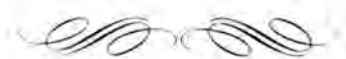
งมเข็มในมหาสมุทร

๔๕. Never put off till tomorrow what may be done today.

อย่าผลัดวันประกันพรุ่ง

๔๖. Prevention is better than cure.

กันดีกว่าแก้

หน้าว่าง

ตัวอย่างเรียงความ

เรียงความทั้ง ๗ เรื่องต่อไปนี้มีเรื่องแปลอยู่เรื่องหนึ่ง ที่เหลือเป็นเรียงความที่มีผู้เขียนขึ้นในโอกาสต่างๆ กัน ที่นำเสนอไว้ในที่นี้ เพื่อให้ครูและนักเรียนนำไปวิเคราะห์ตามแนวที่เคยทำไว้แล้วในหนังสือเรียน ตัวอย่างเรียงความเพียง ๗ เรื่องนี้ยังนับว่าน้อยมาก ผู้สอนควรหาเรียงความอื่นๆ มาให้นักเรียนฝึกสังเกต วิเคราะห์และพิจารณา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ที่สำคัญคือไม่ต้องการให้นักเรียนลอกเลียนเรียงความของผู้อื่น เพราะจะทำให้พัฒนาการทางความคิดของผู้เรียนถูกปิดกั้น

หน้าว่าง

วัยหนุ่มสาว

แซมมวล อุลล์มันน์ ผู้เขียน

สวิต ยมาภัย ผู้แปล

วัยหนุ่มสาวมิใช่ช่วงเวลาช่วงหนึ่งของชีวิต แต่เป็นสภาวะแห่งจิต มิใช่สำคัญอยู่ที่มีแก้ม ทั้ง ๒ ข้าง เปล่งปลั่งดังดอกกุหลาบ มีริมฝีปากอันแดง หรือมีข้อเข่าอันแคล่วคล่อง แต่สำคัญอยู่ที่มีเจตจำนงอันแน่วแน่ มีคุณภาพของจินตนาการ และมีความเข้มแข็งของอารมณ์ ความเป็นหนุ่มสาวคือความสดชื่นแห่งสายธารอันลึกลับของชีวิต

ความเป็นหนุ่มสาวหมายถึงการมีพื้นความรู้สึกรองใจในลักษณะของความกล้ามากกว่าความกลัวในอันที่จะล้มลง พร้อมทั้งจะผจญภัยยิ่งกว่าพอใจที่จะอยู่อย่างสบายๆ คนที่มีอายุ ๖๐ ปี อาจมีพื้นความรู้สึกชนิดนี้มากเสียยิ่งกว่าในคนที่มีอายุ ๒๐ ปีก็ได้ คนเรามีได้แก่ที่จำนวนปีของอายุ แต่จะแก่เมื่อหมดอุดมการณ์

จำนวนปีอาจทำให้ผิวหนังเหี่ยวแห้ง แต่การหมดความกระตือรือร้นทำให้หัวใจห่อเหี่ยว ความกังวล ความหวาดกลัว ความไม่ไว้ใจตนเอง เหล่านี้ทำให้หัวใจหม่นหมอง และดวงจิต แผลกสลาย

ไม่ว่าจะอายุ ๖๐ หรือ ๑๖ ในหัวใจของมนุษย์ทุกคนย่อมจะมีความรู้สึกพิศวงเรียกร่อง อยู่เสมอ มีความกระหายแบบเด็กๆ ที่ใครจะลืมนอะไรต่างๆ ต่ไปเรื่อย ๆ รวมทั้งยังมีความเบิกบานกับเกมกีฬาแห่งชีวิต

ณ กลางใจของท่านและของข้าพเจ้ามีเครื่องรับวิทยุตั้งอยู่ ตราบใดที่เครื่องนี้ยังรับ ข่าวสารแห่งความงาม ความหวัง ความร่าเริง ความกล้าหาญ และพละคุณจากผู้คนด้วยกัน และจากสรรพสิ่งอันประมาณมิได้ ตราบนั้นท่านยังคงความเป็นหนุ่มเป็นสาวไว้ได้อยู่เสมอ

เมื่อใดที่สายอากาศถูกปลด และดวงจิตถูกปกคลุมไปด้วยก้อนหิมะแห่งการมองมนุษย์ในแง่ลบ และถูกทับถมด้วยก้อนน้ำแข็งแห่งการมองโลกในแง่ร้าย เมื่อนั้น ท่านจักกลายเป็นคนแก่แม้เมื่อมีอายุเพียง ๒๐ แต่ตราบใดที่สายอากาศของท่านยังคงติดอยู่ พร้อมทั้งรับคลื่นแห่งการมองโลกในแง่ดี ตราบนั้นยังพอหวังที่จะเรียกได้ว่า ท่านตายตั้งแต่ยังเป็นหนุ่มสาวอยู่ แม้ขณะนั้นจะมีอายุถึง ๘๐ แล้ว

หมายเหตุ เรื่อง “วัยหนุ่มสาว” นี้ ผู้ที่นำมาตีพิมพ์ไว้ในหนังสือรีดเดอร์ไอดีเจสต์ ประจำเดือน มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๑ คือ มาร์กาเรต เมสัน มีความน่าเป็นใจความว่า เรียงความเรื่องนี้ เขียนขึ้นกว่า ๗๐ ปีมาแล้ว โดย แซมมวล อุลล์มันน์ เป็นที่จับใจกันมากในประเทศญี่ปุ่น

นายพลดักลาส แมคอาเธอร์ มักจะอ้างถึงเรียงความเรื่องนี้อยู่เสมอๆ ถึงกับทำสำเนาใส่กรอบไว้ที่โต๊ะทำงานตลอดเวลาที่ทำการรบอยู่ในภาคพื้นแปซิฟิก นักธุรกิจชาวญี่ปุ่นจำนวนมากจะพกติดตัวไว้เสมอ เพราะเห็นประโยชน์แห่งอำนาจการจรรโลงใจของเรียงความเรื่องนี้ ผู้นำชาวญี่ปุ่นบางคนมองว่าเรียงความเรื่องนี้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างสองวัฒนธรรม

เมื่อประมาณ ๓ ปีมาแล้ว นักธุรกิจระดับสูง และบุคคลชั้นนำภาครัฐบาลโตเกียว และโอซากาได้จัดงานเฉลิมฉลองเพื่อแสดงความชื่นชม อุลล์มันน์ ในเรื่องนี้

ชาวญี่ปุ่นบางคนตั้งข้อสงสัยว่า เหตุใดในชาวอเมริกันจึงมิได้ให้ความสนใจแก่เรียงความเรื่องนี้เท่ากับชาวญี่ปุ่น ในความรู้สึกของชาวญี่ปุ่นนั้น สารของเรียงความเรื่องนี้ชี้ให้เห็นถึงวิธีที่จะดำรงอยู่อย่างงดงาม สำหรับชายหญิงทั้งหลายไม่ว่าจะมีอายุมากน้อยเท่าใดก็ตาม

อุลล์มันน์ เกิดในปี ค.ศ. ๑๘๔๐ ณ ประเทศเยอรมนี มาอยู่ในอเมริกาตั้งแต่ยังเด็ก เคยเข้าร่วมรบในสงครามกลางเมือง และได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่เบอร์มิงแฮม อลาบามา ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า ที่มีกิจการต่อเนื่องมาถึง ๖๗ ปี หลังจากที่เขาได้ตายไป

เมื่อไม่นานมานี้ เงินค่าลิขสิทธิ์จากหนังสือ และดัลลับเทปที่เกี่ยวกับงานของอุลล์มันน์ มีจำนวนถึงกว่า ๓๖,๐๐๐ ดอลลาร์ ได้ส่งไปเป็นทุนการศึกษาที่มหาวิทยาลัยอลาบามา เบอร์มิงแฮม

คน ป่า สัตว์ป่า

เพ็ญศรี จันทรดวง

ปัจจุบันก็เป็นที่ประจักษ์กันแล้วว่า มีการจับสัตว์ป่ามาขายที่ตลาดนัด ลักลอบส่งสัตว์ป่าออกไปขายยังต่างประเทศ และส่งตามร้านขายอาหารป่า ตลอดจนมีการโฆษณาให้ชาวต่างประเทศ และชาวไทยที่นิยมกินของแปลกประหลาดตามความเชื่อของตนมากินเนื้อ สัตว์ป่า กินอู้งดินหมี่ หรือกินตุง สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้ต้องทำลายสัตว์ป่าเพียงเพื่อสนองตัณหาของมนุษย์ด้วยการฆ่าสัตว์ป่าเพื่อให้ได้อวัยวะเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการทำลายสัตว์ป่าโดยตรงที่น่าสังเวชใจเป็นที่สุด

ส่วนการทำลายสัตว์ป่าโดยอ้อมก็คือ การทำลายป่าซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า โดยน้ำมือของคนหรือสัตว์เมืองที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นมากมายและรวดเร็ว หากลองเทียบดู ในปี ๒๔๙๐ เรามีประชากรอยู่ ๑๘ ล้านคน จากเพลงปลุกใจที่เราร้องกันอยู่ในสมัยนั้น นับจากปี ๒๔๙๐ ถึงปัจจุบันปี ๒๕๔๓ เรามีประชากรถึง ๖๐ ล้านกว่าคนแล้ว เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ก็มีการขยายที่ทำกินโดยวิธีต่างๆ คือ การบุกรุกป่า หาทิ้งทำกิน อาจเป็นชาวบ้านที่ยากจน ตลอดจนชาวเขา ด้วยการหักร้างถางพงเพื่อทำไร่ ปลูกต้นไม้ ปลูกพืช ทั้งเพื่อเป็นอาหารในการยังชีพ และเพื่อขายเป็นสินค้า ทำให้ป่าค่อยๆ หดไป สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การพัฒนาบ้านเมือง มีการตัดถนนหนทาง สร้างเขื่อนก็เป็นเหตุหนึ่งของการทำลายป่า เพราะเมื่อมีการตัดถนนก็ต้องทำลายป่าไปส่วนหนึ่ง แต่ก็ยังน้อยกว่าผลกระทบที่ตามมา คือ จะมีผู้คนเข้าไปจับจองที่ดินทั้งเพื่อประกอบอาชีพการเกษตร ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย หรือทำเป็นแหล่งพักผ่อนในเชิงการค้าจึงกลายเป็นการทำลายป่าเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า อนึ่งการสร้างเขื่อนเพื่อพัฒนาบ้านเมืองก็เป็นปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่ง กล่าวคือเมื่อมีการสร้างเขื่อน ป่าก็จะถูกน้ำท่วม และมีปัญหาตามมาอีกมากมายอันเนื่องมาจากผลประโยชน์ของคน ๒ ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่ต้องการสร้างเขื่อน กับฝ่ายที่คัดค้านดังปรากฏให้เห็นอยู่จนทุกวันนี้ นอกจากนี้วิธีการเกษตรสมัยใหม่ โดยการใช้สารเคมีกำจัดแมลงและศัตรูพืชก็เป็นสาเหตุให้สัตว์ป่าล้มตายลงเป็นอันมาก โดยเฉพาะนก นี่คือการทำลายสัตว์ป่าทั้งทางตรงและทางอ้อม

อนึ่งสิ่งที่มาช่วยส่งเสริมการทำลายป่า และสัตว์ป่าก็คือ เทคโนโลยี เนื่องจากมนุษย์ยุคนี้เจริญด้วยเทคโนโลยี ดังนั้นสัตว์ป่า และป่าก็ถูกทำลายลงอย่างง่ายดายและรวดเร็ว การล่าสัตว์ป่าด้วยอาวุธปืนที่มีประสิทธิภาพสูง และด้วยอำนาจของเลื่อยไฟฟ้าก็สามารถโค่นต้นไม้ขนาดใหญ่ที่ใช้เวลาเจริญขึ้นมาับร้อยปีได้ในเวลาเพียงไม่กี่นาที ฉะนั้นความเจริญทางด้านเทคโนโลยีจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การตัดไม้ทำลายป่า และสัตว์ป่าลงได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว

สัตว์ป่ามีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งรวมถึงคนด้วยทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จึงควรมีวิธีป้องกันและแก้ไขไม่ให้สัตว์ป่าลดจำนวนหรือสูญพันธุ์ไป เราออกกฎหมายและวิธีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อรักษาป่าและสัตว์ป่าเป็นวิธีการแบบบังคับควบคุมจึงมีการต่อสู้กันตลอดมา ฝ่ายหนึ่งควบคุมรักษา อีกฝ่ายหนึ่งก็จ้องทำลาย การรักษาป่าด้วยวิธีนี้กลายเป็นวิธีการต่อสู้กันซึ่งยากจะประสบความสำเร็จ เราจึงได้พยายามที่จะให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนหรือป่าชุมชนเป็นการพัฒนาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีการประสานผลประโยชน์ และประสานความร่วมมือกันเพื่อให้อยู่ด้วยกันไปอย่างมีความสุข การอนุรักษ์ป่าจะสำเร็จได้อยู่ที่ชาวบ้านต้องการรักษาป่า เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการดูแลป่า ไม่ใช่เจ้าหน้าที่มาต่อสู้กับประชาชนหรือสู้กับชาวบ้าน

การที่จะรักษาทั้งป่า และสัตว์ป่าไว้ให้ได้นั้นก็อยู่ที่คนนั่นเอง ทางแก้ปัญหาจึงควรเน้นการกระทำ ๒ ประการ คือ **ประการแรก**ต้องพยายามประสานประโยชน์ของทุกฝ่าย รวมทั้งการแก้ปัญหาคความยากจนด้วยวิธีประสานผลประโยชน์และสร้างระบบการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างความอยู่รอดของคนกับความอยู่รอดของป่าและสัตว์ป่าให้เด่นชัด **ประการที่สอง**จะต้องพัฒนาคนให้ลดความโลภ ความเห็นแก่ตัว และความเหี้ยมโหด โดยปลูกฝังให้มีความเมตตาต่อกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ รวมทั้งให้มีปัญญามองเห็นคุณค่าของป่า และรักษาป่าด้วยใจที่มีปัญญาหนุนนำ ถ้าเราพัฒนาคนได้สำเร็จ ทั้งสัตว์ป่าและต้นไม้ก็จะไม่มีวันสูญพันธุ์อย่างแน่นอน

ดังนั้นการอนุรักษ์สัตว์ป่าและป่าไม้ด้วยการพัฒนาคนให้รู้จักมีความซาบซึ้งในคุณงามความดีและความสวยงามตามธรรมชาติ ให้มีเมตตาไมตรีปรารถนาประโยชน์สุขแก่กัน มีความสงสารเมื่อเห็นสัตว์ป่าต้องได้รับความทุกข์ทรมาน ให้มองเห็นว่าสัตว์ป่าก็เป็นสมาชิกหรือส่วนร่วมที่อยู่ในระบบนิเวศเดียวกันกับเรา ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกัน แม้กระทั่งมีความกตัญญูต่อสัตว์

แล้วสักวันหนึ่งคนกับสัตว์ป่าก็จะเดินเคียงข้างไปในทิศทางเดียวกัน ถึงแม้ว่ากลางวันจะเป็นของคน กลางคืนจะเป็นของพวกเขา แต่โลกมีทั้งกลางวันและกลางคืนมันจึงดูเหมือนว่าโลกนี้เป็นของเรา

พระมหากษัตริย์ทรงบำรุงภาษาและวรรณกรรม

ทองต๋อ กล้ายไม้ ณ อยุธยา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทความเรื่อง “ความเป็นชาติโดยแท้จริง” กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไว้ว่า “ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกกันดี หรือแน่นแฟ้นยิ่งกว่าพูดภาษาเดียวกัน” ภาษาและวรรณกรรมจึงเป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของชาติ ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัยมีพระราชภาระในอันที่จะทะนุบำรุงด้วยพระองค์ หรือพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่นักปราชญ์ราชบัณฑิตและกวีในราชสำนัก ให้ช่วยกันจรรโลงให้เจริญงอกงามเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติตลอดไป

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระผู้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ แม้เป็นสมัยที่มีงานพระราชสงครามอย่างหนักหน่วงเกือบตลอดรัชกาล พระองค์ก็ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชาติทุกสาขา โดยเฉพาะด้านอักษรศาสตร์ มีพระราชนิพนธ์ที่ไพเราะทรงคุณค่าเป็นระดับกวีนิพนธ์ของชาติได้อย่างแท้จริง ดังพระราชนิพนธ์เพลงยาวนิราศรบพม่าที่ท่าดินแดง ที่พวกเราจำกันได้ขึ้นใจว่า

ตั้งใจจะอุปถัมภก	ยอยกพระพุทธศาสนา
จะป้องกันขอบขัณฑสีมา	รักษาประชาชนและมนตรี
และยังมีสำนวนกวีที่ว่า	
อันบำราบบรรราชไพรีน	ถึงจะไร้ศรศิลป์ที่ชิงชัย
ก็พอจะพยายามตามตี	ให้ชนะไพรีจึงได้
จะสู้สงครามรักนี้หนักใจ	ด้วยไร้ศรรสสวาทจะราวี
อันแสนศึกทั้งหลายพ่ายแพ้	ยากแต่จะรบรักให้หน่ายหนี
ที่ลำบากแต่หลังในครั้งนี้	สุดที่จะปรับทุกข์กับผู้ใด

บทพระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์ที่เป็นเรื่องยาว เช่น รามเกียรติ์ หรือ อิเหนา พระมหากษัตริย์จะทรงพระราชนิพนธ์เป็นบางตอน บางตอนก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กวีในราชสำนักรับไปแต่งแล้วมาประชุมปรึกษาหารือแก้ไขให้งดงามยิ่งขึ้น ต่อหน้าพระที่นั่ง ทั้งนี้จะอยู่ในพระบรมราชวินิจฉัยโดยตลอด จึงเป็นประเพณีที่ยอมรับกันว่า กวีนิพนธ์เรื่องนั้นๆ เป็นพระราชนิพนธ์ แม้อ้อมมาลวงเข้าสมัยใหม่ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา กระแสพระราชดำริต่าง ๆ ตลอดจนพระบรมราโชวาท พระราชนิพนธ์ค่านำหนังสือหรือพระราชปรารภ บางครั้ง แม้จะมีพนักงานเจ้าหน้าที่เรียบเรียง ถวาย ก็ต้องถือว่าเป็นพระราชนิพนธ์ เพราะทรงเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของการเรียบเรียง ตลอดจนทรงตรวจแก้ไขให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย แล้วจึงพระราชทานออกมา เราจึงยอมรับว่าเป็นพระราชนิพนธ์ เป็นพระราชดำริของพระองค์อย่างแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงจำเริญตามรอยพระยุคลบาท สมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้า ในการทะนุบำรุงภาษาและวรรณกรรมไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพระราชกิจอื่นๆ ทั้งนี้เพราะปัจจุบัน การใช้ภาษาไทยของคนไทยมีลักษณะวิปริตเสื่อมโทรมไปจากมาตรฐานอันดีงามที่บรรพบุรุษของเราสร้างสรรค์ไว้ มีพระราชดำริว่า ภาษาไทยเป็นของคนไทยทั้งชาติ มิใช่จะอยู่ที่ผู้ใดผู้หนึ่งหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง คนไทยทุกคนต้องช่วยกันรักษาไว้ให้ดี พระองค์จึงพระราชทานพระราชดำริพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และทะนุบำรุงรักษาภาษาของชาติให้เจริญอยู่หลายครั้งหลายครา

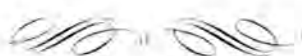
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาไทยเมื่อทรงเจริญวัยแล้วสมัยทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช ได้ทรงศึกษาภาษาไทยบ้างเล็กน้อยจากพระอาจารย์ที่ไปถวาย พระอักษรพระบาทสมเด็จพระอัฐมรามาธิบดินทร และเมื่อตามเสด็จสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนครครั้งสุดท้าย จึงได้ทรงศึกษาภาษาไทยอย่างจริงจัง เพราะทรงถือว่าภาษาไทยเป็นภาษาสำคัญที่สุดของคนไทย ด้วยพระวิริยะอุตสาหะก่อปรดด้วยความสนพระราชหฤทัยภาษาไทยเป็นอย่างมาก จึงทรงศึกษาได้รวดเร็ว ดังผลที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนเป็นครั้งแรก คือพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระราชานุกิจรัชกาลที่ ๘” ซึ่งทรงใช้ภาษาเรียบง่าย ทำให้ราษฎรทราบถึงพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระอัฐมรามาธิบดินทร ที่ทรงปฏิบัติเป็นประจำวัน เกิดความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อราษฎรและประเทศชาติ

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมอภิปรายกับผู้ทรงคุณวุฒิเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังจะอัญเชิญกระแสพระราชดำริบางตอนมาดังนี้ “.....เราโชคดีที่มีภาษาของเราเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่ง ต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยคนับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้...” ทั้งนี้ได้ทรงอธิบายในปัญหาทั้งสามประการนี้อย่างชัดเจน เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่งในการรักษาภาษาไทย

โดยเฉพาะในเรื่องของการออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจนนั้น พระราชดำรัสพระราชทาน แก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๕ ก็ยังทรงตั้ง ข้อสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เสียงพูดของคนไทยนั้นเปลี่ยนไป นอกจากนั้น มีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ เสียงจะสูงขึ้นไปเรื่อย เสียงโทกลายเป็นเสียงตรี เสียงจัตวา กลายเป็นเสียงเอก เลยทำให้ฟังดูแปลก ซึ่งอนามัยของคนไทยสมัยนี้ดีขึ้น จึงอาจทำให้อวัยวะ ในการออกเสียงเปลี่ยนไปก็เป็นไปได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์แปลหนังสือไว้ ๓ เล่ม และทรงแปล บทความจากนิตยสารต่างๆ อีก ๑๐ บทความ เป็นการแสดงถึงพระราชอัจฉริยภาพในด้านการแปลอย่างเด่นชัด และพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ซึ่งเป็นชาดกชาติหนึ่งในทศชาติ อันเป็นพระราชนิพนธ์ ที่ทรงรักอย่างยิ่ง ก็เป็นพระราชนิพนธ์อันมีคุณค่าทางภาษาไทย ที่พระราชทานไว้เป็นสมบัติของชาติไทยสืบไป

ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่พวกเราชาวไทย จักได้จำเริญตามรอยพระยุคลบาท ในการอนุรักษ์และทะนุบำรุงภาษาไทยของเราให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นและพร้อมใจกันตั้งสัตยาธิษฐาน ขอคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แต่ละหมู่เหล่าเคารพนับถือ ได้อภิบาลให้พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมวงศ์ทุกพระองค์ ทรงพระเจริญด้วยประการทั้งปวง ทรงเป็นฉัตรแก้วคุ้มครองพสกนิกรให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขไป ตราบเท่าอนิจนิรันดร์

ดอกไม้ป่า

ชิต ชยางค์

หมู่แมลงทั้งหลาย ที่บินว่อนหาดอกไม้ป่า

ดอกไม้สวยงามที่เจ้าบินไปดมดอมนั้น แต่ละดอกก็ล้วนสวยงาม สีสันสดใสกันไป
ต่างแบบต่างชนิด เจ้าเคยสงสัยไหมว่า ดอกไม้หลากสี หลากพันธุ์นั้น มีอยู่ที่ชนิด ก็แบบกัน

ถ้าเจ้าไม่รู้ ข้าจะบอกให้ เจ้าจงตั้งใจฟัง

ดอกไม้ประเภทแรก เรียกว่า *วชกามาลา* ดอกไม้ชนิดนี้เมื่อออกดอก ก็มักจะมีสีสันสวยงาม
ล่อให้แมลงบินเข้ามาหา แต่ขอให้ฟังระวังไว้ด้วยว่า ดอกไม้นี้ เป็นดอกไม้เพชรฆาต ถ้าแมลง
ตัวใดหลงบินเข้าไปหาดอกไม้ประเภทนี้แล้วไซ้ร้ ผลสุดท้ายก็คือ ต้องเสียชีวิตอย่างแน่นอน

ดอกไม้ชนิดต่อมา คือ *โจริมาลา* ดอกไม้พวกนี้ สีสันงดงามไม่แพ้ดอกไม้ประเภทแรก
ดอกเจ้า แต่พิษภัยของมันก็ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเท่าไร ดอกไม้ชนิดนี้ คล้ายดังโจร เมื่อเจ้าบิน
เข้าไปสู่ มันจะมียางเหนียวรัดตรึงเจ้าไว้กับมัน เจ้ามีเรี่ยวแรงกำลังสักเท่าใด มันก็จะลักไปจาก
เจ้าจนหมดสิ้น

ดอกไม้ประเภทที่สามเรียกว่า *อัยยามาลา* ดอกไม้ชนิดนี้ เป็นเยี่ยงเจ้านาย มันจะบาน
คอยให้เจ้าบินเข้าไปหา ครั้นแล้วมันก็จะรีบหุบดอก พร้อมทั้งส่งกลิ่นเหม็นอย่างร้ายกาจ
นอกจากนั้น กลีบใบของมัน ก็หยาบกระด้างสิ้นดี

หมู่แมลงทั้งหลายเจ้าไม่ต้องตกใจ ดอกไม้ประเภทที่ดั่งงาม ยังเบ่งบานอยู่อีกมากมาย
มาตามาลา หรือดอกไม้ที่เปรียบเสมือนมารดาของเจ้า ดอกไม้ชนิดนี้ รอคอยเจ้า
ตลอดเวลา แต่พวกเจ้าจะคิดถึง ก็ต่อเมื่อพวกเจ้าหิวโหยเท่านั้น ดอกไม้ชนิดนี้พร้อมที่จะให้
ชีวิตแก่เจ้า เจ้าสามารถมาดูดน้ำหวาน และหลบภัย ได้อย่างอบอุ่นปลอดภัยตลอดเวลา

ดอกไม้ชนิดที่ห้า คือ *ภคินีมาลา* ดอกไม้ชนิดนี้เป็นดัง น้องสาว เป็นดอกไม้ที่มีความงาม
ความอ่อนโยน ดอกไม้ชนิดนี้จะตามใจแมลง ไม่ว่าจะทำอะไร ก็ให้ความเคารพ ยำเกรง

ดอกไม้ชนิดที่หก เรียกว่า *สซีมาลา* ดอกไม้ชนิดนี้ เบิกบาน ร่าเริงพร้อมที่จะเป็น
เพื่อนเจ้า เมื่อใดที่เจ้าเหงา หรือว่าเหว่ เจ้าจงบินมาหาดอกไม้ชนิดนี้ ดอกไม้ชนิดนี้พร้อมที่จะ
เป็นเพื่อน คอยรับรู้เรื่องราว และคอยปลอบโยน เป็นเพื่อนคู่คิดให้เจ้า

ดอกไม้ประเภทสุดท้าย คือ *ทาสีมาลา* ดอกไม้เจ้าเอ๋ย เกิดมาเพื่อรับใช้แมลงเท่านั้น
ดอกไม้นี้มีกลีบใบทนทาน มันพร้อมที่จะรับใช้แมลงทั้งหลายโดยไม่ปริกาบ่น ไม่ว่าหมู่แมลง
จะปฏิบัติต่อมันเช่นไร

หมู่แมลงทั้งหลาย เมื่อเจ้ารู้จักดอกไม้ครบทุกชนิดแล้ว เจ้าจงสำรวจตนให้ดี ว่าเจ้าต้องการดอกไม้ชนิดไหน ดอกไม้ชนิดไหนเป็นภัยแก่เจ้า ข้าขอเตือนว่าดอกไม้ทุกชนิด ล้วนสวยสดงดงามทั้งสิ้น เจ้าจะเลือกดอกไม้อย่างไร เจ้าต้องไตร่ตรองให้ดี

ข้าวไทย – ชาวนา (ไม่เป็น) ไท

ชิต ชยางค์

เราคนไทยทุกคน เกิดมาคงเคยรับประทานข้าว ข้าวไทยได้หล่อเลี้ยงชีวิตของคนไทย มาชั่วนานาน คุณค่าของข้าวไทยเป็นที่รับรู้ และซาบซึ้งของคนไทยทั่วประเทศ

นอกจากข้าวจะเป็นอาหารหลัก เลี้ยงชีวิตคนไทย ให้อิ่มหมีพีมันอย่างถ้วนหน้าแล้ว ข้าวยังให้คุณค่าด้านอื่น ๆ ต่อประเทศไทยอีกหลายอย่าง ที่สำคัญก็คือ ด้านเศรษฐกิจ ข้าวทำรายได้อย่างมหาศาลให้ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ข้าวหอมมะลิของไทยเป็นที่ยอมรับในคุณภาพว่าเป็นหนึ่งในโลก นานาชาติต่างยกย่องข้าวไทย และอาหารไทย

ในด้านวัฒนธรรมนั้น วัฒนธรรมข้าว เป็นแนวความคิดทางสังคมวิทยา เป็นภูมิปัญญาไทย ที่สืบสานมาหลายร้อยปี นับเป็นเอกลักษณ์สำคัญแห่งสังคมไทยประการหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมที่มีความแข็งแรง และงอกงามอย่างต่อเนื่องตลอดมา

แต่กว่าจะมาเป็นข้าวสวยหอมกรุ่น อุ่นอยู่ในจาน ให้เรารับประทานอย่างเอร็ดอร่อยนั้น พวกเราเคยลองย้อนนึกถึงที่มาของข้าวหรือไม่ ข้าวแต่ละเม็ดบนจานข้าวเรานั้น ผ่านการเดินทางผ่านความเหน็ดเหนื่อย ยากลำบากสักเพียงใด กว่าจะมาวางอยู่บนจานให้เรารับประทาน

เมื่อเราย้อนมองถึงที่มาของข้าว เราก็คงต้องนึกถึง ชาวนา

ชาวนา คือผู้ทำนาปลูกข้าว เลี้ยงคนไทย และประเทศไทย แต่ชาวนาผู้หล่อเลี้ยงคนไทย และประเทศไทย ทุกวันนี้ยังไม่มีความเป็นไทย

ชาวนาเหน็ดเหนื่อยตรากตรำปลูกข้าว หุ่เมเทเลือดเนื้อกายใจภูมิปัญญา ในการปลูกข้าว แต่ชาวนาแทบจะไม่ได้รับผลจากหยาดเหงื่อแรงงานของตนเลย

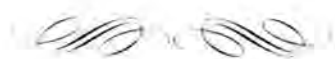
จะมีชาวนาสักกี่ราย ที่มั่นคง เลี้ยงตัวเองได้ ไม่มีหนี้สิน ก็ในเมื่อชาวนาผู้ปลูกข้าว ต้องกู้เงินมาลงทุน ซื้อข้าว ซื้อปุ๋ย แต่เมื่อยามขายข้าว ชาวนากลับไม่มีอำนาจที่จะกำหนดราคา หรือต่อรองกับใครได้ ถ้าไม่รับขายข้าว ที่นาก็จะถูกยึด เงินทองก็ไม่มีจะใช้

จะมีใครบ้างไหมที่จะคิดถึงชาวนา เมื่อเวลาอิ่มข้าว?

ก็ในเมื่อข้าวไทยมีคุณค่ามากมายขนาดนั้น แล้วเงินชาวนาไทยจึงจะมีศักดิ์ศรีบ้างไม่ได้เล่า ชาวนาไม่ได้หวังร่ำรวย จากการปลูกข้าวเลี้ยงพี่น้องประชาชนดอก ชาวนาเพียงหวังอย่างเจียมตนว่า วันหนึ่ง พวกเขาจะพึ่งตนเองได้เท่านั้น แล้วเมื่อวันนั้นมาถึง ชาวนาทุกคนก็จะภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของชาวนา สุขของชาวนาจะเป็นสุขจากการไม่เป็นหนี้โดยแท้

เมื่อไรหนอ ชาวนาจึงจะเป็นไท

แล้วเมื่อไร ชาวนาจึงจะเป็นไท!

การละเล่นของเด็กไทย

ชิต ชยางค์

สิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของเด็กๆ และเป็นสิ่งที่เด็กทุกคน ต่างก็มีใจจดจ่ออยู่นั้นคือ การเล่น

ลองถ้าเด็กได้เล่นอย่างเพลิดเพลินแล้วละก็ เด็กจะลืมวัน ลืมคืน ลืมหิว ลืมอึด ไปหมดสิ้น ไม่เคยคิดที่จะหยุดเล่น ผู้ใหญ่เองเมื่อเห็นเด็กเล่นกันอย่างสนุกสนานแล้ว ก็ยากที่จะหักใจไปห้ามมิให้เด็กเล่นได้ลงคอเลย กลับจะมองอย่างเอ็นดู และหวนคิดถึงเมื่อตอนที่ตนเองเป็นเด็ก...

ในอดีตการละเล่นของเด็กไทย เป็นไปตามสภาพแวดล้อมทางนิเวศวัฒนธรรมของแต่ละถิ่น ของแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่นต่างก็มีการละเล่นที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง แต่ที่เหมือนกัน อยู่อย่างหนึ่งก็คือ การละเล่นเหล่านั้นล้วนสนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง การละเล่นของไทย ถือเป็น ภูมิปัญญาไทยที่สำคัญอย่างยิ่ง และมีคุณค่าสูง ส่งผลให้เมืองไทย ได้ชื่อว่าเป็นสยามเมืองยิ้ม คนไทยยิ้มเก่ง ก็เนื่องมาจากเรามีสุข สนุกสนาน เมื่อตอนเป็นเด็กเป็นสำคัญ

การละเล่นของเด็กไทย เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมความเป็นชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ เชิงเครือญาติ และสร้างเสริมความสามัคคี เราจะเห็นได้ว่า การละเล่นของเด็กไทยส่วนใหญ่ เด็กๆ จะต้องเล่นกันเป็นกลุ่ม เช่น รีรีข้าวสาร แม่งูเอ๋ย มอญซ่อนผ้า ตังเต ซ่อนหา ขายของ ไปลิศจับขโมย เหล่านี้เป็นต้น น้อยครั้งที่เราจะเห็นเด็กเล่นอยู่คนเดียว

นอกจากนั้น วัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นเครื่องเล่น ก็เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้จากธรรมชาติ รอบๆ ตัว เช่น ไม้ ปืนก้านกล้วย ล้อ ลูกข่าง จนถึงว่าว ก็ล้วนแต่เป็นวัสดุจากธรรมชาติที่ หาง่ายและราคาไม่แพงทั้งสิ้น

เมื่อเด็กๆ ได้เล่น ได้เรียนรู้ ได้คุ้นเคยกับธรรมชาติและวัฒนธรรมรอบๆ ตัวแล้ว เด็กเหล่านั้นเมื่อเติบโตขึ้นมา ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ผูกพัน เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม กับธรรมชาติ

ปัจจุบันนี้เด็กไทยเล่นอะไรอยู่?

การละเล่นของเด็กไทยปัจจุบัน ดึงเด็กไทยให้แยกตัวออกจากสังคม และห่างเหินกับ ธรรมชาติ การละเล่นของเด็กๆ ยุคมิเลนเนียม เป็นกิจกรรมที่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีซึ่งไม่มี ในสังคมไทย ซ้ำการละเล่นเหล่านั้นล้วนแต่สอนให้เด็กมุ่งที่จะเอาชนะกันทุกวิถีทาง ไม่เว้นแม้ การใช้ความรุนแรง

อริยสัญญา

ชิต ชยางค์

...พระเจ้าอยู่หัว อย่าทิ้งประชาชนนะ
ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะทิ้งประชาชนได้อย่างไร...

ปฏิสัญญาระหว่าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพสกนิกรของพระองค์ ซึ่งแม้ว่าเวลา
จะล่วงเลยมาแสนนานแล้ว แต่พระองค์ทรงรักษาสัญญาอย่างเคร่งครัด
พระองค์มีทรงลืมนสัญญาของพระองค์ที่มีต่อประชาชนเลย!
แต่ประชาชน ยังจำสัญญาที่ถวายแด่พระองค์ได้หรือไม่?

เมื่อยามที่ประเทศชาติ ประชาชน ต้องผจญวิกฤตการณ์สำคัญ ประชาชนทุกคน
ต่างสูญเสียขวัญ และกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป ประชาชนเหมือนดังคนตาบอด ไม่รู้จะ
เดินไปทิศทางใดดี

แสงสว่างหนึ่งเดียวที่นำทางพวกเราไป คือ แสงที่พระราชทาน จาก พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว

ทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีใหม่ คือ การจัดการที่ดินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า และเหมาะสมในการทำ
เกษตรกรรม โดยแบ่งที่ดิน ให้มีทั้งแหล่งน้ำ นาข้าว ไม้ผล พืชผักต่างๆ เป็นการใช้ผืนดิน
ให้เกิดคุณค่าสูงสุด ให้เกษตรกรทุกคน สามารถเลี้ยงตนเองได้

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่คนไทยพอมี พอกิน อิ่มชู้ตัวเองได้ ไม่จำเป็นต้อง
ร่ำรวย แต่พึ่งตนเองได้ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

นี่คือแสงสว่างที่พระองค์พระราชทานแก่ พสกนิกร ของพระองค์

เป็นแสงแห่งปัญญา เป็นพลังแห่งแผ่นดิน

พระองค์มีเคยทิ้งประชาชนเลยแม้สักครั้งเดียว

ประชาชนของพระองค์ จะมีใครบ้างที่น้อมนำเอาพลังจากพระองค์มาสู่ชีวิตของตนเอง
นำพระราชกฤษฎีกาไปปฏิบัติในชีวิตตน

พระราชสัญญาที่มีต่อประชาชน เป็น อริยสัญญา โดยแท้

พระเจ้าอยู่หัวไม่เคยทอดทิ้งประชาชน!
ประชาชนยังจำสัญญาที่ถวายแด่พระองค์ได้หรือไม่?

